

GÜNEŞ ÜLKESİNDE DİRİLİŞ

3.KİTAP

ÖZGÜRLÜĞE DOĞUŞ

1.CİLT

İRFAN GÜLER

ŞEHİT ŞİLAN BAKİ EDEBİYAT OKULU

YAYINLARI

Rêvan Gelher

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuzey Kürdistan'ın Güneybatısında, sönmüş yanardağ olan Karacadağ'ın batısında Fırat'a doğru uzanan bölgede kuruluydu. Amed, Rıha ve Semsur arasındaki üçgende bulunan yetmiş bin nüfuslu Siverek, siyah taşlarla yapılan evleri ve yüzlerce yıllık yalnızlığıyla uzaktan bozkırın alnına vurulmuş kara bir leke gibi görünürdü. Dört bir yanı siyah kayalar ve taşlarla bezenmiş gibiydi. Baharda yağın yağmurla toprakları yeşerir, güzün solgunluğu ortalığa düşerek etrafı sarıya keserdi. Kışın dondurucu soğuğu yürekleri üşütür, yoğun yağın karın beyazlığı her tarafı etkisi altına alır ama Siverek'in siyah taşları gibi bahtı kara bu görüntüsü değişmezdi. Kasabayı çepeçevre kuşatan yüklü üzüm bağları da olmazsa, tanrı tarafından cezalandırıldığı için ağaçsız bırakıldığı duygusu, görenlerin yüreğine gelip otururdu.

Göz alabildiğine uzanan ve diş dokunur tek bir küme ağacın olmadığı bozkırda, bir zamanlar şehrin hemen yukarılarından başlayıp çevresindeki Çermik, Semsur ve Amed'e kadar uzanan meşe ormanlarının birdenbire nasıl yok olduğunu hiç kimse bilmezdi. Belki yakacak bir kucak odun bulamadığı için üç beş tezeğin boğucu dumanında ısınmak zorunda kalan belleği güçlü bazı yaşlılar, bir zamanlar ormanlık olan ama şimdi tozun, toprağın ve kurumuş otların savrulup durduğu çıplak bozkıra dalıp Kürdistan'ın hoyratça harcanan değerlerinin acısını yüreğinde duyardı.

Yukarı Mezopotamya'nın verimli üretken toprağında Siverek, Karacadağ'ın siyah bazalt taşlarından yapılan evleriyle binlerce yıldan beri varlığını sürdüren bir kent olmayı başarmıştı. Toprak ağalığı ve aşiretsel yapı, toplumun bütün hücrelerine nüfuz ederdi. Kürdistan'ın diğer şehirlerinde yoksullaşan ve köyde tutunamayan aşiret üyeleri, köyden göçüp şehre geldiklerinde aşiret bağlarından kurtulur, “Kurmanç” denilen bir statüye kavuşurdu. Siverek'te ise aşiret bağları o denli güçlüydü ki, aşiretten kopanlar nereye giderlerse gitsinler, aşiretine olan

aidiyet duygusunu yitirmemek için elinden geleni yaparlardı. Aşiretten kopmak zorunda kalan veya çeşitli nedenlerle kovulanlar ne yapacağını bilmez, “sudan çıkmış balık” olma duygusunu iliklerine dek hissederd. Aşiret, binlerce yıldan beri süregelen temel bir töre ve kadim bir gelenek olarak ilişkilerin, yaşam alışkanlıklarının ve varlığını sürdürmenin en temel dayanağıydı.

Birbirini tanımak isteyen bireyler, önce hangi aşirettensin anlamına gelen “Sen kimlerdensin?” diye sorardı. Aşiret adını öğrenince, kabile anlamında kullanılan hangi “Bavık”tan olduğunu öğrenmeye çalışırdı. Ardından, babasının adını sorarak tanımayı tamamlardı.

Bucaklar, Kırvarlar, İzollar, Bablılar, Kejanlar, Karakeçililer, Karahanlılar, Kalenderler, Brodirejler, Siverek’in belli başlı aşiretleri olarak tanınırdı. Bu aşiretlerin içinde en geniş ve büyük olan, bir o kadar da etkisini sürdüren aşiret, Bucaklardı. Kırvarlılar onları izlese de Bucaklılar kadar etkili olmayı başaramazlardı. İzollar ve Bablılar geniş bir aşiretsel yapıya sahip olsalar da Bucak ve Kırvarlılar gibi etkili olma iddiasında bulunamazlardı.

Tarım ve hayvancılıkla bağ ve bahçe yetiştirmeye dayalı üretim, halkın geçim kaynaklarını oluştururdu. Köylerin ve toprakların büyük çoğunluğu aşiret reisleri ve toprak ağalarına aitti. Tarıma dayalı üretimde yarıcılık, ezici bir çoğunluğunu oluşturan yoksul köylülüğün tek geçim kaynağıydı. 1965’lere doğru tarımda geleneksel üretim araçlarının yerini traktör, biçerdöver, patoz gibi araçlar alınca, yoksul köylülüğün kırdan şehre olan göçünü hızlandırmış, çok geçmeden gecekonduyla büyüyen şehirlerin demografik yapısını değiştirmişti.

Evlerin çoğunda yapım malzemesi olarak taş ve toprak kullanılırdı. Gösterişli olanlarının ustaları çoğu zaman Ermeni’ydi ve süslü bazalt taşlar kullanarak evleri yaparlardı. Taşlar, araları toprak çamur olmak kaydıyla üst üste dizilir, çapı yirmi cm’ye yaklaşan uzun ağaçlar bu örülen taşların üzerine sırayla

dizildikten sonra tahtalar üzerine döşenir, sonra da saman, toprak ve suyla yoğrulan çamur, döşeli çatının üzerine dökülürdü. Dökülen bu toprak öylece bırakılmaz, “loğ” denilen silindir bir taşla iyice ezildikten ve sıkıştırıldıktan sonra sokağa, avluya bakan kenar kısımları tokaçlarla dövülerek yağmura karşı mukavemeti güçlendirilirdi. Genelde sokağa ve avluya bakan çıkmalarının altında taş olurdu. Yağmur ne kadar yağarsa yağsın bu damlardan içeriye su sızmazdı. Kar yağdığında çatıya yük binmesin ve eriycek kar toprağa yavaş yavaş nüfuz etmesin diye aşağıya atılırdı. Genelde bu evlerin iç bovaları kireçti ve kireçle badana yapılırdı.

Bazalt taşlarla yapılan bu evlerin geniş avlusu, avluda dut ve birkaç meyve ağacı bulunur, avlunun bir köşesinde ise güller, çiçekler ekilirdi. Avlunun iki metreye varan yüksek duvarları, evlerin içini ve yaşamını dışa karşı gizleyen bir işlev görürdü. Dar sokakları ve parke taşlarıyla evlerin yapımında kullanılan bazalt taşlar birbirini tamamlar, görenlerde yer gök taş kesmiş gibi bir duygu yaratırdı.

Şehre gelip yerleşilse de aşiret ilişkileri ve kültürü devam eder, köyle şehir birlikteliğinin ve ortaklığının sürmesini sağlardı. Şehre yerleşenlerin köyle ve akrabalarıyla ilişkileri capcanlı devam eder, otel kültürünün gelişmesine olanak tanımazdı. Köyden veya başka şehirlerden Siverek’e gelenler, tanıdıklarının ve akrabalarının evine gider, ev sahibiymiş gibi karşılanır ve misafirperverlikte kusur edilmezdi. Neolitikten beri süregelen doğal ve komünal yaşam değerleri, bu tarz yaşam ve ilişkilerle önemli oranda varlığını sürdürürdü.

Takvim yaprakları 1979 yılını gösterdiğinde temmuz sıcakları Siverek’in üzerine çökmüş, insanların soluğunu kesecek bir hal almıştı. Köy görünümlü yoksul mahallelerle çevrili kasabadaki parke taşı döşeli daracık sokakların bir labirent gibi iç

içe geçtiği Kelok mahallesini gezen Mehmet Karasungur, bir dizi siyah inci gibi yan yana dizili duran evlerin ortasında yükselen büyükçe bir konağı süzüyordu. Yanındaki arkadaşı Zeki Akıl ile yürürken, yaklaştığı konağa daha dikkatle baktı. Çevresindeki her şeyle alay eden, etrafı siyah taşlarla yapılmış kalın duvarlarla çevrili konak, kırkın üzerindeki köyü elinde bulunduran Bucak ailesine aitti. Bucak aşiretinin ağası Mehmet Celal Bucak, Adalet Partisinin ileri geleni, Türkiye Büyük Millet Meclisinde de milletvekilliydi. Amcası Hasan Oral senatördü. İkisi birlikte Kürdistan'ın en büyük yerel otoritesi olmuşlardı.

M. Celal Bucak milletvekilliğinden dolayı Ankara'ya gitmek zorunda kaldığından, abisi Hakkı Bucak'la kız kardeşi Yıldız Bucak onun yerine ağılık geleneğini en zalimane bir şekilde sürdürmekten geri durmazdı. Bu iki kardeş atalarından miras kalan yuva dağıtma geleneğini en iyi şekilde sürdürür, Siverek insanının kafasında konağın büyüklüğünden çok daha fazla kasvetli izler bırakırdı. Konağın sokağa bakan duvarlarındaki gözetleme kulesini andıran pencerelerine ve damların çeşitli yerlerine yerleştirilen silahlı adamları yirmi dört saat nöbet tutmazsa, bu üç kardeşin gözüne uyku girmezdi.

“Biliyor musun Zeki!” dedi Karasungur, konağın bulunduğu sokağın yanından geçerken. “Bu kaç gündür Siverek'e gelmişim ve tanımak için geziyorum. Gördüğüm her Siverek insanının gözlerinin içine içine bakıyorum. Hepsinin gözlerine ve yüreklerine sinmiş korkudan başka bir şey göremiyorum. Bu işbirlikçi çetenin bu korkuyu nasıl yarattığını, tarifini yapmakta güçlük çektiğim bu korkuyu beyinlere ve yüreklere nasıl yerleştirdiğini anlamak için araştırıp duruyorum.”

“Sanıyorum Kürdistan'ın hiçbir yerinde yerel işbirlikçi güçlerin yarattığı böylesi bir korkuya rastlamak olası değil. Sadece Siverek halkına has olan bir durumdur ve bunu da Bucaklar büyük bir maharetle yaratmayı başarmışlardır. Hiç kimse Bucak'a ilişkin iyi veya kötü bir şeyi açıktan konuşmaya cesaret edemez. Bir şeyi konuşmak zorunda olanlar, başkalarının

duyamayacağı şekilde birbirinin kulağına fısıldayarak konuşurlar. Daha birkaç gün önce çarşı karakolunun orada yeni dükkân açan bir manifaturacı vardı. Büyük şehirlerdeki mağazalara benzer büyükçe bir dükkân açmıştı. Bu manifaturacı işi iyi biliyordu ve çok geçmeden yoğun bir müşteri kitlesini toplamayı başardı. Bunu gören Bucak'ın çeteleri gidip haraç istediler. Adam haracı çok gördü ve indirim yapılmasını istedi. Gündüzün ortasında evini basıp adamın karısını kaçırdılar. Hem de polislerin gözü önünde. Günlerce kadına tecavüz ettiler ve adamın dükkânı da dâhil bütün malvarlığına el koyup Siverek'ten sürgün ettiler. Her gün buna benzer birkaç olay mutlaka oluyor!” dedi Zeki, kin ve öfke dolu bir sesle konuşarak.

“Geldiğimden beri bu durumu anlamak için Siverek'e ilişkin yoğun araştırma yapıyorum. Siverek kütüphanesinde bakmadığım kitap kalmadı. Yaptığım araştırmalardan çıkardığım sonuç, Siverek'in tarihi milattan önce 5000'li yıllara kadar uzanıyor. Siverek'in ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin bilinmese de Sümerler, Asurlar, Medler, Hurri ve Mitanilerin burada değişik zamanlarda hüküm sürdükleri iddia ediliyor. Şehrin etrafında kurulan kale, ilk defa Asurlular tarafından yapılmış. Daha sonra Bizanslıların eline geçen Siverek kalesi dış saldırılara karşı korunma ve ordu konaklama yeri olarak da kullanılmış. Yığma bir tepe üzerine inşa edilen ve tarih içinde pek çok uygarlığa sahne olan Siverek, bu zaman içinde bazen imar edilip gelişmiş, bazen de başka güçlerin saldırılarına uğrayarak tahrip edilip köy halini almış. Kısaca söylemek gerekirse Siverek tarihin her döneminde yükselişi de düşüşü de bir arada yaşamış, pek çok med-ceziri görmüş, ama bu dalgalarda erimeyerek günümüze kadar gelebilmiştir!” dedi Karasungur, Bucak konağının alt tarafında bulunan Hacıpınar Camisi ve Hacıpınar çeşmesinin yanına geldiklerinde duraksayarak.

İşlenmiş siyah bazalt taşlardan yapılan ve tarihi bir doku kazandırılan Hacıpınar çeşmesinin dört tarafına yerleştirilen borulardan gürül gürül soğuk su akardı. Kaynak suyun üzerinde

kurulmuş çeşmenin suyu yirmi dört saat aktığı halde, en ufak bir azalma göze çarpmazdı. Temmuz sıcaklarının yarattığı susuzluğu hafifletmek için çeşmede elini yüzünü yıkayan Karasungur, avucunu doldurarak kana kana suyu içince sıcakların yarattığı bunaltıcılığın hafiflediğini hissetti. Çeşmenin diğer yanındaki borudan akan suyla yüzünü yıkayan Zeki'ye baktı. Uzun boyu, zayıf bedeni ve hafif sarıya çalan teniyle oldukça yakışıklı görünüyordu. Karakeçi aşiretinin zengin ailelerinden birine mensuptu. Apocu grupla tanıştıktan sonra okuduğu Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesini bırakmış ve profesyonel devrimcilik yapıyordu. Devrimcilikte karar kılınca ailesinin bütün zenginliğinden vazgeçmiş, grubun açlık ve yokluktan örülü komün yaşamını benimsemişti. Günlerce aç kaldığı, çoğunlukla yatacak bir yer bulamadığı halde en ufak bir yakınma gösterdiğini kimse görmemişti. Suyunu içip yüzünü yıkadıktan sonra doğruldu, bakışlarını Karasungur'a çevirdi. Karasungur'un dikkatli bakışlarla kendisine baktığını görünce, yüzüne yayılan utangaç bir mahcubiyetin önüne geçemedi.

“Geçmişte nasıl ki her düşüş karşısında yeniden ayağa kalkmayı başardıysa, içine düştüğü bu alçaltıcı ve onur kırıcı durumdan Siverek halkının ayağa kalkmayı başaracağına inanıyorum. Eskiden PKK gibi bir öncü örgütleri de bulunmuyordu. Şimdi hem kurtuluş ideolojisine hem önderliğine hem de öncü partisine sahipler. Yeter ki bunu ona kavratmayı başaralım. Ama öncelikle kendisine karşı savaşağımız Bucak çetesini iyi tanımamız gerekir. Bu konuda tarihi bilgisinin olduğunu söylediğin kişinin adı neydi? Görüşmek için randevu alabildin mi kendisinden?” dedi, Zeki'nin yüzüne dikilmiş bakışlarını kaçırmayarak.

“Hacı Bubo'ydu adı. Randevu aldım kendisinden. İkindiye doğru Esmerçayı Mahallesindeki evinde bizi bekliyor olacak!” dedi Zeki, çeşmeden aşağıya doğru yürümeye başlayarak.

“Nasıl biri bu Hacı Bubo? Neyin nesidir? Kimlerdendir?”

“Seksen yaşında ama oldukça dinç görülüyor. Orta köylülük kategorisinde değerlendirilebilecek konumdaki Bab aşiretindendir. Hepsinin durumu benzer olduğu için Siverek’in diğer aşiretleri gibi ağalık sistemine sahip değiller. Aralarındaki aşiret bağları da dikey değil, daha çok yatay özelliklere sahip. Şehre gelip yerleşen aşiret üyeleri genelde orta halli, işinde ve gücündedir. Hacı Bubo yardımseverliğiyle, alçak gönüllülüğüyle, hak yolunda yürümesiyle tanınır. Eski din âlimlerine benzer bir yapısı var ve oldukça da bilgilidir. Aşiretin bütün sorunlarını o çözer. Tanıyan her kes, ona akıl adam muamelesi yapar.”

“Öyle ise Bucaklara ait geniş bir bilgiye sahiptir. O da korkmasın mı? Aradığımız bilgiyi bize verir mi?”

“Tanıdığım kadarıyla korkmaz Hacı Bubo! Zalimlerden, haksızlık yapanlardan, adaletsiz olanlardan nefret ediyor. Bence de bildiği ne varsa söylemekten çekinmez.”

Zeki’nin anlatımlarıyla düşünceleri Hacı Bubo’ya kaydı Karasungur’un. Vakit öğleni geçiyordu. Zaman geçirmek için biraz daha Bucak’ın evinin çevresinde gezerek konağın bulunduğu mahalleyi ve sokakları dolaştılar. Her bir sokağı, sokakların giriş çıkışlarını belleğine kaydedercesine öğreniyordu. Vakit ikindiye yaklaştığında Hacı Bubo’nun evine geldiler ve Zeki’nin çaldığı kapının açılmasını beklediler.

“Hoş geldin Zeki abi!” dedi genç bir kız, dış kapıyı açarak. “Dedem de sizi bekliyor. Buyurun, içeri geçin!”

Önce Zeki girdi dış kapıdan avluya. Ardından Karasungur girdi ve avluyu süzdü. Tek katlı evin büyükçe bir avlusu vardı. Ortasında, kaç yaşında olduğu belli olmayan kocaman bir dut ağacı gölgesiyle avluyu kapatıyordu. Öğlen sonrası dut ağacının gölgelediği tarafta yarım metre yükseklikteki bir sekide Hacı Bubo namaz kılıyordu. Üzerine serilen kulav denilen keçeler ve yer minderleri, sekinin tümünü kapatıyordu. Sekiye geçip oturduklarında Hacı Bubo namazı bitirdi ve koyu bir sohbete geçildi.

“Size nasıl anlatayım yeğenim! Nereden başlayayım Bucağı anlatmaya!” dedi Hacı Bubo, geçkin yaşına rağmen oldukça dinç çıkan gür bir sesle konuşmaya başlayarak. “Derler ki aslen Siverek’li olmayan Bucak ailesinin ilk ataları, Kürtlerin Zilan koluna bağlı Zirikan aşiretindendirler ve Amed’in Hazro mezarında oturuyorlardı. O yıllarda Zirikanlarla yerleşik başka aşiretler arasında kan davası yüzünden kanlı çatışmalar oluyordu. Bitmek tükenmek bilmeyen bu kavgalardan usanan bir kısım Zirikanlı, kendilerine yeni yurtlar aramaya çıktılar. Bir grup Zirikanlı Erzurum’un Karayazı ilçesinin Aşağı Söylemez ve Yukarı Söylemez köylerine gidip yerleştiler. Bucak ailesinin birkaç kuşak öteden dedeleri olan Melle Ali ise bundan yüz yıl kadar önce Osmanlı döneminde çoluk çocuğu ve kendisine bağlı kimi insanlarla birlikte gelip Siverek’in batısındaki Hedro köyünü yurt edindi. O yıllarda Hedro, Güngörmez, Garzino, Kevkilik, Karaburç, Karbıgih, Anazo, Çaylarbaşı, Bekçeri, İncaz ve daha birçok Bucak nahiyesindeki köylerin arazileri Ermeniler’indi.”

Bir an duraksayan Hacı Bubo’nun gözleri uzaklara daldı, suskunlaştı. Yaşlı gözleri nemlendi, ıslandı, kolunun yeniyle gözlerindeki ıslaklığı silerek konuşmasını sürdürdü.

“Melle Ali’nin çevresiyle birlikte yerleştiği Hedro, sırtını dayadığı dağların eteklerinden Fırat’a doğru inen arazinin nehre yakın çukurlaştığı alanda kurulmuştu. Köyün içi taşlı tümseklerle dolu olduğu için evler, bu tümseklerin el verdiği yerlere adeta serpiştirilerek yapılmıştı. Köyün aşağılarında, Fırat’a yakın yerlerde sulu araziler, arazilerin nehirle buluştuğu yerlerde yalçın kayalıklar vardı. Fırat nehri Semsur ve Siverek tarafından kendisini kısıp alan bu yalçın kayalar arasında binlerce yıldır dövmüne dövmüne akar dururdu. O yıllarda köylü kızların başından hiç eksik olmadıkları ağaçlıklarla çevrili güzel bir çeşme vardı köyün ortasında. Oldukça kurnaz ve akıllı olan Melle Ali, yakınlarıyla birlikte Hedro’ya yerleştikten bir zaman sonra çeşmeyi ve çevresindeki ağaçlıkları kendisi için bir eğlence yeri veya park gibi düzenledi. Hedrolular, gelip gövdelerine oturan bu

insanların birdenbire köyün yerlisi kesilmelerine, Melle Ali'nin kimliğine duydukları saygı gereği ses çıkarmadılar. Gerçekten de Melle Ali saygın bir din adamı kimliğini kullanıyor ve oldukça kurnaz bir şekilde hareket ediyordu. Onun asıl amacı Hedro'ya iyice yerleştikten sonra Fırat'ın iki yakasını birleştiren ve tek ulaşım aracı olan Sal'ı ele geçirmektir. Sal'ı elde ettiğinde Hedro'ya yerleşmesinin üzerinden yıllar geçmişti. Büyük bir gelir getirdiğinden, Sal'ı ele geçirip çalıştırmak o koşullarda çok önemliydi. Taşındıkları insan ve yüke karşılık aldığı koyun, keçi, süt, yoğurt, peynir ve zahire gibi şeylerle kısa zamanda azımsanmayacak bir servetin sahibi oldu. Bu temelde Hedro'nun verimli arazilerini satın alarak mal ve mülk sahibi olmayı başardı!" dedi Hacı Bubo, torunu genç kızın önüne bıraktığı tepsiye bakıp duraksayarak.

Tepsinin üzerinde yeni demlenmiş buharı tüten çay dolu çaydanlık, bardaklar ve kesme şeker vardı. Çaydanlığı alan Zeki, sıcak suyla bardakları çalkaladı ve çayı bardaklara doldurdu. Önüne konulan açık çaydan bir yudum alan Hacı Bubo, ağacın üzerinde uçuşan kuşların cıvıltısına aldırmadan konuşmasına devam etti.

"Melle Ali'nin Osman ve Nuri adındaki çocukları Osmanlı'nın açtığı aşiret mekteplerinde okuyarak paşalık unvanına kadar ulaştılar. O yıllarda Kürdistan'ın bazı bölgelerinde Kürt aşiretleri Osmanlıya karşı isyan haline geçmişti" dedi Hacı Bubo, çayından bir yudum daha alarak. "İkinci Abdulhamit Osmanlıyı sarsan Kürt isyanlarını ve Ermenilerin hareketini bastırmak, doğu cephesinde olası bir Rus saldırısına karşı kullanmak üzere Hamidiye Alayları oluşturmuştu. Sırtını Osmanlıya dayamadan yaşamasını bilmeyen Kürt aşiretlerinden oluşturulan Hamidiye Alayları, Kürt ve Ermeni isyanlarını boğmakla Kürdistan'ın Osmanlı İmparatorluğuna bağlı kalmasını sağladı" dedi Karasungur, araya girerek. "Aynen öyle yeğenim!" dedi Hacı Bubo, kaldığı yerden konuşmasını sürdürerek. "İkinci Abdulhamit, Melle Ali'nin çocukları Osman ve Nuri'ye

Hamidiye paşalığını verdi. Bucak mıntıkasının kontrolünü bunlara bıraktı. Bunlar da Kürt aşiretlerini kendisine bağlayarak Osmanlının hizmetine soktular. Yaptıkları bu hizmet karşılığında birçok yerde keşaneler, hanlar ve verimli araziler kendilerine bahşedildi. Bucakların Osmanlıya ve daha sonra devlete bağlanması böylece başlamış oldu.”

Karasungur ve Zeki soluğunu tutmuş, Hacı Bubo’yu dinliyordu. Anlatım tarzı bir hikâyeyi andırıyor ve akıcı bir dille anlatarak kendilerini hikâyenin içine çekmeyi başarıyordu. Bazen gözlerini kısıyor, bazen çok uzaklara dalmış gibi yapıyordu.

“Osman ve Nuri paşalar 1900’lü yıllardaki Ermeni kırımında aktif görevler aldılar. O sıralar Siverek’te de azımsanmayacak bir Ermeni topluluğu ve sahip oldukları zengin bir malvarlığı vardı. Osmanlıdan Gayri Müslim olan Ermenilerin mal ve mülklerine el konulacağı fermanı çıkınca, Kerküklü Mustafa Çavuş önderliğinde Ermeni halkını kılıçtan geçirdiler. Kurtulanları sürüp mallarına ve mülklerine el koydular. Bu yağmadan en fazla payı alan Melle Ali, çocukları Osman ve Nuri paşalar oldu.” Duraksadı Hacı Bubo, gözleri uzaklara daldı. Çocukluğunda tanık olduğu Ermenilere yapılan zulmü anımsadı. Gözleri doldu ve yanaklarına birkaç damla yaş süzüldü. Ağaç yaprakları arasından sızan güneş ışınları, gözyaşlarını daha belirgin hale getirdi. Karasungur dikkatle Hacı Bubo’ya bakıyor, alnında ve yüzünde oluşan derin kırışıklıklarda bir halkın yaşadığı kırılmayı, umutsuzluğu ve çaresizliği görüyordu. Gözlerindeki umut ışığı hiç sönme de onlarca yılın hayal kırıklığını ve acısını gizleyemiyordu. Kulaklarında yankılanan sesle düşüncelerinden sıyrıldı ve dikkatini konuşmaya verdi.

“Onlar çöken Osmanlının bıraktığı boşluktan yararlanarak kadılık da yaptılar, vergi topladılar, yargıç konumuna geçerek istediklerini asıp istediklerini sürdürdüler. Sonuçta Hedro’nun da içinde bulunduğu kırka yakın köyü kapsayan Bucak bölgesinin tek hâkimi oldular. Biliyor musun yeğenim Zeki, buradaki aşiretsel yapı ilginç bir hal almaya başladı. Kan bağına dayanan

aşiret ve kabilecilikten öte bir yapı ortaya çıktı. Dışarıdan gelen bir aile hile ve dalaverelerle dolu bir süreci kat ederek, Fırat boylarındaki Bucak bölgesinin yüreğine oturmuş, dışındaki kabile ve aşiretleri kendisine bağlayarak aşiret benzeri yeni bir oluşum yaratmıştı. Tepesinde Melle Ali ve çocuklarının olduğu aşiret benzeri ama ondan da öte olan bu oluşuma bölgenin adından dolayı zamanla Bucaklar dendi. Böylece Bucak adı, bu bölgenin en verimli topraklarını ele geçiren Melle Ali ailesinin ve bu ailenin hükmü altına giren yoksul köylülerin yeni aşiretlerinin adı oldu.”

Tekrar duraksadı. Kuruyan boğazını ıslatmak için yanındaki su dolu taşı ağzına götürerek birkaç yudum içip taşı yanına bıraktı. Bakışlarını Karasungur ve Zeki’de gezdirip ağaçların yaprakları arasından sızan güneşe dikti. “Ondan sonrasını sizler benden iyi biliyorsunuz. Osmanlının yıkılışı sonrası Cumhuriyet kuruldu. Kürtler Urfa’da, Maraş’ta ve Antep’te gâvuru yenmekle kalmadı, Çanakkale’ye kadar giderek her cephede savaştığı halde, kendisini kurumlaştırmayı başaran Cumhuriyet’in ihanetine uğramaktan kurtulamadı. Sonra yine isyanlar ve katliamlar birbirini izledi. Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de bu uğursuz ve lanetli aile, isyanların bastırılmasında olduğu kadar her türlü hainliği yapmaktan geri durmadı.”

Hacı Bubo konuştuğu konuşuyordu. Yılların bütün dertleri depreşmiş, yaşadığı ya da tanıdığı olduğu olayları yeniden yaşıyormuşçasına dile getiriyordu. Daha sonra Bucak aşiretinin başına Melle Ali’nin torunu Ali Bucak’ın nasıl geçtiğini, otoritesini tanımayan amcası Faik Bucak’ı öldürmek için her yolu denediğini ve Faik Bucak’ı öldürmek isterken yaralanan Faik Bucak tarafından kendisinin nasıl öldürüldüğünü bir masal gibi anlattı. Ardından Mehmet Celal Bucak’ın öncülüğünde Hakkı ve Yıldız Bucak’ın devrine geçti. Adalet Partisi’ne geçmeleri, devletle ilişkilerini ve milletvekili olduktan sonra devletin bütün

olanaklarını kendi otoritelerini güçlendirmek için nasıl kullandıklarını örneklerle açıkladı.

“İşte böyle yeğenim! Bucak öyle bir otorite, öyle bir iktidar oluşturdu ki, insanlar önce Allaha, Allahtan sonra devlete ve devletten sonra da Bucak’a tapar hale geldi. Yıktağı yuvalar, talan ettiği köyler ve viraneye çevirdiğı evler üzerinde biriktirdiğı gücü ve yarattığı hükmü Siverek’ten Semsur’a, Urfa ve Antep’e, Amed ve Mardin’e kadar geçerli hale getirdi. Yüzlerce çeteyi, eşkıyayı, hırsızı ve berduşu etrafında toplayarak kan kusturmadığı kimseyi bırakmadı.”

Konuşmasını noktalayan Hacı Bubo’nun düşünceleri geçmiş i yaşamaktan kopamıyordu. Ne kadar engellemeye çalışırsa çalışsın, son yıllarda yaşadığı ve tanık olduğı olayların tümü bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçiyor, yaşadığı acılar katlanarak devam ediyordu. Şimdi ise daha canlı bir halde geçmiş i yaşıyordu. Biri yenilince diğeri başlayan Ağrı, Koçgiri, Zilan, Dersim ve diğ er isyanlar sıraya girmiş gibi yeniden gözlerinde canlanıyordu. Kıyımlar, katliamlar, sürgünler ve yıkımlar birbiri peşi sıra geliyordu. Yüzündeki kırışıklıklar derinleşiyor, duyduğı acılar yüreğini kanatıyor ve yanaklarından süzülen gözyaşlarının önüne geçemiyordu. Bakışlarını Zeki ve Karasungur’a çevirdiğinde bedenine yayılan yeni bir kaygıyla sarsıldı. “Önceki isyanların hiçbir i başarılı olamadı. Bunlar başarılı olabilecek mi? Yaşanan kıyımlar, katliamlar ve acılar yeniden tekrar edecek mi? Eski isyanların öncüleri aşiret reisleri, ağalar ve şeyhlerdi. Bunlar ise yoksul ve fakir fukara çocukları. Bunlarda başarılı olamazsa ebediyete kadar her şey bitmiş olacak” diye içten içe söylendi. Zeki ve Karasungur’un yüzlerinden yayılan sadelik ve saflığı, bakışlarındaki inancı ve umudu gördüğünde, sönmesine izin vermediğı umut kıvılcımlarının gözlerinde parıldadığını hissetti.

Karasungur Hacı Bubo’yu dinlerken Mehmet Celal Bucak’ı düşündü. Gereğinden fazla kısa boylu, şişman ve pörtlek gözleri olan M. Celal Bucak, hayal ettiğinin de ötesinde bir otoriteye ve

güce sahipti. “Faşist sömürgeciliğin Kürdistan’daki en büyük ve en temel dayanağı olan bu işbirlikçi çeteyi tasfiye edebilirsek, irili ufaklı diğer yerel otoriteler kendiliğinden devrimci otoriteye tabi olurlar. Bu nedenle Bucak’a karşı geliştirilecek mücadele tarihsel önemdedir. Hata yapmamak için çok daha bilinçli ve planlı hareket etmeliyim” dedi içten içe.

Hacı Bubo konuşmasını sonlandırmaya çalışırken, Karasungur bakışlarını ağacın yaprakları arasından sızan güneşe çevirdi. Dans edercesine cıvıldaşarak uçuşan kuşların güzelliğine daldı, tarihe anlamlı bir giriş yapacak mücadelenin öngününde bulunmanın coşkusu ve heyecanı bütün bedenine yayıldı. Bakışları gökyüzüne doğru yükselen ağaçta gezinirken, düşünceleri kuracakları özgür geleceğe odaklandı. Kendisini daldan dala uçuşan kuşlar kadar hafif ve özgür hissetmeye başladığını duyumsadı...

Mehmet Celal Bucak’a karşı kurulan ikinci pusunun da boşa çıkması, mücadeleyi yürütmek için oluşturulan Askeri Konsey ve Siverek şehir örgütü içinde çeşitli tartışmalara neden olmuştu. Son bir aydır herkes işini gücünü bırakmış, bu iş için seferber olmuş, ama sonuç alamamışlardı. En avuçta sandıkları anlarda Mehmet Celal Bucak, bir kuş gibi uçup gitmişti. Bu durum, ruhları Bucak’a karşı verilecek mücadele için bilenen devrimcilerin sinirlerini oldukça germişti. Karasungur da en az yerel kadrolar kadar bu durumdan rahatsızlık duyuyordu. Üstelik, Parti Merkez Komitesine karşı birinci derecede sorumlu olan kendisi olduğu için bu rahatsızlığı katlanarak büyüyordu.

Yeni kurulmasına rağmen PKK Önderi Apo ile Urfa’da görüşmesinin üzerinden bir ay geçmişti. Bu görüşmede Apo’nun; “Başta Bucak olmak üzere, diğer işbirlikçi feodal çetelerin Kürdistan halkı üzerindeki despotik feodal otoriteleri yerle bir edilmedikçe, Özgür bir Kürdistan için verilecek olan mücadelede

halkı harekete geçirmek oldukça zordur!” sözleri sürekli kulaklarında çınliyordu. Aynı görüşmede, Bucak’a karşı geliştirilecek olan devrimci mücadelenin anlam ve önemi üzerinde uzun uzadıya durması; mücadelenin gerilla savaş tarzı ve gerilla taktiklerine benzer, Silahlı Propaganda Birliklerini andıran gruplar oluşturularak sürdürülmesi gerektiği yönündeki detaylı açıklamalarını da bir an olsun unutmuyordu.

Bucak’a karşı kurdukları pusuların boşa çıkmasından duyduğu stresi ve gerilimi hafifletmek için Apo’yla yapılan son toplantıyı tekrar düşündü. O toplantı ve sonrası gözlerinde canlandı ve yeniden yaşıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Siverek’in coğrafik yapısını adım adım gezip görmüş gibi gerilla savaş tarzını ve taktiklerini detaylı anlatmasını, nerede nasıl bir uygulama içerisine girileceğini örneklerle izah etmesini, kendisi için bir devrimci mücadele manifestosu olarak görmüştü. Apo’nun her söylediğini dikkatle dinlemiş, önemli gördüğü her şeyi cep defterine not etmişti. Konuşmalarının sonunda Apo, el yazısıyla hazırladığı birkaç sayfadan ibaret silahlı propaganda birliklerinin oluşturulmasına dönük bir yönetmeliği kendisine uzatmıştı. Yönetmeliği alıp baktığında “işte benim için gerilla mücadelesinin kılavuzu bu perspektiflerdir” diye düşünmüştü.

Apo ile görüşmesinin ardından kendisini Urfa’ya götüren özel taksiyle topraklı köy yollarından Siverek’e dönerken camdan ufka dek uzanan bozkırı ve tarlaları izlemişti. Dalıp gittiği ovanın uçsuz derinliğine, bozkırın dingin renklerine gözlerini bırakmış, hiçbir şey düşünmemenin hafifliğine ulaşmaya çalışmış, çocukluğunun baharında sıkça gittiği bahçelerin yumuşak, koyu ve gölgeli yeşilliğini, derelerden gürül gürül akan suyun sesini düşlemiş, bu soluk imgelerle huzur bulmaya çalışmıştı. Ancak çocukluğuna dalan gözlerini açtığında yine sarıya kesmiş uçsuz bucaksız tarlaların gerçeğiyle karşılaşmıştı.

Mercimekleri biçilmiş tarlalar, kıraç bir toprak parçasına dönüşmüştü. İnsanın beline varan boyuyla sık buğdaylar sararmaya yüz tutmuştu. Arada bir esen rüzgârla denizdeki

dalgaları andıran buğday başaklarının sağa sola eğilerek dalgalanması fazla uzun sürmemişti. Camdan tarlalara bakarken ne yaparsa yapsın gözüne çarpan görüntülerin yerini Apo'nun silueti almıştı. Konuşmaları, konuşmasındaki vurgulara göre değişen mimikleri, gerilla savaş tarzını ve taktiklerini anlatırken savaş oyunu oynayan bir çocuğun saflığı kadar kendisini anlatımlarına kaptırması, gözlerinin önünden bir türlü gitmemişti. O güne dek hep derinlikli teorik ve felsefik analizlerini dinlediği Apo, bir savaş komutanını aratmayacak şekilde savaşın strateji ve taktiklerini analiz etmişti. Halbuki kendisi, Hilvan'da geliştirilen ve Süleymanlar çetesinin teslim olmasıyla sonuçlanan devrimci mücadeleye komutanlık yaptığı ve Siverek'i de adım adım gezerek tanıdığı halde, Apo'nun yaptığı önemli tespitlerin büyük bir bölümünü düşünememişti. Oysa yürütülecek olan mücadelenin komutanı olarak kendisi görevlendirilmişti. Oluşturulan üç kişilik Askeri Konsey'in birinci derecede sorumlusu da kendisiydi. Önce kendisinin söylenenleri tespit etmesi ve mücadeleye yansıtması gerekirken, Apo'nun analizleri karşısında düşündükleri sıradan ve vasat kalmıştı. Bu durumu karşısında bir yandan kendisine kızmış, kendisini eleştirmiş; bir yandan da Apo'ya olan saygısı ve güveni pekişmiş, "İleri yeteneklere sahip bir önderliğimiz var!" diye geçirmişti içinden.

Hilvan-Siverek bölgesine gönderilmiş olmasına rağmen henüz doğru düzgün işleri becerememiş olmalarından kendisini sorumlu tutuyordu. Yüreğini ve beynini işgal eden kaygılarının altında kıvranıp duruyordu. Gerçi Hilvan'da Süleymanlar çetesinin işi bitirilmiş, azımsanmayacak işler başarılmıştı. Ama ya Siverek? Siverek Hilvan'a hiç benzemiyordu. Her şeyin yolunda olduğunun sanıldığı anlarda bile bir aksilik, bir karmaşa çıkıyordu ortaya. Son iki haftada peş peşe iki pusu atmışlardı. İlkinde Bucak'ın köye gittiğini haber almışlar ve köy yollarında pusuya düşerse kurtuluşuna imkân olmayacak çok yaygın bir pusulama hareketi geliştirmişlerdi. Ama gün boyu pusuda kalmalarına rağmen Bucak'ın izine rastlanmamıştı. İkinci pusu

ise birkaç gün önce Bucak'ın Çelebi mahallesinde bulunan Hasan Oral'ın evine gittiği bilgisini aldıklarında atılmıştı.

Hasan Oral, Mehmet Celal Bucak'ın amcasıydı ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde senatördü. Zaten son günlerde o eve gideceği bilgisini alıyorlardı. İstihbarat geldiğinde Firaz ve Hebun'un da içinde olduğu iki araca dolan on kişiyle o sokağa giderek bir pusu atmışlardı. Bununla da yetinmemişler, Siverek'te bulunan bütün kadroları ikişer kişilik gruplar halinde görevlendirerek harekete geçirmişlerdi. Her grup, Bucak'ın en iyi adamlarından birinin peşine takılmıştı. Adeta gölgeleri gibi izledikleri Bucak'ın adamlarını bir an bile gözden kaçırmıyorlardı. İkişer kişilik iki ayrı grup da Bucak'ın evine açılan sokak ve Hacıpınar Camisinin içinde görevlendirilmişti. Bu cami de Bucak'ın evine açılan ön sokağın hemen girişinde bulunuyordu. Yapılan plana göre Bucak'a karşı eylemin gerçekleştiğinin habercisi olan yoğun silah sesleri duyulduğunda her grup peşine takılarak takip ettiği Bucak'ın adamını, evine açılan ön ve arka sokakta pusuya girenler ise eylem sonrası eve gidip gelen Bucak'ın yakınları ve diğer adamlarını vuracaktı. Bu eylem planına göre Bucak pusuya düşer ve eylem gerçekleşirse, çok kısa bir anda kendisi, ailesi ve adamları tümünden tasfiye edilecekti. Ama gün boyu pusuda kalmalarına rağmen birçok aksilikle karşılaşmaları bir yana, Hasan Oral'ın evine giren Bucak'ın adeta kendisini eve kilitleyerek hapsedmesine tanıklık etmişlerdi. Büyük bir riski göze alarak akşama kadar pusuda beklemiş, Bucak'ın evden çıkmayacağını anladıklarında ayrılmışlardı. Daha sonra aldıkları bilgi, Bucak'ın pusuyu hissettiği ve bir sonraki güne kadar evden çıkmadığı, ortamın güvenli olduğunu anlayınca ayrılıp evine gittiği şeklindeydi.

İkinci pusunun boşa çıktığı günlerde Karasungur tekrar Siverek'e geldi. Gözü kulağı Bucak konağını ablukaya alan gözçülerdeydi. Temmuz ayı yavaş yavaş geride kalıyordu. O Temmuz ki, kuru sıcaklarıyla Urfa ve ilçelerinde yaşayan insanların canına okuyordu. 29 Temmuz günü Firaz, Mehmet

Karasungur ve Hebun, Bermal'in evinde bir araya geldiler. Firaz, Karasungur'la birlikte oluşturulan üç kişilik askeri konsey üyesinden biriydi. Askeri konseyin diğer üyesi, Komando asteğmen olarak askerlik yaptıktan sonra Mardin'e tayini çıkmış, öğretmenlik yapan Fehmi'ydi. Önce Hilvan, sonra Siverek'te Türk ordusundan öğrendiği kaba askeri disiplini uygulamaya çalışan Fehmi, yereldeki kadrolar tarafından sevilmez, yer yer tepkiyle karşılaşır, bundan dolayı kendi aralarında 'Komutan Serginof' diye alaya alınırdı. Siverek'in yerel Zaza'ca dilinde "sergin" tezek anlamına gelirdi. Tezeğin Zaza'ca adına "of" eki eklenerek yerilirdi. Hebun ise, Ankara'da yüksekokul okurken grupla tanışmış ve Apo'yla görüştüktan sonra grubun içinde yer alarak devrimci çalışmalara katılmıştı. Bucak'a karşı mücadeleyi geliştirme planlanınca Siverek'li olduğu ve Siverek'i iyi bildiğinden, örgütsel çalışmalar için okuduğu okulu bırakarak Siverek'e gelmişti.

Bermal'in evi, ortasından mutfak olarak da kullanılan küçücük bir salonla ayrılan iki göz odadan oluşuyordu. İki göz odayı tamamlayan ortasında bir dut ağacının bulunduğu dikdörtgen biçiminde küçük bir avlusu vardı. Tuvalet, sokağa açılan kapının hemen yanında briketlerle sonradan yapıldığı için eğreti bir biçimde duruyordu. Karasungur, Firaz ve Hebun, sabah saatlerinde Bermal'in evine geldiklerinden beri odaya kapanmış tartışıyorlardı. Temmuz sıcağından dolayı odanın avluya açılan penceresinden tartışma sesleri avluya taşıyordu. Bucak'a karşı atıkları son iki pusunun neden amacına ulaşamadığı üzerine değerlendirmeler yapıyor, kendilerinden kaynaklı eksiklikleri açığa çıkarıp anlamaya çalışıyorlardı. Tartışmalarının kızıştığı öğleye doğru, kapının çalınmasıyla soru dolu bakışlarla üçü birbirine baktı. Silahını kaptığı gibi hızla avluya çıkan Hebun, sokağa açılan kapının arkasına geçti. Karasungur ve Firaz'da silahlarını alıp avluya çıktılar. Herkesten daha sakın görünmeye çalışan Bermal, avluya çıkınca işaret parmağını dudaklarına götürerek; "Sakin olun," dedi, duyulur duyulmaz bir sesle.

“Dışarda kim var şimdi anlarım.” Kendisinden emin bir halde sokağa açılan avlu kapısının arkasına gitti. “Kim o?” diye seslendi. İlkinde ses veren olmadı. Bir süre sonra kısık bir ses, “Benim” dedi. Bermal sesi tanıdı, rahatladı. Kapıyı çalanın Hilvan-Siverek arasında kuryelik yapanlardan biri olduğunu söyledi ve kimsenin bir şey demesine fırsat vermeden yavaşça kapıyı açtı.

Avluya giren kuryenin her halinden acelesi olduğu anlaşılıyordu. Getirdiği notu Firaz ya da Karasungur'a teslim edip Hilvan'a geri döneceğini belirtti. Notu alan Firaz, karşılığında acilen bir şeyler yazılması gerekebilir diye kuryeye biraz daha beklemesini söyledi. Kuryeyi getiren taksi sokakta beklediğinden kurye dışarı çıktı, takside oturup beklemeye başladı.

Hilvan'dan gelen notun fazla önemli olmadığı, Hilvan'daki kimi gelişmeleri anlatan sıradan bir not olduğu anlaşıldı. Kuryenin gitmesini sağlamak için Hebun dışarı çıkmaya yeltendiğinde, Zane soluk soluğa avluya girdi. Önemli bir haber getirdiği paldır küldür içeri dalışından ve oldukça heyecanlı oluşundan belliydi. “Öğrendik” dedi, heyecan içinde yutkunarak. “Nihayet öğrendik, Celal Bucak Urfa'ya Kōranların taziyesine gidecekmiş.”

“Nereden öğrendin? Haber kesin mi? Ayrıca ne zaman gidecek?” dedi Karasungur, sabırsızlıkla.

“Kesin” dedi Zane, kendinden emin bir halde konuşarak. “Zahireci Hasan söyledi. Yarın gidecekmiş.”

Bucaklara ilişkin bilgiyi taşıyanlardan biri Zahireci Hasan olduğundan, getirdiği bilgilerden dolayı son dönemlerde bu adı çok sık duymuştu. Buğday pazarındaki dükkânında zahirecilik yaptığı, buğday pazarını elinde bulunduran ve haracını alan Bucaklara karşı büyük bir öfkesinin olduğu, ama korkusundan dolayı ses çıkaramadığı söylenmişti. Bucakların evine gidip gelerek her işlerine koşuyor, Zane'yle tanışıp Apocuların Bucak'a karşı mücadele geliştireceğini öğrendiğinden beri içeriden bilgi taşıyordu. Getirdiği bilgilerin çoğu doğru çıkmıştı. Bu nedenle

bilginin doğru olup olmadığını sorgulama gereği duymadı. Bütün düşüncesi Bucak'a ve Kōranlar üzerine kaydı. Aslen Siverekli olup Urfa'da oturan ve Kōranların ileri gelenlerinden olan Hasan Kōran'ın ne zamandır tasfiye edilmesi gereken hedeflerin arasında yer alan biri olduğunu anımsadı. Gelen habere sevinmişti, ama bu serüvenin sonunun nereye varacağını kestiremediğinden kaygılıydı. Belirsiz kaygılar, bir fare gibi sevincini kemirip duruyordu. Sıcak öğle güneşi her günkü ihtişamıyla tepelerinde yükseliyordu. Bermal'in toprak zeminli avluya su serpip, süpürgeyle temizlemesi yeni olduğundan, toprak kokusu iyiden iyiye hissediliyordu. Dut ağacının altındaki gölgeliğe geçerek sigara üstüne sigara yakıp içmeye başladı.

“Kim bu Hasan Kōran?” dedi Firaz, gelen bilginin doğruluk derecesini öğrenmeye çalışarak.

“Bu adam Urfa'nın azıllı faşistlerinden biri! Mehmet Celal Bucak'ın vurulması ve olayların uzaması durumunda önemli roller üstlenebileceğini ve o gün geldiğinde ortadan kaldırılması gerektiğini düşünüyoruz. Böyle bir adamın evindeyken Mehmet Celal Bucak'a yönelmek oldukça güçtür. Üstelik haber ansızın geldi” dedi Karasungur, düşünceli bir ifadeyle.

“Yeni bir plan ve eylem hazırlıkları için yeterli bir zaman olmasa da bu eylemi mutlaka gerçekleştirmeliyiz. Zaman geçirmeden Hilvan'a gidelim. Orada bulunan ve eyleme katılacak olan arkadaşlarla eylem planlamasına dönük kapsamlı bir tartışma yürütelim. Şimdilik Siverek'te zaman geçirmenin anlamı kalmamıştır!” dedi Firaz, önlerine gelen bu fırsatı kaçırmak istemediğini hissettirerek.

“Eylemden hemen sonra size telefonla sonucu bildireceğiz. Sizde daha önce alınan karar doğrultusunda harekete geçecek, hedeflerinizin üstüne yürüyeceksiniz. Beklenmedik gelişmelere karşın ikinci bir bağlantı yolu olması açısından Hebun da bizimle gelecek. Bağlantı kurmayı ve sonraki gelişmeleri planlamayı böylece garanti altına almış oluruz. Öte yandan parti kuruluş bildirisini yarın dağıtmaya başlayın. Eldeki bütün büyük silahlarla

olsun dağıtma işi. PKK adı göklere yükselsin. Her yere, her köşeye bu adın ışığı düşsün. Peki hangi evde telefon bekleyeceksiniz, onu da netleştirelim” dedi Karasungur, gelen haberin sevinciyle Zane’ye dönerek.

“Belediye işçisi Hemo’nun evinde olabilir” dedi Zane, sakin olmaya çalışarak. “Şehrin dış mahallesinde olduğu için aynı zamanda bildiri dağıtım sonrası orayı toplanma noktası olarak da belirleyeceğiz. Bir arkadaş da sürekli evde kalacak ve telefon başında bekleyecek.”

“Tamam, orası uygundur, olabilir. Yalnız orada bekleyecek olan her kimse telefonun başından bir an olsun ayrılmasın” dedi Karasungur.

Otuzu aşan yaşına rağmen bir çocuk kadar şen ve coşkuluymuş. Haberi aldığından beri dut ağacının altında turlayıp duruyordu. Firaz ve Hebun ayağa kalkmış çıkmanın hazırlığını yapıyordu. Karasungur’un sevinç ve coşkusu onlara da yansıyor, hazırlanırken kendi aralarında şakalaşıp gülüşüyorlardı.

“Artık zaman geçirmeden yola koyulabiliriz!” dedi Karasungur, yürüdüğü kapının önünde üstüne başına çekidüzen verip gülümseyen sevinçli yüz ifadesiyle. “Bu kez elimizden kaçsın istemiyorum.”

Bermal’ın öğle için hazırladığı ama sofraya henüz koymaya zaman bulamadığı etli kuru fasulye ve pirinç pilavından oluşan yemek olduğu gibi duruyordu. Hepsinin bir anda ayaklanıp gideceğini gören Bermal üzüntüden ne diyeceğini bilemedi. Suratını ekşitmiş, sevinci yarım kalmış çocuklar gibi boşluğa düşmüştü. Üzüntüsünü gizleme gereği duymadan kapının önüne dikildi ve çıkıp gitmelerini önlemek istedi. “Zaten nerdeyse ayda yılda bir geliyorsunuz evime. Sevdiğinizi bildiğim için hazırladığım kuru fasulyeyi yemeden bırakmam!”

“Başka bir zamana Bermal abla” dedi Karasungur gülümseyerek. “Güzel ellerinle hazırladığın yemeklerden tatma fırsatını başka bir zaman mutlaka buluruz.”

Zane, Bermal'ın böylesi ufak bir olayı içine attığını ilk kez görüyordu. Tozun, toprağın ve bir ay kadar önceki ağırpale (yolma) işinin nasırlaştırıp taşılaştırdığı Bermal'in ellerini tuttu ve gönlünü almak istedi.

“Fazla dert etme abla! Şu sokağa bir göz ativer de çıkıp gidelim.”

Bermal, çaresizce boynunu eğdi ve dikkatlice araladığı avlu kapısından dışarı çıktı. Sağa sola baktı. Taa ileride, sokağın sonunda eğri büğrü sopasına tutunarak güçlükle yol alan yaşlı bir adam ve aydınlatma direğinin altındaki taksinin farlarını silen oğlu Salih'ten başka kimse yoktu. Taksinin içindekiler hiçbir şeyle ilgili değilmiş gibi yayılarak oturmuş sohbet ediyordu. “Sokak boş. Gidecekseniz daha kimse görmeden bir an önce gidin.”

Dördü birlikte çıktı sokağa. Zane, eylemler için Ankara'dan getirtilen çalıntı olduğunu bildiği taksinin kapılarını açarak arkadaşlarının yerleşmesini sağladı. Kapattığı kapıları dışarıdan tek tek kontrol etti, ardından başını açık camdan içeri uzattı. “Haydi, yolunuz açık olsun. Sonucu bildirmeyi ihmal etmeyin.”

“Sen merak etme!” dedi Karasungur, içeri çekilmiş cam yerinin kaportasını kavrayan Zane'nin elini tutarak. Taksi, Esmerçayı mahallesinin dar sokaklarını geride bırakarak çarşıya uğramadan Karakeçi nahiyesine uzanan toprak yola çıktı. Asfalt yol, kendileri açısından tehlikeyi ve hiç beklenmedik bir anda önlerine polis veya askerlerden oluşan devriyelerin çıkma olasılığını barındırdığından, köy yollarını takip ederek Hilvan'a doğru yol aldı. Taksi yol alırken, arkasında yoğun toz bulutları bırakarak ilerliyordu. Yönünü bozkıra taraf çeviren Karasungur, gözlerinin önünden geçip giden bakımsızlıktan çoraklaşmış tarlaları, kimi yerlerde araziyi kullanılmaz hale getiren siyah taşlık alanları ve hayvan sürülerini izliyordu. Ancak izlediklerini düşünecek hali yoktu. Görüntülerin gerçek olup olmadığından bile emin değildi. Bütün düşüncelerini Urfa'ya vardıklarında gerçekleştirecekleri eylem ve eylemden sonra olacaklara

odaklamıştı. “Zane’yle biraz daha konuşmalıydım” dedi kendi kendine mırıldanırcasına. “Hareket tarzlarına ait kimi ayrıntılar sunmalıydım. Onları ihmal mi ediyorum acaba?”

Hilvan-Siverek sınırında bulunan Aslani köyüne geldiklerinde içini kemiren kaygıları, yanında oturan Firaz’a açmadan edemedi. “Arkamızda bir sürü eksiklik bırakarak gidiyoruz eyleme.”

“Ne gibi?” dedi Firaz.

“Biz Zane’ye Kuruluş bildirisini dağıtmalarını ve telefonumuzu beklemelerini söyledik. Fakat eylem sonrası için ayrıntılı bir perspektif sunmadık. Nasıl olacak? Ne tür tedbirler alacaklar? Bucaklar saldırıya geçerlerse ne yapacaklar? Daha birçok şey işte. Öyle anlaşıyor ki tümümüz eylemin heyecanına kaptırmışız kendimizi.”

Kimi eksikliklerin farkında olan Firaz, Karasungur’un Bucak’ı küçümsediği ve kendi güçlerini abarttığı şeklinde bir duygu taşıyordu. Bir çeşit aşırı güven duygusundan kaynaklandığını düşünüyor, daha çok sezgisel olarak hissettiği bu eksikleri, hayati önemde şeylermiş gibi görmüyordu. Nihayet kararını aldıkları bir eyleme gidiyorlardı. Daha önceki iki pusu başarılı olmazsa bile bu defa başarılı olmamak için bir neden göremiyordu. Ayrıca Urfa’daki eyleme Karasungur’u güvenlik açısından götürmeyi düşünmüyordu. Bu düşüncesini kabul ettirmek için Karasungur’u ikna etmesinin kolay olmayacağını biliyor, ama ikna edeceği konusunda gerekçelerinin son derece haklı olduğuna inanıyordu. İkna ederse Urfa’daki eylemin inisiyatifi tümüyle kendisinde olacağı için eylemin başarısına dönük kuşku taşımıyordu. Bu nedenle oldukça rahattı. Aralık bıraktığı pencere camından içeri dolan tozun yaktığı gözlerini yoldan ayırmadan Karasungur’a döndü.

“Haklısın! Fakat geri dönemeyiz artık. İlk fırsatta, yani eylemden hemen sonra Siverek’e telefon açar, kaygılarını iletiriz.”

Camdan tarlaları izleyen Hebun, Karasungur’la Firaz arasında geçen konuşmayı dinlerken ortamın sessizleşmesini

fırsat bilerek araya girdi. “Aslında Zane ve parti yerel komitesiyle kapsamlı bir görüşme yaparak eylem sonrasına ilişkin bir perspektif oluşturulabilirdi. Yerel komiteyi toplamak zaman alacağından Zane’yle böyle bir perspektif oluşturmak da yeterli olurdu. En azından bizden sonra yerel komiteyi Zane toplar, oluşturduğumuz perspektifi tartışarak bir planlamaya ulaşabilirdi.”

Geri dönmek istediğinden değil, içini kemiren kaygılardan sıyrılmak için Firaz’a açılma ihtiyacı duymuş, ancak Firaz’ın ve Heburn’un söyledikleri kaygılarını gidereceğine daha fazla derinleştirmişti. Eylemden sonra neyin ne olacağını önceden kestirmenin olasılığı da yoktu.

Taksi Hilvan’a, Karacurun mahallesine vardığında genç bir arkadaşları karşıladı kendilerini. Karasungur taksiden inerken, düşünceleri Süleymanlar çetesiyle çatışmalı günlere ve mahallede yoğun çalışmalarla dolu geçen anlara gitti. Yine aynı mahalleye, girdisini çıktısını bildiği ve çocuklar da dahil herkes tarafından tanındığı Karacurun’a gelmişti. Yoksulluğu değişmese de, insanların zihniyet dünyaları ve ilişkileri önemli oranda değişmişti. Gördüğü insanların acılı masum yüzlerine baktı. Yüreklere korku salan Süleymanlar çetesine ait korkunun izlerine rastlanmıyordu.

Kendilerini karşılayan gence Cuma Tak’ın nerede olduğunu sordu. Cuma’nın yerini bilmediğini söylediğinde, beş-on dakikalığına taksinin yanından ayrıldı; birkaç eve girip çıkarak sorup soruşturdu ve geri döndüğünde tümünün bir sorun için uzak köylerden birine gittiğini arkadaşlarına söyledi.

“Bizim açımızdan oldukça kötü bir rastlantı!” dedi Firaz, canı sıkkın bir havaya bürünerek. “Sözde Hilvan’da oluşturacağımız bir grupla Urfa’ya eyleme gidecektik. Bu durumda eylemin yapılıp yapılmayacağını, yapılacaksa kimlerle nasıl yapılacağını yeniden gözden geçirmemiz gerekir. Bir an önce harekete geçemezsek, korkarım yine Bucak’ı elimizden kaçırmış olacağız.”

Hebun'u taksinin yanında bırakıp Firaz'ı alarak evlerden birine giren Karasungur, malzeme ve insan eksikliğine rağmen bu fırsatın kesinlikle kaçırılmamasını düşünüyordu. “Ben, sen ve Hebun Urfa'ya gideriz!” dedi Firaz'a, avluya girer girmez ayaküstü konuşarak. “Oradan aldığımız takviye güçle eylemi gerçekleştiririz. Taziye evinde durumlarını bilmediğimiz başkaları varsa ve devrim karşıtı konumdalarsa onların da işini bitiririz. Bu fırsat kesinlikle kaçmamalı.”

Fırsatın kaçırılmaması konusunda hemfikir olan Firaz, ikna yöntemlerine başladı. “Bölgede herkes tarafından tanınıyorsun!” dedi, kaygılı olduğunu göstererek. “Polis gerçek ismini öğrenmiş. Üstelik birde fotoğrafın geçmiş ellerine. Gelmen durumunda eylem riske girebileceği gibi yok yere yakalanabilirsin de. Bu yüzden Urfa'ya gelmeni doğru bulmuyorum.”

Ateşli mizacı, yokluğunda işlerin arzuladığı biçimde yürüyemeyeceğine dair beslediği kaygılar ve şu günlerde Bucak eylemine göre şekillendirdiği ruhsal yapısı, onu, Firaz'ın gelmemesi için sıraladığı haklı gerekçeleri kabullenmemeye itiyordu. Ayaküstü durdukları avluda alçak sesle bir süre daha tartışmadan edemedi. Parti merkezinin tam yetkiyle bölgeye gönderdiği bu iki insan arasındaki tartışmalar zaman zaman sertleşti. Firaz'ın gerekçelerinin tutarlı olması, sonunda Karasungur'u Hilvan'da kalması yönünde ikna etmeye yaradı. İkna olmasına ikna oldu ama bu durumdan hiç hoşnut değildi.

Firaz'ın iki on dörtlü ve bir Uzi marka otomatik silah alıp Hebun'la birlikte taksiye binerek Urfa'ya hareket etmesiyle Karasungur Hilvan'da kaldı. Böylece yaşamının en sabırsız ve en heyecanlı bekleyişi başlamış oldu. Katılsın ya da katılmasın, yapacaklar kadar coşkusunu duyduğu Bucak eyleminin gerçekleştiriliş biçimi ve sonuçları, bugüne kadar ki PKK tarihinin olduğu kadar Kürdistan tarihinin de en önemli bir anı olacağından kuşkusu yoktu. Bucak'a karşı gerçekleştirilecek eylem, Kürdistan tarihi açısından bir dönüm noktası, bir kilometre taşı olma işlevi görüyordu. İlk kez Kürdistan halkı, bağrından

çıkan kendi öz evlatları tarafından sahipleniliyor ve yüzyıllardır egemenliği altına girdiği düşmanlarına karşı kurtuluş mücadelesini başlatmanın meşalesi yakılıyordu. İçi içine sığmayarak kafasında uçuşan düşünceler, geçmek bilmeyen zamanın sabırsızlığını derinleştirmekten başka bir işe yaramıyordu.

Ev sahibinin akşam yemeği için sofrayı kurmaya başlamasıyla düşüncelerinden sıyrılmaya çalıştı. Anlaşılan Cuma Tak ve grubu gittikleri köyden daha dönmemiş, ne zaman dönecekleri de pek belli değildi. Gittikleri köy uzak olduğundan bir haberci gönderip çağırtmayı düşünmediğine hayıflandı. Böyle boş durmaktansa zamanı değerlendirecek bir şeyler yapması gerektiğini düşünürken, Hilvan'da bulunan kadrolarla bir toplantı yapıp son gelişmeler ve örgütsel çalışmalara dönük bir tartışma yürütmesinin yararlı olacağını hesapladı. Böyle yaparak Hilvan'daki örgüt ve kadro yapısını eylem sonrası yaşanacak olası gelişmeler konusunda hazırlamayı, Siverek'te yapmayı ihmal ettiği bu görevi burada telafi etmeyi planladı.

** ** *

Karasungur ve arkadaşlarını Hilvan'a yolcu eden Zane, Sipan ve Roni'yi bulmak için çarşıya indiğinde, adliye parkı civarında Asmin ve kız kardeşi Delal ile karşılaştı. Her ikisinin elinde de içi dolu birer naylon poşet vardı. Zane'yi gören Asmin, poşeti kız kardeşinin eline tutuşturdu ve yürümesini istedi. “Sen ağır ağır yoluna devam et Delal. Sana yetişirim” dedi gülümseyerek.

On dördünü henüz yeni bitirmiş olan Delal, Zane'yi fark edince ablasının onunla bir şeyler konuşacağını anladı. “Ben de devrimci oldum abla!” dedi ürkek bir sesle. “Benim yanımda konuşsanız...”

“Madem artık devrimcisin, o halde başka zaman senin yanında mutlaka konuşuruz!” dedi Asmin, sevecen bir yüzle Delal’e bakarak.

Delal iki kolunu aşağı çeken poşetlerin ağırlığını gizlemek istiyormuş gibi çelimsiz gövdesini dik tutmaya çalıştı ve asık bir yüzle yürümesini sürdürdü. Arkada kalan Asmin, Zane’nin yanına gitti. “Son günlerde görülmez oldunuz” dedi, sitemkâr bir sesle. “İlişkiler ihmal ediliyor. Pale direnişinin coşkusundan geriye pek bir şey kalmadı. Neden böyle oluyor Zane? Bir bakıyorsun arkadaşlar ev ev, sokak sokak dolaşıyor, halkın sorunlarını dinliyor, bir bakıyorsun ortalıkta kimse yok!”

Zane, kaldırımdan gelip geçenlere aldırmadan kavgaya ediyormuş gibi sesli konuşan Asmin’in bir şeylere dolu olduğunu anlamakta gecikmedi. “Biraz sakın olsana” dedi, alçak sesle ama çıkışarak. “Kaldırımda durduğumuzun farkında değilsin galiba. Söylediklerinde sana hak veriyorum. Şu son bir ayda ilişkileri çok ihmal ettik. İnanmanı isterim ki bu geçici bir durumdur. Sen nasılsın? Aile ilişkilerinden dert yanıydın geçenlerde. Bir çözüm bulabildin mi?”

“Uğraştım ama sonuç alamadım. Öyle şartlanmışlar ki, beni hep dizlerinin dibinde görmek istiyorlar. Ülkeymiş, sorumlulukmuş, özgür bir yurt yaratmakmış, hiçbir şey umurlarında değil. Biraz olsun umurlarında olduğu zamanlardaysa davayı başkalarının gütmesini istiyorlar. Sanki diğerlerinin anneleri, babaları yok. Kız olduğum için kimi zaman talihime lanetler yağıdırıyorum. Bir erkek olsaydım diyorum kendi kendime. Beni sınırlayan bağları bir silkinşte koparır, atardım!”

Yürüdükleri kaldırımdan mahalleye açılan sokağa girmek isteyen taksinin geçip gitmesi için biraz durdular, taksi geçip gidince yürümelerini sürdürdüler.

“İyi de Asmin, biz kız arkadaş sıkıntısı çekiyoruz. Erkek olsaydın ne olacaktı sanki? Aha bir sürü erkek arkadaş var ortalıkta. Hiç biri kadınları örgütlemeye doğru dürüst bir adım atamadı. Böyle ikide bir toplumsal konumundan yakınıp

duracağına bunun avantajlarını kullanmaya çalış. Neyse, bunlar ayak üstü konuşulacak şeyler değil. Saklaman için sana bir silah vermiştik. O şimdi nerede?”

“Şirinkuyu mahallesinde bir evde, hayırdır!” dedi, az da olsa sakinleşerek. “Ama bu konuda geniş konuşmak istiyorum. Unutma, bir zaman ayarlasan sevinirim.”

“Tamam, en kısa zamanda bu konuda konuşma ortamı yaratmaya çalışırım, söz. Ama şimdi şu silah işini ayarlayalım. O bize lazım, oradan nasıl alabiliriz?”

“Sen getireceğim yeri söyle, hemen alır gelirim.”

“Yo yo, bizden biri gelip alsın. Sende yanında olursun.”

“Niye bana güvenmiyor musunuz?” dedi, öfkesinden kıpkırmızı olan yüz ifadesiyle.

“Bunun güvenle ne ilişkisi var. Eline otomatik tüfeği alıp çarşayı yürüyerek geçecek değilsin ya?”

“Niye siz çarşayı öyle mi geçiyorsunuz? Öyle geçecek olan kim? Silahı ben sakladım, ben getireceğim.”

“İyi de Asmin, nasıl getireceksin, aklımın almadığı bu.”

“Akli almiyormuş! Senin aklının almadığını benim aklım çok iyi alıyor. Kadınların çarşafı dolaştıklarını biliyorsun ama! İşte o çarşafa bir büründüm mü, bir değil üç silah taşırım. Şimdi anladın mı nasıl getireceği mi? Neyse sen getireceğim yeri söyle.”

Zane böyle bir şeyi aklından geçiremediği için kendisine kızdı ve Asmin’e karşı mahcup duruma düştüğünden kızardığını hissetti. “Böyle bir şeyi inan hiç düşünmemiştim. Silahı Esmerçayı mahallesinde Ahmed’in evine getirirsin. Ama gecikmesen iyi olur!..”

Son günlerin ilgisizliğinden ve aile içi sorunlardan boğazına kadar dolan Asmin, istediğini kabul ettiren biri edasıyla konuşmadan edemedi. “Silahı bir saat sonra söylediğin yerden alabilirsin” dedi ve kardeşine yetişmek için hızlı adımlarla uzaklaşıp gitti.

Sipan ve Roni’yi bulmak için Gümrük kahvesine gelen Zane, Kahvenin saçaklarının gölgeğinde kümelenmiş insanların

arasında telaşlı telaşlı dolaşp durdu bir süre. İçerde arkadaşlarından kimseye rastlamayınca ocakçı ile merhabalaşp dışarı çıktı. Temmuz sıcağının canından bezdirdiği bitkin insanların kaldırımlardaki yorgun yürüyüşlerine bakarak Lezgo'nun parkının altındaki Dostlar Kıraathanesine yöneldi. Kıraathanenin önündeki kürsülere kurulmuş sohbet eden Sipan'la Roni, Zane'nin kendilerine doğru geldiğini gördüler.

“Şuraya bak!” dedi Sipan, Roni'ye bakıp Zane'yi göstererek. “Yürürken çevresiyle hiç ilgili değil. Art niyetli biri yanına yaklaşp canına okusa ruhu bile duymayacak.”

Roni, Zane'ye dikkatlice bakınca Sipan'a hak vermeden edemedi. “Zane gittikçe irileşiyor, iyice şişmanladı. Oysa pek bir şey yediği de yok. Hantallığından mı böyle oldu acaba?”

“Zane'mi hantal? Bir kaç yıl önce böyle değildi? Gene de içimizde en atik olan o. Üniversite okumuş, spor yapmış, top oynamış. Ne diyorum biliyor musun Sipan. Varlığımızı belli etmeyelim, bakalım bizi görecektir mi?”

Kıraathanenin giriş kapısından biraz uzakta sırtları kapıya dönük oturdukları için telaşla içeri giren Zane onları görmedi. Dolu masalar arasında bir tur atıp aradığını bulamayınca dışarı çıktı. Uzaklaşmak üzereyken Sipan seslendi. Zane hızla geri döndü, bir an ters ters onlara baktı, gelip yanlarına oturdu. “Ne zamandır sizi arıyorum!” dedi kızgınlıkla. Asıl konuyu açmadan önce çevresine bakındı bir an. Ortalığı تنها bulunca kürsüyü masaya yanaştırdı.

“Karasungur onlar Urfa'ya gittiler. Bucak yarın Köranların taziyesine gidecekmiş. Baskını orada yapacaklar. Biz de yarın parti kuruluş bildirilerini dağıtacağız. Anlayacağınız yarın partinin resmen ilan ediliş günü olacak. Yalnız şöyle bir şey söyledi Karasungur. Bildirileri çarşıda büyük silahlarla dağıtın. Bir çeşit gövde gösterisi gibi bir şey bekliyor bizden...”

Ne zamandır yanlarında beklettikleri parti kuruluş bildirilerini büyük silahlarla dağıtacak olmaları, her ikisinin de hoşuna gitti. Aylardır bu anı beklemenin sabırsızlığı nihayet

bitecek, Siverek'in üstünü örten Bucak karanlık perdesinin yırtıldığı gün, PKK adının dosta düşmana ilan edileceği gün olacaktı. Heyecan ve coşkudan kabına sığamaz duruma gelen Roni, sevinç yüklü bir sesle; “Yarın 30 Temmuz 1979. Bu günü unutmayalım! Aha bir yere yazın isterseniz, Kürt halkı ve Kürdistan var oldukça, PKK’nin kuruluş ilanı olan bu tarih, asla unutulmayacaktır” dedi.

“Yine bir sözünü bize yazdırarak tarihe not düştün Roni!” dedi Zane gülümseyerek, iğneleyici bir sesle.

Her konuşmasında mutlaka söyleyeceği bir söz için sesini yükselterek ve üstüne basa basa “aha bu sözümü bir yere yazın” demeden duramayan Roni, bu konuşma biçimini bir alışkanlık haline getirmişti.

Sipan, Zane ve Roni’nin birbirine takılan esprili konuşmalarını duymuyor gibiydi. Gözleri boşlukta asılı kalmış gibi durgun ve düşünceli bir ruh haline bürünmüştü. Üzerine çöken tedirginliğin etkisinden sıyrılamıyordu. Gerçi yapılacak olan eylem her an bekledikleri bir şeydi. Bunun için hazırlık yapmalarına rağmen, yine de kafasına üşüşen belirsizlikler birbirini kovalıyordu. Eylemden sonrasını ve çıkabilecek terslikleri düşündüğünde kafasına hücum eden soru işaretleri durmadan birikiyordu. Eylemden hemen sonra Bucak çeteleri ve devlet saldırıya geçerse ne yapacakları konusu belirsizdi. Düşüncelerini meşgul eden sorulara cevap bulma umuduyla Zane’ye bakıp; “Bildirileri dağıtmak kolay” dedi, durgun bir sesle. “Sen saldırıdan sonra ne yapacağımızı söyle. Eylemden sonraki hareket tarzımıza ilişkin Karasungur sana bir şey söylemedi mi?”

“Dedim ya, bildiriye dağıtmamızı, işleri sıkı tutmamızı söyledi.”

“Hep aynı şeyler oluyor Zane. Kimi şeyler var ki bilmek hakkımız. En azından ne yapacağımızı söyleyebilirdi. Devlet ve Bucak çeteleri kapsamlı bir saldırı geliştirse ne yapacağız? Geri

mi çekileceğiz? Yoksa burada kalıp kanımızın son damlasına kadar çarpışacak mıyız?”

“Hep dert yanmaktan vazgeçin artık” dedi Zane, çıkışarak. “Parti yerel komitesi olarak gelişmelere öncülük etmeniz ve olayların önünde olmanız gerekirken hep gerisinde kaldınız. Varsa yoksa dert yanmak. İyi de kime ve neye karşı dert yanacağız? İki senedir kitle çalışması yapıyoruz. Her yere, her köşeye sızdırdık düşüncelerimizi. Peki kaçımız bu çizginin adamı olduk? Sanki üst düzeydeki arkadaşların sırtlarını dayadıkları sihirli güçleri mi var? Onlar da bizim gibi insanlara dayanarak ulusal kurtuluş mücadelesine adım attırmaya çalışıyorlar.”

Zane’nin söyledikleri doğru olmakla birlikte, Sipan’ın sorularına cevap olmuyor, kaygılarını gidermiyordu. Biraz da kızgınlıkla konuşmadan edemedi. “Partinin yerel komitesi olduğumuz doğru ama sen de biliyorsun ki komite olarak geliştirilecek eylemsel sürecin dışındayız. Bizim yaptığımız sadece örgütsel çalışmalardır. Eylemsel süreci tümüyle yürüten askeri konseydir. Sınırlı kimi şeyler bizimle paylaşılsa da Bucak’a karşı geliştirilecek olan bu eylemsel sürece dönük gelişmelerden kopuğuz. Neyin, nerede, ne zaman yapılacağını bilmiyoruz. Beni asıl kaygılandıran ve söylemek istediğim nokta bu!”

“Sipan’a katılıyorum, Söylediklerinde haksız sayılmaz!” dedi Roni, araya girerek. “Yerel komite üyesi olarak askeri alandan sorumlu olduğum halde benim de bu eylemsel sürece dâhil edilmem söz konusu olmadı. Karasungur arkadaşla konuştuğumda hak verse de pratik karşılığı olmadı anlayacağın. Sende bizi anlamalısın. Gelişmeleri bilmediğimiz için sonraki gelişmelerle ilgili önlem almada ve olayları yönlendirmede yetersiz kalıyoruz. Karasungur ne zaman Siverek'ten uzaklaşsa boşluğa düşmüş gibi hissediyoruz kendimizi.”

“Kaygılarınızın bu kadarını anlıyorum. Karasungur'un yeri tartışılmaz. Ayrıca onun az bilgi vermesinden ben de hoşnut değilim. Bu konuda hatalı olan biraz da benim. O an için

heyecana kapılmayıp kimi şeyler sorabilirdim. Dövmek anlamsız artık. Şu bildiri işini konuşsak daha iyi olur sanırım. Ha unutmadan söyleyeyim. Eylem olduğunda telefonla bildirilecek bize. Bu yüzden bir kişinin Belediye İşçisi Hemo'nun evinde beklemesi gerekiyor.”

Eylem sonrasını kestirememenin acısını Zane'den çıkarma gibi bir haksızlığa düşmemek için tartışmayı uzatmak istemeyen Sipan ve Roni, bildiri dağıtımını planlamak için düşüncelerini söylemeye başladı.

“Madem öyle” dedi Sipan, üzerine sinen durgunluğu atmaya çalışarak. “Çarşıdaki dağıtım işini ben üstlenirim.”

Sipan sözünü bitirmeden hemen Roni devreye girdi. “Bende Esmerçayı ve Kelok mahallelerini üstleniyorum.”

“Esmer çayında bir sorun çıkmaz da, Kelok mahallesinden biraz şüpheliyim. Bucaklar eylem haberini önceden alırlarsa, kesinlikle bildiri dağıtım işini engellemeye çalışırlar.”

Kaşlarını çatarak kızgınlıkla ikisine bakıyordu Zane. “Kaç kez eleştirdim sizi. Buranın örgütü yalnız ikiniz değilsiniz. Partinin bir yerel komitesi var. Yerel komite ikinizle birlikte beş kişiden oluşuyor. Peki diğer üç arkadaşın aldığınız karardaki iradesi nerede? Kolektif bir örgütsel düzeyi yakalamayı başaramadınız bir türlü. Yapacağınız ilk iş hemen komiteyi toplamak, komiteyle birlikte çok kapsamlı bir tartışma yürütmek, tüm Siverek'i kapsayacak bildiri dağıtım eylem planı çıkarmak ve tüm arkadaşlara bunu mal etmek olmalıdır.”

Zane'nin böyle üstüne basa basa sert konuşması karşısında Sipan ve Roni, başlarını önlerine eğmekten başka bir şey yapamadı. Çünkü daha önce de benzer eleştiriler yapan Zane'yi ikisi de haklı görmüş ama eski amatör çalışma tarzını bırakamamışlardı. İkisi de sessizce ayağa kalkıp gitmek için hazırlandı. Zane onların gideceğini görünce; “Unutmadan, Karker'in kardeşi Şiyar'ı da bulup telefonu beklemesi için Hemo'nun evine gönderin. İşçi Hemo çocuklarıyla birlikte köye

gitmiş. Evin anahtarını bana verdi. Alın anahtarı Şiyar'a verin. Başka bir şey yoksa kalkıp gidebiliriz" diye uyardı.

Sipan, gitmek üzereyken kafasını kurcalayan kaygısını, Zane'ye doğru eğilip sesini alçaltarak; "Ya eylem gerçekleşmezse Zane, hiç düşündün mü o zaman ne olacak?" dedi.

"Eylem gerçekleşecek!" dedi Zane, üstüne basa basa. "Başka bir olasılığı düşünmek bile istemiyorum."

Zane de gitmek için ayağa kalkıp çay paralarını ödedi ve onlarla birlikte sokak arasına girerek yürüdü. Her üçünün düşüncesi Bucak'a karşı geliştirilecek eylemde, bildirileri dağıtmanın planlanmasında olsa da her birinin düşüncelerini bölen soru işaretleri ayrı ayrı varlığını sürdürüyordu. Heyecanları ve coşkuları kadar düşüncelerini bölen soru işaretleriyle akşam güneşinin yavaş yavaş çekildiği kaldırımları geçerek bildiri ve silahların bekletildiği Esmerçayı mahallesine yürüdüler.

** ** *

Yaptığı toplantı gece geç saatlere kadar süren ve yorgunluktan bitkin düştüğü için öylece uyuyakalan Karasungur, sabah uyandığında ilk işi Cuma Tak ve arkadaşlarının dönüp dönmediklerini araştırmak oldu. Dönmediklerini öğrenince "Acaba bir terslik mi oldu" diye endişelendi. Öğlene doğru Cuma Tak, Mehmet Oğaç ve Salih Kandal'ın içinde olduğu beş kişilik grup Hilvan'a döndü. Gelirken Urfa-Hilvan yolu üzerindeki Kırbaşı köyünde, köyün meydanında lüks bir otomobil görmüş, Mehmet Celal Bucak'ın otomobiline benzettiklerinden kuşkuları olabildiğince büyümüştü. Bu yönlü kuşkuhanmalarını sağlayan ise, Mehmet Celal Bucak'ın Kırbaşı köyünün ağası Dürri Avcı'nın kızıyla evli olmasıydı. Onlar gördüklerini Mehmet Karasungur'a, Karasungur Urfa'ya dönük aldıkları bilgiyi ve yaptıkları planlamayı onlara aktarınca, Mehmet Celal Bucak'ın Kırbaşı köyünde olabileceği ihtimali güçlendi. Bundan emin olmak için köyü ve çevresini iyi bilen bir Köylüyü Bucak'ın orada

olup olmadığını öğrenmesi, orada ise hangi evde olduğunu tespit etmesi için köye gönderdiler. Köye saldıkları adam bir saat sonra yüklü haberlerle döndü. Otuz yaşlarındaki adamın hayatı, yöredeki ağalara ırgatlık yapmakla geçmişti. Ağalara yönelik bir hareket geliştirileceğini sezdiğinde devrimciler kadar heyecanlanırdı.

“Bucak orada mı? Hangi evde oturuyorlar? Kaç kişiler? Evin çevresinde nöbet tutuyorlar mı?” dedi Cuma Tak, adam oturur oturmaz peş peşe sorduğu soruları sıralayarak.

“Bir dakika dur Keko!” dedi adam, sorular karşısında şaşkınlığını gizleme gereği duymadan. “Dur da sorularına tek tek cevap vereyim.”

“Tabi tek tek cevap vereceksin Keko!” dedi Cuma, sabırsızlıkla.

“Bırak da adam rahat konuşsun Cuma!” dedi Salih Kandal, ters ters Cuma'ya bakarak.

Adam, durduğu kapının önünden yaz güneşinin olduğundan fazla esmerleştirdiği kavruk yüzünü geldiği yöne çevirdi ve tane tane konuştu. “Mehmet ağa köy odasında. Dürri ağanın evinde köylülerle oturuyor. Tanıyamadığım bir kaç kişi daha var köyde. Fakat kimsede büyük silah yoktu. Belki vardı da ben görmedim.”

Verilen bilgiyle her şey bir anda değişmişti yine. Gözünü Urfa'ya dikmiş oradan haber beklerken, eylemi yapma şansı ayağına gelmişti Karasungur'un. Vakit hızla ilerliyordu. Geçip giden zamanın telaşıyla eyleme katılabilecek arkadaşlarının tümünü eve topladı, her birini tek tek süzdü. Hepsisi de tam teçhizatlı ve eyleme hazır bir şekilde duruyor, böylesi bir eyleme katılmanın sevinci, gözlerinde parıldayan ışıltıdan anlaşılıyordu. Cuma Tak'la Mehmet Oğaç sırtlarını odanın duvarına verip dipçliğini yere dayadıkları silahlarını son bir kez elden geçirmeye başlamıştı. Çıkıp geldikleri köy yollarının tozu toprağı boyunlarındaki kefiyelerine sindiği kadar, dağınık saçları toz içindeydi. Karasungur, Mehmet Oğaç'a baktı, onun da odada olmasından büyük bir sevinç duydu. Hemê diye çağrılan Mehmet

Oğaç'ı bilinç olarak yetersiz olsa da mütevazı, cesur ve iyi bir dava adamı olmasından dolayı seviyor ve değer veriyordu. Kendisinden bir şeyler söylemesini bekleyen yoldaşlarının arasında dimdik ayakta duruyordu.

“Şu son günlerde Bucak alçağına pusu kurmaktan ve eylemi düşünmekten başka bir şey yapamaz olduk. Ard arda kurduğumuz iki pusuya düşmeyen Bucak, bu kez ayağımıza gelmiş. Bu akşam işini bitirelim onun. Bitmesi gerekiyor. Çünkü parti merkezimizin aldığı bu karar, daha fazla ertelenemez. Ayrıca Kürdistan halkı da bizden böylesi çetelere karşı köklü bir çıkış bekliyor. Eylem planı üzerinde uzun uzadıya durmamıza bilmem gerek var mı? Benim planım şu: Saldırı ve savunma grubu olarak ikiye ayrılalım. Saldırı grubunda ben, Salih, Hemê, Suphi Çevirici ve Şevket Yavaş olacağız. Saldırı grubunun komutanı benim ve grup komutanlarının emirlerinin dışına kesinlikle çıkılmayacak. Savunma grubunun komutanlığını ise Cuma yapacak. Bu grupta Emin Dal, Lezgin, Cudi, Ruto ve Cuma Bozkoyun olacak. Bucak'ın bulunduğu evin önüne gelir gelmez ben ve Hemê taksiden atlayacak ve odaya dalacağız. Salih sen kapının, Süphi sen de pencerenin önünde tetikte bekleyeceksiniz. Şevket, her an geri çekilecekmişiz gibi taksiyi harekete hazır halde tutacak. Savunma grubuna gelince, savunmadakiler hemen arkamızda yolun sağına ve soluna mevzilenip saldırı grubunu koruyacaklar. Köy, yol üstünde. Her an askerler gelebilir. Bu yüzden savunma grubuna önemli işler düşecek. Ayrıca saldırı grubunun başarısız kalması durumunda eylemin sonunu getirecek. Böylesi durumlarda herkes kendi sorumluluğunu bilir, inisiyatifini doğru kullanırsa başarısız olmamız için hiçbir neden kalmaz ve Bucak'ı tuttuğumuz gibi alır getiririz. Bu konuda söz almak isteyen arkadaşlar varsa hemen düşüncelerini açsın.”

“Kırbaşı köyüne baskını doğru görmüyorum. Bucağın misafir gittiği ev, kayın babası Dürri Avcı'ya aittir. Hem akrabası olduğu hem de Kürtler'de ne pahasına olursa olsun evinde misafir olan birini asla teslim etmeme gibi köklü bir gelenekten dolayı

onu bize teslim etmezler. Bu durumda silahlar patlar. Olayla ilgisi olmayan bir sürü insan ölür ya da yaralanır. Baskın yerine köyün Urfa'ya ve Hilvan'a olan çıkışlarını tuttuk mu bu iş biter. Ayrıca Bucak'ı sağ ele geçirme düşüncesi de bana ters geliyor. Karşıdaki düşmanımız. Öyle bir düşman ki Siverek, Hilvan, Viranşehir ve Urfa'nın neredeyse tüm alanlarında insanların yüreklerine kabus gibi çökmüş” dedi Hemê, kendine söz verilmesini beklemeden araya girerek.

Odada bulunan herkes Karasungur'un teslim alma düşüncesine bir anlam veremiyordu. Daha önce de buna benzer sözler etmişti, ama o günlerde hiç biri bunun pratikte hayat bulacağına inanmamıştı. Düşündükleri ve tasarladıkları tek şey, Bucak'ı pusuya düşürdükleri yerde kurşuna dizmek, işbirlikçiliği ve ihaneti onun şahsında cezalandırmaktı.

“Konuşmalarından Bucağı küçümsüyormuşsun gibi bir sonuç çıkardım” dedi Salih, Hemê'den sonra söz alarak. “Bucak'ın adamlarının köyde mevzilenmiş olabileceklerini unutuyoruz.”

“Salih'in düşüncesine katılıyorum” dedi Emin Dal. “Bucak'ın işini ilk vuruşta bitiremezsek sonuç bizim açımızdan çok kötü olabilir. Bucak bu baskından sağ kurtulursa yaralı bir yılan gibi önüne çıkan her şeye saldırır. Bak, biz grup olarak köyleri gezerken Bucak'ın çete başlarıyla da konuştuk. Adamlar, Mehmet Ağa ölürse çetecilikten vazgeçeriz, ölmez de yaralı kurtulursa hepimiz son mermimize kadar sizinle savaşırız. Çünkü savaşsak Mehmet ağa kökümüzü kazır, diyorlardı. İyi düşünmeliyiz. Kolay ve kayıpsız bir yol bulup eylemi başarıyla gerçekleştirmeliyiz.”

Arkadaşlarını sessiz ama sinirli bir halde dinleyen Karasungur, sigara ve ter kokusunun nefes alamaz hale getirdiği odanın pencerelerini açıp somyaya oturdu. O ara bakışlarını Cuma Tak'a çevirdi. Cuma Tak konuşmak için hareketlenince, bir baş işaretini yaparak konuşmasına izin verdi.

“Aslında Parti kuruluşunun kapsamlı, ses getiren bir eylemle ilan edilmesi yönündeki kararını hepimiz biliyoruz. Bugünün koşullarında en ideal eylemin Bucak’a karşı gerçekleştirilecek bir eylem olduğunu da hepimiz biliyoruz. Milletvekilidir ve devletin de büyük desteği var. Halkın duyduğu büyük korkuyu anlatmak gereksizdir. Halk bizim Bucak’a yönelmemizi bekliyor ve ‘Apocular kesin ona yönelecekler!’ diyor. Fakat iki defa çok yaygın pusular attığımız halde bu eylem gerçekleşmedi. Her defasında kurtulmayı başardı. Bu nedenle partinin kuruluşunu ilan etme oldukça gecikti. Arkadaşların söylediği tüm kaygılar, benim de kaygılarımdır, katılıyorum. Ama bir başka büyük kaygım daha var; şimdi Bucak çetesi ayağımıza gelmiş. ‘Gökte ararken yerde bulduk!’ misali bir durum oluştu. Bu defa da elimizden kurtulursa bir daha böyle bir olanak bulmamız mümkün olmayabilir. Hele tümünden kuşkulandır ve Ankara’ya giderse, ona karşı eylem yapma olanağımız hepten yitirilir. Bence de bu eylemi kaçırmamalıyız. Ama yakalayıp bağlama düşüncesi bana da ters geliyor. Kayıp vermeden eylemi başarma bizim için esas olmalı!” dedi duru ve kararlı bir sesle.

Cuma Tak’ın konuşması, teslim alma düşüncesine katılmasa bile rahatlatı Karasungur’u. Her zaman ki gibi bütünlüklü düşünmüş ve parti kaygısıyla hareket etmişti. Oturduğu somyadan oturuşunu değiştirerek yapılan tartışmalara son noktayı koymak istedi.

“Bucak eşkıya çetesinin iflah etmeyen korkusundan arkadaşların etkilenmemiş olduğunu düşünüyordum. Yanılmışım. Görüyorum ki Bucak korkusu sizi de etkilemiş. Bucak çetesini ulaşılmaz ve sırtı yere getirilemez bir güç olarak gözünüzde şişirmişsiniz. Kırbaşı köyünün baskın için elverişli bir yer olmadığını ben de biliyorum. Fakat bu son şansımız ve sizin anlamsız kaygılarınızdan bu şansı tepecek değiliz. Basacağımız odada Bucak’ın dışında bir sürü insan olacak. Sadece onu hedefleyip öldürsek bile, silahların patlamasıyla büyük bir çatışmanın çıkması kaçınılmazdır. Bu ise, suçsuz ve ilgisiz başka

insanların da ölmesi anlamına gelir. Ne diyorsunuz yani, bir Bucak için tüm bir odayı mı çökertelim? Odaya gireceğiz, herkesi teslim aldıktan sonra Bucak'ı kulağından tutup getireceğiz. Sonra da Siverek'e götüreceğiz. Orada yargılayıp boynuna Parti kuruluş bildirisini astıktan sonra kanlı kuyu meydanındaki dut ağacına asacağız. Onca insanın kanına girdiği; çiftini, çubuğunu, toprağını elinden aldığı Siverek'te kanı akmalı o hainin...”

Bir zaman daha süren tartışmaya rağmen Karasungur kafasındaki eylem planından vazgeçmedi. “Bu kadar tartışma yeter. Eylem belirttiğim biçimde gerçekleşecek. Direnirlerse son aşamada basarız kurşunu. Bu kadarı kafanızda net olsun. Tekrar söylüyorum. Bizim grup hedefe ulaşamazsa, savunma grubu harekete geçecek. Şimdi yeteri kadar mermi ve birer el bombası alın yanınıza. Haa, bir de her grup kendi taksisine binsin.”

Çoğu Karasungur'un eylem planını onaylamasa da, tartışmayı kestiği noktada susmayı tercih ettiler. Tartışmayı uzatmak, parti kararlarını ve kararlaştırılmış bir eylem planını boşa çıkarmak anlamına geldiğini, her biri alınmış bir kararın kimi uygulamalarını yanlış bulsalar da kararı hayata geçirecek kadar partiye ve inançlarına bağlılığını sürdürüyordu. Kaygılarına rağmen Bucak gibi bir zalimin işini bitirmeye gidecekleri için silahlarını oldukça coşkulu kuşandılar. Sokakta park edilen örgüte ait çalıntı iki taksinin yanına gittiler. Saldırı grubu öndeki taksiye, savunma grubu arkadaki taksiye yerleşir yerleşmez Kırbaşı köyüne doğru yola koyuldular.

** ** *

PKK Kuruluş Bildirisi'ni dağıtacak Siverek şehir örgütü militanları, sabahın ilk saatlerinden itibaren Esmerçayı mahallesinde bir araya geldiler. İlanını dört gözle bekledikleri kuruluş bildirisini öyle köşe bucak gizlenerek değil, açıktan taşıdıkları büyük silahlarla dağıtmanın verdiği heyecan ve coşku hepsini sarmıştı. Bu anın kendileri ve Kürdistan halkı için tarihi

bir an olduğunu üç sayfalık bildirileri kolay dağıtabilsinler diye dörde katlarken anladılar. "Yurtsever Kürdistan Halkına!" diye başlayan bildiriye yeniden okurken, yüreklerinin derinliklerinde duydular. Bugünün, kimliği ve ülkesi her fırsatta yadsınan Kürdistan halkı ve onun kurtuluş örgütü PKK için önemli bir gün olduğu tartışma götürmezdi. Bucak eylemiyle PKK adı tüm dünyaya duyurulacak, Kürdistan'ı gasp edip kirletenlere açık bir savaş ilan edilecekti.

Sipan, yerel komiteyle birlikte kuruluş bildirilerini dağıtacak olan Siverek'teki kadro ve sempatizanların bir araya geldiği toplantıya başlamak istedi. Oturdıkları oda tıklım tıklım doluydu. Asmin'de bir süredir ilgilendiği ve örgütlemeye çalıştığı lisede okuyan iki kız arkadaşını yanında getirmiş, odanın girişindeki eşiğe yakın yan yana oturmuştu. Sabah saatlerinin serinliği olmasına rağmen içeri dolan sigara dumanı ve insan nefesleri, Temmuzun öğlen sıcaklığını çağırıştırıyordu. Parti Merkez Komitesi, Bucak'a karşı geliştirilecek eylemsel sürecin hazırlıkları kapsamında Hilvan'dan ve Kürdistan'ın diğer bölgelerinden hem o dönem için "ağır" diye ifade edilen kalaşnikof, G-1, G-3 ve M-16 gibi büyük silah takviyesinde bulunmuş, hem de askeri yönü gelişkin eylem deneyimi kazanmış kimi kadroları Siverek'teki mücadelede konumlanması için göndermişti. Bu eylemci kadrolardan ikisi, bu toplantıya katılmıştı. Toplantıyı başlatmak isteyen Sipan, sesini yükselterek arkadaşlarını sessizliğe davet etti.

Kuruluş bildirisini dağıtacak arkadaşlarının çoğu bildiriye okumadığı gibi, kimisi ilk defa hem PKK'nin kuruluşunu hem de Kuruluş Bildirisi'nin dağıtılacağını duyuyor; dağıtılacak Kuruluş Bildirisi'ni tüm arkadaşlarına sesli okuyarak içeriğini öğrenmelerini istiyordu. Oda sessizliğe bürününce, elindeki bildiriye tok ve vurgulu bir sesle okumaya başladı. Ne kadar dikkat etse de tarihsel bir anı yaşamının heyecanı ile sesine yansıyan titremeyi önleyemedi.

“Yurtsever Kürdistan Halkına!” diye başlayan bildirinin ilk bir iki paragrafını okuyunca kendisini tümüyle okuduklarına kaptırdı ve yaşadığı heyecanı unutup sesine yansıyan titremenin geçmesini sağladı. Sipan açısından zaten hep böyle olurdu. Bir topluluk karşısında bir şey okuyacağı ya da konuşacağı zaman ilk anlarda böyle bir heyecan dalgasına kapılır, ama kendisini o anın havasına kaptırınca heyecanı geçerdi. Çok düşünmesine rağmen nedenini halen çözemediği bu durumu ne yaparsa yapsın üzerinden atamamıştı. Bildiriyi okuması ilerledikçe kendisini okumanın ritmine kaptırdı. Mimikleri okuduğu şeylerin ritmine göre bir hal aldı. Odayı dolduran arkadaşları, Sipan’ın ses tonundaki vurgulara ve mimiklerine bakarak okuduklarına dikkat kesildiler, bildirideki tespitlerin derinliğini anlamaya çalıştılar.

“PKK’nın yerine getirmesi gereken görevlerden biri de halkımızı kendi ulusal özüne karşı suç işlettirecek hale getiren faşist, sosyal şoven ideolojileri ve güç mihraklarını ne pahasına olursa olsun ivedi olarak dağıtmaktır. PKK, bu güçlerle savaşmayı bir şiddet sorunu olarak ele alır ve ikna yöntemiyle çözülmesi gereken halk safları arasındaki sorunlardan ayırır...

PKK, örgütsel varlığına musallat olan sivil ve resmi polisle, ajan ve ajan provakatörlere karşı devrimci şiddeti vazgeçilmez bir mücadele yöntemi sayar...

PKK, halkımız için ön gördüğü düzenin, ancak hayatın her alanında uzun vadeli, basit biçimlerden karmaşık biçimlere doğru verilecek bir savaştan sonra kurulabileceğine inanır. Ama bu, devrim süreci içinde mücadelenin yan ürünleri olarak ortaya çıkan reformlardan yararlanmamayı ve toptan reddetmeyi gerektirmez. En incesinden en kabasına kadar her türlü sömürgecilik yöntemlerinin hâkim olduğu, feodal komprador düzenbazlıkların cirit attığı ve çoğu küçük burjuvanın ukalalığından geçilmediği bir Kürdistan’da, Kürdistan halkı için namuslu bir yaşamdan söz edilemez...

PKK, Program, Manifesto ve burada dile getirdiği görevlerinin altından başarıyla çıkmanın, ancak Marksizm-

Leninizme, dünya sosyalist devrim güçlerine, halkımızın direnmelerle dolu tarihi mirasına ve bugün kazanmak için gösterdiği cesarete dayanmakla mümkün olacağına inanır. Büyük bir dünya savaşı olmadan da, Vietnam, Küba, Mozambik, Gine ve bir dizi sayıca küçük halkların tek tek girdikleri ve muzaffer oldukları ulusal bağımsızlık savaşları, Kürdistan halkının sürekli ilham kaynağıdır. Zafer mümkündür, ama bunun için cesaret gereklidir...

Disiplini, fedakârlığı, alçak gönüllülüğü, Marksizm-Leninizme ve devrimin zaferine sonsuz inancı, örgüte, göreve ve kolektif güce bağlılığı, emperyalizme, sömürgeciliğe ve işbirlikçilerine karşı savaşmayı kendi yaşamı haline getiren tüm devrimciler! Ancak proleter sınıfa bağlı olan, vatanın ve halkın çıkarları için mücadele eden, bu mücadelede kişisel kazanç ve kayıpları düşünmeyen, proleter enternasyonalizmin ve yurtseverliğin bilinçli savunucuları tüm komünistler! Nihai amacımız sınıfsız topluma varmanın zorunlu önkoşulu olan, bilimsel sosyalizmin rehberliğinde sömürgeci ve feodal komprador düzeni yıkıp, Bağımsız ve Demokratik bir Kürdistan yaratmak için PKK saflarında Örgütlenelim!”

Bu şekilde devam eden bildiri Kürdistan işçi ve emekçilerine, köylülerine, gençliğine, kadınlara, yurtsever ve demokrat tüm toplumsal kesimlerine çağrı yaparak PKK saflarında örgütlenmeye davet ediyor; en sonunda yazılan slogan ve PKK-MK imzasıyla son buluyordu.

Bildiriye bitiren Sipan, gözlerini arkadaşlarının üzerine çevirerek hepsini tek tek süzdü. Bildirinin yarattığı sevinç ve coşku, gözlerinden okunuyordu. Bildirinin tüm arkadaşları üzerinde istediği etkiyi yapmasına sevindi. Bu sevinç ve coşkuyla kuruluş bildirisinin büyük bir istek ve gönüllülükle her insana ve her eve ulaşacağını anladı. Artık dağıtma işi için yerel komitenin kendi arasında yaptığı toplantıyla ulaştığı planlamayı arkadaşlarıyla paylaşmanın zamanı gelmişti. Planlamayı açıklaması için sözü Roni'ye verdi. Roni oturduğu yerden ayağı

kalkarak bir iki yutkunduktan sonra planlamanın detaylarına geçti.

“Arkadaşlar, yerel komite olarak dün yaptığımız toplantı sonucunda çıkardığımız planlamayı açıklayacağım. Planlamada katılmadığınız noktalar veya eksiklikler varsa en son söz verdiğimde düşüncelerinizi söylersiniz. Ama öncelikle arkadaşlar planlamayı iyi dinlesin ve anlamaya çalışsın. Yaptığımız planlama şöyledir: Devlet dairelerindeki çalışanların öğlen tatilinde olduğu sırada, tam saat 13’de her grup bildirileri dağıtacağı yerde bulunmalı ve dağıtmaya başlamalıdır.” Duraksayan Roni biraz soluklandı, arkadaşlarından bir şey söyleyen var mı, yok mu diye bir an suskun kaldı. Kimseden ses çıkmayınca konuşmasını sürdürdü. “Üçer kişiden dört grup büyük silahlarla ayrı noktalardan başlayarak çarşı merkezinin tümünü kapsayacak şekilde Kuruluş Bildirilerini dağıtacaklar. Birinci grup; Adil Güler, Ekrem Bıçak ve Ciwan’dan oluşacak. Gülabi camisinden Kanlıkuyu meydanına girecek, oradan başlayarak Ağaçhanlılar Parkı dahil olmak üzere sebze halini de bitirdikten sonra Türközü İlkokulundan Esmerçayı mahallesine geçecek. Oradan da Bucak’ın oturduğu Aşağı Kelok Mahalesinde bildirileri dağıtacak. Adil Kalaşnikof, Ekrem Uzi ve Ciwan On dörtlü silah taşıyacak...

“İkinci grup; Yılmaz Uzun, Hıdır Baran ve Karker’den oluşacak. Dostlar kıraathanesinden başlayarak Töb-Der, Lezgo’nun parkı ve oradan ortaokulun arkasındaki sokaklarda dağıtımına devam edecek, buraları bitirdikten sonra Terzi evleri ve Üst Kelok mahallesinde de dağıtıp bitirecek. Yılmaz M 16, Hıdır Kalaşnikof ve Karker Baretta silah taşıyacak...

“Üçüncü grup; Zeki Akıl, Tirej ve Xorto’dan oluşacak. Kışlık sinemanın bulunduğu sokaktan çarşıya açılan küçeye girecek, Halil’i Kazan’ın Kulübü de dahil, oradaki kahvehane, dükkan ve esnafın tümüne bildirileri dağıttıktan sonra Ulu Caminin arkasındaki mahalleye geçecek, Şirinkuyu mahallesine

kadar bildirileri dağıtacak. Zeki Kalaşnikof, Tirej On dördlü ve Xorto 16'lı Çek silahı taşıyacak...

“Dördüncü grup; Sipan, Roni ve Welat'ten oluşacak. Çarşı karakolunun arka sokağından Demirciler ve marangozcular çarşısına girecekler, oradan başlayarak ayakkabıcılar çarşısına ve eski ispayi denilen zahire pazarına kadar bildirileri dağıttıktan sonra Sulu Caminin arkasındaki mahalleye geçecekler. Sipan G-1, Roni Kalaşnikof ve Welat On dördlü silah taşıyacak. Asmin ve iki genç kadın arkadaş ile geriye kalan diğer arkadaşlardan üçer kişilik dört grup daha oluşturuldu, burada dile getirilmeyen diğer mahallelerde de bildirileri onlar dağıtacaklar...”

PKK kuruluş bildirilerinin dağıtılması üzerine daha uzunca bir tartışma yürütüldü. Ne kadar dikkatli olmaları gerektiği, en çok da Kelok mahallesinde bildirileri dağıtacak Adil ve grubunun Bucak'a saldırıyı haber alacak adamlarıyla karşılaşacakları ve bir çatışma olasılığı olabileceğinin hesaplanması uyarısı yapıldı. Roni konuşmasını bitirince Sipan, onun bıraktığı yerden sürdürdü.

“O tarafta çok dikkatli olmalısınız. Bucaklar eylemi duymuşlarsa size saldıracaklardır!” dedi Sipan, Adil'e dönerek. Ardından Zeki'ye çevirdi bakışlarını. “Siz de çok dikkatli olun. Çarşayı boydan boya büyük silahlarla geçmek hem ciddi bir risk, hem büyük bir olay. Ayrıca dağıttığımız sıradan bildiriler de değil, PKK Kuruluş Bildirileri. Asker ve polis görürse kesinlikle müdahale edebilir.”

“Bunu düşünüyorum tabii. Müdahale ettiklerinde canlarına okuyacağımız kesin. Böyle bir olasılığı gözlerimizin önüne getirmeden edemiyorum” dedi Zeki, kararlı bir sesle.

“Karasungur'dan telefon gelmiş midir acaba? Eylem olmuş mudur?” diye sordu Roni, Sipan'ın susmasını fırsat bilerek.

Sipan dikkatlice süzdü Roni'yi. Gözlerinin içi parlıyor, eylemin gerçekleştiği haberine ne kadar çok sevineceği, gülen gözlerinden belli oluyordu. “Siverek'te Bucak'ın darbe yediğini görmekten daha sevindirici ne olabilir ki? Kürdistan'ın her

yanında aynı sevincin duyulacağı kesindir. Bir süre önce Süleymanlar çetesinin teslim alınması karşısında kendilerinin ve halkın duydukları büyük sevinç gibi!” diye geçirdi içinden.

“Buraya gelirken uğrayıp sordum Şiyar’dan. Daha telefon gelmemiş. Dün akşamdan beri yalnız başına evde bekliyor. Çok sıkılmıştı. Başka biriyle değiştirin, ben de bildiri dağıtma eylemine katılmak istiyorum diyordu. Ama bu da bildiri dağıtma eylemi kadar önemli bir görevdir diyerek kalması konusunda ikna ettim. Artık ne kadar ikna oldu bilemem. Neyse, esas önemli olan bu bildirileri başarılı bir şekilde dağıtmaktır. Akşam bildiri dağıtımı bittikten sonra orada toplanacağız. Telefon edilip edilmediğini o zaman öğreniriz. Büyük olasılıkla o zamana kadar hem eylem olur hem telefon gelir!” dedi Sipan, Roni’nin sorusunu yanıtsız bırakmayarak.

Toplantı bitmiş, aralarındaki konuşmalar sohbete dönüşmüştü. Bildiri dağıtma saati giderek yaklaşıyordu. Önce çarşı dışında kalan mahalleye gidecekler ayrıldı toplantıdan. Daha sonra tüm gruplar, noktalarına doğru yola çıktılar.

Yılmaz Uzun ve grubu Kışlık sinemanın bulunduğu sokaktan çarşıya açılan küçenin giriş kısmına vardı, küçeye girmeden soldaki sokaktan ana caddeye çıktı. Kendilerini izleyen kalabalığın meraklı bakışları altında kırk elli metre ilerde bulunan Dostlar Kıraathanesine yürüdü. Geçip gittikleri sokaklarda kendilerini izleyen kalabalığın şaşkın bakışlarına anlam verdiğinden, fazla önemsemedi. Çünkü onlar polis, jandarma ve Bucak çeteleri dışında sokak ve caddelerde açıktan taşıdıkları büyük silahlarla geçip gidenleri ilk kez görüyordu. Kürdistan’da güç olmanın diğer bir göstergesi silah olduğundan, açıktan silah taşıyanların yeni bir güç olarak ortaya çıktıklarını görmenin şaşkınlığı herkesi sarmıştı.

Zayıf uzun boyu, kısa kesilmiş saçları ve açık teniyle elindeki büyük silahı uyum sağlıyordu. Kahverengi gabardin şalvarı ve beline sardığı raxtıyla bir gerillayı andırıyordu. Brodirijlere mensup orta zenginlikte bir aileden gelen Yılmaz,

fazla konuşmayan utangaç yapısıyla gözünü budaktan esirgemiyordu. Apocu grupla erken tanışmış, devrimci mücadelele gelecek yaşamı haline getirmişti.

Hıdır Baran bir adım Yılmaz'ın arkasından yürüyordu. Ermeni bir ailenin tek erkek çocuğuydu. Demirci ustası babasından esinlenerek Erkek Sanat Okulunda okuyordu. Kendisi gibi Erkek Sanat Okulunda okuyan Adil Güler aracılığıyla Apocu grupla tanışmış, zaman geçirmeden kendisini eğitip grubun öne çıkan militanı haline gelmişti.

Bedenlerinden biraz uzakta tuttıkları silahları göstere göstere tıklım tıklım dolu olan Dostlar kıraathanesinin içine girdi Yılmaz. Bütün gözler onlara çevrildi bir anda. Yılmaz ve Hıdır ellerindeki büyük silahlarla bildirileri dağıtmaya başlayan Karker'i koruyacak şekilde tetikteydiler. Masalarda oturanlar oynadıkları oyunları bırakmış, şaşkın bakışlarla onları izliyordu. Bir yandan ellerine tutuşturulan bildirilere, diğer yandan şok olmuşçasına elinde büyük silahlarla duranlara bakıyordu. Bazılarının korkup ürkmeye başladığını gören Yılmaz, silahının namlusunu yere doğru çevirerek, herkesin duyabileceği yüksek sesle konuşmasının doğru olacağını düşündü. "Tedirgin olmanıza gerek yok! PKK Kuruluş Bildirilerini dağıtıyoruz," dedi duru, sakın ama tok bir sesle.

Yılmaz'ın açıklamasıyla içerdekiler biraz olsun rahatladı. PKK adını duyan orta yaşlarda biri sevincini belirtmek için ayağa kalktı ve Karker'in elinden bildiri almak için bir kaç adım ileri çıktı. Adamın niyetini anlamayan Hıdır, elindeki Kalaşnikof silahını adama doğrultarak sert bir sesle bağırdı. "Uzak dur Deza! Sakın bir adım daha atayım deme!"

Hıdır'ın yaptığı sert uyarıdan alınan orta yaşlardaki adam, sevinci kursağında kalmış gibi yerine oturdu. Yılmaz, Hıdır'ın sert tutumuna içten içe öfkelense de tedbirli davranması hoşuna gitti. Bir kaç dakika içinde dostlar kıraathanesinde bildiri dağıtımı tamamlandı. Zaman kaybetmeden ana caddeye tekrar çıkarak Lezgo'nun parkına yürüdüler. Yılmaz ve Hıdır elleri tetikte parka

doğru yukarı çıkan cadde kaldırımında yürürken, Karker bir iki adım önden yürüyerek geçip gidenlerin ellerine bildirileri tutuşturuyor, dükkânlarının önüne çıkan esnafın eline bildirileri veriyordu. Çok geçmeden Lezgo'nun parkına girip parkın alt tarafında bulunan Töb-Der'e geçtiler. Okullar tatil olduğu için masalarda oyun oynamaya dalan öğretmen ve kimi diğer devrimci öğrenciler, kafalarını kapıya çevirdi. Karker hiç beklemeden masalara bildirileri dağıtmaya başladı. Tüm masalara bildiri verdikten sonra Töb-Der'den çıkarak parkın içine geçti.

Lezgo'nun parkı, bir kaç yıl önce yapılan büyük bir adliye binasının önündeydi. Adliye binasının bahçesiyle parkın bahçesini bir metre yükseklikteki taş duvar birbirinden ayırırdı. Öğlen tatili olduğu için hem adliyede çalışan katip, mübaşir, memur, kimi savcı ve hakim, hem de adliyede nöbet tutan bekçi ve polislerin bir kısmı da parkın içindeki uzun çam ağaçlarının gölgesine gelip otururdu. Yılmaz ve Hıdır, parkın girişlerini büyük silahlarla tuttu. Karker, parkın ana caddeye bakan girişinden başlayarak tek tek masaları gezdi, bazen kimisinin eline bildirileri tutuşturdu, bazen de masaların üzerine bırakıp geçti. Göz açıp kapayıncaya kadar parkın içindeki bildiri dağıtımını tamamlandı. Bir masada oturan bir bekçi ve iki polis hareketlenmek istediler. Yılmaz ve Hıdır'ın elindeki silahları üzerlerine doğrultulmuş halde görünce, başlarını önüne eğerek korku içinde uzatılan bildirileri alarak yüzlerini çevirdiler.

Parkta sıradan halktan insanlar da oturuyordu. Ayda birkaç kez çeşitli örgütlerce ellerine bildiri tutuşturulan parktaki bu halktan insanlar, her şeye meydan okuyan üç gencin dağıtmakta olduğu bildirilerin ötekilerden farklı olduğunu dağıtılış biçiminden anlıyordu. Bu yüzden bildirinin ilk sayfasındaki "Yurtsever Kürdistan Halkına!" başlığını okur okumaz merakla son sayfaya geçiyor, bildirinin en altında "PKK Merkez Komitesi" imzasıyla karşılaşınca, şaşkınlığı daha çok artıyordu. Bu ad ve bu adın seslenişi hepsine çok yeni ve çok farklı geliyor, bu nedenle PKK adı her birinin kafasında çok farklı şeyler

çağırıştırıyordu. Farkında olsunlar ya da olmasınlar sömürgeci baskı ve Bucak zulmü altında dolaylı ya da dolaysız inim inim inleyen kendileriydi. Bizim diyebilecekleri ne bir ülkeleri, ne bir yaşamları vardı. Bu durumda arayış içinde olmaları doğaldı. Adını son günlerde sıkça duymaya başladıkları PKK'nin, Bucak'a karşı mücadele başlatacağı söylentileri kulaktan kulağa fısıldanmıştı. Kimisi o anın gelip çattığına inandı ve bu üç gence hayranlık duyarak bakmadan edemedi.

Hayranlık duyanlar ilgilerini güler yüzle ayağa kalkarak, bildiriye alırken memnun olduklarını belirten sözleri fısıltı halinde sarf ederek gösterdi. Ülkelerini ellerinden almış silahlı güce boyun eğen, eziklik duymaksızın yaşamamayı bir yaşam biçimi haline getiren ve bu anı kazasız belasız başlarından savmak isteyenler ise, gereksiz bir yaltaklanmayla bildirileri okur gibi yaptı. Bu tipler, bildirileri dağıtanların ne zaman çekip gideceğini ve aldıkları bildiriye başkalarının görüp görmediğini düşündüler.

** ** *

Bucak'ın davetli olduğu Kırbaşı köyü, Hilvan'ın on kilometre ilerisinde, Urfa asfaltı üzerinde kurulmuş, on haneden oluşurdu. Köyün evleri asfalt yola o kadar yakındı ki, gelip geçen araçların rüzgarı, evlerin duvarlarına kadar ulaşırdı. Köy ağası Dürri Avcı'nın köy odası olarak da kullanılan evi ile yol arasında birkaç metrelik bir mesafe bulunurdu. Upuzun köy odasının giriş kapısı evin asfalta bakan ön yüzünde değil de, köyün içine bakan arka yüzünde dururdu. Asfalta bakan ön yüzünde iki pencereden başka diğer yüzlerinde de pencereler vardı. Biraz yüksekte bulunan diğer evler, köyün üst kısımlarına dağınık bir halde serpilmişti.

Köy odası olarak düzenlenen evin, en zengin bir köy ağasının şatafatından aşağı kalır yanı yoktu. Kırbaşı köyüne gidenler, Dürri Avcı'nın “Ağa Evi, Ağa odası” dedikleri köy odasında misafir kalanlar, karşılaştığı şatafatı anlata anlata

bitiremezlerdi. Tek katlı köy odası, Urfa yöresinde tebeşir taşı olarak da bilinen beyaz taş kayalardan özel olarak kesilip işlenerek yapılmıştı.

Köy odası, otuz kırk kişiyi ağırlayacak büyüklükteydi. Giriş kapısının önüne yapılmış, ayakkabıların çıkarıldığı eşiğe ayak basılır ve küçük bir salona girilirdi. Salonun bir köşesinde içme suyu için özel kil topraktan yapılmış büyükçe bir küp vardı. Yazın kavurucu sıcaklığında gölgede bırakılan ve çevresi sürekli ıslak tutulan bu toprak küpler, suyu sürekli serin tutardı. Bu küpler, binlerce yıl öncesinin Neolitik kültüründen kalma bir geleneğin devamıydı. Küpün geniş ağzını kapatmak için üzerine konulan kapağı da aynı topraktan ateşte pişirilerek özenle yapılmış orijinal bir özelliğe sahipti. Kapağın üzerinde su içmek için kalaylanmış kulplu bakır bir tas dururdu. Son birkaç yıldır Siverek şehir merkezine sınırlı sayıda getirilen buzdolaplarını, şehrin zengin eşraf takımı kullanırdı. Köylerin henüz bundan haberi yoktu. Olsa bile buzdolabını çalıştıracak elektrik bulunmaz, bin yıllar öncesinin geleneksel doğal yaşamını sürdürme uğraşı, kendini durmadan tekrar ederdi.

Salonda su küpünden ayrı misafirler için çay ve kahve pişirmeye yarayan bir gaz ocağı, Halep'ten getirtilmiş desenli çay bardakları ve kahve fincanları duruyordu. Salonun diğer bir köşesinde, misafirlerin ellerini ve yüzünü yıkamak için suyla doldurulmuş gümüş bir ibrik ve yanında kalaylanmış bakır bir leğen bulunuyordu. Salona açılmış bir kapıdan odaya girildiğinde küçük salon büyüklüğünde bir bölmeden geçiliyordu. Bu küçük bölme, süslenmiş ağaçlardan yapılan ve odadan ayırmaya yarayan duvar işlevine sahip, göze batmayan biçimde yapılarak odadan ayrılıyordu. Bu bölmede, misafirler için serilecek yataklar katlanarak üst üste konulmuş şekilde hazır bekletiliyor, misafirlerin kullanımı için gerekli olan başka eşyalar da bu bölümde korunuyordu.

Uzunluğu on, eni dört metre olan odanın içi boydan boya kamıştan yapılmış pahalı kalın hasırlarla serilmiş, hasırların

üzerine duvar diplerine serilen ve yörede “kulav” denilen, bir metre enindeki uzunca keçeler konulmuştu. Üzerinde oturmak için konulan bu keçeler aralıksız biçimde uzunlamasına yan yana dizilmiş, üzerine de misafirlerin sırtını veya kollarını dayamak için birer metre arayla üst üste konulmuş büyükçe iki yastık bırakılmıştı. Duvarlarına biri Şahmaran, diğeri de Meleki Tavus motifiyle süslenmiş iki duvar halısı ile okumak isteyen misafirler için bir Kur'an-ı Kerim asılmıştı. Odanın duvar içinde yapılan ve eşya konulmak için dolap işlevi gören süslü oyuğa, akşam karanlığı çöktüğünde odayı aydınlatmak için bir lüküs konulmuştu. Lüküs, maddi durumu iyi olanlar tarafından kullanılan en lüks aydınlatma aracıydı. Fanustan daha büyük ve daha kullanışlı malzemeden yapıldığı için çok daha aydınlatıcı ışıy yayardı.

Ağaların bütün şatafatını yansıtan köy odasının hizmetini, köy ağasının eşi, kızı veya çocukları çok zorunlu olmadıkça yapmazdı. Özel bir hizmetçisi vardı ve erkek dışında bu odalarda hizmetçi bulundurmak geleneklere aykırıydı. Hizmet için seçilen erkekler, genelde ağzı sıkı, güvenilir ve kimsesizdi. Bu erkeklerle hizmetleri için ücret gibi bir şey verilmezdi. Ağanın himayesine geçme ve ihtiyaçlarının karşılanması, bu hizmetçi erkekler için yeterliydi.

Eylem için Hilvan'dan hareket eden iki taksî, bir zamandır ana yoldan biraz aşağıda çukur bir alanda bekliyordu. Gizlendikleri çukur alan, polis veya askeri devriye araçlarının yoldan geçmesi halinde kendilerini kamufle ediyordu. Batmaya yüz tutan güneş, tozlu bir kıvıllıkla ufku kaplıyordu. Karanlığın çökmesi için gelip bekledikleri köyün yakınındaki çukur alanın hafif eğimli yamaçlarından adeta yuvarlanırcasına inen davar sürüsünün çıkardığı toz bulutları, akşam esintilerinin önüne takılıyor, gelip geçen araçların bıraktığı rüzgâra karışıyor.

Yükseklerdeki toz bulutlarını kızıla boyayan güneş ışınları da giderek çekiliyor, mağribin ilk karanlığı ortalığa düşüyordu.

Arabalarının içinde bekleyen eylemcilerin heyecanı, güçlükle seçilen yüzlerinden okunuyordu.

Bakışlarını gökyüzünün kızılığına çeviren Salih, güneşin kaybolan ışınlarını hüznle izledi. Yüreğine bozkırı, toz bulutlarıyla boğuşan davar sürüsünü ve taa uzaklarda kalan puslu akşamın görüntüsünün iyice silikleştirdiği Hilvan'ı bir daha göremeyecekmiş gibi garip bir his çöktü. Yüreğine çöken garip hisse, hücrelerine dek yayılan ağır bir hüzn eşlik etti. İlk kez yaşadığı böylesi bir duyguya kaydı düşünceleri. Anlam veremediği bu hissi çözmek, anlamlandırmak istedi. “Özgürlük tutkusu ve heyecanıyla dünyayı biçimlendirmek istediğim böylesi bir zamanda bu duygu da neyin nesi” diye içinden geçirdi. Hangi kitapta okuduğunu anımsamadığı “Kendi olmak” sözü geldi aklına. Söylemin tümünü anımsamaya çalıştı. “Kendi olmak için kendinden vazgeçmek gerekir. İnsanı en çok yoran şey vazgeçişlerdir. Kendi olmak ve kendinden vazgeçmek, ibadet ile nefis arasındaki ilişki gibidir. İbadet ederken nefsten vazgeçmek, arınmaktır. Kendinden vazgeçmek, arınmak ve kendi olmaktır.” Anımsadığıyla okuduklarının aynı olduğundan emin olmasa da kendisini bildi bileli kendi olmak istediğinden emindi. Uzakta öten bir baykuşun sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı. Bakışları önünde oturan Karasungur'a kaydı. Eylemin başarıyla sonuçlanmasını kendisinden çok onun için istedi. Sınırsız bir sevgi duyduğu arkadaşının son altı yedi aylık bitmez tükenmez çabalarına en çok kendisi tanıktı. Süleymanlar çetesini teslim aldıkları o anlamlı güne gitti düşünceleri. Karasungur'un coşkulu ama sade hali geldi gözlerinin önüne. Bulundukları çukurdan çıkan arabaları asfalta yaklaştıkça, geçmiş günlere ait görüntülerin geçip gidişi hızlandı. “Hayret!” dedi içten içe söylenirken. “Bu kısacık sürede ne çok olay geçti başımızdan. Özgür ve demokratik bir Kürdistan mücadelesinde ne çok yol aldık!” Sonra silkinip içinde bulunduğu ana döndü düşünceleri. Dönmek zorunluydu ve tüm benliğini eylem anına hazırlamalıydı. “Kapıda duracaksın” demişti Karasungur. Kapıda durmak, kapıyı,

öndeki arkadaşlarını ve odadan çıkacakları kontrol etmek anlamına gelirdi. "Bu eylemde de silahıma hâkim olmalı ve en başarılı pratiğimi sergilemeliyim!" diye düşünürken, gözlerini araba farlarının aydınlattığı asfalt yola çevirdi.

Asfalt yolda hareket eden aracın hızına bakan Karasungur, çok geçmeden köye varacaklarını gördü ve silahını bir kez daha kontrol etti. Salih, dizine yatırdığı silahının tetiğine işaret parmağını dayayıp her an aşağı inecekmiş gibi duruyordu. Cuma Bozkoyun silahına, Mehmet Oğaç yırtılmaya yüz tutmuş ayakkabılarına bakıyordu. Kırbaşı köyü, az ilerde, asfalt yolun sol tarafında hafif eğimiyle belli belirsiz seçiliyordu şimdi.

"Haydi gözüm! Köyün içine öyle bir dalış yap ki, kimsenin bir şeyi anlamasına zaman kalmasın" dedi Karasungur, Şevket Yavaş'ın sırtına dokunarak.

Şevket, köyün yanına geldiğinde keskin bir dönüş yaparak taksiyi Bucak'ın olduğu evin üstüne sürdü. Evin giriş kapısına yakın bir yerde öyle bir fren yaptı ki, koltuklara tutunmasalar ön camdan dışarı fırlayacakları duygusu hepsine yayıldı. Hemen arkalarından gelen savunma grubu belirlenen yerlere mevzilendi. Karasungur vakit yitirmeden taksiden atladı. Pencerelerinden hafif bir ışığın sızdığı taş yapımı ev, puslu bir koyuluktaydı. Evin çevresinde güvenlik için mevziye yatan Dürri Avcı ve Bucak'ın birkaç adamı, hızlı bir frenle duran arabanın çıkardığı sestten dolayı korku ve paniğe kapıldı. Silahlarının mekanizmalarını çekerek mermiyi namluya sürüp kaldıkları mevziye yapışmış bir halde her şeye hazır bekler pozisyonuna geçti. Karasungur, bir anda çekilen silah mekanizmalarının sesini duyunca zaman geçirmeden yüksek sesle bir çağrı yaptı.

"Bizler Hilvan'dan gelen Apocu devrimcileriz. Hiç kimseye bir zarar vermeyeceğiz. Sadece işbirlikçi Bucak çetesi için geldik!"

İçerdekiler, böyle bir anı bekliyorlarmış gibi dışarısını pencerelerden yaylım ateşine tuttu ve dışarda mevzilenen Bucak'ın adamları da ateş etmeye başladı. Durum böyle olunca

daha önce yapılan eylem planı, bir anda bozuldu. Taksiden henüz inen Karasungur'un ardı sıra kapıya ulaşmaya çalışan Salih ile Süphi Çevirici ev ile taksi arasındaki bir kaç metrelik boşlukta vurulup düştü. Salih, doğrulmak isterken sol bacağının ağırlaştığını ve kanının tümünden dışarı boşalmakta olduğunu hissetti. Korkunç bir boşlukta kör bir çatışmanın içinde kalmış, ne ileri gidebiliyor ne geri çekilebiliyordu. Yarası daha hafif olan Süphi Çevirici ile arkadan gelen Cudi, Salih'i taksinin arkasına çekip evin pencerelerine ateş etmeye başladı.

Eve ulaşmayı başaran Karasungur ile Mehmet Oğaç, bir omuz darbesi ile araladıkları kapıdan içeri girmek isterlerken karşlarına Mehmet Celal Bucak'ın kayın babası Dürri Avcı çıktı. Yaprak gibi titreyen Dürri Avcı, daha önceden tanıdığı Karasungur'a yalvardı adeta. “Rica ederim Hüseyin Bey, bu ne hal böyle?”

Telaşlı bir yığılma oluştu kapıda. Kapıya yığılanları bir aralayabilseler sofrada oturan Bucak ve adamlarını tarayıp çıkacaklardı hemen. Ama her şey karmakarışık olmuş, Bucak'a yaklaştıkları bu birkaç adımlık mesafede çivi gibi çakılıp kalmışlardı. Mehmet Oğaç silahını Dürri Avcı ve adamlarının göğsüne dayayarak bağırdı: “Uzak durun ulan! Açılın!”

Kapıdakileri rastgele taramak istemeyen Karasungur, ümitsiz bir öfkeyle bir kez daha önünde set oluşturan kalabalığa yüklendi: “Hiçbirinize zarar verecek değiliz! Bize Bucak lazım!”

“Tekrar rica ediyorum!” diye yalvardı Dürri Avcı. “Mehmet Ağa benim damadım. Misafirim üstelik.” Dürri Avcı'nın diğer konukları da kapıya birikince Karasungur bir adım geri çekilip ileriye doğru tuttuğu silahıyla kapıyı işaret etti: “Herkes dışarı çıksın!”

Mum gibi eriyen Bucak, köylülerin bir set gibi önünde durmasını fırsat bilerek elindeki akrep marka silahıyla duvarın dibine sinmiş, aklından pek az geçirdiği ölümü düşünmeye başlamıştı. Yanında oturan adamları sinmiş gibi gözüküyor ama ateş etmek için kapıdaki kalabalığın dağılmasını bekliyordu.

Ellerini başlarında tutan insanlar, Karasungur'un ikinci bir tehdidiyle Lüküsün ayaklarının dibine düşürdüğü titrek gölgelerini ardları sıra sürüye sürüye kapıya yöneldi. İşte ne olduysa o anda oldu. Dürri Avcı'nın kapıya yaklaşan oğlu birdenbire Karasungur'un üstüne atladı ve elindeki silahı almaya çalıştı. Mehmet Oğaç, Karasungur silahını kurtarsın diye Dürri Avcı'nın oğlunu dipçiklerken, kapıdakiler geri çekildi. Bu esnada kapı içerden yaylım ateşine tutuldu ve nereden geldiği belli olmayan bir kurşun içerideki lüküs lambasını tuz buz etmeye yetti. İnsan çılgınlıkları ve kurşun sesleri birbirine karıştı. Kapının kapanmasıyla aralıkta kalan Mehmet Oğaç ile Karasungur'un vurulmamaları tamamen tesadüftü. Karasungur'un silahı birkaç mermiden sonra tutukluk yaptı. Bulunduğu duvarın dibine çekilerek tutukluk yapan silahını düzeltmeye çalıştı, kısa bir uğraşla silahını yeniden çalışır hale getirdi. Çatışma yaygınlaşarak sürüyordu. Çaresizlik içinde kendilerini evin caddeye bakan kısmına doğru atıklarında köyün her yanı kurşun sesine kesilişti.

Silah seslerinin duyulmasıyla köyün diğer evlerinde bulunan Bucak'ın ve Dürri Avcı'nın adamları da köy odasını kuşatan devrimcileri ateş altına aldı. Taşındığı taksinin dibinde acıyla kıvranan Salih, elini bacağına her atışında avucu kan doluyordu. Gözleri açıktı. Gökyüzünden kendisine göz kırpan yıldızlara bakarken süren çatışmanın gerçek mi, yoksa düş mü olduğunun ayırdında değildi. Koyu bir karanlık düşmüştü ortalığa. Ne kendisi yoldaşlarını görebiliyordu, ne yoldaşları kendisini. Sürünerek taksiden yola doğru uzaklaşmak istedi ama sürünmeye gücü yetmedi. Kaportaya tutunarak doğrulmak ve kalan gücüyle çatışmaya katılmak istedi ama kaportasından tutunduğu taksiye durmadan kurşun gelip isabet ediyordu. Ayağa kalktığı anda ayakları titriyordu. Elleri ve ayakları kanlı, cıvık cıvık bir haldeydi. Elleri kaportadan kaydı, tükenmekte olan gövdesi arka lastiğin dibine düştü. Bir süre daha kıvrandı düştüğü yerde. Sonra, sonsuz bir boşlukta yitip gitti.

Taksinin öteki yanında mevzilenen Şevket, Salih'in doğrulduktan sonra yere yıkıldığını gördü ama sürekli ateş ettiği ve bulunduğu tarafa kurşun yağdığı için mevzilendiği yerden çıkamadı. Yoğun ateşten dolayı Salih'in yanındaki taksi, degen mermilerden delik deşik olmuştu. Yolun kenarında mevzilenen savunma grubu Karasungur'la Mehmet Oğaç'ın dışarı çıktıklarını gördüğünden, yoğun olarak ateş etmeyi sürdürdü. Yaşanan durum, yapılan planlamayı tümüyle boşa çıkarmış ne savunma bırakmıştı ortada ne de saldırı planını. Herkes var gücüyle eve yükleniyordu. Kimisi evin önüne yaklaşmış, oradan pencerelere ateş ediyordu. Kurşunların değdiği duvarlardan sıçrayan taş parçacıkları bedenlerinin çeşitli yerlerine deşiyor ve yaralanmalarına neden oluyordu.

Çatışma uzuyor, planlananın kırıntısına bile ulaşamıyordu. Sırtı evin duvarına dayalı bulunan Karasungur, Salih'in vurulduğunu ve daha birçok eksikliğin çıktığını görüyordu. Giderek karşı baskına dönüşen eylemin seyrini değiştirebilmek için kendisinden biraz uzakta duran Mehmet Oğaç'a kapıyı sürekli ateş altında tutmasını söyleyip duvarın dibinden odanın asfalta bakan penceresine doğru süründü. Pencerenin altına gelince otomatik silahını kırıldığı camdan bileğine kadar içeri sokup odayı baştan sona seri halde taradı. Ancak amacına ulaşip ulaşmadığından emin olamıyor, içerdekilerin pencerelerin altındaki köşelere gizlenmiş olabileceğini hesaphıyordu. Şarjörü değiştirip bir kez daha silahını içeri uzattı, elinden geldikçe duvar diplerini taradı. Hem kapıdan, hem pencerelerden ateş altına alınan oda birden bire sessizleşti. Silah sesleriyle birlikte insan çığlıkları da kesildi. Diğer evlerden yer yer açılan ateşe karşılık veren arkadaşlarının belli belirsiz haykırıları da geldi kulağına. Bir an önce sonuca gidip geri çekilmek için kuşağından çıkardığı el bombasının pimini çekti ve pencereden içeri fırlattı.

“Arabalara, her kes arabalara çabuk!”

Mehmet Oğaç'la Süphi Çevirici, ayaklarının dibine düşen mermilere aldırmandan koşarak taksinin yanına geldi, Şevket

Yavaş, bulunduğu yerden çıktı ve taksiye bindi. Salih'in soğumaya yüz tutmuş bedenini taksiye yüklemeye çalışan Mehmet Oğaç, arkadaşlarına seslendi:

“Çabuk olun! Cephanemiz bitmek üzere.”

Bir an arabaya taşıdığı kucağında duran Salih’e baktı, Salih'teki kıpırtısızlığı ve soğumayı fark etti. “Yaşamıyor” dedi, acı ve hüznü dolu bir sesle mırıldanarak: “Salih şehit düşmüş!”

Yarım saatten fazla bir zamandır süren çatışma Karasungur'un cephanesini son noktasına getirmiş, böyle kör bir çatışmadan farklı bir sonucun çıkmayacağını anlamasına yol açmıştı. “Çekiliyoruz!” dedi, arkadaşlarının duyacağı şekilde bağırarak.

“Birbirinizi koruyarak binin arabalara. Hiç kimse yerde kalmasin!”

Cuma Tak'ın grubunda olanların hepsi, taş binadan kopan ufacık taş parçalarının yüzlerine ve karınlarına saplanmasından dolayı yaralanmıştı. Yaraları küçük ve önemsiz olsa da oldukça acı veriyor, gece karanlığı ve çatışmanın yoğunluğundan dolayı kurşun yarasıymış gibi bir duyguya dönüşüyordu. Karasungur ve iki arkadaşı ateş açan evlere mermi göndermeye devam ediyordu. Çok geçmeden onlar da taksilerin yanına geldi ve arabanın çalışmasını bekledi. “Lanet olsun!” dedi Şevket, marşa basıp durarak. “Çalışmıyor. Motora mermi isabet etmiş!”

“Bir daha dene, bir daha!” dedi Karasungur, sesine yansıyan öfke ve çaresizliğin önüne geçemeyerek.

Şevket bir daha marşa bastı ama motordan ince tıkırtıdan başka ses çıkmadı. Taksinin çalıştırılamaması, çatışmanın yeniden başlamasına neden oldu. Karasungur, yaya çekilme kararını arkadaşlarına ileteceği anda Urfa yönünden gelen bir aracın far ışıklarını görüp umutlandı. Araç biraz daha yakınlarına geldiğinde Mehmet Oğaç'la birlikte yola fırladı ve elindeki silahı araca doğrulttu. Yanındaki Mehmet Oğaç da aynısını yapınca aracın durmaktan başka çaresi kalmadı. Duran Murat marka taksinin içinden üniformalı bir teğmen indi.

“Ne var? Ne oluyor? Burası dağ başı mı?” dedi Teğmen, kendisini göstermek isteyerek.

“Taksiye el koyuyoruz!” dedi Karasungur, silahını teğmenin göğsüne dayayarak. “Haydi, uzaklaş buradan!”

Korkudan dili tutulan teğmenin karanlığa doğru çekip gitmesinden sonra Salih Kandal'ın cansız bedeni yolun ortasındaki taksiye taşındı. Herkesin arabalara bindiği görülünce arkalarında tek tük silah sesleri, yanık barut kokusuyla yüklü bir hava ve işlemez halde bir taksi bırakarak doluştukları iki taksi ile Hilvan'a doğru yola koyuldular.

Eylemin planlandığı biçimde gerçekleşmemesi ve Salih Kandal'ın yaşamını yitirmesi, çoğu ufak tefek yaralı devrimcilerin yüreklerini de yaralıyordu. Hepsi susmuş, ağızlarını bıçak açmıyordu. Sadece öndeki takside bulunan Salih Kandal'ın soğuk elini ellerine alan Mehmet Oğaç'ın kurumuş dudaklarından güçlkle anlaşılan sözler dökülüyordu: “Salih şehit düştü! Salih yok artık! Bir sürü namussuzun yaşadığı bu dünyada ona bir yer kalmadı!” Bağırarak, çağırmak, başını camdan çıkarıp öfkesini ve acısını bozkıra akıtmak istiyordu.

“Böyle olmamalıydı!” dedi Karasungur, sesli bir biçimde konuşarak. “Eksik olan cesaret ve inanç değildi. Arkadaşların hepsi inançlı ve cesurdu. Peki, bu sonuç niye? Bucak alçağı ölmüş müdür acaba? Pis kanı nicesinin kanına girdiği bu topraklara dökülmüş müdür? Ah bir bilebilsem!”

Salih canlıymış gibi aralarında duruyordu. Başlı Karasungur'un omuzuna kayıyordu ikide bir. Pusulara birlikte girip çıktıkları, ölümün alınla birlikte birçok kez kurşun sıkıp bugünlere geldikleri arkadaşının soğuk bedenini bedeninde duymak ağrına gidiyordu. Ölümün karşısında hiç bu kadar çaresiz olduğunu anımsamıyordu. Taksinin iç lambasını yaktı ve eğilerek Salih'in bedenindeki kurşun yarasını aradı. Moraran tozlu yüzünde kan damlacıkları vardı ama herhangi bir yara izi yoktu. Göğüs ve karın kısmında pıhtılaşmış kan lekeleri vardı. Sonunda yarayı buldu. Kasığına yakın bir yerde bacağından yemişti

kurşunu. Kurşunun girdiği yerde şalvarı delinmişti. Hala kan sızıyordu oradan. “Bu kan durmazdı!” dedi üzgün bir sesle. “Damarından yemiş olmalı.”

“Hilvan'a bırakır yolumuza öyle devam ederiz!” dedi Mehmet Oğaç, duyulur duyulmaz tondaki hafif ağlamayı çağrıştıran bir sesle.

“Hilvan'a giremeyiz, olay duyulur duyulmaz Hilvan basılır. Hilvan alt üst edilir. Ve biz bu halimizle, son noktasına gelmiş cephanemizle ikinci bir çatışmaya giremeyiz. En iyisi Hilvan'a uğramadan dosdoğru Siverek'e gitmek. Hilvan-Siverek arasında Adıyaman'a taraf çeviririz yönümüzü” dedi Karasungur, soğukkanlılığını korumaya çalışarak.

Mehmet Oğaç, Salih'in kanla yıkanmış şalvarına bakarken karnında şiddetli bir sızı duydu. Gömleğine baktı, gömleği kana bulanmıştı. “Ben de mi yoksa, ben de mi yaralıyım!” dedi içten içe söylenerek. Boşta olan eliyle gömleğini sıyrıp karnını yokladı. Bir yara geldi eline; upuzun, kanı kurumuş bir yara. Gömleğini şalvarının içine sokmaya çalışırken hareketlenmesi Karasungur'un dikkatini çekti ve dönüp baktı. “Sen de mi yaralısın?” dedi, ufak ampulün cılız ışığında kanlı gömleği görüp üzülerek.

“Önemsiz bir sıyrık” dedi, sakın olmaya çalışarak.

“Senin de ayakkabıların parçalanmış. Kan sızıyor ayağından. Parmaklarına yakın bir yerde bir yara var” dedi Karasungur, iç lambanın cılız ışığında Mehmet Oğaç'ın vücuduna baktıktan sonra.

“Bucak ölmüş müdür?” dedi taksiyi kullanan Şevket, sık sık dönüp arkaya bakarak.

“Mutlaka ölmüştür” dedi Karasungur, kendinden emin bir sesle. “Gönderdiğimiz onca mermiden biri isabet etmemişse tümümüze lanet olsun! Ya salladığım el bombası? Mermilerden kurtulmuş olsa bile bombadan kurtulamamıştır.”

“Ben bomba sesi duymadım!” dedi Şevket, hayret ve şaşkınlıkla.

“Nasıl duymazsın! Şu elimle salladım bombayı! Aha şu elimle!” dedi Karasungur, öfkeden bağırmmak için kendisini güçlölkle frenleyerek.

Sonra bombayı salladığı anı anımsamaya çalıştı. Son ana kadar evin çevresinden ayrılmadığını, bombayı fırlattıktan sonra bile orada bulunduğunu anımsadı. Yoksa bir düş müydü gördüğü? Canhıraş çığılıklar ve karanlığı yırtan silah seslerinin ardından bir bomba sesi bulup çıkarmaya çalıştı. Hayret! Böyle bir ses yoktu, bomba sesine benzer bir ses bulunmuyordu. “Lanet olsun! Nerede hata yaptım, neden hiçbir şey planladığım gibi yürümedi?” dedi acı ve öfke dolu bir sesle.

Bir anlık suskunluktan sonra düşünceleri ne zamandır üzerinde taşıdığı bombayı kimden aldığına kaydđ. Bütün arkadaşları gözlerinin önüne geldi, bakışları kendisiyle birlikte askeri konsey üyesi olarak görevlendirilen Fehmi Yılmaz’a odaklandı. Fehmi Yılmaz’ın bombayı verdiği an gözlerinin önünde canlandı. Vermeden önce bombanın pimini çıkarp biraz uğraşmış, o ara dışarı çıkıp gelmiş ve çıkardığı pimi geri takarak bombayı kendisine vermişti. Bombayı verdiğinde gözlerinin içine baka baka sırtısını, şimdiymiş gibi capcanlı anımsadı. “Bu bomba öyle güçlü ki, nereye atsan sağlam bir şey bırakmaz. Her şeyi paramparça eder!” demişti. “Acaba o mu böylesi bir eylemin her an olabileceğini bildiğı için bombayı işlemez hale getirdi? Neden bombayı işlemez hale getirsin ki? Bomba Çin malıydı. Uzun yıllardır kullanılmadığından bozulmuş olamaz mı? Bozulmuş olması kuvvetli bir olasılıktır. Bunu araştırıp netleştirmem gerek. Ama önceden bu olasılıkların tümünü hesaplamalıydım” diye içten içe söylenerek kendisine kızmadan edemedi.

Az sonra Hilvan’ın ölgün ışıkları göründü. Kendi halinde olup bitenden habersiz duran Hilvan, sessizdi. Kasabanın içlerine uzanan yola girmeyip, dosdoğru yollarına devam ettiler. Yolçatı ve yukarılarda bulunan Hilvan yavaş yavaş geride kaldı. Karasungur, ötekileri görmek istediğinden, Şevket’e taksiyi yolun

kenarına çekmesini söyledi. Şevket durmaları için sinyal verdiği taksiyi yolun kenarına çekti. Hemen arkalarından gelen diğer taksi, bir kaç metre ileride durdu. Karasungur aşağı atlayıp diğer taksinin yanına gitti.

“Durumunuz nasıl? Yaralı falan var mı” dedi, başını camdan içeri uzatarak.

“Önemsiz yaralar!” dedi Cuma Tak, susarak. Salih'i sormayı düşündü ama bundan vazgeçti. “Ne diye soracağım? Zaten o şehit düştü!” diye içten içe söylendi. Gene de inanamıyordu.

“Biraz daha dışınızı sıkın!” dedi, moral vermeye çalışarak. “Çaylarbaşı nahiyesine uzanan şose yola sapıp Adıyaman asfaltına çıkacağız. Biran önce bu bölgeden çıkmamız gerek.”

“Salih ne olacak?”

“Uygun bir yere bırakırız.”

“Salih'in şahadetini tüm arkadaşlar biliyor” dedi Karasungur, yeniden yola koyulduklarında Mehmet Oğaç'a dönerek. “Ben yaralı olduğumu düşünebileceklerini sanmıştım.”

“Bilmeleri iyi” dedi Mehmet Oğaç, sükûnetini muhafaza ederek.

Bir kaç kilometre ileride Çaylarbaşı nahiyesine uzanan şose yola sapıldı. Yolun ilerisinde Çaylarbaşı nahiyesi, nahiyenin bir kilometre kadar ilerisinde de Adıyaman asfaltına varılırdı. Artık tehlikeli bölgenin dışına çıktıklarına iyice inanmaya başladıklarında, taksinin uzun devre far ışığının ulaştığı nahiyenin içlerinde, jandarma karakolunun önündeki yol, barikatla kapatılmıştı.

“Şimdi ne yapacağız?” dedi Şevket, taksinin hızını keserek.

Karasungur ufacak ve gözden uzak köy büyüklüğündeki bir nahiyede yolun böyle barikatla tutulmuş olmasına bir anlam veremedi. Şarjöründe bir kaç mermi kalan silahını açık camdan dışarı sarkıtıp mekanizmayı kontrol etti. “Bu ne biçim barikat! Plastik su borularını andırıyor. Vurup geçsek mi acaba? Ama yok, kısıtıldığımızda bu kadar az cephane ile tümümüzü imha ederler.

Geri dönmek de işe yaramaz. Başka bir yolda da benzer şeylerle karşılaşacağımız kesin.”

Cuma Tak onların olduğu taksi sinyal verip duruyordu. Barikatla aralarında yüz, yüz elli metrelik bir mesafe kalmıştı.

“Dur!” dedi Karasungur, Şevket’in omuzuna dokunarak. “İnip karanlığa karışmaktan başka çaremiz yok!”

“Taksileri bırakacak mıyız?” dedi Mehmet Oğaç, kucağındaki Salih’in soğuyan bedenini bırakmayarak.

“Bırakacağız. Bu aşamadan sonra işimize yaramazlar artık. Gidebileceğimiz köyler var yukarılarda. Oralardan Adıyaman’a geçebiliriz.”

Hızdan düşmüş taksi bir dokunmayla durdu. Hemen aşağı atladılar ve arkadan gelen taksiye durması için işaret verip yolun başındaki bozkıra mevzilendiler. Barikatın çevresinde mevzilenmiş askerlerden, bulundukları yöne doğru bir kaç el ateş edildi. Gecenin zifiri karanlığında göz gözü görmüyordu. Kendilerine güvenmeyen ve korkan askerler, yanlarına yaklaşmamaları için taksilere ateş açıyordu. Az sonra diğer taksidekiler de geldi yanlarına. Farları söndürülerek terk edilen taksiler, yolun üzerinde birer kara leke gibi duruyordu.

“Az ileride yaralarımızı sarıp Fırat’ın öteki yakasına çekiliriz” dedi Karasungur, alçak bir sesle çevresinde toplanan arkadaşlarına. “Sonra geri döneriz.”

Cuma Tak, zifiri karanlık da olsa arkadaşlarını tek tek saydı, bununla da yetinmeyip yakından her birinin yüzünü seçmeye çalıştı. Bir Salih yoktu içlerinde. Onun yeri doldurulmaz bir boşluk gibiydi. Onun yokluğuna nasıl alışacaktı, hiç bilemiyordu.

“Salih eylem yerinde şehit düştü!” dedi Karasungur hüzün, acı ve öfke dolu bir sesle. “O artık yanı başımızda değil, yüreğimizde.”

Kimden geldiği belli olmayan iki kesik hıçkırık düşüverdi orta yere. “Şimdi nerede?”

“Takside!” dedi Karasungur. “Bu halimizle onu götüremeyiz. Burada kalacak. Olayın duyulmasıyla arkadaşlar

cenazeye sahip çıkarlar.” Tam bu sırada askerlerden bir seri ateş daha geldi kendilerine doğru. “Önemsiz! Buraya gelecek kadar cesur değiller.”

“Sırtımda taşıyım” dedi biri hıçkırıklarını bastırmaya çalışarak. “Allah aşkına bırakın, Salih'i sırtımda taşıyayım!”

“Çocukluk yapma!” dedi bir anda, birkaç ses birden.

Fazla oyalanmadan hepsi ayağı kalktılar ve Salih Kandal'ın boylu boyunca yattığı öndeki taksiyi gözlerine kazıyıp bozkırın karanlığına karıştılar...

** ** *

Adil Güler, Ekrem Bıçak ve Ciwan, Kanlı kuyu meydanında bildiri dağıtımını bitirmeye çalışıyordu. Kanlı kuyu meydanı, Türközü ilkokulu karşısında bulunan çarşı polis karakoluna iki yüz metre kadar ilerleydi. Geniş bir alanda bulunmasıyla Siverek'in en büyük meydanı sayılırdı. Kanlı Kuyu Meydanının batısında neredeyse meydanla aynı uzunlukta yaşlı ve göğsü doğru uzanmış çam ağaçlarıyla meşhur Ağaçhanlar parkı vardı. Temmuz sıcaklığında ağaçların parktaki gölgeliği ve serinliğinden dolayı tıklım tıklım doluydu. Ağaçhanlar, Bucak'a yakınlığıyla bilinen zengin bir aileydi. Bucak'ın birçok adamı ve polisler de bu parkta sürekli otururdu. Meydanın dört bir yanı kahve ve yan yana dizilmiş dükkânlardan oluşuyordu. Bu yapısıyla Kanlı Kuyu Meydanı, bildirilerin silahlı dağıtımı açısından çarşının en riskli yerlerinden biriydi. Kanlı Kuyu Meydanı ve çevresinde bildirileri dağıtan Adil ve arkadaşları, bekledikleri bir aksilikle karşılaşmadan bildiri dağıtımını bitirdi ve Türközü ilkokulu arkasındaki sokağa girdiler. Sokak aralarındaki evlerin kapı altlarından bildirileri evlere ata ata Esmerçayı'na doğru gittiler. Oradan da Kelok mahallesine geçtiklerinde akşam karanlığı çöküyor, iftar vaktini geçiyor, lambaların ölgün ışığı sokakları aydınlatmaya yetmiyordu. Çarşıdaki bildiri dağıtımı fazla zaman

almasa da sokak sokak, ev ev bildiri dağıtımı hem çok yormuş, hem de zaman almıştı.

Oldukça yoksul bir ailedendi Adil. Babası amelelik yaparak kendisini okutmuştu. Kendisi de okulun tatile girdiği aylarda babası gibi amelelik yaparak okul giderlerini karşılamaya çalışmıştı. Erkek Sanat Okulunun son sınıfını okurken kendisinden iki yaş büyük abisini izleyerek Apocu gruba katılmış, okuldaki örgütsel çalışmaları yürütmenin militanı olmaya başlamıştı. İlk 1977 yılında Newroz bildirilerini lisede dağıtırken, DDKD ile çıkan bir çatışmada yaralanmış, kısa süren bir tedaviden sonra arandığı için Urfa'ya gitmişti. Urfa'da faaliyet yürütürken Ali Çiçek'le birlikte faşistlere karşı bir eyleme katılmış, çıkan çatışmada ağır yaralanmış, uzun süren bir tedavi ardından kendisini toparlayarak yeniden devrimci mücadeledeki yerini almıştı.

Önünde yürüyen Ekrem Bıçak'a baktığında birlikte okudukları okul anıları gözlerinde canlandı. Erkek Sanat Okulunda örgütlediği ilk arkadaşlarından biriydi Ekrem. Kendisi gibi yoksul emekçi bir ailedendi. Okulun tatil olduğu aylarda ve hafta sonlarında gidip fırında çalışır, okul giderlerini karşıladığı gibi biriktirdiği paraların bir kısmını ailesine, bir kısmını da getirip Apocu grubun komününe verirdi. Emekçi özellikleriyle öne çıkmış, çok geçmeden devrimci mücadelede bir militan gibi çalışmayı başarmıştı.

Bucak Konağının oraya vardıklarında iftar vakti çoktan geçmişti. Lambaların ölgün ışığına rağmen, sokakların iyiden iyiye karanlığa gömüldüğü bir vakitti. Taş yapımı evlerin kasvetli duvarları, her iki yandan sokakların üstünü kapatacakmış gibi eğik görünüyordu. Kapı altlarından avlulara bildiri atan Ciwan, sokaktan gelip geçenlerin ellerine dörde katlanmış bildirileri tutuşturmayı ihmal etmiyordu. Ekrem Ciwan'dan bir iki adım önde yürüyordu. Adil ise, bir kaç adım geriden gelerek her ikisini koruyordu. İkisi de en ufak bir takırtıda dikkat kesiliyor, sinirden titreyen parmaklarını bir tetiğe götürüyor, bir geri çekiyordu. Az

sonra konağa açılan sokaklardan birinin başına geldiler. Kale kapısını andıran kantarmasıyla konak karşılarındaydı artık. Konaktan ayrı olarak sokağa inşa edilen büyük taşlardan yapılmış kantarmanın üstündeki odadan cılız bir ışık süzülüyordu. Kantarmanın altından geçmek, Bucak'ın kanadının altından geçmek anlamına geliyordu. Bucak'ın atalarının sokağın üstüne böylesi bir odayı tutturmalarının nedeni, bu niyetlerinden kaynaklanıyordu. Oraya doğru yürürlerken elindeki G-3 silahıyla heyecan ve panik içinde yürüyen “Halil'ê Kaza” dedikleri, Bucak'ın çete başlarından biri aniden karşılarına çıktı. Ciwan, Bucak ailesinin bu has adamına bildiri vermek için birkaç adım yürüdü ve bir bildiriye kendisine uzattı. Uzatılan bildiriye ilk anda fark etmeyen Halil'ê Kaza, bir kaç adım geri çekilerek sırtını duvara verdi ve silahını Ciwan'a doğrulttu:

“Ne yapmak istiyorsun ulan? Dur olduğun yerde!”

“Bir şey yaptığımız yok!” dedi Ciwan, soğukkanlı bir sesle. “Bildiri dağıtıyoruz.”

Halil'ê Kaza, Adil ve Ekrem'in bir kaç metre ötede kendisine doğrulttukları namluların soğukluğunu bedeninde duyarak sınıksız tuttuğu silahını boynuna asmak zorunda kaldı. “Ben de sizi Apocu belledim!” dedi kekeleyerek. Sonra aldığı bildiriye şalvar cebine koydu ve hızla uzaklaşıp Bucak'ın evine doğru yürüdü.

“Şerefsiz herif!” dedi Ciwan, kızgın bir sesle haykırarak. “Apocuyuz ulan, var mı diyeceğin!”

Adil bu sözleri zamansız ve sesli sarf ettiği için Ciwan'a kızdı. “Bir daha zamansız bir söz sarf etme, oldu mu?”

Kalan son bildirileri konağa yakın evlere atarak hızla uzaklaştılar. Kelok mahallesinin bağlara yakın üst tarafına doğru geri çekilmeye başladıklarında ellerindeki bildiriler bitmişti. Daha önce randevulaştıkları ve üst Kelok dedikleri bağların içinde son yıllarda yapılan gecekondu mahallesine çekildiler. Evin sahibi belediyede çalışan işçi Hemo'ydu. Evde hem telefon, hem de yeni çıkan markadan siyah-beyaz bir televizyon bulunuyordu.

Gece saat onu geçiyordu. Bildiri dağıtımıyla görevlendirilen gruplar yavaş yavaş eve doğru geldi. Kalan diğer gruplar da yarım saat içinde gelince, bir anda tıklım tıklım doldu ev. Herkes yaşadığı heyecan ve coşkuyla karşılaştığı ilginçlikleri anlatıyordu. Kimisi bildiri dağıtımı esnasında karşılaştığı komiklikleri, kimisi de korkanları anlata anlata bitiremiyordu.

Gece serinliğinin vurduğu Temmuz sıcağı açık pencerelerden içeri doluyordu. İçerdeki insan kalabalığının sıcaklığı, gece serinliğinin azaltamadığı Temmuz sıcağına karışıyordu. Saat gece 11'e geliyordu. Sipan ve Roni televizyonu açıp gece saat 11'de başlayacak olan ‘‘Güne Bakış’’ haberlerini izlemek istedi. Bucak'ın konağına yakın karşılaştıkları Halil'e Kaza'nın söyledikleriyle panik ve korku içindeki davranışları, saldırının yapıldığını gösteriyordu, ama nedense Karasungur tarafından kendilerine bir telefon gelmemişti. Telefon başında bekleyip duran şiyar ikide bir söyleniyordu. ‘‘Beni telefon başında tuttunuz. Telefon da gelmedi. Madem böyleydi bıraksaydınız ben de bildiri dağıtımına katılsaydım.’’

şiyar söylenirken, televizyonda Güne Bakış haberleri başladı. İlk haber Bucak'a yapılan saldırıyı veriyordu. ‘‘Bugün akşam saatlerinde Urfa'nın Hilvan ilçesine bağlı Kırbaşı köyüne baskın yapan 20 kişi, 4 kişiyi öldürdü. Olayda AP Milletvekili Mehmet Celal Bucak ile birlikte 7 kişi de yaralandı. Emniyet glerinden alınan bilgiye göre, saldırıya karıştığı sanılan Salih Kandal adlı saldırgan, Çaylarbaşı nahiyesi yakınlarında alıntı bir taksinin içinde l ele geçirildi...’’

Odayı birden bir sessizlik kapladı. Herkes olduğu yerde donup kaldı. Hemen hepsi Salih'i tanıyordu. Salih'in ölüm haberi, yüreklerine saplanmış bir bıçak haline dnşti. Bucak'ın lmeyip yaralı kurtulması, her birinde farklı soru işaretleri ve kaygılar yarattı. Aylardır bu saldırı anını beklemiş, ilk saldırıda Bucak'ın adamlarıyla birlikte öldürüleceğini hesaplamış ama şimdi duydukları haberle düzeyi farklı olsa da her birinde boşluğa düşmüş bir duygu oluşmuştu. Hepsinde Bucak'ı çok iyi tanıyordu.

Ölmezse, yaralı bir yılan gibi ortalıkta dolaşacağını, bütün çetelerini, eli silah tutan bütün adamlarını şehrin üzerine saldırtacağını çok iyi biliyorlardı. Aylardır planını yaptıkları ve sabırsızlıkla bekledikleri bu saldırının sonuçsuz kaldığını anlıyor, ama hiç kimse ne yapacağını bilemiyordu.

Bir kaç dakika önce yaşadıkları coşku ve heyecanın doruğa çıkmasıyla odaya dolan seslerden kimse birbirini duymazken, şimdi odaya büyük bir ölüm sessizliği çökmüş gibi bir hava esiyordu. Dorukta yaşadıkları coşku ve heyecan, yerini belirsiz bir ruh haline bırakıyordu. Belirsizlik, yüreklere dolan kaygıyı tetikliyor, kaygı belirsizliği büyütürken birçoğunda korkuya kadar varan karmaşık duyguların etkili olmasına yol açıyordu...

** ** *

Suriye'nin üçte biri çöl, çıplak dağ ve tepelerle örtülü, üçte biri çorak ve elverişsiz çayırılık, geri kalan üçte biri de ekilebilir araziden oluşur. Suriye'yi kıyı kesimi, dağlık bölge ve Suriye Çölü diye üç bölgeye ayırmak gerçeğe daha yakındır. Suriye kısa bir Akdeniz kıyısına sahiptir. Kıyıyı doğuya ve güneye uzanan verimli ova ve yaylalar takip eder, oradan da doğuya doğru dağlar ve vadiler uzanır. Bunların peşinden kısa ve verimli bir şeridin hemen arkasından, Fırat Nehriyle birlikte ülkeyi güneydoğu istikametinde baştanbaşa geçen Suriye Çölü gelir.

Birinci dünya savaşının ardından Lozan antlaşmasıyla dörde bölünen Kürdistan'ın Rojava adı verilen en küçük parçası, Suriye sömürgeciliğinin egemenliğindeydi. Fırat ve Dicle nehirleriyle beslenen Rojava Kürdistan'ının bulunduğu geniş topraklar, Suriye'nin en verimli topraklarını ve bölgesini oluştururdu. Rojava'nın Fırat ve Dicle kıyılarına taraf düşen şehir ve köylerin topraklarında her türlü ürün yetiştirirdi. Fırat ve Dicle kıyılarından uzaklaştıkça topraklar çoraklaşır, çöl ikliminin etkisi artardı. Rojava'nın geniş toprakları, sadece tarım ve hayvancılık açısından değil; petrol, gaz gibi yer altı kaynaklarıyla da çok

zengindi. “Arap Kemerı” adı verilen ve daha sonra Rojava Kürdistan’ını Kürtleştirme için Araplaştırma projesi olarak uygulamaya konulacak politikalar, daha Suriye “Manda” statüsünde iken Fransız emperyalistleri tarafından denenmişti.

Suriye’de yapılan nüfus sayımlarında Rojava’da ciddi bir Kürt nüfusun varlığı tespit edilmişti. Bu, Şam yönetimi için ciddi bir tehdit olarak algılandı ve Kürtleri yok saymanın planları geliştirildi. 1962 yılında on binlerce Kürdün kimlikleri ellerinden alındı. Cezire bölgesinde 70 bin rakamı telaffuz edilse de gerçekte ise 200 bin Kürt kimliksiz bırakıldı. Kimlikleri alınan bu Kürtler, binlerce yıldır anayurtları olan ülkelerinde “yabancı uyruklu kişiler” olarak tanımlandı. 1963 yılında bir darbeye iktidara gelen Baas Rejimi, bu politikalara bir meşruluk kazandırıp bunu 1965 yılında “Arap Kemerı” olarak adlandırılan bir proje kapsamında her iki Kürt yerleşkesinin arasına bir Arap yerleşkesi kurdurdu. Örneğin Bin yıllardır “Gre Spi” olarak bilinen Kürt şehrinin adı “Tel Abyad” olarak değiştirildi ve Serekani ile Kobani arasına oturtuldu. Gre Spi’nin rejim tarafından adlandırılan Cisir, Lel, Eli Bin Talip adlı Kürt mahallelerine karşılık diğer mahallelere Araplar yerleştirildi. “Arap Kemerı” politikası öyle bir noktaya vardırdı ki, her iki Kürt köyünün arasına bile bir Arap köyü yapıldı. Orada yaşayan Kürtler, tıpkı Türkiye’deki “Şark Islahat Planı”nda olduğu gibi Şam ve Halep gibi yoğun Arap nüfusunun olduğu büyük kentlere sürüldü. İkinci dünya savaşından sonra Rojava Kürtleri de Kürdistan’ın diğer parçalarında yaşayan Kürtler gibi egemenliği altında bulundukları sömürgeci güçler tarafından soykırım kısıncasına alındı.

Kobani’nin doğu taraflarına düşen Kaniya Kurda bölgesi, Fırat ve Dicle kıyılarındaki köylerin güzelliğini aratmayan bir özellik taşırdı. Kaniya Kurda, yüksekçe bir tepenin eteğinde büyük ve gür akan doğal kaynak suyuyla görenlerde hayranlık uyandırırdu. Kaynak suyun oluşturduğu derenin etrafı, geniş bir alana yayılmış göz alabildiğine uzanan bir bahçeyle çevriliydi. Bahçede her türlü meyve bulunurdu. Bazı meyve ağaçlarına aş

yaptırılarak iki veya üç çeşit meyveyi birden vermesi sağlanmıştı. Kaniya Kurda'ya gelenler yemyeşil bahçeye, bahçedeki ağaçlardan sarkan çeşit çeşit meyveye, gürül gürül akan berrak suyun sesine ve oluşan derenin kaynak suyuyla bahçedeki ağaçların yarattığı serinliğe hayran kalırdı. Bahçede yeşil ve kırmızı erik, kayısı, elma, armut, nar, ayva ve daha değişik meyve ağacından geçilmezdi. Aşı yapılarak sağlanan bir ağaçta farklı iki meyvenin yetiştirilmesi, görenleri hayrete düşürürdü. Bir ağacın yarısında bulunan dallardan yeşil erik sarkarken, diğer yarısındaki dallardan kırmızı erik sarkardı. Su, bahçe ve bahçedeki meyve ağaçları, yöredeki kuşların da çekim merkeziydi. Ağaçlara tüneyen ve daldan dala uçuşan kuşların cıvıltısı, insanı kendinden geçiren bir melodi gibi kulakları doldururdu. Göz alabildiğine uzanan ağaçsız ve kupkuru bozkırda bir vahayla karşılaşıldığı veya Suriye Çöl'ünün yanı başında cennetten bir köşeye düşüldüğü duygusu yaratırdı.

Baharla birlikte Suriye ve Rojava'nın dört bir yanından insanlar Kaniya Kurda'ya gelmeye başladılar. Yaza doğru kavurucu çöl sıcakları etkisini gösterdikçe Şam, Halep ve daha birçok yerden insanlar aileleriyle Kaniya Kurda'ya akın eder, kimi zenginler de geldiklerinde şaşaalı büyük çadırlar açarak yazı burada geçirirdi. Ortadoğu'nun despotik rejimleri tarafından birbirine düşürülen farklı halklar, kimlikler ve inançlara mensup insanlar, Kaniya Kurda'ya geldiklerinde aralarına serpilen bu düşmanlık tohumlarından sıyrılır, kaldıkları sürece barış içinde kardeşçe bir arada yaşamaya özen gösterirdi. Her kimlik kendi kültürüne göre yaşar, inandığı biçimde ibadetini yapardı. Bazen birbirinden uzaklaşıp, bazen birbirine yaklaşarak birbirini anlamanın arayışını geliştirirdi.

Yöredeki insanlar ve gelip gidenler tarafından Kaniya Kurda için “seyran” adı da kullanılırdı. Çoğunlukla “Seyran a Kaniya Kurdan” denince Beyrut'tan Halep'e, Şam'a kadar duyan herkeste “orayı görmeden ölmenin ne büyük bir şanssızlık olacağı” duygusu uyandırırdu. Kaniya Kurda, oraya gelenler için

bahar ve yaz aylarında eğlenme, serinleme, hoş vakit geçirme kadar yeni dostlukları geliştirme, yeni sevdaları ve aşkları yaşamaya da yol açardı.

Kaniya Kurda çeşmesinden oluşan dere ve bahçelerin yanı başında sırt sırta vermiş gecekondular tarzında yapılmış evler, çoğunluğu kerpiçten ve çok azı yeni yeni kullanılmaya başlanan briketten yapılmış olsa da beşikliğini bu toprakların yaptığı Neolitik Çağ'ın derin izlerini taşırdı. Bir avluya sahip, en fazla iki odadan veya çok azı üç odadan oluşan tek katlı bu evlere, toprak evler de denirdi. Topraktan yapılan bu evler, çöl sıcağına rağmen yazın serin, kışın sıcak olurdu. Sırt sırta vermiş, damları birbirine yapışık bu evlerin büyük bir bölümünde Kürtler yaşırdı. Tek tük Arap aileler olsa da ağırlıkla Kürtler tarafından oluşturulan bir mahalleye dönüşmüştü. Bu mahalle, adını Kaniya Kurda'dan alırdı. Aslında Kaniya Kurda, Kobani'nin doğusundaki geniş bir alanın adı olmuştur. Kaniya Kurda tepesi, Kaniya Kurda bahçesi, Kaniya Kurda mahallesi, adlandırmalar böylece uzayıp giderdi. Kaniya Kurda hem kendisine hem de çevresinde oluşan her şeye adını vermişti.

Apo'nun Kobani'ye gelişi bir ayı buluyordu. Çok değil, daha bir ay önce Suruç'un bir sınır köyünden kaçak olarak mayınlı alanı geçip Kobani'ye adım attığında, Kürdistan Devrimi açısından büyük tehlikeleri ve riskleri de geride bıraktığını düşünmüştü. Ama önüne baktığında neyi göreceği de pek belli değildi. Tümünüyle belirsizliklerle örülü bir yürüyüşe adım attığını çok iyi biliyordu. Hele güç dengelerinin günlük olarak değiştiği, kimin kiminle savaştığının günlük olarak gerici despotik güçlerin çıkarlarına göre belirlendiği Ortadoğu gibi bir bölgeye gelişi, belirsizliği daha da çoğaltıyordu. Eskiden beri Ortadoğu için "kurtlar sofrası" tabiri kullanılıyordu. Belirsizliklerle örülü bir yürüyüşle kurtlar sofrasına gelmişti. Bu sofrada önderliğini yaptığı halkı için oturabilecek bir yer bulacak mıydı? Sofrayı kapma kavgası veren azgın kurtlar buna izin verir miydi? Halkını

kurtlara yem etmemek için ne yapmalıydı? Buna benzer yığınca soru, belirsizliklerle dolu yürüyüşüne eşlik ediyordu.

Bir aylık sürede yaptığı araştırmalar ve gözlemler sonucunda Ortadoğu'nun sadece "Kurtlar sofrası"ndan ibaret olmadığını, bir o kadar da labirenti andırdığını görüyordu. Bu durumu düşündüğünde, "Ortadoğu'da sadece siyasetin yolları değil, ideolojinin yayılış kanalları da labirentlidir. Şaşırmadan çıkabilmek büyük yetenek ister. Bu gerçeklik binlerce yıldan beri böyledir. İdeolojiler ve politikalar şaşırttığı ölçüde başarılı olabilmektedir. Ortadoğu'ya çıkmak ve siyaset yapmaya çalışmak, zikzakları sınırsız bir labirente girmeye benzer. Labirent sisteminin özü kişiyi şaşırtıp kendine bağlamak ve boyun eğdirmektir. Ortadoğu'da siyasal yönetimin gen yapısı böyle döşenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin yaptığı kaba ve sert yöntemle iradeyi yok etme; Ortadoğu'da daha yumuşak, aldatıcı ve ince tüccar hesabıyla yürütülmektedir. 'Özgürlük alanına çıkış yaptık, kurtulduk' demek, kendini aldatmaktır. Avrupa'ya çıkışlar için de bu böyledir. Oraya çıkış aldatıcı bir özgürlük duygusu verir ama daha derin ve hastalıklı bir kişiliği tümüyle kuşatmış olarak kalanların başına bela eder. Ortadoğu'da özgürlük iradesini yitirmemek için çok çaba harcamam gerektiği açıktır. Benim için esas olan, özgür irademi korumak olacak ve bu en temel görev olarak her gün önümde duracak!" diye kendisiyle monolog yapıyordu.

Bu yürüyüşü başlatırken dayanabileceği hiçbir şeyin, kullanabileceği hiçbir olanağın olmadığını biliyordu. Zaten hazır bir olanak beklemiyordu. Hazır olanaklar olsa bile daha çocukluğundan beri hazır olanaklara hiçbir zaman güvenmiyor, bel bağlamıyordu. Dayanabileceği, benimdir diyebileceği her olanağı kendisi örgütleyerek yaratmayı ve sahiplenmeyi en önemli kişilik özelliği haline getirdiğinden, aynı özelliği her koşulda işletmeyi esas alıyordu. Devrime ilk adımını attığında, ilk örgütlenmeye başladığında kişilik özelliği haline getirdiği bu yaklaşımını teorik ve felsefik bir izaha da kavuşturarak devrim

yürüyüşünü sürdürüyordu. “Özgüç İlkesi”, “Özgücüne Dayanma İlkesi” diyordu buna. Her koşulda öncelikle kendisine güveniyordu. Tepeden tırnağa her hücreğine kadar kendisini örgütlemeye ve amacına olan bağlılığına güveniyor, ona dayanıyordu. Belirsizliklerle dolu bu tarihsel yürüyüşü başlattığında da Kobaniye ve Kaniya Kurda’ya geldiğinde de esas olarak bu gerçekliğine ve bu ilkesine güvenmekten başka bir seçeneğin olabileceğini düşünmüyordu. Kabul edip etmeyecekleri belli olmayan Ethem Akçan’ın yoksul iki üç akrabası dışında, tanıdıkları hiç kimse de bulunmuyordu.

Çok önemli bir başka gerçeğin daha farkındaydı. Adeta iğneyle kuyu kazarcasına sıfırdan yarattığı PKK gibi bir örgüt, yüzlerle ifade edilen bir kadro ve sempatizan yapısını, on binlerle ifade edilen bir kitleyi geride bırakmıştı. Geldiği bu kurtlar sofrasında veya girdiği bu labirentte her şeyi yeniden ve sıfırdan yaratması gerektiğini biliyordu. Aynen ilk yola çıktığı günlerdeki gibi yine tek başına, yine iğneyle kuyu kazarcasına, yine hiçbir olanağın bulunmadığı yokluk içinde vakit kaybetmeden yeni bir yaratıma girişmesi gerekiyordu.

Ethem Akçan’ın Hüseyin adındaki akrabası Kaniya Kurda mahallesinde oturuyordu. Birkaç akrabası daha vardı o çevrede. İlk evine gittikleri Ethem Akçan’ın Hüseyin adındaki akrabası, misafir olarak kabul etmişti kendisini. Bazen diğer akrabalarının evine gitmiş olsa da daha çok Hüseyin’in evinde kalıyordu. Rojava’da kaldığı bu bir aylık sürede bir an bile boş durmamıştı. Bir yandan öncelikle Suriye ve Rojava üzerinde çok yoğun bir araştırma yapmış, bir yandan da ilişki kurabileceği kişi ve çevrelere ulaşmaya, onlarla ilişkileneceği çalışmıştı. Bir ayı dolduğunda önemli bir mesafe kat ettiğini hissetmiş, içten içe sevindiği halde çabalarını yetersiz görmüş ve her gün biraz daha bu çabalarını yoğunlaştırmaktan geri kalmamıştı.

Suriye ve Rojava’ya dönük içine girdiği bu yoğun uğraşına rağmen, düşünce yoğunluğunun merkezini geride bıraktığı Bakurê Kürdistan’daki PKK mücadelesi oluşturmdu. Öncülük

ettiği örgütünden zaman zaman kısa raporlarla bilgi alsa da düzenli raporlar alacağı ve geliştireceği perspektiflerle Özgürlük Mücadelesinin doğrultusunu belirleyeceği düzenli ilişki kurma kanalları henüz yaratılmaktan uzaktı. Elinden küçük el radyosunu düşürmemesi, bundan kaynaklanırdı. BBC ve TRT radyosunun hiçbir haberini kaçırmaz, haberlerde verilen her bilgiyi geniş çözümlemelere tabi tutar, PKK Merkez Komitesinin mücadeleyi yürütmeye yaşadığı yetersizliklerin nasıl aşılması gerektiği üzerine durup dinlenmeden yeni çözümler üretirdi.

Kaniya Kurda'nın yoksul bir Kürt evinde kalırdı ama beyni geride bıraktığı PKK mücadelesinin her alanında, her kadrosunda, hatta Kürdistan'ın her ilinde, her ilçesinde, her köyünde, her ovasında, her vadisinde dolaşır, yüreği oralarda atardı. Soykırım rejiminin geliştirdiği imha savaşı karşısında PKK'nin yenilgisine ve tasfiyesine meydan vermemek için beyni, yüreği ve ruhu adeta bir maraton koşucusu gibi tedbir ve çözüm geliştirmenin bitimsiz arayışını sürdürürdü.

Ev sahibi Hüseyin, evine misafir geldiğinden beri Apo'yu çok yakından izler, tanımaya ve anlamaya çalışırdı. Ne kadar izlerse izlesin ne kadar kafa yorarsa yorsun Apo'yu tanıma ve anlama konusunda bir türlü mesafe alamadı. Hüseyin, Apo'yla aralarında bir iki yaş olsa da aslında yaşıtlı sayılırdı. Buna rağmen Apo'yu tanıdığı, bildiği hiç kimseye benzetemezdi. Her gün farklı bir özelliğiyle, farklı bir davranışıyla, farklı bir yaklaşımıyla karşılaşır; düşünce dünyasının kalıplarına yerleştiremezdi. Bazen kendi kendine düşündüğünde “bu dünyanın insanı değil” diyerek, anlama ve tanıma konusunda yaşadığı çıkmazı ve çaresizliği geçiştirmeye çalışırdı.

Temmuz ayı geride kalıyordu ama Ağustos sıcakları Temmuz sıcaklarını aratmıyordu. Evleri Kaniya Kurda'ya çok yakın olduğundan, Ağustos sıcaklarının dayanılmaz hale geldiği öğlen saatlerinde bazen Apo'yu Kaniya Kurda bahçesine götürürdü. Son birkaç gündür elindeki radyoyu durmadan kurcalaması ve haberleri kaçırmaması dikkatinden kaçmadı. Bir

türlü yerinde duramadığı her halinden belliydi. Bir oturur, bir ayağa kalkıp daracık odanın içinde gidip gelirdi. Düşüncelerini yoğunca meşgul eden, canını sıkın birçok şeyin olduğunu anladı. Belki biraz soluklanır, biraz nefes alır diye Ağustos'un bu ilk gününde Apo'yu Kaniya Kurda bahçesine götürmek istedi. Oturduğu odadan avluya çıkıp pencereden Apo'yu izledi. Odaanın içinde bir aşağı bir yukarı gidip gelen Apo'nun pencereye yansıyan görüntüsü bir görülüyor, bir kayboluyordu. Bir süre avluya çıkmasını bekledi, ama kaldığı daracık odanın içini turlarken öyle derin düşüncelere dalmıştı ki, pencereden avluya bakmasına ihtimal vermedi. Bir an daha bekledikten sonra kapısı açık olan odasına girdi.

“Bırayê delal!” dedi Hüseyin Kürtçe, sesini fazla yükseltmeden güler bir yüzle. “İçeri çok sıcak oldu. Bu sıcakta odanın içinde gidip geleceğine Kaniya Kurda bahçesine gidelim. Hem bahçe çok daha serin, çok daha güzel. Çeşmenin suyu da buz gibi akıyor. Dünden beri odadan çıkmadın. Biraz soluklanırsın.”

Önce sesi fark etmedi, konuşma sürünce daldığı düşüncelerden sıyrıldı; durup bakışlarını kapıya, eşikte duran Hüseyin'e çevirdi. Hüseyin'in saygıda kusur etmeyen duruşu ve boynunu hafif sağ omuzuna doğru bükerek güler yüzlü yumuşak bakışlarına dikti gözlerini. Tepeden tırnağa süzdü bir an. Tekrar bakışlarını Hüseyin'in gözlerine, gözlerinin derinliklerine çevirdi. Hüseyin'in duru parlak gözlerinden yüreğine kadar gitti bakışları. Dolanıp duran bakışları incelemeye başladı yüreğini. Aslında Hüseyin'in yüreğinde dolanan ve tanımaya çalışanın kendi yüreği, yüreğinin gözleri olduğunu biliyordu. Yürek gözüyle insanlara bakmayı, insanları anlamayı ve tanımayı temel bir yeti olarak kendisinde başat kıldığı çok oluyordu. Yürek gözüyle insanlara bakarken hem sezgileri ayaklanırcasına harekete geçer hem insanları anlama ve tanımada yanılna riskini en aza indirgerdi.

Yaşadığı yoksulluğun aksine yüreği çok zengin görünüyordu Hüseyin'in. Dost bildiği, güvendiği ve sevdiği insanlarla her şeyini paylaşmak isteyen ve hiçbir şeyini esirgemeyen bozulmamış temiz bir yüreğe sahip olduğu anlaşıyordu. Bir o kadar saf, bir o kadar masumene özellikler taşıyordu göğüs kafesinde atan o yüreği. Ama bilinçsiz, ama deneyimsiz, ama bir o kadar da umutsuz, geleceksiz, derin bir çıkmaz ve çözümsüzlük içinde atıyordu. Kürdün alınına kazınmış alın yazısı ve kaderiymiş gibi, yüreğine baktığı Kürtlerin çoğunluğunda bu gerçeği görüyordu. "Egemenlerce Kürdün alınına kazılan bu alın yazısı yok edilmeli, bu kaderi yerle bir edilmeli!" dedi içten içe söylenirken.

Düşüncelerinden sıyrılarak Hüseyin'e baktı yeniden. Geldiği gibi eşikteki yerinde öylece duran Hüseyin, yanıt bekliyordu. Kendisini Kaniya Kurda'ya götürmek istediğini anımsadı.

"Gidelim Hüseyin!" dedi gülümseyerek. "Gidelim, iyi olur. Havalar çok ısındı. Sanki çölün kavurucu sıcaklığı hücumu geçmiş. Biraz serinlemek yararlı olur."

Evden çıktıklarında Hüseyin'le yan yana yürüyordu. Öğlen sıcaklığı sokakları adeta yakıyordu. Güneşin dik ışınları tepeden insanın kafasına vurunca sıcaklığın etkisini daha da artırıyor, buna ateşte pişmişçesine ısınan topraktan yayılan sıcak da eklenince, bunalıcı bir sıcaklık ortaya çıkıyordu. Duvar diplerindeki gölgeliklere çekilen tavuklar, toprağı eşeliyordu. Bu sıcaklara alışan Hüseyin, mahallede kavga eden iki kardeşle ilgili bir olayı anlatmaya başladı. Ama Apo'nun düşünceleri son üç gündür BBC ve TRT radyolarının verdiği haberlerdeydi.

Daha Bakur'dan (Kuzeyden) çıkmadan PKK'nin Kuruluş İlanı ve Bucak çetesine karşı geliştirilecek eyleme ilişkin Karasungur'la geliştirdiği tartışmalar gözlerinin önünde belirdi. Rojava'ya geldiğinden beri radyoyu her açıp dinlediğinde, bununla ilgili bir haber beklemişti. Bir ay sonra radyolar beklediği haberi verdiğinde, sevinmek istedi ama Kırbaşı köyüne

yapılan saldırının başarısızlığı, düşüncelerinin bütünüyle bir yoğunlaşma içerisine girmesini zorunlu hale getirdi.

PKK'nin kuruluşu büyük silahlarla ve gündüz ortasında ilan edilmişti. İşbirlikçi Bucak çetesine karşı geliştirilen devrimci mücadeleyle bu ilan yapılmıştı. Buraya kadar her şey planlandığı gibi gelişmiş ve Kürdistan tarihinde bir dönüm noktası, bir kilometre taşı olmayı hak etmişti. Ama eylemin biçimi, yöntemi, taktiği ve sonucu, beklediği ve planlandığı gibi değildi. Hele Salih Kandal gibi güvendiği yiğit bir arkadaşını kaybetmeyi asla kabul edemezdi. Oysa Urfa'daki o zorlu geçen son günlerinde yanına çağırdığı Karasungur, Ağır ve Firaz'la uzun uzun tartıştığını her kelimesiyle anımsıyordu. Ağır ve Firaz'ın ayrılımlarından sonra yanında kalan Karasungur'la tartışmalarını derinleştirmiş, her ayrıntıyı hesaplamasını sağlayacak mücadele perspektiflerini vermişti.

Konuştukları, şimdi konuşuyormuş gibi gözlerinin önünde belirdi. Silahlı gerilla direnişinden geniş geniş söz ettiğini ama bunun başlangıçta olamayacağını, bu nedenle Silahlı Propaganda Birliklerinin örgütlenmesini önlerine görev olarak koyduğunu harfi harfine hatırladı. Hilvan direnişindeki performansı, edindiği tecrübeler ve başarısından dolayı Karasungur'u görevlendirmiş, Silahlı Propaganda Birliği yapılanmasına ilişkin yazılı hale getirdiği bir taslağı da vermişti. "PKK'nin Kuruluş İlanı, Bucak çetesine karşı devrimci mücadele, Silahlı Propaganda Birliklerinin devreye girmesi eşzamanlı olacak. Silahlı Propaganda, gerilla örgütlenmesinin bir önceki aşaması demektir. Yani kitle içerisinde propagandayı yapan güçler silahlı olacaktır. Aynı zamanda propaganda yaptıkları zeminde karşılaştıkları ajan, muhbir, halk üzerinde baskı ve zulüm uygulayan kim varsa bunları yargılayacak, gerektiğinde cezalandıracaklar!" demişti son tartışmasında.

Yaptığı tartışmada propaganda ve örgütlenme çabasını daha çok öne çıkarmıştı. Bucak'a karşı mücadeleyi planlarken halkın uyandırılmasını, bilinçlendirilmesini ve bunun da eylemle takviye

edilmesini öngören bir süreç olarak düşünmüştü. “Biz bunu Siverek’ten başlatabiliriz!” derken, Siverek’in Gerger’den Adıyaman’a doğru dağlık bir alan olduğu ve uygun arazi yapısına sahip olmasından dolayı oraya yayılabilecekleri, giderek oradan Botan’a doğru açılacakları konusunda ayrıntılı izahlarda bulunmuştu.

Konuşmasının sonunda "Sıkışırsanız, daha öteniz dağdır, gerilla yoluyla çıkış yapabilirsiniz. Bu perspektiflerin yaşam bulması için güçlü bir zemin de ortaya çıktı. Hilvan direnişiyle geniş halk yığınlarının ilgisi canlandırıldı, yoksul köylülük eyleme geçirildi. Toprak ağalarına ve feodal gericiliğe karşı mücadele edecek umuda kapıldı. Bunun için yeterince silah da o bölgeye aktarıldı. Eksik olan hiçbir şey kalmadı aslında!” demişti. Ama pratik öncülük yapacak irade ve kadro gücü, perspektifleri yaşama geçirme yeteneğinde olmazsa, ne kadar doğru ve gerçekçi olursa olsun, perspektiflerin kendiliğinden yaşama geçmeyeceği bir kez daha açığa çıkmıştı.

Güneş altındaki kavurucu sıcakta Kaniya Kurda bahçesine yürürken bir yandan bunları düşünüyor, bir yandan da bir kulağı Hüseyin’de, anlatımlarına karşı kısa ve kesik cevaplar veriyordu. Hüseyin’in anlattığı hikâye, daha çocukken farkına vardığı Kürdün klasik kavgacılık hikâyesiydi. Şimdiye dek yaptığı her toplantıda, konuştuğu her ortamda ve “Kürdistan Devriminin Yolu” diye adlandırdığı Manifesto’da Kürdün bu klasik kavgacılığına yönelik kapsamlı çözümlemeler yaptığı halde, Hüseyin’in anlatımlarından bu yönlü çözümlemeleri tekrar tekrar yapması gerektiğini anlıyordu.

Sokağın bitiminde Kaniya Kurda bahçesinin gür ağaçları görüldü. Bahçeyi dolduran insan kalabalığının gürültüsü bahçeye yaklaştıkça daha çok duyuldu. Biraz daha yürüyünce bahçenin içine girdiler. Bahçedeki ağaçların gölgesine vardıklarında birbirine karışan kalabalık insan sesleri ve kuş cıvıltıları eşliğinde serin bir hava bedenlerini yaladı. Hüseyin’le birlikte çeşmenin başına geçtiler, gürül gürül akan soğuk sudan avuç avuç yüzlerine

çarptılar ve serinleyerek sıcakta yürürken bedenlerine sinen yorgunluğu ve terlemeyi giderdiler.

Çeşmenin yanı başında gölgesinde oturduğu ağaca sırtını dayar dayamaz yeniden Kırbaşı baskınına kaydı düşünceleri. Çocukluğundan beri öğrendiği ve temel ilkelerinden biri haline getirdiği iş yapma gerçekliği vardı. “Niteliği ve karakteri ne olursa olsun başarıyla bir işi bitirmek istiyorsan, doğru bir başlangıç yapmasını bilmelisin” diye düşünürdü her zaman. Doğru başlangıç yapılmayan işlerin başarıyla sonuçlanma şansının olmayacağını bilirdi. Yaşam deneyimi ve gözlemleri bu gerçeği sayısız defa kanıtlamıştı. Ayrılmadan önce yaptığı görüşmelerin ve yürüttüğü tartışmaların tümünde çok güçlü perspektifler oluşturduğuna inanırdı. O perspektiflerin üçte biri bile pratikleşirse, başarıyı engelleyecek hiçbir güç yoktu. “O halde komutanlığını yaptığı Kırbaşı baskınında hangi konuda doğru başlangıç yapamamıştı Karasungur? Nasıl bir yanlışla baskına gitmişti? Eylem planlaması yapılırken kendisini uyarın arkadaşları çıkmamış mıydı?” şeklindeki sorular birbirini izledi.

Salih’i ve Cuma’yı çok yakından tanırdı. Gördükleri yanlış eleştirmeden yapamayacakları kesindi. “Bunlar eleştiri yaptılar da dikkate mi almadı Karasungur? Saldırı ve savunma taktikleri mi hatalıydı?” diye söylendi, daha birçok soru peş peşe beynine hücum etti. Kendisi dışında sorularına cevap verecek kimse de yoktu. Her sorunda, her başarısızlıkta, her çözümsüzlükte doğru ve yerinde sorular sormasını bilmek ve o soruları cevaplamak, anlamının anahtarı ve öğrenmenin esas olduğu bilinciyle daha birçok soruyu kendisine sordu; hakikate varmak için sorduğu soruların cevabını bulmaya çalıştı.

Karasungur’un cesaretinden, dürüstlüğünden, parti ilkelerine bağlılığından kuşku duymuyordu. Bunları, yaptığı sorgulamanın dışında tuttu. Karasungur’u tanıdıktan sonraki tüm ilişkilerini, tüm sohbet ve tartışmalarını, yaptığı bilgilendirme ve raporlaştırma biçimlerini bir film şeridi gibi gözlerinin önüne getirdi. Bunun sonucunda eylemi planlama ve gerçekleştirmede

içine düştüğü yanlışlıkları bulmak zor olmadı artık. Kendine aşırı güvenen, düşmanı küçümseyen kişilik özellikleri, planlama yaparken her olasılığı hesaplayıp tedbir almama, alternatif planlar yapmama biçimindeki düşünce darlığı, tarzındaki yüzeyselliklerin yanlış başlangıç yapmada esas belirleyen olduğu sonucuna ulaştı. Bu gerçeklikten çıkardığı sonuç, tahminlerinin de ötesinde Kürt kişiliğinin hastalıklı olduğu ve her koşulda bütün yönleriyle bu kişiliği çözümlemeden ve tedbirler geliştirmeden Kürdistan Devrimine fazla yol alıramayacağı gerçeğini açığa çıkardı. Diğer önemli bir sonuç ise, feodal Bucak çetesine karşı geliştirilen devrimci mücadelenin bu haliyle başarıya gitme şansının çok zor olacağı, bu mücadelenin başarısı için bir dizi tedbirler geliştirmek zorunda olduğuydu.

Kırbaşı baskını başarısızdı. Salih Kandal'ın kaybı da buna eklenince alabildiğine öfkeliendiren bir durum söz konusuydu. Ama sevindiren ve rahatlatan çok daha önemli bir şey vardı. PKK'nin Kuruluş İlanı'nın Bucak gibi bir işbirlikçiye karşı devrimci mücadeleyi başlatmayla tüm dünyaya duyurulmasıydı. Kürdistan tarihinde bu yeni bir sürece girildiğinin müjdesiydi. Soykırım kıskacına alınan bir halk gerçekliğinin inkâr ve imhayla örülü tarihine anlamlı bir giriş yapmanın ifadesiydi. Parti öncülüğüyle yeni bir direniş tarihini yazmanın başlangıcıydı.

Ağaçlarda uçuşan kuşların başının etrafında dönerek ayaklarının dibine konması ve yeniden dans edercesine uçuşması, düşüncelerinden sıyrılmasına yol açtı. Dikkatle izlemeye başladı kuşları ve bahçenin doğal güzelliklerini. Bu doğal güzellikleri izlerken Kaniya Kurda bahçesinde sürekli bir sorgulama ve çözümleme içinde olan düşünceleri altı yıl öncesine götürdü kendisini. PKK'nin kuruluşuna kadar yürüttüğü ve bugünlere getirdiği devrimin zorluklarını bir tek kendisi biliyordu. Kürdistan ve Kürtler adına devrimci bir grup oluşturma fikrinin geliştiği ve bunun arayışları içine girdiği 1972-73 yıllarına kadar gitti düşünceleri. Mamak Askeri Cezaevinden çıkışı ve Newroz'lu bir

bahar gününde Ankara'dan Çubuk Barajı'na doğru yola çıktığı bahar sabahı geldi gözlerinin önüne...

İKİNCİ BÖLÜM

İlkokula adımını atar atmaz, anadiliyle hiçbir benzerliği olmayan farklı bir dille karşılaştığında, Kürde dayatılan inkâr ve imha siyasetinden kaynaklı yaşanan toplumsal çelişkiyi yüreğinin en derininde hissetmişti. İlkokula başladığı günlerde hissettiği bu toplumsal çelişki, bilinçten yoksundu. Daha çok çevresini kuşatan dünyayı tanımanın merakı ve güvercin ürkekliğindeki yüreğinin atışlarıyla duyguları, hisleri ve önsözlerinin ürünüydü. Bundan dolayı akranlarından farklı bir yaklaşım geliştirmeye başladı. Hissettiği, gördüğü ve öğrenmeye başladığı her yeni şeye karşı ihtiyatlı yaklaşmayı en temel öğrenme metodu haline getirmeye çalıştı. Bu ihtiyatlı yaklaşımın yöntemini de bulmuştu. Hissettiği, gördüğü ve öğrenmeye başladığı her şeye önce kuşkuyla yaklaşıp, bu kuşkusunu gidermek için inceleme ve araştırma içine girecekti. İyi, doğru, güzel ve yararlı olduğuna kendisini ikna edebilirse elde etmeye çalışacaktı. Kötü, yanlış, çirkin ve zararlı olduğuna inandıysa bütün dünya onu kullansa bile elinin tersiyle itecek, yanına yaklaşma cesaretini gösteremeyecekti.

Yaşadığı bu gerçeklik, çelişkilerle ve kuşkuyla sürekli boğuşan, çatışan bir kişilik yapılanmasına yol açmıştı. Beynini, ruhunu ve düşünsel dünyasını kuşatan çelişkilerle baş etmesi öyle kolay değildi. Bazen günlerce iliklerine kadar bunun çatışmasını yaşar, uykusuz geçirdiği gecelerin sayısını unuttur, yemeden ve içmeden kesilirdi. Çevresini kuşatan bütün bireylerin, toplumun ve sistemin geçer hale getirdiği doğmalara ve kalıplara pek itibar etmez, benimsemez ve uymazdı. Bulunduğu her yerde kendi doğrularına ve kendi ölçülerine göre yaşamaya çalışırdı. Hiç kimsenin yaptığını yapmaz, hiç kimsenin yaşadığını yaşamazdı. Bu özellikleri ve yaşam tarzından dolayı çocukluğunda köylüler ona, köyün delisi anlamına gelen “Dînê Çolê” derlerdi. Büyüyüp okula gittiğinde ve yüksekokulu okuduğunda, arkadaşları “bu dünyanın insanı değil” demişlerdi.

1960-70’lerde ulusal ve toplumsal bir kişilik olarak hiç de hazır olmadığı bir kaos içinde buldu kendisini. Dönem Türkiye’sinin ne burjuva tarzı gelişmesine ne de oldukça maceralı, önderlerden yoksun, çizgisi ve pratiği net olmayan devrimci gelişmesine; kendisinde oluşturduğu ideolojik ve siyasal kimliğiyle, öz bilinciyle ve iradesiyle katılabilecek durumdan yoksundu. Bir bütün olarak Cumhuriyet kurumlarını özümseme yeteneğini gösteremiyordu. Sanki ölçüler çok farklıydı. Aldığı eğitim ezbere dayanır, sadece memuriyeti kurtarmayı amaçlardı. Yeni bir doğuş yapması gerektiğinin kaçınılmazlığı açıktı. Yeni doğuş ise çok zorlu, çok sancılı ve çok problemliydi. Problemlili olan bu yeni doğuş, kaostan da beter bir inkâr düzeni karşısında doğal olarak bocalamaya sokar, kuşku ve endişelere düşürürdü. Ama yaşadığı bütün kuşku, bocalama ve endişelere rağmen şuna inanırdı. Eğer azıcık onurlu bir insan olma özelliği varsa, olup bitenler karşısında sorgulamalar yapacak, neden inkâr edilmek istendiğinin anlamını çözmeye çalışacaktı. Bu ise, karşıdaki resmi toplum ve devletin sorgulanması anlamına gelecekti.

Cumhuriyet rejiminin devrimci gençlik ve Kürt kimliğiyle gelişen çatışması, dönemin temel özelliğiydi. Bunun sonucu ise,

faşizmin yapılanması ve giderek kurumlaşmasının önünün açılmasıydı. Cumhuriyetin önünde 27 Mayıs Anayasasıyla bir demokratikleşme olanağı belirmişti. Fakat objektif koşulların yeterince olgunlaşmayışı, bilinç ve irade gücü olarak cevap olabilecek bir halk iradesinin beliremeyeşi, bu olanağın çarçur edilmesine yol açmıştı. Halkın uyanma tehlikesini sezen oligarşi, tarihsel tecrübesine ve Batılı müttefiklerine dayanarak, eskisinden daha sert bir yapılanmayı gerçekleştirmekte zorlanmamıştı. Artık sistem bol kurban yiyerek besleniyordu. Devrimci yetersizlik, karşı-devrimin yeterliliği anlamına geliyordu. Bu gerçeklik karşısında Cumhuriyetle uzlaşma aramak mümkün olamazdı. Çünkü tümüyle gericiydi, inkârcıydı ve kan içiciliğe dayanıyordu. Buna yanıt tek kelimeyle zora karşı zor tercihi olabilirdi. Başka tür bir yanıt verme imkânı yoktu. Ya tamamen teslimiyet ya da direniş tek yol olarak görülüyordu.

İçinde yaşadığı dönemin devrimciliği tarihsel temelden yoksun, yüzeysel bir devrimcilikti. Buna rağmen devrimciler, işçi sınıfını ve emek sömürsünü öğrenir, emek sermaye arasındaki çelişki üzerinde yoğunca tartışırdı. Marks'ın, Engels'in ve Lenin'in eserlerini okuyup kimi pasajlarını ezberler, Çin ve Vietnam devrimleriyle ilgili ellerine geçen kitapları okur, halk savaşı ve milli demokratik devrim üzerine tezler geliştirmeye çalışırdı. Tarihsel temelden yoksun bu yüzeysel ve yetersiz bilinç bile devrimci gençliğin korkusuzca mücadeleye atılması ve devlete karşı mücadele etmesi için yeterliydi. Oluşan devrimci ortamın kendisi bireylerin politize olmasını sağlar, öğrenmek için araştırmaya yöneltir ve mücadeleye sevk ederdi.

Kendisini içinde yaşadığı dönemin devrimciliğiyle karşılaştırdığında, o devrimciler gibi olmayı ve onlar gibi yaşamayı asla düşünemezdi. Tarihsel temelden yoksun yüzeysel bir devrimcilik, kendisinin benimseyeceği ve yapacağı bir devrimcilik olamazdı. Ya devrimcilik yapmayacaktı ya da devrimcilik yapacaksa, kelimenin gerçek anlamında bir devrimcilik yapacaktı. Zaten çocukken dinle uğraşmaya

başladığında da aynı duyguyu yaşamış, dini ele alırken adeta yutarcasına, her ayrıntısını, her gizini öğrenmek istercesine dine karşı bir anlam gücü oluşturmaya çalışmıştı. Bu durumu gören köyündeki cami imamı kendisine “Abdullah böyle giderse sen uçarsın” demişti. Kendisini bildi bileli bir şeyi öğrenme, anlama ve yapma olgusu, ya fethedercesine başarıya ve zafere götürecek tarzda olacaktı ya da hiç olmayacaktı. Bu durumu, olguyu ele alma ve yapma biçimini, kendisinde olmazsa olmaz bir tarza dönüştürmüştü.

Bazen dönüp geçmişe bakar, çok yakın dönemin anıları gözlerinin önünde belirirken, en çok kendisini etkileyenin İstanbul’da iken Teknik Üniversite’de yapılan bir Dev-Genç toplantısı olduğunu anımsardı. Bu toplantının kendisi üzerinde iz bırakmasının nedeni, daha sonra THKP-C’nin en vurucu üç kişisi olacak, en etkileyici üç siması Mahir Çayan, Yusuf Küpeli ve Sinan Kazım Özüdoğru’nun da bu toplantıya katılmış olmaları ve Mahir’in konuşmalarıydı. O toplantıyı anımsadıkça, o yiğit devrimcilerin silüetleri capcanlı olarak gözlerinin önünde belirirdi. Mahir Çayan’ın öncülüğünü yaptığı bu devrimciler, o toplantıya geldiklerinde yeni yeni THKP-C’nin temelini atmışlardı. Gençlik hareketi içinde ayrışma, kopuşma söz konusuydu. İlk öğrendiğinde bu kopuşmaya fazla anlam vermese de kopuşmanın basit nedenlerden değil, tümüyle ideolojik nedenlerden olduğunu Mahir’in konuşmalarını dinlediğinde anlamıştı. Esas kopuşmanın ideolojik noktaları olan Kemalizm ve revizyonizm hususlarına ilişkin Mahir oldukça radikal konuşmuştu. Yeraltına geçmeden çok kısa bir süre öncesine denk gelmişti Mahir’in konuşmaları.

Kürt meselesinin ilk defa orada tartışmaya açıldığını gördüğünde, kendi toplumsallığına ilişkin düşünce dünyasında kopan fırtınaların seyrine dönük ilk kıvılcımları da çakmış, gelecek yürüyüşüne dönük yeni ufukların açılmasına yol açmıştı.

1971 sonlarına doğru kendisinde oluşan sempati hem Mahir’e hem de THKP-C’ye karşı belli bir düzey kazanmıştı.

Ama öte yandan DDKO'ya da üye olmuş, üyeliğini ilerletmişti. İyi bir sempatzan sayılırdı ama henüz kendi yolunu da bulmuş değildi. Bir yandan DDKO üyeliği, diğer yandan devrimci gençliğe olan sempatisi ilerlemiş, devrimci önderleri izlemekte tereddüt göstermemişti.

Kendini bulma ve kendi toplumsallığını anlamlandırma arayışı giderek şiddetleniyordu. İstanbul'da Hukuk Fakültesini okuduğu bir yıl boyunca her geçen gün biraz daha şiddetlenen arayışlarına cevap bulamayacağını gördü. Hukukta yılsonu ders ortalamasının en iyi ilk yirmiye girdiğini gördüğünde, arayışlarına cevap bulacak yeni bir seçeneğe yöneldi. Not ortalaması ilk yirmiye girenlerin yatay geçiş yapma hakkını kullanarak Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne geçiş yaptı. Siyasal Bilgiler Fakültesini puanlamada yirminci olarak kazanmış, Maliyenin burs vermesini sağlamıştı.

Ankara'ya geldiğinde, 1972 başlangıcıyla birlikte 12 Mart darbe rejimi iktidara hakim olmuş, kalburüstü gençlik sorumluları zindanlara alınmıştı. Katliamları da içeren yoğun şiddet ve baskı uygulamaları, örgütsel dağınıklığın yoğunca yaşanmasına yol açmıştı. Türkiye Sol Hareketi giderek dağılan yapısıyla toplumun demokrasi, eşitlik ve özgürlük arayışına başarılı bir yanıt vermekten uzaklaşıyordu. Sol ne kadar kahramanca dirense de çağdaş bir Bedreddincilikten, Pir Sultan Abdalcılıktan öteye gidemiyordu. Deniz, Mahir, İbrahim gibi önder devrimcilerin akıbeti bu anlama geliyor ve Türkiye devrimci gençlik hareketinde önderlik boşluğunu yaratıyordu.

Kürdistan halkının öndersiz yaşamı ve önderlik arayışı, yüzyılların derin bir yarasıydı. Türkiye devrimi kadar, Kürdistan devriminde de yaşanan önderlik boşluğunu gidermek gerekiyordu. Bu durum, bireylerin tasarrufunda olan bir şey değildi. Geline aşamada tarihsel ve toplumsal gelişmenin açığa çıkardığı objektif bir gerçeklikti.

Mamak Askeri Cezaevinde iken Denizlerin yakınından alınarak idama götürülmesine tanıklık ettiğinde, bu yiğit

devrimcilerin şehadetinden duyduğu acıyla derinden etkilendiği kadar, ruhunda anlamını bulmaya çalıştığı bir boşluk da yaşamıştı. Çok geçmeden bu objektif durumun yakıcılığını bütün benliğinde duyumsamış, yaşadığı derin çelişki ve çatışmalara bir yenisini daha eklemişti. Türkiye halkları, çok zamansız bir biçimde bu yiğit önderlerini kaybetmişti. Kendisini iyi bir sempatizanı, iyi bir takipçisi ve iyi bir yoldaşı olarak gördüğünden, bu yiğit devrimci önderlerin anısını nasıl yaşatacağı, bu anılara nasıl bağlı kalacak ve ölümsüz kılacaktı? Düşündükçe yığınca soru kafasına hücum eder, bu soruların cevabını bulmak için beynini, ruhunu, yüreğini ve kişiliğini adeta bir savaş alanına dönüştürürdü. Beynine hücum eden yığınca soruya cevap ararken, aradığı cevapların teorik boyutuyla yetinmezdi. Mesele sadece teorik cevaplar bulmak olsaydı, hiç de zor değildi. Felsefe, tarih, toplum ve siyaset üzerine yaptığı araştırmalarla, bu tür cevapları verebilecek önemli bir birikime sahipti. Bu birikimden dolayı birlikte yattıkları devrimci tutsaklara aralıksız peş peşe birkaç gün süren seminerler verir ve sordukları soruların tümünü cevaplayan bir yeterliliği sergilerdi. Kendilerini Mahirlerin ve Denizlerin ardılı olarak gören ve önderlik boşluğunu doldurma iddiasında olan bireyler, sahip olduğu bu teorik düzeyden dolayı O'nun bulunduğu ortamlarda mümkün oldukça konuşmaz ve tartışmalardan kaçınırdı.

12 Mart'ta iktidarı ele geçiren darbe rejimini, kendisini yutmak için peşine düşmüş bir canavara benzetirdi. Hem Kürdistan tarihinde gerçekleşen bütün isyanları ve akıbetini incelediğinde, hem de bizzat tanık olduğu ve birebir yaşadığı devrimci gençlik hareketinin bu son mücadelesinde hep aynı şeyi görür ve düşünürdü. Düşmanın canavar olduğunu...

Her fırsatta "Bu düşman bir canavardır!" diyerek tekrarlamaktan bıkmazdı. Biraz direnen, biraz hak arayan, biraz başını kaldıran kim olursa olsun bir canavar gibi pençesini vurur, ezer ve yutardı. Ağzından yakıcı alevler fışkırırdı bu devlet denilen canavarın. Pençelerinin yetişmediği yere ağzından

püskürttüğü alevlerle her tarafı yakıp küle çevirirdi. Bu önderlik boşluğunu doldurmanın kaçınılmaz tarihi bir görev olduğunu düşündüğünde, dönüp dolaşıp düşmanın canavar olduğu olgusuna gelirdi.

Önce soyut düşünerek aradığı cevaplara ulaşmaya çalışırdı. “Önderlik boşluğunu dolduracak bir kişi çıkarsa nasıl bir önderlik yapmalıdır? Hangi özelliklere sahip olmalı, nasıl bir yaşam, ilişki tarzı ve üslup geliştirmelidir? Oturuşundan kalkışına kadar insanları cezbedecek özellikleri kendisinde nasıl yaratmalıdır? En önemlisi de yaratacağı örgüt nasıl yenilmez olacak? Hem önder olarak kendisi hem yarattığı örgüt hiçbir biçimde düşmanın pençesine düşmeyecek, ağzından püskürtülen ateşin alazı saçının bir telini bile yalayıp geçmeyecek...” Bunlar gibi yığınca soruyu sorar ve cevaplarını bulmaya çalışırdı. Daha sonra bulduğu cevapları somuta indirgemenin arayışına girerdi. Somuta indirgediği aslında kendisiydi. “Yani” derdi kendi kendisine, “ölçü ve ilkelerini yarattığım bu önderlik özellikleri bana göre olabilir mi? Ben, bunun gücünü, cesaretini ve iradesini gösterebilir miyim? Bu boşluğu dolduracak birileri çıkmazsa, ben bu boşluğu doldurabilecek miyim? Neye ve kime dayanarak, hangi mirası temel alarak bu boşluğu doldurmaya çalışacağım?”

Üzerinde sürekli düşündüğü diğer bir konu da “yenilmez bir örgüt, yenilmez bir mücadeleyi, yenilmez bir savaşı yenilen bir kişilik veya önderlik yaratabilir miydi? Eğer yaratamayacaksa örgüt, mücadeleyi ve savaşı yaratmadan önce yenilmez insanı yaratmak gerekmiyor muydu? Öncelikle yenilmez insanı yaratmak gerekiyorsa, bu yenilmezliği insanda geliştirmek nasıl mümkün olabilirdi? Yenilmez olmanın düşüncesi, ruhu, duygusu, psikolojisi, iradesi, kişiliği nasıl olmalıydı? Oturuşundan kalkışına, yaşam ve ilişkisine kadar bu yenilmezlik nasıl yansıyacaktı? Yenilmezliğin tarzı, yenilmezliğin üslubu, yenilmezliğin hitabı nasıl olacaktı?”

Bu sorulara cevap ararken bir şablon gibi veya doktorların bir hastalığı tedavi için reçete yazar gibi yanıtlar bulamayacağını

ya da sınırlı kimi yanıtları bulsa bile, bunun aradığı ve düşündüğü yanıtlar olamayacağını bilirdi. Tarih öncesi destanlarda ve mitolojilerde düşündüğü tarza yakın yenilmezlik hikâyelerinden söz edilirdi. Çocukluğunda dinlediği Hz. Ali'nin cenklerinde de benzer kimi çağrışımların olduğunu anımsardı. Tarih, toplum, siyaset ve felsefe alanlarında yaptığı araştırmalarda düşündüklerini çağrıştıracak sınırlı bazı verilerle karşılaşırdı. Hepsi o kadardı işte. Yaptığı araştırmalardan şu sonuca ulaşıyordu; mevcut verili olan tüm bilimler, tüm yaklaşım biçimleri, tüm düşünce sistemleri, tüm tarih ve toplum anlayışları, düşündüklerini ve aradıklarını vermekten uzaktı. O halde yapması gereken, bir yönüyle verili olan her şeyi en ince ayrıntısına dek incelemek, anlamak ve öğrenmek iken; diğer yönüyle verili olanın içinden insanlığın ve halkının eşitlik, özgürlük ve adalet arayışına hizmet edecek şeyleri bulup almak ve gerisini red ederek alternatifini yaratmanın arayışına girmek olmalıydı. Kafasına üşüşen sorulara cevap ararken, arayışını temellendirdiği yaklaşım, tam da böyleydi. Kişiliğini savaş alanına dönüştürmesinin esas nedeni de buydu.

Hegemonik sistemin sunduğu verili olanın içinden insanlığın ve halkının özgürlük arayışına hizmet edecek şeyleri alıp yeniden ve yeniden düşünce dünyasında üretirken; bir o kadar da bunu pratiğe uyarlayarak alternatif bir sisteme, bir yaşama ve bir tarza dönüştürmeye çalışırdı. Bu çalışmasının pratik ve uygulama alanı ise, sadece kendisiydi. Kendisinin düşünce dünyası, kişiliği ve yaşamıydı. Nasıl yaşamalı, nasıl yapmalı sorularını sorarken, gelecek yaşam öngörüsünde retleri de kabulleri de öncelikle kendisi içindi. Kendisi bu ret ve kabulleri özümsemeden, kendisi ikna olmadan, kendisi için bir uygulamaya dönüştürmeden, ne denli uygulanabilir olduğunu bilemezdi. Uygulanabilirliği varsa, uygulama esnasında yaşanan sıkıntılar, yaşanan sorunlar ve karşılaşılan engellerin neler olduğunu görmek ve anlamak kadar, nasıl aşılabileceğini öngörmenin de gerekliliği bilinirdi. Öngördüğü alternatif sistem ve yaşam öngörüsüne kendisi uymadan, kendisi

en ileri düzeyde yaşamadan başkasına uygulamanın iflah etmez bir oportünizm olacağı kesindi. Münafıklar gibi “benim söylediğimi yapın ama benim yaptığımı yapmayın” diyemezdi. Bu konuda son derece ilkeli olacak ve yaşadığı sürece ilkelerinden asla taviz vermeyecekti.

Kendi kişiliğinde böylesine amansız bir savaş yürütürken, tarihin en zorlu savaşının insanın kendisine karşı verdiği savaş olduğunu yaşayarak anlıyordu. Hiçbir savaş insanın kendi güdülerine, zaaflarına, alışkanlıklarına karşı verdiği savaş kadar zor ve sancılı değildi. Bundan dolayı toplum ve tarih bilimini araştırdıkça kendisinde düşünce ve vicdan devrimi yapmadan, kendisinde yeni bir doğumu gerçekleştiremeyeceğini anlıyordu. Sıradan duruşlarla, sıradan yaklaşımlarla devrim adına yola çıkmanın intihar olacağını son birkaç ay içinde yaşayarak öğrenmişti. Hele tarihin ortaya çıkardığı bu önderlik boşluğunu dolduracak kimse çıkmaz ve omuzlarına yüklenecek gibi bir gereklilik aklına geldikçe, adeta dizleri titrerdi. Böyle bir tarihsel zorunluluk karşısında kendisini hazır görmezdi. Ancak kendisinin hazır olmaması ayrı, tarihsel zorunluluğun gerekliliği ayrıydı. Tarihsel ve toplumsal zorunluluklar, bireylerin iradesi dışında işlerdi. Bu diyalektik gerçekliği bilir, zaman geçirmeden kendisinde gerçekleştirmesi gereken düşünce ve vicdan devrimini an be an yaşamaya başlardı.

Düşünce devrimi, kendisinde var olan verili tüm düşünce kalıplarını ve dogmalarını yıkarak devrimin düşünsel sistematliğini yaratma anlamına gelirdi. Vicdan devrimi ise, kendisinde yarattığı devrimin düşünsel sistematğine göre anı anına yaşamayı ifade ederdi. Böyle yapınca bir an bile olsa devrimin düşünsel sistematığı dışına çıkamayacağını, tümüyle devrime ve devrimin amaçlarına kilitlenmiş bir yaşama mahkûm olduğunu çok daha iyi anlardı. Aslında özgür olma, özgür kişilik haline gelme denilen gerçeklik de buydu. Bunu bilir ama bu tarz bir yaşamı yaşadıkça daha çok yalnızlaştığını da fark ederdi.

Kişi olarak giderek derinleşen bir yalnızlıkla karşılaşması kaçınılmazdı. Bu yalnızlık içinde boğuşurken, tüm çağdaş ulusal demokratik tecrübeyle Türkiye Solunun birikimlerinden Kürt kimliğinin nasıl yararlanabileceğini araştırır ve bir umut imkânı yaratmaya çalışırdı. Yanı başında bir an bile olsa gözünü kırpmadan yaşamlarını feda eden o büyük devrimcilerin anısına ve çabalarına verilecek en anlamlı karşılığın bu olacağına inanırdı.

1972 Nisan'ından sonlarına kadar olan zaman aralığındaki yaşamı Mamak zindanında geçmişti. Cumhuriyet Türkiye'sinin en hareketli, en çalkantılı ve en zorlu tarihsel kesitini oluşturan bu yedi aylık zaman diliminde zindanda kalmak, derslerle dolu önemli bir deneyim yaşamasına yol açmıştı. Tarihsel gelişim boyunca zindan, hegemonik iktidar güçlerince irade kırma, ıslah etme, teslim alma ve sisteme yedekleme araçları olarak kurgulanmıştı. Zindan süreci hem iktidar güçlerince hem de muhaliflerince zindanın anlam ve önemini deneyimleyerek öğretmişti. Zindanı anlamlandırmak için zindanda kalma süresinin kısalığı veya uzunluğunun çok önemli olmadığı sonucuna ulaşmıştı. Önemli olan zindanın bireyden neyi aldığı, bireye neyi kazandırdığıydı.

Denizler, zindan koşullarının bütün acımasızlığına rağmen dik duruşundan taviz vermemiş, en ufak bir ikirciklik göstermeden celladın karşısında gözünü kırpmadan idam sehpasını tekmelemeyi bilmişlerdi. Ama Doğu Perinçek gibi devrimcilikten ve insan olmanın onurundan nasibini almayanlar ise iki tokat yemeden çözülmüş, bütün örgüt sırlarını düşmana vererek teslim olmuş ve dayatılan ajanlaşmayı kabul etmişlerdi. Birbirine zıt bu iki örneği Mamak zindanında yaşamış, sonuçlarını yaşayarak deneyimlemişti. Edindiği deneyimlerden hareketle sık sık şunu düşünmeden edemezdi; “Devrimciler için her an yakalanma ve zindana düşme olasılığı vardır ve zindanlar devrimci mücadelenin önemli bir alanı, bir mevziisi yapılmak durumundadır. Devrimci mücadelenin bu diyalektiğine rağmen,

bir devrimcinin görevi düşmanın ulaşamayacağı ve yakalayıp tutsak edemeyeceği bir tarzda mücadele etmek ve asla zindana düşmemek olmalıdır” derdi. Bunu derken en çok da kendisi için düşünürdü. “Bu ilk ve son olsun! Apo, sen sen ol, bir daha zindana düşme!”

1972 sonlarına gelirken Mamak Cezaevinden çıktığında, birlikte kaldığı Sadri adındaki arkadaşı tarafından kendisinin kaldığı evin adresi verilmişti. Sadri evinin adresini verirken, “Bu evde Haki Karer ve Kemal Pir adında iki hemşehrim var. İkisi de çok yiğit devrimcilerdir. Ben yakalanmadan onlarla birlikte kalıyordum. Sonuna kadar güvenebileceğin arkadaşlardır. Benim gönderdiğimi ve cezaevinden çıktığını söylersen seve seve seni kabul edebileceklerine inanabilirsin” demişti. Adresi alıp cebine koymuş, tahliye için çağrıldığında arkadaşlarını geride bırakmanın hüznüyle cezaevinden çıkıp gitmişti.

Ankara kışının soğukları her geçen gün biraz daha kendini hissettirmişti. Önceki yıllara oranla sonbaharın kışa evirildiği son günleri de kışı aratmayacak denli soğuk geçmişti. Okuduğu Fen Fakültesinden çıktığında sert bir rüzgâr yüzünü yalayarak bütün bedenine yayılmıştı. Çöken akşam karanlığına Ankara’nın üzerine çöken koyu kara bulutların kararttığı bir hava atmosferi de eklenince, gece karanlığı çökmüş gibi bir duygu yarattı. Saatinden önce yanmaya başlayan caddelerdeki sokak lambalarından yayılan zayıf ve ölgün sarı ışık, kapkara bulutların kararttığı geceyi aydınlatmaya yetmedi.

Kış soğukları gittikçe üşütmesine rağmen, üzerinde daha yazlık elbiseleri vardı. Yazdan kalma solmuş ince bir kumaş pantolon, üstüne de siyaha çalan yazlık bir gömlek giymişti. Birkaç gün önce daha fazla soğuğa dayanamamış, Kızılay’daki bir kaldırımda çok ucuza satılan sıfır yaka gri renk ince bir kazak

alarak giymişti. Gömleğin yakasını, kazağın sıfır yakasının üzerine bırakmıştı. Kış soğuklarına karşı giydiği kışlık elbisesi, sadece bu baharlık ince kazağıydı. Kendisi gibi birkaç yoksul  ğrenci dışında okuldaki diğer öğrenciler, yeni aldıkları kışlık elbiselerini giyerek ne denli kaliteli olduğunu ve ısıttığını anlatarak hava atarlardı.

Soğuk bütün bedenini etkisi altına almıştı. Soğuktan dolayı omuzlarını öne doğru b zmiş, kolunun altına koyduğu gazeteye sarılı kitabı sıkı sıkıya tutarak hızlı adımlarla durağa doğru yürüdü. Durak çok uzak değildi ama soğuktan dolayı bir an önce durağa yetişmek istediğinden, hızlı yürüyüşünü yarı koşar hale dönüştürdü. Durağa geldiğinde sağ kolunun altında kitabı tutan eli  ş d ğ nden, kitabı sol kolunun altına aldı. Eve yetişir yetişmez kendisi için çok önemli olan kitabı okumaya başlayacağını düşündü. Ne zamandır arıyordu bu kitabı ama bir türlü bulamamıştı. Kaç kişiden sormuş, günlerdir sora sora bir arkadaşında bulduğunda çok sevinmişti. Kitap, Lenin’in “Ne Yapmalı” eseriydi.  rg tlenme konusu tartışıldığında birçok kişinin Lenin’in bu eserinden alıntı yaptığını görmüş, “bir an önce bu kitabı bulup okumalıyım” demişti. Günlerdir araya araya nihayet bulmuştu. Kitabın kendisi için ne denli gerekli olduğunu düşündüğünde, boşta duran sağ elini kitaba doğru götürüp usulca okşamadan edemedi. Kitabı okşayışı, çok değerli bir şeyini veya çok sevdiği çocuğunu incitmekten korkarcasına okşayan bir ananın okşayışına benziyordu.

Durakta kimseler yoktu.  evresine baktığında kendisi gibi soğuktan üşüyen ve hızlı adımlarla durağa doğru gelen iki öğrenciyi gördü. Bir belediye otobüsü durağa yanaştı. Bindiği otobüs tıklım tıklım doluydu. Güçlükle orta kapıya doğru yürüdü. Düşmemek için koltuğa tutunmuştu ki, tutunduğu koltukta oturan bir genç, “ben iniyorum abi, sen geç otur” diyerek yerini ona verdi. Güleç bir yüzle teşekkür edip kalkan gencin yerine oturdu.

Otobüsün içi sıcacıktı. “Ev de böyle sıcak olsaydı, ne olurdu!” dedi içten içe.  n nde oturan yaşlı bir kadın, yanındaki

genç kızla konuşuyormuş gibi yüksek sesle söylendi. Soğuklardan, hayat pahalılığından, yoksulluktan söz etti. Yanındaki genç kız cevap verir diye yüzünü genç kıza taraf döndü. Genç kız ise her şeye karşı ilgisiz, pencereden dışardaki karanlığa dalmıştı. Aslında çok da ilgisiz değildi. Otobüs giderken geçtiği bazı kavşak ve cadde başlarında her an bir çatışmaya girecekmiş gibi bekleyen tanklara, elleri tetikte bekleyen asker ve toplum polislerine bakar, gördükleri karşısında yaşadığı ürküntüyü gidermeyi düşünürdü. Genç kızın neden cevap vermediğini görünce, dikkatlice baktı. Genç kız arkasındaki koltukta çaprazına gelecek şekilde oturmuştu. Uzunca olan kumral saçları omuzlarından beline doğru iniyordu. Yandan baktığı ve genç kızda pencereye dönük olduğu için yüzünü göremedi. Yüzünü göremeyince genç kızın ne düşündüğünü kestiremedi. Belki camdan içeri doğru yüzünü çevirir diye bir süre genç kıza bakmayı sürdürdü, sonra vazgeçti.

İneceği durak Bahçelievler 17. Sokağın yakınındaydı. Durakta duran otobüsten inerek 17. Sokağa doğru yürüdü. 17. Sokağa girdiğinde köşe başındaki bakkaldan iki somun ekmeği aldı. Bakkalın raflarına bakındı bir an. Neler alabileceğini düşünürken gayri ihtiyari eli cebine gitti. Elini cebinden çıkarmadan cebinde bulunan birkaç lirayı avucunda evirip çevirdi. Var olan parası, ekmek dışında başka bir şeyi almaya yetmiyordu. Aldığı iki somun ekmeğin parasını ödeyerek eve doğru yürüdü. Hava daha da soğumuştü. Gecenin karanlığı iyiden iyiye çökmüştü sokağın üzerine. Evlerin pencerelerinden dışarı taşan loş ışıklar, sokak lambalarının ölgün ışığına karışmıştı.

Bahçelievler'deki 17. Sokak, yukarı doğru çıkıldıkça yokuşu olan ve Anıtpark'a kadar devam eden uzunca bir sokaktı. Geniş bir cadde görünümündeydi. Sağlı sollu yapılan geniş kaldırımlarında iki üç metre arayla aynı hizada ekilmiş göğe doğru yükselen ağaçlarla süslenmişti.

Bahçelievler, son yıllarda Avrupa modernitesinin şehirleşme mimarisine özenerek inşa edilmişti. Bir tepede inşa edilen semt,

kaldırımlarıyla birlikte bütün cadde ve sokakları genişçe tasarlanmış bir mimariye göre yapılmıştı. Kaldırımlarıyla cadde ve sokakların bittiği noktada parsellenen arsalar koca kepçelerle kazılmış, beş katlı binalar bu kazılan arsaların ortasına yapılmıştı. Beş katlı binaların çevresinde çok geniş olmasa da yeşil alan olarak tasarlanmış ve binanın dört bir yanını saran bahçeler yapılmıştı. Bahçelerde göğe doğru yükselen çam ve birkaç çeşit meyve ağaçları, güller ve çiçekler bulunurdu. Bu haliyle her bina, kendisini kuşatan bahçesiyle müstakil sayılırdı. Binaların bahçelerini birbirinden ayıran duvarlar, duvarların üzerine monte edilmiş korkuluk demirleri, her binanın modern sınırları görünümündeydi. Böylece canlı bir organizma işlevi gören toplum içi ilişkiler, birbirinden yalıtılarak sınırları belirlenmiş binaların içine hapsedilmişti. Binalarda katlar, katlarda ise dairelerle birbirinden ayrılmıştı. Binaları birbirinden ayıran bahçe duvarları nasıl ki toplum içi ilişkileri yalıtma işlevi görüyorsa, binalarda katlar ve dairelerin duvarları da binalara hapsolan insanlar arasındaki ilişkileri yalıtma işlevine sahipti. Bir binada yaşayan insanlar çoğunlukla birbirini tanımazdı. Bazen eve girerken veya çıkarken birbiriyle karşılaşmaları, nezaket gereği verilen bir selamlaşmanın ötesine geçmezdi. Böylece çok özenilen modernite, yüzyıllar geçtikçe zayıflamış bulunan bireydeki toplumsallık kırıntılarını da öldürür, giderek tekleşen ve kendi kendisiyle yetinmek durumunda kalan bir birey gerçekliğini açığa çıkarırdı.

Ankara'ya geldiğinden beri bu apartman kültürünü ve yaşam tarzını bir türlü benimseyemedi. Karadeniz'in zapt edilemeyen hırçın doğası ve canlı toplumsallığı içinde geçen yaşamını düşündükçe, bu betonarme yığını apartman dairelerinde boğulur gibi olurdu. Oturduğu bu apartman dairesine her geldiğinde, ayakları onu geri geri götürmek isterdi. Bu soğuk kış akşamında da oturduğu eve yaklaştığında aynı duyguları yaşıyordu.

Oturduğu ev, 17. Sokağın girişinden yüz metre kadar yürümeden sağda 17. Sokağı kesen 14. Sokağın 49 nolu binasında

bodrum kattaki bir daireydi. Binanın önüne geldiğinde caddeden kapı girişine kadar uzanan iki metre eninde, altı metre uzunluğunda köprü biçiminde bir giriş bulunur, bu giriş caddeyle apartmanın dış kapısının girişini birleştirmiş olurdu. Giriş kapısından apartmana bakıldığında, üç katlıymış gibi görülürdü. Caddeyle giriş kapısını birleştiren köprüye benzer yoldan aşağı bakıldığında ise iki katın da aşağıda olduğu fark edilirdi.

Binanın giriş kapısında üşüyen eliyle cebindeki anahtarı çıkarıp dış kapıyı açtı. Merdiven lambasını yakarak aşağıya, bodrum kata indi. Sağdaki bodrum kat dairesinin kapısını anahtarıyla açıp içeri girdi. Ayakkabılarını çıkarıp mutfığa geçti. Elindeki ekmeği mutfaktaki tahta masanın üzerine bırakırken, küçük bir tencereye su doldurarak yaktığı ocağın üzerine koydu. İki üç suyla yıkadığı mercimeği ocağın üzerindeki tencereye boşalttı. Koridoru aydınlatan lambalardan Kemal'in eve geldiğini anladı. Salona gittiğinde Kemal'in sol tarafı üzerine uzanmış kitap okuduğunu gördü. Kemal okuduğu kitaba öyle bir dalmıştı ki ne açılıp kapanan kapının sesini, ne de kendisinin ayak seslerini duymuştu.

“Merhaba” dedi Haki, yumuşak bir sesle. “Bakıyorum yine dalmışsın. Bir gün polisler veya faşistler gelip kapıyı kırarak evi basarsa, korkarım duymamış olacaksın.”

Haki'nin yumuşak sesini duyan Kemal, başını kaldırarak baktı. Yıllardır tanınmasına rağmen bir defa olsun Haki'nin bağırarak veya kızarak konuştuğunu görmemişti. Hep böyle yumuşak bir ses tonu, hep böyle güleç yüz ve adeta insanı kırmaktan korkan sevecen bakışlar. Bazen kendisini Haki'yle karşılaştırdığında, “Yüzde yüz birbirimize zıt yaratılmış iki insan gibiyiz” diye düşünürdü.

“Merhaba!” dedi Kemal, tok ve kalın sesiyle. “Merak etme, okuduğum kitaba dalmışım ama kırılacak kapıyı duymayacak kadar değil. Sen de biliyorsun, duymama gerek yok ki! Gelen polis veya faşist olursa yüz metre uzaktan kokularını alırım. Eve yanaşamazlar bile!”

Gülümsedi ama aşağı doğru sarkan bıyıkları ağzını kapattığından, dikkatli bakmayınca gülümsediği anlaşılmazdı. Uzandığı yerden doğrulup oturdu, biraz daha dikkatli baktı Haki'ye.

“Hayırdır, yüzün gülüyor, hayırlı bir haber mi aldın ya da yerde para falan mı buldun?”

“Kim para kaybetti ki ben bulayım Kemal. Ondan çok daha değerli bir şey! Lenin'in Ne Yapmalı kitabını buldum. Aha bak!” dedi, konuşmasını bitirmeden sardığı gazetenin içinden çıkardığı kitabı uzatarak. Kemal sevinçle eline aldığı kitaba baktı, hemen sayfalarını karıştırmaya başladı.

“Çok iyi. Ben de Lenin'in Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı adlı kitabını buldum. Sen geldiğinde bu kadar dalarak okumamın nedeni buydu. Bitirdiğimizde değişiriz!” dedi, başını karıştırdığı kitabın sayfalarından ayırmadan.

“Olur, tabi, neden olmasın, değişiriz!” dedi konuyu değiştirerek. “Sen bir şeyler yemiş misin?”

“Yok, valla yemedim. Sabah yaptığımız kahvaltıyla duruyorum. Eve gelir gelmez bu kitaba daldım ve her şeyi unuttum. Sen sormasaydın, aç olduğumu bile anımsamayacaktım.”

“Tahmin etmiştim. Bu nedenle gelir gelmez ocağa mercimek koydum. Sıcak sıcak içince hem ısınır hem de doyarız.”

“İyi düşünmüşsün ama biraz fazla yap da kalanı sabah ısıtıp kahvaltı yaparız hiç olmazsa.”

“Desene sabah kahvaltısını da bedavaya getireceğiz” dedi gülerek.

Kemal'in yanından ayrılarak mutfağa gitti. Kemal, yeniden sol kolu üzerine uzandı, Ne Yapmalı kitabının bazı sayfalarına bakarak ilgisini çeken kimi pasajları okumaya başladı.

Mutfağa giden Haki, ocağa koyduğu mercimeğe baktığında kaynamaya başlamıştı. Kaşıklıktan uzun tahta kaşığı alarak kaynamaya başladıkça yanlarında köpük toplayan mercimeği bir yandan karıştırıp, bir yandan da toplanan köpüğü kaşıkla alarak

lavaboya döktü. Ocaktan çıkan ısı ve tencereden yayılan buhar, mutfak hafifçe ısıttı. Evin içerisi ve odalar soğuyordu artık. Kışın sert geçeceği belliydi. Bu beton yığını ev nasıl ısınacak, kışı ne ile ısınarak atlatacaklarını kaç gündür düşünmeden edemiyordu. Ne odun ne de kömür alacak paraları vardı. Geçen yıl eskiciden aldıkları kırık dökük elektrik sobasının çalışıp çalışmayacağı da belli değildi. Çalışsa bile çok mecbur kalmadıkça yakmayı düşünmezdi. Elektrik bedava değildi ve soba yakıldığında elektrik faturası çok kabarık gelirdi. Kendi memleketinde olsaydı, böyle sorunları olmazdı. Bahçelerde ve ormanda her yıl kuruyan yığınca ağaç olurdu. Bir de budanan ağaçların dalları ve bu kuruyan ağaçlar, orada yaşayanların yakacak ihtiyacını gidermeye fazlasıyla yeterdi. Bunları düşününce doğduğu yerlere, çocukluğuna, çocukluğunun geçtiği ormana ve bahçelere gitti düşünceleri.

Ordu'nun küçük ve şirin bir kasabası olan Ulubey'de doğmuştu. Ulubey, çevresinde yüksekçe sivri tepelerin olduğu, her tarafı yemyeşil, bahçe ve ormanlık alanların iç içe geçtiği, Karadeniz coğrafyasının tüm güzelliklerini kendisinde toplamış güzel bir kasabaydı. Kasabayı çevreleyen tepeleri sık çam ağaçlarından oluşan ormanla kaplı olduğu için yaz kış sürekli yeşil olurdu. Karadeniz'in hırçın doğası gibi Ulubey'in de yaz kış demeden sürekli yemyeşil bir görünümü vardı. Yeşili bir başkaydı Ulubey'in. Sanki tanrı doğaya yeşil rengi verirken yeşilin en güzel, en göz kamaştırıcı, en can alıcı, en insanı kendi içine çekici renk tonunu Karadeniz'e, en çok da bu kasabaya vermişti. Hele baharları rengârenk çiçeklerle bezenen bu doğa yeşili, süslenmiş bir gelinden daha alımlı, daha güzel olurdu.

Doğup büyüdüğü büyükçe bir köy görünümündeki bu kasabanın tüm zamanlarını severdi, ama baharlarını bir başka severdi. Ulubey'i düşününce çocukluğunda yaşadığı baharlar geldi gözlerinin önüne. Bir kelebeğin uçuşup her çiçeğe konarak çiçeklerin öz suyunu emmesi gibi, baharlar geldiğinde bahçe ve tarlalarda boyuna ulaşan çayırlara ve otlara aldırmandan koşar,

rengârenk açmış her çiçeği yakından inceler, koklar, çeşit çeşit güzel kokularını ciğerlerini doldururcasına içine çekerdi. Bazen çiçeklerin üzerinde uçuşan kelekleri yakalamaya çalışır, bazen de arıları yakalamak için kovalardı. Yorulunca bahçedeki fındık ağaçlarının gölgesine uzanır, başını gökyüzüne diker, ağaç dalları arasındaki aralıklardan güneşin ışınlarını yakalamaya çalışırdı. Bu ayrı bir oyundu onun için. Oyundan yorulunca gözlerini kapar, ağaçların dalları ve yaprakları arasında uçuşan kuş cıvıltılarını sessizlik ve hayranlık içinde dinleyerek uykuya daldardı.

Ulubey'in içinden geçen bir caddesi vardı sadece. Caddenin sağında ve solunda yapılan evlerle, cadde üstünde açılan birkaç dükkân ve iki üç çay ocağını andıran kıraathanesiyle kasaba görünümü kazanırdı. Birkaç zengin dışında insanları yoksuldu. Evleri genellikle ahşaptı. Betonarme ev bulmak imkânsız gibiydi. Kimi zengin evleri tuğladan ve betondan yapılmıştı ama bunlar parmakla gösterilecek türdendi. Ahşap evleri en fazla iki katlı olurdu. Alt katı zahire, depo, odunluk gibi eşyaları koymak için kullanılırdı. Üst kat ise kendilerinin kaldığı ve ev olarak kullandığı yerdı. Evlerin içyapı büyüklüğü iki oda bir salondan oluşurdu. Ulubey'i ikiye ayıran caddenin sonlarına doğru bir bulvar ve bulvarı da içine alan büyükçe bir meydan vardı. Haftada iki defa meydanın ortasında Kır pazarı kurulurdu. Kasaba sakinleri ve çevre köylerde oturanlar, ihtiyaç fazlası ürünlerini getirip bu kır pazarında satar ya da değış tokuş ederlerdi. Değış tokuş yöntemi, çok yaygın olmasa da eski dönemlerin doğal toplum yaşamından beri süre gelen ticaretin ilk biçimlerinden biriydi. Her kes belli aralıkla oluşun bu tür pazarlara ihtiyaç fazlası ürünlerini getirir, ihtiyacı olan ürünlerle değışirdi. O dönem henüz paranın hükmü çok fazla geçerli değildi. Gelişen kapitalizm karşısında yüz yıllar öncesinin bu ticaret biçimi etkisini tümüyle yitirmiş olsa da kapitalizmin ulaşamadığı kırsal kesimlerdeki kasaba ve köylerde bazı köylüler tarafından seyrek de olsa sürdürölürdü.

Ulubey’de yaşayanların çoğunluğu tarımla uğraşırdı. Tarım dedikleri şey, genellikle fındık üreticiliği idi. Her bir ailenin birkaç dönümden oluşan fındık tarlası, bir iki ineği, birkaç keçi ya da koyunu bulunurdu. Fasulye, mısır ve sebze ekimini de ihmal etmezlerdi. Tarım üreticiliği yapanlar kasabanın merkezinde oturmazlardı. Tarlasının içinde kendisine ve çocuklarına yetecek kadar bir ev yapar, kendi kendine yeten bir ekonomi ve yaşam biçimini sürdürürlerdi. Bu nedenle evler, birbirinden uzak yerleşim yapısıyla adeta tarlalara, tepelere ve vadilere serpiştirilmiş bir görünüm sergilerdi.

Böylesi yoksul bir ailede doğup büyürken, gözünü yaşama açar açmaz doğayla iç içe yaşamının zorlukları ve güzellikleri kadar yoksul olmanın, yoksunluklar içinde yaşamının zorluklarıyla da tanıştı. Kendi emeğiyle yaşamak durumunda kalmanın ne demek olduğunu öğrendi. Evleri, kasaba mezarlığının üst tarafında mezarlığa yakın yapılmıştı. Mezarlığın çevresinde fındık bahçeleri de vardı. Babasının adı Ahmet, annesinin adı ise Musabbiye idi. Adı Bedri olan kendisinden birkaç yaş büyük abisi öğretmendi. Kardeşlerinden Avni olanı terzilik yapardı. Çok sevdiği bir ablası, kendisinden küçük Baki adında bir kardeşiyle küçük iki kız kardeşi daha vardı.

Henüz şehirleşmemiş ve bozulmamış saf köylü özellikleriyle, fındık tarlalarında gelişen çocukluğuyla emeği ve emekçi özellikler edinmeyi başardı. Yaşadığı çevre ve aile ortamında zayıf da olsa varlığını sürdüren doğal komünal toplum özellikleri, edindiği emekçi özelliklerle birleşince çok erken yaşta alçakgönüllü, mütevazı ve paylaşımcı olmayı öğrendi. Büyüdükçe emeği ve emekçi dünyasını kendisinin bir parçası olarak gördü. Bir an bile boş durmayı ve çalışmadan yaşamayı, yaşama karşı yapılacak bir saygısızlık olarak algıladı. Bu yetişme biçimi ile zeki, çalışkan ve dürüst olma, ne olursa olsun yalana başvurmama ve doğrudan şaşmama gibi son derece önemli insani ve ahlaki özellikler edindi.

İlk ve ortaokulu Ulubey’de, Liseyi Ordu’da okuyarak yüksek bir dereceyle bitirdi. Devrimci gençlik hareketinin o fırtınalı yıllarında liseyi okurken, kendisini sola ve devrimciliğe yakın gördü ve öyle tanımladı. Lise yıllarında aynı okulda okuduğu Kemal’le bir süre arkadaşlık yapıp tanıdı; tanıdıkça her yönüyle güvenebileceği bir arkadaşı olabileceğine inanıp bir daha ayrılmamacasına bir arkadaşlık bağı geliştirdi.

Lise yılları boyunca Kemal’le birlikte devrimcilikle ve sol düşüncelerle ilgili yoğun tartışmalar yaptılar. Buldukları kitapları okuyarak bir bilinç oluşturmaya çalıştılar. Büyük bir merak ve heyecan içinde sol düşüncelerle ilgili buldukları her kitabı ve dergiyi okurken, duydukları her konuda araştırma ve inceleme yapma, okuyup öğrenme alışkanlığı edindiler. Lise son sınıfa geldiklerinde Ordu’da fındık üreticilerinin geliştirdiği çok kalabalık kitlesel mitinge Kemal’le birlikte katıldılar, avazı çıktığıınca attıkları sloganlarla ilk kez eyleme katılmanın yoğun heyecanını ve coşkusunu yaşadılar. Liseyi bitirdiğinde yine Kemal’le birlikte Yüksek Okul sınavlarına girdiler. 1971-72 öğrenim yılında Kemal Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesini kazanırken, kendisi Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümüne kaydını yaptırdı.

Haki ve Kemal’in üniversiteye girdiği yıllar, bir avuç yiğit devrimci gençlik ile her türlü güce ve olanağa sahip rejim arasında kıyasıya bir mücadeleye sahne olan fırtınalı ve amansız yıllardı. Mahirlerin Kızıldere’de katledilmesine karşı geliştirilen okul boykotu ardından, Mahirler ve Denizlerden sonraki ikinci kuşak öncü kadroların da tutuklanması, devrimci gençliğin tümüyle öncüden ve örgütten yoksun dağınık bir duruma düşmesiyle sonuçlanmıştı. Devrimci gençliğin dağınıklık içindeki halleri üzerine Kemal’le birlikte fırsat buldukça yoğunca tartışırlardı. Aynı evde kaldıkları için konuştukları her konu döner dolaşır; çaresiz, çözümsüz ve dağınık yaşamının tahammül edilemez sonuçlarına gelip dayanırdı. Her defasında Kemal, “böyle oturarak bir şey yapmadan daha fazla yaşayamam. Gel,

ses getiren bir eylem yapalım!” derdi. Denizlerin idamından sonra Kemal’in bu yönlü söylem ve dayatmaları, neredeyse günlük bir rutine dönüşmüştü. Her defasında zorbela Kemal’i ikna ederken, “Eylem yapmak kadar kolay bir şey yok Kemal! Bulursun bir iki silah, gider bir iki polis veya asker öldürür, ardından sen de ölür gidersin. Sonrası ne olacak? Bir şeyi kurtarmış olacak mıyız? Bu örgütsüzlük, bu dağınıklık giderilecek mi? Giderilmeyeceğini sen de biliyorsun. Bu faşist rejim için bir iki polisin veya askerin ölmesi hiçbir şey ifade etmez. Nasılsa analar her gün asker doğuruyor, kendilerine ve çocuklarına bir şey olmuyor. Onun için böyle ikide bir duygusal ve tepkisel konuşmalar ve tartışmalar yapmak yerine, en iyi şekilde kendimizi eğiterek birer devrimci militan kişilik haline getirelim. Önümüzdeki günler birçok şeye gebe. Ne olacağı belli değil. Öncülük edebilecek birileri mutlaka çıkar. Biz de kendimizi buna göre hazırlayalım!” derdi. Her konuşmasından sonra Haki’ye hak veren Kemal, böyle akıllı başında, olgun ve çok yönlü düşünüp doğru çözümlere ulaşmayı bilen bir arkadaşı olduğu için içten içe sevinirdi.

Haki, okuduğu Merkez ilkokuluna gittiğinde içme suyunun borularla geldiğini ilk kez görmüştü. Çevirdiği musluktan suyun aktığını görünce hayret ve şaşkınlık içinde ne yapacağını şaşırmıştı. Bir süre hayranlıkla musluktan akan suya bakmış, sonra ağzını musluğa dayayarak kana kana musluktan akan soğuk dağ suyunu içmişti. İlkokula başladığı o günlerde kaç kez bu musluk ve şarılıyla akan gür suyu rüyalarında gördüğünü anımsamıyordu. Bir defa rüyasında anasının uzaktaki dereden su taşırken ayağını burkarak düştüğünü gördüğünde, “Bir daha düşmeyeceksin ana, okuldaki gibi borularla akan musluk suyunu eve getireceğim!” demişti. Sabah rüyasını anasına anlatmış, anası da “Kurban olurum oğul, rüyan çok güzel. Keşke gerçek olsa da bu fukara anan su taşımaktan kurtulsa! Nerden ve nasıl getireceksin ki?” diyen anasına, “Sen merak etme ana, bir yolunu bulur, o suyu borularla mutlaka eve getiririm!” demişti. Bunun

üzerine anası sımsıkı kendisine sarılmış, alnından ve gözlerinden birkaç kez öpmüştü.

Ne rüyası ne anasıyla arasında geçen konuşma ne de anasının kendisini kucaklaması, hiçbir zaman aklından çıkmamıştı. Her musluk gördüğünde bu durumu anımsamış, anasına verdiği sözü nasıl yerine getireceğini düşünmüştü. Lise son sınıfa geçtiği yıl, yaz tatilinde Ordu’da kaldı. Bazen inşaatlarda, bazen de tarlalarda çalışarak biriktirdiği parasının bir kısmıyla okul giderlerini karşıladı. Geri kalanıyla ilkokuldan eve yetişecek uzunlukta borular alarak rüyasını gördüğü ve anasına sözünü verdiği o musluk suyunu eve kadar taşımayı başardı. Bu davranışı Ulubey’de gıptayla söz edilerek yayıldı. Her kes onu konuşur oldu. Üniversiteyi kazanıp Ankara’ya gitmeyi başarinca, onu tanıyan komşuları ve okul arkadaşları birbirine çok mert, çok çalışkan, çok insancıl, çok cana yakın, çok sevecen biri diye söz ederdi. Analar ve babalar çocuklarına onu örnek gösterirdi. Okul tatilinde köye gider, kendisini gören okul arkadaşları bu durumları kendisine söylediklerinde utangaçlığı yüzüne yayılır, başka bir konuya girerek geçiştirmeye çalışırdı, ama içten içe gizli bir sevinç duymadan da edemezdi.

“Çorba ne oldu? Daha pişmedi mi? Valla çok acıktım Haki!” Kemal’in o gür ve tok sesiyle daldığı düşüncelerden sıyrıldı. Karıştırdığı çorbadan bir kaşık alarak tadına baktı. Çorba olmuştu. Biraz soğan, salça ve yağ kızartıp üzerine dökerse güzel olacaktı. Bir yandan eline aldığı küçük tavaya yağ dökerken diğer yandan Kemal’e seslenmeyi ihmal etmedi. “Tamamdır Kemal. Beş dakikaya kadar hazırdır. Sen de bu ara sofrayı serebilirsin.”

Mercimek çorbasıyla dolmuş tencereyi sofraya getirip birer büyük tabağı doldururken, “Görüyor musun Kemal, bol kepçe dağıtıyorum, değil mi!” dedi gülümseyerek.

“Senin elin her zaman bol kepçe ve bereketlidir Haki. Şimdi içimiz de ısınır. Eline sağlık!”

Şakalaşmalar arasında tabaklarına doldurdukları çorbayı kaşıklamaya yeni başlamışlardı ki, çalan kapının sesiyle bir anda

ikisi birbirine bakarak duraksadı. “Kimseyi bekliyor muydun” dercesine soran gözlerle Kemal’e baktı. “Kimseyi beklemiyorum” dedi Haki’nin işaretine karşı konuşarak cevap veren Kemal. “Kimseyi eve davet etmemişim. Büyük olasılıkla ya dışarda kalmış bir arkadaş ya da yine yatacak yer bulamayan Fehmi Yılmaz’dır.”

Kapı bir kez daha çaldı. Haki sofradan kalkarak kapıya giderken, Kemal yastığın altına koyduğu tabancasını alarak arkasından gitti. “Kim o?” diye sordu kapıya yanan Haki.

“Benim, yabancı değil, bir arkadaş. Haki Karer’in evi değil mi? Haki’yi arıyordum da!” dedi kapıyı çalan kişi, duru ve kendinden emin bir sesle.

Bir an duraksayan Haki, arkasında duran Kemal’e baktı. Elindeki Karadeniz Laz yapımı tabancayı kapıya doğrultmuş biçimde tutan Kemal, “Aç, bir tehlike yok!” dercesine bir işaret yaptı. Son birkaç yıldır birlikte yaşadıklarından, birbirlerini o kadar iyi tanımış ve anlamaya başlamışlardı ki, bu tür durumlarda aralarında gizli bir işaret dili oluşmuş gibi birkaç işaretle birbirlerinin ne demek istediklerini anlardı. Arkadaki sürgüyü çekti, kapıyı açıp yarım aralayarak gelenin kim olduğunu görmeye çalıştı. Uzun boylu, kalafatlı, saçları makinayla kesilmiş, yeni sakal ve bıyık tıraşı olmuş, yağız tenli, yakışıklı bir kişi, elindeki valizi andıran ama valiz olmayan küçük bir çantayla karşındaydı. Gözleri çakmak çakmak ama gözlerinin içi gülüyordu. Gözlerini, gözlerinin içine dikmişti. Bakışları kendisini çepeçevre kuşatmış gibi yüreğine işlemekle kalmıyor, kendisi ne yaparsa yapsın mıknaş gibi insanı çeken bakışların içine girmekten kurtulamıyordu.

“Merhaba, beni hemşehrin Sadri gönderdi. Adresini de o vermişti. Bugün çıktım. Onun yanından geliyorum. Selam söylüyordu” dedi kapıda duran kişi.

Selam verip durumu izah ederken kapıdan içeri geçmiş, elini de Haki’ye uzatmıştı. Haki, daha buyur etmeden içeri giren ve elini uzatarak durumu izah etmeye çalışan Apo’ya şaşkınlıkla

baktı. Uzatılan eli gördüğünde bir an yaşadığı şaşkınlıktan sıyrılarak elini sıkıca tuttu ve sıktı. “Ben Haki Karer” dedi, yaşadığı şaşkınlığı daha üzerinden atamamanın heyecanıyla. “Hoş geldiniz! Buyur içeri geçin. Sadri’nin arkadaşı bizim de arkadaşımızdır.”

Gözlerini Haki’den ayıran Apo, biraz geride duran Kemal’e çevirdi. Elindeki tabancanın namlusunu yere doğrultan Kemal, Haki’ye göre daha kısa boylu, normal bir kiloya sahip, her an bir şeyler yapacakmış gibi yerinde duramayan yapısıyla karşındaydı. Fazla gür olmayan aşağı sarkan bıyıkları alt dudağını hafif kapatmıştı. Duru ve sevecen bir ifade yüzüne oturmuştu.

“Ben Abdullah Öcalan! Sen de Kemal Pir olmalısın!” dedi gülümsemeyi andıran yüzüne yaydığı bir tebessümle.

Tokalaşmak için elini uzatınca elindeki tabancayı beline koyan Kemal, Apo’nun uzattığı elini tutarak sıktı, yüzüne oturan duru ve sevecen ifade, içtenliğini ve cana yakınlığını gösteren bir hal aldı. “Doğru, ben de Kemal Pir’im. Kusura bakma, böyle elde tabancayla durmamın nedeni hem kimseyi beklemiyorduk hem de zaman kötü ne olur ne olmaz diyerek tedbir amaçlıdır. Buyur, içeri geçelim, biz de yeni yemeğe oturmuştuk.”

Kemal öne düşerek sofrayı kurdukları salona geçti, Apo’da arkasından giderek etrafı gözden geçirdi. Daracık ara koridora bir şey serilmemişti. Salonu boydan boya kaplayacak büyüklükte bir çul serilmiş, duvar diplerine oturma minderleri atılmıştı. Pencere dibine üzerinde bir kişinin yatabileceği somya yerleştirilmişti. Somyayı boydan boya kaplayan yatak ince görünüyordu ama temizdi. Düzgün katlanmış bir battaniye ve üzerindeki yastık, eve gelen misafirin somyada yatırıldığını gösteriyordu. Duvarda yan yana asılmış Haki ile Kemal’in kara kalem çalışmasıyla yapılmış büyük boy portreleri asılıydı. Dikkatlice resimlere bakarken, resimlerin usta birinin elinden çıktığı izlenimi edindi.

“Resimleri hemşehrimiz Fehmi Yılmaz yaptı. Bu konularda çok yeteneklidir. Ressam değil ama bir ressam kadar çizgilere

hâkimdir” dedi Kemal, Apo’nun portrelere dikkatli baktığını görünce.

“Buyur yemeğe, çorbayı soğutmayalım. Nasıl olsa bol bol sohbet etme zamanımız ve olanağımız olacak!” dedi Haki, içtenlikle. Mutfaktan getirdiği tabağa çorba doldurmuş ve Apo’ya da bir yer minderi koyarak oturması için sofrada yer hazırlamıştı. Hepsi birlikte sofraya oturdular. Bir an kimseden ses çıkmadı. Sadece ikide bir tabağa değen kaşık sesi ve çorba içildiğinde ağzın çıkardığı ses duyuluyordu. Sessizliği Apo bozdu.

“Cezaevinden çıkınca buraya geldim. İyi ki Sadri sizin adresi vermiş. Gidecek ve kalacak bir yerim yok. Sadri sizleri öyle anlattı ki, anlatımlarından sizlerle çok rahat arkadaş olabileceğimi düşündüm. Sizi görünce haklı olduğunu anladım. Bundan sonra burada sizinle kalmak istiyorum. Sanırım bir itirazınız olmaz.” derken, yemeğini yemeye devam etti. Ses tonu, öylesine kendine güvenini ve doğallığını gösteriyordu ki, “Siz yok deseniz bile yine burada kalacağım!” der gibiydi.

Apo susmuştu. Haki ve Kemal göz göze gelmişlerdi. Kemal “Bu da ne demek oluyor” dercesine bir işaret yaptı. “Bilmem!” anlamına gelecek şekilde kafasını sallayan Haki, başını Apo’ya doğru çevirip baktığında düşünüyordu. Kendilerine bakmayan Apo, iştahla yemeğini yiyordu. Verecekleri cevabı biliyor gibi rahat görünüyordu. Apo’nun söylediklerini anlamlandırmaya çalışan Haki, sözlerinde bir buyurganlık, üstencilik, dayatma veya oldubittiye getirmeyi çağrıştıran hava sezmemişti. Doğal ve içten bir istemde bulunan, bu isteminin geri çevrilemeyeceğinin inancını da yansıtmak isteyen biri gibiydi.

Apo’yu yeni görmüş olsa da daha önce adını duymuş, okul boykotu sonrasında gözaltına alınıp tutuklandığını öğrenmişti. Boykot eyleminden dolayı tutuklanan öğrencilerin tümü ilk bir ay içinde bırakıldıkları halde, Doğan Fırtına’yla birlikte bırakılmayan iki kişiden biri olduğunu tahliye olanlardan duymuştu. Doğan Fırtına, Mahirlerden sonra devrimci gençlik hareketinin öne çıkmış öncü kadrolarından biri olarak isim

yapmıştı. Devlet Apo'yu bir boykottan dolayı Doğan gibi bu kadar ciddiye alıyor ve içerde tutuyorsa, Apo'nun daha açığa çıkmamış önemli özelliklerinin olabileceği aklına düşmüştü. “Kim bilir, belki de arayışlarımıza en fazla cevap olacak biridir. Gözleri, bakışları, duruşu, her şeyi bunu ne kadar çok yansıtıyor!” diye içten içe düşündü, öyle olmasını her şeyden çok istedi. Daha fazla Apo'yu cevapsız bırakmayı doğru görmedi. Kemal'e danışma gereği duymadan konuştu.

“Cezaevinden çıkmışsın ve gidecek bir yerinde yok üstelik. Bizim yerimiz de uygun. Tabi ki, bizimle birlikte kalman bizi sevindirir. Kemal ne der bilmiyorum ama benim düşüncem bu yönlü. Kaldı ki, Sadri arkadaş bizden daha fazla sana güvenmeseydi ne evin adresini verir ne de bizi sana anlatırdı. Bence de Sadri'nin böyle yapması doğru ve isabetli olmuş” dedi, yürekte gelen bir içtenlik ve samimiyetle. Kemal'e baktığında “İyi konuştun” dercesine göz kırptı. Haki, kaşığı alıp yemeğe devam ederken, Kemal konuşma gereği duydu. “Benim bir şey dememe gerek kalmadı. Haki içimden geçenleri okumuş gibi her şeyi söyledi. Bence de bizimle kalman çok iyi olacak.”

Kemal konuşurken bir iki kez yutkunmuştu. Oysa bir iki cümlelik böyle bir konuşmada yutkunmasına anlam veremedi. Çorbasını kaşıklarken yaşadığı bu durumunu yadırgadı. Şimdiye dek hiç kimseye karşı böyle bir duygu yaşamamıştı. İlk kez böyle bir durum yaşıyordu. Apo'yu gördüğünden beri yaşadığı bu duyguya anlam vermeye çalışması gerektiğini düşündü.

Yemek yendikten sonra Kemal bulaşıkları yıkamaya gitti. Haki Apo'yla baş başa kalıp, sorduğu soruları cevapladı. Konuşmaları merak eden Kemal, alelacele bulaşıkları yıkayarak gelip konuşmalara ve sohbete katıldı. Yakalanıp cezaevine girmesinden sonra yaşanan tüm gelişmelere ilişkin ayrıntılı sorular sorarak mevcut durumları öğrenmeye çalışan Apo, verilen her cevap üzerine derinlikli analizler yapmanın yoğunluğu içine girmişti. Haki sorulan sorulara cevap verirken Apo'ya bakıyor, bir an olsun konuşmalarından ve bakışlarından gözlerini

ayırımıyordu. Öyle sorular soruyordu ki, her şeyi en ince ayrıntısına kadar merak eden ve en can alıcı yönünden yakalayarak sorular soran, sorularıyla yaşanan her şeyi açığa çıkarmak isteyen bir yaklaşım sergiliyordu. Haki ve Kemal ilk kez böyle bir yaklaşımla karşılaşmanın şaşkınlığını yaşıyor ve sık sık birbirlerine bakarak hayretlerini göstermeden edemiyorlardı. Kemal çok az konuşuyordu. Sorulara cevap veren Haki'ydi daha çok. Her okulun durumunu, her okulda tanıdığı kişilerin bulunması ve onların ne yaptığına ilişkin sorular sorması çok ilginç geliyordu Haki'ye. Hele okullarda yaşanan örgütsüzlüğü, dağınıklığı, çaresizliği ve çözümsüzlüğü anlattıklarında, Apo'nun yaptığı kısa tespitler çok çarpıcıydı. "Öyle mi veya böyle mi acaba" diyerek onlara sorması ve düşündüklerini karşılıklı bir tartışmaya, düşünce alışverişine dönüştürmeye çalışması, ikisi açısından da öğretici bir yöntem sahibi olduğu duygusunu yaşamalarına yol açıyordu.

Daha önce yakalanıp tahliye olan arkadaşlarıyla konuşup sohbet etmişlerdi. Hemen hepsi gördüklerini ve yaşadıklarını ballandıra ballandıra anlatmışlardı. Bir şeyi anlatırken övüne övüne bitirememişler, anlattıkları her olayın merkezine kendilerini koymaya çalışmışlar, çok kısa da olsa yaşadıkları sorgu ve zindan yaşamını kendileri için bir sermayeye dönüştürme çabalarına tanık olmuşlar ve içten içe o yaklaşımlara tepki duymuşlardı. Kimisi bunu dolaylı yapmış, kimisi farkında olmadan, kimisi de en ufak bir utanma ve sıkılma yaşamadan bilinçli yapmıştı. İlk sohbete başladıklarında Apo'nun da benzer bir yaklaşım sergileyeceğini düşünmüşlerdi. Ama tam tersi olmuştu. Sordukları sorulara çok kısa ve kestirme cevaplar veren Apo, en ufak bir övünme belirtisi göstermediği gibi kendisini dışında tutarak kısa cevaplar vermekle yetinmişti. Bu konuda yaptığı en uzun konuşması birkaç dakikayı geçmemişti. Denizlerin yakınlarından götürülürken yiğitçe yürüyüşleri ve idam sehvasında gösterdikleri kahramanca tutum ve davranışları anlatımı ise oldukça uzatmıştı. "Tarih, Mahirler gibi, Denizler

gibi, bu yiğit devrimci önderlerin gösterdiği bu kahramanlıkları altın harflerle yazacak ve asla unutmayacak. Onların ardılları ve yoldaşları olarak bizler unutulmasına göz yumarsak, birer soysuz takımı olmaktan öteye geçmeyiz. Onların anılarına bağlı yaşamak ve ne pahasına olursa olsun anılarını yaşatmak, bizlerin vaz geçilmez görevidir” demesi, ikisini de büyük bir duygu yoğunluğu içine sürüklemişti.

Sohbete öyle dalmışlardı ki, zamanın nasıl geçtiğinin farkında değillerdi. Okunan sabah ezanının sesini duyduklarında ilerleyen zamanın ayırdına varmışlar ve birkaç saat de olsa uyumaya karar vermişlerdi. Haki’yle Kemal Apo’nun nerde kalacağı ve yatacağı üzerine kendi aralarında söylenirken, Apo salonda kalmak istediğini söyledi. Kemal kendi odasını vermede ısrar etti. Sonuçta Apo Kemal’in odasına, Kemal’de salondaki yatağa geçti. Her biri yatağında uyumaya çalışırken birbirlerini tanıma, yaptıkları sohbet ve çıkardıkları sonuçlar üzerinde düşündü.

Apo, sorduğu sorulara karşı verilen cevapları kafasında evirip çevirdi, yaşanan derin örgütsüzlüğe karşı nasıl bir çözüm bulması gerektiğini düşündü. Haki ve Kemal’e ilişkin edindiği izlenimler olumluydu. Sezgileri kendisine, tek başına yola çıkacağı bu devrim mücadelesinde en iyi ve ilk yol arkadaşlarının bu iki Türk olacağını fısıldıyordu. Bu evin ise, yol arkadaşlarıyla birlikte yaşanan derin örgütsüzlüğe çözüm bulma, bunun ideolojisini ve felsefesini yaratma, grubunu ve kadrolarını oluşturma yeri olacağını seziyordu. Bu ev “yaratılacak her şeyin ilk temellerini atmak için adeta kuluçkaya yatılacak yer haline gelecek” diyordu.

Odasına geçen Haki, karanlık içindeki odada yatağa sırtüstü uzanıp Apo’yu düşündü. Söylediği her söz, yaptığı her tespit beyninde zonkluyordu. Sık sık kendisine sabitlenen o büyük ve pırıl pırıl aydınlık saçan gözleri anlamlandırmaya çalıştı. İlk kez böylesine sorgulayan ve araştıran gözlerin sertliğiyle karşılaşılıyordu. Ama bu gözlerin araştırmacı sertliği ancak bir an

sürüyor, ardından bir ışık parlıyor, önce belli belirsiz bir gülümsemeye ve giderek bir parıltı halindeki tarifi zor bir ışımaya dönüşüyordu. Nasıl ki güneş ışınlarının etkisiyle bulutların yeryüzü üzerindeki gölgesi anlık biçim değiştiriyorsa, Apo'nun düşünce ve duygularındaki her türlü değişiklik gözbebeklerine yansıyor, o ışıltılı gözbebekleri durup dinlenmeksizin oynayıp duruyordu. Olumsuz bir durum karşısında beliren öfkesi, alev saçan bir şimşek halinde fışkırıyordu. Hoşnutsuzluğu, soğuk bir buz kütlesi gibi gözbebeklerinde bir donuklaşmaya yol açarken; iyilik ve güzellik çağrıştıran şeyler ise güneş gibi parıldayıp tutkuyu alevlendiriyordu. Baktığı her şeye bir anda acımasız bir şekilde gözlemde bulunabilen o gözler, o şeyi bir neşter gibi keserek parçalara ayırıp derin analizlere tabi tutuyor; bir röntgen ışını gibi derinlerine kadar inerek hiç kimsenin yapamadığı bir anlam derinliğine ulaşabiliyordu. Bir mercek gibiydi o gözleri sanki. Göremeyeceği hiçbir şey yok gibiydi. Ucu bucağı olmayan bir yükseklikten yerde kaçan bir tavşanı gören ve yaydan çıkmış bir ok gibi tavşanın üstüne atlayan şahinden farksızdı. Ve bir meşale gibi parlayan o gözler insan ruhunun derinlerine kadar girerek ruhun karanlıkları içinde rahatlıkla hareket eder ve insan ruhunun derinliklerinde gizli olan ne varsa açığa çıkarırdı.

Haki, tavana bakan gözlerini kapadığında, Apo'nun ışıltılı gözleri belirdi kapalı gözlerinin önünde. O gözlerdeki parıltıya, o gözlerdeki ışıltıya tekrar tekrar bakıp anlamlandıramadığı bir şeylerin olduğunu sezinledi. “Gözler yalan söylemez, gözler insan yüreğinin aynasıdır!” diye sıkça söylenen sözlerin boşuna söylenmediğini anımsadı. “O halde gözlerin yansıtmaya çalıştığı ve göremediği şey neydi? Neyi gözden kaçırıyordu?” Kendisine sorduğu soruların yanıtını bulmadan uyuyamayacağını anladı. Bütün konuşmalarını anımsaya çalıştı. Konuşmalardaki derinlik, bütünlük ve sadelik apaçık ortadaydı. Ele aldığı her konuyu yorumlaması kadar, bakış açısı ve önerdiği çözümler de farklıydı. Öylesine ezberlenip kalıp gibi tekrar eden bir yönü yoktu. Tümyle kendine özgü ve orijinaldi. Düşündükçe zihnini meşgul

eden şeylere cevaplar belirdi. Adeta sihirli bir dokunuş gibi bütün parçalar bir araya geldi, aradığı anlama ulaşmasını sağladı. “Tabi ya!” dedi kendi kendisiyle konuşurcasına, “Nasıl da akıl edemedim, nasıl da gözden kaçırdım!” dedi hayıflanırcasına. O gözler, o gözlerdeki aydınlık, binlerce küçük değişikliği yansıtan ışıltısıyla henüz tam açığa çıkmamış, yeni yeni açığa çıkmaya başlayan bir dehanın varlığına işaret ediyordu. O gözler gördüğü ve düşündüğü her şeyi içine çekiyor, çok yönlü analizlere tabi tutuyor, çözümlüyor, yeni bir senteze dönüştürerek, yeni bir anlama kavuşturarak gözbebeğinde beliren parıltılar ve ışıltılar halinde dışarıya yansıtıyordu. Ancak bir dâhinin gözleri ve bakışları bu anlamı yansıtabilirdi. Şafak sökmeye başlıyordu. Şafağın ilk ışınları odasına sükûn ederken, aradığını bulmanın rahatlığını yaşıyordu. Göz kapakları kapanmak üzere iken, Mehdiyi bekleyen ve bir biçimde gördüğüne inanan inançlı biri gibi gördü kendisini. Dahi biri evine gelmişti, kendisine arkadaş oluyordu ve o da ne pahasına olursa olsun yaşadığı sürece bu dâhinin izinden yürüyecekti. Gözkapakları kapanırken uykuyla uyanıklık arasındaki o bir anlık zaman aralığında Haki’nin düşündüğü buydu ve bu düşündüğünü kendisiyle bir sözleşmeye dönüştürüp uykunun kollarına bıraktı kendisini.

Sonraki günlerde Apo’yu daha yakından izlemeye çalışan Haki, çıkardığı sonuçlar konusunda yanılmadığını gördükçe sevinmekten kendini alamadı. Aslında içten içe sevinmesine yol açan sadece yanılmadığı değildi; Apo’yu izledikçe kendisini bir kâşif gibi hisseder, her gün yeni bir yönünü görür, yeni bir özelliğiyle karşılaşır. Böylesi durumlarda içi içine sığmazdı. “Arkadaşı izlemek bile müthiş eğitiyor!” derdi. Apo’yu nasıl gördüğünü anlamak için evde yalnız oldukları bir gün Kemal’le konuşmak istedi. “Acaba Kemal’de benzer sonuçlara mı ulaşmıştı, yoksa farklı mı düşünüyordu!” diye merak etti. Kemal’in erken eve geleceğini bildiği bir gün o da eve erken geldi. Yanılmamıştı, Kemal de ondan kısa bir süre önce eve gelmişti.

“Bakıyorum bugün erkencisin! Senin de dersin yoktu her halde!” dedi Kemal, Haki’nin içeri girdiğini görerek. Her zaman ki gibi eve gelir gelmez yan tarafı üzerine uzanarak eline aldığı kitabı okumaya başlamıştı bile.

“Bir yönüyle öyle, ama esas olarak arkadaş gelmeden biraz konuşmak istedim seninle” dedi, bir yer minderini altına çekip yanına oturarak. “Konuşalım!” dedi Kemal. “Arkadaş derken Apo’dan başkasını kastetmiyorsun değil mi?”

Uzandığı yerde sol kolunu destek yaparak yarı oturur gibi yaptı. Nedense yerde oturmayı pek sevmez, eve geldiğinde ya sağ yanı ya da sol yanı üzerine uzanırdı. Kitap okuma pozisyonu da konuşma pozisyonu da çoğunlukla böyleydi. “Evet, arkadaş kastediyorum!” dedi, bakışlarını ayırmadan.

Israrla arkadaş demesi ve adını telaffuz etmekten kaçınması dikkatinden kaçmadı. Daha önce birkaç kez daha Haki’nin Abdullah veya halk arasında kısaltılmışı olan Apo deme yerine arkadaş demeyi tercih ettiğini görmüştü. Biraz daha düşününce Haki’nin onun ismini kullandığına tanık olmadığını anımsadı. “Dikkatimi çeken, yanımıza geldiğinden beri bir defa olsun adıyla hitap etmedin arkadaş. Veya ben görmedim. Oysa seninle yaşıt gibi. Ben abi falan desem hadi neyse, benden birkaç yaş büyük olduğu kesin” dedi, merakını gidermek istemenin saflığıyla.

Haki’nin son derece mütevazı olduğunu biliyordu. Ama Apo’ya karşı bu yaklaşımının mütevazılıktan kaynaklandığını düşünmedi. Gözlerini Haki’den ayırmayıp bakışlarına ve mimiklerine yansıyan ifadeyi görmek istedi.

“Arkadaşı her gün karşılaştığımız insanlara benzetemiyorum. Sıra dışı birçok yönü ve özelliği var bence. Benim, senin gibi sıradan insanlardan çok, çok farklı. Belki şimdilik tam anlamlandırma durumunda değilim. Yeterince ifade edemiyorum ama kendisini her kesten ayıran birçok özelliği olduğunu düşünüyorum.”

“Yani liderlik, önderlik özellikleri mi var demek istiyorsun?” dedi, Haki’nin sözünü bitirmesine fırsat vermeden

Kemal. Heyecanlanmıştı. Gözlerinin içi parlıyordu. Apo'nun kimi özellikleri ve yaklaşımları onun da dikkatini çekmişti ama Haki gibi derinlikli düşünmemişti. Kendisiyle Haki arasındaki en önemli özelliklerden biri buydu. Haki bir şeyi derinliğine incelemeyi, anlamayı ve anlamlandırmazsa ne kolay inanır, ne de olur olmaz konuşurdu. Ama kendisi öyle değildi. Bir bakışta doğruluğuna inanması yeterliydi. Doğruysa uzun uzadıya araştırmanın, teorisini yapmanın anlamı yoktu. Teorisini teorisyenler yapmalıydı. Bu yönüyle kendisini Haki'yle sık sık karşılaştırır; "Haki teori adamı, ben eylem adamıyım" derdi. Bir defasında bu düşüncesini şaka yollu Haki'ye söyleyince, "Olur mu Kemal, teorisiz eylemin eylem olmadığını öğrenmediysen vay halimize!" demişti sitemkâr bir ses tonuyla. "Ben teorisiz eylemden söz etmiyorum ki! Teori senin işin, eylem de benim işim diyorum. Teoriyle uğraşacak ne sabrım ne tahammülüm var" demişti gülerek.

"Dedim ya Kemal, kesin şöyledir veya böyledir demek için henüz çok erken. Ama ben biraz da sezgilerime ve gözlemlerime güvenerek normal sıradan insanların çok ötesinde bir insan olduğunu düşünüyorum. Bundan dolayı yaşıtta olsak adıyla hitap edersem saygısızlık yapmış olacağım gibi bir duygu yaşıyorum. Abi demeyi de doğru bulmuyorum. Çünkü abi kavramı, onun duygu ve düşünce dünyamdaki yerini karşılamıyor. Ama arkadaş en doğru ifade biçimi bence" dedi, düşünceli bir ifadeyle.

Kemal'in nasıl tepki vereceğini tam kestiremese de bakışlarından tepkisel yaklaşmayacağını sezdi. "İnan ki ben de benzer şeyler hissetmiştim!" dedi o tok sesiyle. Duyduğu heyecan bakışlarında parıldarken, tok sesine de yansdı. "Belki inanmayacaksın ama onunla karşılaştığımız o ilk günden bu yana, yani bu evden içeri adımını attığından beri, onu her gördüğümde elim ayağım tutuluyormuş gibi bir duygu yaşıyorum. Onun karşısında konuşunca nefesim kesilir gibi oluyor. Biliyorsun, Türk ordusu bütün gücüyle karşıma dikilse değil korkmak, gözümü bile kırpmam. Ama Apo'nun yanında bir heyecan, bir

tutukluk tutuyor beni. Yaşadığım bu durum dikkatimi çekmişti ama senin gibi üzerinde böyle derinlikli düşünmemiştim. Demek ki senin anlamlandırmaya çalıştığın özelliklerinden kaynaklanıyor!”

Kemal’in böyle düşünmesi Haki’yi rahatlattı. Farklı farklı hissedişler yaşamış olsalar da benzer konularda buluşmuşlardı. Hoşnuttu, en sevdiği ve en değer verdiği arkadaşı da kendisi gibi bazı sonuçlara varmışsa o zaman yanılmadığı kesindi.

“Gözleri ve bakışları hiç dikkatini çekti mi Kemal? Dikkatli bakarsan onun gözlerinde göreceğin en önemli şeyin, her şeyin mümkün olduğu, imkânsız denen hiçbir şeyin olmadığıdır. Ve en önemlisi de bir an bile gözleri boş durmuyor. Her an uyanık, her an hareketli, her an boş hayallere acımasızca kapalı, her an avının üzerine atlamaya hazır bir atmaca gibi... Ve sanki gördüğü ve dokunduğu her şey gözlerinin önünde cırlıçıplak hale geliyor. Her türlü yanılgıyı delip geçiyor, her türlü yalanın maskesini düşürüyor. Bu tür özellikler gösteren gözler, ancak derin yürek duyumsamalarına ve düşünce yoğunluğuna sahip olanlarda bulunabilir. Bir amaca kilitlenmiş gibi işlev görürler o gözler.”

Biraz duraksayıp Kemal’e baktı. Kemal’in her zamanki güleç yüz ifadesi, yerini derin bir düşünceye bırakmıştı. “Ama sana bir şey daha diyeyim mi Kemal, bu gözlere sahip olan biri hakikat avcısı gibidir. Gerçeği bütün çıplaklığıyla görür, onu muazzam bir bilince dönüştürür ve kendisine mal eder. Ama hiçbir zaman mutlu olmaz. Çünkü öğrendiği hiçbir şey onu tatmin etmez. Hep hakikati arar, arar, arar... Yorulmadan, bıkmadan, usanmadan yine hakikati arar. Her zaman doğruyu gören, her zaman hakikatin peşinde koşan, her zaman uyanık olan gözlerin mutluluğu bir anlıktır. Hakikati bulduğu an mutludur ama bulduğu anın üzerinden çok geçmeden bulduğu hakikat eksik kalmıştır ve tamamlamak için diğer parçalarının peşine düşer. Sonsuz bir döngü, sonsuz bir arayış, sonsuz bir kendini ve evreni keşfetme merakı ve heyecanı!”

Konuşmasına ara veren Haki, halen Kemal'in düşünceli haline bakarak hayret etti. Kemal'i tanıdığından beri, bu düzeyde derin düşüncelere daldığını ilk kez gördü. Ele avuca sığmayan yapısıyla çok derin düşünme yerine her an bir eylem içinde olmayı, her an hareket etmeyi tercih ederdi. Aslında tercih etmekten ziyade, sürekli öne çıkan bu yanı cıva gibi akışkan olan ve yerinde duramayan özelliğinden kaynaklanırdı.

Her yönüyle zorlu geçen bir yıl daha geride kalırken, 1973 yılının baharı kendini göstermeye başladı. Ankara'nın soğuk kış günlerini cezaevinden çıktıktan sonra gelip kaldığı Haki ve Kemal'le birlikte geçirdi. Bazen çıkıp değişik öğrenci evlerinde kalır, gittiği her evde ev sahibi öğrencilerle sabahlara kadar konuşur, var olan değişik kitaplar varsa okur, ileriki günlerde yapacağı çalışmaların zeminini yaratırdı. Buna rağmen esas kaldığı yer Haki ve Kemal'in eviydi. Ortak kullanım alanı olarak baktığından, evi bir kütüphaneye çevirmişti. Darbe rejimince yasaklanmış olsa da Marksist-Leninist klasiklerden bulabildikleri tüm kitapları, tarih ve toplum araştırmalarını içeren, hatta ansiklopediler de dâhil kitap ve dergilerden ne varsa arayıp bulmuş ve evde toplamıştı. Çok disiplinli, planlı ve sistemli bir okuma, araştırma, inceleme içine girmişti.

Onun bu durumunu gören Haki ve Kemal doğal yardımcıları durumuna gelmişlerdi. Aradığı bir kitap varsa zaman geçirmeden bulup getirir ve araştırmalarının kesintiye uğramasına fırsat vermezlerdi. Evin yaşamını, onun çalışmalarına göre düzenlemişlerdi. Onun gelmesinin üzerinden daha birkaç gün geçmemişti ki, evleri yeni bir düzene kavuşmuştu. Elbiseler de dâhil, her şey ortak kullanım haline getirilmişti. Sanki komünizmi yaşıyorlar gibi var olan maddi olanaklar kadar düşüncüyü ve duyguyu da paylaşma, kısa zamanda oluşmuştu. Bunun üzerinde konuşarak, tartışarak veya birlikte karar alarak şunu şöyle

yapalım tarzında bir şey olmamıştı. Apo'nun yaşamı zaten böyleydi. Verili sisteme alternatif biçimde kendisinde oluşturduğu alternatif sistem ve ona uygun yaşam tarzı belirleyiciydi. Haki ve Kemal onun yaşam tarzına bakmış, anlamaya çalışmış ve parça parça uygulamaya başlamıştı. Okuma ve araştırma yapmak için günlük yaşamın disipline edilmesi de bunun sonucunda gerçekleşmişti. Mesela Apo evde ise ve hele kitap okuyorsa, alçak sesle konuşmaya özen gösterilmişti. Onların gösterdiği özenden daha fazlasını O'da gösterdiğinden, evin yaşamı giderek bir tarza ve sisteme dönüşmüştü. Onu tanıdıkça bulunduğu yerde boş durmanın, keyfi ve başıboş yaşamının, yaşama karşı lakayt kalmanın mümkün olmadığını anlamışlardı.

Akşam karanlığı çökmek üzereydi. Son demlerini yaşamaya başlayan kış soğukları etkisini sürdürüyordu. Birkaç ağacın çiçek açmasıyla birkaç gün süren yalancı bahara aldanarak kışın geçtiğine sevinenler, yaşadıkları hayal kırıklığının öfkesiyle söylenmeden edemiyordu. Şiddetlenen yoğun kar ve ayazdan ötürü buzlanan sokaklarla gitmemekte ayak direyen kış, adeta yerini bahara bırakmayacakmış gibi bir duygu yaratıyordu. Kapı ve pencereler sıkı sıkıya kapalıydı ama evin içerisi bayağı soğuktu. Kemal, beline kadar üzerine attığı bir battaniyeyle somyada uzanmış, sağ koluna dayanarak kitap okuyordu. Bazen okuduğu kitaptan gözlerini ayırarak az ilerisindeki yer minderinde oturmuş Haki'ye bakıyordu. Önündeki elektrikli ocak yanıyordu ama ısısı çok az hissediliyordu. Gözlerini ocağın taşlarını çevreleyen kızıla dönmüş rezistans telinden ayıramıyordu. Epeydir Haki'nin oldukça dalgın bir şeklide ocağın ateşinden gözlerini ayırmaması dikkatinden kaçmadığı için, bu dalgın bakışının daha ne kadar süreceğini merak ediyordu. Son günlerde Haki'nin böyle derin düşüncelere dalması dikkatini çekiyor ama "bazen olabilir" diyerek bir türlü soramıyordu.

Kendi odasına kapanan Apo, oturduğu somyada yastığının desteğiyle sırtını duvara dayamış, dizlerini karnına çekmiş, eline aldığı Lenin'in Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkı eserine

bakıyordu. Stalin'in Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu kitabı, ortalarına yakın sayfalarının bir yerinden açılmış, her an alıp bakacakmış gibi önündeydi. Onun hemen yanında yine sayfaları açılmış Kürdistan Tarihi kitabı, yeniden bakılmayı bekler gibiydi. Doğan Avcıoğlu'nun Türkiye'nin Düzeni adlı iki ciltlik kalın kitabı sağ yanındaydı. Her iki cildin de sayfaları arasına konulan bir ucu dışarı sarkmış çok sayıda kâğıt parçaları görölüyordu. Bazen başını kitaptan kaldırarak gözlerini tavana diker, kendi kendine söyleniyormuşçasına göz ve yüz mimikleri andan ana değışirdi. Bazen de önünde geniş yığınlar varmış ve onlara hitap ediyormuşçasına göz ve yüz mimiklerine el kol hareketleri de eşlik ederdi. Bazen baktığı kitabın sayfalarında okuduğu bir şeyden dolayı duyduğu öfke, gözlerinde bir şimşeğe dönüşerek dışa yansır; bazen de keşfettiği yeni bir hakikat parçasını bulmanın sevinci ve heyecanı, çocukların o ilk aşkı tanımadaki saf coşkuya benzer bir yaşam tutkusuna dönüşürdü.

Son günlerde düşünce ve duygu dünyasında olduğu kadar kişiliğinde yaşadığı çatışma, fırtına öncesi sessizliği andıran krizli bir hale dönüşmüştü. Düşünce dünyasındaki yoğunluk, volkanik bir patlamanın hazırlığını yapıyormuşçasına içten içe kaynamaya başlamıştı. Son birkaç gündür dışarı da çıkmamış, inzivaya çekilmişti adeta. Ne dışardaki dondurucu soğuğu hissederci ne açlığı ne de başka bir şeyi. Haki veya Kemal usulca odasının kapısını tıklayarak yemeğe çağırılmazsa, günlerce aç ve susuz kalmasının ayırdına varacak değildi. Tam anlamıyla yaşadığı, kişiliğinin en buhranlı haliydi.

Okuduğu kitapları Haki ve Kemal'de okurdu. Haki, oldukça zorlu geçen kış boyunca dikkatlerini Apo'dan ayırmamıştı. Okuduğu ve araştırdığı konuları kapsamlı bir sorgulamadan geçirir, çok yönlü bir analize tabi tutar, bir senteze dönüştürür, sonra da rafine edilmiş bir düşünce sistemi haline getirirdi. Yaptığı her şeyi çok yakından izlerken, onun bu yöntemine hayran kalırdı. Onda gördüğü en önemli özelliklerden biri, okuma ve araştırma tarzıydı. Okuduğu zaman okuduklarını tümüyle

yaşardı. Tahminlerinin de ötesinde dondurucu soğuklarla geçen o kış günlerinde battaniyeyi dizlerinin üstüne atar, okuma ve araştırmalarına bir an bile olsa ara vermezdi. Bazen yiyecekleri hiçbir şey bulunmazdı. Böylesi günlerde sadece ekmek zeytin yemekle yetindikleri halde onun yakındığı görülmezdi. Evde bulunan elektrikli ocağı tamir edip odasına bıraktıklarında, elektrikli ocağı alarak salona getirmiş, “fazla yakmayalım, zaten parasal sıkıntımız çok, bir de kabaran elektrik faturasını ödemek için ekstradan para bulamayız. Salonda kalsın, çünkü salon daha soğuk. Birlikte salonda oturup sohbet ederken yakarsak daha iyi olur. Hem birlikte ısınır hem fazla yakmış olmayız. Odalarımızda nasılsa üstümüze atacağımız battaniyeler var!” demişti.

Okuduğu konuları değişik kaynaklardaki verilerle karşılaştırır, değişik yazarların aynı konudaki değişik düşünce ve tahlillerini birbiriyle çatıştırır, hepsinden çok ayrı bir biçimde kendi düşüncesini oluştururdu. Ona göre hakikat bütündü. Hakikatin bütünlüğüne ulaşmak için satır aralarına gizlenmiş, değişik süslü kavramlarla maskelenmiş hakikatin bütün parçalarını arayıp bulmak, açığa çıkarmak, birleştirmek ve bütün haline getirmek gerekirdi. Bu ise en önemli iki yetinin sürekli uyanık ve ayaklanma halinde olmasını zorunlu kılardı. Öncelikle insanın, sahip olduğu zekâsıyla gözlerini bir projektöre ve bir merceğe dönüştürmesi gerekirdi. Projektöre dönüşen gözlerin aydınlattığı güçle en derine, en karanlığa gizlenmiş olan hakikat kırıntısını bile görmeyi; merceğe dönüşen gözlerle o hakikat kırıntısını molekülün atomlara bölünmesi gibi parçalara ayırarak çözümlemeyi başarırsa sonuca gidebilecek olanaklara kavuşurdu. Bununla da bitmez, asıl sorun ondan sonra başlardı. Hakikate ilişkin elde ettiği tüm verileri tarih, toplum ve sosyal bilimlerin temel ilkeleri doğrultusunda yorumlayarak sonuca gitmek gerekirdi. Bir hakikat avcısı gibi gözlerini bir projektöre ve merceğe dönüştürür, bununla hakikati perdeleyen her türlü yalanı, sahteliği, çirkinliği, aldaticılığı param parça eder, en ufak bir ayrıntının bile gözünden kaçmasına izin vermezdi. İğneyle kuyu

kazarcasına açığa çıkardığı hakikat kırıntılarını birleştirerek yorumlardı. Yorumlamak için tarih, toplum ve sosyal bilimlerin temel ilkelerini de çok iyi bir şekilde bilmesi gerekirdi. Bu konudaki durumu, bilmenin ötesine geçmişti. Verili olan tarih, toplum ve sosyal bilimler yerine kendisinde oluşturduğu ideolojik ve felsefik düşünce sistematığına uygun bir tarih, toplum ve sosyal bilimi vardı. Bu bilimin temel ilkelerini de kendisi yaratmıştı. Kendisinde yarattığı bu bilimler ve ilkeleri henüz yeniydi, yetersizdi ve tamamlanması gereken birçok yönü bulunurdu. Bunu önemsemezdi, çünkü devrimci mücadelenin daha ilk basamağına yeni yeni adım atıyordu. Basamakları tırmanmaya başladıkça yaşadığı her şeyi deneyimleyerek eksik ve yanlış yanlarını açığa çıkarıp gidereceğini hesaplardı. Önemli olan verili sistemin sunduğu ve tek seçenek haline getirdiği bilimlerin prizmasıyla değil, kendi prizmasıyla olay ve olguları ele alarak incelemektir. Bu gerçeklik ışığında bildiği, gördüğü, açığa çıkardığı veya sonradan açığa çıkacak olanı, tarihi ve toplumu ilgilendiren her şeyi ama her şeyi oluşturduğu bu ilkeler ışığında ele alır, inceler, çözümlemeye tabi tutar ve yorumlayarak yeniden yeniden anlamlandırır. Hiç kimsenin göremediğini görmesi ve düşünmesini sağlayan bu gerçekliktir. Bu sayede muazzam bir yorumlama yeteneği kazanmıştı. Görme ve yorumlama yeteneği her an ama her an ayaklanma halindeydi.

“Ne zamandır ocağın kızıla dönmüş tellerinden gözünü ayırmadın Haki! Sanki gözlerinle ocağa bakarak ısınısını kendine çekiyorsun. Ben de bizim bu ocak niye ısı yaymıyor diye boş yere düşünüyordum! Isının hepsini kendine çekersen tabi ki ısısı bana yansımaz” dedi Kemal, espri yüklü gülümseyen bir sesle. Haki’yi daldığı düşüncelerden sıyrmanın ve derin düşüncelere dalan ruh halinin nedenlerini öğrenmenin yollarını aradı.

Kemal’in sesini işitince daldığı düşüncelerden sıyrılan Haki, ocağın ateşine kilitlenmiş bakışlarını Kemal’e çevirdi. Bir süre ifadesiz gözlerle baktığı Kemal, gülümsüyordu. Espri yapmıştı ama ne kadar espri yapmaya çalışsa da o tok ve gür sesini

yumuşatması mümkün değildi. Acaba Kemal'in ses tonu tok ve gür olmaktan çıkıp da yumuşarsa nasıl bir şeye dönüşürdü diye düşündü. Bir anlığına da olsa sesi yumuşamış, uslanmış, ele avuca sığmayan halleri gitmiş biçimde hayal etmeye çalıştı. Hemen gözlerinin önünde beliren o hayali silip attı. Kemal, ancak bu doğal haliyle Kemal olabilirdi. Onu bu kadar sevmesini, en iyi yoldaşı olmasını sağlayan da bu doğal özellikleriydi. Bu özellikleri gitse Kemal'den geriye bir şey kalmazdı.

“Arkadaşın son günlerde yaşadığı yoğunlaşmayı düşünüyorum” dedi duru ve dalgın bir sesle. “Peşine düştüğü hakikati bulması oldukça uzun bir zamana yayıldı gibi geliyor bana. Arayışı öyle bir yoğunlaşmış ve öyle bir derinleşmiş ki, gözleri ne başka bir şeyi görüyor, düşünce dünyası ne başka bir şeye kayıyor. Kaç gündür evden dışarı adımını atmadı. Yemeğe çağırmasak aklına geldiği yok. Doğrusunu istersen bu hali beni endişelendiriyor. Hasta düşerse diye kaygılanıyorum.”

Düşünceli hali gibi, dile getirdiği kaygı ve endişesi de devam etti. İkisi konuşurken olabildiğince alçak sesle konuşmaya özen gösterdi.

“Benim sesim tok. Ne kadar sesimi düşürsem de yankılanmasını önleyemiyorum. Biraz daha konuşursak arkadaşın sesimiz gidecek, en iyisi mutfaka gidelim, mutfak arkadaşın odasına biraz daha uzak. Hem arkadaşın sevdiği bulgur pilavını yapar, hem konuşuruz. Benim de dikkatimi çeken şeyler var. Düşüncelerimizi paylaşırsak arkadaşın daha iyi anlar ve neler yapmamız gerektiğini de açığa çıkarırız” dedi, az önceki şakacı halinden uzaklaşarak.

Haki'nin bir şey demesini beklemeden uzandığı somyanın üzerinden kalkıp battaniyesini düzgün bir biçimde katladı, yastığının üzerine bıraktı, başka bir şey demeden mutfaka geçti. Elektrikli ocağın fişini çeken Haki, Kemal'in peşi sıra mutfaka yürüdü.

Fırsat buldukça Apo'nun konuşmaları, davranış ve yaklaşımları üzerine konuşur, anlamlandırmaya çalışırlardı. İkisi

de bunu kendilerini eğitmenin ve geliştirmenin yöntemi haline getirmişlerdi. Mutfağa gittiğinde bulgur pilavı yapmanın hazırlığına başlayan Haki, Kemal'in de artık arkadaş dediğini, adını telaffuz etmekten özenle kaçındığını görünce sevindi. Bir yandan tencereye bıraktığı bulguru yağda kızartıp üzerine sıcak su bırakırken, bir yandan da Kemal'in ne düşündüğünü öğrenmeye çalıştı.

“Arkadaşın bu son günlerdeki durumuna ilişkin sen ne düşünüyorsun? Aradığı hakikat nasıl bir şeydir ki bu denli onu kilitleyebiliyor?”

“Benim de dikkatimi çeken önemli noktalar var!” dedi, bir an duraksayıp boğazını temizledikten sonra, sesini çok yükseltmeden konuşmasını sürdürerek. “Arkadaşın sosyal bilimlere ve sosyalizme dönük gelecek toplum projesi olarak düşünsel sistematiğinde bir netliğe ulaştığını, insanlığın gelecek toplum ütopyası olmak kadar kurtuluşunun ideolojisi olarak da bilimsel sosyalizmi esas alacağını öngörmesi çok önemli. Bence bu konudaki hakikat arayışı bir noktaya ulaştı ve netleşti. Arkadaşın vardığı bu düzeyi görüyor ve seviniyorum. Düşünsene Haki, biz de kendimize sosyalist devrimciyiz diyorduk. Ama arkadaşla tanışmamızın üzerinden iki üç ay geçmedi daha, değil mi? Önceki sosyalist devrimciliğe bakış açılarımız bütünüyle değişti. Arkadaşla geçirdiğimiz bu kış ayları boyunca birlikte yürüttüğümüz tartışmalar sonucunda hem savunduğumuz sosyalizmden hem de sosyalist devrimcilikle ilgili düşüncelerimizden eser kalmadı. Sana bir şey diyeyim mi, belki beni yadırgayacaksın ama yine de söyleyeceğim, bizim sosyalistliğimiz neye benziyordu daha önce biliyor musun; Lenin'in Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı adlı eserinde küçük burjuva devrimcileri için söylediklerine benziyordu. Birer küçük burjuva sosyalisti, birer küçük burjuva devrimcisi olmanın ötesine geçemiyorduk. Arkadaştan öğrendiğimiz bilimsel sosyalizmle proleter devrimci olma yoluna girdik. Sosyalizm, sadece gerektiğinde savunulacak ve uğruna mücadele edilecek bir

ideoloji olmanın ötesine geçti. Bir ilişkiye, bir yaşam biçimine dönüştü. Psikolojik ve ruhsal olarak bir kişilik haline geldi. Eski sosyalist düşüncelerimizin ayakları yere basmıyordu. Nasıl ki Marx diyalektik için, ‘Hegel’in diyalektiği baş aşağıydı. Diyalektik Materyalist Felsefeyle Hegel’in baş aşağı olan diyalektiğini ayakları üzerine diktim’ diyorsa, arkadaş da bizdeki ayakları yere basmayan sosyalist düşünceyi ayakları üstüne dikerek maddi gerçeğe dönüştürdü.”

Haki’ye bakan Kemal, yaptığı tespitlerin öneminden dolayı sevincini ve heyecanını gizlemedi. Bir çocuğun yeni öğrendiği bir şey olunca duyduğu heyecan fırtınasına benzer bir sevinç, Kemal’in ışıldayan gözlerinden dışa yansıdı. Biraz duraksayıp Haki’nin bakışlarından konuşmalarını nasıl karşıladığını anlamaya çalıştı. “Aklıma gelen bir konu daha var, onu da söylemek istiyorum. Şimdiye kadar Mahirler ve Denizler şahsında gelişen Türkiye Sol Hareketini kusursuz görüyordum. Ama arkadaşın formüle ettiği biçimiyle bilimsel sosyalizmi öğrendikçe bu yönlü düşüncelerim değişiyor. Bu devrimci önderlerin yiğitliği ve kahramanlığına diyecek bir şey yok. Fakat bilimsel sosyalizmi, devrimi, devrim örgütünü, kitleleri ele alışlarında ciddi yetersizlik olduğunu düşünüyorum. Bu yetersizlikleri araştırıp bulma ve doğru çözümlerini de üretme biz Türkiyeli devrimcilerin görevidir.”

Haki bazen pilavın yanmaması için dönüp ocağa baksa da gözlerini Kemal’in ışıldayan çocuksu bakışlarından alamadı. Kemal’in yaptığı güçlü tespitleri ilk kez duydu. Kendisi de bu sonuca ulaşmıştı. Yine Türkiye sol hareketini ele alış da cesurcaydı. Daha önce önemsemediği teorik konuları önemsemeye başladığını, bu yönlü yoğunlaşmasında sıçrama yaşandığını gördü ve sevindi. “Madem böyle güçlü tespitler yapabiliyorsun, neden arkadaşın yanında da böyle konuşmuyor ve tartışmalara yeterince katılıyorsun?” dedi, sevincini gizlemeyen bir sesle.

“Sen de biliyorsun, kaç kez söyledim, sanki konuşmak istemiyorum gibi bir hava yansıyor. Öyle değil, arkadaşın karşısında dilim tutuluyor adeta. Sana imreniyorum doğrusu. Her konuda çok rahat bir biçimde konuşuyor ve tartışıyorsun. Bazen yanlış gördüğün bir şey olduğunda bile söylüyorsun,” dedi bir anda susarak.

Kemal susunca pencereye doğru yürüyerek perdeyi araladı ve inen akşam karanlığına baktı. Aslında bu konuyu her konuştuğunda çocuksu bir mahcubiyet yüzüne oturur, utangaçlıktan yüzü kızarmış duygusu yaşar ve yüzüne yansıyan bu ifadenin görülmesini istemezdi.

“Yaşadığın duyguyu ben de yaşıyorum inan. Belki konuştuğum için çok yansımıyor veya çok rahatmışım gibi bir hava yansıyor. Ama senle aynı duyguyu yaşasam da aşmanın arayışını gösteriyorum. Belki aramızdaki fark bu! Şuna inanıyorum; arkadaşın iyi bir yoldaşı olmak istiyorsam, her yönüyle onu anlayacak bir yaklaşım, bir duruş ve yoğunlaşma içinde olmalıyım. Yoksa iyi bir yoldaş olamayız. Bu konuda kendimi çok eksik görüyor, içten içe kendimi yoğunca eleştiriyorum. Mesela bu son dönemde ki hakikat arayışı konusunda yaşadığı durumu hafifletecek bir şeyler yapamamanın ezikliği yüreğime oturmuş. Şunu biliyorum; arayışına girdiği hakikat kendi hakikatidir, kendi toplumsallığının hakikatidir. Bu konuda ikimizin de yaptığı bir şey olmuyor. Oysa arkadaş insanlığın ve Türkiye toplumun hakikatini açığa çıkarıp bize sunuyor. Az önce senin söylediğin sosyalizm ve sosyalist devrimcilikle ilgili açığa çıkardığı hakikati bize sunması da öyle. Bizi müthiş geliştiriyor ve büyütüyor. Ama arkadaşın kendi toplumsallığını açığa çıkarmasında yaşadığı zorlanmayı aşması için bizim yapabileceğimiz bir şey olmuyor. Mahcup olacaksak, utanacaksak bence bu durumdan dolayı olmalıdır. Arkadaş, yoldaş olmanın gereğini fazlasıyla yerine getiriyor ama yoldaşlaşmanın gereğini yerine getiremeyen bu duruşumuzla biziz.”

Ayakta durarak sırtını pencereye dayayan Kemal, gözlerini dikmiş bütün dikkatiyle Haki'ye bakıyordu. Söylediklerini can kulağıyla dinlerken, bir o kadar da mimiklerine, bakışlarına ve yüz ifadesine yansıyan duygu yoğunluğunun düzeyini anlamak istiyordu. Haki'nin kendisini sorgulama ve özeleştirel yaklaşma konusunda ne kadar acımasız olduğunu biliyor, ama bu kadarını beklemiyordu. Yaşadığı duygu yoğunluğunun düzeyi her yönüyle açığa çıkıyor ve kendisine de yansıyor. Elinde olmadan Haki'nin yaşadığı duygu yoğunluğuyla kendisinin yaşadığı duygu yoğunluğunu karşılaştırmadan edemedi. Apo'yla tanıştığından beri yaşadığı şu birkaç aylık duygu ve düşünce yoğunluğu, bütün yaşamında yaşadığı yoğunluğun birkaç katıydı. Buna rağmen Haki'nin yaşadıklarıyla kıyaslanamazdı. Adeta ruh ikizi olmuşçasına Apo'nun yaşadıklarını yaşamaya çalışırdı Haki.

“Dediklerine katılıyorum ama sen de biliyorsun, arkadaşları tanımadan önce Kürtlüğe ve Kürdistan'a ilişkin en ufak bir bilgimiz yoktu. Kürtler var mı, Kürdistan neresidir gibi sorular ne aklımıza gelirdi ne de bilirdik. Bu konuda ne bir kitap var ne bir belge ne de bir bilgi kııntısı. Körlerin karanlıkta yürüdükleri gibi adeta el yordamıyla bir şeyler bulmaya çalışıyoruz. Ama bulduğumuz çat pat birkaç sözcükle de bir şey yapamıyoruz!” dedi mahcup bir ifadeyle.

“Cumhuriyetin resmi tarih anlayışı, Kürt ve Kürdistan'a ilişkin ne varsa silip süpürmüş. En ufak bir bilgi kııntısının bile günümüze ulaşmasına izin vermemiş. Bu anlamda söylediklerin doğru! Ama bu gerçeklik arkadaş için de geçerli. Bak göreceksin, birkaç güne kalmaz öyle bir teorik ve felsefik açılımlarla karşımıza çıkacak ki, şaşırıp kalacağız. Oysa onun okuduğu kitapların hepsini biz de okuyoruz. Bizden farklı olarak iğneyle kuyu kazarcasına okuduğu kitapların içine giriyor, gizlenen veya saptırılarak sunulan ne kadar hakikat kııntısı varsa bulup çıkarıyor ve bir gerçeğe dönüştürüyor. Bence aramızdaki fark bu!”

Tencerede pişen yemeğe döndü, kaşığı ucuyla biraz alarak ağzına götürdü. Bir iki üfledikten sonra tadına baktı; tuzunun, tadının, kıvamının yerinde olduğunu görünce sevindi. “Bulgur pilavımız hazır. Tam da arkadaşın sevdiği biçimde olmuş. İstersen gidip arkadaşı çağır, ben de sofrayı hazırlayayım.”

“Yok!” dedi Kemal gülererek. “Ben sofrayı hazırlarım. Hatta kuru soğan da sofraya getiririm. Arkadaşı sen çağır!” “Tamam, ben çağırırım!” dedi Haki gülümseyerek.

Yemeği yere serdikleri yer sofrasında yerlerdi. Yer sofrası olarak kullandıkları, bir metre kareden biraz daha büyük çiçek desenli, muşambayı andıran naylon türü kalınca bir şeydi. Rulo şeklinde katlayıp mutfağın bir köşesine bıraktıkları sofrayı alan Kemal, salonun ortasına gelecek şekilde serdi. Mutfaktan ekmek, kaşık ve birer tabak da alarak getirip sofranın bir yanına bıraktı. İki büyük baş kuru soğanı da eksik etmedi. Apo’yu çağırdıktan sonra mutfağa giden Haki, bulgur pilavının içinde olduğu tencereyi alarak salona geldi. Oturup tabaklara doldurduğu bulgur pilavını sofraya bıraktı. Odasından çıkıp salona gelen Apo’nun daha sofrayı görmeden sesi duyuldu.

“Demek bulgur pilavı yapmışsınız. Mis gibi kokusu evin her tarafına yayıldı.”

Salona gelip bağdaş kurarak sofranın başına oturdu. Sıcacık bulgur pilavından yükselen buğuyu ve kokusunu derin bir nefes alır gibi yaparak içine çekti. Sofranın ortasında bulunan kuru soğanları alarak önüne indirdi. Yumruk yaptığı sağ eliyle vurup soğanı ikiye parçaladı. Bir parçasını Haki’nin önüne, diğer parçasını Kemal’in önüne bıraktı. Diğer soğanı da iki parça yaparak önüne koydu. Bıçakla soğanın kesilmesini sevmez, her zaman soğanı böyle kırar, sofraya bırakırdı. Yumruğuyla kırıdığı halde soğan ezilmez, dağılmazdı. Bu şekilde soğan kırmada eli ustalaşmıştı. Her vuruşta bıçakla kesilir gibi ikiye ayrılırdı.

“Çok güzel olmuş, sen mi yaptın Haki? Kim yaptıysa eline sağlık!” dedi, yemeğini iştahla yemeye devam ederek.

“Ben yaptım!” dedi Haki, mütevazı bir ifadeyle.

“Fehmi diye bir hemşehriniz vardı Kemal! Ne oldu ona, bir defa geldi, bir daha gelmedi!” dedi, bakışlarını Kemal’e çevirerek.

“Ben de kaç gündür görmedim. Ne zaman geleceği de pek belli olmuyor zaten. Geldiğinde sizin portrenizi de yapıp getireceğini söylemişti” dedi Kemal. Bir an bakışlarını Apo’ya çevirip sonra yemek tabağına döndü.

“Demek portremi yapacak? Yapsın bakalım! Okuldaki durumlar nasıl Haki? Önemli gelişmeler var mı? Öğrenciler arasındaki tartışmaların niteliğinde bir gelişme yaşanıyor mu?” Bakışlarını Haki’ye çevirirken ağzına koyduğu lokmayı çiğnemeye devam etti.

“Sınırlı bir gelişme olsa da tartışmalardaki darlık ve yüzeysellikler devam ediyor. Bir de sınavlar yaklaşıyor. Çok az kimse dışında zamanında derslere çalışan kimse pek yok. Böyle olunca sınıfı geçmek için sınav zamanı yaklaştığında bu durumdaki öğrencilerin büyük çoğunluğu harıl harıl çalışmaya başlıyor.”

“Senin de sınavların var. Ama gördüğüm kadarıyla daha çalışmaya başlamadın. Bir de on iki dersin tümünü birden vermek imkânsız gibi bir şey!” dedi Kemal, Haki’nin duraksamasını fırsat bilerek.

“Sen kafayı yorma Kemal, önemli olan imkânsız olanı başarmaktır. Her kes normal olanı yapar. Normal olanı yapmak ve başarmak marifet değil!” Kemal’e bakarken gözlerinin içi gülüyor, içi içine sığmıyordu. Bakışlarını Haki’ye çevirdi. Haki, soran gözlerle kendisine bakıyordu. Her iki arkadaşının da son günlerde yaşadığı yoğunlaşma düzeyini merak ettiklerini biliyordu. Daha fazla merakta bırakmak istemedi.

“Son birkaç gündür üzerinde çalıştığım konu sonuca gidiyor. Bu konu sonuçlanmadan yemek ve uyku da dâhil başka bir şeyi düşünmeyi haram ettim kendime. Sonuca doğru gidiyorum. Bir iki güne kadar sonuçlandırırım. Aslında sonuçlanmış gibi. Ama ayrıntılar var. O ayrıntıları da düşünce düzeyinde netleştirmeye

Çalışıyorum. Kendinizi çığır açacak, hatta düşünce sistematiğinizde sıçrama yapacak yeni teorik açılımlara hazırlayın!” dedi, duraksayıp her iki arkadaşına bakarak. İkisinin de son derece heyecanlandığı görölüyordu. Kafalarına hücum eden soruların şaşkınlığı gözlerinin içine yansıyor. “Hem merakınızı hem de endişelerinizi anlıyorum. Ama iki üç gün daha sabredin. Ancak şimdilik şunu söyleyebilirim; sizin de bildiğiniz gibi gelenen aşamada Cumhuriyet Türkiye’si kendisini inkârcı, asimilasyoncu ve şoven bir milliyetçi dogmaya mahkûm etmiş. Böyle bir Cumhuriyetle ne sağlıklı bir halklaşma ne de uluslaşma mümkündür. Faşizm de en çok milliyetçiliğin bu şoven tarzı üzerinde yükseliyor. Atatürk milliyetçiliğini kullanabilecek koşulları yakalıyorlar ama Atatürk milliyetçiliği de inkâr ediliyor. Dolayısıyla cumhuriyetin başlangıçtaki çağdaş iddia ve birikimleri gericiiliğin hizmetine koşuluyor. Bu, Cumhuriyete karşı yapılan bir oligarşik komplotur ve iyi tutmuş. Bunun sonucudur ki, Kürt feodalleri ve kompradorları da oligarşi içindeki yerlerini alarak daha da sağlamlaştırıyorlar. Bu gerçekler karşısında Cumhuriyeti özde değil, biçimde tümüyle hedeflemek kaçınılmazdır. Özellikle de Cumhuriyetin Kürdistan’da yarattığı soykırımı ve onun rejimini tasfiye etmeden, özgür gelişme doğrultusunun yakalanamayacağı kesindir. şu anda netleşmeye doğru götürdüğüm, Cumhuriyetin Kürdistan’da yarattığı rejim nasıl bir rejimdir? Kavramsal ve kuramsal anlamı nedir? Tarihten günümüze gelişen Türk-Kürt ilişkilerinde hangi tarihsel evrelerde nasıl yaşanmıştır? Günümüzde ulaştığı düzeye ne diyeceğiz? Bunun ekonomik, sosyal, siyasal vb. tüm alanlarda yarattığı sonuçlar nelerdir? En önemlisi nasıl formüle edilmelidir?”

Apo rahattı ve rahat olduğu kadar da sevinçliydi. Günlerdir yaşadığı sancıları adeta yeni bir doğumla son bulmuş gibiydi. Işıltıyla parlayan gözlerinden yayılan sevinç Haki ve Kemal’e de yansıyor, ama merakları kadar şaşkınlıkları da artıyordu. Sofradan kalkmadan Haki ve Kemal’in önündeki tabaklara baktı, Bir şey bırakmadıklarını görünce sevindi.

“Üzerinde çalıştığım bu konuyu bitirip arkadaşlara mal edebilirsem, yediğim bu yemeği hak etmiş sayacağım kendime!” diye düşünerek gülümsedi ve sofradan kalktı. Lavaboya gidip ellerini yıkadıktan sonra odasına geçti. Haki ve Kemal ise şaşkın bakışlarla arkasından bakıyordu.

** ** *

Kışın son demlerini yaşadığı bir Ankara sabahına uyandı, penceresinin perdesini aralayarak tan atışının odaya yayılmasını bekledi. Şafağın ilk ışıklarıyla odası hafifçe aydınlanınca gece uyurken başucuna bıraktığı ders kitaplarından birini eline aldı. Sınavlar başlamıştı. Üst üste sınavlara girerek vereceği on iki ders vardı. On dersin sınavı bitmiş, iki dersin sınavı kalmıştı. Kalan iki dersin sınavı da bir sonraki gün sabahla öğlen arasındaki saatlerde arka arkaya yapılacaktı. Biten on dersin sınavı umduğundan da iyi geçmişti. Ortalamanın üzerinde yüksek not bekliyordu. Kalan son iki dersin sınavının da öyle olacağını umuyordu. Kalan bu iki dersi de verirse, derslere girmediği halde yüksek bir not ortalamasıyla sınıfı geçmiş olacaktı. Belki de on iki dersi üst üste birden vererek yüksek bir not ortalamasıyla sınıfı geçen ilk kişi olacaktı. Ama bu durumu düşündüğü ve umursadığı yoktu. Kendisini özgürlük hayallerine ve amacına kilitlemişti. Amaç doğrultusunda yürüyebilmesi için bu sınavları vermesi gerekiyordu. Sınavları verirken adet yerini bulsun diye değil, en iyi şekilde bu gerekliliğe uygun nasıl hareket edilmesi gerekliyse, öyle yapıyordu.

Her sabah gün doğmadan uyanmaya alıştı. Daha çocukluğunda edinmişti bu özelliği. Bir gün güneşin doğuşundan sonra uyanırsa, o gün kendisinde büyük bir eksiklik hissederek, adeta tüm işleri ters gidecekmiş gibi bir duygu yaşırdı. Doğup büyüdüğü ve çocukluğunun geçtiği köy yaşamı böyle bir alışkanlık yaratmıştı. Ama onun yaşadığı alışkanlıktan da öteydi. Yeni yeni yaşama gözlerini açtığı o ilk çocukluk günlerinde, gün

doğmadan babasıyla fıstık bahçelerine giderken babası, “Sen yatarken üzerine güneş doğmamalı Abdullah! Çünkü Allah bütün insanların, hayvanların ve canlı mahlûkların rızklarını güneş doğmadan önce dağıtır. Güneş doğmadan uyanmış olanlar Allah’ın dağıttığı rızklarını alırlar. Güneş doğduktan sonra uyananlar ise rızık dağıtımını bittiği için o gün rızkını alamaz, gün boyu bir uğursuzluk yaşamaktan kurtulamazlar!” demişti. Bunu anlatırken Allah’ın ayetiymiş gibi anlatmıştı ama ona da babasının anlattığını, babasına da dedesinin anlattığını, dedesine ve onun da dede dedesine babaları tarafından anlatıldığını söylemişti.

Çocukluğunun ilk yaşam dersleri olan babasının bu anlatımlarından anladığı, çok eski dönemlerden beri bu inanışın süregeldiğiydi. Çok eski dönemler diye düşündüğü zamanın ne zaman olduğuna çocuk aklı yetmemişti. Çocukluk aklı yetmese de babasının söylediklerinin doğruluğunu veya yanlışlığını düşünmeden edememişti. Babasının yalan söylediğini ve kendisini kandırdığını hiç görmemişti. Ama ruhuna sinmiş olan o kuşkucu yaklaşımı da yakasını bırakmamıştı. Yavaş yavaş büyüüp de yaşama anlam vermeye başlayınca babasının söylediklerini sık sık düşünmüş, doğru olup olmadığını anlamaya çalışmıştı.

Bir gün sabah uykudan uyanır uyanmaz evin avlusuna çıktığında daha güneş doğmadan tavukların civcivlerini arkasına takarak toprağı eşelemeye başladıklarını görmüş, tavukların erken uyanması ilgisini çekmişti. Birkaç gün sabah ezanından sonra uyanıp tavukları izlemeye başladı. Bu izleme ve anlama durumunu sürdürürken, horozların sabah ezanıyla birlikte ötmeye başladığını da fark etti. Hayret ve şaşkınlık içindeydi adeta. Sabah ezanıyla birlikte horozlar ötmeye başlar, tavuk ve civcivler tan atışıyla birlikte kümeslerinden dışarı çıkar, toprağı eşeler ve yem aramaya başlardı. Günlerce horozların ötüşlerini ve tavukların yemlenirken yaptıklarını izleyip durdu. Bıkmadan usanmadan izledi ve anlamlandırmaya çalıştı. Bu izleme öyle bir hal aldı ki,

horozlar öter ötmez uyandı, tavuklardan önce avluya çıktı, bir yere çömelerek tavukların ve civcivlerin kümeden çıkışlarını izledi. “Demek ki Allah, tavukların rızkını toprağın içine atıyor, onlar da güneş doğmadan avluya çıkıp toprağı eşeleyerek rızkını çıkarıp yiyorlar!” diye söylendi.

Daha sonraki birkaç gün içinde anasının uyanır uyanmaz tavuklara yem verdiğini fark edince akli karıştı. “Acaba Allah tavukların rızkını da anama mı veriyor!” diye düşünmeye başladı. Anası Üveys, tavuklara yem verdiği bir sırada yanına gidip, “Allah tavukların rızkını da sana mı veriyor? Onun için mi tavuklara yem veriyorsun?” dedi, çocukluğun bütün saflığıyla. Olduğu yerde duran anası şaşkın gözlerle baktı, önce ne diyeceğini bilemedi, bir an daha bakıp durdu. Giderek şaşkınlığını üzerinden atınca eteğine koyduğu yemden bir avuç alarak küçücük avuçlarına bıraktı. “Bu yemi de sen tavuklara ver. Belki Allah onların rızkını sana verir, bundan sonra sen onlara yem verirsin!” dedi yarı şaşkın, yarı gülümseyen bir ifadeyle. Avucuna doldurulan yemi azar azar tavukların önüne atarak serpiştirirken, sevinçten içi içine sığmamış ama Allahın tavukların rızkını kendisine ne zaman ve nasıl vereceğini düşünmeden de edememişti. Sonra ki günlerde sabah uyanınca avuçlarına, yatağının çevresine ve evin birçok yerine bakmış, Allah’ın verdiği rızkı bulmaya çalışmış ama bulamamıştı. Yaşadığı hayal kırıklığı büyük olsa da anasına ne diyeceğini bilememişti.

Artık tavukları izlemeyi bırakmıştı. Horozların ötüşüyle uyanır, babasını beklemeden fıstık bahçesine giderdi. Özellikle bahar günlerinde tan atışıyla birlikte kuş cıvıltıları bahçeye yayılır, adeta onu kendinden geçirirdi. Bahar kuşlarının yeni açmaya başlayan ağaç yaprakları arasında uçuşarak cıvıdamaları ve güneş doğar doğmaz uçmaya başlamalarını düşünmeden edemezdi. Hele tam güneş doğmak üzereyken sürü halinde uçuşan kuşların havada dans edercesine inip kalkmalarını gördükçe öyle bir heyecanlanır, öyle bir sevinirdi ki, güneşin o ilk

kızıl ışınlarıyla bahar kuşlarının kanatları pullanır, altın rengine keser ve parlardı. Kuşların güneşin ilk ışınları altında dans edercesine cıvıldaşarak uçmalarını hayranlıkla izler, o kuşların içinde bir kuş olup uçmayı hayal edemedi duramazdı.

Tan atışı yerini güneşin ilk ışınlarına bıraktı ve güneş yükselmeye başladı. Penceresinden odasına dolan sabah güneşinin ilk ışıklarını daha iyi hissedebilmek için penceresindeki perdeyi yana çekti. Odaya girmesini engelleyen bentler kalkmışçasına özgürce odaya doldu sabah güneşinin ilk ışıkları. Kaldıkları ev bodrum kattı ve yaz ayları dışında güneş alması çok zordu ama kaldığı oda doğuya baktığı için yükselen sabah güneşini alabiliyordu. Sabah güneşi yüzüne vurduğunda çocukluğundan kalma bu anıları anımsadığı için gülümsemeden edemedi. İnsanlık tarihini araştırarak bu çocukluk anılarının anlamını bilimsel olarak çözmüştü. Babasının çocukluğunda dinsel bir ayetmiş gibi söylediği şeyler, insanlaşmanın şafak vaktinde güneşin kutsal görülmeye başlandığını, güneş doğmadan uyanan insanların emeğe ve çalışmaya karşı zamanla yarattıkları bir yaşam ilkesi olduğunu; kuşaktan kuşağa aktarıldığını ve dinin de bu gerçeği bir tanrı kelamına dönüştürerek kutsal kitaplara aldığını biliyordu.

Öğrendiği bu şeylerin anlamını öğrenmek, kuşlar gibi uçmayı düşünmek onun çocukluk hayallerinden sadece bir kaçıydı. Geline aşamada bu çocukluk hayallerini gerçekleştirmiş olduğu için sevinçliydi. Ne olursa olsun çocukluk hayallerine bağlı yaşayacak ve asla bu çocukluk hayallerine ihanet etmeyecekti! Kendini bildi bileli kendisine bu sözü vermiş ve bu sözüne bağlı yaşamıştı. “Ne bu sözümü bir an olsun unutacağım, ne de bu sözüme ters düşecek bir yaşam tercihim olacak!” dedi, kendisiyle yeniden sözleşmesine.

Yüzüne vuran güneş ışınlarındaki sıcaklığın baharı müjdelediğini görüyordu. Birkaç güne kalmaz, baharı müjdeleyen cemreler toprağa düşecekti. Cemrelerin toprağa düşmesi, kışın can çekişmesini ve baharın önünün alınamazlığını ifade ederdi.

İlk cemre havaya düşer, insanı iliklerine kadar üşüten kışın soğuk havalarını öldürürdü. İkinci cemre suya düşer, suyu donduran kış soğuklarının buzlarını eriterek yok ederdi. Üçüncü ve son cemre de toprağa düşer, mart ayında can çekişen son çırpınışlarına da bir darbe vurarak varlığına son verirdi.

Cemre, halk arasında baharı müjdeleyen adeta sihirli bir doğa olayı olarak bilinirdi. İlkbaharın başlangıcında yedişer gün arayla önce havada, sonra su ve toprakta olduğu sanılan sıcaklık artışına denirdi. Arapçadan geldiği sanılan sözcük, kor durumundaki ateş anlamına da gelirdi.

Havanın böyle güzel olduğu, güneşin böyle insanı ısıtmaya başladığı bugün ne yapacağını düşündü bir an. Ne zamandır Ankara kalesine gitmek, kaleyi gezmek ve görmek istemişti. O fırtınalı günlerde cezaevine girmesi ve çıkışının da kışa denk gelmesinden dolayı bu istemini gerçekleştirememiştir. “Belki daha sonra hiç fırsatım ve koşullarım olmayabilir!” diye düşünerek kaleye gitmeyi planladı. Kahvaltısını yaparak evden çıktı ve kalenin bulunduğu semte giden bir dolmuşa bindi. Oturduğu cam kenarından yola ve geçip giden insanlara baktı. Yol boyu askeri darbenin etkisini ve yaydığı korkuyu hissettirecek cadde başlarını ve bulvarları tutan tankları ve elleri tetikte bekleyen askerleri görenler, gayri ihtiyarı bir refleksle tankların ve askerlerin uzağından geçip giderdi. Sık sık sirenler çalarak bir o tarafa bir bu tarafa giden polis araçları, silahlarının kabzasından sıkıca tutarak gözlerini dört açmış devriye gezen polisler, gelip geçenlerin korku dolu bakışlarıyla karşılaşırdu. Gördüğü manzara karşısında içten içe yaşadığı öfke kabarmasını, yüreğini yakan bir kor gibi hissetti. “Bir gün gelecek bu zulüm merkezini temellerinden sarsacak ve yerle bir edecek devrimci eylemin sahibi olmazsam, kendimi yaşamamış sayacağım!” diye geçirdi içinden.

Bindiği dolmuş, kaleye çıkılan yolun başında durdu. Dolmuştan inerek kaleye çıkan yolu tırmanmaya başladı. Kaleye çıkan yol, kalenin tarihi görünümüne uygunluk oluşturması için incelikle döşenmiş bazalt taşlardan yapılmıştı. Yolun sağında ve

solunda sıralanmış eski Ankara evleri bulunurdu. Evlerin alt katı dükkân yapılmıştı. Kimi dükkânlarda kaleyi ziyarete gelenlere satmak için hediyelik eşyalar sergilenmişti. Yemek yenecek lokantalar; çay, kahve içilecek ve sohbet edilecek kıraathaneler yol üstünde ve ara sokaklardaydı.

Yumuşak basamaklı kaldırımların ufak tefek taşlarının üstünden kaleye tırmanırken çevresine dikkatle bakıyordu. İki yakalı çarşının bittiği yerde, gecekondu mahallelerine doğru üç koldan yol uzanıyordu. Turistik kilimlerin renklerinin yoksul gelinlerin çeyiz düşlerine karıştığı dükkânlarda, pembe atlas yorganlarla, süslü nargilelerle, tespihlerle, tavlalarla iç içe geçerek renkli bir masal dünyası görünümü veriyordu. Dükkânların önüne dizilen nargilelerin, kilimlerin, boyalı beşiklerin ve güllü sandıkların arasından, sarı badanalı evlere baka baka yoluşu tırmandı.

Yükselen güneş bedenini ısıtırken, kıştan kalma esen rüzgâr bir ürpertiye yol açtı. Sanatçıların elinden çıkmış gibi düzgün kesilerek süslenmiş taşlardan yapılan geniş merdiven basamaklarını çıkarken, Ankara tarihini araştırdığında kaleye ilişkin öğrendiklerini anımsamaya çalıştı. Kalenin en üst burçlarına çıkmak için iç kalenin geniş basamaklarını tırmandı. Bir yandan kalenin kalın duvarlarını ve önüne çıkan mahzen biçimindeki yapılarını inceledi, diğer yandan burçlara bakarak binlerce yıldır süregelen bu tarihi yapının nasıl böyle dimdik ayakta durabildiğinin sırrını çözmeye çalıştı. Kimi araştırmacılar kalenin yapılış tarihinin kesin bilinmediğini söylemekle birlikte Hititlere kadar götürür, bu savlarını kentte askeri bir garnizon bulunduran Hititler tarafından yapılmasına dayandırır. Hititlerden bu yana hep aynı yerde bulunan, Romalılar, Bizanslılar ve Selçuklular döneminde birçok kez onarılan kale, tepenin yüksek bölümünü kaplayan iç kale ve çevresini kuşatan dış kaleden oluşurdu. Dış kalenin yirmiye yakın kulesi bulunurdu. Dış kale eski Ankara şehrini çevirerek koruma işlevi görürdü. Hititlerden sonra Selçukluların Anadolu'ya gelişlerine kadar

bölgeyi istila eden tüm güçler tarafından Ankara kalesi el değiştirdi, yakılıp yıkıldı ve yeniden onarılsa da Selçuklulardan sonra Türklerin eline geçti.

Ankara kalesiyle ilgili bu bilinenler yetmezdi onun için. Kaleyi oluşturan her taşa ve her burca baktığında, her basamağı bastığında, havasını her soluduğunda, kalenin yapılışından günümüze kadar bütün yaşananları öğrenmek istedi. Egemenlerin sunduğu verili tarih, gerçekleri gizlemeye yarayan yalanların toplamıydı. “Bu duvarların, bu merdiven basamaklarının, bu taşların dili olsa da konuşsa!” dedi. “Kim bilir kaç savaş yaşandı bu kalede, kaç kez el değiştirdi, kaç kez yakılıp yıkıldı ve yeniden onarıldı ele geçiren yeni sahipleri tarafından? Kim bilir kaç aşk boy verdi ve yaşandı bu kalede, bu aşklar filizlenip boy verirken kaç yaşam yok edildi kılıç darbeleriyle? Ne kıyımlar ne yıkımlar yaşandı?” diye düşünmeden edemedi. Hangi tarihi yapıyı gezse benzer şeyler düşünür, tarihin bütün gizini açığa çıkararak öğrenmek ve anlamak isterdi. Kaleyi oluşturan taşlar, burçlar, onun mimari yapısı önemliydi ama iyi bakılamazsa, derindeki nedenler ve bütün yaşananlar objektif olarak açığa çıkarılamaz ve bilinmezse, nostaljik bir görüntüden başka bir şey ifade etmezdi.

Sonunda öğlene yakın üst burca ulaştı ve kalenin duvarları üzerine çıktı. Kalenin etrafına baktı. Eski Ankara evlerinin ihtişamı, yerini harabe olmaya mahkûm bir yalnızlığa terk etmişti. Kalenin çevresindeki irili ufaklı tepeler, yoksulluğun aynası gibi derme çatma yapılan gecekondularla dolmuştu. Kalenin dibindeki gecekondulara, Çinçin adı verilerek Çingenelerin kaldığı bir mekân haline getirilmişti. Kendi çevresinde bir iki defa dönerek Ankara’nın dört bir yanını kuşbakışı izledi. İlk kez Ankara’yı böyle bir bütün halinde ayrıntılı gördü, gözlerinin önünde uzanan bu harika manzarasını içi burkularak izledi.

Kuzeyindeki Koroğlu Dağlarının eteğinde kurulan Ankara, çoğunlukla tepelerin ve vadilerin üzerinde yapılmış güzel bir yerleşim yeri idi. Cumhuriyetle birlikte Türkiye’nin başkenti haline getirilmişti. Başkent olmasıyla hegemonik devletin gücünün

de merkezi olmuş, “devletin bekası” için tüm kirli işlerin çevrildiği, tüm karanlık odakların yuvalandığı, Türkiye halklarına karşı tüm katliam planlarının yapıldığı, her şeye ve her yere hükmeden bir iktidar alanı haline gelmişti. Türkiye’de güç demek, Türkiye’de iktidar ve devlet demek, Ankara demektir. Çıkardığı yasa ve anayasalarla bırakalım bağımsız bir gelişmeye olanak tanınması, nefes almayı bile kurallara bağlamıştı. Soğuk asık suratlarıyla, bürokrasi kokan havalarıyla ölüm soğukluğundaki bir devlet resmiyetini temsil eder, korkutuculuğunu Türkiye ve Kürdistan’ın en ücra köşelerine kadar yayardı. Kürdistan’ın dört parçaya bölünerek sömürgeleştirilmesinin en büyük suçlusu, Kürt halkına karşı geliştirilen inkâr ve imha siyasetinin mimarıydı. Ankara’yla sembolleşen bu devlet gücüne karşı içinde biriken öfke, tiksinti ve intikam duygusu büyüdükçe büyüdü.

Kapitalizmi kapsamlı çözümlemelere tabi tutan Marx’ın, “Kapitalizm gelişirken kendi mezar kazıcısı olan proletaryayı da doğuruyor!” diyen tespitini anımsadı. Ankara’da merkezileşen devlet gücü de ne kadar acımasız olursa olsun, ne kadar zor uygularsa uygulasin, ne kadar katliam ve soykırımlarla bastırırsa bastırsın, kendi mezar kazıcısını da doğurur diye düşünmeden edemedi.

“Mezar kazıcısı” olarak düşündüğü Türkiye toplumunun ezilen emekçi halk yığınları, yoksul köylüleri, kadınları, gelişme gösteren devrimci gençlik hareketi ve Kürdistan’da geliştirmeyi amaçladığı halk savaşıydı. Ankara kalesinde, Ankara’ya kuşbakışı bakarak Ankara’nın mezar kazıcısını düşündüğünde gözlerini ufka dikmişti. Ufka bakarken pırıl pırıl parlayan bir gökyüzünün, bozkırın bittiği noktada yükselen heybetli dağlarla birleştiğini gördü. Ufukla birleşen dağların zirvesi, belli belirsiz görülen karlarla kaplıydı. Ufuk çizgisine dalan bakışlarıyla öylece durdu. Kış boyu Kürdistan gerçekliğiyle ilgili yaptığı araştırmalar, yaşadığı derin yoğunlaşmalar ve iç çatışmalara kaydı düşünceleri. Ankara’nın üzerini örten gökyüzü, buz kütlesine

dönmüş gibi soğğun etkisini amansızca yaymıştı. Yaşadığı derin yoğunlaşma ve iç çatışmalardan ötürü kışın amansız soğuklarını hissetmez olmuştu. Yoğunlaşma ve çatışmaları derinleştikçe sözcükler, tıpkı erimekte olan sıcak ılık sağanağı gibi beynine sürekli sökün etmişti. Beyninden yüreğine inen sözcük damlaları, çağlaya çağlaya akan bir ılık seline dönüşmüştü. O günlerde zaman ve saat olgusunu unutmuştu. Gündüzler ve geceler iç içe geçmişti. Zamanın yalnızca ritim ve uyumla ölçüldüğü bir dünyada yaşamış gibiydi. Yaratıcı gücün karanlığı ve kaosu adım adım, dalga dalga aşarak yüceliklere doğru yöneldiği yeni bir döneme girmişti. Sanki dünya bir çırpıda daha bir enginleşmiş, dolmuş ve zenginleşmişti. Zamanı zamanlardan ayıran uzaklık, artık ortadan kalkmıştı.

Günler ve uykusuz geçen geceler boyu durup dinlenmeden aralıksız sürdürdüğü araştırmaları, “Kürdistan Sömürgeci” tahliliyle sonuçlandığında düşünce dünyasını çevreleyen bütün kalıpların, bütün dogmaların paramparça olduğunu görmüş ve yeni bir paradigmaya giriş yaptığını anlamıştı. “Kürdistan Sömürgeci” dediğinde o güne kadar ki bütün yaşamının, hatta o günden sonraki bütün yaşamının da adeta sihirli formülümüş gibi düşünsel bir devrim yaşadığına inanmıştı. Sabaha kadar gözüne uyku girmemişti o gece. Gözünü her kapadığında, uykuyla uyanıklık arasında her gidip geldiğinde sanki bir ses sürekli kulağına fısıldamıştı: “Öyle bir yola girdin ki Apo, bütün yükü sen sırtlayacaksın artık. Yaşanmamış bütün acıları ve zorlukları sen yaşayacaksın. Ve hep bir başına olacak, hep tek başına kalacaksın!”

Kulağına fısıldayan sesin heybetiyle yerinden sıçramış, uzandığı somyadan kalkıp odanın içinde bir aşağı bir yukarı gidip gelirken fısıltı diye hissettiği şeyin ne anlama geldiğini düşünmüştü. Yaşadığı iç çatışmalar, bitimsiz kâbus dolu bir uykuyu andırmıştı adeta. Sabah olduğunda banyoya girip ılık suyla bir duş almış, çıktığında Haki’nin de uyandığını ve her zamanki gibi kahvaltı hazırlamaya başladığını görmüştü. Kapı ve

pencerelerin kapalı olup olmadığını kontrol etmiş, sıkı sıkıya kapalı olduğunu, konuşacağı şeyleri kimsenin duymayacağını anlamış ve rahatlamıştı. Zaman geçirmeden Haki'ye günlerdir yürüttüğü araştırmaların sonuçlandığını, temel teorik tezlere ulaştığını söylemişti. Konuşurken bir yandan tam da cemrenin düştüğü zamanlarda kendisi de yüreklere bir cemre gibi düştüğünü, bir yandan da kulağına gelen fısıltıların gelmeye devam ettiğini düşünmüştü. Düşünsel, ruhsal ve psikolojik olarak yaşadığı çatışmanın düzeyi bütün bedenini sarsan bir depreme dönüşmüştü. “Kürdistan Sömürgeçdir!” demişti bütün gücünü toparlayarak. Sonrasını anımsamamıştı artık, bayılmıştı.

Ufka bakarken anımsadığı şeyler, çok yakın zamanda olmuştu ama halen etkileri devam ediyordu. Gözlerini ufuktan ayırıp uzaktaki stratejik tepede konuşlanmış Mamak askeri garnizonuna çevirdi. Garnizonun içindeki cezaevini anımsadı. Yedi aylık cezaevinde yaşadıkları geldi gözlerinin önüne. Başta samimi olduğu Doğan Fırtına olmak üzere birlikte kaldıkları arkadaşlarının çoğu hala Mamak cezaevinde yatıyordu. Hüzün ve öfke karışımı bir duygu yayıldı bedenine. Gözlerini tam karşısında duran ve tepeden kuşbakışı bakılınca koğu içleri hariç, bütün devasa yapısı olduğu gibi görülebilen Ulucanlar cezaevine çevirdi. Ulucanlar cezaevi, kaleden bakılınca öyle yakın görünüyordu ki, elini atsa nöbetçi kulübesini bir yerinden tutabilecek, bağırса sesi duyulabilecek gibi bir duygu yaratıyordu. Cezaevindeki bir havalandırmaya bakarken sabit kaldı gözleri. “Acaba Denizler için kurulan idam sehpaları bu havalandırmada mı kuruldu” diye bir soru geçti kafasından. Düşünceleri beş Mayıs'ı altı Mayıs'a bağlayan geceye kaydı. Denizlerin haykıran gür sesi, cezaevi koridorundan koğuşlara kadar yayılmıştı. O anda durumu anlayan tutsakların slogan atmaktan, kapı ve pencere dövmekten başka ellerinden bir şey gelmemiş, Denizlerin idama götürülüşü önlenememişti. O koşullardaki tutsaklık, elleri kolları bağlanmış dört başı mamur bir çaresizliği ifade etmişti. Bütün tutsaklar için olduğundan çok daha fazla o gün, kendisinin de

içinde bulunduğu çaresizliği, yaşamı boyunca unutmayacağı bir gün olmuştu. Altı Mayıs tarihli gazetelerden Denizlerin idamını öğrendiklerinde yine protesto amaçlı gün boyu slogan atmaları ve kapı dövmeleeri sürmüştü. Yapılan saygı duruşu, edilen intikam yeminleri birbirini izlemişti. İşte o gün çok düşünmüş, bu yiğit devrimci önderlerin anısına bağlılığın gereklerine uygun yaşayacağına söz vermişti. Verdiği sözü ne duyan olmuştu ne de gören. Kendi kendisiyle bir sözleşme yaparcasına söz vermiş ve adeta sözleşmişti.

İşte şimdi Denizlerin idam edildiği yerde saygı duruşuna geçer gibi durmuş, idam sehpalarının kurulduğu ve Denizlerin idam sehpalarında sallandığı havalandırmaya bakıyordu. Ölümünün birinci yıldönümü daha dolmamıştı. Buna rağmen bu yiğit önderlerin anılarına bağlı yaşayarak bir anını bile boşa geçirmemiş, Kürdistan'ın sömürge gerçekliğini açığa çıkararak devrimi geliştirmenin en büyük adımlarından birini atmış, yüreklere ilk cemreyi düşürmüştü. Yaptığı bütün bu araştırmalar sonucunda sadece devrimin teori ve pratiğini, strateji ve taktiklerini anlama ve anlamlandırma değil, bir o kadar da Cumhuriyetin özelliklerini, tarihten günümüze kadar edindiği despotik karakterini de bütün çıplaklığıyla çözümlemiş ve anlamlandırmayı başarmıştı. Ama bu tek başına yetmezdi. Daha fazla ne yapabileceğini düşünmediği bir anı bile yoktu. Objektif şartların objektif tahlili diyordu devrim ustaları. Objektif şartları tahlil ederken en kaba biçimiyle şöyle bir gerçeklikle karşılaşılıyordu:

Bu yiğit devrimci önderlerin katledilmesiyle devrimci gençlik hareketi büyük bir yara aldı. En önemlisi darbe rejimi ve onun suç ortağı durumundaki sivil görüntüsü önce Nihat Erim, ardından Ferit Melen Hükümeti, bir balyoz gibi bütün sol örgütlerin tepesine indi, ezdi, sindirdi ve dağıttı. O baskı dönemi, direnişin toplum ve gençlik üzerindeki büyük etkisini kırdı, topluma ve en fazla da gençliğe yayılan devrimci heyecan ve coşkunun yerini karamsarlık ve umutsuzluğa bıraktı. Kimin ne

yapacağını bilinmediği, herkesin kendisini kurtarmak için kaçtığı, cezaevlerindeki sorgulamalarla kimilerinin itiraflar yaparak pişmanlık duyduğu kasvetli ve korkutucu bir hava etkili oldu. Örgüt üyeliği idamla yargılanma gerekçesi yapıldığı için gizli kalan birey veya küçük gruplar da kendilerini tasfiye etti. Bu anlamda bir devrimci çıkış için objektif koşullar uygun değildi. Tüm koşullar aleyhteydi. Örgütlenmek için konuştuğu eski örgüt mensupları, “Hele dur Apo, bu ne acele! Biraz daha sabrederim, koşullar düzelince örgütleniriz!” diyorlardı. Bir defa konuşan, bir daha konuşmaya yanaşmazdı. Koşullar böyle iken kendisi de beklemeli miydi? Halka ve devrimci önderlerin anılarına bağlı yaşamının gereği böyle olabilir miydi? Bunun gibi yığınca soruyu kendisine sorar ve iç dünyasında yaşadığı yoğun çatışmalar sonucunda kendisini yeni bir çıkış için ikna etmeye çalışırdı. Bütün bu iç sorgulamalarda vardığı sonuç; halkın temel gerçeklerinden ve katledilen devrimci önderlerin anılarından kopuk yaşamak, kendisi için en büyük düşkünlük, onursuzluk ve ahlâksızlık gibi gelirdi. O zaman vakit geçirmeden halkın temel gerçeklerine ve anılara bağlı yaşamak için gerekli olan ne varsa yapması gerekiyordu. Objektif şartlar olgunlaşmamış ve aleyhtedir diye çaresiz bir kaderciliği kabul edecek durumu hazmedemezdi. Zaten Kürdistan’a ve sömürgeciliğe ilişkin yaptığı tahliller, hele darbe rejimi altında yaşanan bu günlerde akıl karı değildi ama O, bu araştırmaya girerek netleşmeye gitmeyi başarmıştı. Şimdi pratik adımlarını atmanın zamanıydı.

Devrimci örgütlenmeye gitmek için her yönüyle koşulların aleyhte olmasına karşın olumlu olan bir şey, kendisi için çıkış noktasıydı. Bu ise, devrim önderlerinin katledilmiş, örgütlerinin dağıtılmış, diğer öncü olabilecek kadroların cezaevlerine doldurulmuş olmasıydı. Bunun sonucu olarak gençliğin yaşadığı örgütsüzlük ve dağınıklık hat safhaya ulaşmıştı. Buna rağmen gençlik korkusuzca tartışmaktan, devrimci arayış içine girmekten çekinmiyordu. Hem 68 Kuşağının direnişçi ruhu, hem Mahirlerin ve Denizlerin son nefeslerine kadar vazgeçmedikleri direnişçi ve

devrimci ruhu gençliği diri tutuyor ve bilinçsizce de olsa gençlikte yaşamaya devam ediyordu. Onun için bu yeterliydi. Bütün bunları düşünerek daha önce kendisiyle yaptığı sözleşmeyi yenilercesine bir duruşla, kendisini her türlü devrimci gelişmeyi yaratmaya hazır hissetti. Denizlerin idam edildiği havalandırmaya bakıp düşünürken büyük bir kararlaşmayı yaşadı, omuzlarından ağır bir yük kalkmışçasına hafifledi.

Vakit öğleni geçmeye başlamıştı. Artık kaleden inerek okuduğu Siyasal Bilgiler Fakültesine gidebilirdi. Geldiği yoldan geri dönerek aşağı indi. İnerken Çirüsk’u düşündü. Yakalanmasına neden olan okul boykotunda Doğan Fırtına’nın yanında Çirüsk’u görmüş, tanıdı. Doğan Fırtınayla birlikte boykotu organize edenlerden biriydi. Kendisiyle konuşmamıştı ama kimi özelliklerini militanca görmüştü. Cezaevinden çıktıktan sonra birkaç kez karşılaşmış, yine konuşmamıştı. Biraz daha izleyip anlamak ve tanımak istemişti. Kendisi sınavlara girerken Çirüsk da kaldığı derslerden sınavlara girdiğinden, sınavlar boyunca daha sık karşılaştı. Çirüsk’u biraz da araştırdı. Öğrendiği kadarıyla Dersim soykırım gerçeğinin kalıntılarından biriydi ve Aleviydi. Hem Alevilik hem de Dersim direnişçiliği solun ve devrimci mücadelenin önemli bir zeminiydi. İkna edip kazanabilirse, devrimci bir militan olmaması için neden yoktu. Ancak bir sorun vardı, kendisini THKO’nun bir mensubu ve militanı olarak görüyordu. Kendi toplumsallığından tümüyle uzaktı. Bu nedenle kendi toplumsallığı üzerinde ne kadar kapsamlı konuşursa o kadar ikna etme olasılığı vardı.

Okula geldiğinde okul bahçesinde birkaç arkadaşıyla sohbet ederek güneşlemeye çalışan Çirüsk’u gördü. Güler bir yüz ifadesiyle Çirüsk’un bulunduğu guruba yaklaşarak selam verdi. “Abdullah Öcalan” diyerek kendisini tanıttı ve her birisiyle ayrı ayrı tokalaştı. Bir iki dakika kendi aralarındaki sohbetlerine kulak misafiri oldu ve Çirüsk’a döndü. “Seninle biraz konuşabilir miyiz?” dedi. Gözlerini dikip vereceği cevabı bekledi. “Olur! Konuşabiliriz tabii!” dedi Çirüsk, bir an baktıktan sonra.

Çirüsk'un arkadaşlarıyla tokalaşıp ayrıldı. Okulun giriş kapısından caddeye çıktı ve Cebeciye giden caddenin kaldırımından ağır adımlarla yürümeye başladı. Çirüsk ise arkasında yürüyerek ona yetişmeye çalıştı. Onu daha önce tanımış ve soyadının Öcalan olduğunu öğrenmişti. Öcalan soyadı kolay bulunmayan ve duyulduğunda insanda etkiler bırakan bir özelliğe sahip olduğu için iz bırakmıştı. İlk kez, Fakülte panosuna asılmış bir duyuruda Maliye Bakanlığından burs almaya hak kazanmış 20 öğrencinin adını incelerken Abdullah Öcalan adıyla karşılaşmıştı. Öcalan soyadı özellikle dikkatini çekmişti. Bunun nedenini düşünürken, kişinin içinde şekillendiği toplumsal gerçekliğin özelliklerini yansıtmaya bağlıydı. Hala canlılığını koruyan bir aşiret yapısından gelir ve aşiret zihniyetinin etkilerini taşırdı. Mensubu olduğu aşiret Dersim tertelesinden nasibini almış, tutsak edilip mecburi iskâna tabi tutulan aşiret artıklarıydı ve on yıl sonra yurtlarına geri dönmüşlerdi. Kendi topraklarıyla yeniden buluşan bu insanların katliama ilişkin anıları henüz çok tazeydi. Bir araya geldiklerinde, hep o katliam yıllarında neler yaşadıklarını anlatırlardı. Hikâyeleri bitince, hemen her defasında “Allah o günleri bir daha düşmanımıza bile göstermesin” derlerdi. Kendisi de akıl almaz zulüm yüklü bu hikâyeleri bir masal dinler gibi dinlemişti. Aşiret gerçeğinde, yaşanan her haksızlığa karşı mutlaka misillemede bulunup öç alma geleneği vardı. Aşiret kavgalarına ilişkin anlatılan hikâyelerden bunu da öğrenmişti. Öcalan soyadının bu kadar dikkatini çekmesinin bundan kaynaklı olabileceğini sanırdı. Bu, kendisi açısından bir yönüyle Mehdi beklentisi içinde olmak gibi bir şeydi. Bir ‘Öcalan’ın çıkacağına ve soykırımın intikamını alacağına inanmak isterdi.

Cezaevine girip çıktığından ve düşüncelerini bulunduğu her ortamda açıkça söylediğinden tüm öğrenciler tarafından tanınır hale gelmişti. Hatta yeni okula kaydını yaptıran öğrenciler Onu gördüğünde birbirine göstermekten geri durmazdı. Bu durumlara çokça tanıklık ettiğinden, Apo'nun kendisiyle neler konuşacağını merak etti. Apo'yu THKP-C'li bilirdi. Aynı kökenden

gelmelerine rağmen her iki örgüt arasında çok ciddi çelişkiler bulunurdu. Kendisini THKP-C'li yapmak için konuşursa “avucunu yalar” diye düşündü, vereceği cevapları kafasında netleştirmeye çalıştı.

Cadde cadde yürüyerek Cebeci'den yola çıkıp Sıhhiye'ye kadar gittiler; Sıhhiye'den Kızılay'a geçip oradan tekrar Cebeci'ye döndüler. Cebeciden yürüyüp Kızılay'a geldiklerinde yürüyüşe başlamalarının üzerinden üç saat geçmişti. Yavaş yürümüş, konuşmuş ama konuşan hep Apo olmuştu. Toplumlar tarihini anlatırken tarihsel-toplumsal bir gerçeklik olarak İnsanı ve insanlık tarihini anlatmıştı. En son kapitalizmle birlikte ortaya çıkan gerçekliği, kapitalizmin emperyalistleşmesini ve emperyalist aşamanın temel özelliklerini izah etmişti. Anlattıklarının içinde Ekim Devrimi özel bir yer tutmuştu. Bu devrim yeni bir çağ başlatmıştı ve çağımız sosyalist devrimler ve ulusal kurtuluş hareketleri çağıydı. Sosyalizm bu çağın en devrimci ideolojisiydi. Sosyalizmin kılavuzluğu, emekçi sınıfları ve ezilen halkları özgürlüğe taşıyacaktı.

Kürdistan ve Kürt gerçekliği üzerinde ayrıca durdu. 19. yüzyılda gelişen Kürt isyanlarına değinirken nedenlerini açmaktan kaçınmadı. Birinci Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışını, savaşta Kürdistan'ın nasıl parçalandığını ve yeni Türk devletinin nasıl kurulduğunu genişçe yorumladı. Çirüsk'ü en çok etkileyen husus, devletin 1925-1940 yılları arasında Kuzey Kürdistan'ı nasıl yeni baştan işgal ettiğine ilişkin anlatımdı. Daha önce isyan olarak bildiği bazı çıkışların, gerçekte Kürdistan'ı parça parça işgal etmek isteyen devletin başvurduğu provokasyonlara tepki olarak geliştiğini yeni öğreniyordu. Osmanlı'nın enkazı üzerinde kurulan yeni devletin Kürdistan'ı aynı anda bir bütün olarak işgal edip egemenliği altına alma gücü yoktu. Kürdistan'ı işgal etmeyi sürece yayması ve parça parça düşürmeye çalışması bundandı.

Konuşmasını bağlarken “Dersim soykırımıyla birlikte askeri işgal tamamlandı, hemen ardından beyaz soykırım dönemi

başladı. Kürdistan sömürge bir ülkedir. TC devleti Kürdistan’da korkunç bir inkâr ve imha politikası uyguluyor. Kürtler halk olarak yok oluş sürecine alınmışlar. Kürdistan’da gelişen kapitalizm Kürtleri uluslaştırmıyor, tersine yok oluş sürecine ivme kazandırıyor. Bu gidişata müdahale edip yok oluşu durdurmak, toplumuna bağlı devrimci her insanın en temel yurtseverlik görevidir” dedi.

Yol boyunca dikkatle konuşmaları dinleyen Çirüsk, büyük bir şaşkınlık yaşamış, söylediklerini ilk kez duymuştu. Çirüsk’un en çok etkilendiği sömürgecilik teorisiydi. Sömürge savaşlarının her yerde sürdüğünü bildiği için bu teoriyi uzağında görür, üzerinde fazla yoğunlaşma gereği duymazdı. Ama Apo’nun ortaya koyduğu sömürgecilik teorisi, ülkesi ve kendi toplumsallığı içindi. Şimdiye kadar uzağında gördüğü teorinin tam içine çekilmişti. Konuşmaları ufku açan, motive eden, düşünce kalıplarını yıkan bir anlatım ve tahlil gücüne sahipti. Dersim katliam artığı olarak kendisini görmeye, TC’nin Dersim’de neden katliam yaptığını anlamaya başladı. Kafasındaki soru işaretleri cevabını buldu, yeni bir dünyaya adım atmış gibi bir duygu yaşadı. Apo’nun konuşmaları bittiğinde durup Çirüsk’a baktı, ne kadar ve nasıl etkilendiğini anlamaya çalıştı.

“Ne diyorsun? Bütün bu anlattıklarımın çıkardığın sonuç nedir? Karşı çıktığın, kabul etmediğin, ikna olmadığın noktalar var mı?” dedi, bakışlarını Çirüsk’in gözlerinden ayırmadan.

“Ne diyebilirim ki? Anlattıkların çok çarpıcı ve etkileyicidir. İlk kez duyuyor ve şok yaşıyorum adeta. Üzerinde çokça düşünmem ve sindirmem gerekir diye düşünüyorum. Ama çok kısaca söyleyeceğim şudur; deyim yerindeyse sarsıldım, söylediklerinin hepsine katılıyorum.”

“En çok seni etkileyen tespitler nelerdi?” dedi gülümseyerek.

“Konuşmanın bütünü beni etkiledi ama özellikle Kürdistan’ın sömürge bir ülke olduğu biçimindeki tespitini beni müthiş etkiledi ve ufkumu açtı. Dersim direnişinde yer almış ve

soykırımdan ciddi ölçüde etkilenmiş bir aşiretten gelmeme, yine mecburi iskâna tabi tutulmuş bir anne ve babanın çoğu olmama rağmen Dersim'in neden böyle bir vahşeti yaşadığını şimdiye dek çözememiştim. Ancak anlattıkların sayesinde bu gerçeği daha iyi görebildiğimi belirtebilirim. Bu nedenle çok sevinçliyim. Gerçekten çok sevinçliyim; çünkü görme duyusunu yitirmiş birinin yeniden görmeye başlamasına benzer bir duygu yaşıyorum.”

Yaşadığı duygu yoğunluğunu bütün boyutlarıyla anlatmak isteyen Çirüsk, kendisini frenleyip düşünmeye başladı. Bütün bunları anlatan akranı sayılacak genç bir devrimciydi. Kendisi iki yıllık üniversite öğrencisiydi ve devrimcilikle üniversitede tanışmıştı. O zamana kadar devrimciliğe ilişkin öğrendikleri bölük pörçüktü. Buna karşılık bu gencecik insanın anlatımında muazzam bir bütünlük ve sistematiklik vardı ve bu yönüyle olağanüstü etkileyiciydi. Kendisi de olağanüstü etkilenmiş ve anlattıklarının büyüleyiciliğine kapılmıştı. “Söylediklerini bütün derinliğiyle anlayabilir miyim?” diye bir soru belirdi zihninde. Anlamaya ilişkin nerede okuduğunu bilmesede bazı şeyler geldi aklına. “Anlamak kişinin yorum gücünün derinliğine bağlıdır. Yorumlama gücünü kullanmadan anladığını söylemek, kopya çekmek gibi bir şeye benzer. Mürşidiniz size ihtiyacınız olan gıdayı verir. Aldığınız gıdayı olduğu gibi ‘yutmak’ yerine, sevgi değirmeninde öğütmek durumundasınız. Gıda ancak o zaman sizi girdiğiniz yolda yürütecek bir enerjiye dönüşebilir. Gıda tanelerini sevgi değirmeninden geçirmeyen kimse sağlıklı beslenemez,” şeklindeki sözleri anımsayınca “Anlama gücümü derinleştirirsem, anlatılanların derinliğine de ulaşabilirim,” diye içten içe sevindi.

Çirüsk’un dikkatini çeken başka yönler de vardı. Apo’nun çok temkinli hareket ettiği belliydi. Kimsenin duymaması gereken bir sırrı paylaşıyormuş gibi davranmıştı. Çünkü ‘Kürt’ ve ‘Kürdistan’ kavramlarını kullanmak bile kendi başına tutuklanma nedeniydi.

“Demek öyle” dedi gözlerinde parlayan sevinci gizlemeyerek. “Madem bu kadar etkilendin, madem her şeye katılıyorsun; o halde etkilendiğin düzeyde ciddi ve anlayışlı olman gerekir. Ona göre anlayış ve ciddiyet, bir devrimcinin olmazsa olmaz özelliğidir. Bunu hiçbir zaman unutma.”

Kaldığı Haki’lerin evinin adresini vererek tokalaşıp ayrıldı Çirüsk’tan. Kıştan kalma akşam güneşi yavaş yavaş batmaya başlıyordu. Akşam soğuğu daha fazla hissettiriyordu kendisini. Akşam soğuğuyla vücudu ürpermeye başladı; Çirüsk’un etkilenme düzeyine bakarak yeni bir kişiyi kazanmanın verdiği sevinçle Bahçelievler’e giden dolmuşların bulunduğu durağa doğru yürüdü.

** ** *

Sınavlar bitmiş, sonuçları açıklanmış ve Çirüsk sınıfı geçememişti. Oysa vermesi gereken beş dersti sadece. Beş dersten ikisini vermiş, üçünü veremediği için sınıfta kalmıştı. İsteseydi çalışır sınıfı geçerd. Yeterince zekiymi ve dersleri anlamama gibi bir durumu yoktu. Buna rağmen çalışmaması ve sınıfta kalması, bir yerde kendi tercihiydi. “Nasıl devrimciyim, bundan sonraki yaşamım devrimcilik yapmak üzerinde inşa edilecekse eninde sonunda okulu bırakacağım. Bitirmeyeceğim bir okulun sınıflarını geçmek için ne diye inek gibi çalışayım ki!” diye düşünmüştü. Apo’yla konuşmadan önceydi bu düşündükleri. Apo’yla konuştuğunda son iki ders kalmıştı ve isteseydi de çalışma olanağı yoktu. Sınıfta kaldığı için, kendisi tercih ettiği halde utanacağı aklına hiç gelmemişti. Onu böyle düşünmeye ve utanmaya sevk eden, Apo’nun sınavlardaki başarısıydı. Okulun giriş kapısına asılan sınav sonuçlarını incelediğinde, kendi durumundan önce Apo’nun sınav sonuçlarına bakmıştı. Zaten kendisinin düşük not alacağını ve sınıfta kalacağını biliyordu. Apo’nun notlarına baktığında şaşkınlıktan gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Cezaevinde olduğu için okula hiç gelmediği halde üst

üste girdiği on iki dersin hepsini verip sınıfı geçmeyle kalmamış, yüksek bir not derecesi almayı başarmıştı. Gördüğü kadarıyla Apo da devrimciydi, hatta kendisinden çok daha ileri, profesyonel devrimci diyebileceği bir konumdaydı. O halde neden ve nasıl bu kadar çalışarak yüksek not alabilmişti? Konuşmalarını anımsayınca hayatında duyduğu en tehlikeli düşünceleri savunan olarak gördüğü ilk kişiydi. Bu yapıdaki kişilerin okulu araç olarak kullandıkları açıktı. Çirüsk’un akıl erdiremediği şey, madem Apo okulu araç olarak görüyorsa, neden yüksek dereceyle okulu geçecek biçimde çalışmıştı? Bu konuda ne kadar düşünürse düşünsün Apo’nun mevcut durumunu kendi mantığı içinde bir yere oturtamamıştı. Utanmasına neden olan bu durum olduğu kadar, Apo’nun kaldığı ev olan verdiği adrese gideceğine söz vermesiydi. Konuşmalarından sonra bir iki kez okul koridorunda görmüş olsa da konuşmaktan kaçınmış ve Apo’yla göz göze gelmemek için hemen yönünü değiştirip başka yere gitmişti. Korkusu “Neden sınıfta kaldın?” diye sorsa, nasıl yüzüne bakacaktı, sorusundan kaynaklanıyordu. Ama nereye kadar kaçabilirdi?

Apo’yla konuşmasının üzerinden iki hafta geçmişti. Yeni konuşmuş gibi söyledikleri kulaklarında çınlıyordu. İleri sürdüğü tezler ve teorik açıklamalar düşünce dünyasında ve ruhunda depresyon etkisi yaratmıştı. Konuşmaları üzerinde düşündükçe yaşadığı depresyon etkisi, artçı sarsıntılar gibi etkisini sürdürüyor, “ben bu yaşa kadar nasıl yaşamışım!” diye kendisini sorgulamadan edemiyordu. “Aynı yaşlarda bir kişi geliyor, muazzam bir bilgi birikimine sahip. Hele sahip olduğu olgunluk ve sadelik beni müthiş etkiliyor. Konuşmalarında Türkçe diline çok hâkim olmasa da düşünceleri çok sistematik. İnsan onun o muazzam sistematik düşüncesi karşısında utanma duygusu yaşamadan nasıl durabilir!” diyerek düşünüyor ve gerçekten de utandığını iliklerine dek yaşıyordu.

İnsanda arayışı geliştiren ve mücadeleye çeken duygu, utanma duygusuydu. Utandığına göre Apo’nun çizdiği çizgide

mücadele etmesi, bu yönlü arayışını güçlendirmesi gerekirdi. Ancak Apo'nun hem lanetleyerek kaçtığı Kürtlük hem yaratarak seveceği Kürtlük farklıydı. Esas karar vermesi gereken nokta da buydu. Onun yaratacağı Kürt olabilir miydi? Söylediklerinden anladığı şey, Onun imkânsızı yaratmak istediğiydi. İmkânsızı yaratmak mümkün müydü? Mümkün olsa bile, neyle yaratacak? Hangi mirasa dayanarak, hangi gücü kullanarak ve nasıl yaratacak? Parti, ordu ve cephe yaratmalarına rağmen Mahirlerin, Denizlerin ömrü bir atımlık barut olmaktan öteye geçememişti. Bildiği kadarıyla Apo'nun bir atımlık barutu da yoktu. Madem böyle, neyine güveniyordu da en tehlikeli düşüncelerle ortaya çıkıyordu? Ne kadar düşünürse düşünsün beynine hücum eden sorulara cevap bulamıyor ama Apo'nun yanına gitme, bir kez daha konuşma, yapabilirse arkadaşı olma duygusu her geçen gün biraz daha yakıcı hale geliyordu.

Siyasal Bilgiler Fakültesine yeni başladığında, Basın yayın yüksek okulunda okuyan Antalyalı bir Türk yanına gelmiş, çekine çekine bir şeyler sormuştu. Nedenini bilmediği halde yaşadığı ürkekliği ve çekingenliği anlayıp “çekinmene gerek yok arkadaş, ne soracaksan veya ne söyleyeceksen söyle!” dediğinde, Antalyalı Türk “nerelisin, Kürt müsün, kuyruğunuz var mı” diye sormuştu. Bir de o çekingenlik ve ürkeklik içinde gözaltından ikide bir arkasına baktığı da Çirüsk'un gözünden kaçmamıştı. Apo'nun konuşmalarını düşündüğünde yaşadığı bu olayı anımsamış ve acı bir gülümseme dudaklarını yalayıp geçmişti. Gerek çocukluğundan beri duyduğu katliam anıları ve yaşanan sürgünlerin taptaze olan acıları, gerekse kendisine anlatılan Dersim'in isyan ve yenilgi hikâyelerini tekrar tekrar hatırlamaya çalıştı. Bu gerçekliğe okulda karşılaştığı ve yaşadığı Türklük gerçeğini ve “kuyruklu Kürt” yakıştırmalarını da ekledi. O güne dek bildiği ve duyduğu her şeyi ama her şeyi yan yana getirdiğinde ileri sürülen sömürgecilik tezi, düşünce dünyasında yerli yerine oturdu. Sömürgecilik tarafından oluşturulan zihniyetin ne denli korkunç olduğunu yeni yeni anlamlandırdı. İlk

kez “Kürt olmanın ne denli acı verici bir şey olduğu!” hissini yaşadı. “Vatansızsin, kimliksizsin, isimsizsin, dilsizsin, varlığını kabul edilmiyor!” diyerek, buna rağmen Kürtlükten kaçışın en büyük onursuzluk olduğunun bilincine vardı. Bütün bunları düşündüğünde “Hepimiz Kürtlükten kaçıyoruz ama Apo kaçmıyor. Sömürgeci canavarın ağzından, dişleri arasından bir Kürt olarak önce kendisini çıkarıp alıyor, kendi şahsında Kürtlüğü de kurtaracağına inanıyor!” diye içten içe söylendi.

Yaşadığı bu iç sorgulama ve yoğunlaşma Apo’yla bir an önce görüşme istemini güçlendirdi. Elini ceplerinde gezdirerek verdiği adresi aradı. Ceketinin iç cebinden kırışmış ve biraz daha kalsa yırtılacak denli yıpranmış küçük kâğıt parçasını çıkardı. Düzelterek el yazısıyla yazılan adrese baktı. Saatine baktığında, 15’e geliyordu. Vakit geçirmeden durağa gidip Bahçelievler’e giden otobüse bindi. Eve vardığında kendisine kapıyı Haki açtı. Haki’yi okuldan tanırdı. Sık sık geldiği Siyasal’da tartışmalara katılır, Cepheciler olarak gördüğü kişilerle görüşür ve savunduğu düşünceler onlara yakın olduğu için onu da Cepheci olarak bilirdi. Okuldaki karşılaşmalarında pek sıcak değildi ama Haki’nin yaklaşımını çok içten ve sıcak gördü. “Hoş geldin!” dedi Haki, tokalaşmak için tuttuğu elini bırakmadan içeri geçmesini sağladı ve kapıyı kapattı. “Buyur, içeri geç!”

“Abdullah Öcalan davet ettiğinde bu evin adresini vermişti. Umarım yanlış gelmedim!” dedi, ürkek bakışlarla Haki’ye bakarken.

“Yok!” dedi, aynı samimi ve içtenliği yansıtan ifadesiyle. “Arkadaş sizden söz etmişti. Ama ne zaman geleceğini söylememişti. Zaten çok da önemli değil. Evde isek, ev her zaman sizin gibi arkadaşları karşılamaya uygundur. Arkadaş da odasında çalışıyor. Biraz sonra gelir. İstersen ayakta kalma, salona geçelim. Kemal de orda. Sohbet ederiz.”

Haki salona geçerken, Çirüsk da arkasından gitti. Apo için “arkadaş” derken sesine yansıyan sevgi ve saygı ifadesi gözünden kaçmadı. İlk girdiği salonun duvarlarına baktı. Haki, Kemal ve

Apo'nun el yapımı resimleri yan yana gelecek şekilde duvarda asılıydı. Resimler karakalem olduğu halde çok güzel çizilmişti. Bir ressamın usta ellerinden çıkmış gibi çerçevelenerek duvarda asılıydı. Resimlerden bakışlarını ayırıp salonun diğer duvarına çevirdiğinde Kemal'le göz göze geldi.

“Hoş geldin arkadaş!” dedi Kemal, tokalaşmak için uzatılan elini sıkarken. Sıcak, içten ve samimi davrandığını görünce rahatladı.

“Sanırım geçen gün Arkadaşla konuşmuşsunuz. Ne konuştuğunuzdan Arkadaş söz etmedi ama konuştuğunu söyledi!” dedi Kemal, aynı ses tonuyla.

“Evet!” dedi Çirüsk düşünceli bir yüz ifadesiyle. Kemal'in sesinde de en az Haki kadar sevgi ve saygıyı yansıtan bir ifade vardı Apo'ya karşı. “Siz üçünüz mü kalıyorsunuz bu evde, başka kimse kalmıyor mu sizinle?” diye sordu, düşünceli yüz ifadesini gidermeye çalışarak.

“Yok!” dedi Kemal, yüzüne yayılan sevinçli bir gülümsemeyle. “Arkadaş gelmeden önce Sadri diye bir arkadaşla kalıyorduk. Hemşerimizdi. Cezaevinde arkadaşla tanışmış ve çıkınca bizim evin adresini vermiş. Böylece arkadaş yanımıza geldi. İyi ki gelmiş. Düşünsel ve teorik düzeyde arkadaştan öğrendiğimiz öyle çok şey oldu ki! Arkadaşı tanıyıp anladıkça ne çok eksikli yanlarımızın olduğunu daha iyi anladık.”

Duraksayan Kemal'in Tok ve gür sesi, bir çağlayanın gemlenemez ahenkli akışını andırıyordu. Yaşadığı sevinç ve heyecanın yoğunluğu, gülen gözlerinden dışa yansıdı, Çirüsk'u çepeçevre sararcasına etkisine aldı. Haki ve Kemal'den kendisine yansıyan içtenlik, sıcaklık, sevgi ve heyecan dalgası bir anda kendisini sardı, yaşadığı yabancılığı ve ürkekliği dağıtarak onlarla bütünleşen bir ruh etkili oldu.

“Söylediklerine harfiyen katılıyorum. Yaklaşık üç saatten fazla konuştu benimle. Söylediği her şeyi ilk defa duyuyordum. Bu kadar kitap okumama rağmen, söylediklerine hiçbir kitapta rastlamamıştım. Hele “Kürdistan Sömürgeci” dediğinde ve

sömürgecilik tezini açtığında, adeta derin bir şok dalgasına kapılmış gibi bir duygu yaşadım. İnanılmaz bir düşünce sistematığı var, bir o kadar da iknacı ve çözümleyiciydi.”

“Sana bir şey söyleyeyim mi, sömürgecilik tezini ilk duyan biz ikimiziz. Kürdistan toplumsallığını ve sömürgecilik tezini tahlil etmeye çalışırken kadınların yaşadığı doğum sancılarını katbekat aşan zorluklarla örülü bir süreci nasıl yaşadığını gözlerimle görmesem hayatta inanmazdım.”

Duraksadığında bir an Haki’yle göz göze geldi. Olayın olduğu gün eve gelince yatakta baygın halde uzandığına o da tanık olmuştu. “Kürdistan sömürgeci” dediğinde bayıldığını söyleyecekti ki, kendisini hemen frenledi. Haki’yle birlikte bu sırrı saklama konusunda hemfikir olduğunu düşündü. Eğer bu bayılma durumunu birilerine söylemek gerekirse, Arkadaşın kendisi söylemeliydi.

“Kemal doğru söylüyor” dedi Haki, duraksadığını görerek. Bayılma konusunu açmadığı için sevinmişti. Gözlerini Çirüsk’un gözlerine dikip baktı, ne kadar etkilendiğini anlamaya çalıştı. “Anlayacağın Çirüsk arkadaş, sömürgecilik tezini duyan üçüncü kişi sensin. Hatta duyan ilk kişinin sen olduğunu söyleyebilirim. Çünkü ikimiz de Türk’üz. Fakat sen Kürt’sün. Bir gün gelecek, sömürgecilik tezini duyan ilk Kürt olduğunu söyleyeceksin övünerek!”

Çirüsk ne diyeceğini bilemedi. Apo’ya ilişkin Haki ve Kemal’in söyledikleri, Ona duydukları sevgi ve saygı her yönüyle belliydi. İkisinde gerçekleşen bu sevgi ve saygının biçimini düşündüğünde, her türlü gösterişten ve yapmacıktan uzaktı. İçselleşmiş ve sarsılmaz bir bağlılığa dönüşmüş gibi doğaldı davranış ve yaklaşımları. Apo bunu nasıl başarmıştı? İki Türk’ü bu kadar kendisine yakın bulmasının nedeni neydi? Mesela güvenebileceği Kürtlerden hiç kimseyi bulamamış mıydı? Bir araya gelmeleri, tanışmaları iki üç ayı geçmediği halde aralarında oluşan bu sarsılmaz bağ, nasıl ve neye dayanarak oluşmuştu?

Aklına gelen daha birçok soruyla düşünce dünyasında fırtınalar koparken kendisinin kurduğu ilişkilerle Apo'nun kurduğu ve geliştirdiği ilişkileri karşılaştırmadan edemedi. Kendisinin de Türk arkadaşları vardı kuşkusuz. Ama Türk arkadaşlarıyla olan ilişkilerini sorguladığında, var olan ilişki düzeyinin öylesine bir ilişki olmanın ötesine geçmediğini daha iyi anladı. Hatta biraz daha derin sorguladığında aynı devrim örgütü içerisinde mücadele etmelerine rağmen, bilinçaltına gizlenmiş derin bir güvensizliğin karşılıklı olarak yaşandığı açıktı. Samimi olduğu ve güvendiği arkadaş çevresini göz önüne getirdi. Ruhunu saran bir utanma duygusuyla başını önüne eğmeden edemedi. Samimi olduğu ve güvendiği arkadaş çevresinin hemen hepsi Dersimliydi ve aleviydi. Bütün arkadaşlarını birer birer gözden geçirdiğinde, Sünni olup da kendisine yakın gördüğü bir arkadaşının olmadığı gerçekliği, çıplak bir biçimde karşısına çıktı. Yine kendisine yakın gördüğü arkadaşlarının içinde farklı bölgelerden bir arkadaşının olmadığını da gördü. Oysa Apo'nun öyle miydi? İstese kendi hemşerilerinden onlarcasını çevresine toplayabilirdi. Bırakalım hemşerisi olanları, ilk arkadaşları bile Türk'tü. Yine Sünni'ydi ve Sünni birilerini bulup tezlerini açıklayacağına, Alevi olan kendisini çağırmış, sömürgecilik tezini uzun uzadıya açıklamıştı.

Haki ve Kemal'in zaman zaman sırayla konuştuklarını ama kendi iç dünyasında yaşadığı sorgulama ve hesaplaşmadan dolayı ne konuştuklarını anladığı söylenemezdi. Apo nasıl bir insandı ki, daha ilk konuşmada konuştuğu kişiyi bu denli yoğun bir sorgulamaya ve iç çatışmaya çekebilir ve adeta kişiliğini bir meydan muharebesine çevirirdi? Düşündükçe saygısı geliştirdi ama nedenini çözemedi. Onu daha yakından izlemeden, düşüncelerini derinlikli olarak anlamadan ve anlamlandırmadan nasıl bir insan, nasıl bir devrimci olduğunu anlaması zordu. Bir şey daha dikkatini çekmişti Çirüsk'un; onda yerellik ve hemşericilik kadar mezhepçiliğe de yer yoktu. Onun ne Kürtlüğü tahayyül ettiği Kürtlüğe benzerdi, ne de devrimciliği gördüğü ve kitaplardan

okuyarak öğrendiği bir devrimcilikti. Tümüyü kendisine has ve özgün bir kişilik olarak kendisi tarafından her yönüyle anlaşılması gereken bir yapıda olduğunu her geçen dakika daha iyi anladı.

“Merhaba! Demek geldin ha? Hoş geldin! Nasılsın?”

Duyduğu sesle daldığı düşüncelerden sıyrıldı, düşünürken önüne eğdiği başını kaldırdığında başucuna dikilmiş Apo’yu gördü. Bir anda neye uğradığını şaşırıldı. Oturduğu yerden panikle ayağa kalktı ve kendisine çekidüzen vererek elini uzattı. Tokalaştığında boğazı kurumuş, heyecandan nefesi kesilmiş gibiydi. Tokalaşırken göz göze geldiğinde hızlı hızlı çarpmaya başlayan yüreğini sakinleştirmeye çalıştı. Apo’nun gözlerinden yayılan sevecen bakışlarla çepeçevre kuşatıldığını hissetti.

“Hoş bulduk, daha önce gelecektim ama fırsat olmadı!” dedi, güçlkle. Gözlerini Apo’dan ayırıp Haki ve Kemal’e baktı. Haki oturduğu yerde toparlanmış, dizlerini karnına doğru çekerek oturmuş biçimine çekidüzen vermişti. Kemal, uzandığı somyasında doğrulup bağdaş kurarak oturmuştu.

“Otur, otur!” dedi, geldiğine memnun olmuş bir edayla. “Benim biraz işlerim var. Sen arkadaşlarla oturup sohbete devam edebilirsin. Bu akşam konuşma imkânı bulmayabilirim. İstedğin zaman buraya gelir, arkadaşlarla konuşur ve tartışırsın. Zengin bir kitaplığımız da var. Arayıp bulamadığın her türlü kitabı bulup okuyabilirsin burada. Zaten bundan böyle seninle sık sık bir araya gelip konuşacağız. Ama öncelikle senin militan bir devrimci olmaya karar vermen lazım. O özellikler sende var. Açığa çıkarıp işletebilirsen, iyi bir devrimci olmaman için hiçbir neden yok. Ne dersin? Anlaştık, değil mi?”

“Anlaştık!” dedi Çirüsk, gülümseyerek. Az önce yaşadığı heyecan giderek dağıldı, kendisini çok daha rahat hissetmeye başladı. Haki ve Kemal kadar Apo’nun yaklaşımları da doğal, içten, samimi ve mütevazıydı. Bu görüşmeden edindiği ilk izlenimlerle vardığı sonuç, ilişkilerde yaşanan doğallık, içtenlik ve samimiyet, sevgi ve saygının gelişmesini mayalandıran önemli bir etken olduğuydu.

Günlerce aralıksız yağan karla, buz tutan sokaklarla, dondurucu soğuklarla zorlu geçen kış, nihayet geride kalmıştı. Yakacak kömür ve odun bulmakta zorlanan dar gelirli yoksul yığınlar, kışın geçmesi için dua etmiş, bir an önce baharın gelmesini sabırsızlıkla beklemişti. Son cemre de toprağa düşmüş, baharla birlikte havaların ısınmasıyla insanların yüzü gülmeye başlamış, gitmemekte ayak direyen kışın zemheri soğuklarına rağmen baharlı günlere umutlu bir başlangıç yapılmıştı. Ancak Cumhuriyet Türkiye'sinde darbe rejiminin yarattığı siyasal ve toplumsal yaşamdaki kasvetli havanın ağırlığı, kış soğuklarını aratacak cinsten bütün haşmetiyle sürmüş, Türkiye ve Kürdistan'ın dört bir yanına yayılmıştı. Soğuklardan kurtuldukları için baharlı günlere başlangıç yapan insanların umutları, yaratılan o kasvetli siyasal havadan dolayı yaşamsal bir sevince dönüşemedi. Umutla umutsuzluk, korkuyla karamsarlık, güvenle güvensizlik bir arada, iç içe yaşandı. İnsanların gözlerine bakıldığında bahardan dolayı parıldayan umut ışıltıları, yüreklerde yaşanan korku, endişe ve umutsuzluğun karanlık gölgesinde kalarak yaşam parıltısına dönüşemedi.

Sabah ezanından önce uyanırken pencereye gözlerini dikip tan atışıyla odasındaki karanlığın dağılmasını bekledi. Her şeyin üstünü örten gecenin koyu karanlığı, şafağın ilk ışınlarıyla etkisini yitirdi. Bütün karşı koyuşuna rağmen güneşin doğar doğmaz yaydığı ilk ışıklarıyla oluşan aydınlık karşısında eriyip gitti. Bir yerde bu, aydınlıkla karanlığın bitimsiz savaşıydı. Evrenin oluşmasıyla başlayan, sonra insanın tarih sahnesine çıkmasıyla yaşamın her alanında farklı biçimler alarak süren savaşların ilkiydi. İyiyle kötü, doğruyla yanlış, güzelle çirkin, umutla umutsuzluk, cesaretle korku; kısaca birbirinin karşıtıymış gibi görünen şeyler arasındaki bitimsiz savaşların hepsi, kaynağını aydınlıkla karanlık arasındaki savaştan alırdı. Her gün

doğumunda aydınlık karşısında yenilmekten kurtulamayan karanlığın durumu; iyinin, doğrunun, güzelin, umudun ve cesaretin ilham kaynağı olurdu.

İnsanın insanlaşmasında önemli bir yer tutan karanlıkla aydınlık arasındaki savaş, insanlık tarihinin gelişim evresinde ortaya çıkmış, özgürlükle kölelik arasındaki savaşta ifadesini bularak bitimsizleşmişti. Aydınlık iyi, doğru, güzel, umut, cesaret gibi tüm insan hakikatinin özü olan özgürlüğün geniş tanımı olurken; karanlık kötü, yanlış, çirkin, karamsarlık, korku gibi tüm insan hakikatinin karşısı olan köleliğin geniş tanımı olmuştur. Özgürlükle kölelik arasındaki savaş, insanlık tarihi boyunca süre gelen ve insanlık var oldukça devam edecek olan savaşların anası olma, özü olma niteliğini kazanmıştı.

Sabah ezanından sonra şafağın ilk ışınları, yaydan fırlamış bir ok gibi karanlığın bağrına saplandı. Ok etkisini gösterdikçe, can çekişen karanlığın aydınlık karşısındaki direnişi, odasına dolan bahar güneşinin ilk ışıklarıyla son buldu.

Son günlerde yeni bir karar vermenin arifesindeydi. Yeni bir doğumu gerçekleştirmenin ağır sancılarını bütün hücrelerine dek hissedirdi. Odasına dolan aydınlıkla birlikte penceresini açarak bahçeleri rengârenk süsleyen bahar çiçeklerinin kokusunu doyasıya soludu. Bahar kuşlarının cıvıldaşan ötüşlerini dünyanın en güzel melodisini dinler gibi dinledi. Her yeni bir karar vermenin arifesinde olduğu gibi, yaşadığı yoğun iç çatışmanın etkilerini hafifletmesine yardımcı olan bu baharlı gün doğumlarını kaçırmak istemedi.

Bahçeleri süsleyen erguvanlar ve leylaklar, Ankara'nın beton yığını sokak ve caddelerine yansımazdı. Kışları gibi baharları da cadde ve sokakları etkisine alan gri ve kasvetli havasıydı. Karanlık, kirli ve resmi siyasetin başkenti olması, her tarafta askerlerin, sivil ve resmi polislerin, memur ve bürokratların cirit atması, bu havayı etkili kılardı.

Ankara baharlarını düşünürken, Kürdistan baharlarına uzak olmanın ruhunda yarattığı özlemi derinden hissetti. Bu özlemi

yaşadığı iç çatışmaya bir doğrultu kazandırmanın aracına dönüştürmek istedi. Kürdistan doğası açısından düşündüğünde yeşile kesilen çayır ve çimenleriyle, bin bir çeşit otları ve çiçekleriyle, kanatları rengârenk pullanmış kelebekleriyle, envayi türden bahar kuşlarıyla genç kızların saflığını, sadeliğini ve güzelliğini andırırdı. Buna rağmen Kürdistan baharlarının gün doğumları yoktu. Bin yılların karanlığı, kötülüğü, yalanı ve çirkinliği sömürgecilik şahsında Kürdistan baharlarının şafaklarına karanlık bir kâbus gibi çökmüştü. Kâbustan da öteydi aslında. İnsan yaşamına giren kâbusların bir sınırı, bir zamanı vardı ama Kürdistan halkının yaşamına giren sömürgecilik kâbusu, inkâr ve imha siyasetiyle, soykırım uygulamalarıyla, günlük yaşamın vaz geçilmezi haline getirilen baskı ve şiddetin her türlüyle cehennemi bile denilemeyecek yaşam olmayan bir yaşam, bitimsiz bir mahkûmiyet fermanı anlamına gelirdi. Bu mahkûmiyet fermanı, ölümden de öte bir anlam taşırdı. Birden öldürmezdi belki ama her gün dirhem dirhem Kürdün dilini, binlerce yıldır süregelen gelenek ve göreneklerini, kimliğini, kişiliğini ve geleceğini öldürürdü. Bu bitimsiz mahkûmiyet fermanına bir an önce son vermek, Kürdistan'da baharlı günlerin umutlarını yeşertmek vaz geçilmez bir görev olarak önündeydi. Egemen kılınan bu ölüm sessizliğini kırmak, dört başı mamur bu köleliği tarihin çöp sepetine atmak için özgürlük mücadelesini geliştirmek, olmazsa olmaz bir gereklilik haline gelmişti.

Yeni bir karar vermenin arifesine götüren gerçeklik, Kürdistan'ın bu objektif koşullarından kaynaklıydı. Karar verme zorunluluğunu düşünürken Cumhuriyet olgusu belirleyici etken olarak karşısındaydı. Cumhuriyet, Kürt kimliğini kabul etmesi bir yana, mezara gömmenin her türlü yol ve yöntemini uygulardı. Döneme göre kendisinde oluşturduğu sınıf ve kültürel kimlik bilinciyle yapabileceği tek anlamlı çalışmanın, hiç olmazsa mevcut Kürt potansiyelinden bir şeyler ortaya çıkarabilmesi olduğunu düşündü. Öte yandan Türkiye devrimcilerinin anısına bağlılığın bir gereği olarak ortaya çıkan önderlik boşluğunu

dolduracak ciddi adımlar atması gerektiğine de inandı. Bu ise, hiç yol açılmamış vahşi bir ormanda yürümek demekti. Yol girmemiş vahşi ormanda yürümenin zorlukları, belirsizlikleri kadar tehlikelerle dolu olduğu da açıldı.

Sömürgecilik tezini geliştirirken bir an olsun boş durmadı, kendisinde yarattığı aydınlanma düzeyini öğrenci aydın gençliğe taşımanın her türlü yöntemini denedi. Eskisi gibi Haki'lerle beraber kaldığı evde çok gerekli olmadıkça kalmadı. Zamanın büyük bir bölümünü okuldaki tartışmalarda geçirdi. Akşamları ise Kürt öğrencilerin evlerine giderek onlarda kaldı. Bazen de Cumhuriyet yurduna gidip devrimci düşüncelerle yeni tanışan öğrencilere, bıkmadan usanmadan devrimi ve devrimciliği anlattı. Gidip kaldığı evlerde sabahlara kadar Kürdistan'ı ve sömürgeciliği anlatıp tartıştı, konuştu. Bir kişiyi kazanmak için sahip olduğu ikna gücünü ve yeteneğini sonuna kadar kullanmaktan geri durmadı. Birlikte yürüyecek ve yol arkadaşı olabilecek bir kişiyi bulmak için mumla arar gibi aradı ve tırnakla kuyu kazarcasına didinip durdu. Ne kadar anlatmak istese de konuştuğu kişiler fazla söz dinlemek istemezdi. Kimisi "bizimle konuşup nefes tüketeceğine, çık dağa" derdi. Kimisi ise "böyle tehlikeli işler bize göre değil Apo!" demekten çekinmezdi. "Dağa çık!" diyenlere "birlikte çıkalım, ancak beraber anlamlı olur" dediğinde, sesleri kesilirdi. Özellikle Kürt öğrencilerle ilgili yürüttüğü çalışmaların sonuçlarını çözümlediğinde, "bunların gücü yok, devrimci olmak isteseler bile sınıf kökeni zaten el vermiyor. Ankara'ya gelip okuyanların içinde sınıf kökeni emekçi olanlar yok denecek kadar az. Genellikle yarı-feodal ve işbirlikçiliği yaşama düzeyleri oldukça güçlü sınıf kökenine sahip kesimler çoğunlukta. Devrimci olsalar bile onların devrimciliği kuşkulu. Yine bu kesimler, önemli oranda cumhuriyetin kültüründen geçmiş. İşbirlikçiliği iliklerine kadar yaşamış veya küçük-burjuva tutkularıyla dolup taşan kişilikler." derdi. Buna rağmen yürüttüğü bu çalışmaları oldukça önemser; bir Kürd'ü devrime kaldırmanın ne kadar zor olduğunu, hatta "deveyi

hendekten atlatmanın Kürdü mücadeleye çekmekten daha kolay” olduğunu görür ve daha iyi anlardı.

Bu çalışmalarında yaşadığı zorlanmalar, Ankara ve Ankara’ya gelenlerin durumunu çözümlemeyi zorunlu hale getirmişti. Çözümlediğinde, Ankara’nın korkunç bir kan emici gibi çalıştığını, önüne çıkan her şeyi bir vampir gibi içine çektiğini, sarıp sarmalayıp kaçıp gitmesine izin vermediğini gördü. Hiçbir şey birbirine karışmaz ya da bozulmaz, her şey titizlikle düzenlenir, saklanır, istiflenir; her şey her an hazır ve her zaman amaçlarına yönelik, irade ve arzuyla en hafif bir şekilde dokunulur dokunulmaz harekete geçmeye ve ok gibi fırlamaya hazır bekletilirdi. Oluşturulan despotik iktidarın amacı doğrultusunda her şeyi ve herkesi son derece planlı ve sistemli olarak kendi içine bir obur gibi çekerti.

Hiçbir şey onu rahatsız etmemeli, şiddetli heyecanlarla sarsmamalı; yalnızca okşamalı ve bağrına basmalıydı. Sadece duygusal olmalı, trajik olmamalıydı. Göğsü bir yıldırım gibi yaran, nefesi kesen, kanı donduran ürpertiler çıkmamalıydı. Kimi heyecan veren hikâyeler çıksa da yünlerin renkli topunu oradan oraya yuvarlayan bir kedi gibi mırıldamalı ve oynamalıydı. Böylesine korkak hale gelen, sadece ellerindekini tutmak ve korumak isteyen, hiçbir şeyi göze almaya ve değiştirmeye yanaşmayan insanları yaratmak için her şeyi yapardı. Öyle olmalıydı ki, bu insanlar kendilerine ait güçlü duygulardan bile korkmalıydı. Fırtınalı şekilde patlamalı değil, gevşek akort edilmiş duygular; tüm bedeni saran değil, terbiyeli terbiyeli gezintiye çıkan tutkular olmalıydı. Pürdikkat kesilmiş gören gözler kör; araştıran, inceleyen ve düşünen beyinler felç edilmeliydi.

Mezopotamya ve Anadolu’nun dört bir yanından, yılların geriliğine, açlığına ve yoksulluğuna mahkûm olmuş diyarlarından Ankara’ya gelenler; neonlarla ışıklandırılmış bir yaşamın, zenginliğin ve gücün bu yeni, büyüleyici ortamında şaşkınlık ve imrenmeyle çevrelerine bakar, kendileriyle getirdikleri birkaç

şeyin bu gücü elde etmek için son derece yetersiz olduğunu hissederlerdi. Çok geçmeden yeteneklerini kullanabilmek için önce onu eritip başka şekillere sokmak, gençliklerini dayanıklılığa, zekâlarını kurnazlığa, güvenilirliklerini sahtekârlığa, güzelliklerini kötülüğe, pervasızlıklarını sinsiliğe dönüştürmek zorunda olduklarını anlarlardı.

Bağrından kopup geldikleri diyarlarda kalan baba ve anaları gibi bağlara, bahçelere, hayvanlara, tarlalara dönmek için mücadele etmez; “okuyup adam olmayı”, bir devlet dairesinde memurluk kapmayı veya başkentin gücünden yararlanmak için sembollerine tapınmayı temel yaşam gerekçesi haline getirirlerdi. Biraz zaman geçince bunun öyle kolay olmadığını da görürlerdi. Kimisi buna tepki duyar ve kaderine razı olurdu. Kimisi bu tepkiyle sol ve devrimci düşüncelere yönelirdi. Büyük bir çoğunluğu da bütün çocukluk hayallerini, halen vazgeçemedikleri saf ve temiz özlərini hayatın imbiğine dökerek, yükselme tutkusunun ateşinde pişirip katılaşıp, çeşitli kimyasal çözümlere maruz kalarak biçim değiştirir, hakiki özlərini kaybederlerdi. Ankara’nın korku ve sahtelikten oluşan asidi kimisini eritip yok ederken, kimisini de sertleştirir, taşlaştırırdı. Bu tarzdaki dönüşümün ve değişimin bütün etkileri onların üzerinde gerçekleşir, yeni öğeler ve yeni karmaşık yapılar meydana gelirdi.

En zavallı hayat çizgisinin bile belli bir heyecanı ve güzelliği vardı. Ama Ankara’nın korku asidinde eriyip yok olan ve biçim değiştirenlerin hayat çizgisinde ne heyecan ne de güzellik kalırdı. Başkalarına ait olanı eriterek kendine mal etmek ve rüyayı yaşam haline getirmek için en olmadık kılıklara girmekten çekinmezlerdi. Kendine yabancılaşma yoluna girmiş bireyleri ikna ederek örgütlemenin zorlukları, bu yoğun çalışma sürecinde açığa çıkmıştı.

Yine darbe rejiminin ezen ve yok eden varlığı, bir heyula gibi tepesinde dolaşırdı. En ufak bir yanlış veya hata yaparsa, idam mangalarının elinden kurtulamayacağını, yaşadığı Mamak

deneyiminden çok iyi bilirdi. Yeni bir çıkış yapmanın hiçbir avantajına ve olanağına sahip değildi. Ne dayanacağı bir güç, bir çevre veya kimse vardı; ne de maddi veya manevi kullanabileceği bir olanak söz konusuydu. Her şeyi sıfırdan başlatacak, her şeyi sıfırdan yaratacak. İğneyle kuyu kazar gibi olanaksızlıktan olanak, umutsuzluktan umut açığa çıkaracaktı. Bu ise her şeyi yoktan var etme anlamına gelirdi. Başarısız olursa her kesin onu başarısızlığının sorumlusu olarak göreceği, başarılı olursa her kesin başarısından kendisine pay çıkaracağı gün gibi açıktı.

Bütün bunları düşünürken miras diye bakabileceği önceki Kürt isyanları gibi parlayıp sönen bir kıvılcım olmamanın arayışındaydı. Birkaç ay önce birebir tanık olduğu ve yakından yaşadığı Mahirlerin, Denizlerin ve İbrahimlerin ayaklanması da benzer özelliklere sahipti. Bu yiğit devrimcilerin mücadeleye kalkışını düşünürken, Mahirlerin Maltepe Cezaevi'nden kaçışını öğrendiğinde duyduğu büyük heyecanı anımsamadan edemezdi. O kaçıştan oldukça etkilendiğini, çok kahramanca bir eylem olarak değerlendirdiğini, bundan sonra büyük iş yapacakları beklentisine girdiğini unutmazdı. Ancak o kaçış Kızıldere'de trajik bir biçimde sonuçlanınca, her şeyi ama her şeyi sorgulayarak büyük dersler çıkarmaya çalışmıştı.

Yaptığı bu muhasebelerle yetinmezdi. Tarih bilgilerini tekrar tekrar gözden geçirerek aynı akıbeta uğramamak için çıkardığı sonuçları yeniden analizlere tabi tutardı. Ayaklanma haline geçen bilinci bir Karadeniz'de komployla katledilen Mustafa Süphi'lere gider; bir darağaçlarında asılan Şex Sait ve Seyid Rıza'ları izler, bir yakından tanıdığı olduğu ve oldukça güncel olan Mahirlerin ve Denizlerin katledilmesine gidip gelirdi. Yine yakın ve uzak dönem insanlık tarihinde de bir sürü mücadele ve devrimci hamleler vardı. Vietnam'dan Küba'ya, Mozambik'ten Angola'ya kadar ulusal kurtuluş mücadeleleri zengin deneyimleriyle karşısındaydı. Düşünsel dünyası tarihsel mücadelelerin sayfalarında gezinirken, başarılarından ve

zaferlerden çok yenilgilerin, tasfiyelerin daha başat olduğunu gördü.

Tarihe yolculuk yapmak, kendi iç dünyasındaki çatışmaya yolculuk yapmak anlamına gelirdi. Edindiği tarih bilinci, sadece entelektüel bir bilgi birikimi veya salt bir bilinç değildi. Onun için tarih bilinci demek, atacağı her adımda, alacağı her kararda, yapacağı her yeni başlangıçta geçmiş, an ve gelecek arasında gidip gelmesi; geçmişten çıkardığı derslerle anı çözümlemesi ve çözümlediği gerçeklikler ışığında geleceği örmenin zengin yol ve yöntemlerine ulaşması demektir. Tarihe ve kendi iç dünyasındaki çatışmaya yaptığı yolculuğu günlerce sürmüş olsa da çıkardığı sonuçlardan hareketle; “Tarihin bu tür anlarında hep benzer çıkışlar yapılır. Öyle fazla hazırlığı ve stratejisi yoktur bu çıkışların. Meçhule bir adım atacaksınız. Yeni olan ancak böyle doğacaktır. Hz. Muhammed’in Mekke çıkışıyla, Hz. İsa’nın Kudüs yürüyüşü özünde aynı anlama sahiptir. Ya dönemin cehalet ve inkârcılığına teslim olacaksınız, ya da üzerine üzerine yürüyeceksiniz. Başka türlü tarihsel gelişme olmaz. Başlangıçta stratejisi, programı ve örgütü yoktur; ama tarihe yol açabilecek tek doğru adım bu tür çıkışta gizlidir. Hazırlık, strateji, örgüt ancak çıkışın anlam bulmasıyla mümkündür. Genelde ilerlemeyi mümkün kılan, bu adımlara cesaret edıştır...” derdi.

Sosyal mücadeleler tarihini incelediğinde ilk çıkışların, ilk başlangıçların ve atılan ilk adımların kendisiyle benzerlikleri olduğunu gördükçe taşıdığı umut ve cesareti pekişir, önsezileri ve hisleri bir an önce adım atması gerektiğini adeta fısıldardı. Bütün maddi koşullar aleyhte olmasına rağmen, yeni bir çıkış yapması, yeni bir adım atması ve yeni bir kararlaşılmaya gitmesi için, ilk etapta yapması gereken şey, buna cesaret etmektir.

Cesaret etmesi gerektiği açığa çıkmıştı ama bir de gelinen aşamada yeni bir başlangıç yapmanın adımını attıktan sonra kişiliğinin buna ne kadar güç getirebileceğini anlaması zorunluydu. Bu nedenle kişiliğini ameliyat masasına yatırıp savaş alanı haline getirdi. Kendisini acımasızca sorgulamaya başladı.

Günler süren sorgulaması ardından vardığı sonuç çok da olumsuz değildi. Bu dönem kişiliğini, tarihsel yanlışlıkların yazılmasına fırsat vermeyen, buna karşılık birkaç genel doğrunun yazılmasına imkân veren bir kalıba veya el değmemiş beyaz sayfalarıyla bir deftere benzetti.

İçinde yaşadığı 20. yüzyıla karşı yabancılığı hep sürdürdü; güncele tümüyle gömülmemesini, tarihsel boyut kazanmasının önemli belirleyici bir etkeni olarak gördü. Yine kendisini halkla birlikte yaratmayı sadece bir bilinç ve felsefi sorun değil, aynı zamanda ahlaki bir nitelik olarak ele aldı. Halkın temel gerçeklerinden kopuk yaşamayı bir düşkünlük, onursuzluk ve ahlâksızlık olarak değerlendirdi. Çocukluğu ve ergenliği boyunca beynini kemirircesine meşgul eden tanrı kuşkuculuğu; yerini ulusal soruna, örgütlenmeye ve politika konularındaki kuşkulara bırakmıştı. Zihnindeki bitimsiz arayışları tatmin etmek açısından, formüle ettiği bu maddi olgular daha uygundu. Metafizik yerine diyalektik yöntem daha çok çekiciydi. Toplumsal sorunların çözümünde dinsel dogmatizmden kopmuş, bilimsel sosyalizmi esas alan bir paradigmaya ulaştığı konusunda netleşmişti.

Günlerdir süren bu yoğunlaşma düzeyini, bu iç muhasebe ve çatışmayı bir sonuca götürmesi gerektiği daha fazla ertelenemez bir görev olarak önündeydi. Kendisinde oluşmuş bilinç, halka karşı taşıdığı sorumluluk duygusu, o yiğit devrimci önderlerin anısına ve tarihe bağlılığı, yeni bir başlangıç yapmasını emrederdi. Bu konuda bir an önce harekete geçmesi gereken ise sahip olduğu irade ve cesaretti. O iradenin ve cesaretin harekete geçmesi demek, öncelikle devrimci gençlik hareketinde doğan önderlik boşluğunu doldurmak ve bunun örgütünü yaratmaya karar vermek demektir. İrade ve cesaretin büyüklüğünü gösteren ise, koşulların tümüyle aleyhte olması kadar, yeni bir gençlik önderi olarak kabul görüp görmemesiyle ilgiliydi.

Yakalanmadan önce ve cezaevi sürecinden sonraki tüm pratiği ve duruşuyla devrimci bir militan olma iddiasını kanıtlamış, herkese kabul ettirmişti. Ama devrimci militan olmak

ayrı, ortaya çıkan önderlik boşluğunu doldurmak ve önder olma iddiasında bulunmak ayrı şeydi. Daha doğuşunda bölünerek gelişim gösteren Türkiye sol hareketi bir Kürdün, yoksul emekçi bir köylünün önder olma iddiasıyla ortaya çıkmasını sindirebilir bir durumda değildi. Bu gerçeklik bile başlı başına bir irade ve cesareti gerektirirdi. O koşullarda örgüt yaratma kararı vermek de akıl karı değildi. Çünkü o dönem herkes örgütünü dağıtır, örgütten kaçır, örgüt üyeliği idamla yargılanma gerekçesi olur, bu nedenle örgütler dağıtılırdı. Yine örgüt üyeliğinden tutuklanıp delil yetersizliğinden bırakılmış olması halen çok yeniydi. Örgüt kurma konusunda delil olabilecek bir şeyin ortaya çıkması yeniden tutuklanıp idamla yargılanması için yeterliydi. Bütün bu konularda irade ve cesareti şu anlama gelirdi: “Bir şeyi tarihsel olarak yapmak gerekiyorsa, koşullar iyi mi kötü mü ona bakılmaz. Koşullar kötü ve elverişsiz de olsa mutlaka yapmak gerekir. Tarihin yap dediğini yapmak durumundadır. Bu anlamda oportünist olmamalı, tarihin emrettiğini yapmalı, objektivizme değil gerekliliğe, olması gerekene daha çok bağlanmalıdır.”

Sahip olduğu bu ölçüler ve değerler sistematığı ona yön verirdi. Yani şöyle demezdi: “Hele bir bekleyeyim, bu darbe kalsın, darbe kalktıktan sonra sonuç ne olur ona bakayım ve o zaman ki koşullara göre hareket edeyim!” Aksine, geçirilecek her anı büyük bir kayıp olarak görür ve bir an önce adım atma zorunluluğuyla yanıp kavrulurdu.

Yaşadığı bütün bu yoğunlaşmaların ardından zaman geçirmeden kararını verdi. Atacağı her adımı, geliştireceği her ilişkiyi, yaşayacağı her anı ortaya çıkan bu önderlik boşluğunu doldurmak için planladı. Böylece Türkiye’deki devrimci gençlik hareketinin önderlik ve örgütlenme sorunlarına çözüm bulmanın arayışı içine girip atılması gereken ilk adımı atmayı, yapacağı yeni bir başlangıcı ve öncelikli görevi haline getirdi. Kürdistan’da önderlik ve örgütlenme sorunlarına çözüm bulmayı, atılması gereken ikinci adım olarak planladı. Ancak bu ikinci adımı planlarken “hele bu birinci adımı bir atayım, sonuçlarını göreyim,

ona göre sonraki adımımı atarım!” deme yerine, atacağı birinci adımın içinde ikinci adımı yoklarcasına denemeye girişti. Birinci adımın başarı ve başarısızlığına göre ikinci adımı atmanın güçlü temellerine kavuştu.

** ** *

Ilık bir Newroz süreci yaşanıyordu. Mart sonuna doğru bir sabah Haki ve Kemal’e bir şey demeden evden çıktı. İnsanı yerinde duramaz hale getiren bahar sabahı, güzel geçececeği benzeyen hafta sonuna denk gelmişti. İyice yükselen güneş, saatler ilerledikçe sıcaklığını artırıp kışın soğuklarından ve bürokrasinin soluksuz bırakan havasından bunalmış Ankaralıları adeta dışarı çıkmaya davet etmişti. Bindığı otobüsten Kızılay’a gelene kadar her yaştan insan, bu güzel bahar gününün keyfini çıkarmak için sevinçle bir yerlere gitmenin telaşlı bir koşuşturması içindeydi. Çubuk Barajı’na giden dolmuşların kalktığı durağa vardığında, Çirüsk’un da kendisi gibi erken geldiğini gördü.

“Merhaba, günaydın!” dedi, gülümseyerek.

“Merhaba, günaydın!” dedi Çirüsk, tokalaşırken Apo’nun gülen gözlerine bakarak gülümsedi. “Bu dolmuş durağına randevu verdiğine göre bir yerlere gezintiye gideceğiz galiba!”

“Evet, öyle!” dedi. Gözlerindeki gülümseme yüzüne de yayıldı, insanı içine çeken tatlı bir tebessüme dönüştü. “Bu güzel Mart sabahını, bu güzel bahar gününü pikniğe giderek değerlendireceğiz. Sınavların ve günlük yaşamın verdiği yorgunluğu ve stresi de atmış olacağız.”

“İkimiz yalnız mı?” dedi şaşkınlıkla. “Haki ve Kemal yoklar mı, yoksa onlar piknikte yemek için eşya almaya mı gittiler?”

“Yok!” dedi, yüzündeki tebessümü kaybetmeden. “Haki ve Kemal’i çağırmadım. Onların bilgisi de yok. Ben, sen ve başka arkadaşlar gideceğiz. İkimiz dışında dört arkadaş daha gelecek. Neredeyse onlar da gelmek üzere. Konuşmayı bırakalım da

arkadaşlar gelmeden piknikte yemek için bu yakınlardaki bakkal ve manavdan bir şeyler alalım.”

Önce bakkala girerek altı kişiye yetecek kadar ekmek, peynir, zeytin, kaynamış yumurta, içmek için gazoz, biraz da su ve tuz aldı. Bakkalın masası üzerindeki büyük Philips radyodan son günlerde popüler hale gelmiş Barış Manço’nun “Dağlar dağlar” şarkısı yükseldi. Aldıkları eşyayı kese kâğıtlarına koyan bakkala bakarken “Dağlar dağlar, kurban olam yol ver geçem!” şeklinde süren melodinin sözleri kulağında yankılandı. Aldıkları eşyaların tutarını hesaplayan bakkala bakarken, cebindeki parayı çıkardı. Parayı uzatmaya fırsat bulmadan, ondan önce davranan Çirüsk hesabı ödedi. Bakkaldan çıkarak yakındaki manava yürüdüklerinde başka bir parçayı söyleyen Barış Manço’nun sesi caddeye yayıldı.

Manavdan aldıkları domates, salatalık, soğan, biber ve biraz da meyveyi kese kâğıtlarına doldurup dolmuş durağına döndüler. İkisinin de elleri dolmuştu. Durağa geldiklerinde bekledikleri diğer arkadaşları da gelmişti. Her biriyle ayrı ayrı tokalaşan Apo, hangi arkadaşıyla tokalaşırsa onu Çirüsk’la tanıştırdı. İlk kez yan yana gelerek tanışan ve farklı okullarda okuyan birbirine yaşıt bu gençler, nasıl bir serüvene gireceklerini bilmemenin rahatlığını yaşıyorlardı. Hareket etmek üzereyken dolmuşa bindiler. Apo’da dolmuşa binmek üzereyken “Gazete abê, gazete!” diye bağırان çocuktan Cumhuriyet gazetesini alarak dolmuşa bindi.

Cam kenarında oturmuş gelip geçen araçlara, bir yerlere yetişmenin koşuşturması içindeki insanlara, yanından geçtikleri binalara ve evlere bakarak düşündü. Her geçen gün biraz daha keşmekeş haline gelen şehir trafiğinden çıkan dolmuş, Çubuk Barajı’na giden asfalt yolda ilerledi. Dolmuşun radyosundan Aşık Veysel’in “Uzun ince bir yoldayım/ Gidiyorum gündüz gece/ Bilmiyorum ne haldeyim /Gidiyorum gündüz gece” diyen sesi kulaklara doldu. Anadolu’nun kavruk sesi Âşık Veysel, Anadolu’da yaşayan halkların özlemlerini, acılarını ve gelecek umutlarını türkülerin melodisi halinde dile getirirdi. Sesini,

türkülerini, türkülerle dile getirdiği sözlerini anlamlı bulduğu Âşık Veysel'i, bir halk ozanı olarak değerlendirdi. Dolmuştaki herkes, Âşık Veysel'in söylediği türküyeye dalmış, her biri daldığı iç dünyasında bir şeyler düşünüyordu.

Camdan yeşile kesmiş bozkırı izlerken Âşık Veysel'i dinleyip otlarla, çayır çimenlerle, lale, papatya ve gelinciklerle süslenmiş bozkırın bahardaki güzelliklerine bakıp düşündü. Yeni yeni yürümenin başlangıcını yapmaya çalıştığı yol, tam da Âşık Veysel'in dediği gibi uzun ince bir yoldu. Yürümeye başladığı bu uzun ince yolda, yol arkadaşı olarak seçtiği kişileri bir bir getirdi gözlerinin önüne. Yürümeye karar verdiği bu yolda, hangisiyle ne kadar yol yürüyeceğini pek kestiremedi. Hiçbirine henüz bu yoldan bahsetmemişti. Her biriyle defalarca konuşmuş, düşüncelerini anlatmıştı. Anlattıkları ve konuştukları Kürdistan, sömürgecilik tezi ve devrim düşünceleri olsa da geneldi ve somutluk içermezdi. Yaptığı konuşmalardan ve görüşmelerden çıkardığı, her birinin farklı kaygıları, endişeleri ve korkuları olsa da karşı çıkan yaklaşımlarının olmaması, onları seçmesinde rol oynayan en önemli etkendi. Aynı düzeyde konuştuğu kişilerin tümü şu veya bu biçimde karşı çıkmış ve uzak durmaya başlamışlardı ama seçtiği bu beş arkadaşı karşı çıktıkları kimi konular olsa bile uzak durmamışlar, hep yakın durarak ve sıcak bir yaklaşım göstererek arkadaşı olduklarını hissettirmişlerdi.

Bu piknik düşüncesini geliştirirken kimseye farklı bir şey söylememişti. Tıpkı Çirüsk'a dediği gibi diğerlerine de “bu güzel bahar günlerinde piknik yaparak yorgunluk ve stres atalım!” demişti. Davet ettiği arkadaşları pikniği duyunca sevinmiş ve masrafları kim karşılayacak diye bir tartışma içine girmek istemişlerdi. Çirüsk dışında bu yönlü tartışmak isteyen diğer arkadaşlarına “davet eden ben olduğuma göre, masrafları da ben karşılarım. Siz bunu düşünmeyin, ben ayarladım bile!” demişti. Çirüsk ise, randevu yerine geldikten sonra piknik meselesini duymuştu.

Pikniği düşünmesinin nedeni, böylesi bahar günlerinde herkesin pikniğe gidiyor olmasıydı. Öğrenciler de grup grup piknik adı altında bazen Atatürk Orman Çiftliğine, bazen Çubuk Barajı'na, bazen de ağaçlıkları bol olan başka bir yere gider, akşama kadar durmadan tartışır, darbe rejiminin baskılarından ve takibinden kurtulmak için bu yolu denerlerdi. Böyle bir toplantıyı düzenlemek için yerini ve zamanını ince ayrıntılarına dek düşünmüş, ev ya da başka değişik yerlerin avantaj ve dezavantajlarını hesapladıktan sonra pikniğe giderek bu toplantıyı piknik havasında yapmanın daha isabetli olacağına karar vermişti. Pikniği bu amaçla yaptığından kimsenin haberi yoktu. Böyle bir amacı pratikleştirince kimin nasıl tepki vereceğini kestirmesi de olası değildi.

Pikniğe çağırdığı Çirüsk dışındaki dört arkadaşı, cezaevine düşmeden önce sık sık evlerine gidip kaldığı, birçok şeyi paylaştığı, değişik toplumsal kesimlerden gelen kişilerdi. Mustafa Aksakal, Hilvan'ın Fik köyünde yaşayan toprak zengini bir aileden gelirdi. Orta sınıf diye tabir edebileceği sosyal sınıfa mensuptu. Halil Aslan ve İsmail Bingöl'ün küçük burjuva sınıf kökenli olma özellikleri daha belirgin biçimde öne çıkardı. Musa Erdoğan, yoksul emekçi sınıf kökeninden gelmesine rağmen, ne yapıp edip zengin olmanın hayalleriyle yaşırdı. Çirüsk ise hepsinden daha farklıydı. Dersim soykırım gerçeğinin artığıydı. Soykırım sonrası sürgün yaşamış yoksul köylülüğün tipik örneğini oluştururdu. Ama Çirüsk'un köylülüğü Kürdistan'ın diğer bölgelerindeki köylülüğe benzemezdi. Kemalizm'in imbiğinden geçen, çözülmeye yüz tutan yarı şehirli olmanın yaygın özelliklerini taşırdı. Devrime gelmede engel olabilecek olumsuz yanları ve özellikleri olsa da diğer dört arkadaşına oranla yürüyebileceği bir yol arkadaşı olmaya daha yakındı. Fakat Çirüsk'la olan ilişkileri diğerlerinden daha yeniydi; daha fazla tanıyıp anlaması ve emek vermesi gerekirdi.

Kürdistan sosyalitesi açısından düşündüğünde yaratacağı bu ilk gruplaşmayla Kürt uluslaşmasının temellerini atmış olacağına

inandı. Kürt uluslaşmasının sosyalitesi, bir araya getirmeye çalıştığı arkadaşlarının geldiği sosyal kesimlerden oluşurdu. Ayrıca kendileri için inançsal bir anlamı olmasa da başta Çirüsk olmak üzere İsmail Bingöl ve Musa Erdoğan alevi kesime mensup olurken, kendisi de dâhil geri kalan diğer arkadaşları ise sünni kesime mensuptu. Kürt uluslaşması açısından attığı bu ilk adımda, daha sonraları gidereceğine kendi kendisine söz vermiş olsa da Kürdistan sosyalitesinin yarısını oluşturan kadın temsiliyetinin eksikliği unutamayacağı bir uhde olarak yüreğinin bir köşesinde yerini almıştı. Böylece sadece bir örgüt yaratmanın, bir parti oluşturmanın ilk temellerini atmış olmakla kalmıyor, Kürdistan uluslaşmasının devrimci anlamdaki ilk temellerini atmayı hesaplıyordu. Her yönüyle aleyhte olan böylesi bir ortamda Önderliksel doğuşu mayalandırmaya çalışıyor, toprağa ekilen bu ilk filizlenmeyi önemsiyor, eğer layıkıyla temsil etmenin mücadelesini kesintisiz kılar ve gereklerine uygun yaşarsa, önderliksel doğuşun iyi bir mayalanması ve iyi bir filizlenmesi olacağını düşünüyordu.

“Evet, beyler, son durak! Kimse kalmasın!” diyen şoförün sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı.

Sanki Ankara’nın hepsi baraja gelmiş gibi tıklım tıklım insan doluydu. Ağaçların içinden sağa sola bakarak yürürken kimsenin olmadığı, sık ağaçların bulunduğu تنها bir yer aradı. Yanına gelen Çirüsk da onunla beraber yürüdü.

“Ne kadar kalabalık!” dedi Çirüsk, şaşkınlığını gizlemeden. “İlk kez geliyorum. Daha önce bahsedenler olmuştu ama bu kadarını beklemiyordum. Galiba yeni yapılmış bu baraj.”

“Özellikle bahar ve yaz aylarında her zaman böyle kalabalıktır. Kış aylarında ise gazinosu için Ankara’nın kalburüstü zenginleri gelir” dedi, تنها bir yer aramayı ihmal etmeden. “Ne zaman yapıldığına gelince, en az kırk yıllık galiba. Ankara’nın 11 kilometre kuzeyindeki Çubuk suyu üzerinde kurulmuş. Atatürk’ün direktifleriyle 1929 yılında yapılmaya başlanmış, 1936 yılında Atatürk tarafından törenle hizmete

sokulmuş. Çubuk Barajı Cumhuriyet döneminin ilk beton ağırlıklı olmasıyla sonraki barajlara öncülük etmiştir. 1930'ların neo-klasik estetiğini yansıtan ve çok garip duran anıtlara ev sahipliği de yapmıştır. Özellikle açılışından birkaç yıl sonra baraj setinin tam ortasında antik mezar odası gibi yapılan Atatürk anıtı, göl sularının kontrollü olarak akıtıldığı kanala bir eğri verilerek üzerine yine 1930'lu yılların estetiğiyle bir restoran yapılmış.”

Baraj ormanı içinde yürümeyi ve yürürken sağa sola bakmayı ihmal etmedi. Biraz daha yürüdükten sonra birden yerinde durup, “Aha işte buldum! Bu sağdaki yer tam bize göre, çok tenha. Oraya gidelim” dedi sevinçle.

Sevindiği her halinden belli olan yürüyüşüyle işaret ettiği yere doğru hızlı adımlarla yürüdü, sık ve uzun çam ağaçlarından oluşan boşluk alanda oturdu. Elindeki kese kâğıdını yanına bıraktı. Arkasından koştura koştura gelen diğer arkadaşları da nefes nefese kalmış halde yanına gelip elindeki eşyaları yere bırakarak oturdu ve soluklandı.

“Bu kadar yürümek, kuş uçmaz kervan geçmez bu yerde oturmak için mi buraya geldik Apo!” dedi, Mustafa Aksakal alaycı, üstün bakan bir sesle.

İsmail Bingöl ve diğer arkadaşları Aksakal'a katılırcasına gülümseyip sitemlerini dile getirdiler, bir şeyler söyleyip güldüler. Çömelerek oturan Çirüsk, Apo'nun tanıştırdığı yeni arkadaşlarının yaklaşımını laubali görerek anlam veremedi. Haki ve Kemal'in saygılı yaklaşimleri hiç birinde yoktu. Belki de Apo'yla tanışmışlıkları ve samimiyetleri uzun bir zamana dayanıyor olabilir diyerek peşinen ön yargılı olmak istemedi.

“Kuş uçmaz, kervan geçmez bu yeri bulmak için özellikle aradığımı anlamadınız mı arkadaşlar!” dedi sakin, duru ve hiçbir şey olmamış gibi bir sesle. “Özellikle böyle tenha bir yer aradım. Çünkü son derece önemli konuları sizlerle konuşmak için bu piknik ortamını ve gözlerden uzak bir yeri tercih ettim. Bu tercihime bakarak da olsa, konuşacağımız konuların ne kadar önemli ve ciddi olduğunu tahmin edebilirsiniz. İsterseniz beş on

dakika kadar biraz dinlenin. Ondan sonra zaman geçirmeden başlayabiliriz.” Konuşurken ciddileşmiş, konuşacağı konuların ağırlığını hissettirme gereği duymuştu.

“Pikniğe gidelim dediğinde, yine yapacağı bir şeyler var diye düşündüm. Valla yanılmamışım Apo! Çünkü bir amacın olmadan senin piknik gibi şeylerle vakit öldürmeyeceğini bilmeyenimiz yoktur. Anlayacağın piknik hikâyesini ben yutmadım. Sanırım bu arkadaşlar da yutmadı. Benim merak ettiğim devletin miti, iti bunu yutar mı, yutmaz mı? Bizi takip eden olmadığına göre galiba yutuyor!” dedi Musa Erdoğan gülererek. Diğerleri de sırayla benzer düşünceleri dile getirdi.

“Madem önemli ve ciddi konuları konuşacağız, o zaman vakit geçirmeyelim bence. Boş yere zamanı öldürmeyelim. Bir an önce başlasak iyi olur” dedi Çirüsk, Apo’ya bakarak.

“Olabilir, eğer herkes tamam diyorsa başlayabiliriz. Bence de zamanı iyi değerlendirelim” dedi, her birine ayrı ayrı dikkatle baktı ve tepkilerini ölçmeye çalıştı.

Baktığı her arkadaşı yerinde doğruldu, çok istekli olmasalar da kendilerini yapılacak konuşmaya hazır hale getirdi. Vakit daha öğlen olmamıştı. Gölgede oldukları için bahar güneşinin etkisi vücutlarını ısıtmaya yetmiyordu. Hafif esen bahar yelinden dolayı, bedenlerine yayılan soğuk bir ürpertinin önüne geçemiyorlardı. Ağaç yaprakları arasından sızan ve kendilerine ulaşan güneş ışınları, vücutlarına değdiği yerde sıcak bir etki bıraksa da kalıcı olamıyordu. En güzeli, bahar kuşlarının cıvıltılarıydı. Barajın gazinosunda çalan taş plaktaki Orhan Gencebay’ın arabesk parçasının sesi, uzaktan uzağa kulaklarına geliyor ama kuş cıvıltılarını bastırmaya yetmiyordu.

“Biliyorsunuz arkadaşlar, daha önce her birinizle defalarca konuştum. Düşüncelerim ve savunduklarım genel olarak biliniyor. Her gün okuyup araştırarak ve yürüttüğüm günlük pratik çalışmalarla yeniden yeniden düşünsel olarak kendimi yeniliyorum ve yarattığım düşünce sistematüğını zenginleştiriyorum. Bugün sizi bir araya toplamamın nedeni, her birinize parça parça

söylediğim şeyleri bütünlüklü bir düşünce sistemi halinde ortaklaştırmak, sizin düşüncelerinizi almak ve bunu kalıcı bir yol arkadaşlığına, yoldaşlığına dönüştürmek...”

Soluklandı, bakışlarını her arkadaşının üzerinde tekrar gezdirdi. Bir şey söylemek isteyen yoksa konuşmasına devam etmek istedi. Aksakal somurtuyor, Çirüsk ilgiyle dinleyerek dikkatini vermek istiyor, diğerleri ise ne diyeceğini bilmez bir şaşkınlıkla bakıyordu. Bu tepkileri bekliyordu. Bir an daha suskunluğunu sürdürse de konuşmasını kaldığı yerden sürdürdü. İlk konuşmaları insanlığın ve toplumların tarihini kapsadı. İnsanın nasıl insan olduğunu, aslında insanın tarih olduğunu tane tane anlatıp insan olmanın görev ve sorumluluklarını ortaya koydu. Ardından Kürdistan tarihine geçti ve Kürtleri anlattı. Cumhuriyet tarihini ve sömürgeciliği olabildiğince detaylı açıp her arkadaş tarafından iyice kavranılmasını istedi. Özellikle kapitalizmin 19. yy’da bölgeye girişi ve bölgedeki sömürgeciliğin gelişimini anlatarak Kürdistan’ın sosyo-ekonomik yapısını irdeledi. Doğduğu ülkelerde ilerici bir rol oynayan kapitalizmin bölgede ve Kürdistan’da taşıdığı sömürgeci, talancı ve ulusal imhacı karakterinden dolayı gericileştiğini ve tahrip edici olduğunu somut örnekleriyle açıkladı. Kürdistan devriminin amaçlarını, hedeflerini, strateji ve taktiklerini anlatırken ulusal kurtuluş hareketlerinden ve Vietnam devriminden geniş örnekler verip konuşmalarını güçlendirerek istediği etkiyi yaratmak istedi. Konuşmalarını bitirmeden amacına uygun noktalamak için biraz bekleyip tekrar arkadaşlarına baktı ve tepkilerini anlamaya çalıştı. Kimse bir şey söylemeyince, “Hepinize toplu olarak anlattığım bu düşünceler, bundan böyle bizim ortak düşüncelerimizdir. Bu toplantımızla ilk grup olma deneyimimizi başlatmış bulunuyoruz. Grubumuzun düşüncelerini bu şekilde formüle etmiş oluyoruz. Bundan sonra her arkadaş bu düşüncelerimiz doğrultusunda araştırma inceleme yaparak kendisini yetkinleştirmeli ve bu düşünceleri yaymalıdır. Çünkü bundan böyle geliştireceğimiz mücadele tümüyle ideolojik karakterde olacak. İdeolojik olarak

ne kadar yetkinleşirsek o kadar ideolojik hâkimiyet sağlar, bir o kadar da ideolojiyi geniş kesimlere taşırır ve ideolojimiz etrafında bir örgütlenme yaratabiliriz...”

Büyük bir dikkatle Apo’nun konuşmalarını dinleyen Çirüsk, daha önceki konuşmasına oranla düşüncelerinin çok daha derinlikli ve bütünlüklü hale geldiğini gördü. Konuşurken sesini yükseltmemeye özen göstermesi, gözleri dört dönercesine etrafı sürekli kontrol etmesi dikkatini çekse de pek anlam veremedi. Ama neredeyse ikindiye kadar ara vermeden yaptığı konuşmayı bağladığı son cümleler, Çirüsk’un kafasında şimşeklerin çakmasına yol açtı. Neden piknik havası verdiğini, neden kalabalıklardan uzak تنها bir yer aradığını yeni yeni anladı. Heyecanı dorukta olsa da ne diyeceğini, grup olmanın ne anlama geldiğini ve gereklerine uygun nasıl hareket edileceğini de henüz bilmiyordu. Apo’nun konuşmaları boyunca toplantıya katılan arkadaşlarına bakmayı ve onların verdiği tepkiyi anlamayı ihmal etmemişti. Özellikle konuşmayı bağlayan son cümlelerin, kendisi de dâhil hepsini şok edercesine etkilediği belliydi. Arkadaşlarının gözlerinden okuduğunu Kaygusuz Abdal hikâyesine benzetti. Kaygusuz Abdal hikâyesinde “kıldan ince köprü yaptın, üstünden geçelim diye. Hele bir sen geç de görelim seni tanrı” denirdi. Toplantıya katılanların bakışlarında “sen geç de görelim seni Apo!” dercesine bir ifade vardı.

Kendisiyle diğer arkadaşlarının duruşlarını karşılaştırınca, onlar gibi Kaygusuz Abdal hikâyesine benzemediğini, buna rağmen onlardan çok da ilerde olmadığını düşündü. Aramızdaki fark nedir diye kendisine sorduğunda, “Apo Kürdistan’ın özgürlüğünden ve bağımsızlığından söz ederken onlar çevresine bakıyor, ben dikkatle dinliyorum. Onlar içten içe kiminle özgür ve bağımsız bir Kürdistan yaratacağın, kiminle yapacağını, boş hayal işte diye düşünürken, ben belki onlar kadar uç düşünmüyorum ama onlardan daha fazla kendimi inandırma noktasına henüz getirmemişim!” diye söylendi. Apo’nun kendisini başarıya ve zafere kitlemesi karşısında, kendisi

yüzeysel, sıradan ve ucuz bir yaşamı, bir duruşu halen sürdürüyordu. Belki sisteme tenezzül etmiyordu ama bakış açısında ve yaklaşımında kendisini başarı ve zafere kilitleme diye bir şeyi fazla dert etmiyordu. Bu konuyu düşününce gerekçesi hazırı. “Her kes önder olamaz. Benim de olmam gerekmiyor. İyi bir savaşçı, iyi bir militan olmayı başarsam yeterli” diyordu.

Konuşmasını bitirdiğinden beri arkadaşlarını izleyen Apo, Çirüsk’un toplantı boyunca gösterdiği dikkati ve ciddiyeti önemsemi, ama çok daha fazla yanlışlarla yüklü olduğunu da gözlerinden okudu. En büyük yanlışsı, kendisini yanlış kurgulamasıydı. Yanlışlarına ilişkin vardığı ilk gözlemlere göre Çirüsk, büyük düşüşlerin büyük yücelişlere gerekçe olduğunu, kurduğı yanlışlıklar oranında yapacağı başlangıçların da yanlış olacağını, doğru başlangıçlar için insanın kendisini yanlış kurgulamalardan kurtarması gerektiğini bilmiyordu. Kurgulama ve inşa etmede yanlışlık giderilmezse, yanlışla yapılan başlangıç hep devam eder, doğruya ulaşmak için başlangıçtaki yanlışın görülmesi ve giderilmesi gerektiğinin ayırdına varması gerekirdi. Ancak Çirüsk’un toplantıdaki dikkati, ciddiyeti ve kendisini sorgulaması, yaşadığı yanlışları gidermeye yetmezdi.

Diğer arkadaşlarına ilişkin gözlemleri daha karamsardı. “Bu da nereden çıktı, grup olmak da ne demek, bu Apo başımıza bir şeyler getirmeden duramaz!” dercesine bakışları vardı. Fersiz bakışlarına inanç ve umut parıltıları yansımadı. “Gerçek anlamda toplantıya katılanlar grup olma heyecanını, coşkusunu ve sevincini yaşadılar mı?” diye kendisine sorduğunda olumlu bir cevap veremedi. Toplantıyı planlarken böyle bir cevap alabileceğini beklemiyordu. Birileriyle bir adım atmak istiyordu sadece. Birlikte adım attıkları “nereye kadar yürüyebildiyse” yürüyecekti. Önemli olan adım atacak birilerini bulmak ve gerekli olan o adımı atmaktı. Çubuk barajı’nda yapılan toplantı da böyleydi. Bir adım atmak istemiş, kimlerle o adımı atacağını da tespit etmişti. Onların yürüyüp yürümemelerini zaman

gösterecekti. Kimin yürüyeceği veya yürümeyeceği atılan adım sonrası yürünen yolda belli olacaktı.

Bu gerçeği bilerek ve hesaplayarak o tarihsel adımı attı ve bir yürüyüş başlattı. Yürüyenlerle yürüyüşü sürdürecektir, yürümeyenlerin yerini başkalarıyla doldurup yürüyüşünü kesintisiz kılacaktı. Eğer bu adımı atmasaydı, daha sonra yürüyenleri bulamayacağı kesindi. Zaten halı hazırda yürüebilecek takati gösteren kimse de yoktu. Hepsini tanıyor, geleceklerine mim koymuyor, ama ne kadar yürüebileceklerini az çok kestirebiliyordu. Atılan bu ilk adımda kimseye güvenmiyor, esasında kendisine güveniyordu. Bir merdivenin ilk basamağına adımını atarak bir başlangıç yapıyor, merdivenin diğer basamaklarını çıkmanın, bu ilk basamağa adımı atmakla mümkün olacağını; bu ilk adımı atarken dayanacağı hiçbir şeyin olmadığını bilerek şöyle düşünüyordu: “Başlangıçta gerekli olan en büyük silah senin sağlıklı duyguların ve iyi düşüncelerindir. İyi duyguların ve doğru düşüncelerin varsa, bir de önüne bir amaç koymuşsan başaramayacağın hiçbir şey yoktur. Başlangıçta bunlar yeterlidir. Maddi imkân arama, maddi imkân başa beladır Apo!”

Arkadaşları getirdikleri yiyecekleri yemenin hazırlıklarına başlamışlardı. Kimisi domatesleri ve salatalıkları yıkayarak doğruyor, kimisi ekmeği ve peyniri hazırlıyor, kimisi Apo’nun dolmuşa binerken okumak için aldığı Cumhuriyet gazetesini sofra amacıyla yere seriyordu. Cumhuriyet’in ilk sayfasındaki manşeti gören Apo, o ilk sayfayı alıp sofra olarak kullanılması için diğer sayfaları bıraktı. Cumhuriyet’in sür manşetinde, “Korutürk Meclis Başkanı, daha sonra AP ve CHP genel başkanlarıyla görüştü.” yazılıydı. Altındaki manşet, “Demirel ve Ecevit yeni bir hükümet istiyor!” şeklindeydi. Yan sütun manşetinde ise, “Almanya’da 600 bin işçiye daha ihtiyaç var” deniyordu.

Gazetenin manşetlerini düşünürken, manşetlerin arasındaki bağı analiz etmeye çalıştı. Kafasında birbiriyle yarışırmasına gidip gelen düşüncelere dalarken, gözlerini çam ağaçlarının tepesine

dikti. Ağaçların ve dalların arasından sızan güneş ışınlarını görmeye çalıştı. Daldan dala cıvıldaşarak uçuşan kuşlara bakarken bir sincabın ön ayaklarıyla sıkı sıkıya tuttuğu çam kozalağını kemirdiği dikkatinden kaçmadı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1.70 boyunda, zayıf bir fiziğe sahipti. Kilo, boy ve bedeninin uyumlu olması dikkat çekiciydi. Siyah gür saçlarını fazla uzatmazdı. Biraz uzadığında kısaltarak alnının yarısını kapatacak şekilde öne doğru tarardı. Gür siyah saçları düz olduğu için elle aşağı doğru düzeltince kendiliğinden istediği biçime girer, tarak kullanması gereksiz hale gelirdi. Kalın kaşları, sevgiyle parlayan kömür karası gözlerine daha bir içtenlik katar; bakını içine çeken sevinç ısıltılarıyla çevresine heyecan ve coşku yayardı. Aşağı doğru dik inen ve alt dudağını hafifçe kapatan bıyıkları, gür siyah düz saçlarını ve kalın kaşlarını tamamlarcasına, yüzüne bir sevecenlik verirdi. Konuşurken gür ve tok sesi, mimikleri ve el kol hareketleriyle birleşerek insanları müthiş etkilerdi. Yaşlı, genç, büyük, küçük demeden her kesle ilişki kurar; daha ilk konuşmada yıllardır tanışıyorlarmış gibi bir his yaratırdı. Cıva gibi akışkan ve yerinde duramayan yapısıyla otururken bir o yana bir bu yana kıpırdar, ayakta olduğu zamanlarda yerinde duramaz, sürekli hareket ederdi. Bu hareketli yapısı toplantılara da yansırı her zaman. Bundan dolayı “Kemal biz sana her şeyi öğretiyoruz ama oturmayı öğretemiyoruz bir türlü!” diyen Apo’ya karşı mahcup ve utangaç bir çocuk gülümsemesiyle başını önüne eğdi. Apo’nun söylediği bu söz her aklına geldiğinde “tamam, bundan sonra toplantı disiplinine göre hareket edeceğim!” diye kendisine söz verdiği halde, beş dakika geçmeden aynı hareketleri yeniden tekrarlardı.

Haki gibi Karadenizliydi. 1952 yılında Gümüşhane'nin Torul ilçesine bağlı Güzeloluk köyünde doğmuştu. Köyün Osmanlı kayıtlarına geçen eski adının Beşkilise olduğu, adının da köyde beş kilisenin olmasından esinlenerek verildiği konusunda iddialar süregelmişti. Doğup büyüdüğü yıllarda eskiden beri süregelen bu iddiaları doğrulayacak beş kiliseyi andıran bir yapı kalmamıştı. Köyün eski yerleşim yerinde kilise benzeri kimi kalıntılar olsa da “bu kalıntılar kiliselere aittir” demek mümkün değildi. Ama köyün yaşlı insanları, o kalıntıların eskiden köyde bulunan kiliselere ait olduğunu söyler, dururlardı. Göçmen Lazlardan oluştuğu tartışma götürmeyen köyün geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktı. Güzel doğası ve rengârenk çiçekleriyle arıcılığın yapılmasına elverişli olduğundan, arıcılığı ve balı da çevre köylerde meşhur sayılırdı.

Adeta genetik yapısına sinen yerinde duramayacak denli hareketli oluşunu sık sık düşünmeden edemez, bu denli hareketli oluşundan pek şikâyetçi olmasa da kaynağını nereden aldığını öğrenmek isterdi. Bazen Göçmen Lazların kökenini araştırır, bazen hırçın ve ele avuca sığmaz Karadeniz doğasının kişilik şekillenmesi üzerindeki etkileri üzerinde dururdu. İçinde yetiştiği köyün, ailesinin hayvancılık ve tarımla uğraşması, gözlerini yaşama açar açmaz emekle tanışma ve emekçi olma özellikleriyle kişiliği şekillenmişti. Bir an bile yerinde duramayan emekçi özellikleriyle Karadeniz'in hırçın ve ele avuca sığmaz doğasının özellikleri birleşmiş ve kişiliğinde tek bir vücuda dönüşmüştü. Kemal denince ilk akla gelen cıva gibi akışkan ve yerinde duramayan zapt edilmez özellikleri kadar; mütevazı, alçakgönüllü, olgun ve emekçi özellikleriyle ön plana çıkardı. Bütün bu özellikler birleştikten, bir defa onu tanımış olanın unutulması veya aramaması mümkün olmazdı. Hele o gür ve tok sesi konuşmalarında ajitatif bir dile dönüşünce, insanlarda “Kemal olduktan sonra gözümü kırpmadan ölüme de gider, bir orduya karşı savaşır ve devrim de yaparım!” duygusu ve düşüncesi geliyordu.

Apo, yaşamının her anını yoğunlaşmaya ve düşünsel üretime dönüştürdü. Haki okurken, tartışırken ve en çok da uyumak için yatağa girip sırt üstü uzandığında, geride bıraktığı bir günün muhasebesini yaparken daha fazla yoğunlaşır ve düşünsel üretimde bulunurdu. Haki için uyumadan yaşadığı bir günün muhasebesini yapmak, yapamadıkları konusunda kendisini eleştirmek ve yarını kendisine dönük eleştirileri de gözeterek yapılacak çalışmalarla bütünlüklü planlamak hayati önem taşırdı. “Bir devrimci uyumadan önce geride bıraktığı bir günü, devrim için o gün ne yaptığını her yönüyle sorgulamaz ve yapamadıklarını açığa çıkarıp eleştirmez ve gideremezse, o kişinin devrimciliği eksik bir devrimciliktir!” derdi. Öylesine söylemezdi bunu, “Bir devrimci her şeyden önce kendi vicdanına karşı sorumludur. Devrimcinin en büyük denetleyeni vicdanıdır!” şeklindeki düşüncesi, ona bu gerçeği söyletirdi.

Kemal ise bu konularda hem Apo’dan, hem Haki’den biraz farklıydı. O ele avuca sığmaz kişiliğiyle en iyi yoğunlaşmayı ve düşünsel üretimi yürürken, hareket halindeyken, hatta eylemdeyken yapardı. Kemal için düşünme ve hareket, düşünme ve eylem aynı anda ve iç içe yaşanırdı.

Bu bahar sabahında evden çıkarken yürüyerek yoğunlaşmaya başlamıştı. Yoğunlaşarak düşündüğü konulardan biri Ağır’dı. Yeni öğretim yılı başladığında Ağır’ı tanımıştı. Tanışması, öğretim yılının başladığı ilk günlerde okul kantininde kendisine saldıran faşistlerle kavga esnasında olmuştu. Kalabalık bir grup faşist kendisine saldırdığında birkaç solcu arkadaşları yardımına gelse de güç getirmede çok yetersiz kalmıştı. O anda arkadaşlarıyla görüşmek için okula gelmiş bulunan ve koridora giren Ağır ve bir grup arkadaşı yardımına koşmuş, faşistleri dağıtmakla kalmayıp iyi bir ders verecek şekilde dayaktan geçirmişti.

Tanışmasının üzerinden birkaç ay geçmişti. Bu süre boyunca Ağır’la sık sık konuşmuş, yakından izlemeye çalışmıştı. Hakkında kimi araştırmalar yaptığında, Apo’yla tanıştıracak

kadar Agır'a karşı bir güven oluşmuştu. Agır'ın durumunu Apo'ya açmış, hakkında bildiği tüm bilgileri aktarmış; dikkatle kendisini dinleyen Apo, “Sana güven vermiş ve sen uygun görüyorsan, getir tanışıp konuşalım!” demişti. Okula gidip Agır'ı görecek, eve götürecekt ve Apo'yla tanıştıracaktı. Kemal'i düşündüren nokta, Agır Apo'dan düşündüğü kadar etkilenecek miydi, Apo Agır'ı kabul edecek miydi? Bunu düşündükçe heyecanlanır, sonucunun ne olacağını merak ederdi. Kemal'i düşündüren bir başka konu daha vardı ki, çok daha öncelikliydi.

Kızılay'dan Sıhhiye'ye doğru yürürken, bahar sabahının güneşi yükseliyordu. Ekmek ve zeytinden oluşan kahvaltısını yapıp evden çıktığında gece yarısına kadar süren Apo ve Haki arasındaki tartışmayı düşünerek Apo'nun yaptığı tespitlerin anlam derinliğine ulaşmayı gerekli gördü.

Son zamanlarda Apo'yu daha seyrek görmeye başlamıştı. Sık sık değişik evlerde veya yurttan kalmasından hareketle yoğun bir örgütlenme çalışması içine girdiğini anlamıştı. Kendisiyle Haki'nin yaptıkları, onu tamamlamaya dönüktü. Haki ve kendisi, bulundukları yerlerde ondan öğrendiklerini yayar ve konuştukları kişileri etkilemeye çalışırdı. Agır'la ilişkileri ve daha sonra tanıştırmayı istemesi de, bu çalışmasının bir sonucuydu. Apo eve geldiğinde bazen gece yarılarna, bazen sabahlara kadar süren teorik ve felsefik tartışmalar eksik olmaz, bazen de Türkiye'deki son siyasal gelişmeler üzerinde konuşulur ve yoğun bir tartışma yaşanırdı.

Dün geceki tartışma Apo'nun siyasal gelişmelere ilişkin sorduğu sorularla başlamıştı. “Mart ortalarında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay yedi yıllık süresi bittiği için görevinden ayrıldı. 13 Mart'tan 6 Nisan'a kadar 15. turdaki seçimle Emekli Oramiral Fahri Korutürk zorbela seçildi. Cumhurbaşkanlığı seçimi üzerinden daha bir gün geçmeden Ferit Melen Hükümeti istifa etti, ardından Ticaret Bakanı Naim Talu, yeni hükümeti kurmakla görevlendirildi. Birkaç gün geçmeden Naim Talu, kabineyi kurdu ve Fahri Korutürk onayladı. Bütün bunlar son bir ayın

gelişmeleri idi. Bu gelişmeleri nasıl yorumlayalım? Darbe rejimine rağmen sistem krizi aşılamıyor. Bu krizin gidişatı hangi yöne evrilebilir? Rejim bu krizi aşmak için kendi içinden farklı seçenekler neden çıkaramıyor? Ne diyorsun Kemal? Krizi aşmak için farklı seçenekler gelişemez mi?”

“Daha önceki tartışmalarımızda Türkiye özgülünde yaşanan bu krizin lokal olmadığını, kapitalist emperyalizmin genel krizinin bir yansıması olduğunu söylemiştik. Bundan dolayı ABD, darbe rejimini destekledi. Bu destek devam ettikçe kesin olarak farklı seçeneklere izin vermez. Şu anda darbe rejimiyle krizi yaşanabilir halde tutuyor. ABD desteğiyle birkaç yıl daha rejimin kendisini darbeyle sürdüreceği kesin gibi bence!” demişti Kemal, birkaç kez yutkunarak.

“Sen ne düşünüyorsun Haki? Kemal, bu darbe rejiminin birkaç yıl daha süreceğine kesin gözüyle bakıyor. Sence siyasette kesinlik olabilir mi?”

“Bence kesin dememek lazım ama bazen kesinlik de yaşanabilir. Örneğin, 12 Mart darbesi olmadan 9 Mart’ta sol darbe bekleniyordu. Devrimci gençlik hareketi, 9 Mart’ta sol darbe olacak diye her türlü hazırlığı yapmıştı. Buna rağmen 9 Mart’ta sol darbe olmadı, üç gün sonra 12 Mart’ta faşist bir darbe oldu. Darbenin olacağı kesindi fakat sol darbe mi, yoksa sağ darbe mi olacağı kesin değildi. Devrimci gençliğe göre sol darbe olacağı kesindi. Darbenin olacağını belirleyen solun kesin gözüyle baktığı şeklindeki beklentisi değil, emperyalizm ve Türkiye’deki işbirlikçi rejim oldu. Sonuçta birkaç gün yanılma payı olsa da darbenin olacağına kesin gözüyle bakılıyordu ve darbe oldu” diyen Haki kendisine bakmıştı. Haki tarafından bir biçimde doğrulandığından gülümsemiş ve rahatlamıştı. Ama Apo’nun soruları bitmek bilmediği gibi “siyasette kesinlik olur mu olmaz mı?” noktasında tartışma uzadıkça uzamıştı.

Tartışma belli bir noktaya geldikten sonra Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş niteliğini ve karakterini kapsamlı bir biçimde ele alarak çözümlemiş, sistem içi çelişkilerin sınıfsal

boyutu kadar uluslararası boyutlarını da her yönüyle ortaya koymuştu. Ardından bu çelişki ve çatışmaların darbe rejimiyle nasıl sonuçlandığını ve aldığı yeni biçimlerin genel çerçevesini çizdikten sonra “Hiçbir şeye kesin gözüyle bakmayın. Sistem içi çelişkiler her an yeni bir gelişmeyi ortaya çıkarabilir!” diyerek biraz soluklanmış, ikisini de ayrı ayrı süzdükten sonra esas olarak yapacağı tespite geçmişti.

“Politikada kesinlik diye bir şey yoktur, daima başlangıç diye bir şey vardır. Kendini kesinliklere bağladın mı, kendi kendini kısıktırak bağlamış olursun. Bu durumda hareket kabiliyetin kalmaz. Bu nedenle ufku çok net görsen bile önüne bir bulut kümesi koyup öyle okumaya, flulaştırıp öyle çözmeye çalışacaksın. Bu seni daha çok yoğunlaşmaya, çözmeye yöneltir. Sonuçta yorulursun. Ama gerçeği çok boyutlu görme ve değerlendirme imkânın olur. Düşünce gücüne esneklik kazandırır. Politikada kesinlik katılığa, katılık da donmaya, durağanlığa yol açar. Bu da politika yapamamak demektir.”

Apo’nun bu tespitine karşı Haki ve Kemal birbirine bakmış, tek kelime söyleyecek gücü kendilerinde bulamamışlardı. İlk kez böyle bir tespiti duymuşlardı. Marksist klasiklerden kitapların hemen tümünü okumuşlar ama böyle bir tespitle yeni karşılaşmışlardı.

Akşamki tartışmada kendisini en çok etkileyen onun bu tespitiydi. Sadece bu tespit de değildi aslında. Onunla her konuşup tartıştıklarında böyle kendisine ait olan tespitleri peş peşe ortaya çıkardı. Sınırsız bir yorumlama gücü vardı sanki! Nerden getiriyordu bu yorumlama gücünü ve düzeyini? En çok merak ettiği noktalardan biri de buydu. Buna “Allah vergisi bir yetenek!” dese, mantığı kabul etmezdi. Apo’daki bu özellik, yeteneğin de ötesinde bir şeydi.

Düşündükçe bu güzel bahar sabahında zihninin açıldığını gördü, sevindi. Kaldırımlarda yürüyordu ama sıkça karşısına çıkan ve karşıya geçmek zorunda bırakan caddeler yoğunlaşmasını olumsuz etkilese de keyfini bozmadan Apo

üzerinde düşünerek yoğunlaşmasını sürdürdü. Tanıdığından beri onu yakından izlemiş, anlamaya çalışmıştı. Öne çıkan önemli özelliklerinden biri, çok hızlı bir algılama gücünün olduğuydu. Baktığı, gördüğü ve düşündüğü her şeyde bu algılama gücü öne çıkardı. Anlamlandırabildiği kadarıyla algılama gücüne, bir ışık kaynağından çıkmış ışınlara benzeyen duyularının birbiriyle uyumlu bir şekilde çalışması sayesinde ulaştığına inanırdı. Bu duyuların tümü öylesine bir amaca bağlanmış ve öylesine birbiriyle uyumlu hale getirilmişlerdi ki, düşüncesi ve gözleri bir yere veya bir şeye odaklandığında birbiriyle uyumlu hale gelmiş bütün duyuları komut almışçasına harekete geçerdi. Her biri kendi alanına giren odaklanmış şeyin tüm boyutlarını gözlemleyerek olası bütün verileri toplayıp beyne gönderir; beyin, kendisinde merkezileşen bu verileri bir araya getirip sentezleyerek en ileri bir algılamaya dönüştürdü. Tıpkı arılar gibi çiçekten çiçeğe uçarak, ona hiç durmadan, gözlemin her zaman yeni olan renklerinin çiçek tozunu getirir ve bu çiçek tozları, daha sonra, tutkulu bir mayalanmayla, altın renkli sıvısı olan balını oluştururdu. Ya da bu duyuları kelebekler gibi hiç durmadan çiçekten çiçeğe uçarak çiçeklerin olası bütün kokularını ve bütün güzelliklerini keşfeder, beyne giden bu keşfedilmiş veriler sosyal bilimlerin ölçüleri doğrultusunda mayalanır ve ileri bir algılama düzeyinin ortaya çıkmasını sağlardı.

Gelişmiş algılama düzeyinin nasıl oluştuğunu bu denli sorgulaması, hiç kimsede görmediği kadar sezgilerinin de çok ileri düzeyde yaşandığına tanıklık etmesiydi. Bildiği kadarıyla algısallıkla sezgisellik arasındaki bağ tartışma götürmezdi. Algısı olmayanların sezgilerinden söz edilemezdi. Bir kişide algı düzeyi ne kadar gelişkinse, sezgi düzeyi de o kadar gelişkin olurdu. Ondaki algı gücünü belli yönleriyle anlamlandırdığına göre, sezgi gücünü de anlamlandırabilirdi.

Bütününüle amaca bağlanarak incelikle belirlenmiş olan onun olağanüstü duyuları, normal insanlara göre gereğinden fazla güçlü

ve duyarlı halleriyle sadece olay ve olguları değil, öze ve biçime ilişkin ne varsa çıkarıp alırdı. Daha sonra düşünce dünyasına akmaya başlayan bu verileri, bir sanatçı titizliğiyle tıpkı bitkilerin ve çiçeklerin kokusunu sabırla damıtan kimyacıнын yaptığı gibi ağır ağır her yönüyle çözümler, çıkardığı sonuçları sezgisel bir güce dönüştürdü.

Öylesine düşünsel dünyasına dalmıştı ki, bir an çevresine bakmazsa okula yaklaştığını fark etmeyecekti. Birkaç metre yürüyünce giriş kapısının bir tarafına “Ankara Üniversitesi 1946”, bir tarafına da “Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi” şeklinde yazılmış tabelası bulunan okul kapısından içeri girdi. Kolundaki saate bakınca verdiği randevuya daha zaman vardı. Gelip geçen tanıdık öğrenci arkadaşlarına selam verdikten sonra تنها olan koridorun birine geçti. Etraf sessizdi. Anladığı kadarıyla öğrencilerin çoğunluğu derslerdeydi. Bir an çevresine bakıp başı öne eğik, ağır ve sessiz adımlarla koridorun bir başından diğer başına gidip gelmeye başladı. Düşünce dünyasını meşgul eden ve henüz cevap bulamayan sorular üzerinde yeniden düşüncelere dalmayı sürdürdü.

Vardığı sonuçları bir araya getirip toparlamaya çalışınca karşısında birileri var ve onlarla konuşuyormuş gibi mırıldandı. “Demek ki Arkadaş, kendi iradesinin dışındaki her şeyin manevi baskısına karşı koyabilecek düzeyde özel bir güce ve tasavvuru zor bir cesarete, bir o kadar da üstün bir enerjiye sahiptir. Yoksa sömürgeciliğin başkentinde, onların burunları dibinde ‘Kürdistan Sömürgeci!’ diyebilir miydi? Kürdistan devriminin ideolojisini, strateji ve taktiklerini ortaya çıkarabilir miydi? Öyle anlaşıyor ki Arkadaş, eşine az rastlanan geliştirilmiş birtakım güçleri kendinde toplamış. Büyük devrim ustaları gibi tarih, toplum ve çağla ilgili güvenilir bir bilgi, çarçabuk kavrayan bir zekâ, bunu bütünleyen amaca kilitlenmiş duyular ve kendisinde bir hakikat bütünlüğü yaratarak alternatif yaşamayı, kendisini bu temelde örgütlemeyi başarmış. Yarattığı hakikat bütünlüğüne uygun kendisinde düşünsel, duygusal ve ruhsal bir bütünlük yaratmış. Bizim gibi bir

şeyi düşünürken duyguları başka bir şeyi yaşamıyor. Bu özelliklerinden dolayı en karmaşık durumlarda bile açıklığa ve gerçeğe ulaşmayı başarıyor, siyasetin en karanlık dolambaçlı yollarını bile aydınlığa kavuşturmayı biliyor.”

Apo'ya ilişkin düşünceleri belli bir sonuca ulaştığında rahatlamıştı. Yeniden saatine baktı, Ağır ile randevusuna daha vardı. Neredeyse ders arası verilecekti. Koridorda daha fazla kalmayarak okulun bahçesine çıkmak için kapıya yürüdü. Yürürken içinde büyüyen sevginin ve güvenin onu tanıdıkça ve anlamlandırdıkça ne denli gelişip büyüdüğünü de hissetti. “İnsan Arkadaşı dinlediğinde şüphe duymaz, yorulmaz, sendelemez; bağlı olduğu amaçlar doğrultusunda yürürse, uğruna destanlar yazılan ulaşılmaz yüce dağları en ufak bir ikircikliğe düşmeden adım adım, basamak basamak tırmanır. Ufku genişledikçe, görüş alanı genişler. En karmaşık olaylar açıklığa kavuşur; uzaklar yakınlaşır, ama bütün bunlar tıkr tıkr işleyen bir saat çarkının şaşmazlığı içerisinde olup biter. Tıpkı göz gözü görmez kalın sis tabakası altında kaybolmuş bir manzaranın derinliğinden gün ışıklarının ağır ağır yükselişi gibi...”

Vardığı sonuçlardan dolayı için için sevindi, omuzlarından ağır bir yük kalkmış gibi rahatladı. İlk fırsatta vardığı bu sonuçları Haki'yle de paylaşacaktı. Daha önce Haki'nin, “Sadece Arkadaşın söyledikleri değil, yaşam ve ilişkilerini izleme, anlama ve anlamlandırma bile başlı başına benim için müthiş eğiten bir rol oynuyor!” dediğini anımsadı. “Gerçekten de öyle!” dedi mırıldanırcasına. “Benim de bu sabah düşünmem ve düşündükçe vardığım sonuçlar, saatlerce kitap okumamdan daha fazla beni eğiten bir işlev gördü. Ağır'ı da dert etmeye gerek yok. Eğer Ağır Arkadaştan etkilenmezse, zaten arkadaşlık yapmaya değmez bir kişiliktir.”

Bahçede gözlerini gezdirip ağaçların gölgelediği bir bankı bulunca oturdu. Oturduğu bank, okulun giriş kapısını görüyordu. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin ön cephesindeki girişin en üstünde “Hayatta En Hakiki Mürşit ilimdir” yazısı vardı. Yazıya

baktığında, kaydını yaptırmak için geldiği güne kaydı düşünceleri. İçeri girişte yukarıya doğru bakarken ilk dikkatini çeken bu yazı olmuştu. Kaydını yaptırmasına neden olan bu fakülte hakkında araştırma yaparken öğrendiklerini anımsadı.

Ankara Üniversitesi'nin Fakülte olarak ilk akademik birimi olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin şimdiki binası, ünlü Alman mimar Bruno J.F. TAUT tarafından 1937-1938 yıllarında inşa edilmiş ve 1940 Kasım ayında öğretime açılmıştı.

Atatürk Fakültenin kurulmasını önerirken, “Çağdaş Türkiye'nin yapacağı atılımla hem ulusal bilincin gelişmesi hem de özgür düşünceli bireylerin doğru ve ülkesine yararlı yetişebilmesi için, Türk dilinin, Türk tarihinin ve Türk kültürünün derinliğine araştırılması en başta gelen koşuldur” demişti. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk ve Türkiye tarihinin incelenmesine kaynaklık edecek olan Sümerce ve Hititçeden Latince ve Yunancaya kadar Doğu ve Batı dillerinin öğrenilmesini hedeflemişti. Bunun yanında modern diller ile coğrafya, felsefe, psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi çeşitli sosyal bilimlerin farklı alanlarında eğitim veren bir bilim kurumu olması düşüncesiyle önermiş ve TBMM'nde bu önerisi kabul edilince fakülte kurulmuştu. Fakültenin sembolü “Hitit Güneşi” olarak tespit edilirken, fakültenin sloganı “Cumhuriyetin Bilim Güneşi” olarak belirlenmişti.

Kaydını yaptırdığında araştırıp öğrendiği bu bilgilerden dolayı ne kadar da heyecanlanmış ve sevinmişti. Şimdi dönüp o günlere baktığında ne çok yanıldığını, o günlerin a-politikliğiyle devletin istediği türden bir kişilik olduğunu daha iyi anladı. Hele Sömürgecilik teorisi doğrultusunda okuduğu bu okulun anlamını düşündüğünde, “Cumhuriyetin kurulmasından sonra dil ve kültür birliği yaratarak tek dile ve tek kültüre ulaşmak için bunun tarih bilincini de oluşturması gerekir. Bu fakültenin esas işlevi budur” diye, geç de olsa okuduğu okulun amacını ve hedefini öğrenmişti.

** ****

1955 yılında Elazığ'ın Keban ilçesine bağlı Aşağı Çakmak köyünde doğmuş, ilkokulu üçüncü sınıfa kadar köyünde okumuştur. Amcasının, öğretmen okulundan mezun olup ilk öğretmenlik tayini Afyonkarahisar'ın bir köyüne çıkınca, amcasıyla birlikte Afyonkarahisar'a giderek dördüncü sınıfa orada devam etmişti. Sadece bir yıl dayanabilmiş, dördüncü sınıftan bitir bitmez yeniden kendi köyüne, köyündeki okuluna dönmüştü. Afyon'da kalışı topu topu yedi sekiz ay süren bir öğretim yılı kadardı. Ama bu süre yıllar gibi uzun gelmişti kendisine. Köyünü, köydeki okulunu ve arkadaşlarını hep özlemiş, sürekli aramıştı. Okuduğu okulda yaşattı çocuklar vardı, fakat bir türlü Afyon'a, Afyon'un insanlarına ve çocuklarına kanı kaynamamıştı.

Sadece amcası için olsaydı, imkânı yok hayatta Afyon'a gitmez, kimse de kendisini köyün dışına çıkaramazdı. Ortada anasından ve babasından çok sevdiği nenesi vardı. Amcasının tayini Afyon'a çıkınca "Bu daha ilk yılı çocuğumun, yalnız başına yaban ellerde ne yapar! Ben de oğlumla gidecek, yaban ellere alışması için analık görevim neyse yapacağım" demişti. Dedesi, "Bırak kocaman olmuş, kendi başının çaresine baksın!" dese de nenesi dinlememiş ve oğluyla Afyon'a gitme kararından vaz geçmemişti. Kararında ısrar ederken Ağır'ın saçını başını okşamış "Sen de ananla gelirsin, ananı yalnız bırakmazsın değil mi?" diyerek kendisiyle götürmeye ikna etmişti.

Aşağı Çakmak köyü, Elazığ ile Keban arasına düşen, ne Elazığ'a ne de Keban'a asfalt yolu olmayan bir köydü. Önceleri Elazığ ile Keban arasında asfalt yol yoktu. Keban barajının yapılmasıyla Elazığ-Keban arasındaki yol asfaltlanmıştı. Köye gitmek için asfalt yoldan bir yere kadar araçla gidilir, araçtan inildikten sonra en az bir saat patika yoldan yaya yürünerek köye gidilirdi. Sonraki yıllarda da nedense köylerinin yolu hiçbir zaman yapılmadı ve asfaltlanmadı. Köyde zengin kimse yoktu. 40 haneden oluşan köyde köylüler, geçimini köydeki çalışmalarıyla

gerçekleştirirdi. Çok az bir kesimi köyün dışındaki yerlere giderek işçilik yapardı. Köyün geçim kaynağı, kendi kendilerine yetecek düzeyde tarım, bahçecilik ve hayvancılıktan oluşurdu. Ailesi yoksuldu Ağır'ın. Yıl boyu çalışarak zar zor geçimini sağlar, bazen geçimini sağlamada bile zorlanırdı. Daha çok tarımla, bahçecilikle uğraşır, temel ihtiyaçlarını karşılamak için hayvanları birkaçı geçmezdi. Böyle bir köy ve aile ortamında büyürken, kendilerine yetecek düzeyde var olan küçük bahçe ve tarlalarda çalışır, hayvanlara bakar, o çocukluk haline bakmadan ailenin geçimine katkıda bulunurdu. Ailenin bütün işlerine katılması yanında köydeki imece usulü çalışmalarda da yer alırdı.

Ailesi yoksul olduğu için dedesi, amcaları ve kendileri aynı evde bir arada yaşarlardı. Yaşadıkları ev hepsine yetecek büyüklükte olmadığı halde birlikte yaşamaya devam ederlerdi. Ailenin ilk çocuğu olarak doğmuştu. Nene ve dedesinin de ilk torunuydu. Ana ve babası kadar, nene ve dedesi de kendisini çok severlerdi. Dedesi hariç ailedeki herkes nenesine ana dedikleri için, kendisi de ana derdi. Büyüyüp birçok şeyi ayırt edecek yaşa gelene kadar anası olarak nenesini bilir, anasını ise ablası olarak düşünürdü. Daha sonra amcaları ve ailesi ayrı evlere çıkıp dedesi ve nenesinden ayrıldıklarında annesi ve babasıyla gitmeyi tercih etmemiş, “Hepiniz gidiyorsunuz, nenem ve dedem yaşlandı, onlara bakacak kimse kalmadı. Tam da bakıma muhtaç hale geldiklerinde onları terk ediyorsunuz. Ben onları terk etmeyeceğim ve onlara bakacağım!” diyerek dedesi ve nenesinin yanında kalmıştı. Bu söylemleri karşısında suçluluk duygusu yaşayan anası ve babası daha fazla ısrar etmemiş, hoşgörülle karşılamışlardı.

Nenesi ve dedesinin yanında kalıp bunu da onlara bakma olarak gerekçelendirmesi köyde bir ilkti. Böyle bir durumla ilk kez karşılaşan köylüler Ağır'ı daha çok sevmişti. Sadece nenesi ve dedesinin yanında kaldığı için değil, köydeki ihtiyaçlara da yardımcı olması; örneğin yaşlı kadınların elindeki yüklerini alması ve evlerine bırakması, yine köylülerin dayanışma

gerektiren işlerine koşması ve onlarla birlikte çalışması, herkesin beğenisini ve takdirini toplamıştı. Ailesinin köydeki bütün işlerine de katılırdı. Ekme, biçme, harman kaldırma, değirmene gitme, odun ve yaprak kesme, hayvanların bulunduğu ahır temizleme gibi akla gelebilecek bütün işlere koştururdu. Oldukça tutumlu olan nenesinin bu özelliğini kendisine örnek aldığından, kişiliği üzerinde oldukça etkili olacağını ve daha sonraki yıllarda bütün yaşamına damga vuracağını bilmeden bu tutumluluğu esas almayı sürdürürdü.

İlkokulu okuduğu yıllarda babası ve dedesinin de teşvikiyle köy imamının yanında din eğitimi almaya başlamıştı bir süre. Köy imamının bir takım maddi çıkarlar karşılığında din eğitimi verdiğini görmüş, yaşamının en büyük şaşkınlığını çocukluğunun o el değmemiş saflığında yaşamıştı. Eğitiminin sürmesi için Ağır'dan siyah tavuk istemişti köy imamı. Kendilerinin siyah tavuğu yoktu. Siyah tavuğu olan köylüler de vermeyince beyaz bir tavuk alarak köy imamına götürmüştü. Israrla siyah tavuk getirmesini isteyen köy imamı, beyaz tavuğu kabul etmemişti. Köy imamından soğumuş, babasının ve dedesinin bütün ısrarlarına ve ikna çabalarına rağmen bir daha din eğitimi almak için köy imamının yanına gitmemişti. Buna rağmen öğrendiği din bilgilerinin etkisinde yaşamayı sürdürmüş, Sünni kökenden olan köyde Alevilere yönelik bir çelişkisi ve yargısı oluşmuştu. Bu Alevi-Sünni çelişkisi kendisinde yer etmiş ve üniversite yıllarına kadar da sürmüştü.

İlkokul 5. Sınıfı kendi köyünde okuyup bitirmesi ardından Malatya Akçadağ İlk Öğretmen okulunun yazılı sınavlarına girmiş; önce girdiği yazılı sınavı, bir süre sonra yapılan sözlü sınavı kazanarak Akçadağ İlk Öğretmen Okulu'na kaydını yaptırmıştı. Okul yatılıydı. Tatiller dışında ne kadar özlerse özlesin ne kadar ararsa arasın köyüne gitme olanakları yoktu. Ancak tatillerde köye gidip köydeki çalışmalara katılır, okul zamanı tekrar okula giderdi. Öğretmen okulunda 5. Sınıfı bitirip 6. Sınıfa geçerken okulun başarılı ve çalışkan öğrencilerinden biri

olduğu için, okulun öğretmen kararıyla yüksek öğretmen okuluna gönderilmişti. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'nun imtihanlarını kazanmış ve hazırlık sınıfına girmişti. Bir yıl hazırlık sınıfını okuyarak üniversite sınavlarına girmiş ve kazanmıştı. Ağır'ın üniversiteyi kazandığı dönemde Yüksek Öğretmen Okulu sadece iki fakülteye öğrenci verir; fakültenin bütün bölümleri de değil, sadece öğretmen olarak mezun olabilecek bölümleri öğrenci alırdı. Bu iki fakülteden biri Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, biri de Fen Fakültesiydi. Ağır, Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesinde Türk dili ve Edebiyatı bölümüne girmiş ve kaydını yaptırmıştı.

Ağır'ın Ankara'ya geldiği ve Yüksek Öğretmen Okuluna girdiği yıllar, Türkiye devrimci gençlik hareketinin de en fırtınalı günlerine denk gelmişti. Darbe rejiminin Türkiye genelinde ve üniversitelerde estirdiği teröre rağmen Ağır'ın sosyalizm ile tanışması ve sosyalist olmaya karar vermesi gecikmemişti. Dinin tutucu dogmatizmi içinde büyümesi ve Alevi-Sünni çelişkileriyle koşullanması, böyle bir karar vermesini oldukça zorlaştırmıştı. Günler süren iç mücadele ve hesaplaşması sonucu bütün zorlanmalarına rağmen sosyalist olmada karar kılmıştı. Dünyadaki 68 Kuşağını ve Türkiye'deki gençlik hareketinin gelişimini, üniversiteye gelmeden önce de basından ve okuldaki gençlerin eğilimlerinden izlemişti. İzledikleriyle yetinmemiş, gizli gizli eline geçirdiği bir iki kitaptan okuyup anlamaya çalışmıştı.

Yoksul bir kesimden geldiği için sosyalistlerin yoksullara hitap etmesi ve geliştirdikleri mücadeleden oldukça etkilenmişti. Sosyalizmin bazı özelliklerini, öğrendiği dinin ve İslamiyet'in bazı özelliklerine çok benzettiğinden, sosyalist düşünceye ve pratiğe giderek ilgisini geliştirmesi ve kendisini ikna etmesi daha kolay olmuştu. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'na gittikten sonra da bu süreç hızlanmış ve hızla Ağır'ı bir karar verme aşamasına götürmüştü. Mahirlerin katledilmesi ve Denizlerin idamı, bu konudaki kararını kesinleştirdi. Sosyalist olmaya karar vermişti ama genel sosyalistliği aşan bir durumu yoktu. Sosyalist

örgütlerin darbe yediği ve dağılmayı yaşadığı bir dönemde herhangi bir örgütle ilişkisi de olmamış, örgütler arası ayırım yapmayı da doğru görmemişti. Ağır’a göre somut olarak faşist bir rejim söz konusuydu. Okulda faşist örgütlenmeler ve bunların polis desteğindeki saldırıları yoğunlaşmış, faşist rejime ve faşist güçlerin saldırılarına karşı bütün sol örgütlerin ortak davranması gerektiğine inanmıştı. Zaten yüksek öğretmen okulunda faşistler egemen, sosyalistler zayıftı. Faşist rejimin saldırıları solda bir sinmişliği yaratmıştı. Böylesi bir ortamda ayırım yapmayı, herhangi bir örgütle hareket etmeyi uygun görmemişti. Ayırım yapabilecek bir bilinçlenme düzeyinde olmadığından, daha çok kendini eğitmeyi ve bilinçlendirmeyi esas almıştı.

Sosyalist olma konusunda iç hesaplaşmasının ve arayışlarının yaşandığı günlerde Kemal’le tanışmayı kendisi için bir şans gördü. Faşistlerle kavga içinde başlayan arkadaşlıkları, başka kavgalarda sırt sırta vermeleriyle pekişti ve karşılıklı düşünce paylaşımlarında bulunmalarıyla sarsılmaz bir düzey kazandı. Ağır için Kemal ile arkadaşlığı, nedenlerini tam açıklayamadığı anlamlar taşırdı. Her şeyden önce Kemal, tanıdığı hiç kimseye benzemezdi. Sadece kendine has kişilik özellikleriyle farklı değildi, savunduğu farklı düşünceleriyle de farklı olduğunu her fırsatta gösterirdi. Mesela Kemal ile tanışmadan önce okulda Kamer Dünya diye THKP-C kökenli biriyle tanışmış ve arkadaşlığını sürdürmüştü. Kamer, ona ve birbirine yakın duran kimi arkadaşlarına birtakım tavsiyelerde bulunurdu. Çokça yakalanıp çıktığı için polise karşı oldukça deneyimliydi. “Yakalandığınızda polis aniden saldırabilir, onun için her zaman hazırlıklı olmalısınız. Hazırlıklı karşılırsanız polis çok üzerinize gelemmez!” derdi. Yine polisin bazı taktiklerinden söz eder, oyunlarına gelmemek için uyarılarda bulunurdu. Uyarıları önemli olduğu kadar yoğun dersler içerirdi. Bazen düşündüğünde “En iyi arkadaşım Kamer olabilir!” demişti, ama Kemal’i tanıdıktan sonra bu düşüncesi değişmişti. Çünkü Kemal sadece söylemez,

söylediklerinden çok hareket halindeki, eylem içindeki duruşuyla gösterir ve öğretirdi.

Kemal’i tanıdıkça ve arkadaşlıkları geliştikçe Kemal’e olan güveni de gelişir, bu güvenin gelişim biçimini düşündükçe kendisinden çok Kemal’e güvendiğini anlardı. Bu güveni karşılıksız değildi, Kemal’in de kendisine güvendiğini bilirdi. Bu güveninden dolayı bir gün sohbet ederlerken “Seninle olan arkadaşlığımız bir süredir devam ediyor. Bu arkadaşlığımız en zorlu süreçlerden geçerek bir düzey kazandı. Benim bazı arkadaşlarım var. Belli bir güveni, sevgiyi ve saygıyı ifade eden arkadaşlığımızın geldiği bu düzeyden dolayı seni bu arkadaşlarımla tanıştırmak istiyorum. Bu arkadaşlarımla tanışmak istiyor musun?” demişti. Biraz düşünmüş, Kemal’in sevinçle parıldayan gözlerinin içine bakmış, ikirciklenmeden “tamam” demişti. “O halde seni arkadaşlarımla tanıştıracığım zamanı ayarlayıp çok geçmeden sana haber veririm!” diyerek ayrılmıştı.

Bu konuşması ardından nedenini bilmese de bir an önce tanışmayı istemişti. Kemal konuşurken gizemi çağrıştıran kimi yaklaşımlarını hissettiğinden daha farklı duygular taşımış ama bu duygularının nedenini çözememişti. İlk duyduğunda kiminle tanışacağı konusunda bir merak gelişmişti. Günler geçtikçe bu merakı tarif edemediği bir huzursuzluğa ve iç sıkıntıya dönüştü. Bu konuşmanın üzerinden birkaç gün geçtiğinde Kemal’den ses çıkmayınca gidip Kemal’i buldu ve “Ne oldu Kemal, hani arkadaşlarımla tanıştıracaktın, unutmadın veya vazgeçmedin değil mi?” dediğinde Kemal’in sert bakışlarıyla karşılaştı.

“Bir devrimci her şeyden önce sabırlı olmasını bilmelidir. Yeri ve zamanı gelmedikçe, koşulları uygun olmadıkça bir şeyin yapılmayacağının bilincinde olmalıdır. Hatırlarsan, seni arkadaşlarımla tanıştıracığım zamanı ayarlayıp çok geçmeden sana haber veririm demiştim. Unutacağımı nasıl düşünebilirsin? Ya da vazgeçtiği mi? Vazgeçsem sana haber veririm her halde. Eğer haber vermediysem, o zaman tanışmanın koşulları uygun hale gelmemiştir. Darbe rejiminin her türlü terörü altında

yaşadığımızı ve illegal çalıştığımızı unutmamalısın. Tanışma olacak ama zamanı geldiğinde!”

Bu konuşmasının üzerinden birkaç gün geçmeden kendisini çağıran Kemal, “Yarın öğlen üzeri arkadaşlarla tanışmaya gidebiliriz. Kendini ona göre hazırla ve ayarla!” demişti. Okul bahçesinde Kemal’in verdiği saatte görüşecek ve tanışmaya gidecekti. Daha önce taşıdığı huzursuzluk ve iç sıkıntı, yerini önceki duyguları gibi tarif edemediği bir heyecana bırakmıştı. Hele Kemal’in son konuşmaları karşısında hem utanmış hem de daha önce edindiği gizemle ilgili izlenimi büsbütün artmıştı. Bu denli yoğun duygulanımı anlamlandırmaya çalıştı. Karşılaştığı gizemi de gözetti ama ne kadar düşünürse düşünsün yeterince anlamlandıramadı. Okulun bahçesine yaklaştıkça heyecanı daha da arttı. Kolundaki saate baktığında bir dakika önce bakmış olduğunun ayırdına vardı ve heyecanını dizginlemeye çalıştı. Okul bahçesine girdiğinde Kemal’in gölgedeki bir bankta yalnız başına oturduğunu görünce usulca yaklaştığı halde, heyecanı bir türlü geçmedi.

“Merhaba!” dedi, heyecanını gizlemeye çalışarak. “Seni böyle yalnız başına bir bankta otururken gördüm ya!”

“Merhaba!” dedi Kemal, oturduğu bankta daldığı düşüncelerden sıyrılarak ayağa kalktı, gülümsedi ve Ağır’a elini uzattı. “Böyle bahçede bir başıma oturmamın hayret uyandıran hangi yönü var ki?”

“Olmaz olur mu? Birincisi oturmayı sevmiyorsun. Bu huyunu bildiğimden seni bahçede volta atarken göreceğimi hayal ettim desem, abartmış olmam yani! İkincisi ise, biliyorsun okuldaki faşistlerin etkinliğini. Seni bir başına yalnız gördüklerinde nasıl saldırmamışlar hayret doğrusu! Her ihtimale karşı yanında bir iki arkadaş olur diyordum.” Yarı espiyle konuşmaya başlayan Ağır, faşistlerin saldırabileceği endişesiyle ciddileşmişti.

“Demek yeterince beni tanımamışsın anlaşılan. Faşistler de benim oturmayı sevmediğimi, ama silahsız gezmeyeceğimi de az

çok bilir. Hele bir yerde oturmuşsam, çevremi gözlüyorsam, mutlaka silahlı olduğumu ve her an saldırıya hazır pusuda beklediğimi tahmin ederler. Merak etme, üzerime gelmeleri öyle kolay değil!”

“Silah var mı üzerinde gerçekten?” diye sordu, şaşkınlığını gizleme gereği duymadan. “Yok!” dedi gülerek. “Önemli olan silahın olup olmaması değil, önemli olan o havayı vermesini bilmektir. Bak sen bile beni böyle görünce hayret ediyorsun. Neyse, fazla zaman harcamadan arkadaşların yanına gidelim.”

Kemal’in arkasından yürürken düşündüğünde, Kemal’den yeni bir şey daha öğrendiğini fark etti. “Önemli olan silahın olup olmaması değil, o havayı vermesini bilmektir” demişti Kemal. “Gerçekten de öyle, silahsız olduğun halde silahlı olduğun havasını verebilirsen kim üstüne gelebilir ki!” diye söylendi sessizce. Korktuğun halde korkmadığının havasını vermek... Gülümseyerek durağa yürüyen Kemal’e yetişti ve yan yana yürüdü. Böyle pratikler içinde ne çok şey öğreniyordu. Öğretirken bile öyle bir doğal havada yapıyordu ki ne kendini beğenmişlik ne bilgiçlik havasını sezebiliyordu. Nereye gideceklerini bilmiyor, sormayı da doğru bulmuyordu. Nasılsa biraz sonra gideceği yeri görecektik, öğrenecekti. İlegal çalışmalarda merak etmenin ve aceleci davranmanın yanlış olduğunu öğreneli çok olmuştu.

Bahçelievler otobüsüne bindiklerinde, gidecekleri yerin Bahçelievler’de bir yer olabileceğini düşününce, daha önce Kemal’in “Bir iki arkadaşla Bahçelievler’de oturuyoruz” dediğini anımsadı. Öğlen saatleri olduğu için otobüsün yarısı boştu. Arka koltuklarda Kemal’le yan yana oturdu. Yaklaştıkları durakta otobüse binen bir gence bakıp, “Tipe bak Allah aşkına! İnsanlar kendilerini acayip yapmak için ne kadar becerikliler! Böyle giyinmekten ve kendisini bu hale sokmaktan ne anlıyorlar anlamadım!” derken öfkeyle kafasını bir sağa bir sola çevirip durdu. Kendi kendine mırıldanan Agır’ın sesini duyan Kemal, pencereye bakan bakışlarını otobüsün içine çevirdi. Uzun boylu, zayıf, sarışın bir genç otobüsün ortasında koltuklardan birine

tutunarak ayakta duruyor, 20'li yaşlarda gösteriyordu. Koltukların yarısı boş olduğu halde ayakta durmayı tercih ediyordu. Düşmemek için tutunduğu koltuk da boştu. İlk göze çarpan kirden keçeleşmiş ve atkuyruğu gibi arkadan bağlanmış uzun saçları, kulaklarındaki küpeler, giydiği Şarlo tipi bol gömlek ve pantolonun üzerine sarkan zincirlerdi.

“Hayırdır!” dedi gülümseyerek. “Bakıyorum yaşlılar gibi kendi kendine söylenmeye başladın. Sanıyorum bu genç çok hoşuna gitmedi?”

“Hem de nasıl!” dedi, kızgınlıkla kafasını sallamaya devam ederek. “Bu tipler insanın hoşuna nasıl gider ki?”

“Hippi tarzı diyorlar buna. Modası geçmiş aslında. Bu gencin yaptığı, geç kalmış bir hippi olma özentisi. 68 Kuşağından etkilenen zengin burjuva çocukları tarafından geliştirilen bir tarzı bu. Onların da sisteme karşı tepkileri ve sistemi ret etme durumları vardı. Ruhlarında biraz anarşizm bulunurdu. Ama sisteme karşı devrimciler gibi bilinçli bir alternatif mücadele geliştirme yerine bütün tabuları ve kalıpları yok sayan, tam tersi bir yaşam yaşayan konumu tercih ettiler. Yer yer komünalizmi yaşasalar da sınırsız bir cinsel ‘özgürlük’ten ve sınırsız uyuşturucu alkol kullanma alışkanlığından dolayı, tümüyle yozlaşan bir duruma düşmekten kurtulamadılar. Anlayacağın ne devrimci olabildiler ne anarşist olmayı başardılar. Bu nedenle sisteme karşı olan tepki ve öfkeleri toplumsal bir doğrultuya girmediği için çok çabuk yozlaşmaya götürdü ve eriyip sisteme dâhil oldular. Sanırım bu gencin de böyle bir durumu olabilir. Gençlik, doğası gereği sisteme tepkilidir. Sistemin koyduğu tabuları ve kalıpları kırmak ister. Ama doğrultusu yoktur. Önemli olan biz devrimcilerin bunu bilerek gençliğe yaklaşmayı bilmemizdir. Kılık kıyafetine bakarak öfke duyma ve ret etme yerine her birine özgünlüğünü gözeterek yaklaşma, kazanma ve devrimci mücadele saflarına katma temel yaklaşımımız olmalıdır. Unutmayalım ki, gençliği örgütlemekten diğer toplumsal kesimleri örgütlememiz ve devrime çekmemiz mümkün değildir. Öncelikle

gençliği kazanmak, eğitmek, örgütlemek ve eyleme geçirmek devrimci görevlerimizin başında gelmektedir.”

Ağır’la Kemal arasında gelişen konuşma hippî gençten başlayarak gençliğin örgütlendirilmesi görevleriyle devam edip giderek gençliğin özgünlükleri ve bu özgünlüğe yaklaşım biçimleri nasıl olmalıdıra kadar uzandı. Konuşmanın en hararetti yerinde ayağa kalkan Kemal, “Geldik sayılır, ineceğimiz için bu konuşmaya daha sonra kaldığımız yerden devam ederiz” dedi ve arka kapıya yanaşıp durakta indi. Kemal’in arkasından inen Ağır, onu izledi. Etkisini göstermeye başlayan öğlen sıcağından sokaklar تنها olsa da illegal mücadele koşullarının gereğinden dolayı birkaç adım Kemal’in arkasından yürümeyi tercih etti. Fazla yürümeden sağdaki başka bir sokağa girip yaklaştığı bir binanın önünde durdu, “ev burada” türünden bir işaretle bahçe kapısından binanın giriş kapısına uzanan köprüden geçti. Çok geçmeden Ağır da giriş kapısını açarak bekleyen Kemal ile birlikte bodrum kattaki eve girdi.

İçeri geçtiklerinde salonda Haki, kardeşi Baki ve Gazi Eğitim Enstitüsünde okuyan İbrahim oturmuşlardı. Haki’yi daha önce Hacettepe’deki tartışmalarda görmüş ve ayaküstü tanışarak sohbet etmişti. Gerçek bir devrimci olduğuna inanırdı. Aynı okulda okumasalar da Baki ve İbrahim’i ise eğitim enstitüsünden tanır, ilerici yönleri bulunsa da devrimci olmadıklarını bilirdi. Salonda oturanlarla tokalaştıktan sonra ilk dikkatini çeken duvardaki resimlere baktı. Hâki ve Kemal’in ortasında bulunan resim kimindi? Kemal’e sordu. “O resimdeki Abdullah arkadaşıştır. Esas tanışıp konuşacağın arkadaş budur. Kimi işleri için dışarı çıkmış. Akşama varmadan gelir” dedi.

“Desene, öyle ise erken gelmişiz. Akşama doğru gelebilirdik. Akşama kadar beklemek sıkıcı olmaz mı?” dedi, hoşnutsuz bir sesle.

“Yaşanılan bir anın sıkıcılığını belirleyen insanların kendisidir. İçinde bulunduğumuz bu an, bir şey yapmadan otursak sıkıcı olur. Boş oturma yerine belirlediğimiz kimi

konularda konuşup tartışsak ya da daha önce okumadığımız bir kitabı alıp okursak ve yeni bir şeyler öğrenirsek bu anı çok verimli hale getirebiliriz. Haki arkadaşı daha önce görüp tanımış olsan da, şimdi daha iyi tanımak için kendisiyle birçok konuda konuşup tartışabilirsin mesela” dedi Kemal, gülümseyerek Haki’ye baktı.

“Doğru söylüyor Kemal. Ayrıca bizim evin kitaplığı çok zengin. Hiçbir yerde bulamayacağın kitapları burada bulabilirsin. Bir de bu evin şöyle bir özelliği var, tanıdığımız her arkadaşı bu eve getirmiyoruz. Karşılıklı belli bir güven oluştuğunda ve arkadaşla bunu paylaşıp olurunun da aldıktan sonra bu eve getiriyoruz. Ama kitap konusunda daha geniş bir yaklaşımımız var. Okullarda tanışıp konuştuğumuz ve olumlu etkilendiğini gördüğümüz her arkadaşla düzeyine uygun kitapları tespit edip veriyoruz. Anlayacağın halk kütüphanesi gibi bizim evin kitaplığı da devrimcileşmek isteyen her kişiye hizmet için kurgulanmış. Bu nedenle benim koltuğumun altında hiçbir zaman kitap eksik olmaz. Ya birilerine kitap götürüyorum ya birilerinden alıp geri getiriyorum” dedi Haki sade, dingin ve sevecen bir sesle.

Akşam saatlerine kadar Haki ve Kemal’le sohbet eden Agır, ev hakkında daha geniş bir izlenim edindi. Baki ve İbrahim, her biri gazeteye sardıkları ikişer kitabı koltuk altlarındaki ders kitaplarının arasına koyarak çekip gitmişlerdi. Haki ve Kemal’le baş başa kalınca kafasını meşgul eden kimi konuları sorup tartıştı, Apo’nun durumunu ve konumunu anlamaya çalıştı. Edindiği izlenimlerden hareketle bazı sonuçlara gidebilirdi. Çıkardığı sonuçlar yanılma payını içerse bile edindiği izlenimlerin muhasebesini yaptı. İzlenimlerinden ilki evle ilgiliydi. Ev, alışık olduğu tarzda bir evin çok ötesinde bir role sahipti. Ne klasik aile evine benziyordu, ne öğrenci evine benzeyen özellikleri vardı. Evin iç döşemesine bakılarak tipik bir öğrenci evinden ayırt etmek olası değildi. Ama evdeki temizliğe, düzene, disipline bakıldığında daha farklı sonuçlara gidilebilirdi. Evdeki kitaplık, sol ve sosyalizmle, tarihle, devrimlerle, ulusal kurtuluş

hareketleriyle ilgili yayınların bulunması açısından piyasadaki kitapçılardan çok daha zengindi. Kitaplığa göz gezdirirken kitaplardan birçoğunun darbe rejimi tarafından yasaklanmış olduğu anlaşılıyor, çok ciddi risklere rağmen yasaklı kitapları evde bulundurma sorunu yaşanmıyordu. Bu açıdan bakıldığında evin bir örgüt evi gibi rol oynadığı söylenebilirdi.

Haki'yle Kemal arasındaki ilişkilere baktığında Haki'nin teorik olarak daha gelişkin, daha yetkin olduğu görülüyordu. Kemal'in Haki'ye yaklaşırken gösterdiği saygıyı ve dikkate alma yönündeki izlenimlerden hareketle, daha önce sözü edilen arkadaş grubu içinde Haki'nin öncü konumda olabileceğini seziyordu. Böyle bir sonuca gitse de Haki'yle Kemal arasındaki ilişkinin “eşitler arasındaki ilişki” olduğu da anlaşılıyordu. “O halde!” dedi kendi kendisiyle yaptığı monologda “madem her şey bu kadar açık ve net, madem kolaylıkla bir bakışta çözdüm, tanışmamı istedikleri Abdullah arkadaşın bu ilişkilerdeki konumu nedir?” Sorduğu soruya cevap ararken vardığı sonuçlardan kuşkuya düşmeye başladı. Zaman hızla akıyordu. Saatine baktığında vakit ikindiye geliyordu. Çok geçmeden yemek yapmak için Kemal mutfığa gidince, Haki'yle baş başa kalarak devrimci gençliğin yaşadığı örgütsel sorunlar ve örgütsel dağınıklığın nasıl giderileceği konusunda sıcak bir tartışmanın içinde buldu kendisini. Günbatımında açılan kapının sesiyle yerinden kalkan Haki “galiba arkadaş geldi!” dediğinde ses tonuna yüklediği saygıyı gizleme gereği duymadı.

“Daha önce sözünü ettiğim ve tanıştırmak istediğim Ağır, bu arkadaşdır. Hani Yüksek Öğretmen Okulunda okuyan Elazığlı dediğim arkadaş vardı ya!” dedi Kemal, Ağır'ı Apo'ya gösterirken.

“Söylediklerini hatırladım” dedi Apo, hafif bir tebessümle tokalaşmak için elini Ağır'a uzatarak. “Hoş geldin! Sanırım epeydir gelmişsin ve bayağı oldu bekliyorsun. Zararı yok, Haki ve Kemal'le bolca tartışmış oldun hiç olmazsa. Yemekten sonra konuşuruz.”

“Hoş bulduk!” dedi Ağır saygılı bir sesle. “Erken gelmem iyi oldu. Hem kitaplığa bakma şansını buldum hem de Haki arkadaşla uzunca tartışma olanağı yakaladım.”

“Demek öyle, verimli bir zaman geçirdim diyorsun yani!”

Yemek hazırды. Haki sofrayı sererken Kemal makarnadan oluşan yemeği getirip dağıttı. İştahla yenen yemeğin ardından sofraya kaldırıldı ve konuşmaya başlamanın ortamı yaratıldı.

“Yemeğimizi yedik, karnımızı da doyurduk, konuşabiliriz artık! Ne dersin?” dedi, dikkatle Ağır’a bakarak.

“Ben hazırım! Zaten sizinle tanışmak ve konuşmak için gelmişim” dedi Ağır heyecanla. Kemal ile görüşmeye giderken yaşadığı heyecanın yeniden başladığını hissetti.

“İstersen Kürtler, Kürdistan ve Kürt sorunu hakkında konuşabiliriz. Kürt ve Kürdistan denildiğinde ne anlıyorsun? Kürt sorununun devrimsel çözümü nasıl gerçekleşebilir?” dedi, Ağır’ın bilinç düzeyini ölçmek için. Daha çok soru sormayı gereksiz gördü. Bu sorulardan birine verilecek cevap bile kişinin ideolojik ve siyasal düzeyini açığa çıkarmaya yeterdi.

Apo’nun soruları karşısında heyecanı daha da artan Ağır, ne diyeceğini bilememenin şaşkınlığını yaşadı. Başka konular olsaydı, sosyalizm veya Türkiye devrimi konularında söyleyeceği şeyler daha çoktu. Ama Kürt ve Kürdistan sorunu da nereden çıktı? Neden ihtiyaç duydu böyle soruları sormaya? Bir yandan yaşadığı heyecan, bir yandan sorulara karşı duyduğu şaşkınlık ve kafasına üşüşen sorularla ne diyeceğini kestiremedi. Bir an yardım ister gibi Kemal ve Haki’ye baktı. Her biri salonun bir tarafında oturmuş sessizce dinleme pozisyonundaydı. İkisi de yapılacak konuşmayı dinlemek için bütün dikkatlerini toplamıştı.

“Kürt, Kürdistan veya Kürt sorunu diye özel bir sorun olarak bakma yerine bence Türkiye devrimi olarak bakmak daha doğru. Türkiye halkları olarak benzer sorunlar yaşıyoruz. Bu faşist sistem içinde Kürtler kadar Türkler de bir avuç egemen burjuva sınıfı dışında Türkiye’de yaşayan herkes benzer oranda eziliyor, sömürülüyor, baskıya ve şiddete maruz kalıyor. Bu sorunların

çözümü devrimden geçiyor. Bence Türkiye devrimi üzerinde yoğunlaşmak ve Türkiye devrimini geliştirmeyi amaç edinmek daha doğrudur. Nasılsa devrim yapıldığında ve sosyalizme geçildiğinde tüm sorunlar çözüleceği gibi Kürt sorunu da çözülecektir.”

Birkaç kez yutkunarak konuşmasını bitirdiğinde kan ter içinde kalmış ama rahatlamıştı. Üzerinden ağır bir yükün kalkmasının verdiği duygu kadar, derli toplu sorunu formüle ettiği için gizli bir sevinç duydu. Apo'ya baktığında gülümsüyordu. Gülümsemesi hoşnutluğunu mu, yoksa yergisini mi gösterdiği belli değildi.

“Söylediklerin Türk solunun tipik yaklaşımı. Dünyanın öbür ucunda olan küçücük bir halk veya ülke için saatlerce konuşmasını bilen Türk solu, yanı başında birlikte yaşadığı Ortadoğu'nun en mazlum halkı olan Kürtler için söyledikleri iki üç cümleyi geçmiyor. Bu durum, biz Kürtler için ne kadar acı. Kendi kimliğimizden, ulusal ve toplumsal gerçekliğimizden ne denli kopuk olduğumuzun da göstergesidir. Kürdistan tarihine ilişkin ne bir şey biliyoruz ne de araştırıp öğreniyoruz. Kürtler kendi gerçekliğine o denli yabancılaşmışlar ki, kendilerini tanımlayacak iki cümleyi yan yana getirmekten acizler. Bundan daha utanç verici ne olabilir ki?”

Apo'nun konuşmaya böyle giriş yapması karşısında başını önüne eğmiş, terden sıırıslıklam olmuştu. Bu denli ağır bir söylemi ilk kez duyuyordu. Söylenenler hakareti bile aşıyordu. Bu hakaretleri neden dinlemek zorundaydı? Kemal'e baktı yan gözle, bütün dikkatiyle dinlediğini görünce yatıştırmaya çalıştı öfkesini. Bir yerde Apo'nun söylediği doğrudu. Kendisi de Kürt'tü ama Kürde ilişkin söylediği iki cümleyi geçmemişti. Terden sıırıslıklam olması, bu durumdan duyduğu utançtan dolayı değil miydi acaba? Daha birçok soru uçuşuyordu düşünce dünyasında. İçindeki öfkeyi yatıştırarak Kemal gibi dikkatlerini toplayıp düşüncelerini konuşmalara odakladı. Daha önce az çok bildiği insanlık tarihiyle devam ediyordu konuşmasına. Biliyorum

dediği konuda bile anlattıklarını ilk kez duyuyordu. Öyle kitabı konuşmuyor, kendine özgü soyutlamalar ve tahlillerle sürdürüyordu konuşmasını. Ardından Kürtlerin tarih sahnesine çıkışını çok detaylı formüle ediyordu.

Kendini tümünden konuşmaların akışına kaptırırken, nefesini tutmuş her söyleneni pür dikkat dinledi. Zamanın su gibi akıp geçmesini unuttu, adeta bir balyoz gibi kafasına inen sözlerin, konuşmaların, tespit ve tahlillerin ağırlığını anlamaya, anlam derinliğini yakalamaya çalıştı. Apo duraksadığında gece yarılanmıştı. Kaldığı yurt, gece saat 22.00'de kapanırdı. Ne yapacağını düşünürken orda kalması için ısrar eden Haki ve Kemal'in istemi dışında yapacağı bir şey kalmamıştı. Salonda Kemal'in somyasına yakın serilen yer yatağına geçerek uzandı.

Çok geçmeden Kemal'in uyuduğunu anladı. Lambanın söndürülmesiyle içerisi karanlığa gömüldüğü halde ne yapsa yapсын bir türlü uyuyamadı. Apo'nun aralıksız beş altı saate varan konuşmaları beyninde yankılanıp durdu. Konuşmasının ritmi ele aldığı konuya göre değişmiş, güçlenmiş, genişlemiş; sürekli daha akıcı, daha baş döndürücü, daha atak, daha karışık ve daha fırtınalı hale gelmişti. Bir kaynak gibi başlamış, zarif tınlı bir melodiyi söyler gibi soluk soluğa, bir şelale gibi olağanüstü bir biçimde köpürerek sona ermişti. Sözcükleri zorlamış, eğmiş, bükmüş, dolaştırmış, uzatmış; böylece onları maddi bir gerçekliğe dönüştürerek zihnindeki kalıpları parçalamıştı. Zihnindeki doğmaların parçalanması, zihninin gök kubbesine yükselen bir yapının birdenbire yıkılması şeklinde olmamış, bilakis yavaş yavaş dökülmesi, taş taş sökülmesi, temelin yavaş yavaş erimesi, yavaş yavaş zeminin kaybolması ve bir karanlığa devrilmesi şeklinde olmuştu. Onu dinlemek, rüzgârın deli gibi esmesini dinlemeye benzemişti. Sanki sözleri bir ilahinin ahenkli korusu gibi yayılmış, rüzgârın ani dönüşleri gibi yön değiştirmiş ve sonra daha derin bilginin içine çekip sarmalamıştı. Söylemin bu denli özgürleşmesini, coşmasını ve patlamasını ilk kez görmüştü.

Hiç duymadığı değerlendirmeler yapmıştı Apo. Kafası karışmış, düşünceleri allak-bullak olmuş, oldukça sarsılmıştı. Kürt gerçeğini, Türk devlet gerçeğini ve kendi öz gerçekliğini bu kadar açık ve detaylı kendisine anlatan olmamıştı. Bütün bunlar yeni yeni duyduğu değerlendirmeler, tespitler ve tahlillerdi. Apo nasıl bir insandı böyle? Bir insan aralıksız bu kadar uzun süre konuşabilir miydi? Bu kadar düzgün, bu kadar sistemli, bu kadar derli toplu konuşma yapan birinin olabileceğini hayal bile edemezdi. Ama şimdi gözleriyle görmüş, kulaklarıyla duymuş ve capcanlı bir şekilde tanıklık yapmıştı. “Bu gece yaşadığım tarihi bir andır. Bütün hayatımı değiştiren, bütün geleceğimi belirleyen tarihi bir an...” dedi kendi kendine. Karanlıkta tavana diktiği gözlerini kapayarak uyumayı denedi. Konuşma yapan Apo’nun silueti belirdi gözlerinin önünde. Ne yaparsa yapsın etki alanına girenin bir daha etki alanından çıkamadığı çakmak çakmak parıldayan gözleri kendisine baktı, bir mıknaş gibi etki alanının merkezine çekti. İçine çekildiği o etki alanının sihrine kapılıp ağırlaşan göz kapakları giderek kapandı.

Köy meydanında arkadaşlarıyla mermerden yapılmış misket oynarken babası geldi yanına. “Haydi, gel Ağır, seni okula götürüp kaydedeyim” dedi. Babası Kürtçe konuşuyor. Elinden tutuyor, köy okuluna doğru gidiyorlar. Babasının Kürtçe konuşması neden dikkatini çekmiş anlam veremiyor. Zaten evde, köyde herkes Kürtçe konuşuyor. Kürtçe dışında başka bir dille konuşulduğunu görmemiş henüz. Yine de babasıyla Kürtçe konuşmasının bu denli dikkatini çekmesi tuhaf geliyor kendisine. İlkokula gittiğinde başka bir dille konuşulduğunu görüyor. Adına Türkçe dedikleri ama kendisinin bilmediği bir dil. Okula başlar başlamaz öğretmen Kürtçe konuşmayı yasaklıyor. Sadece okulda değil, köyde, evde, tarlada, yani her yerde Kürtçenin yasaklandığını söylüyor. Kürtçe dışında konuşmayı bilmediğine göre nasıl konuşacak? “Bundan sonra konuşamayacağım” diye düşünerek yasağa hiçbir anlam veremiyor. Her okula gittiğinde kendisinin de içinde olduğu birkaç çocuğu tahtaya kaldıran

öğretmenden dayak yiyor. Bazen cetvelle avuçlarına, bazen topak yapılan parmak uçlarına vuruyor, bazen tek ayak üstünde durduruyor. Birkaç gün geçmeden bu uygulamanın Kürtçe konuşanlara ceza olarak uygulandığını anlıyor. Sonra öğretmenin bazı öğrencilerden kendisine ispiyoncu ayarladığını, bu ispiyoncu çocukların Kürtçe konuşanları öğretmene söylediğini, bundan dolayı öğretmenden her gün dayak yediğini öğreniyor. Babasına gidip durumu anlatıyor ve okula gitmek istemediğini söylüyor. Kulağından sertçe tutarak çeken babası, “Türkçe öğren, oku, adam ol. Kürtçeden bir şey çıkmaz. Biz yirmi dört saat Kürtçe konuşuyoruz da adam mı olmuşuz sanki? Hayvanlardan ne farkımız var? Şunu bileceksin hayvan oğlum, adam olmanın yolu Kürtçe konuşmaktan değil, Türkçeyi iyi konuşmaktan geçer. Bu sözümü aha bu kulağına küpe yapacaksın” diyor. Artık öğretmenin işini evde babasının üstlendiğini görüyor. Çok ilginç; yaşadığı bu gelişmelerin tümü çok kısa bir anda gerçekleşiyor veya bu yaşadıkları günler süren çok uzun bir zamandır devam ediyor da ona mı kısa bir an gibi geliyor! Bu ikircikliği yaşarken yanına gelen babası, “yine Kürtçe konuştuğunu duydum, sen adam olmayacak mısın hayvan herif?” diyerek suratının ortasına var gücüyle bir tokat yapıyor. Yere düşüyor ve korkuyla yataktan fırlıyor.

Sabah erken korkuyla uyandığında herkes yatıyordu hala. Bir süre gördüğü rüyanın etkisini yaşayarak toparlanmaya çalıştı. Gece yarısına kadar süren Apo’nun konuşmalarını tekrar anımsayarak gördüğü rüyayı yorumlamak istedi. Rüyasında gördükleri, çocukluğunu derinden etkileyen yaşadığı gerçeklerdi. Rüya vesilesiyle de olsa çocukluğunda yaşadıklarını ilk kez sorgularken kendisini görüyordu. “Apo’nun sayesinde geçmişimi sorgulamayı öğreniyorum!” diye düşünerek sevindi. Kimseyi uyandırmamaya özen göstererek yataktan çıkıp giyindi, sessizce düzgün bir şekilde yatağı toparlayarak bir köşeye dizdi, ardından evden çıkıp gitti. Okuduğu Yüksek Öğretmen Okuluna gittiğinde

dersler başlamak üzereydi. Ders bittiğinde Dil-Tarih ve Coğrafya fakültesine geçti ve Kemal'i aradı.

"Merhaba, Günaydın!" dedi, bahçede bekleyen Kemal'in yanına giderek.

"Merhaba, Günaydın!" dediğinde gözlerinin içine dikkatli bakarak Apo'yla görüşmesinden ne kadar etkilendiğini anlamaya çalıştı. Ne kadar bakarsa baksın renk vermedi Ağır. Daha fazla dayanamadan sordu; "Eee, bir şey demiyorsun! Arkadaşı ve konuşmasını nasıl gördün?"

"Beni tanıştırmakla iyi etmedin Kemal! Hiç olumlu etkilенmedim, keşke tanıştırmasaydın arkadaşla!" dedi. Son derece ciddi durmakla kalmayıp, tepkisini anlamak için gözlerini Kemal'den ayırmadı.

Sonucu öğrenmenin merakı kadar sevinçle parlayan gözlerine her an öfkeyle güröldeyecekmiş gibi bir bulut kümesi çöktü. Her şeyi beklerdi ama bu kadar duygusuz ve soğuk bir yaklaşımı beklemezdi. Oysa Ağır'ı sevmişti ve iyi bir devrimci olacağına inanmıştı. İnsanları tanımada bu kadar yanılıyor olabilir miydi? "İlişkilerimi de dâhil, insanları ele alış tarzımı bütünüyle sorgulamam gerek!" diye düşünürken, içten gelen ağız dolusu bir kahkahayla güldü Ağır.

"Çok iyi bir görüşme oldu. Olağanüstü etkilendim anlayacağın. Ama gecikmeli bir görüşme oldu. Keşke daha önce görüştürseydin beni arkadaşla!" dediğinde gülüyordu hala.

"Daha önce görüştüremezdim, çünkü seni daha iyi tanımam ve arkadaşla anlatıp onayını almam zorunluydu. Bu da ister istemez zaman aldı ve dediğin gecikmeye yol açtı."

Gözlerine çöken bulut kümesi dağıldı. Eskisinden çok daha fazla sevinçle parlayan gözleri gülüyordu. Bir kişiyi kazanmanın verdiği sevinç ve gururla Ağır'a sarıldı, kucakladı ve kutlayarak "Aramıza hoş geldin arkadaşım!" dedi.

"Bu kadarla kurtulamazsın Kemal. Esas her şey yeni başlıyor. Arkadaşa söyle, bundan böyle arkadaşla sık sık görüşmek, konuşmak ve sohbet etmek istiyorum. Sen veya Haki,

benim için bir okuma programı çıkarın. Geçmişte bildiğim, öğrendiğim ne varsa silip atmak, her şeyi yeni baştan öğrenmek, arkadaşla ve sizlerle yeni bir başlangıç yapmak istiyorum. Arkadaşla tanıştırdığın ve tanıştıracak kadar güvendiğin için ayrıca teşekkür ediyorum.”

** ** *

SBF kantininde Çirüsk’un da bulunduğu bir grup öğrenci gençle oturmuş, yaptığı konuşmayı sonuca götürüyordu. Konuştuğu öğrenci grubu Çirüsk’un bir süredir ilgilendiği ve kendisiyle yeni tanıştırdığı gençlerdi. Öylesine dinleyen iki kişi dışında, diğerleri bütün dikkatlerini vermiş can kulağıyla dinliyordu. Gitmek zorunda olmasa biraz daha konuşmak isterdi ama önceden randevulaştığı Küçük İso’nun evine karanlık çökmeden varmak istiyordu.

“Gerçeklerden korkmayın, gerçek insanı güçlendirir. Gerçeklerle ve hakikatle yaşama gücünü gösterdiğiniz oranda kendi varlığınızın anlamına ulaşabilir ve kendinizi doğru temelde tanımlayabilirsiniz. Yalana ve sahte olana tenezzül etmek sizi özgürleştirmez. Fakat gerçek ve hakikat saptırmayan, dosdoğru ufku gösteren ve bilinci berraklaştıran özelliğiyle her zaman özgürleştiricidir. Gördüğünüz, duyduğunuz, okuduğunuz şeylere de hemen inanmayın. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar araştırın, inceleyin, doğruluğuna inandığınız zaman ‘gerçek budur’ diyerek ona inanın ve esas alın. Bunun için sürekli okuyun. Okumadığınız boş bir anınız bile olmamalı!” dedi vurgulu bir sesle. Bakışlarını kendisini dinleyen gençlerin üzerinde ayrı ayrı dolaştırdı. Gençlerin bakışlarından yoğun bir öğrenme isteminin parıltısı ışıldıyordu. Öylesine dinleyen iki kişi ise, olgün bakışlarıyla konuşmanın bir an önce bitmesinin sabırsızlığını yaşıyordu. “Şimdilik gitmem gerek. Çirüsk arkadaş sizinle kalıyor, istediğiniz kadar konuşup sohbet edersiniz. Ayrıca size bir okuma programı da çıkarabilir. Bulamadığınız kitapları biz bulup size

ulaştırırız. Yeter ki okuyun, araştırın, inceleyin ve kendinizi özgürleştireceğiniz devrimci bilinçe ulaşın!” dedikten sonra ayağa kalktı, gençlerle tokalaşarak okul kantininden dışarı çıktı.

Caddeye çıktığında günbatımının kızılıllığı yüksek binaların camlarına yansımış, her yansıma kırılmış ve parçalara ayrılmış kızılımsı görüntülerin oluşmasına yol açmıştı. Birdenbire bastıran sıcaklardan erken yazı girileceğini ve yazın çok sıcak geçeceğini anlamıştı. Kızılay’a doğru yürürken gelip geçen gençlere baktı. Kimi gençler giyimleriyle yazı erken girmişlerdi. Kendilerine Deniz Gezmiş ve Yılmaz Güney’i örnek alan devrimci gençlerin saçları kısa, favorileri uzun, bıyıkları dudaklarını biraz kapatan ve hafif aşağı sarkan bir biçimde olurken, devrimci olmayan gençlerin saçları genellikle omuzlarına kadar uzanırdı. Uzun saçlı gençleri gördüğünde, küçük kasabalarda elinde makasla çocuklarını arayan babaları anımsadı ve gülümsemeden edemedi. Babalar ne kadar makasla gezip çocuklarını yakaladıkları yerde saçlarını kesseler de Barış Manço ve Cem Karaca’yı örnek alan gençler yine de saçlarını uzatırlardı.

Yazı erken getiren gençler, yakaları uzun olduğundan köpek yaka denilen türden gömlek giymişlerdi. Gömlekler rengârenkti. Bedenlerine yapışacak kadar dar ve incecik kısa kol gömleklerin altında “İspanyol paça” denilen pantolonlar vardı. Moda olarak görülen İspanyol paça pantolonlar dizlere kadar vücuda yapışacak şekilde dar, diz kapağından başlayarak ayak bileklerine kadar giderek genişleyen, ayak bileklerinden paça kısmına gelindiğinde iki katına çıkacak kadar genişlerdi. Pantolon paçaları böylesine genişleyerek bir yelken görüntüsü alır, yüründüğünde paçalar bir o yana bir bu yana dalganırdı.

Köpek yaka gömlek ve İspanyol paça pantolonu tamamlayan apartman topuklu kunduraları vardı. Erkeklerin ve kadınların giydiği ayakkabı topukları gereğinden fazla yüksek olduğu için apartman topuklu ayakkabı denirdi. Pantolonların İspanyol paçası da bu yüksek topuklu ayakkabıları gizleyecek kadar uzatılır, yerlerde sürünürdü.

Zamane gençlerinin moda diye tanımladıkları giyinişlerine bakarken, gözleri gayri ihtiyari giydiği pantolona ve ayakkabıya kaydı. Halen kıştan kalma kahverengi kadife pantolonu üzerindeydi. Ankara'daki yüksekokula kaydını yapmaya gelirken İstanbul'un Aksaray semtinde oturan Halfetili hemşehrisi bir terziye gitmiş, iki tane yazlık kumaş, iki tane de kışlık kadife pantolon diktirmişti. Diktirdiği yazlık ve kışlık pantolonları, zamane gençlerinin modasına göre değildi. Pantolonların paçaları ne çok dar ne de genişti. Yine giydiğinde rahat edebileceği genişlikte ve klasik görünümlü olmasına özen göstermişti. Neredeyse üçüncü yıldır giydiği kadife pantolonu solmuş, diz vermiş ve gözle görülür şekilde kısaltmaya başlamıştı. Giydiği gömlek de üzerinde bolca duran klasik tarzdaydı. Siyah kundurasının topukları normaldi. Sümerbank mağazalarında satılan bu ayakkabılar, standart görünümlü ve ucuz olduğu için eskidikçe gider yenisini alırdı. Zaten en az birkaç yıl giyilmeden eskimeyen türden sağlam ayakkabılardı. Klasik görünümlü olduğu ve modaya uymadığı için gençler tarafından tercih edilmezdi. Daha çok dar gelirli yoksul emekçi kesimler, Sümerbank'ın mağazalarında satılan bu ayakkabılardan giyerdi. Kendisi de aynı yaşlarda bir genç olmasına rağmen zamane gençlerinin moda diye tabir ettikleri giyimlerinden, zevklerinden, alışkanlıklarından ve yaşam biçimlerinden hoşlanmadığı gibi ilginç bulur, tuhaf karşıları.

Kızılay'daki dolmuş durağına giderken, kaldırımlara yerleştirilen masalara kadar kadınlı erkekli tıklım tıklım dolu kafe, pastane, restoran, bar, gazino ve mağazalara bakar; düzenin sunduğu bu yaşam kendisine çekici gelmez ve tatmin etmezdi. Bazen o yaşamları düşündüğünde, "istesem düzen sınırları dâhilinde mükemmel bir bürokrasiyi yaşayabilirim!" diye bir şeyleri aklından geçirir; ama ruhsal, duygusal, düşünsel ve kişilik dünyası bunu kabul etmediği gibi, bir anlık da olsa aklından gelip geçen bu düşünceye isyan ederdi.

Düzen sınırları içindeki o tür yaşamların içine girmese de anlamaya çalışmanın yoğun çabasını geliştirmekten geri durmazdı. Çevresindeki tüm insanlar, düzen sınırları içindeki o yaşamın tiryakisi, bir an bile olsa dışında kalamayacak kadar bağımlısı olmuşlardı. O insanları izledikçe, yaşam ve ilişki biçimleri kadar kişiliklerini de çözümledikçe düzen sınırları içindeki o türden yaşamı daha iyi anlar, içine gireni dipsiz bir kuyu gibi çeken ve boğan o yaşamdan fersah fersah uzak durmakla ne kadar doğru bir tercihte bulunduğu için sevinirdi. Bazen düşündüğünde o yaşama girmede kendisini yeteneksiz gördüğü de olurdu. Bu konuda yetenekli olanların hızla düzene eklemelendiğini, düzen kurumlarına ve düşüncelerine göbekten bağlı hale gelerek kendi özüne ve toplumsallığına yabancılaştığını görürdü. “Böyle olacağıma yeteneksiz olmam daha iyi!” diyerek, “Nasıl Yaşamalı” sorusunu kendisine sorup cevaplarını bulmanın derin arayışını kesintisiz sürdürürdü.

“Nasıl Yaşamalı” konusunu araştırdıkça yeni yeni kavramlarla karşılaşır, karşılaştığı bu yeni kavramların cevapları vahiye benzer bir şekilde beynine sökün eder, beynine sökün eden düşünceleri formüle etmek için alabildiğine zorlanırdı. Yaşadığı zorlanma tek boyutlu değildi. Düşünsel olduğu kadar ruhsal, duygusal, psikolojik, yaşamsal ve kişilik boyutlarını da kapsardı. Bir bakıma sürekli kendi kendisiyle çatışan o buhranlı kişilik yapısı, süreklileşen bir hal alırdı. Ne kadar zorlanırsa zorlansın, her defasında yaşadığı zorlanmayı hafifleten, ulaştığı yeni teorik tespitler olurdu. Şimdiki zorlanmayı hafifleten ise, kendi kendisine mırıldanarak “Başka çaremiz de yok. Gerçeği ve hakikati yakalamadıkça, gücü yakalamak, kimliği yakalamak, kişiliği yakalamak imkânsızdır. İşte bu noktada en özgür insan, köreltici bütün bağımlılıkları aşan ve onun şiddetli eylemine giren insandır” der ve benzer teorik tespitleri formüle etmekle uğraşırdı.

Düzen yaşamına koşanları incelediğinde, o insanların sadece düşünsel değil, ruhsal ve duygusal olarak da kendilerini öz

savunmadan yoksun bıraktıklarını, ruhsal silahlanmadan uzaklaştıklarını, çok geçmeden de ruhsal ve duygusal olarak kuruduklarını görür, kurumuş duygular ve kurumuş ruhlar içinde yaşayan insanlar olarak değerlendirirdi. Oysa kendisi, “Nasıl Yaşamalı” sorusuna cevap ararken, duygular düzeyinin kültür düzeyiyle kopmaz bir bağ içinde olmasından, duygularla yoğunca uğraşan biriydi. Duygularını çözümleyip anlamlandırdıkça endişeleriyle, korkularıyla, öfkesiyle, sevinciyle, üzüntüsüyle, acılarıyla, zevkleriyle, bütün bu konulardaki ret ve kabul ölçüleriyle adeta bir yumak haline geldiğini hissederdi. Kendisinde yürüttüğü duyguların savaşı bir düzey kazandıkça gerçeğe ve hakikate ulaşmanın sadece düşünsel düzeydeki yoğunlaşmayla gerçekleşmeyeceğini, en az bir o kadar da duygular üzerinde yoğunlaşmanın kaçınılmaz olduğunu daha iyi görür ve anlardı. Bütün insanlar için tahayyülü bile zor ve ürkütücü olan bu duygular savaşı ona zevk verirken; çevresindeki insanlar bırakalım duygular savaşını, gerçeklerden ve hakikatten ne kadar kaçarsa o kadar rahatlardı. O ise tersine duygular savaşı ne kadar zor ve ürkütücü de olsa, ulusal ve toplumsal düzeyde yaşanan hastalığı ancak gerçeğin dilini yakaladıkça giderebileceği, başka türlü bu dünyada yaşama şansının ve koşullarının olmayacağı gerçeğini bilerek, süreklileşen duygular savaşını temel bir özelliği haline getirirdi.

Kızılay’daki dolmuş durağında Emek son durağa giden dolmuşa bindi, evine gideceği Küçük İso’yu ve birlikte kaldığı arkadaşlarını düşündü. Küçük İso, kendisi gibi Bingöl’lü olan beş öğrenci arkadaşıyla aynı evde kalırdı. Her hafta sonu tanıdıkları ve samimi oldukları başka Kürt arkadaşlarını da çağırır, adını espriyle “hafta sonu toplantıları” koyarak hemşehrileriyle hasret gideren renkli bir gece geçirmeye çalışırdı. Düzenlenen bu geceleri bildiğinden Küçük İso’ya haber gönderir, ayda bir iki defa da olsa evlerine gitmeye özen gösterirdi.

Küçük İso ve evinde topladığı arkadaşları, genelde düzen sınırları içindeki yaşamı tercih eden, bu yaşam içinde yer

bulmanın arayışında olan “Oku, adam ol, devlet kapısında bir yer kaptın mı hayatın kurtulur!” felsefesiyle yaşayan Kürtlerdi. Bunlardan bazıları emekçi kesime, bazıları orta, bazıları da işbirlikçi Kürt egemen sınıfa dayandıkları halde, yaşam felsefeleri küçük dünyalarının ötesine geçmezdi. Yerelliğe ve ahabap çavuşluğa dayansa da düzenlenen bu tür etkinliklere katılmaya çalışır, geliştirdiği konuşma ve tartışmalarla çok derinlikli ideolojik ve siyasal toplantılara dönüştürmeyi başarırdı. Bu tür etkinliklerde bir araya gelenlerin sosyal kökenlerine bakmaz, bir araya gelmelerini önemserdi. Onun için önemli olan kimin hangi kökenden geldiği ve nasıl olduğu değil; kimi ne kadar etkileyeceği ne kadar o küçük dünyalarının yaşam felsefesinden ve düzen sınırlarına hapsolmuş yaşamlardan koparacağıydı. Yine bu tür etkinliklere katılanları çok yakından izler, inceler; düşünsel, ruhsal ve duygusal dünyalarını çözümleyerek ulusal ve toplumsal analizlere ulaşırdı. Bunu yaparken kime nasıl yaklaşacağını, kimi nasıl örgütleyeceğini, kiminle nasıl ve nereye kadar yürüyebileceğini de tespit ederdi.

Emek son durağa geldiğinde akşam karanlığı çökmüştü. Küçük İso, durağın hemen arkasındaki bir apartmanın giriş dairesinde otururdu. Zile basması ardından açılan kapıdan içeri geçti.

“Hoş geldin Apo! Biraz daha gecikseydin neredeyse gelmekten vaz geçtin diye düşünecektik. Hepimiz aklıktan bayılacağız. Her şey hazır, sadece seni bekliyoruz!” diyerek kapıyı açtı, sıcak ve içten bir karşılamayla Apo’ya sarılmayı ihmal etmedi.

“Hoş bulduk!” dedi gülümseyerek. “Daha yeni akşam karanlığı çöküyor. Fazla gecikmiş sayılmam.” Konuşurken kendisi de Küçük İso’ya sarılmış ve içten karşılayışına cevap vermişti. Küçük İso boyu kısa olduğu için sarılıp kucaklaştığında, Apo’nun omuzlarına ancak yetişirdi. Birlikte kaldıkları arkadaşlarının içinde en çok ona sıcak yaklaşan Küçük İso’ydu. O da Küçük İso’ya değer verir, herkesten daha fazla ilgilenir ama

temel amacı ve temel felsefesi haline getirdiği düzen sınırları içindeki yaşamdan kolay kolay kopamayacağını da kestirirdi. Buna rağmen Küçük İso'ya gösterdiği ilgiyi eksiltmez, düzen sınırlarına hapsolmuş yaşamdan kopamazsa bile ileride değişik düzeyde de olsa devrimci mücadeleye katkı sunacağını ve en azından yurtseverliğin gereklerine uygun yaşayacağını düşünürdü.

Oturma odasına geçerken sağa sola bakarak evdeki dağınıklığa ve düzensizliğe içten içe kızdı ama bir şey demedi. Gördüğü dağınıklığın ve düzensizliğin toparlanmış hali olduğu belliydi. Gittiği her yerde kirliliğe ve dağınıklığa karşı uygun bir biçimde gerekli eleştirileri yaptığı için evlerine gideceğini duyanlar, önceden belli bir temizlik yaparak derleyip toparlardı.

Oturma odasına geçtiğinde sigara dumanından göz gözü görmüyordu. Odada bulunan ondan fazla kişinin çoğunu tanıyordu. Geldiğini ve içeri girdiğini gördüklerinde ayağa kalkmışlardı. Hepsiyle teker teker tokalaşıp ayaküstü hal-hatır sordu ve pencere dibindeki bir mindere oturdu. Her biri bir okulda okuyan odadaki gençler, böyle belli aralıklarla yan yana geldiklerinde her konudan konuşur, çoğunlukla her kafadan bir ses çıkardı. Gırgır ve şamata, bu tür bir araya gelmelerin temel gündemi olurdu. Böylesi boş zaman geçirmelere tahammülü olmasa da gelip içlerine girdiğinde her kes kendisini az çok toparlar, saygılı bir yaklaşım içine girerdi. Bu tür bir araya gelişlerde kendisini en fazla çeken yön, belli bir süre gırgır ve şamata yapılsa da bir konudan başlayarak siyasal tartışmayı başlattığında en karşı olan bile katılır, saatler süren tartışmalar yapılırdı.

Yavaş yavaş gırgır şamataya başlanacaktı ki, elinde büyük bir yer sofrası bezi ve memleketten getirdiği belli olan kalaylanmış büyükçe bir bakır sini ile Küçük İso odaya girdi. “Şimdi yemek zamanı arkadaşlar! Bir iki arkadaş yardım etsin de

önce yemek yiyelim, ondan sonra gırgır şamata serbest!” dedi gülererek herkesin duyabileceği bir sesle.

Çok geçmeden kurulan sofrada herkese yetecek kadar tavuklu ve nohutlu pirinç pilavı büyük bir tepsiye konarak sininin ortasına bırakıldı. Tavuk suyuyla pişirilen pilavın üzerine yağda kızartılmış et konulmuştu. Yanına bolca yeşil soğan ve ayran konuldu. Konuşmalar, birbirine takılmalar ve şakalaşmalar arasında iştahla yenmeye başlandı. Yemek bitiminden sonra sofraya kaldırıldı ama sini temizlenerek odanın ortasına bırakıldı. Küçük İso’yla birlikte kalan ve Bingöl’ün eşraf ailelerinden olan Zerug, odasından getirdiği bir kilo altın sarısı kaçak Adıyaman tütününü sininin içine boşalttı. On deste kadar sigara kâğıdını da tütünün yanına bırakınca sigara tiryakilerinin sevinç dolu sesleri odada yankılandı.

“Ağa çocuğu olduğu nasıl da belli!” dedi birisi. “Tabi ya oğlum!” dedi bir başkası gülererek. “Ne sandın yani, ortaya serilen sofradan, kalaylanmış bakır siniden ve sofraya konulan tavuklu pilavın yapılış ve servis edilişinden belli olmuyor muydu bu evin ağa evi olduğu!”

Gülüşmeler, kahkahalar arasında herkes bir şeyler söyledi; söylenenleri hoşnutlukla dinleyen Zerug, oturduğu yerde kasılarak gülcükler dağıttı. Bu tür bir araya gelişler olduğunda sohbet başlanmadan Küçük İso’nun gecenin açılışına bir konuşmayla giriş yapması gelenekten sayılırdı. Yavaş yavaş sohbetlerin başlayacağı anlaşılınca gözler Küçük İso’ya çevrildi. Bunu bilen Küçük İso göğsünü kabartarak boğazını temizledi, geniş köylü yığınlarına konuşma yapacaktı havasını takınarak bir iki yutkunduktan sonra konuştu. Önceden hazırlandığı belli olan açılış konuşması, her gece için ayrı olurdu. Kimi zaman kısa konuşur, kimi zaman uzun bir konuşma yapmadan duramazdı. Hele Apo gelmişse, konuşmasına siyasi bir içerik katarak uzatır, beğenisini kazanmak için elinden geleni yapardı. Geleceğinin haberini aldığından beri yapacağı konuşmaya özenle hazırlanmış, çerçevesini belirlemişti.

“Öncelikle davetimizi kırmayarak geldiğiniz için hepinize teşekkür ederim. Biliyorsunuz, hepimiz gurbette bulunuyoruz. Ailelerimizle, akraba ve yakınlarımızla okul boyunca ilişkilerimiz kesiliyor. Okul günleri aylara, aylardan yıllara uzadıkça gurbet hasreti sarıyor hepimizi. Bu nedenle hafta sonları olduğunda birbirini tanıyan biz hemşehriler ve Kürtler olarak bir araya gelmemiz, dertleşmemiz aile hasreti gidermenin yerini tutuyor. Ben şahsen bu duyguyu yaşıyorum” dedi. Gayet ciddi bir ifadeyle soluklanıp herkesi bir bir süzdü. Apo olmasa Kürt kavramını kullanmayacağı kesindi. “Acaba kullandığı Kürtler kavramı için ne düşünmüştür!” diye Apo’ya dikkatle baktı. Bir şey anlamadı Apo’nun bakışlarından. Kaldığı yerden konuşmasına devam edeceği sırada Zerug’un alaycı sesi yayıldı odaya. “Haydi İso, Demirel gibi konuşuyorsun aynen! Bizi fıtık etmeden konuşmanı bitir de konuşacak başka konulara geçelim!”

Zerug’un sesi alaycı, üstten ve buyurgan olduğu halde fazla ciddiye almadı, bozuntuya vermeden kaldığı yerden devam etti. “Şahsen bu gurbetlik olayına şöyle yaklaşıyorum; benim için ortaokul yıllarına kadar özellikle de ilkokulda kurulan arkadaşlıklar ve yapılan paylaşımlar unutulmazdır. İnsanın kişiliği üzerinde derin izler bırakır. Çünkü ilkokul çağına geldiğinizde aileden ve sokaktan kopuyorsunuz. Hiç bilmediğiniz, tanımadığınız çok yabancı olan bir okul ortamına giriyorsunuz. Yeni arkadaşlıklar ediniyorsunuz. Yeni şeyler öğreniyorsunuz. Yeni paylaşımlar yapıyorsunuz. Her şeyle ilk kez karşılaşıyorsunuz. Bu durum kişiliğin oluşumu üzerinde çok önemli bir etkide bulunur. Bundan dolayı ilkokulda kurulan arkadaşlıklar unutulmazdır. Sonraki yıllarda yapılan arkadaşlıklar ve paylaşımlar bu kadar kişilik üzerinde etkide bulunmaz. Çünkü az da olsa kendinizi tanımışsınız. Önünüze bir hedef ve amaç koymuşsunuz. Ortaokul ve liseyi bitirdikten sonra üniversiteye başlarsınız. Tıpkı ilkokula başlamış gibi yeni bir süreç ile karşılaşırsınız. Yaşınız büyümüştür ama yine şehrinizden, ailenizden, köyünüzden ve çevrenizden kopuyorsunuz. Büyük bir

şehre giderek Türkiye'nin dört bir yanından gelen insanlarla karşılaşıyorsunuz. Her şey yenidir ve her şeye yabancısınız. Üniversite yıllarında, ilkokul yıllarında olduğu gibi kurduğumuz arkadaşlıklar ve yaptığımız paylaşımlar üzerimizde derin izler bırakır ve unutulmaz olur. Hafta sonları biz hemşeriler olarak bir araya gelmemiz ve yaptığımız bu paylaşımlar benim için bu açıdan önemlidir. Onun için başım gözüm üzerine gelmişsiniz. Tekrar hoş geldiniz diyorum.”

Konuşmasını bitirdiğinde duvara dayalı yastığa sırtını dayayarak rahatladı, soluklandı ve arkadaşlarını ayrı ayrı süzmeden edemedi. Zerug’un alaycı bakışları sürüyordu. Karşısında oturan bir arkadaşı göz kırparak “mükemmel” anlamına gelen bir el işaretiyle konuşmasını takdir eden bir iltifatta bulununca, mükemmel konuştuğuna kendisini inandırdı.

Peş peşe yakılan sigara dumanı odaya yayıldı ve odayı aydınlatmaya yarayan lambanın ölgün ışığı, dumandan dolayı belli belirsiz azaldı. İçerinin hava alması için ayağa kalkarak pencerelerden birini açan Apo, sigaranın az içilmesi için uyarı yapacaktı ki, vazgeçti. Açılan pencereden içeri dolan temiz havayı derin derin içine çekerek birkaç kez soludu. Durumu anlayan Küçük İso, “Sigarayı az içelim arkadaşlar. İçmeyen ve rahatsız olanların olduğunu unutmayalım” dedi. Apo yerine oturduğunda Zerug’un dikkatle kendisine baktığını ve bir şeyler söylemeye hazırlandığını görünce Zerug’a baktı ve “Ne söyleyeceksen söyle!” dercesine gülümsedi.

“Bakıyorum sigaradan çok rahatsız oldun Apo, pencereyi açtığına göre! Seni de anlamak zor gerçekten. Zaten birkaç günlük ömrümüz var bu dünyada. Ne sigara içiyorsun ne içki içiyorsun ne bir eğlenceye gidiyorsun ne bir kız arkadaşın var! İnsan dünyaya bir defa gelir. Dünya nimetlerinden yararlanmayacaksa, bu dünyadan bir tat almayacaksa ne diye yaşayacak ki? Sanki bu dünyanın nimeti senin için değil gibi yaşıyorsun. Ne yalan söyleyeyim, rahipler bile senin kadar elini eteğini dünya nimetlerinden çekmemiş.”

“Valla peygamberler bile böyle yaşamamış. Benim bildiğim Hz. Muhammed kaç defa evlenmiş!” dedi Küçük İso araya girerek.

Sözünün kesilmesine sinirlenen Zerug, kaşlarını çatarak sağa sola başını sallayıp konuşmasına devam etti. “Konuşmaya tuz biber olmak için geciktin zaten. Ben de ne zaman bizim İso araya girecek diye sabırsızlanıyordum. Neyse ki beni fazla bekletmedin!” dedi alaylı bir dille ve Apo’ya döndü:

“Devrimciyim diyorsan, hepimiz devrimciyiz. Devrim demek, dünya nimetlerinden kendini mahrum etmek değil ki! Rusya’daki komünist yoldaşlar kadar içki içen, kadınlarla birlikte olan kimse yok bu dünyada. Herhalde sen onlardan daha devrimci değilsin Apo! Kürdistan dersin, biz de en az senin kadar Kürt’üz ve Kürdistan’ı savunmasını biliriz!”

Sessizce Zerug’un söylediklerini dinleyen Apo, bir yandan Zerug’a bakıyor, bir yandan da odada bulunan diğer arkadaşlarının yaklaşımlarını gözden kaçırmamaya çalışıyordu. Çoğunun işaret ve mimiklerinden Zerug’a hak verdiklerini gördü. Bu tür yaklaşımlarla sık sık karşılaştığı için alışkındı. Ne kızar ne de öfkelenirdi. Bazen de konuşacağı konuların açılmasına hizmet ettiği için bu tür şeylerin sorulmasına içten içe sevindiği de olurdu. Zerug konuşuyordu daha. Sözünü kesmeden sabırla dinledi. Konuşmasını bitiren Zerug arkasına yaslandı, çok güzel ve etkili konuştuğunu düşündüğü için kendi kendisiyle övünen bir havayı yansıtıyordu.

“Sizin devrimi ve devrimciliği ele alışınızla benim ele alışım farklı. Size göre devrim yapmak belirsiz bir zamanda yapılacak ve belirsiz birilerinin yapacağı bir şey. Onun için size göre devrimcilik çok kolay. Ama benim için devrimcilik zor, zor olduğu kadar da özgürlüğü ve toplumsallığı yaratma mücadelesindeki en değerli ve anlamlı iştir. Her şeyden önce tutku düzeyinde inşasına giriştiği yeni toplumsallığa bağlanmayı, mülk olmayı ve mülk edinmeyi amaç edinmiş sahte yaşam alışkanlıklarından kopmayı, bu alışkanlıkları kusmayı gerektirir.

Devrimci, büyük yaşam iddiası olan insandır. Her anı devrimci bilinçle, uyanıklıkla karşılar. Sizde bu yok. Devrimciyiz diyorsunuz ama iş gereklerine göre görev insanı olmaya gelip dayandığında, ortadan kayboluyorsunuz. Sizin için devrimcilik, moda gibi bir şey. Nasıl ki bugün köpek yaka gömlek, İspanyol paça pantolon ve apartman topuklu kunduraları giymek moda ise, devrimcilik de buna benzer. Devrimcilik bugün biraz moda gibidir. O halde biraz devrimci olalım, yarın yeni bir moda çıktığında ona göre hareket ederiz diyorsunuz. Ayrıca Rus komünist yoldaşlar dediğin anlayışın da eleştirilecek yığınla yanı var. Büyük bir devrim yaptılar. Sonrasında Hitler faşizmini yenilgiye uğrattılar. Ama bana göre devrimci bir yaşamı yaratmayı henüz başaramadılar. Bir devrimcinin kazanacağı ve kaybedeceği yer, sahip olduğu yaşam ve ilişkileridir. Yaşam ve ilişkilerde devrimci değilse eninde sonunda kaybedeceği kesindir...”

Biraz duraksarken, gözlerini kimseden ayırmadı. Çoğunluk dikkatle dinliyordu. Zerug’a gerekli dersi verdiği için Küçük İso’nun içten içe sevindiği gülen gözlerinden okunuyordu. Zerug bir şeyler söylemeye hazırlanıyordu ki, konuşmasını sürdürdü.

“En önemlisi de bana göre insanlığın geçmişi daha gerçektir. Ona saygılı olacak, yaşamımı orada arayıp bulacak ve yeniden başlatacağım. Bu yaklaşım benim için adeta bir ilke. Bu nedenle günceli yaşamak bana göre değil ve zerre kadar beni çekmiyor. Hele kapitalist emperyalizmin yarattığı bu dünyaya bakın: Yaşam her yönüyle kirletilmiş, insan insan olmaktan çıkarılmış, kadını sahte, erkeği sahte! Dinler ve kutsal kitaplar bile iktidar yalanlarının araçları haline getirilmiş. Ahlak, vicdan ve adalet namına elde bir şey kaldı mı o da belli değil. Ben insanım diyen biri böyle bir ihanet zemininde nefes alabilir mi? Ben biraz şöyle güzel yaşayayım diyebilir mi? En önemlisi de biz Kürt’üz diyorsun. Kürdistan’a ve Kürt halkına bakalım. En köle, en düşkün ve en yaşanmaz bir yaşama mahkûm edilmiş. Adı yok, kimliği yok, dili yok, ülkesi yok. İnkâr ve imha siyasetiyle bu yok

oluş her geçen gün biraz daha derinleşiyor. Bize gerekli olan anlık tatmine yol açacak kimi sahte yaşam olanakları değil, hakikattir. Bu nedenle dipsiz ve karanlık bir kuyunun dibindeki birine, kuyudan çıkmak için uzatılan ip ne ise, bizim için de hakikat ve gerçek odur. Umut dediğiniz şey de budur; gerçeğin yarattığı farkına varma, bilinçlenme ve bunun aydınlanmasında sürekli yürüme gücüdür. Bunun iradesinin ve eyleminin açığa çıkmasıdır. Siz ise çok rahatsınız. Sanki bunların hiçbirisinin farkında değilsiniz ya da dışındaymışsınız gibi davranıyorsunuz. Ben de sizin bu halinize hayret ediyorum. Özünde bu da bir kendini aldatma durumudur.”

Gece ilerledi. Bir sigara söndürülürken, bir sigara sarılıp yakıldı. Konuşukça açılan Apo, açıldıkça konuştu. Basit yaşamları yaşam felsefesi haline getiren tüm anlayışlar, tüm kişilikler ve buna yol açan tüm işgalciler, tüm sömürgeciler karşısındaymış ve onlara karşı öfkesini kusuyormuş gibi aralıksız konuşmayı sürdürdü.

***** **

Sabah evden çıktığında gecenin şiddetli yağmur ve fırtınalı kaosundan böylesi güzel bir günün doğduğunu görünce sevindi. Yoğun yağmurdan tertemiz yıkanmışçasına caddeler pırıl pırıldı. Gökyüzü firuze rengindeydi ve her tarafta suya doymuş yeşilliklerden renkli parıltılar yansiyordu. Bulutlu ve sisli havanın terk ettiği uzaktaki dağlar, güneşli havada daha aydınlık ve daha yakın görünüyordu. Temizlenmiş kente sürüler halinde kuşlar yaklaşıyor, insanların bakışlarında son demlerini yaşayan bahar güzelliklerinin ısıltısı hissediliyordu. Uçuk, buğulu, baygın iğde kokuları her tarafa yayılıyordu. Günün ne kadar sıcak geçeceği tahmin edilse de sabah vakitlerinin ürpertici güzel serinliği kadar, caddelerin iki yanındaki akasya ve diğer ağaçlara tünemiş binlerce serçe ve bahar kuşlarının cıvıltıları, insanlara huzur veriyordu.

Okula geldiğinde sütunlu salona geçip volta atmaya başladı. Devrimci gençlerin adına sütunlu salon dedikleri yer, Siyasal Bilgiler Fakültesinde camları dışarı bakan bir koridordu. Camların sol tarafında üç metre eni, yaklaşık kırk metre uzunluğu olan bir koridor olduğu ve devrimciler tarafından sıklıkla kullanıldığı için adına sütunlu salon denirdi. Daha Mahirler ve Denizlerden kalma bir alışkanlıkla devrimcilerin gidip düzenli volta atarak, yürüyüşler yaparak siyasal ve ideolojik tartışmalar yürüttükleri bir yerd. Çirüsk’la görüşmek için erkenden okula geldiğinden sütunlu salona gitmiş, sabahları sakin olan sütunlu salonda volta atarak yürüyüş yapma ve son gelişmeler üzerine düşünmeye başlamıştı. Sütunlu salona girdiğinden beri Siyasala geçiş yaptığı ve kaydını yaptığı ilk günlerin görüntüsü belirdi gözlerinde. Ne yaparsa yapsın düşünceleri düşünmek istediği konuya değil de gözlerinin önünde beliren görüntülere kaydı. Bazen Doğan Fırtına’yla yaptığı yürüyüşler, bazen Mahir’in korkusuzca ve heyecanla konuşurken attığı voltalar, bazen Deniz’le Mahir’in farklı düşüncede olsalar da yan yana gelerek saatlerce yürüyüş halindeki konuşma ve tartışmaları, şimdi yaşıyormuş gibi gözlerinin önünden gitmiyordu.

Kendini ve toplumsallığını bulmanın yoğun arayışını yaşadığı o günleri anımsarken, siyasal ve ideolojik konularda yaşadığı toyluk ve acemilik de gözlerinin önünde belirdi, o günlerin heyecanını yaşayıp gülümsemeden edemedi. Bütün toyluğu ve acemiliğine rağmen ortalamayla yaşayan öğrencilerin içinde kararlılığı, tereddütsüzlüğü, gözü pekliği ve zekâ parıltıları saçmasından dolayı tüm grupların kendisini kazanmaya çalıştığını biliyordu. Hatta 1972’nin şubat başında okul sömestir tatiline girmek üzereyken Mahirlerden sonra devrimci gençliğin öncü kadrolarından biri sayılan Doğan Fırtına heyecanla yanına gelmiş, kolundan tutarak sütunlu salonun en dip köşesine çekmiş, “daha karar vermedin mi Apo? Aha okullar sömestri tatiline girmek üzere. Ne zaman Cepheci olacaksın?” diye sormuştu. Dikkatle Doğan’ın sabırsızlıkla yanıt bekleyen gözlerine bakmış, “Ben

zaten Cepheciyim!” demişti gülümseyen bir ifadeyle. “İnan dünyalar benim oldu Apo! Ne kadar sevindim bir bilsen. Senin gibi bir arkadaşı THKP-C’ye kazandım ya! Artık sırtımız yere gelmez...” demişti sevinç içinde kendisine sarılırken.

O günlerin tatlı ve acı anılarını anımsarken yeniden yaşarcasına kâh heyecanlandı, kâh sevindi, kâh hüznünlendi. “1970’lerden, 70’lerin toyluğu ve acemiliğinden bu günlere nasıl geldim, o kırıntı kabilindeki bilinç düzeyinden ulusal sorunu ve sömürgeciliği nasıl açığa çıkardım?” diye birçok soru düşünce hücum etti.

“Merhaba! Günaydın!” dedi Çirüsk, saygılı biçimde yaklaşırken.

“Sana da merhaba!” dedi, Çirüsk’un sesiyle daldığı düşüncelerden sıyrılarak. Sütunlu salonda Çirüsk’la yürürken, sorularını ard arda sıraladı. “Tarihle ilgili yaptığın araştırmalar nasıl gidiyor? Sonuç çıkarabiliyor musun?”

“Araştırmalarım sürüyor. İnsan araştırıp içine girdikçe tarihin ne denli geniş bir alan olduğunu da görüyor. Toplumlar tarihinin köleci dönemini bitirdim. Feodal döneme geçtim” dedi, fazla uzatmak istemeden. Haki’yle Kemal’e bakarak Apo’ya nasıl yaklaşması gerektiğini az çok öğrenmişti. Örneğin, Haki ve Kemal gibi “Arkadaş” deme dışında bir hitap şekli kullanmıyordu, ama Haki gibi her konuda düşüncelerini söyleyen ve tartışan bir düzeyi yakalamadığından sorularına kısa cevaplar verip geçiştiriyordu.

“Öğrendiklerin sende bir bilince dönüşüyor mu peki, bir tarih bilincinin oluşmasına yol açıyor mu? Bilince dönüşmüyorsa, papağan gibi ezberlemenin ötesine geçmez öğrendiklerin!”

“Ben de bilince dönüşmesi için bu kadar araştırıyorum zaten. Ezberlediğim kimi şeyleri tekrarladığımda papağan gibi ezberlediğim hissini ben de yaşıyorum!” dedi sıkılganlıkla. Bu konudaki sohbetin bitmesini istedi. Bilmediği konularda sorular sorulursa cevap verememenin utangaçlığını yaşamaktan çekindi.

“Şunu unutma hiçbir zaman, her bilinç tarihseldir. Tarihsel olmayan bilinç yoktur. Cehalet, başlangıcını bilememekle bağlantılıdır. Tarih bilinci seni sen yapan en temel bilinçtir. Dünyaya nasıl bakacağın felsefeyle ilgilidir. Dolayısıyla felsefeyi araştır ve öğren. Ondan sonra toplumsallık gelir. O zaman toplumlar tarihini araştır ve öğren. Ardından kapitalizm ve emperyalizm gelir. Aynı zamanda devrimler çağıdır. Kapitalist emperyalizmi öğrenirken, devrimler tarihini de öğrenmeyi esas alıyorsun. Bu söylediklerim, bilinç edinmenin formülüdür, diyalektiktir. Bu diyalektığe göre kendini eğittiğinde sendeki düşünce sistematığı oluşur ve giderek devrimci bir bilince dönüşür. Eğitmeye çalıştığın arkadaşlar içinde bu diyalektığe uygun eğitim programlarını çıkarıp eğitim verirsən, onlarda da bu tarz bir bilincin gelişmesine yol açarsın.”

Birlikte volta atmayı sürdürüp konuşan Çirüsk, günlerdir düşüncesini meşgul eden konuya geçmek istedi. “Ben de bir şey sormak istiyorum!” dedi çekingen bir sesle. “Çubuk Barajı’nda yaptığımız toplantının üzerinden neredeyse iki ay geçti. O toplantıdan bu yana bir araya gelemedik bir daha. Kişi olarak o toplantıdaki perspektifleri esas alarak hem kendimi geliştiriyor hem de geliştirdiğim ilişkilerde bunu esas alıyorum. Ama toplantıya katılan diğer arkadaşlar sanki kendilerini geri çekmişler gibi bir durum gözüme çarpıyor. Belki yanılıyorum ama benim gördüğüm bu. Ayrıca o toplantıdan bu yana kafamı hep meşgul eden bir soru daha var. Doğrusu sorup sormamakta tereddüt ediyorum.”

“Sor, çekinme! Kafanda ne tür sorular olursa olsun hiçbir zaman sormamazlık etme ve en ufak bir çekingenlik yaşama. Biz yoldaşız her şeyden önce. Sonuna kadar tartışma, birbirimizi en sert şekilde eleştirme ve birbirimizden hesap sorma ayrı bir şey, birbirimize saygı duyma ayrı bir şey. Zaten yoldaşlığın sevgisi ve saygısı gereği birbirimizi en sert şekilde eleştirecek, gerektiğinde hesap soracak ve hesap vereceğiz.”

“Haki ve Kemal arkadaşların Çubuk Barajı’ndaki toplantıya neden katılmadıkları hep merak konusu oldu. Senin geliştirdiğin düşünceleri senden sonra en iyi savunan bu arkadaşlar bence!” dedi bir iki yutkunarak. Nihayet kafasını meşgul eden soruyu sormuş ve rahatlamıştı. Acaba Apo’nun vereceği cevap nasıl olacaktı? Şimdi de onu merak ediyordu.

“Demek sorduğun bu sorular kafanı meşgul ediyor!” dedi gülümseyerek. “İlk grup toplantısını yaptık, yeri ve zamanı geldiğinde en aktif ve en yaygın bir şekilde örgütlenmesi de geliştirilecek. O zamana kadar yürüyen ve yürümeyen de açığa çıkmış olacak. Yapmaya çalıştığın şeye sen devam et. Diğerleri nasıl yapar onu birlikte göreceğiz. Şimdilik bu konuyu kendine sorun yapma ve kafanı da meşgul etmesin.” Duraksadı ve sessizce yürümesine devam etti. Yanında yürüyen Çirüsk, o an Apo’nun kafasından geçenleri öğrenmek için verebileceği ne varsa vermekten çekinmeyeceğini düşündü.

“Dikkat edersen ortaya çıkan birçok kişi ve çevre Dev-Genç mirası üzerinde kavga etmeye başladı. Okuldaki tartışmalarda giderek kendisini gösteren bu anlayış her geçen gün biraz daha gelişeceğe benziyor. Pek mirası da yok aslında. Mirası duman, ateş olmuş, yani bir şeyler alınması mümkün değil. Kendim yeni bir şeyler oluşturma çabasını geliştiriyorum. Bildiklerimi Türkiye Devrim çizgisine vermeye, Mahirlerden ve Denizlerden doğan boşluğu doldurmaya çalışıyorum. Bu nedenle oluşturma girişiminde bulunduğum grup çalışmasını ikinci planda tutuyorum. Anlayacağın belli bir süre önceliğim Türkiye devrimi olacak. Üzerinde önemle durulması gereken bir diğer konu da mirasa konma arayışlarını Kemalizm’in sol etkisi olarak görmek gerekir. Ki, Kemalizm’in sol etkisi, aslında dolaylı devletten başka bir şey değil. Oligarşik devlet gerçeği iyi çözümlenirse görülecektir ki, Tıpkı 1920’lerdeki gibi, önce öldürür, geri kalan mirası da devlete bağlar. Günümüzde de Mahirleri, Denizleri, İbrahimleri ve diğer öncü kadroları öldürdü, onlardan geri kalan devrimci mirası da devlete bağlamak için etkisine aldıkları

kişilikleri devreye koydu ve harekete geçirdi. İşte bütün bunlara büyük tepki duyuyorum. Hem devlete hem de dolaylı devlete karşı da bir çıkış geliştiriyorum.”

Söylediklerini çok yönlü düşünen Çirüsk, bir süredir devam eden okuldaki tartışmalara ve gruplaşmalara yeni yeni anlam vermeye başladı. Çoktandır oluşan gruplaşmalar, bu yönde gelişen tartışmalar, kulisler, karalamalar dikkatini çekmişti. Hatta yer yer birbirine dış bilemelerine de tanıklık etmişti. Ama onun söylediği tarzda ne düşünmüş ne de aklına getirmişti. Devrimcileşmeye çalışan gençliğin sıcakkanlılığı ve olgunlaşmayan davranışlarının bir yansıması olarak görmüş ve geçiştirmişti. O konuştuğu bilincini örten ışık sızdırmaz kalın perdeler aralandı, ne zamandır tanık olduklarını anlamlandırmaya başladı. “Kafasından geçenler nasıl bir araya geliyor böyle? Adeta damıtılmış öz su gibi sözcüklere dönüşerek bize yansıyor!” diye düşündü.

“Hem okulda hem de yurttan bir süredir çok yoğun dernekleşme tartışmaları yapıyor. Bir yanda SBF öğrenci derneği adıyla bir dernek oluşturmak isteyen sol görüşlü gençler, diğer yanda başını ağa ve eşraf çocuklarının çektiği Kürt gençleri bir kültür derneği oluşturma arayışı içinde. Dolaylı devlet destekli mirasa konma arayışı olarak dikkat çekmeye çalıştığın noktalar bunlar mı yoksa?” dedi heyecanla araya girerek. Apo’nun sözünü kesme alışkanlığı yoktu ama ilk kez heyecanını yenemediği için konuşurken sözünü kesmiş oldu.

Çirüsk’un sesiyle konuşmasını kesti, durup Çirüsk’a baktı bir süre. Apo’nun durduğunu ve kendisine baktığını görünce durdu, başını önüne eğdi. Onun keskin bakışları altında söylediklerine karşı ne diyeceğini bekledi.

“Güzel! İyi tespit ettin. Demek ki insan yoğunlaştıkça gördüklerini de yorumlaması zor olmuyor. Konuşmama başlarken neden tarih bilincinin öneminden söz ettiğimi şimdi daha iyi anlıyorsun değil mi? Beni bu tespitleri yapmaya götüren, kendimde oluşturduğum tarih bilincidir. An’da gerçekleşen her

gelişmeyi tarih bilincimin ışığıyla sorgular, geçmişle var olan bağını kurarak anlamlandırır ve olası gelişme doğrultusunu belirleyerek alınması gereken tedbirleri geliştiririm. Siz ise tarih bilinci olmadığı için öküzün trene baktığı gibi bakarsınız. Bu nedenle ya yaşanan gelişmeleri görmezsiniz ya da gördüğünüzde ne anlama geldiğini bilmezsiniz. Öyle değil mi?”

Konuşmasını keserek duraksadı. Çirüsk’a baktığında başı önünde yürüyordu. İstese daha güçlü sonuçlar çıkarabilirdi. Ama kendisini yormak istemediğinden işin kolayına kaçıyordu. Böyle sert konuşarak tembellik yapan yanını öldürmek, öğrenme azmini tahrik ederek güçlü bir çıkış yapmasını sağlamak istedi. “Okulumuzdaki devrimci gençler bir öğrenci derneği oluşturacaklar. Yaptıkları tartışmalar belli bir olgunluğa ulaştı. Senin bu ara üzerinde durman gereken konu, yönetimin kimlerden oluşması gerektiğidir. Daha çok etkilediğimiz dürüst, samimi ve gerçekten sağlam olanlardan bir yönetim oluşturmayı başarırız dediğin tehlikeyi bertaraf ederiz.”

Volta attıkları sütunlu salona doğru dışarıdan gelen sesler, öğrencilerin okula geldiklerine işaret etti. Yavaş yavaş birçoğu salona doluşacak ve gürültüden daha fazla konuşma olanağı kalmayacağından, konuşmasını toparlayarak bitirmek istedi. “Gelelim sormaya çekindiğin konuya; ‘Haki ve Kemal’i niye gruba almadım’. 1970’lerle birlikte neredeyse kendimi bembeyaz bir sayfa gibi devrimci gençlik mücadelesinin gelişmesine adadım. Taptaze bir başlangıçtır bu yaptığım. Ortaya çıkan önderlik boşluğu ise hiç beklemediğim ve hazır olmadığım bir durumdu. Ama iş başa düşünce yapacak bir şey kalmıyor. Sizlerle Kürdistanî bir grubun temellerini atmış olsam da Türkiye devrimiyle ortak bir mücadeleyi geliştirmek önceliğimdir. Haki ve Kemal arkadaşlar şu anda benimle hareket ediyorlar ama sahip oldukları yetenek ve ideolojik düzeyleriyle Türkiye devrimine öncülük etmeye aday bir profil çiziyorlar. Birlikte ortak mücadele çizgisini geliştiriyoruz. İleride koşullar değişir de Kürdistan devrimini geliştirmek zorunda kalırsam bu arkadaşlar Türkiye

devrimini geliştirmenin öncülüğünü yapabilecek bir rol oynayabilirler.”

Konuşmasını bağlarken, Çirüsk’un yeterince etkilendiği ve konuşma üzerinde yoğunlaşacağı dikkatli dinlemesinden ve yaklaşımlarından belliydi. Birer ikişer öğrenciler salona geldi, volta atmaya başladı ve tartişmanın başlangıçlarını yapacak konulara giriş yaptı. Çirüsk’u gönderdikten sonra yanından geçen iki öğrencinin arasına girerek yeni bir konuşmanın fitilini ateşledi.

Yoğun bir çalışma temposu içinde günler gelip geçer, bir anını bile boş gecirmeye tahammöl edemezdi. Kâh SBF kantininde geniş bir grupla geliştirdiği tartişmanın seyrini belirlemeye çalışır, kâh Cumhuriyet yurdunda yeni tartişma grupları oluşturur, kâh yakındaki Hukuk Faköltesine giderek yeni ilişkiler geliştirir, kâh yürüttüğü bu çalışmalarda öne çıkan ve daha yüksek ilgi gösteren kişileri birer ikişer sütunlu salona götürecek özel olarak ilgilenirdi. Böylesi yüksek bir çalışma temposuyla geniş bir örgütlenme ağını yaratmanın temellerini atarken, gecelerinin bir kısmını farklı öğrenci evlerindeki tartişmalarla geçirir, belli aralıklarla Haki ve Kemal’le kaldığı kendi evine gittiğinde ise okumaya önemli bir zaman ayırarak tartişmalarda ortaya çıkan düşünel eksikliklerini giderirdi.

Son demlerini yaşayan baharlı güzel günler geride kalıyor, kavurucu sıcakların başlayacağı yaza giriliyordu. Okullar yaz tatiline girmeden birkaç hafta önce SBF öğrenci derneği kuruluşunu gerçekleştirdi. Düşündüğüne yakın bir yönetimin oluşmasına sevindi. Ancak onu esas düşündüren ve yoğunlaştıran konu, asla yenilmeyecek ve ezilmeyecek bir devrimci örgütün nasıl kurulacağıydı. Mücadelenin sertliğine THKP-C ve THKO gibi örgütler bile dayanamamıştı. Bu tür derneklerle devrimci mücadelenin yürütölüp başarıya ulaştırılamayacağı açıktı. Faşist saldırıların daha ilk esintisiyle bu tür örgütler yok olup gidiyordu. 12 Mart yargılamaları devam ediyor, özellikle var olan örgütlerin dağıtılması için faşist yönetim her yönteme başvuruyordu.

Zindanlarda yoğun işkence yapılmış ve devrimci kadrolar ezilmek ve örgütsel yapıları dağıtılmak istenmişti. Özellikle Kürdistan'dan ve DDKO yargılamalarından can sıkıcı kötü haberler geliyordu.

Ezilmenin ve yeniden doğuş umudunun içiçe yaşandığı böyle karmaşık bir ortamda, “Sosyal şovenizm ile reformist ilkel milliyetçilik zaten zafer kazanan devrimci bir örgüt yaratamaz. Bu pratiklerden ders çıkarmayı bilen gerçekler devrimciler ancak başaran örgütü yaratabilir. Zor da olsa umutlu ve kararlı ol Apo!” diyor ve büyük çabayla yürüyordu.

** *****

Darbe rejimi genel seçim kararı alarak geri çekilme moduna geçti. Kendince “mıntıka temizliği” yapıp görevini başarıyla tamamladı ve kışlasına çekilmenin hazırlığına girişti. “Mıntıka temizliği”nden kasıt, devrimci gençlik hareketinin öncü militan kadrolarını katlederek örgütsel yapılarını tasfiye etmek ve dağıtmaktı. Bu amaca ulaşma başarılmış ve daha fazla iktidarı elinde tutmasına gerek kalmamıştı. Ayrıca Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin boşluğunu dolduracak şekilde TBMM eliyle Güvenlik Mahkemeleri kurulmasını öngören Anayasa değişikliği ile ilgili maddenin 15 Şubat 1973'te kabul edilmesini sağlamıştı. Ordu yalakaları durumundaki kalemşörler, “Komünist terör elebaşlarını etkisiz kılan ve yuvalarını dağıtan şanlı Türk ordusunun daha fazla yıpratılmasına izin verilmemeli” diyen yazılarıyla, bir süredir bunun zeminini yaratmıştı. “Asma yaprağı” işlevi gören meclis, “görevini başarıyla tamamladığı için” darbe ordusuna methiyeler dizmeye başlamış, Meclisteki partiler orduya methiye dizme yarışında başı çekmekten geri durmamıştı. Sahnelenen tiyatroda herkes rolünü başarıyla oynamış, “Şanlı ve kahraman Türk ordusu, devletini, devletin bekasını, Türkiye Cumhuriyeti’ni ve demokrasisini komünizm

belasından kurtarmayı başarmış ve kışlasına dönüyor” şeklinde bir algı yaratmıştı.

Yüksek Seçim Kurulunca genel seçim takviminin açıklanmasının üzerinden bir aydan fazla zaman geçti. 14 Ekim 1973 tarihinde seçimin yapılacağı kesinleşti. Yeni öğretim yılının başladığı günlerde seçimin en hararetli çalışmalarının yürütüldüğü bir dönemece girildi. Bütün caddeler ve sokaklar seçime giren partilerin bayrakları, flamaları, parti liderlerinin büyük boy posterleri, milletvekili adaylarının afişleriyle donatıldı. CHP’nin başına geçen Bülent Ecevit için yaratılan “Karaoğlan efsanesi” alabildiğine yayıldı.

Bager ile birlikte okudukları Yüksek Öğretmen Okuluna doğru yürüyen Ağır iki de bir arkasına bakıyor, yürürken yanlarından gelip geçenlerin davranışlarını gözden kaçırmamaya çalışıyordu. Yüksek Öğretmen Okulu ve bulunduğu Beşevler Semti faşistlerin her geçen gün biraz daha etkinliğini artırmaya çalıştığı bir alan durumuna gelmişti.

“Hayırdır!” dedi Bager, dikkatini çeken Ağır’ın davranışlarından kuşkulananarak. “Okula yaklaştıkça dönüp arkana ve sağdan soldan geçenlere bakman azalacağına artıyor.”

“Biliyorsun, bu ara faşistlerin devrimcilere karşı saldırıları dur durak bilmiyor. Tedbiri elden bırakmamak, her an bir yerlerden saldırabilirler diye tetikte olmak gerekir” dedi, sakın ve soğukkanlı bir sesle. Bager’i geçen öğretim yılından beri tanırdı. Birlikte faşistlere karşı birkaç kavgaya girmişlerdi. Bu kavgalarda yiğit ve gözü pek olduğunu gördüğünden güvense de Bager’de bir panik havası yaratmak istemedi.

“Gerçekten de öyle! Hele bu seçim havasından yararlanarak öyle bir saldırganlaştılar ki, seçimi örgütlenmenin ve devrimcileri sindirmenin bir aracı haline getirdiler.”

“Başka bir nedeni olamaz mı sence?” dedi Ağır, duraksayarak Bager’e bakmayı sürdürdü.

Okula yaklaşmış, yüz metre kadar daha yürüseler okulun bahçesine gireceklerdi. “Seçim çalışmalarının verdiği örgütlenme

ve propaganda serbestisinden başka nasıl bir neden olabilir ki? Bence darbe rejiminin seçimlerden dolayı ipleri biraz gevşetmesini fırsat biliyor bu alçaklar” dedi. Okul duvarının başladığı köşede ikisi de durdu, karşılıklı kısa bir tartışmaya girişti.

“Sadece o değil!” dedi Ağır, duraksayan Bager’in karşısında durup merakla bekleyen gözlerine bakarak. “Senin söylediklerin de bir neden kuşkusuz ama görünür kılınması istenen bir neden. Yani asıl nedeni gizlemeye yarayan, maske işlevi gören bir neden. Faşistlerin harekete geçirilmesi, darbe rejiminin bir taktiğidir aslında. Genelde gençlik, özelde de yüksekokul gençliği arasında solun ve devrimciliğin büyük bir potansiyele sahip olduğunu her kesten çok kendileri biliyorlar. Devrimci önderleri ve örgütlerini tasfiye ettiler ama gençliğin ihtilalci ruhunu ve devrimci arayışlarını tasfiye edemediler. Bu onlar için büyük bir tehlike. Bu büyük tehlikeyi nasıl bertaraf edecekler sence?”

“Bu potansiyeli CHP’ye mi kanallize etmek istiyorlar yani? Bence de öyle bir plan var. Var da bu faşist saldırılarla bağını tam kuramadım doğrusu. Biraz komplovari gibi geliyor sanki!”

“Cumhuriyet rejiminin kurucusu ve has partisinin CHP olduğunu biliyorsun. Bunu geniş açmaya gerek yok. Darbe rejimi giderken devrimci gençliğin CHP’ye kaymasını planlaması ve böylece bir tehlike olmaktan çıkarıp rejime yedeklemesi kadar doğal bir şey yok. Ecevit’in sol söylemlere sarılması boşuna değil. Solcu gençlik CHP’ye koşmaya başladı. Bunun daha da gelişmesi ve CHP’yle bütünleşmenin sağlanması için bu faşist çeteleri gençliğe saldırtma taktiği uygulanıyor. Gençlik örgütsüz ve dağınık olduğu için başarı kesin gibi görülüyor, değil mi?”

“Vay be!” dedi Bager, şaşkınlığını gizleme gereği duymadan. “Gerçekten de öyle; peki bunun önüne geçmek mümkün değil mi?”

“Mümkün tabi!” dedi, gülümseyerek ve kendinden emin bir ifadeyle. “Devrimci mücadeleyi geliştirerek gençliği örgütleyebildiğimiz oranda bu taktiği boşa çıkarabiliriz. Hemen

bugün geliştirmeye başlayacağız bu devrimci m¼cadeleyi. Ben diğer solcu ¼đrencilerle g¼r¼řt¼m. şimdi okula gittiğimizde geri kalanıyla da g¼r¼ř¼p ikna etmeye ¼alıřacađım. Bu konuda sen de tanıdığın kim varsa konuşup ikna etmeye ¼alıř. Faşistler bir şey ¼akmasın yeter. Biz toparladığımız g¼¼le faşistler ¼đlen yemeğine başlarken, tam da yemek ¼zerinde baskın vereceğiz. D¼ve d¼ve dağıtıp okulun dışına atacağız. Ne dersin, bizimki de iyi taktik, değil mi?”

“İyi de s¼z m¼? Gerçek anlamda devrimci bir taktiktir bence. Her şeye varım. Tanıdığım ve bulduğum her kesi bu baskına katacağımdan emin olabilirsin!” dedi heyecanla. Adımlarını hızlandırdı, bir an ¼nce okula varmak istedi.

Okula geldiklerinde ayrılıp her biri kendi tanıdıkları arasında yapılacak eylemin hazırlığına girişti. Ağır, daha ¼nce konuşup ikna ettiği sol ¼đrencilerin en aktif olanlarını birer birer g¼rerek ayak¼řt¼ hazırlığın durumunu sordu, eksiklikleri gidermenin perspektiflerini verdi, zaman ge¼irmeden g¼r¼řemediđi diğer sol gen¼lerle de g¼r¼řmeye başladı. Bager de tanıdığın arkadaşlara ulaşma ve konuşma ¼alıřmasını s¼rd¼r¼rken, konuştuğu kişilerin tanıdığın varsa onları da yanına alarak yeni kişilerle konuşmayı ve ikna etmeyi başardı. Vakit ¼đlene yaklaştığında Y¼ksek ¼đretmen Okulu, i¼in i¼in kaynayan bir arı kovanına d¼n¼řt¼. Sınıflar, koridorlar, kantin ve diğer yerler ¼đrencilerin heyecanla gidip geldiği, birbirinin kulağına bir şeyler fısıldadığı, her an saldırıya ge¼eceklermiř gibi sabırsız bir beklentiyle oradan oraya gittiği hareketli alanlar durumuna geldi. ¼đrencilerin sessiz hareketlerinden bir şeyler sezen faşistler, ¼đlen yemeğinden ¼nce yemekhaneye ge¼erek bir arada bulunmanın avantajını değerlendirmek istedi. Yemek saati geldiğinde iki kol halinde bir araya gelen gen¼ler, ¼n¼ne geleni silip s¼p¼recekmiř gibi bir ¼fkeyle yemekhaneye doğru saldırıya ge¼ti. Daha kalabalık olan ve ¼nde giden grubun başına Ağır ge¼miřti. Ağır’ın grubu kadar kalabalık olmasa da sayıları

oldukça fazla olan diğer grubun başına da Bager geçmiş ve hızlı hareket eden bir saldırı grubuna dönüşmüştü.

Ağır'ın öncülüğüyle ilk kez böyle geniş bir birliktelik ve örgütlenme ortaya çıkmıştı. Oluşan örgütlenmenin tüm sol öğrencileri kapsamısında Bager'in de rolü olmuştu. Faşist saldırıları püskürtmek ve faşistleri okuldan atmak için okuldaki bütün sol güçler tek bir yumruk gibi hareket eden büyük bir güce dönüşmüştü. Her iki saldırı grubu, öğlen yemeğine oturmuş faşistlerin hiç beklemediği anda saldırıya geçti. Bir anda yemekhaneye doluşan ve saldırıya geçen solcular karşısında ne yapacağını şaşırان faşistler, eline geçirdikleri kaşık ve tabldot tabaklarıyla kendilerini savunmayı deneseler de korku ve panik içinde başarılı olma şansını kaybetmişlerdi. Yara bere içinde yemekhaneden kendilerini dışarı atmayı başaran faşistler, kaçarak kurtulmanın telaşıyla okul bahçesine giren polislere doğru koştu. Faşistlerden darbe almayan, yaralanmayan kimse kalmadı. Polislerin geldiğini ve yemekhaneyi kuşatmaya başladığını gören Ağır, önünde yere düşen bir faşisti tekmelemekte olan Bager'in yanına gitti. Kolundan tutarak hızla bahçeye çıkarmayı başardı. Okul bahçesinden dışarıya çıkmayı başaran Ağır'la Bager, son anda polis baskınından ve yakalanmaktan kurtuldu. Bahçe dışındaki duvarın dibinde soluklanmaya çalıştıklarında nefes nefese kalmışlardı.

“Ben döneceğim!” dedi Bager, halen soluğu düzelmediğinden kesik bir sesle. Gömleğinin üst düğmeleri kopmuş, gömleğinin bir kolu omuz hizasından sökülümüş ve dudağı kanamıştı.

“Nereye gideceksin?” dedi, Bager'in kanayan dudağına bakarak. Onun da nefesi daha düzelmemişti. Soluklanışı kesik kesikti. Faşistleri yumruklayan eli kanamıştı. Bir gözünde şişlik oluşmuştu.

“Belki bazı devrimci arkadaşlara yardımcı olabilir, kurtarabiliriz. Polisi biraz şaşırtmayı başarırırsak birçok devrimci

yakalanmaktan ve polis dayaağı yemekten kurtulur” dedi kararlı bir sesle.

“Oraya gitmemiz doğru değil. Polisler çok kalabalık ve kimseyi kurtaramayacağımız gibi kendimiz de yakalanmaktan kurtulamayız!”

“Ben gideceğim, sen gelirsın veya gelmezsin, senin bileceğin bir iş” dedi ve demesiyle kurşun gibi oradan uzaklaşması bir oldu. Bager’in arkasından bakakalan Agır, gidişini onleyemediği gibi onunla birlikte gitmemenin sorumluluğunu kendisinde görmeye başladı. Yaşadığı ağır sorumluluğun etkisiyle zaman geçirmeden Bager’in peşine düştü. Yemekhaneye yaklaştığında her yer polisler tarafından tutulmuştu. Birçok devrimci yakalanmıştı. Bager de yakalanan devrimcilerin içindeydi. Geri kaçmak üzere iken kendisi de yakalanmaktan kurtulamadı. Yakalananlardan her birinin koluna bir polis girdi, okul girişindeki ana cadde üzerinde bulunan polis araçlarına götürdü. Polislerce kolundan tutularak yürütülen grubun orta sıralarında bulunan Agır, yakalandığı için kendisine kızmadan edemedi. Kamanın bir yolunu bulmak için bütün yeteneklerini harekete geçirdi. Ana caddeye çıktıklarında bindirilecekleri polis araçlarına birkaç adım kalmıştı. Biraz sonra arabaya bindirildiğinde bir daha kaçma şansı olmayacaktı. Aklına gelen ilk fikri uygulamaktan başka şansı yoktu ve deneyecekti, tutup tutmaması şansa kalmıştı. “Bakın ya, adam göz göre göre kan kaybından gidiyor, lütfen müdahale edin ona!” dedi, yüksek sesle kolundan sıkıca tutan polise.

“Hani nerede?” dedi kolundan tutan polis, şaşkınlık içinde.

“Aha işte orada, görmüyor musun? Bak arabanın arkasında. Caddeye yayılan kanı da mı görmüyorsun?” dediğinde, bindirileceği polis aracının arkasını gösterdi.

şaşkınlık ve panik içinde arabanın arkasına bakan polis, farkında olmadan Agır’ın tuttuğu kolunu gevşetti. Kolunun gevşediğini gören Agır, ani bir hareketle kolunu kavrayan elden kurtuldu ve hızla kaçmaya başladı. Polislerin birçoğu kaçan

Agır'ın peşine düştü. Bunu fırsat bilen Bager “Haydi arkadaşlar, her kes kaçsın!” diyerek başka bir yöne koştu. Yakalanan diğerk devrimciler de kaçarak kurtulmayı başardı. Çok geçmeden kaçanların hepsi Beşevler’de birleşti. En yakın durağad giderek Kızılay’a gitmek için gelen ilk belediye otobüsüne bindi. Bir sonraki durakta aynı okulda okuyan bazı faşistler de otobüse bindiklerinde devrimcileri gördü ve inmek istedi.

“Kapıları kapat, kimse inmeyecek!” diye bağırarak Agır'ın sesini duyan şoför, kapıları açmak üzereyken açmaktan vazgeçti ve arabayı sürmeye devam etti. Birkaç öğrenciyi yanına alan Bager, şoförün yanına gitti ve Kızılay’a kadar durmaması için şoförü baskıladı.

“Tamam!” dedi Bager şoföre, “Önümüzdeki bu durakta inebiliriz. Durakta dur, olur mu?”

Otobüsün durduğu durak, Kızılay’a varmadan bir önceki duraktı. Faşistleri ortasına alan Agır, Bager ve arkadaşları, durakta iner inmez faşistleri dövmeye başladı. Bir yolunu bulup Kızılay meydanına doğru kaçan faşistleri ellerinden kaçırmanın hıncıyla kovalarken, Kızılay meydanında bulunan sivil ve resmi polisler de onların peşine düştü. Kızılay meydanında bulunanlar kimin kimi kovaladığının belli olmadığı kovalamacayı şaşkınlıkla izledi.

Faşistlerin peşinde koşmayı sürdüren Bager’e yetişti ve kolundan tutup sarstı. “Kendimizi kurtarmanın zamanı geldi Bager. Yapılacak bir şey kalmadı. Biraz ileride TMGT (Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı) var. Kendimizi oraya atarsak polislerden kurtulmuş oluruz. Polisler oraya giremez! Bakanlar Kurulu’nun kararı olmadan polisler ne TMGT’i basabilir ne de içine girip birini alabilir. Polislerden kurtulmanın tek yolu budur.”

“Mutlaka kaçan bu faşistleri tekrar yakalayıp dövmemiz gerekir. TMGT’e gidip de ne yapacağız!” dedi Bager, faşistlerin peşinden koşmayı sürdürmeye hazır duraksayarak.

“Benim yakalanmaya ve dayak yemeye hiç niyetim yok, onun için TMGT’ye gideceğim. Gelirsen birlikte gideriz,

gelmezsen ben giderim. Ne halin varsa gör diyeceğim o zaman!” dedi, sertçe kolundan tutarak. Bu defa kızdı ama Bager faşistleri dövmenin hırsıyla öyle bir dolmuştu ki, ne Ağır’ın kızmasına bir anlam verdi, ne de kendi hırsını ve öfkesini yatıştırmanın arayışına girdi. Ağır’ı durduğu yerde bırakıp faşistlerin kaçtığı yöne doğru koştu.

Ağır’ı geride bırakarak arkasına bile bakmadan koşan Bager, girdiği sokakta karşısına çıkan polisleri gördüğünde geri kaçmak istedi ama arkasından gelen polislerden kaçması mümkün değildi. Önüne çıkan polislerle arkasından kendisini kovalayarak gelen polislerin arasında kısıvrak yakalandığında yalnız kaldığını gördü. Emniyet Sarayına götürüldüğünde iki arkadaşı daha vardı kendisi gibi yakalanan. Başta Ağır olmak üzere diğer arkadaşları kurtulmuştu.

Polislerin çoğu faşistti. Giden gelen onu ve iki arkadaşını araya almış, dövüp bir köşeye atmışlardı. Sabaha kadar kaç kez dayak yediğini, kaç polisin dövdüğünü, yere düştüğünde göğsüne ve sırtına yediği tekmelerden kaç kaburga kemiğinin kırıldığını anımsayamaz duruma gelmişti. Vücudunun her tarafı ağrı içindeydi. Saatlerdir yediği dayaklar, gelişigüzel olduğu için günlerce sistemli yapılan işkencelerden daha ağır etkilerde bulundu. Sabaha karşı dayaklar durdu. Konulduğu hücrenin bir köşesinde kıvrılıp kendinden geçti. Bir an uykuya dalar gibi oldu ama vücudundaki ve kaburgalarındaki ağrılar az da olsa kestirmesine fırsat vermedi.

Vücudundaki ağrıları dinlediğinde, gün boyu yaşadıkları canlandı gözlerinin önünde. Sabah Ağır’la okula gidişleri ve yaptığı sohbetler, faşistlere saldırıyı planlamaları ve öğlen yapılan saldırı, faşistleri öldüresiye dövmeleri, yaşadıkları her şeyi anımsadı sırayla. Bir gün içinde iki defa yakalanmasını anımsayınca kendisine kızmadan edemedi. Adeta yakalanmak istiyormuşçasına okula gitmiş, yakalanmış, kendisini yalnız bırakmak istemeyen Ağır da yakalanmıştı. Ya sonrası! Sonrasındaki kaçıışı ve ikinci kez yakalanışını anımsadıkça gün

boyu yaptığı hatalar ve yanlışlardan dolayı kendisine karşı olan öfkesi kabardı. “Ağır’ı dinleyip onunla TMGT’a gitseydim ne yakalanır ne de dünyanın dayağını yemek durumunda kalırdım. Bu sert ve akılsız kafayla bütün bunları hak ettim!” diye söylendi. Anımsamalarını gözden geçirip kendisini sorguladığında, gün boyu yaptığı davranışların bireysel davranışlar olduğunu, Ağır’la ortaklaşan bir tavrı olmadığını anladı ve içine girdiği bireyci tavırlarından dolayı utandı. “Acaba Ağır, bütün bunlardan dolayı benimle ilgili ne düşünüyordur şimdi?” dedi o utanma duygusu içindeki benliğine. Sonra geçmişine gitti düşünceleri. Daha önce “Ben kimim?” diye kendisine sorduğu soru kapsamında ailesini, ailesinin geçmişini araştırmış, kendi geçmişine ilişkin belli bir bilgiye ulaşmıştı. Hayretler içinde kalarak kendi geçmişine ilişkin edindiği bilgilerin tümünün kafasına sökün ettiğini gördü. Hem de yakalandığı Emniyet Sarayında ve yediği dayaklardan dolayı ayağa kalkmakta güçlük çeken bir durumu yaşarken...

Geçmişini anımsarken ak saçı ve aksakalıyla dedesi belirdi gözlerinin önünde. “Aslen Serhat’lıyız güzel oğlum, bakma bu Türk köyünde oturduğumuza. 1893’te cereyan eden Osmanlı-Rus harbi çıktığında Kağızman’ın bir dağ köyünde oturuyorduk. Köyümüzü bir görseydin hele; dağlarıyla, ormanlarıyla ve zozanlarıyla cennetten bir köşeydi. Köydeki her kes hısım ve akrabaydı. Sürülerle koyunlarımız vardı. Ne olduysa, Osmanlı-Rus harbiyle oldu ve Osmanlı bizi buraya sürdü. Diğer hısım ve akrabalarımız da başka diyarlara sürüldüler. Sürüldük yani, her birimiz bir yere. Evimiz, yuvamız dağıldı, ne var ne yok elimizde, alındı hepsi o zalim Osmanlı tarafından...” diyordu vatan hasretiyle yanan yüreğindeki korlaşan ateşe dönmüş acılarla.

Gözlerinden yanaklarına ve aksakalına süzülen gözyaşlarını gizlemek için diğer tarafa yüzünü nasıl da çevirdiğini gözlerinin önündeymiş gibi anımsadı. Torosların eteğindeki dağlık bir alan olan doğup büyüdüğü yer, eskiden Adana’nın Saimbeyli ilçesine bağlı bir köydü. Sonra Tufanbeyli diye yeni bir ilçe daha oluşturulunca, oturdukları köyle birlikte çevre köylerin çoğu

oraya bağlandı. Çocukluğunun geçtiği köy, Torosların en doruğunda Adana-Kayseri-Maraş üçgeninde, dağlık ve ormanlık bir yerdi. Doğal kaynak suları ve zozanlarının çokluğuyla dedesinin anlattığı Serhat'taki köylerine çok benzerdi. Öyle bir coğrafyada doğup büyümesinin kişiliğinin oluşumu üzerinde ne denli etkide bulunduğunu düşündü.

Eskiden hem köyünün hem de çevresindeki köylerin Ermenilere ait olduğunu ama Ermeni soykırımıyla tüm çevre köylerle birlikte köylerinin de Müslümanlara verildiğini, zaten o bölgeye Kilikya dendiğini ve Çukurova'ya serpilmiş biçimde Ermenilerin yaşadığı bir coğrafya olduğunu anlatılardan ve yaptığı araştırmalardan biliyordu. Dört çocuklu bir ailede ablasından sonra evin en büyük erkek çocuğu olmanın avantajıyla büyüdüğünü anımsarken gülümsedi. Kendisinden küçük iki erkek kardeşi, iki amcası, iki dayısı, teyzesi ve onların çocuklarıyla birlikte köyün en geniş ailesine sahipti.

Köyleri, çoğunlukla tarım ve hayvancılığın iç içe yapıldığı kendi kendine yeten bir yapıya ve özelliklere sahip olduğu için, dışarıya açılma veya dışarı gitme durumu yoktu. Dışarıdan köyde üretemediği sadece gaz, tuz, bez alır, onun dışındaki yaşam ihtiyaçlarının hepsini kendileri üretirdi. Kapitalizme dayalı araçların kırdaki gelişmesi ve okulların, okul okuma sisteminin zorunlu hale gelmesiyle beraber, kendi kendine yeten kapalı köy yapısı parçalanarak dağılma sürecine girdi. Okul okumaya, çalışmak için büyük şehirlere ve Avrupa'ya gidenlerin artmasıyla köyün dağılma süreci hızlandı.

İlkokulu kendi köyünde okurken, Ortaokul ve liseyi Düziçi İlköğretmen Okulu'nda, Haruniye'de yatılı okudu. 6. Sınıfı Yüksek Öğretmen Okulu'nda okumak için Ankara'ya gitti. Yüksek Öğretmen Okulu'na gitmek, 6. Sınıfı orada okumak aynı zamanda Liseyi bitirmiş olmak anlamına gelirdi. Öğretmen okullarından mezun olanlar liseyi bitirmiş sayılmaz, sadece öğretmen olur, Lise diploması hakkı kazanmazlardı. Ama son sınıfı Ankara'da okuyanlar hem öğretmen olur hem de Lise

mezunu sayılırdı. Bu yöntemle mezun olanlar üniversite ve diğer okullara gitme şansı elde ederdi. 71-72 öğretim yılında Ankara’da lise son sınıfı okuyup mezun olduktan sonra üniversite sınavlarına girdi. 72-73 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü’ne girmeyi başardı.

Üniversiteye girmeyi başarmıştı ama okuma hevesi çok olan birisi değildi. İlkokula kaydettiklerinde kaçarak okula gitmek istememiş olsa da zorla okula gönderilmişti. Bundan dolayı çok tutkulu okuyan olmadı hiçbir zaman. Buna rağmen okuldaki derslerden, sayısal olanlarına ve mantık derslerine yatkın olan zihniyet yapısı gelişkindi. Matematik ve fen derslerine yatkınlığı ve zekâ düzeyinin gelişmesinde köyde marangoz ustalığı yapan babasının büyük etkisi vardı. Marangozlukta usta olmasından dolayı köy işlerini yapsa da matematik konularında oldukça yetkin olan babası, bir meteorolog gibi günlerin nasıl olacağını anlamak için yıldızlara bakar, işlerini ona göre yapardı. Büyük oğlu olduğu için yanına alır, bildiklerini öğretir ve deneyimlerini aktarırdı. Bu durum, okuma hevesi olmasa da önemli konularda kafası çalışan ve zekâ düzeyi gelişkin olan bir çocukluğu ve ergenliği yaşayarak büyümesini sağladı. Öz güveni geliştikçe çoğunlukla kafasına eseni yapan, bildiğinden şaşmayan ve bazen de inatçılığıyla öne çıkan bazı kişilik özellikleri şekillendi. Geçmişini, çocukluk ve büyüme yıllarını düşündüğünde, gün boyu yaşadığı pratiğe damgasını vuran bireyci yanlarının kökenine inmeyi az da olsa başardığını ve nedenlerinin ayırdına varabildiğini görerek sevindi.

Kendi yanlışlarını sorgulayıp bazı sonuçlara gitmeyi başarsa da bilincine yerleşen olayları anımsaması bir türlü bitmek bilmedi. Şimdi de Ankara’ya okumak için geldiği günlerde yaşadıkları belirdi gözlerinde. Yüksek Öğretmen Okulu’na 1971 güzünde girmişti. Okula gitmeden önce günlerce “gitsin, gitmesin!” tartışması yaşanmıştı aile içinde. Ailesi endişeliydi. Bir o kadar kendisi de endişeliydi. Büyük bir şehre gitmekten korkardı. Ama Ankara’ya gitmek, Başkenti görmek yönünde bir

istemi de vardı. Bir yandan bu isteği ve arayışı, diğer yandan da endişe ve korkuyu iç içe yaşamıştı. Bu denli korku ve endişeyi yaşamasına yol açan önemli bir etken vardı; kapalı köy toplumu, okulları da devlet sayardı. Okula gitmeyi toplumdan uzaklaşma ve kopma olarak değerlendirirdi. Bir bakıma “okula giden, elden kaçır!” denirdi. Köyden okula giden her genç için bu tartışmalar yaşanır ama sonuçta “İlahi Mukadderat” gibi okula gidilirdi.

12 Mart darbesi gerçekleştiğinde Düziçi İlköğretmen Okulu beşinci sınıftaydı. Darbeyi orada tanıdı ve darbeye karşı kimi tepkileri geliştirdi. Tepkisine yol açan şey, o yaşta sahip olduğu sol eğilimdi. Öğrencilerde sol eğilimin gelişmesine yol açan ise, üniversitelerden gelen genç solcu öğretmenlerdi. Solcu öğretmenler derslerde çekinmeden konuşur, solu ve devrimciliği savunur, öğrencilerde sola ve devrimciliğe karşı bir sempatinin oluşmasını sağlardı. Bir yıl sonra Ankara Yüksek Öğretmen Okuluna gittiğinde ise yakalanmalar olmuş, devrimci gençlik hareketinin direnişi bastırılmış, üniversiteler susturulmuştu. Yaşanan örgütsüzlük ve dağınıklık, okul yaşamının her alanında olumsuz etkilerini göstermişti. Bu örgütsüzlük ve dağınıklık öyle derindi ki, bazı okullarda MHP’li faşistlerin etkinlik kurlmalarına hizmet eden bir olumsuzluğa yol açmıştı. Kaydını yaptırdığı okul, MHP’li faşistlerin elindeydi. Sol-sosyalist öğrenciler olsa da faşistlere karşı etkili değillerdi. Ağır’la tanışması, solcu öğrencilerle ilişkilendirirken gerçekleşmişti. Ağır’ı tanıdıkça ilişkileri daha çok gelişti, günden güne güveni de arttı. Tanıştığı diğer solcu öğrencilere benzemiyordu Ağır. Sadece düşünceleri değil, oturma biçiminden yaşam biçimine, cesur ve atak oluşuna kadar solcu öğrencilere oranla her şeyi farklı olduğundan, Ağır’a daha çok güvendi ve daha sıcak ilişkiler geliştirmeyi tercih etti. Anımsadığı kadar bir iki kez “Bazı arkadaşlarım var, zamanı gelince seni onlarla tanıştırayım!” dediği halde, neden Ağır’ın bu söylemi üzerinde durmadığı konusunu hiç düşünmemişti. Bu durumu anımsayınca Ağır’ın bu söylemini düşünmesi gerektiğini

daha iyi anladı. “Bu defa bırakırlarsa ilk işim Ağır’ın arkadaşlarıyla tanışmak olacak!” diye söz verdi kendisine.

Zihni ve düşünce dünyası bu tür anımsamalar arasında gidip gelirken, konulduğu hücrenin köşesinde kıvrıldığı yerde uyuya kaldı. Saatin kaç olduğunu bilmeseydi de uykuya daldığında sabaha karşı olduğunu tahmin ediyordu. Polislerin küfürlü konuşmasından, bağırıp çağırımlarından sıçrayarak uyandı. Az da olsa uyumuş ve dinlenmişti. Çok geçmeden kendisini hücrelerinden çıkaran polisler, götürüp ifadesini aldı ve emniyet müdür yardımcısının ayaküstü nasihatlerinden sonra diğer iki arkadaşıyla birlikte bırakıldı.

Emniyet sarayından çıktığında iki dolmuş değiştirerek soluğu kaldığı yurttan aldı. Aceleyle bir duş aldıktan sonra üstünü değiştirdi ve okula gitti. Okul kantininde birkaç arkadaşıyla tartışan Ağır’ı görünce bir solukta yanına vardı.

“Demek bıraktılar ha! Bu kadar erken bırakacaklarını beklemiyordum. Bırakmaları iyi olmuş! Çok geçmiş olsun! Sanırım iyi bir ders vermiştir bu gereksiz yakalanma, haa, ne dersin?” dedi, gülümseyen bir yüzle. Bager’i gördüğünde sevindiğini belli edercesine ayağa kalktı ve elini uzatarak tokalaştı.

“Sağ ol!” dedi, mahcup bakışlarla. “Ben de bu kadar erken bırakmalarını beklemiyordum. Deyim yerindeyse ‘eşek sudan gelinceye kadar dayak attılar!’ eşek geldikten sonra da ifademizi alıp bıraktılar. Haa unutmadan, eşeğin verdiği nasihat da cabası tabii!”

Nasihat veren emniyet müdür yardımcısını eşeğe benzetmesi hoşuna gitmişti Ağır’ın. Bakışlarındaki mahcubiyet dağılmış, yerini kendine güvene ve sevince bırakmıştı. “Demek eşekler de nasihat vermeye başlamış ha!” dedi Ağır, alaycı bir gülümseyişle. “Biz de kalkıyorduk zaten. Seninle biraz yürüyerek sohbet edebiliriz.”

Sohbet ettiği arkadaşlarıyla tokalaşıp ayrılan Ağır, kantinden çıkarak bahçeye yürüdü. “Nasıl geçti gözaltı sürecin? Görünüşe

bakılırsa yeteri kadar dayak atmamışlar!” dedi, bahçede gölgelikteki bir banka otururken.

“Görünüş dediğin yüz ise, anladığım kadarıyla bilinçli olarak yüz gibi görünen bölgelere vurmamaya özen gösterdiler. Ama vücudun görünmeyen kısımları mosmor ve çürükler içinde. Aha, istersen üstümdekileri çıkarıp gösterebilirim!” dedi, elini gömleğin düğmelerine attı, gömleği çıkarmaya hazır hale geldi. Bir yandan da Ağır’ın gözlerinin içine bakıp vereceği tepkiyi anlamaya çalıştı.

“Yok, çıkarmana ne gerek var, sana inanıyorum. Sadece biraz şaka yapıp takılmak istedim!” dedi, gülümseyen bir ifadeyle. İkisi de bakışları birbirine kenetlenmiş gibi bakıştı. “Belki inanmayacaksın ama emniyette iken bir ara bütün çocukluğum ve yaşamım gözlerimin önünden geçti. O kadar dayak yemişim, her tarafım ağrı içinde ama bir yandan da geçmişim bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyordu. Geçmişle an, anla gelecek arasında gidip geldim desem çok abartılı gelecek, biliyorum!”

“Eee, geçmiş anımsamaları yaşarken neler düşündün peki? Geçmişle an, anla gelecek arasında gidip gelirken duygu, düşünce ve ruh halin nasıl bir seyir izliyordu?” dedi Ağır, kendisi de birkaç kez gözaltına alındığında yaşadığı benzer şeyleri anımsadı, gözleri uzaklara daldı. Bager’in vereceği cevap her yönüyle önemliydi. Bir bakıma gelecek yürüyüşünü belirleyecekti. Sık sık yakalanıp bırakılan Kamer Dünya’nın kendisine aktardığı sorgu deneyimleri de anımsadıkları arasında yer almaya başladı.

“Doğrusunu istersen ilk kez kendimle yüzleşme ve iç sorgulama içine girmeyi yaşadım.”

“Neden böyle bir ortamda, böyle en ağır koşulları yaşadığın bir süreçte bu tür duygular gelişti veya gelişiyor, hiç düşündün mü?” dedi, Bager’in sözünü bitirmesine fırsat vermeden.

“Bu konu üzerinde hiç düşünmedim doğrusu ama düşünmeye değer olduğu, senin sorduğun sorulardan anlaşılıyor. Düşünmemiş olsam da adeta can telaşının en üst düzeyde

yaşadığı böylesi koşullarda bu türden duyguların yaşanması bana çok ilginç geldi. O anımsamalarla birlikte, yaşadığım kararlaşıma da bana çok ilginç geldi. İlginçliği şuradan kaynaklanıyor, böylesi koşullarda sanki her yönüyle sınıyoruz gibi bir sonuca ulaştım, fakat daha derinlikli üzerinde düşünmeye ve sonuçlar çıkarmaya ihtiyaç var bence. Mesela şu da çok ilginçti; hatırlarsan bir iki kez tanıştırmak istediğin arkadaşların olduğunu söylemiştin. Olur dediğim halde, üzerinde durma ve düşünme gereği duymamıştım. Ama orada bu söylemini anımsayınca neden üzerinde düşünmedim diye kendi kendime kızdım, biliyor musun?”

“Tahmin ediyorum!” dedi, sevecen bir gülümsemeyle. “Bence de üzerinde düşünmeye değer bir konudur. Çünkü sorgu ve zindan süreçleri, bireyin çıplak iradesiyle düşmanla tek başına karşı karşıya olduğu bir süreçtir. Yanında yardımına koşacak, sana yapılan işkenceleri hafifletecek, moral ve cesaret verecek ne bir arkadaşın ne de başka bir sevdiğin ya da yakının bulunur sorgu süreci boyunca. Diresen de teslim olsan da bu tümüyle senden kaynaklanır. Başka birisini gerekçe göstererek kendini kurtaramazsın. Bu nedenle sorgu ve zindan süreçleri, bir bakıma bireyin en zayıf olduğu süreçlerdir de. Anımsamaların böylesi süreçlerde ortaya çıkması bu nedenledir. En zayıf olduğun bir dönemi yaşadığın için, yaşadığın anımsamalar seni iki seçenekle karşı karşıya bırakır. Bir, ‘neden böyle bir işe girdim vb.’ diyerek iç pişmanlığı yaşamak ve düşmana teslim olarak tövbe etmek; iki, ‘böyle bir işe severek ve isteyerek girdim, doğru olan budur, hiçbir zaman düşmana boyun eğmeyeceğim’ diyerek kararlı hale gelmek ve yenilmez bir iradeyi göstermektir. Bu iki tutumdan birine karar verecek olan sensin. Unutma ki sorgu süreci, bir devrimcinin düşman karşısında irade ve cesaret olarak sınıdığı en önemli savaş alanlarından biridir. Sorgu sürecinden geçmeyen, sınımayan bir devrimcinin devrimciliği eksik kalır. Tabi bunu derken her devrimci mutlaka kendisini yakalatmalı ve sorgu sürecinden geçmeli tarzında bir şey söylemek istemiyorum ama

dünya devrim deneyimleri, eyleme giderken gözünü budaktan esirgemeyen birçok devrimcinin yakalandığında birkaç dayak yemeden teslim olup ihanet ettiğini defalarca kanıtlamıştır. Şimdiye kadar okumamışsan ‘O Bir Militandı’, ‘Ve Çeliğe Su Verildi’, ‘Direnme Savaşı’ adlı romanları bulursan mutlaka oku. Sorgu ve zindan süreçlerine ilişkin devrimcilerin yaşadığı derslerle dolu yoğun deneyimler anlatılıyor bu romanlarda.”

“Demek ben sınanmış oldum, öyle mi?” dedi Bager, duyduğu sevinçten içi içine sığmayarak.

“Daha değil, bir yönüyle sınandın sayılır ama sorgu teknikleri ve sorgu biçimleri öyle kapsamlı ve çeşitli ki, tahmin bile edemezsin. Önemli olan her koşulda yenilmez bir irade olarak bir devrimcinin düşman karşısında kendisini gerçekleştirmesidir” dedi, duraksayıp Bager’in sevinç ısıltılarıyla parıldayan gözlerine baktı. “Seni arkadaşlarımla tanıştırma düşüncem halen geçerli. Sorguda bu konuyu düşündüğüne göre sen de tanışmayı istiyorsun anladığım kadarıyla. Eğer seni doğru anlamışsam, daha fazla zaman geçirmeden şimdi gidebiliriz. Öyle çok kitapları var ki! Okumak için birkaç kitap da alırsanız gitmişken.”

Arkadaşlarıyla tanışmayı istemesi Agır’ı sevindirdi ve Bager’i alarak Haki’lerin kaldığı eve gitti. Kapıyı çaldıklarında Haki kapıyı açtı ve içeri geçtiler. “Bu Haki arkadaş!” dedi Agır.

“Haki’yi tanıyorum!” dedi, Haki’yle tokalaşıp merhabalaşırken. “Geçen yıl yeni okula başladığımda Haki arkadaş da sınavlara katılmak için okula gelip gidiyordu. O zaman tanıştık. Sınav araları çok seyrek olduğundan fazla konuşma ve daha uzun sohbetler etme şansımız olmadı. Demek kısmet bugüneymiş!”

“Bager doğru söylüyor. Geçen yıl sınavlar esnasında tanışmıştık” dedi Haki mutfağa geçerken.

“Olsun!” dedi Agır, şaşkınlığını gizleme gereği duymadan. “Daha önce tanıştığınızı bilmediğime göre, yeni

tanıştıyormuşsunuz gibi sizleri tanıştırmış olmamın bir yanlışlığı yok”

“Ne sakıncası olacak Ağır arkadaş, sen görevini yaptın, doğru olanı yaptın!” dedi, gittiği mutfaktan duyulsun diye sesini biraz yükselterek.

“Merhaba!” dedi, Apo salona girdiğinde. “Bu Bager arkadaş. Kitap almaya gelmiştik.”

“Merhaba! Hoş geldiniz, iyi ettiniz!” dedi Apo.

Bager, salondaki somyada oturmuş Kitap okuyan Apo’yu ilk kez görüyordu. Tokalaşmış, kısacık bir an da olsa Apo’ya bakmış ve göz göze gelmişti. Hafif sakalı, yüzünü olduğundan daha zayıf göstermişti. Gözlerindeki keskin parlıtlar, “Seni gördüm, seni tanıdım, benimle yürümekten başka seçeneğin yok, bunu çok geçmeden anlayacaksın!” dercesine ışıltı saçarak kendisini içine çekmişti. Ağır’ın arkasından kitaplığın olduğu Haki’nin odasına geçtiğinde, elindeki kitabı kaldığı yerden okumasını sürdürmüştü.

“Somyada kitap okuyan arkadaş ilk kez görüyorum. Kim o arkadaş? Beni tanıştırdın ama onu tanıştırmadın?” dedi Bager, kitaplıktaki kitaplara bakarken.

“Abdullah arkadaş!” dedi, kitaplara bakmayı sürdürerek. “Teorik ve felsefik olarak inanılmaz birikimli bir arkadaş. Bir defa konuşursan, o konuşmalarının etkisinden bir daha çıkamaz ve sürekli konuşmalarını dinlemek istersin.”

“Gözlerinden belli oluyor. Gözleri bile bir okyanus gibi insanı içine çekiyor” dedi, eline aldığı Lenin’in Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı adlı kitabına bakarken. Kitabın sayfalarını karıştırırken, Apo’yu ve sevgi parlıtları saçan bakışlarını düşündü. Ağır’ın söyledikleriyle gözlerindeki parıltıyı yan yana getirdi. Apo’yla bir an önce konuşmak için elinden geleni yapacağı sonucuna vardı.

*** ** *

14 Ekim 1973 günü darbe rejiminden sonraki Türkiye'nin ilk genel seçimleri gerçekleşti. Kesinleşen seçim sonuçlarına göre 185 milletvekili çıkaran Ecevit Başkanlığındaki CHP, birinci parti olarak seçimi kazandı. Bir yıl önceki kongresinde İnönü'ye karşı genel başkan adayı olan Ecevit, kongreyi kazanınca önce genel sekreterlikten genel başkanlığa, genel başkanlıktan da seçimde CHP'yi birinci parti yaparak başbakanlığa giden yolu da açtı. Hükümeti kurmakla görevlendirildiğinde, çıkardığı milletvekili sayısı tek başına hükümeti kurmaya yetmediği için koalisyon görüşmelerine başladı. 74'ün Ocak sonlarına kadar süren koalisyon görüşmeleri sonuca gitti ve 26 Ocak tarihinde CHP-MSP koalisyon hükümeti kuruldu.

CHP-MSP Koalisyon Hükümetini kurmanın merkezine 12 Mart darbesinden kalma yasakların kaldırılması ve tutuklananlar için af yasasını da kapsamak üzere temel demokratik hakların geliştirilmesi için kimi yasaların çıkarılması konmuştu. Hem CHP hem de MSP seçim meydanlarında af vaadinde bulunmuştu. Bu nedenle asgari müştereklerde buluşarak bir hükümet programı oluşturma ve hükümeti kurma biraz zaman alsa da çok zor olmadı. Koalisyon görüşmeleri sürerken 25 Aralık'ta önceki CHP genel başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü öldü. Koalisyon Hükümetinin kurulmasından sonra, 16 Nisan'da Eski Demokrat Partililere siyasi haklarının geri verilmesi yolundaki teklif Cumhuriyet Senatosu'nda ikinci kez görüşüldükten sonra kanunlaştı, 14 Mayıs'ta da devrimcileri kapsam dışı bırakan Genel af teklifi kanunlaşarak yürürlüğe girdi.

Darbe rejiminin geri çekilmesi ve seçimlerin yapılarak CHP-MSP koalisyon hükümetinin kurulması, nispeten daha rahat çalışma koşullarının ortaya çıkmasına olanak sağladı. Bu olanakları devrimci mücadelenin gelişmesi doğrultusunda nasıl kullanılabiliyim sorusu, Apo'yu en fazla düşündüren konulardan biriydi. Her koşulda ideolojik mücadeleyi yürütmek esastı ama geline aşamada ideolojik mücadeleye koşut, devrimci mücadeleyi geliştirmenin en önemli alanları olan siyasal ve

örgütsel mücadeleleri geliştirmek zorunluydu. Ortaya çıkan bu elverişli koşulları siyasi ve örgütsel mücadele için değerlendirebilirse, devrimci mücadelenin gelişimine önemli bir ivme kazandıracaktı. Buna ne kadar hazır olduğunu ve ne kadar güç getirebileceğini düşündüğünde, dönüp dolaşıp kendisine gelir ve kendisini sorgulayarak hazırlık düzeyini açığa çıkarmaya çalışırdı.

Kendisini sorguladığında şunu görürdü: Örgütlemeye çalıştığı kişiliklerden farkı belirgindi. Burjuva değer yargılarına karşı, bazı ilkeler etrafında kendini korumayı başarmış ve bu değer yargılarına uzak durduğu kadar feodal değer yargılarının da kendisine bulaşmasına izin vermemişti. İçinde bulunduğu ulusal ve toplumsal değer yargılarına karşı çözümleme temelinde yaklaşmış, dini değer yargılarını çok değişik, çok çelişkili bir biçimde de olsa devrimci aşamaya taşırmayı başarma cesaretini göstermişti. Özellikle burjuva değer yargılarına dönemin devrimcilerinin baktığı temelde bakmamak konusunda kendisini oldukça şartlandırmış ve örgütlemişti. Bu tarzda kendisini örgütlemesi, esas aldığı devrimin ve devrimci mücadelenin ilke ve ölçülerine göre ideolojik, felsefik, siyasi ve örgütsel olarak alternatif değer yargılarını kendisinde yaratmayı esas almıştı. Geline aşamada yeni bir yaşam için başkaldırmak ve yol almak olmazsa olmazdı. Bu ise, öncelikle başkaldırının kadrolarını yaratmaktan, yaratılan kadrolardan başkaldırıya öncülük edebilecek yenilmez bir örgüt oluşturmadan geçerdi.

Başkaldırıya öncülük edebilecek bir örgüt nasıl olmalıydı sorusu önemliydi. İlk etapta devrimci bir gençlik örgütü yaratarak ortaya çıkan bu elverişli koşulları daha gelişkin ve daha disiplinli bir örgüt oluşturmanın zemini haline getirmek daha doğru olamaz mıydı? Bir yıl önceki bahar aylarında ubuk Barajı'ndaki toplantıyla Kürdistan'ı bir grup oluşturmanın temellerini atmıştı. Okullar yaz tatiline girmeden SBF öğrenci derneğinin oluşmasında önemli bir rol oynamış ve hızla tüm fakültelerde peş peşe SBF benzeri öğrenci dernekleri oluşturulmuştu. Bu dernekler

öğrencilerin akademik ve demokratik mücadelesine hizmet etmek için oluşturulsa da öğrenci gençliğin dar ve sınırlı talepler doğrultusundaki derneklerinin çatısı altında bir araya gelmeleri ve devrimci düşüncelerle tanışmaları, giderek yapılan konuşmalar ve yürütülen tartışmalarla devrimcileşme doğrultusuna girmeleri konusunda her geçen gün biraz daha deneyim ortaya çıkmıştı. Bu deneyimlerden hareketle devrimci gençliğin örgütlenmesi için SBF türü derneklerin başlangıç açısından önemli bir rol oynadığı görülmüştü. Yeni oluşan koalisyon hükümetiyle bu türden yapılanmaların oluşumu için koşulların daha elverişli hale geleceği anlaşılmıştı. O halde bu koşulları sonuna kadar değerlendirmek, devrimin hizmetine koşmak vazgeçilmez bir görev olamaz mıydı?

Koalisyon hükümeti kurulduktan sonra mecliste ve tüm toplumsal kesimlerde genel af konusu tartışılmaya başlanmıştı. Genel af kanununun çıkacağına kesin gözüyle bakıldığından, mahkemesi devam eden ve ağır ceza almayacak olan tutukluları, mahkemeler tahliye etmeye başlamıştı. Af kanunu çıkmadan gerçekleşen bu erken tahliyelerin içinde, TİP davasının önemli isimlerinden Oya Baydar da vardı. Oya Baydar çıktığında kendisi gibi etkili olan bir grup eski TİP'li ve diğer örgütlerden kopan kimi kişileri yanına alarak zaman geçirmeden TSİP'i (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi) kurmuş, darbe rejiminin yarattığı örgütsel boşluğu doldurmak istemişti. Bunu yaparken TSİP'e bağlı bir gençlik örgütü oluşturmayı ihmal etmemiş; kendisine bağlı gençler tarafından çatı örgütü işlevi görecek ADYÖD'ün (Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği) kuruluşuna gidilmişti.

ADYÖD'ün anti demokratik kuruluşu ve tartışmalı durumu, Kissinger Türkiye'yi ziyaret ettiğinde daha çok alevlendi. ADYÖD bütün öğrenci derneklerine Kissinger'in Türkiye'yi ziyaret etmesinden dolayı okul boykotu önerdi. Bu önerisi, diğer okul dernekleri tarafından tartışıldı, dernek yönetimlerinin çoğunluğunca olası faşist saldırıların göğüslenemeyeceği gerekçesiyle red edildi. Buna rağmen ADYÖD yönetimi, daha

önce öneri diye sunduğu boykot kararını hayata geçirdi. Uygulanmaya başlanan boykot eylemi tam bir fiyaskoyla sonuçlanırken, yönetimin anti demokratikliği kadar meşruluğunu da tartışmalı hale getirdi. Bu durumu yakından izleyen Apo, yürütülen bu kısır ve verimsiz tartışmalara bir doğrultu kazandırmak için etkileyebildiği ileri gelen öğrenci temsilcileriyle bir toplantı yapmayı gerekli gördü.

SBF öğrenci derneği, SBF'nin tam karşısında bulunan üç katlı bir binanın üst katındaydı. Binanın alt katı, hemen karşısındaki okulda okuyan öğrencilere hitap etmek için düzenlenmişti. Alt katın sağ köşesinde küçük bir büfe, onun hemen yanında tost, sandviç türü pratik olarak yapılan yiyeceklerin de satıldığı orta büyüklükte bir kıraathane ve bitişiğinde de biraz daha modern sayılabilecek zengin öğrenci gençlere hitap eden bir pastane vardı. Apo'nun yapmayı düşündüğü toplantı, akşama doğru saat altıda bu binanın üst katındaki SBF öğrenci derneğindeydi.

Okuldan çıkıp caddenin öbür tarafında olan karşıdaki SBF derneğine gittiğinde saat altıya geliyordu. Merdivenlerden çıkarak üst katta bulunan derneğe geçti. Herkesten önce gelerek derneğin bir odasını toplantı için düzenleyen Haki, kapıda onu karşılayarak toplantı salonuna götürdü. Salona girdiğinde daire biçiminde dizilmiş sandalyelerde oturan arkadaşlarına baktı. Haki dışında Kemal, Ağır, Çirüsk, Bager, Küçük İso, Ağrılı Evdo ve diğer okullardan birkaç kişi daha vardı.

“Toplantının gündemine ilişkin Haki arkadaş bilgi vermiş olmalı!” dedi, Haki'nin yanındaki sandalyeye oturup bakışlarını toplantıya katılan arkadaşları üzerinde gezdirdi. Bir an duraksayıp konuşmasını sürdürdü. “Toplantıya katılan arkadaşlara baktığımda birçok fakültenin temsiliyeti sağlanmış gibi. Bu düzeyde temsiliyetin olması, bundan böyle tüm okullarda yürütülecek tartışmaların belli bir doğrultu kazanması açısından önemlidir. Son günlerde tartışılan ve giderek amacından sapmaya

başlayan ADYÖD’e ilişkin neler yapılabilir konusunda arkadaşlar düşüncelerini belirtebilirler.”

“ADYÖD’ü tüm okul derneklerinin çatı örgütü olarak düşünmek gerekir ama oluşum biçimi, mevcut yönetimin temsiliyet düzeyi buna uygun değil. Bunu aşmak gerekir ama nasıl aşacağımızın yöntemi iyi tutturulamazsa hem aşma durumu gerçekleşmez hem de giderek devrimci gençlik arasında kutuplaşma kaçınılmaz hale gelir. Bence bu konuda arkadaşlar, tartışma yöntemlerimizden tutalım da tartışmaları yürütürken hangi konulara öncelik verilmeli konusunda da düşüncelerini belirtmeliler!” dedi Haki, ilk sözü alarak.

“Bir defa mevcut yönetim, ADYÖD gibi çatı örgütü olan bir oluşumu yönetebilecek düzey, kapasite ve yetenekten uzaktır. Demokratik de değil. Bütün farklı grup ve eğilimleri kapsamıyor. Acaba ADYÖD’ü olumsuzlamadan yönetimin mevcut durumu üzerinde durmak ve yeni bir yönetimin oluşumunu gündemleştirmek daha doğru olmaz mı? En doğru yaklaşım demokratik bir yöntemle yeni bir yönetimin belirlenmesi ve işler hale gelmesidir” dedi Kemal, Haki’den sonra konuşup toplantının doğrultusunu belirlemeye çalışarak.

“Bizim okul ortamındaki tartışmalarda öne çıkan eğilim, bir örgütün gençlik kolu gibi işlev görmesi düşünüldüğünde ADYÖD’ün çatı örgütü olamayacağı, bu nedenle çatı örgütü olabilecek yeni bir derneğin oluşumuna gidilmesidir” dedi Agır, farklı bir bakış açısını öne sürerek.

Bir arkadaş konuşmasını bitirince bir başka arkadaş söz aldı ve tüm arkadaşları sırayla konuştu. Her konuşan arkadaşını dikkatlice dinledi, yapacağı konuşmanın çerçevesini oluşturdu. Tartışmalardan önemli sonuçlara gitmeyi ihmal etmedi. Kim ne konuşur, neyi savunur, düşünce derinliğinin düzeyi vb. birçok şeyi gözetmişti. Toplantının belli bir resmiyet içinde geçmesi ve her kesin birbirini dinlemesi, toplantıya belli bir ciddiyet de katmıştı. Bütün bunları önemli gördü, başka konuşan olmayınca kendisi söz aldı.

“Konuşan arkadaşlar tarafından birçok şey dile getirildi. Mümkün oldukça tekrara düşmeden ve fazla uzatmadan ortaya çıkan düşünceleri toparlama ve toplantımızın kararlaştırılması olarak birkaç şey söyleyeceğim. Sizin de bildiğiniz gibi kapitalist emperyalist sistem krizi, farklı biçimler olsa da bütün dünyayı etkisi altına alarak sürüyor” dedi ve krizin bölgeye ve Türkiye’ye yansımalarını genişçe izah etti. “Seçimler sonrası oluşan CHP-MSP koalisyon hükümetinin bu krizi aşma gücünü göstermeyeceği kesindir. Rejimin sivilleşen görünümüne rağmen, mevcut kriz derinleşerek devam edecektir. Kriz derinleştikçe devrimin objektif koşullarının da oluşmasına hizmet eder. Yani Lenin’in deyimiyle ‘devrimci durum’ ortaya çıkar. Ama unutulmamalı ki, devrimci durum tek başına bir şey ifade etmez. Devrimci durumu devrime dönüştürecek devrimci bir örgüt olmazsa, karşı devrimin kendisini yenileyerek daha ileri bir hamle yapmasına bile hizmet edebilir. Dünya devrim tarihi bunun örnekleriyle doludur. O zaman yapılması gereken, zaman geçirmeden devrimci bir örgüt yaratmak olmalıdır. Devrimci örgütü yaratan devrimin öncü kadrolarıdır. Devrimin öncü karoları ise bizlerin içinden çıkacaktır. Yani bizler, yani her birimiz, kendimizi devrimin öncü kadroları olacak şekilde devrimci bilinçle donatıp her yönüyle örgütleyebilirsek, devrimci bir örgütü yaratma gücünü de gösterebiliriz.”

Bir an duraksadı, konuştuğunda bakışlarını arkadaşlarından ayırmadı. Arkadaşları dikkatle konuşmasını dinliyor ve söylediklerini kaçırmak istemiyordu. Haki ve Ağır her söyleneni not alıyordu. Dikkatlerin dağılmaması için kaldığı yerden devam etti. “CHP-MSP koalisyon hükümetinin darbe rejimine oranla siyasal ve örgütsel mücadele açısından nispeten kimi iyileştirmelere gidebileceği, burjuva demokrasisi açısından da olsa eski yasaklamaları kaldırarak kimi yeni yasalar çıkaracağı yürütülen af tartışmalarından anlaşılıyor. Bu koşulları iyi değerlendirmek durumundayız. Bu açıdan ADYÖD eksenli yürütülen tartışmalara devrimci örgüt yaratma ve devrimi

geliştirme perspektifiyle bir doğrultu kazandırmak görevimizdir. Şimdiden yürütülen tartışmalarda devrimci gençliği kutuplaştırıp karşıtlaştıran bazı eğilimler açığa çıkmaya başladı. Kesinlikle bilinmeli ki, ister objektif isterse sübjektif olsun devrimci gençliği kutuplaştırıp çatıştıran her eğilim düşman kaynaklıdır. Bu eğilime müsamaha gösteremeyiz. Bu gerçeklikten hareketle ADYÖD'ü ele almak ve tartışmak gerekir. ADYÖD'ü ret edip yeni bir dernek yaratma tartışmasından kaçınmak en doğrusudur. Yapılması gereken ADYÖD'e rolünü oynatmaktır. Kesinlikle ADYÖD, Dev-Genç geleneğinin bir devamı olarak rol oynamalıdır. Böyle bir rolü oynayabilmesi ise, hangi örgütsel gelenekten gelirse gelsin, düşünceleri ne olursa olsun tüm gençliği ADYÖD çatısı altında toplamaktan ve ortak mücadele birliği yaratmaktan geçer. Bu nedenle ADYÖD, herhangi bir örgütün veya eğilimin değil, tüm gençliğin, devrimci gençlik hareketinin ortak mücadele alanı ve mücadele mevziisi olmalıdır. Mevcut yönetimin bir örgüt kimliği olduğundan ADYÖD'e bu rolü oynatması mümkün değildir. Öyle ise bu rolü oynatabilecek yetkinlikte, yeterlilikte ve yetenekte bir yönetim oluşturmak gerekmektedir.”

Arkadaşları dikkatle kendisini dinliyordu. Ortaya koyduğu düşüncelerin pratikleşmesi için nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğini genişçe izah ederek konuşmasını toplardı. “Bu konuda asla vazgeçmeyeceğimiz temel tez, her yönüyle demokratik ölçülere göre işleyen bir yöntemi esas almaktır. Bu nasıl olacak? Bütün okullar hiçbir ayırım yapmadan, hiçbir kısıtlamaya fırsat vermeden en olgun ve en verimli biçimde bu yönlü kendi iç tartışmalarını yürütmelidir. Okul dernek yönetimleri buna öncülük edebilir. Her okul yerel bir öğrenci meclisi gibi işlev görebilir. Tartışmalar tüketilince belli sayıda delege seçerek üst meclise gönderebilir. Üst meclise ADYÖD gençlik meclisi diyebiliriz. Yerel meclislerden gelen delegelerin oluşturduğu bu üst meclis, kendi içinden ADYÖD'ün yeni yönetimini seçer. Yeni yönetimin kaç kişiden oluşacağını, eski

yönetimin ne olacağını vb. konuları üst meclis tartışarak karar verir. Dikkat edilirse genel bir çerçeve çiziyorum. Meclis yerine başka adlar da kullanılabilir. İsimler biçimdir. Önemli olan özdür ve işlevidir. Bütün bu konuları gündemleştirerek tartışmalara bir doğrultu kazandırabiliriz. Her konu yerellerde tartışılarak belli sonuçlara gidilmeli ve bu sonuçlar seçtikleri delegeler dediğimiz temsilcileri aracılığıyla üst meclise taşırılmalıdır ki, en geniş demokrasiye ulaşılabilsin.”

Bir süre daha konuşmasını sürdürdü ve soru cevap kısmına geçti. Anlaşılmayan ve açılması gereken noktalarda sorulan sorulara geniş cevaplar vererek toplantıyı bitirdi. Kendisini tanıyan ve konuşmasını dinleyenleri etkileyen en önemli yönü, konuştuğu her konuda çok düzenli, sistemli ve anlaşılır bir dille düşüncelerini ifade etmesiydi. Bunu başarması, bütün yaşamını amaca kilitlemesi ve amaca bağlı hale gelmiş bir şekilde düzenlemesi, amaçtan kopuk bir anının olmasına izin vermemesiydi. Her anını önüne koyduğu hedefe ve bağlı olduğu amaca ulaşma biçiminde ele alır, karşısına çıkan her gelişmeyi buna göre değerlendirir ve öyle sonuca gitmeye çalışırdı. Amacından ve hedefinden kopuk farklı yaklaşımların, farklı eğilim ve anlayışların, farklı bakış açılarının düşünce sistematığına sızmasına olanak tanımazdı. Düşünce sistematığı son derece berrak, kafa karıştırıcı kavramlardan uzak, her kesin anlayabileceği bir dil ve üslupta olurdu. Konuşurken muhakeme gücü ve anlatımı kadar olayları bağlama yönü de çok güçlüydü. Derin bilgisi ve konuya hâkimiyeti tartışma götürmezdi. Devrimci gençlik içinde birçok yönüyle yeterli ve yetkin bir düşünce sistematığına sahip olduğu kabul edilirdi. Bu özellikleri gençlik içindeki popülaritesini alabildiğine geliştirdi ve APO adıyla tanınarak, yeni gençler içinde birbirine gösterilen duruma geldi.

Toplantı bitiminden sonra Haki ve Kemal’le birlikte eve geldiklerinde gece yarılanmıştı. Toplantıyı bu kadar uzun geçsin diye planlamamıştı ama toplantının verimli ve sonuç alıcı geçtiğini gördüğünde, bir iki saat uzamasını önemsemedi.

“Toplantı nasıl geçti Haki?” dedi salondaki yer minderine oturur oturmaz.

“Beklediğimden de verimli geçti. Sanırım iyi yüklenebilirsek bu tartışmalara bir doğrultu kazandırabiliriz” dedi, Apo’nun düşünceli yüz ifadesine bakarken.

“Bence de verimli geçti. Biraz daha katılımı artırabilirdik. Her okulda gelişmeye açık gençler var. Onları da toplantıya katsaydık onlar açısından eğitici olurdu” dedi Kemal, Apo’nun kendisine baktığını görünce.

“Onların katılacağı toplantılar da olacak, merak etme Kemal. Esas toplantılar bundan sonra gelişecek. Tartışmaların olmadığı bir an bile geçmeyecek. Kendinizi buna göre ayarlayın. SBF, Hukuk, Cumhuriyet Yurdu, yine SBF derneği, buralar bu yönlü geliştirilecek tartışmaların karargâhı olacak. Buradaki tartışmaların öncülüğünü ben yapacağım. Çirüsk’u da gerekli biçimde değerlendirecek ve harekete geçireceğim. Benim buradaki çalışmalarım, bir yerde karargâh çalışması gibi olacak ve ortaya çıkan sonuçlar diğer okullara yayılacak. Aynı rolü Hacettepe’de Haki oynasın. Dil-Tarih ve Coğrafya fakültesiyle Yüksek Öğretmen Okulunda Kemal, Ağır ve Bager aynı rolü oynayabilir. Bu şekilde diğer okulları da harekete geçirelim. Birkaç günde bir veya gerekli görüldüğünde her gün, eve geldiğimizde yürüttüğümüz çalışmaların sonuçlarını ve çıkan sorunları değerlendirip tartışabiliriz. Ayrıca daha gelişkin ve kalabalık tartışmalar için TMGT’ı kullanmalıyız. Geniş katılımlı toplantılar için TMGT’ın salonu uygun. Yine yeni gençler olduğunda onlara dönük hafta sonları seminerleri de TMGT’de düzenleyebiliriz. Eskisi gibi seçeneksiz değiliz. Her geçen gün hem seçeneklerimiz çoğalıyor hem daha geniş olanaklara kavuşuyoruz” dedi, yeni dönemde üstlenmeleri gereken görevlerin çerçevesini çizerek.

“Ev çalışması nasıl olacak? Dernek olduğuna göre ev çalışmalarına gerek kalır mı?” dedi Kemal, duraksadığını fırsat bilerek. Ne zamandır bu konuyu konuşmak istiyordu.

“Bence ev çalışması daha özgündür ve sürmelidir. Çünkü evden dağıttığımız kitapları başka bir yerde bulunduramıyoruz” dedi Haki.

“Doğru!” dedi, onaylayarak. “Ev çalışmasını uzun vadeli düşünerek daha özgün ele almalıyız. Bir süre sonra ne olacağı belli olmaz. Koşullar gevşeyeceği gibi, daha da sertleşebilir. Bu açıdan ev üzerinden yürüttüğümüz çalışma sürmeli. Fakat bunu sürdürürken daha nitelikli, daha güven veren ve gelişme iddiası gösterenleri ev üzerinden eğitmeli ve örgütlemeliyiz. Kitap alıp verme, kitap okutma, özgün konularda tartışma ve eğitim verme; bu tür gelişme vadeden gençlerle evde olabilir. Ayrıca bu tür gençler için araştırma-inceleme grupları da oluşturulabilir. Örneğin, felsefenin başlangıç ve temel ilkeleri, diyalektik tarihsel materyalizm, sosyalizmin alfabesi, doğanın diyalektiği, toplumlar, Lenin’in, Stalin’in, Marks ve Engels’in, Mao’nun, Giap’ın çıkan bütün kitapları, Afrika’da ulusal kurtuluş mücadeleleriyle diğer ulusal kurtuluş hareketlerini ve deneyimlerini içeren yayınlanmış tüm kitaplar, bu ülkelerin parti tarihleri, Che ve Kastro’nun var olan kitaplarını kapsayacak şekilde araştırma inceleme konuları oluşturularak bu tür bireylerde düşünce sistematığının gelişmesini sağlamak gerek.”

Bir süre daha konuşup ortaya çıkan mevcut koşullara cevap verebilecek yönlü plan ve proje oluşturmuştu kafasında. Adım adım hangi planı nasıl ve kimlerle yaşama geçirebileceğini tasarlamıştı. Ortaya çıkan bu elverişli koşulları ve olanakları ne pahasına olursa olsun, yenilmez bir devrim örgütü yaratmak için kullanacağı kesinleşmişti. Bundan böyle söyleyeceği her söz, atacağı her adım, hatta yemesi, içmesi, uyuması ve nefes alıp vermesi bile devrim örgütünü yaratmaya hizmet edecekti. Yatağa uzanıp uyumaya çalıştığında yaratılacak bir devrim örgütünün nitelik ve karakteri de kaba bir taslak biçiminde kafasında belirlenmiş gibiydi. ADYÖD çalışmaları, bunun zeminini yaratmaya hizmet edecek ilk adımlar olacaktı.

SBF derneğinde yaptığı toplantı üzerinden günler geçti. Bütün fakültelerde grup grup bir araya gelinen her yer, tartışma alanına dönüştü. Oluşturduğu perspektif doğrultusunda tartışmaların bir seyir izlediğini gördükçe için için sevindi ama halen yeterli bir derinliğe ulaşmadığını görerek, tartışmalara derinlik kazandırmanın arayışını sürdürdü. Bahar ayları yavaş yavaş yerini yaz sıcaklarına bırakmak üzereydi. Elini çabuk tutmazsa okulların yaz tatiline girmesiyle yürütülen bu tartışmalar amacına ulaşmayacak ve bütün çabası boşa gidecekti. Tartışmaları daha somut gündemlerle yürütmesi gerekirdi. Somut gündemlere geçmeden son bir kez ADYÖD yönetimiyle görüşmeyi önüne koydu.

ADYÖD'ün yeri, Sümer sokaktaydı. Kızılay'daki Onur iş merkezinin ön tarafı İzmir sokak, arka tarafı Sümer sokaktı. Sümer sokaktan aşağı inerken sağdaki binanın en üst katındaki daire, ADYÖD için kiralanmıştı. ADYÖD'e gitmek için dört katın merdivenini tırmanmak gerekirdi. ADYÖD'ün alt katında TÖB-DER'in Kızılay temsilciliği kalırdı. Yanına Kemal ve Çirüsk'u alarak ADYÖD'e çıkan dört katın merdivenini tırmanmaya girişti. Isınan havalardan dolayı merdivenleri tırmandıkça ter içinde kalmaktan kurtulamadı. ADYÖD'e girdiklerinde başkan ve iki yönetici karşıladı kendilerini. Ayaküstü kısa bir hoş beşten sonra başkanlık odasına geçilerek görüşmeye başlandı. Daha görüşme başlamadan diğer odada bulunan Oya Baydar geldi ve görüşmelere katıldı.

"Bütün fakültelerde yürütülen tartışmaları sizler de izliyorsunuz. Bu tartışmalar giderek belli bir sonuca doğru gidiyor. ADYÖD'ün bu haliyle derneklerin çatı örgütü rolünü oynayamayacağı açığa çıkmıştır. Bu rolü oynayabilecek bir dernek oluşturma yönlü düşünceler de var. Çok doğru görmüyoruz ama sağlıklı bir çözüme ulaşamazsak, bu yönlü düşünceler ağırlık kazanabilir. Sizinle görüşmek istememizin nedeni, ortak tartışmalarla sağlıklı bir çözüme ulaşmayı sağlamaktır!" dedi. Konuşurken bakışları çoğunlukla Oya Baydar

üzerindeydi. Bakışlarıyla bir yerde “benim muhatabım sensin” demek istiyordu.

“Gelenen aşamada ADYÖD, meşrulaşmış ve çatı örgütü olma misyonunu yakalamıştır. Zaten meşru bir yönetimi de var. Bu konular bizim açımızdan tartışma dışıdır. Bu konuların dışında farklı önerileriniz varsa tartışmaya açığız!” dedi dernek başkanı. Konuşurken heyecandan elleri titreyip yüzü seğirdi. Oya Baydar’a baktı. Bakışları, ‘Sen dururken, niye bunları konuşturuyorsun’ dercesineydi ve esas olarak Oya’nın konuşmasını bekledi. Dernek başkanının konuşmasından rahatsız olduğu açıkça belli olan Kemal’in konuşmak için fırsat kolladığını gördü, ‘sakin ol’ dercesine işaret etti.

“Her konuda tartışmaya açığız” dedi Oya Baydar, Apo’ya bakarak sakın ve soğukkanlı bir sesle. “Derneğin oluşum biçiminden yöntemine kadar birçok eleştiri olduğunu görüyoruz. Haklı veya haksız her türlü eleştiriye açık olduğumuzu da belirtmeliyim. Ama bunun bir yolu ve yordamı var. Öncelikle gelinir derneğe üye olunur, derneğin toplantılarına katılım gösterilerek eleştiriler yapılır, bu meşru toplantılarda eleştiri ve öneriler üzerinde tartışmalar yürütülerek bir sonuca gidilebilir. Ayrıca derneğin yıllık olağan kongreleri var. Mevcut yönetim gelişmelere cevap olamıyorsa, kongrelerde yeni bir yönetim seçilir.” Apo’nun ve arkadaşlarının dernek başkanının konuşmasından rahatsız olduğunu anlayan Oya Baydar, konuşmasıyla ortamı yumuşatmaya çalıştı, kimi uzlaşma noktaları yakalamak istedi. Apo’yu ikna edebilirse derneğin mevcut durumunu meşrulaştıracağından, oldukça esnek ve uzlaşıcı bir dil kullanmaya özen gösterdi.

“Sanırım tartışmaların vardığı düzeyden bihabersiniz. Bu dedikleriniz, daha işin başında yapılması gereken şeylerdi. Gelenen aşamada bu tür düşüncelerin geçerliliği yoktur. Kimsenin kongreye kadar bekleme tahammülü de kalmamıştır. Bir iki hafta içinde sonuca gidilmesi gerekir. Bilmeniz gerekir ki, bu derneği örgüt olarak sadece siz kurdunuz ve dernekte kendi başınasınız,

sizin dışınızda farklı eğilim veya düşünceden kimse yok. CHP-MSP koalisyonu oluştuktan sonra af kanununun çıkacağı kesin gibiydi. Sizi de bu nedenle kanun çıkmadan erken bıraktılar. Af kanununun çıkmasını ve tahliyelerin olmasını bekleme yerine, düşman sizi bırakır bırakmaz fırsattan yararlanıp hemen örgüt olalım dediniz. Bu fırsatçılıktır ve ciddi eleştirisi konusudur. Zaten bir iki haftaya kalmaz Anayasa Mahkemesine götürülen af kanunu görüşmeleri sonuçlanacak ve cezaevindekiler bırakılacak. Onlar da bırakılınca mevcut haliyle bu derneği birkaç gün bile ayakta tutamazsınız. Öncelikle bu anlayışın özeleştirisi yapılmalı ve ADYÖD tüm farklı düşünce ve eğilimin kendisini ifade edebileceği yapılanmaya dönüşmelidir. Gelinip derneğe üye olunması konusu, mevcut tartışmaların tüketilmesinden sonra gündemleşebilir, şimdi değil. Şunu açıkça görmeniz gerekir, bir iki haftaya kalmaz bütün okullar bu yönlü iç tartışmalarını bitirerek belirlenecek sayıda delege seçimini yapacak. Fakültelerde seçilerek gönderilen delegeler ADYÖD’ün delegeleri olacak ve onlar yönetimi seçimle belirleyecek. Bence bu konuları iyi düşünün. Sizler de bu yönlü tartışmalara katılım gösterseniz daha verimli sonuçlara ulaşmak kolaylaşır. Öyle tartışma dışı konu deyip işin içinden çıkılamaz” dedi, sakın ve duru bir sesle.

Oya Baydar’ın oyalama yaklaşımlarıyla zaman kazanmaya müsaade etmeyeceğini gösterdi. Tartışma bir süre daha sürdü ama uzlaşmaya varılamadı. Sorunu ortaya koyuşuyla, muhataplarına nelerin olabileceğini gösterdi. Dernekten çıktıklarında kafasında oluşan çözüm yöntemleriyle sonuca gitmekten başka yol kalmamıştı. “O halde yapmam gereken, kafamdaki çözüm yöntemleri doğrultusunda yaygın bir ikna çalışması yürütüp ortak hareket edecek bir zemin oluşturmaktır” diye düşündü.

** ** *

1974 yılının Nisan ortalarına doğru gelindiğinde okullarda yürütülen tartışmalar belli bir doyuma ulaşmıştı. İzlenecek yöntem açısından birçok konu netleşmiş ve bağlayıcı kararlara gidilmişti. Tüm okul bileşenleri ve dernek yönetimlerinin aldığı kararlar şöyle formüle edilmişti: Her okul ve okulun dernek yönetimleri birer alt forum olarak belirlenmişti. Her alt forum, kendi delegeleri içinden üç delege seçecek ve üst forma gönderecekti. Bütün seçimler demokratik esaslara göre yapılacaktı. Alt forumlarda seçilerek gönderilen delegeler üst formu oluşturacak; üst forum delegeleri çalışma tarzından işleyişine kadar ADYÖD'ün konumunu ve rolünü yeniden tanımlayacak, kendi içinden ADYÖD için yeni bir yönetim seçecekti. ADYÖD'ün eski yönetimi yedi kişiden oluşmuştu. Ancak alt forumlarda yürütülen tartışmalarla yeni seçilecek yönetim, ihtiyaçlara daha iyi cevap vermesi için on bir kişiden oluşacaktı. Zaman geçirilmeden alınan kararlar doğrultusunda her alt formdan üçer delege seçildi ve üst forma gönderildi. Gönderilen delegelerle oluşan üst form, kendi iç tartışmalarına başlayacağı günlerde cezaevinden tahliyelerin de başlayacağı anlaşıldı.

Koalisyon hükümetinin meclise sunduğu af kanunu, yoğun geçen tartışmaların ardından TBMM'nde kabul edildi ve yasallaşarak yürürlüğe girdi. Ancak çıkarılan af kanunu, Erbakan'ın muhalefetinden dolayı devrimcileri kapsam dışı bıraktı. Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz sonucu af kanunu görüşüldü. Anayasanın eşitlik maddesine aykırı bulunarak yapılan itiraz yerinde görüldü ve devrimciler de af kanunu kapsamına dâhil edildi. Bunun sonucunda THKO'dan Mustafa Yıldırım Türk, THKP-C'den Nasuh Mitap, Taner Akçam ve Mustafa Kaçaroglu'nun da içinde bulunduğu çok sayıda kişi bırakıldı ve gençlik çalışmalarında yer aldı. Ali Alfatlı hem SBF öğrencisiydi hem de kısa bir süre cezaevinde yatarak daha önce çıkmış ve gençlik çalışmalarına katılmıştı.

Apo SBF’nden, Haki Fen Fakültesinden, Kemal Dil-Tarih ve Coğrafiya Fakültesinden, Agır ve Bager Yüksek  ğretmen Okulundan, Küçük İso Mühendislik Fakültesinden delege seçilerek üst forma gönderildi. Dernek yönetimlerinde yapılan seçimlerle delegelerin belirlenmesi üzerinden birkaç gün geçmeden cezaevinden çıkanların olması, yapılan seçimler konusunda yeni tartışmaların gelişmesine yol açtı. Bu yönlü tartışmanın en yoğ n yaşandığı yer Yüksek  ğretmen Okuluydu. Diğ r okullardaki tartışmalar seçimlerin yenilenmesini sağlamasa da Yüksek  ğretmen Okulundaki tartışmalar seçimin yenilenmesine yol açtı.

1973 sonuna kadar devrimci gençlik arasında “şucu-bucu” diye bir ayırım yoktu. Solu benimseyen her kes devrimciydi ve sadece yaşanan ayrışma, devrimciler ve faşistler olarak gerçekleşmişti. Kesin çizgilerle gerçekleşen bu ayrışmadan dolayı yüksekokullara kaydını yapan  ğrenci gençlik ya devrimcilerin ya da faşistlerin safında yer almak durumundaydı. Bu yönüyle kimse kimseden ayrı değildi, herkes devrimciydi. Ancak cezaevinden çıkmalar başlayınca devrimci gençlik içinde hızla gruplaşma eğilimi yaratıldı. Bu gruplaşma zemininin ilk mayalandığı yer, delege seçiminin yenilenmesi için yapılan tartışmalarda Yüksek  ğretmen Okuluydu. TKP’ye ve THKP-C’ye eğilim duyanlar birbiriyle ilişkilenip hızla gruplaşmaya gittiler, “Yeniden toplantı istiyoruz” dediler. Agır’la Bager, okulun önde gelen devrimcileri arasında oldukları için ilk seçimde delege seçilmişlerdi. Seçimin tekrarını kabul etmemeleri halinde seçimin olması imkânsızdı. Seçimin tekrarı konusunda Agır’la Bager kendi aralarında tartıştılar. Bager “Bir kere toplantı ve seçim olmuş, tekrarını kabul etmeyelim, kabul edersek kaybedebiliriz!” dediğı halde; Agır “Adaletli olmak durumundayız. Bunlar devrimci oldukları için cezaevinde yatıp çıkmışlar. Kaldı ki kaybetme gibi bir durumumuz da yok!” dedi ve seçimin tekrarını kabul etti. “Sen politik yaklaşmıyorsun. Bak göreceksin, senin bu duygusal yaklaşımından dolayı kaybedeceğiz!” diyen Bager’e

gölümsemekle yetinen Ağır, seçimin yapıldığı toplantıda söz alarak yaptığı konuşmada birleştirici, toparlayıcı ve güven verici olma yerine, “Bize Kürtçü diyorlar, biz devrimciyiz, böyle diyenlerden hesap sorarız” biçiminde tehdit içeren ve öngöründen uzak bir konuşma yaptı. Toplantı sonrası yapılan tekrar seçimde gösterilen yeni adaylar seçildi, Ağır ve Bager delegelikten düşerek yürütülen tartışmaları gözlemci olarak izlemek durumunda kaldılar. Bu duruma öfkelenen Bager, “Senin derdin neydi de seçimin tekrarını kabul ettiğin gibi, bir de tehdit dolu konuşma yaptın ve bize kaybettirdin” dediğinde, “Haklısın, TKP ve THKP-C’ye eğilim duyanların birleşeceklerini ve grupçuluk yapacaklarını beklemiyordum. Bu bana ders oldu. Ama hepimize ders olması gereken bir konu daha var; o da cezaevinden çıkanların dar grupçuluk yaparak hızla devrimci gençlik mücadelesini parçalayacak bir potansiyele sahip olduklarıdır” dedi, üzgün ve özeleştirel yaklaşarak.

1972-73 öğretim yılında SBF’ne kaydını yaptırarak okula başlayan Dara, lise yıllarında Deniz Gezmiş’e olan hayranlığından dolayı THKO’nun ileri bir sempatizanı durumundaydı. SBF’ne kaydolduğunda birkaç ay geçmeden sempatizan olma düzeyindeki ilişkisini oldukça ilerletmiş, hızla THKO’nun kadroları arasında yerini almıştı. SBF’deki delege seçiminde THKO’nun adayı olan Mehmet Uysal’ı desteklemiş ve onun kazanması için SBF öğrenci derneğinin üyeleri arasında yoğun bir çalışma yürütmüştü. Yine CHP gençlik kolları temsilcisi Rizeli Zeki Alçın’la daha önce tanışmış, evlerine gidip gelmişti. Onun evinde kalanlar da CHP’liydi. Zeki Alçın çok okula gelmez, CHP’nin işleriyle uğraşırdı. Bir gün okula gelmiş, “kimi destekliyorsun?” diye sormuştu Dara’ya. “Mehmet Uysal’ı destekliyorum” demişti ama CHP ile devrimciler arasında bu kadar ayrılık olacağını tahmin etmemişti. Dara’yı bir köşeye çekerek yaptığı uzunca bir konuşmayla devrimcileri oldukça karalamış; “başlarında Urfalı Apo diye bir Kürtçü var!” demişti. “Kürtçü!” kelimesini duyan Dara, şok olmuşçasına eli ayağı

titremeye başlamış, öfkeyle “Kürdü, Türkü mü var bu işin? Bu ayırım da nereden çıkıyor?” demişti.

O öfkeyle Zeki Alçın’dan ayrılarak Apo’yu aramaya çıkmıştı. Apo’nun, cezaevinden yeni çıktığında okul içerisinde gördüğü saçları üç numaraya vurulmuş şekilde traşlı, yeni yeni bıyıklarını bırakmaya başlayan görüntüsü gelmişti gözlerinin önüne. Urfalı arkadaşları “yeni cezaevinden çıkmış” diyerek göstermişlerdi. Devrimcilikten dolayı cezaevine girip çıkanlar, herkes gibi onun da ilgisini çekmiş ama fiili olarak tanışmamıştı. Sütunlu salona gittiğinde Apo’yu volta atarken görmüştü. Yanına gidip selam vermiş ve “Ben Dara” diyerek kendisini tanıtmıştı. Tepeden tırnağa süzen Apo’nun bir şey demesini beklemeden “Biz sosyalistiz, devrim olunca sosyalizm gelecek, Kürt de Türk de kurtulacak. O zaman Kürt-Türk ayırımı nereden çıkıyor. Ne diye Kürtçülük ederek bu ayırımı yapıyorsun!” demişti bir solukta. Titreyen ellerine, seğiren yüzüne hâkim olamadan öfkeyle konuşmuş ve sesini de gereğinden fazla yükseltmişti. İkisi dışında salonda kimse olmadığı halde yüksek sesle konuşması, şartlanmış öfkesinin düzeyini göstermeye yetmişti.

Sessiz ve sakin bir şekilde Dara’yı dinleyen Apo önce nereli olduğunu sormuş, Sivas cevabını alınca “Anladım, Alevi Kürdüsün!” demişti. Dara’yı sütunlu salondaki voltasına dâhil ederek yan yana yürümeye başlamış, “Biz devrimciyiz, bunları söyleyenler devrimciliğin gelişmesini istemeyenlerdir. Mahirler, Denizler ve İbrahimler son nefesini verirlerken ‘Yaşasın Kürt ve Türk halklarının kurtuluş mücadelesi!’ demişlerdi. Gidip araştırabilirsin, benim Kürtçülük yaptığımı sana söyleyenler kesinlikle herkesi Türk sayan ırkçı şoven anlayışa sahip olanlardır. Bunların amacı nedir biliyor musun; bu yiğit devrimci önderlerin anılarına sahip çıkmayı engellemektir. Kaldı ki, benim düşüncelerimi bilmeyen yok. Her yerde açık tartışıyorum. Bulduğum her yer ve her alan benim için tartışma ve konuşma platformudur. Bir devrimci, kendisine söylenen bir şeye hemen inanma yerine inceler, araştırır, doğruluğunu ve yanlışlığını test

eder. Ondan sonra ne yapacağına karar verir. Sen de bir devrimci olduğuna göre izleyeceğin yöntem bu olmalıydı Dara arkadaş. Gel, benim tartışmalarımı ve konuşmalarımı dinle öncelikle. Kürt sorunu ve devrime ilişkin ne düşündüğümü sor ve beni böyle anlamaya çalış. Ondan sonra katılırsın veya katılmazsın, ya da karşı durursun, senin bileceğin bir şey kuşkusuz. Bir devrimcinin özgür iradesiyle karar vermesi böyle olur” demiş, uzun bir süre daha yan yana yürüyerek konuşmayı sürdürmüştü.

Konuşurken en ufak bir kızgınlık veya öfke belirtisi göstermemişti. Eleştirilerini yaparken bile, şartlanmış öfkeli duruşunu gözeterek dolaylı söylemiş ve ikna olmasına dikkat etmişti. Dara’nın öfkesi dağılmış, yerini sakın ve saygılı dinleyen bir ruh haline bırakmıştı. İkna olmamıştı ama söyledikleri karşısında sarsılmış, bütün düşünce dünyası allak bullak olmuştu. Kafasında oluşmuş yığınca soru işaretiyle ayrıldığında, öfkeyle ve hışımla yanına gittiği ve sesini yükselterek konuştuğu için utanma ve pişmanlık duygusunu iç içe yaşamıştı.

Sütunlu salonda bir başına volta atan Apo, cezaevinden çıkanların tartışmalara dâhil olmasıyla birlikte yaşanan gelişmeler üzerinde düşünerek bazı sonuçlara gitme ve tedbirler geliştirme arayışına girmişti. Tartışmalarda en fazla karşı karşıya geldiği THKO’dan Mustafa Yıldırım Türk, THKP-C’den Nasuh Mitap’tı. Eskiden beri THKO, kendisinin önünü kesmek için her yola başvurmaktan çekinmemişti. ADYÖD’le ilgili yürütülen tartışmalarda benzer yaklaşımları Mustafa Yıldırım Türk üzerinden geliştirmeye başlamıştı. Birkaç gün önce Dara’nın kışkırtılarak üzerine saldırtılmasını, kendisini provoke etme ve etkisizleştirmenin bir yöntemi olarak görmüştü. Yine son günlerde Alaaddin Kapan, Deniz Gezmiş’in taklidini yaparcasına askeri postal ve askeri parke giyip Siyasal’ın içine gelmiş, uzaktan uzağa kendisini izlemişti. O da THKO’lu geçinirdi. Buna benzer kimi yaklaşımlar daha dikkatini çekmiş ve duyarlı hareket etmeyi gerektirmişti.

Nasuh'ın yaklaşımları daha farklıydı. Mahirlerden sonra Dev-Genç mirasının öncüsü olarak kendisini gören Nasuh, Apo'nun tartışmalarda bu denli etkili olmasını ve rol oynamasını istemediğini her fırsatta göstermekten geri durmamıştı. Apo'nun geri çekilmesini ve devrimci gençlik hareketinin önderliğini ona bırakmasını ima edip durmuştu. Kesin çizgilerle ayrı bir grup olduğunu göstermekten uzak duran Apo, THKP-C çizgisine dönük eleştiriler yaparak, kendisini yenilerse devrime öncülük edecek bir örgüt olabileceğini savunmaya devam etmişti.

Mustafa Yıldırımtürk ile Nasuh Mitap'ın kendisine dönük bu yaklaşımlarını, iki farklı örgütün yaklaşımı olarak değerlendirmiş, bireylerden kaynaklı bir yaklaşım olarak görmemişti. Bu gerçekliği bilerek atacağı her adımı ince eleyip sık dokuması, en ufak bir tahrike ve provokasyona gelmeyecek düzeyde kendisini daha iyi örgütlemesi, hangi ortamda kiminle nasıl konuşursa konuşsun iknayı, kapsayıcılığı ve politik esnekliği sonuna kadar kullanması gerektiğini, siyasette başarılı olmanın amentüsü haline getirdi. Geçmişten beri yürüttüğü çalışmalarla SBF ve Hukuk'ta devrimci gençliğin güvenini kazanarak arkasına aldı ve etkisizleştirilmesi kolay olmayan bir güce ulaştı.

Onu asıl düşündüren nokta, Yüksek Öğretmen Okulunda yaşanan gruplaşmanın diğer okullarda kendisini göstermeye başlamasıydı. Cezaevinden çıkanların hızla gruplaşma ve ayrışma eğiliminde olmaları, Türkiye Devrimci Gençlik Hareketi'nin ve Türkiye Devrimi'nin en büyük açmazıydı. Anladığı kadarıyla cezaevinde öndersiz kalan gruplar, yaşadıkları iç tartışmayı iç didişmeye ve çatışmaya dönüştürmüş; ortaya çıkan önderlik boşluğunda kendisini önder gören tipler, çevresine aldığı kişilerle gruplaşmaya başlamıştı. Cezaevinde ortaya çıkan ama henüz tamamlanmamış olan bu ayrışma ve gruplaşma, dışardaki örgütsüz durumda bulunan devrimci gençliği yanına çekmek için yavaş yavaş kesin çizgilerle kopuşa giden bir zemine kayma eğilimindeydi. "Ağacın kurdu!" rolünü oynayacak böylesi bir kopuş, en tehlikeli olanıydı. Bunun önüne geçme arayışı,

uykularını kaçıran son günlerin en önemli sorunu haline geldi. Düşündüğü tek şey vardı: Kim ne yaparsa yapsın, kim hangi kaygıyla hareket ederse etsin, hiç kimseye bakmayacak; bütün gücünü, bütün birikimini, bütün yeteneklerini devrimci gençliğin ortak örgütlülüğü ve mücadele birliği için sonuna kadar kullanmaktan kaçınmayacaktı.

ADYÖD’e ilişkin yürütülen tartışmalar akşam yapılacak son toplantıyla sonuca ulaşacaktı. TMGT’de yapılacak toplantının, üst forum toplantılarının kaçınılmazı olacağını kendisi de unutmuştu. Aralıksız günler süren, bazen üst üste günde iki defa gerçekleşen üst forum toplantılarında ortaklaşılabilen birçok konu karara bağlandı. Gençlik örgütünün amaç ve ilkeleri tespit edildi. Bazı ilkelere sert tartışmalar yaşansa da sonuçta bir mutabakata varıldı. Doğu Perinçek’e karşı, sorguda ve cezaevinde “düşmanla yaptığı işbirliği” gerekçesiyle örgütsel yapısı bu toplantı ve tartışmalara alınmayarak tecrit uygulandı. Bunun dışındaki tüm düşünce, eğilim ve gruplar ADYÖD’e girme ve ADYÖD çatısı altında mücadele etmeyi kabul etti. ADYÖD’ü oluşturan TSİP ise akşamki toplantıda ya forumlarda ortaya çıkan eleştiriler doğrultusunda özeleştiri verecek, ya da Doğu Perinçek’in grubu gibi tecrit edilecekti. Zaten Oya Baydar TSİP adına üst foruma seçilen ve aktif katılım gösteren delegelerden biriydi. Kadın delegeler içinde aktif katılım gösteren bir başkası ise, THKP-C adına İletişim’den üst forum delegesi olarak seçilmiş Kesire Yıldırım’dı.

TMGT’in yeri, Maltepe’deki bir dairedeydi. Başkanı Sabri Ergül’dü. TMGT’in bir kat altında ise CHP Gençlik Kolları kalırdı. Hasan Belovacıklı, başkanıydı. TMGT’in yeri uygun olduğu için her cumartesi günü 40-50 kişinin katıldığı ya bir seminer ya da bir forum mutlaka verilirdi. Gençliğin çok yoğun olarak gidip tartıştığı, tanıştığı bir dernekti. Bu dernekte yürütülen tartışmalar ağırlıklı olarak Apo, Nasuh Mitap, Mahir Sayın ve bazen de Mustafa Kaçaroglu arasında geçerdi. Tartışmalara

katılım gösteren ve izleyen gençlik, çok yoğun olarak etkilenir, bu tartışmalar bir yönüyle eğitim işlevi de görürdü.

Akşamki toplantıya Haki'yle birlikte TMGT'e giden Apo, toplantı salonuna geçti ve 40'ın üzerinde delegenin hazır bulunduğu toplantıya başlandı. Ağır ve Bager'in de içinde olduğu çok sayıda kişi toplantıyı izlemek için kimisi ayakta, kimisi de oturarak toplantı salonunda yerini almıştı. Divan tarafından toplantı açılışını içeren kısa bir konuşma yapıldı ve toplantıya geçildi.

“Toplantılar boyunca ADYÖD yönetimi şahsında TSİP'e dönük yapılan eleştirilerin hepsini sabırla dinledik. Toplantıların selameti açısından yapılan eleştirilere cevap verme, bu yönlü savunma pozisyonuna geçerek toplantıları tıkatma eğiliminden uzak durmaya çalıştık. Kendi tutumumuzu açıklamak ve eleştirilere cevap vermek için toplantıların sonuca gitmesini beklemeyi daha uygun gördük. Geline aşamada toplantılar sonuca ulaşmak üzere. Bu nedenle hem eleştirilere cevap olma hem de tutumumuzu açıklama gereği ortaya çıkmıştır. Eleştirilerin bir kısmına katılmasak da ADYÖD'ü sadece kendi grubumuzla açmamız yanlış. Fakat bu, bir fırsatçılık yapmak için değildi. Var olan örgütsüzlüğü ve dağınıklığı görünce bunu gidermek için böyle bir adımı attık. Af tartışmalarının sonuçlanmasını beklemeliydik. Bu yönlü eleştirileri kabul ediyoruz ve yanlış yaptığımızı görüyoruz. Konferans veya Kongre niteliği taşıyan bu toplantıya önemli bir öneride bulunmak istiyoruz: Yapılan eleştirilere rağmen halı hazırda kurulu bir dernek var. Emniyetten izin almış, resmiyet kazanmış ve yeri olan bir dernek. İkincisini kurmaya gerek yok. Biz buradaki iradeye derneği teslim ediyoruz. Biz resmi yönetim olarak kalalım. Resmiyette böyle olsun, ama bu toplantı kendi programını hazırlasın. Bir de yönetimini seçsin. Devlet karşısındaki resmiyet açısından mevcut yönetim muhatap olsun, bu toplantının seçtiği yönetim ise hem fiili olarak derneğin tüm çalışmalarını yürütsün, hem de derneğin tüm çalışmalarından

sorumlu ve yetkili olsun,” dedi Oya Baydar, açılış konuşması sonrası ilk sözü alarak.

“Toplantılarımız boyunca TSİP’e dönük yapılan eleştirilere karşı Oya yoldaş bir konuşma yaptı. Lehte veya aleyhte düşünceler varsa bir iki kişiye söz vereceğiz. Ardından Oya yoldaşın özeleştirisi ve önerisini delegelerin oyuna sunacağız. Söz delege arkadaşlarındır” dedi Divan Başkanı.

Oya Baydar’ın konuşması ardından sağında ve solunda bulunan diğer iki divan üyesi arkadaşıyla kısa bir görüş alışverişinde bulunmuş ve divanın düşüncesini açıklamıştı.

“Yapılan özeleştirisi yeterlidir. Öneri de uygundur bizce” dedi Nasuh Mitap THKP-C adına.

“Biz özeleştiriye yetersiz ve samimiyetten uzak görüyoruz. Bu nedenle öneri de samimiyetten uzaktır. Ret edilmeli bizce!” dedi Mustafa Yıldırım Türk THKO adına.

“Yapılan eleştirilerin bütünlüğü gözetilirse özeleştirisinin yetersizliğinden söz etmek mümkün. Ama yapılan öneriyle birlikte değerlendirildiğinde, eleştirilerden gerekli sonuçların çıkarıldığını görmek de mümkündür. Bu nedenle özeleştiriye yeterli görmek ve öneriyi kabul etmek daha doğru ve yerinde bir karar olur. Söz hakkı almışken bu konuyla bağlantılı olduğu için farklı bir iki şey daha söylemek istiyorum. Devrim ve devrimci mücadele, bir eleştiri hareketidir aynı zamanda. Devrimin eleştiri hareketi olma özelliği, sadece yıkmak istediği kurulu düzene karşı eleştirel olmasını ifade etmemekte, bir o kadar da kendisinden kaynaklı eksiklik, yetersizlik ve hatalara karşı da eleştirel olmak durumundadır. Bazen kendisinden kaynaklı eksikliklere karşı, kurulu sisteme karşı olduğundan daha acımasız eleştirel olmak gerekir. Dünya devrim tarihini incelediğimizde, devrimleri ve devrimci hareketleri yenilgiye götüren düşmanın çok güçlü, çok yeterli veya çok haklı olması değildir. Yenilgilerin asıl nedeni içseldir. Devrimci hareketlerin bünyesinde barındırdığı ve zamanında eleştirel yaklaşmayarak gideremediği eksiklik ve yetersizlikleridir. Önderliğini Mahirlerin, Denizlerin ve

İbrahimlerin yaptığı devrimci gençlik hareketini yenilgiye götüren gerçeklik de bu hareketlerin bünyesinde taşıdığı eksiklik ve yetersizliklerdir. Bu devrim önderleri yaşasaydı kesinlikle bu yenilginin nedenlerini en ince ayrıntısına kadar araştırır, bulup açığa çıkarır ve gidermek için özeleştirel yaklaşımdan çekinmezlerdi. Bana göre bu gerçeklik, bu yiğit devrimci önderler için tartışma götürmez. Bu konudaki düşüncelerimi her toplantıda dile getirdim. Bu son toplantıda da bir kez daha dile getirmeyi, bu devrimcilerin anılarına bağlı yaşamının gereği olarak görüyorum. Bu devrimci önderlerin yoldaşları ve ardılları olarak bizlerin geçmiş pratik deneyime eleştirel ve özeleştirel yaklaşmamız şarttır. 12 Mart'ın ve devrimci pratiğin eleştirisi ve özeleştirisi yapılmadan yeni bir devrimci örgüt kurmak mümkün olmadığı gibi kurulsu bile yanı sıra ısrar etmek demektir. Bu da kaçınılmaz olarak yeniden yenilgiyi yaşatır. Öncelikle Kürt sorununa yaklaşım yanlış ve yetersizliklerle doludur. Aynı şekilde devlet, ordu, gerilla mücadelesi, milli demokratik devrim, legal-illegal örgüt modeli ve devrimin öncü örgütü gibi temel konularda özeleştirisi ve yenilik gerekli ve yeni bir devrimci örgüt kurmanın olmazsa olmazıdır. Maalesef toplantılarımızda bu konular yeterince ele alınmadı ve irdelenmedi. Ben kendi adıma bu toplantı bileşenine, şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da bu söylediklerimi esas alarak hem devrimci mücadeleyi hem de devrimci mücadelenin ideolojik-politik çizgisini geliştirme sözü veriyor ve başarılar diliyorum” dedi Apo. Konuşması oldukça vurgulu, doyurucu ve ses tonu etkileyiciydi. Bitirdiğinde salondakilerin çoğunluğu tarafından heyecanla karşılandı.

“Apo'nun konuşmasını, daha önceki toplantılarda dile geldiği ve muhatapları tarafından gerekli biçimde yanıtlandığı için yeniden tartışmaya açmayacağız. Bu nedenle sadece Oya arkadaşın düşünce ve önerilerini oylamaya sunacağız. Ortaya çıkan sonuçtan hareketle seçime gidilecek ve toplantımızı sonuçlandıracağız” dedi divan başkanı.

Başka söz almak isteyen olmayınca, TSİP'in özeleştirisi ve önerileri toplantı bileşenine sunuldu, büyük bir çoğunluk tarafından kabul edildi. Ardından seçime geçildi. Üst forum delegeleri aldıkları karar doğrultusunda kendi içinden 11 kişiyi seçeceklerdi. Seçim sonuçlanınca Yaşar Gören, Haki Karer, Nasuh Mitap, Taner Akçam ve Apo'nun da içinde olduğu 11 kişilik yeni bir yönetim seçildi. Yeni yönetim içinde bütün bileşenlerin temsilcileri, son derece demokratik bir seçimle seçilerek yerini aldı. Seçilenlerin isimleri okununca, her isimden sonra coşkulu ve heyecanlı alkışlar birbirini izledi.

Haki'yle beraber toplantı salonundan ayrıldığında ortaya çıkan tablodan memnun ve sevinçliydi.

“73 baharında Kürdistanî grubun oluşum deneyine girişerek bir yıla başlangıç yapmışım. Bu toplantıyla 74'ün bahar sonlarına geldik. Bu yılı da kurtarsam devrimin öncü örgütünün yaratmayı garantilemiş olacağım!” diye düşündü.

Sonra Haki'ye döndü:

“Verimli bir tartışma sürecini başarıyla sonuca götürdük. 73 yılını böylece kurtarmış oluyoruz. 74 yılını daha başarılı bir mücadele yılı haline getirmek bizim görevimiz. Kendini çok daha fazla vermelisin ve çok daha fazla çalışmalısın Haki!”

“Öngörü ve öncülük alanındaki çabaların olmasaydı, bu sonuçları yaratmak çok zor olacaktı. Bundan sonra da sorumluluğun ağırlığı senin omuzlarında olacak. Bir yerde fiili başkanı sen olacaksın. Ben ise yapmam gereken ne varsa daha fazlasını yapmaktan kaçınmayacağım” dedi, Kızılay'a doğru yan yana yürüyerek.

Gece ilerlemiş, sokaklar tenhalaşmıştı. Bir iki sokak ötede sarhoşun biri tarafından atılan naralar, gecenin sessizliğine çarparak yankılandı. Uzaktan duyulan sokak köpeklerinin havlamaları, gecenin sessizliğine yayılarak sarhoşun narasına karıştı. Sokak başındaki bir çöp bidonu üzerinde kavgaya tutuşan iki kedinin hırıltılı sesi, gece bekçilerinin düdük seslerince bastırıldı.

“Orası doğru tabi, ADYÖD’ün başkanlığını ben yapacağım. Ama sen de yönetimdesin. Daha fazla öne çıkman, daha fazla rol üstlenmen ilerisi açısından önemlidir. Yarının ne olacağı belli değildir. Ne kadar önüne geçeceğim, önleyeceğim diyorsam da çok geçmeden Türkiye Devrimci Gençlik Hareketi çok yönlü ve çok çeşitli ayrışmalara uğramaktan kurtulamayacak gibi bir his taşıyorum. Türkiye’deki devrimci hareketin öncülük misyonunu rahatlıkla üstlenebilirsin. Daha fazla öne çıkmanı ve rol üstlenmeni istememin nedeni, taşıdığım bu his doğrultusunda olası gelişmelerin yaşanmasından duyduğum kaygıdır. Zaten birkaç hafta sonra okullar tatil olacak. Bütün öğrenciler dağılacak. Bütünleme sınavları için kalan öğrenciler her zaman olur. Ben kalmayı ve sınavlar için kalan öğrencilerle ilgilenmeyi düşünüyorum.”

Gecenin sessizliğine çarparak yankılanmasın diye Haki’nin duyabileceği alçak bir sesle konuşmaya özen gösterdi. Haki sessizce dinlerken, söylediklerinin derinliğine ulaşmaya çalıştı. Karşıdan düdük çalarak gelen gece bekçilerini gördüklerinde konuşmayı kesip, yollarına devam ettiler. Yaza evrilen baharın bu son günlerinde gecenin sessizliğindeki تنها sokaklarda yürümenin verdiği duygu apayrıydı. Kalabalık caddelere yaklaştıkça sarhoşların bağırıtılı konuşmaları ve naraları da artarak sürdü.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

2. Dünya Savaşı ardından Yunanistan Komünist Partisi ve Yunan halkı, Sovyet Rusya ve emperyalizm tarafından karanlık bir geleceğe mahkûm edilirken, Yunanistan'ın en büyük adası olan Kıbrıs'ın kaderi de belirlendi. Kıbrıs adası, Türk ve Yunan halklarının “eşit temsili” gözetilerek Rumların yönetimine verildi, Cumhuriyet'le yönetilmesi benimsendi. 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yönetimdeki Makarios, ada yönetimindeki Türk azınlığın varlığını anayasa ile azaltmak istedi, ancak Türkiye'nin müdahale edeceği şeklindeki uyarısı ve ABD'nin baskısıyla anayasa değişikliği geri çekildi. Londra ve Zürih anlaşmalarına göre ise, ada üzerinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'ye garantörlük hakları verildi.

Yunanistan'da Türkiye gibi darbeler dönemi başlamıştı. Dönemin cunta hükümeti lideri Albay Papadopoulos, 1 Haziran 1973'te monarşiye son verdi ve Cumhuriyet ilan etti. Darbeyle birlikte Papadopoulos, Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenerek sivil yönetime geçme hazırlıklarına başladı. Ancak Kasım 1973'te Yunan Ordusu'ndan bir grup albay, öğrenci gençlik hareketinin eylemlerini bahane edip faşist bir darbe gerçekleştirdi,

Yunanistan halkının demokratik gelişme seçeneğine yeniden ket vurdu.

Kıbrıs adasındaki cumhuriyet yönetiminin Yunan tarafına verilmesi Türkiye tarafından hiçbir zaman hazmedilmedi ve Kıbrıs'ın işgal edilmesi için her zaman uygun bir fırsat kollandı. Yunanistan'ın ve Makarios'un adadaki Türk azınlığa karşı ırkçı şoven bir yaklaşım sergilemesi, Türkiye tarafından Kıbrıs'ın işgal edilmesi için önemli bir zemin sundu. Yunanistan'da gerçekleşen ve tarihe "Albaylar Cuntası" olarak geçen faşist darbe, Türkiye'nin beklediği uygun fırsatı bir anda ayağına getirdi. Faşist darbeyi gerekçe gösterip Kıbrıs'a dönük işgalci emellerini hayata geçirmek için zaman kaybetmeden harekete geçti.

Yunanistan'da faşist darbe gerçekleşirken darbe rejimini geride bırakmaya çalışan Türkiye'de, CHP ve Ecevit'ten dolayı koalisyon hükümetinin rengi "sol ve demokrat hükümet" olarak iç ve dış kamuoyuna empoze edilip bir algı yaratılmaya çalışıldı. Oluşturulmak istenen bu sol algıyı arkasına alan Ecevit hükümeti, Yunanistan'daki "faşist darbeye karşı demokratik mücadele ve Kıbrıs'taki Türk azınlığı koruma" iddiasını ileri sürüp işgal ve istila emellerini maskelemek istedi. Bunun için dış kamuoyu ile ABD ve İngiltere'yi ikna etmek için zaman geçirmeden diplomatik mekik dokudu. Özellikle garantörlük haklarından dolayı İngiltere'yi tümüyle yanına çekmek istedi. Ancak diplomasi atakları istediği sonucu doğurmasa da iç kamuoyunda "sol" diye lanse edilerek yaratılan milliyetçi şoven dalgayla, tüm toplumsal kesimler geliştirilecek bir işgalin zemini haline getirildi.

Türkiye'de milliyetçi şoven dalga şahlandırılırken, Albaylar Cuntasının Kıbrıs'taki kolu olan EOKA tarafından faşist bir darbe gerçekleştirildi. Makarios adadan kaçarak İngiltere'ye sığınırken, Cunta tarafından hükümetin geçici başkanlığına Makarios yerine Nikos Sampson atandı ve Kıbrıs Helen Cumhuriyeti ilan edildi. Yaşanan bu gelişmeler Türkiye'nin arayıp da bulamadığı fırsatı sundu. Uluslararası alanda istediği desteği alamasa da adadaki

faşist darbeyi işgalin meşruiyeti haline dönüştürdü ve 20 Temmuz 1974 tarihinde “Barış Harekâtı!” adıyla Kıbrıs’ı işgal etti. Yaklaşık bir ay süren işgal harekâtı sonucu başta Lefkoşe ve Girne olmak üzere birçok yerleşim yerinde etnik temizlik yapıldı. Soykırım uygulamalarıyla Rum ve Türk azınlıkların bir arada yaşama ve kendi geleceklerini birlikte inşa etme koşulları ortadan kaldırıldı. Türkiye ve Yunanistan’ın milliyetçi, ırkçı şoven politikaları sonucunda küçücük bir ada olan Kıbrıs’ın ikiye bölünmesi gerçekleşmekle kalmadı. Adada yaşayan her iki halkın iradesine ve bağımsız gelişme doğrultusuna ket vurularak on yıllarca sürecektir olan halklar arasındaki düşmanlığın körüklenmesi, bu sayede milliyetçi şoven dalganın sürekli canlı tutulması sağlandı.

Kıbrıs işgali öncesi ve sonrasında yaratılan milliyetçi şoven dalgayı çok iyi değerlendiren MHP, başta öğrenci gençlik olmak üzere en çok da işsiz lümpen gençlik arasında muazzam bir örgütlülük geliştirdi. Devrimin gelişimini engellemek için bu örgütlülüğü faşist çeteci bir milis yapılanmaya dönüştürdü. Henüz yeterince örgütlenmemiş ve okulların tatil olması nedeniyle örgütsüz ve dağınık duran devrimci gençliğin önemli bir kesimi Kıbrıs’a dönük işgal harekâtını anlamlandıramadı. Milliyetçi şoven dalganın etkisine kapılarak Kıbrıs harekâtına katılmak için askerlik şubelerinin önünde kuyruğa girdi.

Bütün bu gelişmelere rağmen sistemin yaşadığı ekonomik ve siyasal kriz bir türlü aşılamadı. Koalisyon hükümetini etkisine alarak derin bir hükümet krizine dönüştü. Başbakan Ecevit kendisini “Kıbrıs Fatihi Karaoğlan!”, başbakan yardımcısı Erbakan ise kendisini “Mücahit!” olarak ilan etti. Kıbrıs işgali ve Yunanistan’la “savaş hali” gerekçesiyle sıkıyönetim uygulandığı halde sistem krizi öylesine derindi ki ne ertelenebildi ne de başka bir biçimde giderilebildi. Sonuçta Ecevit, koalisyon hükümetinde anlaşmazlık olduğu gerekçesiyle 18 Eylül 1974’de istifa etti. 26 Eylül’de MİT Müsteşarı Bahattin Özülker bir denetleme görevi için gittiği Samsun’daki otel odasında ölü bulununca, sistem içi

güç dengeleri arasındaki çelişkiler çatışmalı bir hal alarak derinleşti. Sistem krizi aşılamasa da hükümet krizinin aşılmasını hedefleyen Cumhurbaşkanı Korutürk, peş peşe Hükümeti kurma görevi verdiği Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit başarısız olmaktan kurtulamadığı için kontenjan senatörü Sadi Irmak’a hükümeti kurma görevi verdi. Böylece aylarca süren hükümete bir sistem krizinin yaşandığı dönem de başladı.

** ** *

Ankara’nın kavurucu yaz sıcakları her geçen gün biraz daha geride kalmış, akşamları hafif esmeye başlayan rüzgârla sonbahar serinliği etkisini göstermişti. İlkbaharda yeşermeye başlayan yemyeşil otlardan, çayır çimenlerden ve çiçeklerden eser kalmamış, yazın ortalarından sonra Ankara bozkırları sarıya kesmişti. Kurumaya yüz tutmuş yapraklar, dallarından kopmanın hüznünü yansıtırçasına esen sonbahar rüzgârlarınca sağa sola savrulmaya karşı direnç göstermemişti.

Okulların tatil olduğu yaz sürecinde Kürdistan’a yaptığı kısa gezilerde gördükleri, “düşürülen halk gerçekliği” şeklindeki tezini güçlendirdi. Hele Kıbrıs’ı işgal harekâtına katılmak için Kürt gençlerinin askerlik şubelerinin önünde kuyruklar oluşturmalarına, “şehitlik, gazilik, kahramanlık!” gibi kavramları kullanırken ırkçı şoven zihniyetin yedeği durumunda bulunmalarına tanık oldukça için için öfkeleni. Yaptığı gözlemlerle Kürt halkının ve gençliğinin yaşadıkları derin bilinçsizlik ve örgütsüzlük ortamında kendine yabancılaşan gerçekliğine karşı gelişen öfkesini, mücadeleyi büyütme gerekçesi yaptı.

Kürt toplumunda ve bireyinde öz savunma mekanizmasını yaratacak bir bilinç ve örgütlülük geliştirmek için, kendisinde oluşturduğu bilinci mucizevi bir yağmura benzetirdi. Bilinç ve örgütlülük açısından ülkesi ve halkıyla Kürdistan tümüyle kuraklığa mahkûm edilmiş, toprakları çatlamış, çoraklaşmış ve

ürün veremez hale gelmişti. Umut anlamında, düşünce anlamında kırıntı kabilinde de olsa bir şeyler kalmamıştı. Yaptığı ve yapacağı tüm devrimci çalışmaları bir mayalanma, bir yağmur yağmadan önce gökyüzünde hızla bir bulut kaynaması, ilk damlaların düşeceği mucizevi bir yağmura benzetirdi. İstenilen sonucu almasa da Çubuk Barajı'ndaki ilk gruplaşmayı ve sonrasında örgütlediği kişileri bu çatlamış topraklara, umudun kırıntısının bile görünmediği bir ortama böyle bir bulut olabilmek ve ilk damlaları serpmek anlamında tarihi bir başlangıç olarak değerlendirdi.

Oysa içinde yetiştiği ve yaşadığı ortam her bakımdan kaçıış, Kürt sorunuyla ilgilenmemeyi dayatırdı. Zaten hiç umudun olmadığı, sömürgeci ölçülerin mutlak egemen olduğu bir süreç yaşanırdı. Bundan dolayı kimse Kürtlükle ilgilenmez, herkes koşar adım bir kaçıış yaşırdı. Kendisinin ilgilenmesi ve kaçmayıp sorunu sahiplenmesinden dolayı “delidir, deli olmasa deliler işine el atabilir mi!” diyenleri öfkeli bakışlarla izler, o dönemin bulutu olabilmek ve yağmuru yeryüzüne indirebilmek için mucizevi ve peygamberce bir çabanın gerekli olduğunu daha iyi anlardı.

“Bence yazacağımız bildiride faşistlerin bu yaz üniversite sınavları zamanında sınavlara giren devrimci gençliğe yaptığı saldırılarla, Kıbrıs işgalinde devrimci gençliğin askerlik şubelerinin önünde sıraya girip savaşa katılmak istemesini de mahkûm edecek şekilde işlememiz gerek, ne dersin Haki ?” dedi Kemal.

Kemal'in sesiyle düşüncelerinden sıyrılan Apo, elindeki kitaptan başını kaldırıp bakışlarını salona çevirdi. Salonun bir köşesinde oturan Haki, elindeki kâğıt kalemle birkaç gün sonra açılacak olan okullarda dağıtılmak üzere hazırlayacağı bildiriye yazmaya çalışıyordu. Salonun diğer köşesinde oturan Kemal, dizlerinin üzerinde yarı açık hale getirdiği kitabı kapatmış Haki'ye bakıyordu.

“Tabi ki Kemal!” dedi Haki, sevecen bakışlarıyla Kemal'e dönüp bakarken. “Ben de dediğin şeylerin yazılması gerektiğini

düşünüyorum ama biliyorsun, bu bildiri ADYÖD imzasıyla dağıtılacak. Yönetimdeki farklı eğilimlerin ve bakış açılarının karşı çıkmayacağı veya onların da bakış açılarını yansıtacak bir dille formüle edilmesi gerek. Zorlandığım nokta biraz bu, yardım edersen sevinirim.”

“Bence en iyi formülasyonu yine sen yapabilirsin. Çünkü yönetimde olan sensin ve her gün onlarla tartıştığın için hassasiyetlerini daha iyi biliyorsun” dedi, bir iki yutkunup dizlerinin üzerindeki kitaba bakışlarını çevirdi. Okumaya başlamadan duyulur duyulmaz türden alçak bir sesle konuşmasını sürdürdü. “Bence arkadaşın söyleyeceği birkaç cümle, her düşünce ve anlayışı tatmin eden dili de formülasyonu da ifade etmeye yeter.”

Kemal’in “arkadaş” kavramını kullanırken kavrama yüklediği saygıyı her yönüyle hissedene Apo, sevgi yüklü bakışlarla baktı. Apo’nun kendisine baktığını bilen Kemal, bakışlarını okuduğu kitaptan kaldırmadı. Gülümseyerek bakışlarını Apo’nun yanında çekingenliğini ve utangaçlığını bir türlü atamayan Kemal’e çeviren Haki, Apo’nun neyi nasıl söyleyerek formüle edeceğini kestirmeye çalıştı. Birçok kez söyleyeceklerini önceden kestirdiğinde düşünce mantığına ve diyalektiğine yaklaşmış olduğunu görerek sevinir, kestiremediği zamanlar da ise düşünce mantığını ve diyalektiğini kavramadaki eksik ve yetersizliklerinin ne olduğu üzerinde yoğunlaşarak gidermeye çalışırdı.

Kemal’den bakışlarını ayırmayan Apo, Karadeniz’in bu bozulmayan yiğit evladına kendisinden bitebilen ne varsa vermek ve yaratacağı örgütün ruhunu Kemal’de yaratmak istedi. Öğrenmeye olan merakı ve ilgisinin yüksekliği kadar zihnini sürekli açık tutması ve saygısı da böyle bir yaklaşımı hak eden özellikleriydi. Kemal’e baktığında iyi bir öğrenci olmaya çalışması kadar iyi bir yoldaş olmaya çalışması da gözünden kaçmadı.

Bakışlarını Haki'ye çevirdiğinde, karşısında duranın adeta gizli ruhu olduğu duygusunu yaşırdı her defasında. Kendisinin olmadığı ortamlarda Kemal de dâhil örgütlediği bütün arkadaşlarının Haki'yi esas aldığını, kendisinden sonra en fazla saygının Haki'ye gösterildiğini bilirdi. Kendisini en iyi anlayan ve uygulama gücünü gösterenin Haki olduğunu görür, “Benim gizli ruhum olmaya çalışıyor. Böyle giderse başaracak ve çok geçmeden yürüyen Haki'nin içinde yürüyen Apo olacak!” diye düşünürdü. Bu duruma için için sevinirken yaratacağı kadro tipine en iyi modelin Haki ve Kemal olduğuna inanır, böyle birkaç arkadaşı daha çıkarsa Türkiye ve Kürdistan devrimini başarması önünde hiçbir engelin duramayacağını hesaplardı.

“Bir bildiri yazarken dilini tutturmak ve düşüncelerini en iyi kavramlarla ve cümlelerle ifade etmeyi başarmak kuşkusuz önemlidir. Eğer düşünce sistematığınız yeterli, net ve sağlamsa bu konuda zorlanmazsınız. Önemli olan bu düzeyi yakalayabilmektir. Kürdistan için ‘Türk Sömürgeciliği’ kavramını kullanıyoruz ama Türkiye için Oligarşik rejim veya cumhuriyet demek, olguyu daha iyi ifade eder. Şu son dönemlerde faşistlerin azgınlaşan saldırılarını çok iyi çözümlemek gerek. Türkiye Cumhuriyeti’nde veya diğer deyişle oligarşik rejimde bilinen klasik bir gelenek var. Özel savaş 1960’dan sonra Türkeş tarafından kontrol edilmiştir. Devlet içinde iki eğilimdirler. Türkeş geleneği, Amerikancı ve Turancıdır. Amerika’nın da Turancılığa eğilimi var ve Türkeş de bu eğilimden birisidir. Dolayısıyla Özel Harp Dairesi’nin içinde etki Türkeş’indir. Ecevit ise İnönü ekibindendir. O bilinen klasik CHP ve ordunun ağırlıklı tarafıdır. Halen bu durum devam ediyor” dedi, rejimi oluşturan güç dengeleri arasındaki ilişki ve çelişkileri genişçe izah etmeye çalıştı. Bir an duraksayıp Haki ve Kemal’e baktı. İkisi de bütün dikkatini vermiş dinliyordu. Haki, yazdığı bildiri için bazı noktaları not ediyordu. “Önemli bir mücadele sürecine giriş yapıyoruz. Devrimci gençlik mücadelesinin öncülüğünü bizler yaptığımız için herkesten, hatta ADYÖD yönetiminden çok daha

fazla dikkatli, duyarlı ve uyanık olacağız. Geliştirilecek saldırı ve provokasyonları zamanında görmek, tedbirler alarak etkisizleştirmek bizim görevimizdir. Yine buna karşı gençliği eğitmek ve ihtilalci düşüncelerle donatarak öz savunmasını yapabilecek düzeye getirmek gereklidir.”

“O zaman hem kendimizi korumak hem de faşist saldırılara karşı misliyle cevap vermek için silah bulmamız gerekmez mi?” dedi Kemal bir Haki’ye, bir Apo’ya bakarak.

“Senin silah sorunun yok Kemal, nasıl olsa bir silahın var. Biz nasıl bulalım, günlük olarak karnımızı doyurmak için bile para bulmazken hem de!” dedi Haki, sade ve duru bir sesle.

Konuşurken sitem yüklü bir havanın ses tonuna yansımaması için dikkat ederdi. Şikâyet ve sitem dilini sevmez, eskiden beri buna özen gösterdiği için adeta huy edinmişti. Apo’yu tanıdıktan ve birlikte mücadele yürüyüşüne başladıktan sonra, sitem ve şikâyet dilini tümüyle terk etmişti. Bütün yoksunluklara, olanaksızlıklara ve yokluklara rağmen bir defa dahi onun şikâyet türü bir sözüne tanık olmamıştı. Ondan öğrendiği en önemli ilkelerden biri buydu. Devrimin dili çözüm diliydi, şikâyet dili devrimin ve devrimcilerin dili olamazdı.

“Kolay!” dedi Kemal, Haki’ye bakmayı sürdürerek. “Soygun yapar, kamulaştırdığımız devletin veya zenginlerin parasıyla silah alırız.”

“Şimdilik bunları konuşmanın zamanı değil daha” dedi Apo, çatık kaşlarıyla Kemal’e bakarak.

Çatık kaşlarının üzerine dikildiğini gören Kemal, zamansız konuştuğunu anlayarak başını önüne eğdi. Zamansız ve yersiz bir konuşma olduğu zaman Apo’nun kaşlarını çattığını, konuşmayı kim yaparsa yapsın gözlerinin içine baktığını ve o tür konuşmaları bakışlarıyla yerdığını biliyordu. Uzun zamandır birlikte kaldığı ve çok yakından izleyerek anlamaya çalıştığı için birçok davranışının ne anlama geldiğini anlamış; hangi davranışıyla sevgisini, yergisini, öfkesini ve kızgınlığını ifade ettiğini öğrenmişti. Çoğunlukla konuşması ve davranışlarının

doğruluğunu ya da yanlışlığını, bakışlarını anlamlandırarak sonuca gitmeye çalışırdı. Haki’de de bu özelliklerin giderek belirginleştiğini; Apo, Haki ve kendisi arasında bir davranış dilinin gelişmeye başladığını, zaman zaman konuşma yerine davranış diliyle anlaştıklarını gördükçe sevinirdi. Dikkatlerini kaldığı yerden konuşmasına devam eden Apo’ya yönelttiğinde, kendi iç dünyasındaki düşünüşünden uzaklaştı.

“Bu yaz Kürdistan’ı biraz gezmeye çalıştım. Sömürgecilik tezi ışığında Kürdistan’a yeniden bakmak, oldukça çarpıcıydı. Önceki gidişlerime oranla bu gidişim çok kısa sürdüğü halde daha çok sonuç alıcıydı. Kürdistan’da gördüğüm her şey haince, her şey kendi gerçeğine kara kara bakıyor. Her şey umutsuzluk kokuyor. Hiçbir şey bize göre değil. Halkın ve gençliğin durumunu gördükçe, ah vah çekmeden edemedim. Eğer bu koşullarda ortaya çıkmazsak, Kürdü ve Kürdistan’ı sahiplenmezsek, Kürdistan tarihi, özgürlük tarihi diye bir şey olmayacak. Bırakın tarihi, halkın kendisi de olmayacak. Kendinden daha fazla düşmanın olmuş bir halk gerçekliği var şu an Kürdistan’da. Benim bu çabalarım biraz da lanetli bir kavmi, bulunduğu bu uğursuz durumdan çıkmaya çağırmak gibi bir çağrı oluyor duygusu yaşadım.”

“Böylesi bir halk gerçekliğine çağrı yapmak için olağanüstü öncüler olabilmek, insanüstü kişilik özellikleriyle donanabilmek gerekli o zaman. Sıradan ve vasat kişilik özellikleriyle, öncülük vasıflarıyla böylesi bir halkı devrime kaldırmanın imkânı yok bence. Kendimizi öncü gördüğümüze göre o halde bu düzeyi nasıl yakalayacağız?” dedi Haki, soran gözlerle bakarak.

“Sizdeki iddiayı görmezsem, sizleri zorlamak istemem tabi. Bir de sizin öncülük edeceğiniz Kürtler gibi bir halk yok. Benim durumuma kıyasla daha şanslısınız. Ne yazık ki, bu söylediklerim sizi yanıltmamalı; öncülük iddianız varsa, öncülüğünü yapacağınız halk Türkler de olsa doğru tarzı uygulamadığınız sürece sonuç alamazsınız. Denizlerin, Mahirlerin ve İbrahimlerin sonları ortada ve çok yakın dönemin can alıcı dersidir. Sonuç

alamadıktan sonra ne kadar yiğit ve iyi niyetli olursanız olun, bir işe yaramıyor. Gördüğünüz gibi o yiğit devrimcilere göre benim hiçbir şeyim yok. Bu toplum, dayanarak savaşağım hiçbir şey sunmamış bana. Açığını değerlendirerek mücadele edeceğim bir düşman da yok karşımda. Bu anlamda mücadeleyi değerlendireceğim en ufak bir dayanak yok gördüğünüz gibi. Geriye kendi alanım ve kendim kalıyorum. Kendimi de gördüğünüz gibi iyi işletmeye çalışıyorum. Kendime gücümün yetmesi, kendimi terbiye etmem önemli” dedi. Bakışları Haki ve Kemal’in üzerinde gezindi bir an, ikisi de dikkatlerini vermiş, dinliyordu.

“Ben de bir insanım ama kendi üzerimde durmam, kendimi eğitmem korkunç bir tempoyludur. Bu tempoyu bu kadar şiddetlendirmesem, düzenden koparıp aldığım insanları terbiye etme gücünü nereden bulacağım? Kesin anlama, kesin kavrama -kaşla göz arası derler ya- kendini bu kadar büyük bir hızla zamanında hazırlama var. Devrimin militan ölçülerinde zaman ve siyaset mutlaka doğru kavranmalı ve ona göre kendi kişiliğini kanıtlayabilmek için sadece başarı esas alınmalıdır. Zaman, tempoyu ifade eder. Yani devrimci çalışmayı nasıl bir hızla icra etmek gerektiğini dile getirir. Militan tarz, kesinlikle ivme yakalayan tarzdır. Bu açıdan günlük yaşamda kendinizi hızlı düşünme, hızlı bir üslup, hızlı bir tavır, hızlı bir tepki, hızlı bir etki yaratma durumuna getirmek için, oldukça yüklenmeniz gerekir. Başarı ve kazanma ölçüsü budur.”

Konuşurken bütün ruhunu, bütün varoluşunu eşsiz bir yoğunlaşmaya dönüştürebilme, onu yüksek bir seviyeye ve güce yükseltebilme yeteneği her yönüyle açığa çıkardı. Sadece kanıyla, canıyla, sinirleri ve duyularıyla, kişisel ve özel deneyimleriyle yapmazdı konuşmalarını. Özgürlüğe olan o en derin aşkı ve özlemiyle sözcükler çıkardı ağzından. Sözlerinde yepyeni bir pırıltı, insan gözü değmemiş bir dokunulmamışlık vardı. Bu yüzden dile gelen sözcükler hem gizemli hem ağırlığından kurtulmuş ve kendi varlıklarının ruhuna dönüşmüş haldeydi.

Heyecanı bir ışık huzmesi gibi yükselip çevresine yayılırken bir mutluluk duygusu olarak kendini duyumsar, kendinden haz duyarak kendini betimler, kendini betimlerken ulusal ve toplumsal gerçekliğini bir ifadeye kavuştururdu. Herkesten farklı muazzam bir tarzı vardı; sorunların doğrudan üzerine gider, değersiz olandan değerli olanı açığa çıkarır, yerin dibine batırılması gerekeni de acımadan batırırdı. Yaşamı bir alışkanlık değil, bir yenilenme hali olarak ele alır; her anı, yaşamı ve kendini yeniden keşfetmeyle geçerdi.

“Zamanı kavramak demek, öyle ‘bugün nasıl geçer, yarın nasıl karşılanır, gün nasıldı’ biçiminde ele almak değildir. Zamanı kavramak, devrimci değerleri bütün yönleriyle ne kadar iç içe, başarı temelinde güne sığdırırız, yarına yayarız veya yarını fethederiz yaklaşımıdır. Yarının başarısı bu noktada gizlidir. Öyle bir zaman kavramına sahip olacaksınız ki, bugünkü hazırlık yarını da mutlaka kazanmalı. Nasıl kazanacak? ‘Siyasi amaçlarım var, temsil ettiğim, özümsemek durumunda olduğum değerler var; siyasi, örgütsel, eylemsel ve bunların biçim sorunları var’ diyecek ve en önemlisi de onlara hükmedeceksiniz. Bunda çok tutarlı olunacak, çaba kesin yeterli olacak, üslup, karar ve irade gücünde, örgütlenme gücünde yeterli olunacak. Zaten örgütlenme bunun için çok gerekli. Kişi kendisini her yönüyle bir örgüt gibi örgütlerse, örgüt tarzında tam ayarlayıp iyi ve işleyen bir düzenlemeye tabii tutarak yüklenirse, militan bir yürüyüşü de başlatmış, tutturmuş olur. Ve unutmayın ki insan, kendini değiştirebilen varlıktır. Buna gücümüz var; ama sorun, kişinin kendinde saklı tuttuğu gücü açığa çıkartıp doğru ve yetkince işletmesidir...”

*** ** *

1974-75 öğretim yılı başladığında, üniversiteyi kazanıp okula yeni başlayan öğrenciler bir yandan hayalini kurduğu üniversiteyi kazanmış olmanın heyecanını yaşarken, bir yandan

da kalacak yer bulma telaşıyla koşuşturuyordu. Yurtta kalmak isteyenler kaydını yaptırmak için kimleri aracı yapacağını arayışını sürdürürken, yurtlarda yer bulamayıp ev tutmak isteyenler ise kimlerle ev tutacağını, hangi koşullarda birlikte nasıl kalacağını telaşını ve arayışını yaşıyordu.

Öğrencilerdeki bu koşuşturma ve heyecanın startı liseyi bitirmeyle birlikte başlar, öncelikle uzunca bir süre üniversite sınavlarına hazırlanma evresi ardından sınavlara girme ve sınavlarda yüksek puan alarak yıllardır hayali kurulan bir okula girme, bütün öğrencilerin değişmez kaderi gibi her yıl tekrarlanırdı. Okulların açılmasına bir aydan az bir zaman kalınca bu telaş, heyecan ve koşuşturma doruğa ulaşırdı. Bu durum, devrimcilerle faşistler arasında okula yeni başlayan öğrencileri kapmanın amansız yarışına dönüşür, bu yarış bazen de şiddetli kavgalar ve çatışmalar biçimini alırdı.

Yeni okula başlayan öğrencileri kapma yarışının bu denli önem kazanması, faşistlerle devrimcilerin taban yaratma ve yeni ilişkilerle kendilerini güçlendirerek okullarda etkinlik sağlama isteminden kaynaklanırdı. ADYÖD yönetimi de tüm delege ve üyelerini harekete geçirip bir tek kişinin bile faşistlere kaptırılmamasını hedefledi. Yönetimin yaptığı görevlendirme dışında Haki, Kemal, Agır, Çirüsk ve Bager'i okula yeni başlayan öğrencilerin kayıt, uygun yurtlara veya evlere yerleştirilmesi gibi sorunların çözümü için harekete geçirdi. Okudukları okullarda ilişkide oldukları tüm öğrencileri bu amaçla seferber etmeleri için görevlendirdi. Her biri okuduğu okulun öncüsü olmanın sorumluluğuyla yoğun bir çalışmanın içine girdi ve çok geniş bir ilişki ağına ulaştı. Yeni ilişki ağı demek, daha güçlenmiş bir örgütsel yapıya kavuşma, daha geniş bir eğitim ve daha yaygın bir eylem gücü yaratma anlamına gelirdi.

Eylül ayı başlarından itibaren bir an bile durmayıp her gün okul okul gezdi. Arkadaşlarının yürüttüğü çalışmaları yakından izledi. Yeni kaydolmuş öğrenciler içinde dikkatini çeken gençler varsa özel olarak ilgilendi ve yaratacağı örgütlenme zeminini

giderek daha güçlü hale getirmeye çalıştı. Özel olarak çağırıp birebir sohbet ettiği öğrencilerin içinde iki öğrenci daha fazla ilgisini çekti. Biri Hacettepe üniversitesi Tıp Fakültesine yeni kaydolan M. Hayri Durmuş, diğeri de aynı üniversitenin Beytepe Kampüsüne kaydını yaptıran Mazlum Doğan'dı. Sezgileri, ilgisini çeken bu iki gencin iyi birer devrimci olabilecekleri yönündeydi.

Kayıtlar bitmiş, okulların ders başı yapacağı gün gelip çatmıştı. Sabah erken bir saatte okula geldi. Kendisi gibi erken gelen Çirüsk'u alarak sütunlu salonda volta atmaya başladı. Çirüsk'u dinlerken düşünceleri, tüm öğrencilerin okula gelmesiyle birlikte hazırlanan bildirinin dağıtımındaydı.

"Bildiri güzel olmuş!" dedi Çirüsk, yanında yürümeye devam ederek. "İlk kez faşistleri ve faşizmi böyle çok yönlü tahlil eden, çözümleyen ve teşhir eden bir yazı okuyorum. En önemlisi bildiride faşistleri sadece teşhir etmeyle yetinilmemiş, bir de mücadelenin yol ve yöntemlerinin gösterilmesi, devrimci gençliğe ihtilalci düşüncelerin verilmesi, bildirinin tamamlayan önemli bir yönü olmuş."

Bildirinin perspektifini kendisi oluşturmuştu, ama perspektifi yazıya Haki dökmüştü. Haki bildiriye yazıp kendisine verdiğinde, birkaç teknik nokta hariç düzeltme ve redakte etme ihtiyacı duymadı. Haki'yi ADYÖD yönetimine gönderip bildiriye onlara sunması da benzer bir seyir izledi. Farklı düşüncelerde olan yönetimdeki birkaç üye, bazı kavramların biraz daha açılmasını istedi ve bir iki cümle eklemeye sorun çözüldü. Asıl sorun bildirinin dağıtımını planlamaktı. Delegelerin katıldığı çünkü genişletilmiş yönetim toplantısında on bin kişiyle bildiriye dağıtma planlanmıştı. On binlerce bildirinin teksir makinalarıyla basılması ve hazırlanması yanında paketlenerek okul derneklerine gönderilmesi, okul derneklerinin kendi özgülllerinde dağıtımını ayrıca planlaması ve ona uygun bir örgütlenmeye gitmesi yönündeki tüm hazırlıklar kısa sürede bitirilmişti. Böylece yapılan yoğun hazırlıkla belki de Ankara tarihinde en yaygın

katılımlı bildirinin dağıtılması gerçekleşecek; bildirilerin ulaşmadığı okul, mahalle, sokak, işyeri ve ev bırakılmayacaktı.

“Yeterli bir ifade gücüne ulaşması açısından fena olmadı” dedi Apo, yürüyüşüne devam edip bakışlarını Çirüsk’a çevirerek. “Bir iki saate kalmadan bildiri dağıtmaya başlanacak. Senin bulunduğun yerlerde çok fazla risk yok. Rahat dağıtırsınız. Sizde dağıttım biterse sorunlu olan alanlardan birine, örneğin MHP’nin güçlü olduğu Ziraat Fakültesine doğru kayabilirsin. Bu yaz yaşanan çatışmada faşistlerin silah kullanması gözetilerek çok dikkatli olmalısınız.”

“Bulduğum alanda dağıtma işi biter bitmez arkadaşları da alarak o alana geçerim. Ama esas beni kaygılandıran durum, senin sorumluluğundaki bölgedir. Beşevler bölgesindeki okulların bulunduğu yerler, faşistlerin en güçlü olduğu yerler. Bence yerlerimizi değiştirebiliriz!” dedi, çekingen ve ürkek bir söylemle.

“Sizler kendinizi korumayı öğrenin öncelikle” dedi gülümseyerek. “Siz daha faşistlerle olan bu kavganın ve çatışmanın bilincini edinmeyi bile bilmiyorsunuz. Çocukça bir oyun gibi geliyor size. Oysa bu çatışma, özünde devletle bizim aramızda gerçekleşen bir çatışmadır. Zannediyor musunuz ki faşistlerin bu saldırısı devletten bağımsız olsun? Devrimci gençlik mücadelemiz devlet tarafından öyle ciddiye alınacak kadar güçlü olmadığı için silahlandırdığı çeteleri üzerimize salarak sonuç almak istiyor. Bu çatışma daha çok gelişecek, unutma! Kısa sürede MHP’li çeteleri etkisizleştirebiliriz. Yeni yeni çeteci güçleri ve çevreleri karşımıza çıkaracaklar. Sorunu böyle ele alın, böyle tartışın ve buna göre kendinizi eğitin.”

Sabah saat on gibi bildiri dağıtımını başlayacaktı. Öğrenciler okula doluşmaya başladıktan sonra, bildirinin dağıtım saati de yaklaştı. Beşevlerde Fen Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Yüksek Öğretmen Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü gibi okullar vardı. Çevre mahalleleriyle birlikte buralar faşistlerin yoğun ve etkili olduğu bir bölgeydi. Hem risk büyük hem bölge geniş hem de faşistlerin

saldıracağı ve yaygın bir çatışmanın yaşanacağı kesin gibiydi. ADYÖD yönetimi planlama yaparken bu bölgede Apo'nun üstlenmesini, yanına da Doğan Fırtına'nın verilmesini istemişti. O bölgenin Apo'ya verileceğini gören Haki kendisini önermiş, ama Apo'nun itirazı ve kendisinin üstleneceğinde ısrar etmesiyle yapacağı fazla bir şey kalmamıştı.

“Merhaba arkadaşlar! Günaydın! Dağıtım saati geldi, hazır mıyız Apo!” dedi Doğan Fırtına, sütunlu salona gelir gelmez doğruca yanına giderek.

Çocukça ve içten bir sevinçle tokalaşmak için Apo'ya elini uzatan Doğan Fırtına, THKP-C'nin ileri kadrosuydu. Cezaevinde kalması ve çıkması ardından popülaritesi daha çok artmıştı. Buna rağmen Apo'ya karşı sevgi ve saygıda kusur eden en ufak bir davranışı yoktu. Apo'yu sever, her yönüyle güvenirdi. Onun yanında Beşevlerde bildiri dağıtımına katılacağı söylendiğinden beri oldukça sevinçliydi.

“Ben her zaman hazırım Doğan, asıl sen söyle, ne kadar hazırsın? Umarım faşistlerin elinden seni kurtaracak duruma düşmem!” dedi, gülümseyen bir ifadeyle, Doğan'a takılarak. “Bir de bizim dağıtım grubunda kadın arkadaşlar da var. Dikkat et, korumaya muhtaç duruma getirme kendini!”

“Sen yanımdaysan mesele yok, senin kurtarman gocunduramaz beni, merak etme” dedi Doğan, sesli gülerek. “Ama şaka bir yana, bizim grupta kadın arkadaşların bildiri dağıtacak olması da nerden çıktı? Çatışmanın kesin olduğu bir yer değil de çatışmasız ve rahat dağıtımın olacağı bir bölgede dağıtımları sağlansaydı daha iyi olmaz mıydı?”

“Ankara çocuğu olduğun için feodal yanlarından sıyrıldığını tahmin etmiştim” dedi gülümseyip tekrar Doğan'a takılarak. “Yönetimdeki bazı arkadaşlar da senin gibi söylediler. Ama kendileri istekli olunca bizim bölgede eyleme katılmaları için ısrarlı oldum. Bu toplumun yarısı kadın, söze geldi mi kadınsız devrim olmaz diyoruz ama pratiğe geldi mi kadına güvenmiyoruz. Gücünü küçümsüyoruz. Kendimiz kadar kadına

güvenmeliyiz. Ayrıca fazla zaman kalmadı. Bu konuşmayı kesip bölgemize doğru yol almalıyız artık. Buradan bizimle kimler gelecekse Çirüsk’la birlikte hemen toparlamaya başlayın ki, bölgemize geçelim.”

Çok geçmeden toparladığı yirmi kişiye yakın öğrenci arkadaşıyla yanına gelen Doğan, kendi dağıtım bölgesine gidecek olan Çirüsk’la vedalaştı. Öğrenciler Apo’yla Doğan’ı ortalarına alacak şekilde yarısı önde, yarısı arkada Siyasal Bilgiler Fakültesinden çıktılar. Siyasal’ın dış kapısından caddeye çıkacakları sırada “Doğan” diye seslenen bir kadının sesi duyuldu. Dönüp arkaya bakan Apo, koşa koşa iki kadının kendilerine doğru geldiğini gördü, Doğan da durmuş gelenlere bakıyordu.

“Bu çağıran Kesire Yıldırım. İletişim’den delege seçilmişti. Yanındaki de Şenay, siyam ikizi gibi Kesire’ye bağlı ve ayrılmaz ikili gibidirler” dedi Doğan, Apo’nun duyacağı bir sesle. Kesire ve Şenay ilişkisini anlatırken yüzüne yayılan alaylı bir tebessüm Apo’nun gözünden kaçmadı.

“Ben de sizinle geliyorum” dedi Kesire. Kendilerine yetiştiğinde nefes nefeseydi ve öksürüyordu.

“Bizim bölge çok zorlu ve çatışmanın kesin yaşanacağı bir yer. Çirüsk’un bölgesine gitseniz olmaz mı?” dedi Doğan, yarı kızgın yarı küçümseyen bir ifadeyle.

“Arkadaşlar istiyorlarsa bizimle gelecekler. Hiçbir sakıncası yok. Bizim başardığımızı onlar da başarabilir. Kaldı ki bu konuyu az önce konuşmuştuk. Tamam, konu kapanmıştır, gidiyoruz” dedi Apo, konuşacağı sırada Kesire’nin konuşmasına fırsat vermeden.

Konuşurken dikkatle Apo’ya bakan Kesire, teşekkür etmek için ağzını açacaktı ki, hızlı adımlarla yürüdüğünü gördü. Ağzından çıkan “Teşekkür ederim!” sözlerini yanındaki Şenay’dan başka kimse duymadı. “Kendini beğenmiş, ukalanın teki!” dedi kendi kendine öfkeyle söylenerek. Söylediği son sözleri de sadece Şenay duydu. Öfkeden ne diyeceğini bilemeden Apo’nun hemen arkasında yürüyen Kesire, bir an kolundan

tutarak durdurmak ve “Bir kadına saygılı yaklaşmayı bilmez misin?” tarzında bir şeyler söylemek istedi ama vazgeçti. “Bunun hesabını vereceğin günler de elbet gelecek Apo!” diye geçirdi içinden.

ADYÖD’ün kuruluş sürecindeki toplantılarda Apo’yla kaç kez karşılaşmış, konuşmalarını dinlemiş ve tanışıp konuşmak istemişti. Fakat ne kadar yanaşıp konuşma girişiminde bulunmak istemişse de görmezden gelen tutumlarından dolayı pek başarılı olamamıştı. O tartışmalarda gördüğü kadarıyla birçok delege kadının Apo’ya bakışları hayranlık doluydu. Ama onun dönüp de herhangi bir kadına baktığını görmemişti. Hep kadınlara çekingen yaklaşan, uzak duran tartışmalardaki o yapısıyla Apo geldi gözlerinin önüne. Köylü kökenli Kürt gençlerinin kadınlara karşı ne kadar çekingen ve utangaç yaklaştıklarını anımsadı. “Belki de bir kadınla daha konuşmamış, göz göze gelmemiş, el ele tutuşmamış bu fukara köylü parçası!” diye düşünürken, duyduğu öfkenin yerini acıma duygusu aldı.

Kesire’yle Şenay’dan düşüncelerini uzaklaştıran Doğan, önünde yürüyen genç öğrencilere bakınca bozulan morali düzelir gibi oldu. Yeni okula kaydını yaptıran ve okula başladıkları bu ilk günde eyleme gitmenin heyecanını ve coşkusunu yaşayan öğrencileri gözledi. Öğrencilere bakarken çoğunun Kürdistan’ın değişik şehirlerinden ilk kez çıkmış olduğu belliydi. “Belki de ilk kez o küçücük taşra kentlerinden çıkarak Ankara gibi büyük metropol bir şehri görüyor bu yeni öğrenciler. Kim olduklarını bilmediği, yine ilk kez tanıştığı okul arkadaşlarıyla eyleme gitmiş olmanın heyecanı ve coşkusu kadar gururu da gözlerinden okunuyor” diye düşündü. Yeni gençlerin gözlerinden okunan heyecan, coşku ve gururu düşününce önce kendisinin, sonra Apo’nun okula başladığı ilk günleri anımsamadan edemedi.

Yüksek rütbeli bir subay çocuğu olarak Ankara’da büyüdüğü için taşradan gelen gençler gibi aşırı bir heyecan ve coşku sahibi olamadı hiçbir zaman. Başkent gibi bir metropolde büyümüş olmanın sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyini

yakaladığı için her şey çok doğalmış gibiydi. Yüksekokula girmek önemliydi ama taşrada büyüyenlerin düşündüğü ve hayal ettiği gibi değildi. Çocukluğu ve gençliği yokluk ve yoksulluk içinde geçmedi. Belki burjuva çocukları gibi lüks bir yaşamı olmadı ama yoksul aile çocuklarının yaşadığı yoksulluğun nasıl bir şey olduğunu da bilmeden yaşadı. Babası, ordu içinde sol diye bilinen çevreyle ilişkide olduğundan, devrimci solla ilişkilmesini doğal bir sonuçmuş gibi karşıladı. Mahirlerin devrimci çıkışlarından dolayı oldukça heyecanlı bir süreç yaşadığını anımsardı ama Mahirlerin katledilmesinden sonra Mahirler gibi öncü bir devrimci olmanın heyecanını yaşadığı söylenemezdi. Cezaevi süreci ve sonrasında THKP-C'ye yeni katılan gençlerin yaklaşımından “Mahirlerin yerini doldurman gerekir!” gibi kimi imalar ve beklentiler sezse de ne o gücü kendisinde buldu ne de öyle bir istem duydu. Daha çok ne geride kalan ne önde yürüyen ama her zaman kararlıca yürümesi gereken biri olarak kendisine rol biçti.

Yeni gençlerle kendisini karşılaştırmayı bitirince, düşünceleri Apo'nun okula yeni başladığı günlere gitti. Siyasal Bilgiler Fakültesine kayıt yaptırdığında kendisi ikinci sınıftaydı. Hem okula ve okul ortamına ilişkin geniş bir bilgi ve deneyim edinmişti, hem de THKP-C'yle ilişkilerini ileri düzeye taşımıştı. Apo'yu gördüğünde ve tanımaya başladığında, kendisi de dâhil o güne dek gördüğü ve tanıdığı gençlerin hiçbirinde olmayan kimi yetilerin ve özelliklerin bulunduğunu sezdi ve ilişkilerini ilerletti. Onun ilgisi ve merakı hiç kimseyle kıyaslanamazdı. Yaratıcı yetenekleri ve kıvrak zekâsıyla her karşılaştığında, hayretler içinde kalmaktan kendisini alamazdı. Olay ve olguları ele alışı kadar insanlara yaklaşımı da son derece özgün ve alışılmışın dışındaydı. Yaptığı bazı tahlilleri ve gelecekteki devrimci mücadeleye dönük kurduğu hayalleri duyduğunda hayret eder, “Uçma Apo, ayakların yere bassın biraz!” demeden edemezdi. Buna rağmen çok geçmeden Apo'nun yaptığı tespitler ve kurduğu hayaller doğrultusunda yaşadığını, tespitleri ve hayalleri dışında

tek bir adım atmadığını ve yavaş yavaş adeta “kaşla göz arasında!” tespitlerinin ve hayallerinin gerçekleşmeye başladığını görür, hayret ve şaşkınlığı daha çok artardı. Onu THKP-C’ye kazanmak için elinden geleni yapar ama çok geçmeden onun kazanılacak kişilerden biri olmadığını anlardı. Bir kış günü sütunlu salonda gezerlerken “Daha karar vermedin mi? Ne zaman THKP-C’li olacaksın Apo?” dediğinde, “Ben zaten Cepheciyim Doğan, daha anlamadın mı?” dediğini dün gibi hatırladı. Çok geçmeden “Ben zaten cepheciyim!” dediğinde THKP-C’yi, THKP-C’nin oluşum kalıpları içinde değil, kendi zihninde kendine özgü bir THKP-C yarattıktan sonra o söylemi kullandığını anlaması zor olmadı. Özellikle Af Kanunuyla birlikte cezaevinden çıktıktan sonra onun Mahirlerin boşluğunu doldururcasına yürüttüğü çalışmaları gördüğünde sevindi ve devrimci gençlik hareketinin öncülüğünü yaptığını anlamakta gecikmedi. Buna rağmen onun böyle bir rol üstlenmesine sevinse de kaygılanmadan da edemedi. Eskiden beri THKO’nun onu engellemeye dönük her fırsatı değerlendirdiği ve öncülük düzeyinde rol oynamasına izin vermediği açıktı. Anladığı kadarıyla Mahir’in ardılları olan ve kendilerini “öncü kadrolar” olarak gören kişiliklerin de böyle bir olasılığa izin vermeyecekleri açığa çıkmıştı. Birkaç kez bu konuda onu uyarmak için konuşmaya yeltendi ama vazgeçti.

Apo’nun savunmaya başladığı Sömürgecilik Tezi ve Kürdistan Devrimine dönük düşüncelerine tanık olmasaydı, belki de uyarmaktan vazgeçmezdi. Hatta yeni yeni dillendirilmeye başlanan “Apocu” kavramını duyduğunda önce ne diyeceğini bilemedi, sonra “Türkiye Solunun bilinen yakıştırmalarından biri daha piyasaya sürülüyor!” diyerek gülümsedi. THKP-C’ye öncülük ederse, THKP-C’nin önemli gelişme ve başarılarla imza atacağını düşünürdü ama bunun çok mümkün olmadığını da bilirdi. Birkaç kez Apo’yla yürüme istemini aklından geçirdi ama sömürgecilik tezi ve Kürdistan Devrimi gibi kavramları ve

tespitleri çok uçuk gördüğü için yürüme istemini, aklından gelip geçen öylesine bir istem olmanın ötesine geçirmede.

Yanına gelmiş arkada yürüyen gençlerden ikisiyle sohbet ederek Beşevleri geçen ve Gazi Eğitim Enstitüsünün kapısına varmak üzere olduğunu fark eden Apo, Doğan'a baktı. Birlikte yürüdükleri halde hiç konuşmadığını anımsayıp Doğan'ın düşüncelere dalarak yürüdüğünü fark etti. "Hayrola Doğan, yine dalmışsın! Nelere daldın böyle!" dedi gülümseyerek. "Bildiriye dağıtacağımız yere geldik, bahçede iyi bir kalabalık da oluşmuş, bizim gençler sanırım."

"Biraz geçmişe daldım, bizim gençlik günlerimize" dedi Doğan, gülümsemesine utangaç bir gülümsemeyle karşılık vererek. Okul duvarına Yaklaşan Doğan, ayak parmaklarına basıp yükselerek duvarın üzerinden bahçeye baktı bir an. "Bizim gençler bunlar. Bizi bekliyorlar. Faşistler görülmüyor ortalıkta. Yoksa pusuya mı yatmışlar!"

"Şimdi anlarız, merak etme. Askeri sanatta ilk baskını ve ilk saldırıyı yapan her zaman başarıya imza atar, biliyorsun değil mi Doğan?" dedi ciddi bir ifadeyle.

Okulun dış kapasından içeri giren Apo ve yanındaki gençler grubu, okul bahçesine girdiğinde kendilerini bekleyen bahçedeki grup alkış ve ısıklar arasında gür bir sesle slogan atmaya başladı. "Kahrolsun Faşizm! Kahrolsun Amerika!", "Yaşasın Devrim! Yaşasın Sosyalizm!"

Bahçede toplanan grubun içinden ayrılarak onun yanına gelen Ağır ve Bager, tokalaşarak gelen grubu sevinçle karşıladı. Bahçede toplanan grup yüz kişiyi aşmıştı. Alkış ve slogan seslerinin yükselmesi ardından yeni gençlerde gelip gruba katıldı. Çoğunun ellerinde tomar tomar bildiriler vardı. Bazıları bildiri dağıtanları koruyacak sopa ve zincirler taşıyordu. Yaşanan heyecan ve coşkunun yüksekliği alkış ve sloganlarla bir haykırışa dönüşüyor, göz bebeklerde ateş saçan bir kıvılcım olup etrafa yayılıyordu. Genç öğrencilerin heyecan, coşku ve gözbebeklerine yansıyan ateşli kıvılcımı gören Apo, toplanan gençlerin

birçoğunun böylesi bir eyleme ilk kez katıldığını, devrimi de bu eylemden ibaret olarak gördüklerini biliyordu. Alkış ve sloganlarla heyecan ve coşkuları doruğa çıkan gençlerin bir an önce eyleme geçmeleri gerektiğini düşündü ve yüksek bir sesle “Bir dakika arkadaşlar! Beni dinleyin!” diyerek gençleri susturmaya çalıştı. “Bir dakika arkadaşlar! Gücünüzü ve enerjinizi sloganlarla harcamayın! Önce eylemimizi başarıyla bitirmeliyiz. Ardından slogan ve marşlara sıra gelecek!” dedi, gençlerin susmaya başladıklarını görerek.

Yavaş yavaş sesler kesildi ve okulun bahçesine bir sessizlik çöktü. Apo’yu ortasına alan öğrenci topluluğu gözlerini dikip söyleyeceklerini sabırsızlıkla bekledi. Grubun içinde boylarının kısa oluşundan dolayı onu göremeyenler önündekilerin omuzları üzerinden ayak parmaklarına basıp görmeye çabaladı. Sayıları yirmiye bulan bildiri dağıtacak genç kadın öğrenciler de onun hemen yanındaydı.

“Arkadaşlar!” dedi, tekrar yüksek bir sesle. “Buradaki arkadaş topluluğu üçe bölünerek bildiri dağıtımına başlayacak. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri Ağır arkadaşla kendi okullarında, Fen Fakültesi öğrencileri Bager arkadaşla, Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencileri de Doğan arkadaşla kendi okullarında bildiri dağıtımına başlayacak. Faşist saldırılar olursa geri çekilmek, kaçmak yok. Karşınıza kim çıkarsa çıksın ezip geçin. Geri çekilen ve kaçan devrimci değildir. Bu okulları faşistlere mezar yapacağız. Gruplar hemen ayrılıp kendi okullarına gitsin. Tüm arkadaşlara başarılar!”

Konuşması bittiğinde yüksek bir uğultu yayıldı bahçeye. Ardından gruplar ayrılarak kendi okullarına yürüdü. Her şey bir anda olup bitmişti. Ağır ve Bager’in gurubu ayrılınca Gazi Eğitim enstitüsünde bildiri dağıtacak olanlar Doğan’la birlikte okulun dört bir yanına dağıldı ve bildiri dağıtımına başladı. Siyasal Bilgiler Fakültesinden kendisiyle birlikte gelen grubu yanında tutup bildiri dağıtanları rahatlıkla gözleyeceği bahçedeki bir yere çekilerek bütün okulu denetim altına alacak bir pozisyon almayı

başardı. Sağına baktığında Kesire hemen yanı başındaydı. Yüzüne yayılan sıcak bir tebessümle Kesire'ye baktı bir an. Kesire de tebessümle karşılık verince, yine bakışlarını bildiri dağıtanlara çevirdi. Acımaya dönüşmüş olan önceki öfkesi, yeniden kabarmaya başladı Kesire'nin.

Önündeki bir grup arkadaşının ön kapıdan okulun içine girmesini izleyen Doğan, içeri geçmeden kapıya yakın duran öğrencilerin eline bildiri tutuşturmayı ihmal etmedi. Yeni içeri giren grupla birlikte okulun içinden küfür ve sloganlarla karışık bir gürültü koptu. Bir anda okulun içinden bir grup faşist okula girip bildiri dağıtmak isteyen devrimcilere saldırdı. Yeni içeri girmiş devrimciler, faşistlerin saldırısı karşısında okulun içinden dışına doğru çekilmekten başka çare bulamadı. Geri çekilenler kavga ede ede çekiliyor, faşistlerin yaygın bir saldırı yapmasını önlemeye çalışıyordu. Bulunduğu yerden kavgayı izleyen Apo, faşistlerin okulun içinde pusu kurduklarını ve içerde sayılarını fazlasıyla aşan faşist bir gücün bulunduğunu anlamakta gecikmedi. Bahçeye dağılarak bildiri dağıtan öğrencileri bir araya topladı, durumu izah ederek “içerde pusu atan faşistleri ne pahasına olursa olsun dağıtmayı ve okuldan atmayı mutlaka başarmalıyız” diyerek, yanındaki güçle birlikte iç kapının önüne doğru hızla hareket etti. Kapıya varmaya az bir mesafe kala çok sayıda faşist dışarı çıkmayı başarmış, bildiri dağıtan öğrencilere karşı üstünlük sağlamışlardı. İki genç kadın devrimci birkaç faşist tarafından yerde tekmedeniyor, kadınların çığlıkları bahçeye yayılıyordu. Apo'nun yanında duran Kesire, kendisine olan güvenle Şenay'ı ve birkaç genci alarak koştu, kaşla göz arasında kadınları tekmeleyen faşistlere yetiştii, yanındaki bir gencin elindeki zinciri kaparak faşistlerin suratlarına yapıştırmaya başladı. Birkaç faşist Doğan'ı arasına almış yumrukluyordu. Elinde sopa olan bir faşist arkadan yanaşarak Doğan'ın kafasına sopayla sertçe vurdu. Dengesini kaybeden Doğan yere yuvarlandı. Koşup yere düşen Doğan'a elindeki sopayla vurmaya devam eden faşisti bileğinden yakalayan Apo, faşistin yüzüne bir

yumruk vurdu, elindeki sopayı alarak faşistlerin içine daldı. Bir anda Apo'yla birlikte gelen güç takviyesiyle neye uğradığını anlamayan faşistler okulun içine kaçmaya çalıştı. Apo tarafından kurtarıldığını gören Doğan ayağa kalktı, kafasından üzerine süzülen kana aldırmadan Apo'nun yanında faşistlere karşı kavgaya devam etti. Güç üstünlüğünü ele geçiren devrimciler, Apo'nun öncülüğünde okulun içine girerek içerde pusu atmış faşistlere saldırıldı, çok geçmeden faşistler dağıtıldı ve yara bere içinde kaçmaları sağlandı.

Gazi Eğitim Enstitüsünde faşist saldırının kırılması ve faşistlerin kaçmasıyla grubunu bir araya topladı, gruba hitaben kısa bir konuşma yaparak grubu Yüksek Öğretmen Okuluna yönlendirmeyi hedefledi.

“Doğan arkadaşın kafasından aldığı yara ağır gibi görülüyor. O durumda olan arkadaşlar Doğan'la birlikte en yakın hastaneye giderek, yaralarına gerekli bakımı yaptırın. Diğer arkadaşların yarısı Fen fakültesine, kalan yarısı da benimle birlikte Yüksek Öğretmen Okuluna gelsin. Arkadaşların yardımına gidiyoruz” dedi gür bir sesle.

“Ben iyiyim, bir şeyim yok. Hafif bir kırık ve az bir kan akmış o kadar. Ben de Fen Fakültesine gidiyorum” dedi Doğan, Apo'ya yanaşarak.

“Çok şiddetli vurduklarını gördüm. Beyin kanaması olabilir. Onun için itiraz istemiyorum, hemen diğer yaralı arkadaşları alarak hastaneye gidiyorsun Doğan!” dedi kesin ve sert bir dille.

“Teşekkür ederim Apo, hayatımı kurtardın!” dedi Doğan, daha fazla ısrar etmeyerek. Onun kesin ve sert bir dille “İtiraz istemiyorum” sözlerini, o anki duruş ve mimiklerini savaş meydanındaki bir komutana benzeterek için için sevinmeden edemedi.

“Biz yoldaşız, gerektiğinde birbirimiz için ölmesini biliriz. Teşekkür gerektiren bir şey yok ortada” dedi, yanındaki gençlerle birlikte Yüksek Öğretmen Okuluna doğru hızlı adımlarla yürüdü. Yüksek Öğretmen Okuluna vardığında Ağır ve arkadaşları

faşistleri etkisiz hale getirmeyi başarmış, Fen Fakültesine gitmek için arkadaşlarını toparlamaya çalışıyordu. Yüzündeki kan kurumuş, elbiseleri yırtılmıştı. O anda Bager ve arkadaşları da Fen Fakültesindeki faşistleri etkisizleştirerek yanlarına doğru geliyordu. Nefes nefese kalmış bir öğrenci Apo'nun yanına geldi, "Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesindeki arkadaşlar zor durumda, acil yardım istiyorlar!" dedi. Kemal'in orada olduğunu anımsadığında, "Eğer Kemal yardım isteyecek durumdaysa, o zaman iş ciddidir. Ağır ve Bager'in gurubu Kemal Pir'e yardıma gidiyor. Ben ve grubum Ziraat Fakültesine gidiyoruz" dedi.

Konuşması biter bitmez tüm öğrenci grupları, söylenen okullara giderek faşistlerle çatışmaya devam etti. Grubuyla birlikte Ziraat fakültesine vardığında faşistlerle yaşanan kavga çatışma halini almıştı. Bir faşist elindeki on dörtlü silahıyla devrimcilerin üzerine rast gele ateş ediyordu. Silah sesiyle bir anda panik içine giren devrimciler eli boş olmanın çaresizliğiyle kendisini yere atıyor, ne yapacağını bilemez bir durumu yaşıyordu. Yanındaki grubun önünde neredeyse koşar gibi hızlı bir yürüyüşle ateş eden faşistin üstüne doğru giden Apo, bir yandan da yüksek ve gür sesiyle bağırdı. "Bekle geliyorum, alçak adam! Elindeki silahla kendini bir şey mi sanıyorsun!"

Silahlı faşistin üzerine yürüdüğünü gören devrimciler, bulundukları yerden faşistlere doğru saldırıya geçti, neye uğradığını şaşırان faşistler kurtuluşu kaçışmakta buldu. Arkadaşlarının kaçtığını gören silahlı faşist de ateşi kesti ve kaçmaktan başka elinden bir şeyin gelmeyeceğini görerek "tabana kuvvet" dercesine kaçtı. Okul bahçesinin dışına kadar faşistleri kovalayan devrimciler, okul bahçesinde toplanarak sloganları ve bir zafer kazanmanın coşkusuyla devrimci marşları haykırdı.

*** ** *

ADYÖD çatısı altında yürütölen çalışmalar bütün okullara dalga dalga yayıldı, çok zaman geçmeden etkilenmedik kimseyi

bırakmadı. Her okulun kantini, sınıfları, salonları, koridor ve bahçesiyle, bahçenin her bir köşesiyle yoğun tartışmaların yürütüldüğü, seminer ve panellerin verildiği, kitap alışverişlerinin yapıldığı, elden ele kitapların dolaştırıldığı mekânlara dönüştü. Her bir tartışma ve etkinlik, ideolojik ve siyasal eğitim işlevi gördü. Bütün bu etkinlikler ilkin Siyasal Bilgiler Fakültesinde başlar, jeneratörden kablolarla elektriğin yayılmasına benzer bir hızla birkaç saat geçmeden bütün üniversite ve fakültelere yayılırdı. Ankara'daki devrimci gençlik, devrimci düşüncelere karşı yılların verdiği susamışlığı gidermek için adeta gecikmiş bir Rönesans çağını yaşar; ideolojik ve felsefik konular kadar, süreç değerlendirmeleri ve siyasal-örgütsel sorunlarda yoğunca tartışılırdı.

Tüm farklı düşünce ve yapılar ADYÖD çatısı altında birleşti ama kendi içlerinde çok yoğun tartışmalar eksik olmadı. Genel anlamda öğrenci aydın gençliğin tümü “Devrimciyiz!” diyerek faşistlere karşı tek bir yumruk olup kavga ederken, kendi içlerinde amansız bir tartışmayı geliştirmekten geri durmadı. Cezaevinde temeli atılan farklı düşünsel gruplaşmalar, bu tartışmalarla taban bulmaya çalıştı. Bu yarış giderek gruplaşmanın zeminini oluşturdu. Lider olmayla uzaktan yakından ilgisi bulunmayan birçok kişi kendisini lider ilan etti. Kimisi Mahir'i, kimisi Deniz'i, kimisi İbo'yu taklit ederek yerine geçmenin hesabını yaptı. Biraz ağzı laf yapan, cezaevinde birkaç gün fazla yatan ya da darbe öncesi bu devrimci önderlerden birine biraz yakın olanlar kendi merkezli bir grup yaratma çabası içine girdi. Mirası paylaşma kavgasının bir tarafı olarak pusuda bekledi. Bunlardan kimisi kendisini mirasın gerçek sahibi gördü ve asıl hak edenin kendisi olduğunu alttan alta yaymaya çalıştı.

Tartışmalarda ele alınan konular genelde teorikti; devrim ve sosyalizm alanına giren bütün temel konular tartışılırdı. Başta Sovyet ve Çin devrimleri olmak üzere, SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) ve Çin Halk Cumhuriyeti'nde inşa edilen sosyalist sistemlerin nitelik ve karakteri her yönüyle irdelenir,

devlet ve ordu konusunun üzerinde önemle durulurdu. Milli Demokratik Devrim, Sosyalist Devrim, Legal-illegal mücadele biçimleri, yöntemleri ve birbiriyle ilişkileri, savaş ve savaşa karşı olma anlayışı, Gerilla ve halk savaşı tezleri, Ezen Ulus-Ezilen Ulus, Kürt sorunu vb. konular, vazgeçilmez temel tartışma konularının başında gelirdi.

Bu arada zaman ilerlemiş, aftan yararlanan DDKO(Doğu Devrimci Kültür Ocakları) tutukları da cezaevinden çıkmış, kendi içinde farklı gruplaşma eğilimleri ortaya çıkmaya başlamıştı. Bazı kişilikler etrafında yeni Kürt grupları oluşum sürecindeydi. Bunlar genellikle “Bizim Türkiye’yle bir ilişkimiz yok. Enerjimizi Türkiye’de tüketmek gereksizdir. Biz zaten Kürdistan’a gidecek ve mücadele edeceğiz” der, Türk soluyla ortaklaşan hiçbir eylem ve etkinliğe katılmazdı. Bu biçimde eylemlerden kaçır, zorunlu olmadıkça tartışmalardan da uzak dururdu. Her türlü eylem ve etkinlik kadar bütün ideolojik tartışmalara en etkin biçimde katılan Apo ve grubu olduğundan, diğer sol örgütlerle Apocu grup arasındaki ilişkiler hep saygılı biçimde sürerdi. Diğer Kürt gruplarının yaşam biçimi de elit, aristokrat, klasik feodal, küçük burjuva tarzda olurdu. Kürtlüğü, devletle sert bir mücadele yürütme yerine, Kürtlere iyilik yapar gibi bir havada yürütmek isterdi. Fobi gibi bir yaklaşımla hem sistem içinde yer alma ve yaşam kurma, hem de Kürtçülük yapma gibi bir eğilim etkiliydi. Ciddi bir araştırma ve incelemeye bilinç geliştirmez, piyasada bulunan birkaç kitap okumayla oluşan bilinci yeterli görür, çok yüzeysel ve sığ bir bilgi edinmenin ötesine geçmezdi.

ADYÖD kuruluş tartışmalarının en önemli konularından biri de çok geçmeden Kürt sorunu oldu ve her toplantıda Apo tarafından gündeme getirildi. Giderek ezen-ezilen ulus ve sömürgecilik tezlerine dönüşen Kürt sorununun nasıl çözüleceği konusu, Türkiye solu arasında düşünsel ayrılığın özünü oluşturdu.

Apo’nun Kürt sorununu ele alış biçimi, diğerlerinden tümenden ayrıydı. Diğer konularda görüş birliği olsa bile bu

konudaki görüş ayrılığı, varlığını her zaman korurdu. Türkiye'nin değişik yerlerinden gelmiş insanlardan, Kürtlerden haberi olmayanlar çoktu. Ana kucağından başlayan Türkleştirme gerçeği, okullarda beyinlere şırınga edilerek tek bilimsel tez gibi öğretilmişti. Böylece “homojen bir toplumuz ve hepimiz Türküz!” şeklindeki ırkçı şoven düşünce egemen hale getirilmişti. “Kürt de nereden çıktı, siz vatani bölüyorsunuz! Ne Kürdistan’ı, burası Türkiye!” denerek sol ve devrimcilik adına Türk sömürgeciliğinin yedeğine düşüldüğünün farkına varılmazdı. Kürtler Türkiye'nin her yerine yayılmadığından, Anadolu'nun bazı alanları da Kürt ve Kürdistan gerçeğinden habersiz yaşırdı. Okullarda öğretilen Türklükle böyle bir zihniyet dünyası oluşturulur, objektif olarak devrimciler eliyle de Kürdü inkâr siyaseti sürdürülürdü.

Yoğun ve kalabalık bir öğrenci kitlesinin katıldığı bir tartışmayı bitirdi ve Siyasal Bilgiler Fakültesinden caddeye çıktı. Kızılay'daki dolmuş durağına doğru yürüdüğünde gün batmış, yavaş yavaş Ankara'nın üzerine akşam karanlığı çökmüş, sonbaharın akşam serinliğini hissetmişti. Kalabalıklaşan caddelerin kaldırımlarında yürüyen insan kalabalığı, birbirine değmemek için alabildiğine dikkat ederdi. Küçük bir dalgınlık sonucu birbirine çarpan insanlar olduğunda ters bakışlar devreye girer, bazen kimi lümpenler tarafından “Çüşüş! Ayı!” sesleri yükselir, bazen karşılıklı “Pardon!” denilerek hoşgörü çerçevesinde geçiştirilir, bazen de kimi sarhoşlar tarafından kavga gerekçesi yapılırdı. Bunu bildiğinden, yürüdüğünde ne kadar derin düşüncelere dalarsa dalsın adımlarını dikkatle atar, bazen kendisine çarpan biri olduğunda hoşgörü göstererek geçip gider, böyle basit bir şeyden dolayı ortalıkta dolaşan ve belasını arayan serseri, lümpen takımıyla muhatap olmaktan kaçınırdı.

ADYÖD öncülüğünde yürütülen bu tartışmaların her geçen gün daha da yaygınlaşarak sürmesinden hoşnut olur, SBF'nin bu tartışmaların merkezi olmasını doğal görürdü. ADYÖD adına yürütülmüş olsa da bütün bu çalışmaların öncülüğünü yapan ve

doğrultu kazandıran kendisiydi. Bildiri dağıtımı ardından ADYÖD yönetiminin tümü eleştirildiği halde kendisinin ve görevli olduğu alanın başarılı görülmesiyle popülaritesi daha çok gelişti, ateş eden silahlı faşistin üzerine cesur ve korkusuzca yürümesi ve bozguna uğratılması, kulaktan kulağa yayıldı. En çok eleştirisi yapılan konu ise, Beşevler’de ve diğer okullarda bozguna uğratılan faşistlerin güç toplayarak Siyasal Bilgiler Fakültesine baskın düzenlemesi ve bahçedeki öğrenci kitlesini tarayarak bir öğrencinin yaralanmasına neden olan tedbirsizlikti.

Bu olumlu gelişmelerden dolayı ne kadar hoşnut olursa olsun içten içe zihniyet ve duygu dünyasını kemiren kaygı ve endişelerin önüne geçemedi. Faşistlerin silahlandırılması ve devrimcilerin üzerine saldırtılması, kaygı ve endişelerinin özünü oluşturdu. Kaygılanmasına neden olan bir başka konu ise, devrimci gençlik içinde yürütülen tartışmalar her geçen gün biraz daha birliğe değil, ayrılığa götüren bir rol oynuyordu. Bildiri dağıtımına dönük değerlendirmelerin yapıldığı ADYÖD yönetim toplantısında bu konular hakkında yaşadığı kaygıları genişçe dile getirdiği halde, yönetimin gerekli ciddiyeti göstermemesi, yaşadığı kaygıların katlanmasına yol açtı. Yönetim duyarsız olsa bile zaman kaybetmeden tedbir geliştirmek için Çirüsk, Ağır ve Bager’i eve çağırdı. Karanlığın iyice çöktüğü bir vakit eve vardığında çağrılan arkadaşları gelmişti.

“Merhaba!” dedi, içeri geçer geçmez. “Sanırım biraz beklettim sizleri. Geniş bir kitlenin katıldığı güzel bir tartışma vardı okul kantininde. Bitmeden bırakmak istemedim. Hazırsanız hemen konuşmaya başlayabiliriz!”

“Yemek hazır. Aç geleceğini bildiğimiz için yemeyerek seni bekledik. Eğer acele görüşeceğimiz bir konu yoksa önce yemek yiyelim” dedi Haki.

“Valla iyi olur, hepimiz açız! Şahsen ben sabah kahvaltısının üzerindeyim” dedi Çirüsk.

“Anlaşıldı, önce yemek yiyeceğiz. O halde vakit kaybetmeden hemen başlayalım yemeğe.”

Yemeğin ardından toplantıya geçerek gündeme ilişkin kısa bir açıklama yaptı ve sözü arkadaşlarına verdi. Öncelikle arkadaşlarının bu konulara nasıl yaklaştığını, yaklaşımlarındaki ciddiyet ve derinliğin düzeyini anlamak istedi. Her toplantıda ilk sözü kimin alacağı ve konuşacağı önem kazanırdı. Arkadaşlarına konuşmaları için söz hakkı verirken her birine ayrı ayrı bakar, içinden “Yine ilk sözü alıp konuşan Haki olacak!” diye geçirirdi. Kemal “konuşmayı başlat!” dercesine Haki’ye bakar, Çirüsk bakışlarını bağdaş kurmuş dizleri üzerindeki ellerine çevirir, Bager odanın penceresinden dışarıyı gözler, Ağır her an söz isteyip konuşacak gibi dururdu.

“Bildiğimiz gibi rejim krizi her geçen gün derinleşerek devam ediyor” dedi Haki, bir an bekleyip kimsenin söz istemediğini görünce. “Ecevit-Erbakan koalisyon hükümetinin istifa etmesi ve Sadi Irmak’a görev verilmesi üzerinden bir ay geçtiği halde halen yeni bir hükümet kurulabilmiş değil. Bu gidişle kolay kurulacağı da benzemiyor. Cumhurbaşkanı Korutürk bir Ecevit’e, bir Demirel’e hükümeti kurma görevi verdi ama ikisi de hükümeti kurma başarısı gösteremedi. Sanıyorum sistem krizi aşılmadığı sürece TBMM’nin mevcut bileşimi bir hükümet çıkarma iradesi gösteremeyecek. Faşist gürhunun silahlandırılarak devrimcilerin üzerine saldırtılması da bu krizli ortamın sonucu bence. Faşistler eliyle devrimcilerin bu sistem krizini devrim lehine dönüştürmesinin önüne geçilmek hedefleniyor. Bana öyle geliyor ki, krizi derinleştirerek milliyetçi şoven dalga güçlendirilmek ve MHP iktidara taşırılmak isteniyor...”

“Siyasal Bilgiler Fakültesine saldırma, öğrencileri tarama ve yaralanmanın olması ciddi bir durumdur. Faşistlerle devletin iç içe olduğunu ve devletin bu gücü verdiğini gösterir. Yoksa böyle bir saldırıya cesaret etmeleri mümkün değildir. Bu saldırı şuna da işaretler aynı zamanda; Siyasal gibi devrimcilerin karargâhı sayılan bir alana gelip hedef alacakları birini rahatlıkla vurabilirler. Bence buna karşı ciddi tedbirler alınmalıdır. Ayrıca

Arkadaş da bundan böyle yalnız gezmemelidir. Güvenlik açısından mutlaka bizlerden biri her zaman arkadaşla birlikte olmalıdır” dedi Kemal, ne zamandır bir türlü söyleyemediği Apo’nun güvenliği konusundaki düşüncelerini peş peşe sıraladı.

Kendisine dönük düşüncelerini ve kaygılarını ifade eden Kemal’e dikkatle baktı. Son derece ciddi ve içten, bir saldırı olasılığı karşısında duyacağı acının derinliğiyle yüklü bir ifade ve endişeye sahipti. İlk tanıştığı günlerde sol dirseği üzerine uzanmış kitap okurken sadece on beş dakikalık bir konuşma sonunda Kemal’in “Tamam, katılıyorum!” dediğini anımsadı, bu katılımın güçlü bir bilinçle donanıp sarsılmaz bir bağlılığa dönüştüğünü gördü ve sevindi.

“Hem Haki’ye hem de Arkadaşın güvenliğine ilişkin Kemal’in kaygısına ve önerisine katılıyorum. O sorumluluğu ben üstlenebilirim. Bizimle okuyan birkaç arkadaş daha görevlendirerek arkadaşın güvenliğini sağlayabiliriz” dedi Çirüsk, kendinden emin bir ifadeyle.

Ağır ve Bager de benzer düşünceler dile getirince toplamak için konuşmaya hazırlandığında, yeniden söz istediğini görünce ikinci defa konuşması için sözü Haki’ye verdi.

“Belki Bager ve Ağır dile getirir diye konuşmadım. Ama ben dile getirmek zorundayım. Çünkü oldukça önemli bir konudur. Ziraat Fakültesindeki bildiri dağıtma eyleminde arkadaşın silahsız ve korumasız bir halde silahla ateş eden bir faşistin üzerine yürümesi tehlikeli olmuştur. Faşist korkudan kaçmazsa hedef gözeterek arkadaşına ateş edebilir ve çok olumsuz bir sonuç yaşanabilirdi. Bu nedenle arkadaşın daha dikkatli olması gerektiğini düşünüyorum” dedi, saygılı bir ifadeyle.

“Sanırım başka konuşacak arkadaş yok galiba!” dedi, bakışlarını her arkadaşın üzerinde ayrı ayrı gezdirerek. “Önce güvenlik konusundan başlayayım o zaman. Arkadaşların eleştiri ve kaygılarını anlıyor ve büyük değer biçiyorum. Ama benimle ilgili gözden kaçırılan veya bilinmeyen kimi şeyler var. O nedenle açıklık getirmem gerekir. Unutmayın, en büyük güvenlik örgüt

gücüdür; kendini örgütlenme düzeyi ve yeteneğidir. Kişileri örgütleyerek örgüt gücü yaratmanın başlangıcındayız daha. Fakat örgütlenme konusuna gelince kendime biçtiğim rolden, Kürdistan ve Türkiye halklarına karşı duyduğum sorumluluktan dolayı kendimi her yönüyle örgütlemekle kalmıyor, sürekli uyanık ve tetikte yaşıyorum. ‘Mahirlerin, Denizlerin ve İbrahimlerin akıbetine uğramayacağım’ diye kendime sözüm var. Beni merak etmeyin, sadece kendimi koruma görevim yok, sizleri de halkı da koruma görevim ve sorumluluğum var. Ziraat Fakültesindeki olay ise sözünü ettiğim bu bilinçten ayrı değil. Kör bir cesaretle o silahlı faşistin üzerine gittiğimi mi sanıyorsunuz? Ya da çok cesur ve yiğit olduğum için mi? Daha çocukluğumun ilk günlerinde ve silah sesini ilk duyduğumda silahın ne kadar korkutucu bir şey olduğunu anladım ve silah görünce hep sakınır davrandım. Anlayacağınız o denli korkuyorum silahtan yani. Ama Ziraat Fakültesinde yaşadığımız o an, kılıç keskinliğinde kısa bir an’dı. Ya o kılıç keskinliğindeki anda doğru bir karar verecek, ya da bozguna uğrayan bir devrimci olacaktım. Göz açıp kapama süresi kadar kısa bir andı o an. Belki inanmayacaksınız ama o kısacık anda onlarca olasılık beynimden geçti ve bilincim o olasılıkların içinden en doğru davranışın geliştirdiğim davranış olacağını adeta fısıldadı. Bir bu; ikincisi ise, ateş eden faşistin eli korkudan titriyordu ve ateş ettiği mermileri saymışım, bağırıp üstüne gittiğimde son mermisi olduğunu biliyordum. Hedef gözeterek ateş etse bile, titreyen elleriyle üzerine giden benim gibi birini vuramayacağı kesindi. Üçüncüsü ise, faşizm sestem ve aydınlıktan korkar, unutmayın!” dedi, bir an duraksayarak. İlgiyle kendisini dinleyen arkadaşlarına baktı.

“Vay beel!” dedi Kemal, coşkun bir sesle. “Hiç bu boyutlu düşünmemiştim. Açık söylemek gerekirse kendimi cesur görürüm, o olayı duyduğumda benden daha cesurca dedim ve eleştirilecek bir yan görmedim. Bu nedenle Haki eleştirince anlam vermedim ve yadırgadım. Arkadaşın açıklamaları benim

için çok önemli bir ders oldu. O anlatımlardan hareketle bendeki cesaretin kör cesaret olduğunu fark ediyorum.”

“Erken sonuç çıkarman güzel Kemal! Bilinçle donatırsan o cesaretle başaramayacağın bir şey olmaz, bunu bilesin yani!” dedi, Kemal’in gülümseyen yüzüne bakarak. “Esas konuya geçiyorum: Kitleleri devrimin yedeği haline getiren koşullar, bu rejim kriziyle daha çok ortaya çıkmaktadır. Devrimcilerin örgütlenerek bu krizi yönetecek duruma gelmelerini engellemek için yeni bir darbe yapma koşulları da yoktur. Geriye faşist çeteleri harekete geçirmek ve kitlelerde yeni bir algı yaratmak kalıyor. Bu nedenle faşist çete saldırılarının yoğunlaşacağı ve her türlü provokasyonun geliştirileceği bir sürece giriyoruz. Bundan böyle her arkadaşın geliştirilecek provokasyonlara karşı sürekli uyanık olması ve oyuna gelmemesi gerekir. Yine bu amaçla okullardaki öğrenci yapısını eğitmek ve duyarlı hale getirmek vaz geçilmeyen görevlerimizden biri olmalıdır. Diğer önemli bir nokta ise, bu evde kalışımızın süresi bayağı uzadı. Yaratılan yeni ilişkilerden dolayı ihtiyaçlarımıza da cevap vermiyor. Hem güvenlik hem de büyüyen ihtiyaçlarımızdan dolayı bu evi boşaltmak gerek. Zaman geçirmeden yapalım bunu. İki ev tutalım, birinde ben Çirüsk ve Ağır kalırız; diğerinde Haki, Kemal ve Bager. Bu düzenlemeye göre yurtlarda kalanlar yurttan ayrılıp eve yerleşecek. Diğer önemli bir nokta ise, sol ve devrimci gençlik arasında yürütülen tartışmaların giderek ayrılma ve parçalanmaya doğru evrilmeye başladığıdır. Bunun önüne geçebilir miyiz? Türkiye devrimine öncülük edecek birleşik bir cephe yaratarsak olabilir ama mevcut yapılar buna da fazla gelmez. Bizim görevimiz her koşulda birliği ve birlikte mücadeleli savunmak, ayrışma ve parçalanmanın önüne geçmek olmalıdır. Önüne geçemezsek, kendi bağımsız duruşumuzu ve yürüyüşümüzü geliştirmenin tedbirlerini şimdiden alırsak. Her arkadaş bu konuda da yoğunlaşmalı. Ayrıca burada oluşturduğumuz komün yaşamını, yeni tutacağımız tüm evlerde yaşatmalıyız.”

“Haki ile Bager’in tutacağı yeni eve geçmeyeceğim. Okulu bırakmak, gecekondlu mahallelerine giderek halkla birlikte yaşamak ve onların içinde, onlarla birlikte devrimcilik yapmak istiyorum. Ne zamandır bu konuda yoğunlaşıyordum. Kendimde bir kararlaşma yaratmışım. Sadece uygulama konusunu erteliyordum. Madem ev boşalacak ve ayrılacağız, o zaman daha fazla ertelemeye gerek yok” dedi Kemal, kendinden emin bir sesle.

“Bence Kemal’in kararı yanlış! Devrimcilik yapmak için okulu bırakmak gerekmiyor. Okulu bitirmek de devrimcilik önünde engel değil” dedi Çirüsk, araya girerek.

Agır, Bager ve Haki’nin de Kemal’in kararına karşı lehte veya aleyhte konuşmak istediğini görünce, kimseye söz vermeden konuyu bağlamak istedi.

“Kemal’in kendisine dönük aldığı karar konusunda bizim bir şey söylemeye hakkımız yok. Kendi özgür iradesiyle kendi geleceğine dönük aldığı bir karardır. En önemlisi de kararını bize bildiriyor. Üzerinde tartışmamız veya görüş belirtmemiz için öneri olarak sunup ‘Ben böyle düşünüyorum, siz ne diyorsunuz’ demediğinden, düşünce belirtmemiz ve tartışmaya açmamız gerçekçi değil. Ayrıca Kemal’in verdiği kararı ben de doğru buluyorum. Devrim koşulları dayattığında hepimiz okulları bırakacağız. Hatta yalnız okulları değil, her şeyimizi bırakacak, sadece devrim ve halk için yaşayacağız. Aslında şimdiden durumumuz biraz böyledir. Bu ilk adımı atmaya cesaret ettiği için Kemal’i caydırmak değil, kutlamalıyız bence.”

Kemal’in aldığı karar konusunda yaptığı açıklamalarla konu kapandı ama Çirüsk, yeterince ikna olmadı. Başka bir konuya geçen Apo, süreç ve sürecin olası tehlikelerine değindikten sonra toplantıyı bitirdi, Çirüsk ve Agır kaldıkları yurtlara gitmek için evden ayrıldı.

Toplantının üzerinden birkaç gün geçmeden harıl harıl ev arayan Çirüsk’la Agır, Yukarı Ayrancı’dan Dikmen’e doğru çıkarken Topal Osman durağının hemen alt tarafında bir

apartmanın bodrum katındaki daireyi kiraladı. O zamana dek Çirüsk’la Ağır’ın kaldıkları bir evleri yoktu. Genelde yurttta kalır, bazen arkadaşlarının evine, bazen de kaçak olarak yurtların birinde birkaç gün geçirirlerdi. Her biri farklı bir okulda okuduğundan hem Apo’yu hem de birbirlerini sık görmezlerdi. Evi tuttuktan sonra yaşamları biraz düzene girecek, birbirini görme ve ortak hareket etme olanağı gelişecekti.

Haki ve Bager ise Dikimevi’nde daha önce Fen Fakültesinde okuyan öğrencilerin kaldığı ve yeni boşalttıkları bir eve geçtiler. Haki, Bager, Hasan adındaki Vartolu bir öğrenci ve Egeli iki öğrenciyle birlikte aynı evde beş kişi beraber kalmaya başladılar. Birlikte kaldıkları Egeli iki öğrenci, Aydın Öğretmen Okulu’ndan gelmişlerdi.

Önceki evleri boşalınca yeni eve taşınmayan Kemal bazen Tuzluca’yı’a, bazen de Şentepe’ye gider, yeni tanıdığı gençlerle birlikte kalırdı. Okuldan ayrılma kararını vermesine neden olan en önemli etken, profesyonel devrimcilik yapma düşüncesi idi. “Profesyonel devrimcilik yapmak için başta okul olmak üzere tüm bağlarımı koparıp atıyorum!” deme yerine, daha mütevazı bir şeyler söylemeyi yeğlemişti. Tüm bağlarını koparmış, kendini halka ve devrime adanmış Apo’nun yanında böyle iddialı büyük sözler etme hakkını kendinde görmemişti. Verdiği kararı savunan Apo’nun konuşmasından, kendisini çok iyi anladığına inanmış ve “Arkadaş beni anladı, içimden geçeni okudu!” demişti. Kaldıkları evden ayrılarak başka arkadaşlarla başka eve geçme düşüncesine pek anlam veremese de “Arkadaşın bir bildiği var muhakkak! Yeri ve zamanı gelince bize söyler!” diyerek, üzerinde düşünme gereği duymadı. Acaba Apo bu konuda Haki’yle daha önce konuşmuş muydu, Haki ne düşünürdü gibi sorular da kafasına takılmıyor değildi.

Yeni tutulan Yukarı Ayrancı’daki eve giden Apo, bundan sonraki çalışma tarzını ve yöntemini de önemli oranda belirlemişti. ADYÖD çalışmasıyla kendi grup çalışmasını iç içe yürütecekti. Şimdiye dek ADYÖD adına yürütülen çalışmalar

belirleyici, kendi grubunu oluşturma çalışmaları taliydi. ADYÖD'ün resmi başkanı TSİP'li biri olsa da fiiliyat da ve pratikte başkanlığı yürüten kendisiydi. Bundan böyle de bu çalışma asli çalışması olacak, devrimci kadrolar yaratma çalışmasına ağırlık verecekti. Yaratacağı kadrolara öyle bir nitelik kazandırmalıydı ki, koşullar birlikte ve ortak devrim mücadelesine olanak tanırsa Türkiye Devriminin; eğer sol içindeki bölünme derinleşir, birlikte ve ortak devrim mücadelesini yürütmenin olanakları ortadan kalkarsa kendi grubunun ve Kürdistan Devriminin kadroları olacaktı. Haki ve Kemal kadrolaştırma çalışmasında önemli bir deneyim kazanmış, Türkiye Devriminin öncü kadroları olma düzeyine gelmişlerdi. Bager henüz kadrolaşma düzeyine gelmese de iyi bir kadro adayı olma potansiyeline sahipti. Haki'nin yanında kalması, ona çok şey kazandıracaktı. Ayrı eve çıkarak onlardan ayrılmayla kendi ayakları üzerinde durmaları ve geleceklerine dönük kendi kararlarını özgürce vermelerinin önünü açmıştı. Haki ve Kemal'in vereceği karar hangi yönde olursa saygı duyacak ve tartışmayacaktı. Çirüsk ve Ağır üzerinde daha iyi durmak ve Kürdistan Devriminin öncü kadroları haline gelmelerini sağlamak için yanına almayı ve birlikte kalmayı planlamıştı. Bundan böyle bu planı yaşama geçirecekti.

Yukarı Ayrancı'daki yeni evlerinin üst tarafında bulunan birçok ülkenin büyükelçilikleriyle kaldıkları evin arasında birkaç sokak bulunurdu. Çirüsk evi tutmadan önce adresi söylediğinde "Bizim ev de Kürdistan Büyükelçiliği olur!" diye içinden geçirmişti. Böyle bir yerde ev tutmak güvenlik açısından bir yönüyle olumluydu. Sürekli güvenlik tedbirleri bulunduğundan hedef haline getirilmesini kolay kolay göze alamazlardı. Bir başka yönüyle ise büyükelçilerin güvenliğini sağlama açısından o çevrede oturan veya yeni taşınanlar sürekli güvenlik soruşturmasına tabi tutulur ve denetim altına alınırdı. Bu da orada oturmanın dezavantajıydı. Her iki durumu da sürekli göz önünde bulundurarak hareket etmek zorunda kalması, duygularının her

an canlı tutulması gerektiğini sağlayacaktı. Böylece sürekli tetikte yaşama yetisi daha çok gelişecek ve yeni deneyimler kazanacaktı.

Eve vardığında akşam olmamıştı daha. Salonun bir köşesinde Çirüsk, bir köşesinde Ağır, ellerine aldıkları kitabı okuyorlardı. İçeri girdiğinde toparlanıp oturushlarına çeki düzen verdiler.

“Geçen tartışmamızda Kemal’in verdiği karar hakkında söylediklerim seni ikna etmedi sanırım. Öyle değil mi?” dedi Çirüsk’a, salona geçip oturduktan hemen sonra.

“Öyle!” dedi, başını okuduğu kitaptan kaldırarak. “Bence okul okumak devrimcilik önünde engel değil. Hatta okulu bitirip bir statü sahibi olmak da devrim önünde engel olmamalı. Dünya devrimlerinde bunun örnekleri çok!”

“Demek öyle, sen ne diyorsun Ağır? Çirüsk’la benzer mi düşünüyorsun?”

“Yok!” dedi, bir an duraksadıktan, bir iki öksürüp boğazını temizledikten sonra. “Bence Kemal arkadaşın kararı doğru ve sizin yaptığınız açıklama da yerindeydi. Devrimciler için okul amaç değil, araçtır. Amaçlarına hizmet ettiği sürece okur, amaçlarına hizmet etmekten çıktığı anda okulu bırakırlar. Kaldı ki, okulları asimilasyon merkezi olarak görüyorsak, bu çok daha böyledir.”

“Öyle diyorsun demek. Devrim kurulu sistemi ret etme, yıkma ve yerine sosyalist bir sistemi yaratma ise o zaman sistemin tüm verili yaşam biçimlerini ret etmek ve alternatifini yaratarak yaşamak devrimin en temel önceliğidir. Devrim, yaşamın her anını, her ilişkisini, her biçimini kapsar. Öncelikle devrim kişilikte yaşanandır. Kişiliğinde devrim yapamayanlar ne devrimci olabilirler ne de devrim yapma iddiasında samimidirler. Hem iliklerine kadar sistemi ve sistemin kişilikte yarattığı alışkanlıklarla yaşamak, hem devrimciyim demek kendini kandırmaktır. Kurulacak olan devrimci arkadaşlık veya yoldaşlık denilen şey için de bu dediklerim geçerlidir. Haki ve Kemal’le nasıl bir arkadaşlık yarattım, sürdürdüm; sizlerle nasıl bir

arkadaşlık yaratmak ve sürdürmek istiyorum konusunda düşünceleriniz netleşmezse benimle arkadaşlık yapmanız çok zor olur. Yani sistemin verili arkadaşlığını ararsanız bende yok, şimdiden diyeyim!” dedi, bir an duraksayarak. Bir Çirüsk’a, bir Ağır’a baktı güleç bir yüzle. Çirüsk başını önüne eğmiş düşünüyor, Ağır dikkatle dinleyerek söylenenlerin anlam derinliğine ulaşmaya çalışıyordu.

“Bizim arkadaşlık arayışımızın anlamı, binlerce yıldan beri çok köhne ve bana göre ret edilmesi gereken ilişkinin, yaşam felsefesinin, siyasetin, geleneğin, ahlakın yerine bizim bunlara yeni bir somutluk ve anlam verme çabamızın bir gereği olmasıdır. Şunu söylemeye çalışıyorum; en özgür olanı bulmaya çalışırken, anlamak ve örgütlemek, devrimci faaliyetimizin en hassas bir kısmını oluşturmaktadır. Eğer siz, sizdeki ulusal dağınıklığı ve toplumsal çözülüşü daha iyi anlarsanız, çıkarmanız gereken sonuç, yoldaşlığa ve örgüt ilişkilerine vereceğiniz ağırlık olmalıdır. Buna göre birilerini değerlendirmek zor değil. İlişki ve örgüt düzeyinize bakarım; derin ve radikal değilse, bu ilkelin tekidir derim. Neden? Çünkü birkaç ucuz ilişkiyle tatmin olmuştur. Ulusal düzeyde örgüt ve ilişki aramıyor. Benim için bunun sıradan bir kişi olacağı açıktır...”

** ** *

Akşam karanlığı çöktüğünde doğudan yaklaşan karanlık ağır bulutlar, ölgün bir ışıkla parıldayan ayı maskeleydi. Gökyüzü ilerleyen kapkara bulutlarla kararırken, uzaklarda bir yerde çakan şimşegin parıldamasıyla, bulutlardan vahşi bir aslanın homurtusuna benzeyen sesler yayıldı. O anda siyah bulutlar yere ulaşan bir şimşekle yarıldı ve ardından şiddetli bir gök gürültüsü duyuldu.

Uzun zamandır beklenen fırtına patlamak üzereydi. Rüzgârla huzursuzluk içinde sallanan ağaç tepelerinin üzerinde ilerleyen bulutlar, çakan şimşekle aydınlandı. Caddeler, sokaklar,

evler, dükkânlar ve göze çarpan her şey, biraz öncenin ay ışığındaki durgun, boğucu havasından çok farklı göründü. Tabelalar aniden bir kâbustan uyanmışçasına sallanıp tangırdadı; açık kapı ve pencereler huzursuzluk içinde çarptı. Gelen fırtınanın endişesiyle yoldan gelip geçen kişiler, sanki arkalarından kovalayan varmışçasına köşeleri dönüp kayboldu.

Alnına değen bir iki damladan her an yağacak olan şiddetli yağmura yakalanmamak için yürüyüşünü hızlandırdı. Ulus'taki tren garı halen uzak olsa da hızlı bir yürüyüşle en çok on beş dakikada ulaşabileceğini hesapladı. Sokak ve caddeler giderek tenhalaştı, seyrekte olsa çakan şimşekler bir anda etrafı aydınlığa kesti ve kayboldu. Hızlı adımlarla yürürken, beynine üşüşen sorunlara kaydı düşünceleri. Sistem krizi derinleştikçe faşist saldırılar yoğunlaşmış, devrimci gençliğin mücadelesine dönük baskıların dozu artmıştı. Buna rağmen devrimci gençlik mücadelesi yürütülen tartışmalarla her geçen gün biraz daha belli bir bilince kavuşmuş, kazanılan deneyimlerle yeni biçimler olarak devam edeceği bir mecraya girmişti. ADYÖD'ün oluşumundan sonra çok geçmeden İstanbul'da önce İYÖD (İstanbul Yüksek Öğrenim Derneği)'nin kuruluş çalışmaları yürütülmüş; ardından Erzurum'da EYÖD (Erzurum Yüksek Öğrenim Derneği) oluşmuştu. Peş peşe kuruluşu yapılan bu dernekler, Devrimci Gençlik Hareketinin mücadelesine damgasını vuran dönemin temel mücadele aracıydı.

İstanbul'da İYÖD'ün kuruluş çalışmaları bitirildikten ve kuruluş kongresinin tarihi netleştikten sonra ADYÖD'ü temsilen bir heyetin kuruluş kongresine katılması istendi. ADYÖD yönetimi içinde yapılan tartışma sonucu kendisinin öncülüğünde ADYÖD delegelerinden belirlenmiş beş kişiyle bir heyet olarak kuruluş kongresine katılması kararlaştırıldı. Heyette yer alacak delegelerden biri de Küçük İso'ydu.

Mücadeleyle örülü zorlu geçen bir yıl daha geride kalıyordu. Yeni yıla girerken, son günleri yaşanan yılın tüm çalışmaları geçti gözlerinin önünden. “Öyle anlaşıyor ki, önümüzdeki yıl daha

zorlu geçecek. Kürdistanî grubun temellerini güçlendirmeye çalışsam da bu yıl benim kendimi tümüyle Türkiye devrimine adadığım bir yıl oldu.1975 yılı, bu yılki çabalarımı katlayarak kendimi Türkiye devrimine adayacağım ikinci yıl olacak. Devrimin geliştiği her yeni an, yeni görevler ve yeni sorumluluklar beni bekleyecek; her yeni bir an'a girerken omuzlarımdaki devrim yükü katlanarak ağırlaşacak; biraz daha kendim olmaktan çıkarak toplumsallaşacak ve giderek tepeden tırnağa devrim kesileceğim" diye düşündü.

Gara yaklaştığında kendisine dönük düşüncelerini Küçük İso'ya çevirdi. Küçük İso, tanıdığından beri sıcak, içten ve samimi yaklaşan Bingöllü Kürt öğrencilerden biriydi. Böylesi olumlu özelliklere rağmen görev, sorumluluk ve rol üstlenmekten kaçınırdı. Kendisine hep yakın durmak ister ama en yakın durduğu zamanlarda bile araya aşılmaz bir mesafe koyarak uzak durmayı başarırdı. Araya koyduğu mesafe, bazı aristokrat ağa çocukları gibi üstten bakan, beğenmeyen, ukala yaklaşan, her şeyin kendi merkezinde dönmesini sağlamaya çalışan biçiminde değildi. İçinden geldiği sınıfsal yapısı da aristokrat ağa çocukları gibi tutumlar takınmasına el vermezdi. Ankara'ya geldiğinden beri Bingöllü aristokrat ağa çocuklarıyla birlikte aynı evde kalır ama onları taklit eden bir yaklaşımı da olmazdı. Sahip olduğu sosyal yapısı orta sınıf özellikleri taşısa da emekçi kesimlere çok daha yakın dururdu. Zerug ve Mütevelizade gibi aristokrat ağa çocuklarıyla aynı evde kalmasının en büyük nedeninin bir boyutu hemşehricilik iken, diğer boyutu aile olanaklarının ayrı evde kalmasına olanak vermemesiydi. Sık sık evlerine gider, bazen birlikte kaldığı aristokrat ağa çocuklarının Küçük İso'yu aşağılayan yaklaşımlarına tanık olur, hemen uygun bir dille müdahale ederek onları uyarır, bu nedenle yanında Küçük İso'ya karşı ileri geri konuşmaktan kaçınırlardı. "Bu aristokrat, ağa çocuklarında, bu ilkel milliyetçilerde ne buluyorsun İso? Fırsat buldukça seni eziyorlar, aşağılıyorlar. Bunlara katlanmaya mecbur değilsin. Bunlara katlanmaktansa bir yurttan kalabilirsin

mesela. Ya da birlikte kalabileceğin başka arkadaşlar da bulabilirsin. İstersen gel yanımızda kal!” demişti bir defasında.

“Amaan! Boş ver be Abdullah arkadaş! Ekmek elden su gölden yapıyorum. Söyledikleri bir iki sözden ne çıkar! Senin yanında kalmayı isterim ama sen de çok tehlikelisin! Ne zaman ne olacağın hiç belli olmaz valla! Sadece Kürdistan için yaşıyorsun. Senin yanına gelen de Kürdistan için yaşamak zorunda. Hele dur be, şunun şurasında bir yılım bile kalmadı. Okul bitene kadar dayansam yeterlidir. Ondan sonra bir yere atandım mı, hayatım kurtulur. Sen bir de o zaman gel beni gör, bak nasıl da bana şimdi üstten bakan bu ağa çocukları esas duruşa geçerler mi geçmezler mi?” demişti, şakayla karışık. Ardından, atandıktan sonra onlar makamına geldiklerinde nasıl davranacaklarını taklit ederek alaya almaya başlamış ve konuyu geçiştirmişti.

Tanıdığından beri tüm davranışlarını gözden geçirdi. Kızdığını, takılmaları ya da aşağılamalara karşı tepki gösterdiğini hiç görmemişti. En ciddi şeyi anında şakaya vurması ve geçiştirmesi, en gergin ortamı şaka ve gırgıra alan sözleriyle yumuşatması, temel davranışları olarak dikkatini çekmişti. Evlerine gidip geldiğinde diğerleriyle tartışırda ama en fazla ilgiyi Küçük İso’ya gösterir ve kazanmaya çalışırda. Sadece bu özellikleriyle değil, yalan ve dolandan uzak durması, dürüst davranması gibi özellikleriyle de gittiği ortamlarda kendisini sevdirmeyi başarırdı. Okuduğu Yüksek Mühendislik Okulunda ADYÖD delegeesi olarak seçilmesi de bu özelliklerinden ve seviliyor oluşundan kaynaklanmıştı. Yoksa öyle gözle görülür ideolojik, siyasal bir duruş sergilemesinden dolayı değildi.

Tanıyan her kes Küçük İso’yu her şeyi şakaya ve gırgıra alan özelliklerinden dolayı gamsız, kedersiz, kaygısız, günübirlik, “nerde akşam orada sabah!” felsefesiyle yaşayan biri olarak bilirdi. Yıllardır birlikte kaldıkları aristokrat ağa çocukları da Küçük İso’yu o şekilde bilir ve yaklaşırdı. Bir defasında yaptığı uyarılara karşı “Bu adam boş-beleş yaşamaya alışmış Apo,

haddini bilmezse bir gün başımıza çıkar!” demişti Mütevelizade gülerek. Kedersiz, gamsız, boş-beleş yaşayan Kürdü, insanları, insanlardaki bu özellikleri iyi tanırđı. Küçük İso’nun bu türden insanların sınıfına girdiğini düşünmezdi. Kendine özgüydü daha çok. Gerektiğinde son derece ciddi olabilir, yeri geldiğinde zekâ ve yetenekleriyle, zamanında ve yerinde konuşmasıyla çevresini hayran bırakan davranışlar sergilerdi.

Gara girdiğinde Küçük İso ve diğler delegeleri girişte bekler buldu. “Merhaba Abdullah arkadaş, her zaman ki gibi dakiksin!” dedi Küçük İso, elini uzatıp gülümseyerek. Uzatılan eli tuttu, diğler delege arkadaşlarıyla da ayrı ayrı tokalaşıp ayaküstü hal-hatır sordu. İstanbul’a gidecek tren hareket etmek üzereydi. Kompartıman görevlisinin “İstanbul’a gidecek yolcular trene binsin, kimse kalmasın!” diye bağırmasıyla, trene bindiler. Her biri ayrı ayrı kendi parasıyla tren biletini kesmişti önceden. Trene bindiklerinde boş olan bir vagona geçerek oturdular. Bazen vagona gelip oturmak isteyen birileri olduğunda vagonun kapısını açar açmaz içerdeki gençleri görüp başını geri çeker, giderdi.

Bindikleri tren, Ankara-İstanbul arası yeni sefere konulmuş eskisine göre daha hızlı olan bir trendi. Akşam saat dokuzda hareket eden tren, düdük çala çala yavaşça gardan çıktı, giderek hızını artırdı. Yanında oturduğu pencereden akşam karanlığına dalan gözleri, trenin hızı ve gecenin karanlığından dolayı, fazla bir şey göremiyordu. Ankara bozkırlarının çekici güzellikleri de görülüyordu, gecenin zifiri karanlığından dolayı. Pencereden bakınca sadece göz alabildiğine derinleşen, her şeyin üstünü örtmüş kalın ve kapkaranlık bir perde gibi duran geceydi. Bakışlarını vagona çevirdiğinde arkadaşları ağızını açmış Küçük İso’yu dinliyordu. Küçük İso;

“Bizim Bingöllü iki Zaza Kürt trene binmiş, Ankara’dan Amed’e gidiyorlar. Yemek çıkınlarında birkaç baş kuru soğan, ekmek, salatalık ve domates var. Yanlarında da bürokratlara benzer yaşlıca bir adam oturuyor. Birkaç saat birlikte yol alıyorlar. İkisi Zazaca kendi aralarında durmadan konuşuyor.

Yanlarında oturan Ankaralı ‘öf-küf!’ yapıyor ama ses çıkarmıyor. Bir süre sonra bizim Zazalar acıkınca yemek çıkını açıp vagonun ortasına seriyor. İki baş soğanı yere koyarak yumruğuyla kırıyor. Ardından yanlarındaki Ankaralıya yarı Kürtçe, yarı Türkçe konuşarak yemeğe davet ediyor. Ankaralı teşekkür ederek ‘ülserim var, afiyet olsun, ben yemeyeceğim!’ diyor. Çantasından çıkardığı bisküviden bir tane ağzına atıp yemeye başlıyor. Bunlar ülserin ne olduğunu bilmediği için adam yemeye başlayınca ülseri bisküvi sanıyor. Bizim Zazalardan biri hemen adama dönüp konuşmaya başlıyor; ‘Baba, senin ülser seni doyurmaz. Gel bizimle bu güzel sebzeleri ye. Soğanın cücüğünü de sana verelim. Senin ülseri sonra beraber yeriz, kêf niyetine yani!’ diyor.”

Küçük İso daha öyküsüne noktayı koymadan arkadaşları bastı kahkahayı. Apo’da güldü onlarla birlikte. Küçük İso’nun kahkahası, sanki başka birisi anlatmış gibi herkesten fazla yüksek sesle sürüyordu. “İyi ki yanımızdasın İso, senin bu espri ve öğretici öykülerin de olmasaydı bu yolculuk bitmezdi valla!” dedi arkadaşlarından biri.

“Trene binip kör olan adam öyküsü varmış İso, o öyküyü anlatsana” dedi Apo, güleç bir ifadeyle.

“Hay hay, sen istersin de ben anlatmaz mıyım” dedi, Apo’nun isteminden dolayı sevincini gizleme gereği duymadan.

“Yine bizim iki Kürt, bu defa Urfalı olsun bu iki Kürt, imkânı yok Bingöllü olmaz! Mavi trene binmiş, bizim gibi Ankara’dan İstanbul’a gidiyorlar. Biliyorsunuz Eskişehir-Bilecik arası çok tünel var. Tünelleri de çok uzun. Biri bitiyor, bir başka tünele giriliyor. Bilecik’e doğru yaklaşan tren, birbiri ardına gelen tünellerden birine girmek üzeredir. İki Kürdün yanında tanımadıkları memura benzeyen biri var. Dizlerinin üzerine koyduğu çantasından birkaç muz çıkarıyor. Birer muz bizim Urfalı Kürtlere veriyor. Bizim Urfalı Kürtler ellerine aldıkları muzı ilk kez gördüklerinden ne olduğunu bilmiyorlar. Ellerinde evirip çeviriyor, neresinden veya nasıl yeneceğini anlamaya çalışıyorlar. O ara biri, muzı veren adama bakıyor. Adam muzı

kabuklarından güzelce soyuyor ve kibarca yemeye başlıyor. Bizim Kürt de adamın yaptığı gibi muzı soyup ağzına götürüyor ve bir dilim keserek yemeye başlıyor. Tren birden tünele giriyor. Bir anda her taraf zifiri karanlığa kesiyor ve göz gözü görmez oluyor. Muzu yiyen bizim Urfalı Kürt hemen panik içinde yanındakine bağıyor. ‘Ula Miho, yeme onu, ben yedim kör oldum! Bari sen kör olma!’”

Yine her kes basıyor kahkahayı. Apo da esprili öyküye gülüyor. Bir süre devam ediyor gülüşmeler ve birbirine takılmalar. “Dikkatinizi çekti mi arkadaşlar? Bu türden esprili öykü veya fıkraların tümü ya Kürtler ya da Lazlar üzerinedir. Böyle Türkleri de bilinçsiz, görgsüz, Allah’ın cahili ve kurro olarak gösteren, yani aşağılayan fıkralar veya öyküler var mı? Doğrusunu isterseniz ben daha duymadım” dedi Apo, gülüşmeler kesilince.

“Valla doğru diyorsun! Hiç böyle düşünmemiştim. Ben de böyle bir fıkra duymadım” dedi, delegelerden en çok kahkaha atanı.

“Ama Almanlar içinde Türklere dönük bu tür fıkralar çok mesela. Türklerin Kürtler ve Lazlar için yarattıkları aşağılama içeren bu tür fıkralardan çok daha fazlasını, Almanlar Türkler için üretmiş ve söylüyor. Bundan çıkaracağımız sonuç şu olmalı; bu tür fıkra ve öyküler o halkların kendi kültürel edebî üretimlerinin bir sonucu olarak geliştirilmez. Egemen güçler, yaşadıkları yükseklik kompleksinin bir sonucu olarak ezilen halkların aşağılık kompleksini sürekli canlı tutmak ve körüklemek için bu tür şeyleri uydurur ve yayarlar. Bununla kendi halkı içinde nasıl soylu asil bir kana, asil bir soya, asil bir ulusal kimliğe, asil bir tarihe ve kültüre sahip olduklarının algısını geliştirir, ırkçı şoven ideolojilerinin temeli haline getirirler. Ezilen halkların bir işe yaramadığı, hep köle kalmaya ve köle yaşamaya mahkûm oldukları algısını yaratır, bu algıyı sürekli canlı tutarlar. Dikkat ederseniz bu tür fıkra ve öyküleri dinlerken veya anlatırken bizler de tepkisel bir refleks, bir yadırgama veya karşı çıkma

gerçekleşmiyor. Doğal karşılıyoruz daha çok. ‘Biz Kürtler veya Lazlar böyleyiz!’ diye düşünür, Türklerden daha fazla bu fıkraları biz anlatır ve kahkahalar atarız. Bu, sömürgeci zihniyeti ne denli içselleştirdiğimizin göstergesi değil mi?’ dedi Apo, tek tek arkadaşlarına bakıp, neler düşündüğünü anlamaya çalışarak.

“Sen de her şeyi ideolojik-siyasal süzgecinden geçiriyorsun! Seni tanıdığımdan beri bu süzgecinden geçirmeyi gözden kaçırdığın iğne ucu kadar küçücük bir şeyin olduğunu görmedim. Bilseydim anlatmazdım. Biraz zaman geçirmek, biraz da gülmek ve stres atmak için bu fıkraları anlattım” dedi Küçük İso sitem ve alınmış bir sesle.

“Hemen alınma İso, bunları sen üretmiş ve söylüyorsun diye belirtmedim zaten. Eleştirilerim bu tarzda değil. Benim de güldüğüm dikkatini çekmiştir mutlaka. Sömürgeci zihniyetin içselleştirilmesi, yaşamımızın her anına sinen tüm davranış kalıplarımızın, tüm söylemlerimizin içselleşen bu zihniyet tarafından söylenmesi ve anı anına üretilmesine dikkat çekmek istedim. Bu nedenle her şeyimize eleştirel yaklaşmaz ve kendimizi ulusal toplumsal gerçekliğimiz doğrultusunda yeniden yapılandırmazsak, taşıdığımız sömürgeci zihniyetle farkında olmadan sömürgeciliğin yedeğine düşmüş oluruz.”

Apo’nun bu tespitleri üzerine bir süre daha ateşli tartışma ve konuşmalar yapıldı. Tren yolculuğuyla geçen gece ilerliyordu. Yolculuk uzadıkça ve gece ilerledikçe her kesin üzerine bir yorgunluk, ağırlık, uyuşma ve uyku çökmeye başladı. Yavaş yavaş uykunun ağırlığına dayanmayan gözkapakları kapandı, oturan yerde başlar omuzların üzerine düştü. Arkadaşlarının oturdukları yerde uyumaya başladığını görünce, başını pencereden dışarıya çevirdi. Gece karanlığının derinliğine dalan bakışlarıyla yarınki kongrede yapacağı konuşmanın temel başlıkları üzerinde düşünmeye başladı.

Apo’yla karşı karşıya gelecek şekilde oturan Küçük İso, vagonun duvar işlevini gören demir sacına sırtını ve kafasını dayamış, gözlerini kapatarak Apo’yu düşünüyordu. Bir ara Küçük

İso'ya bakan Apo, onun da arkadaşları gibi uyuduğunu sandı ama kapalı olan göz kapaklarına rağmen uyanık düşünceleri daldan dala atlıyordu. Sık sık evlerine gidip kalmasından dolayı Apo'yla beraber kalma olanağı fazlaydı. Birlikte kaldığı her anı değerlendirerek yakından izler, daha iyi anlama ve tanıma arayışını sürekli canlı tutardı. Tanıdığı hiç kimseye benzetemiyordu Apo'yu. Tanıdıkça bu gözlemlerinin doğruluğuna daha çok inanır, bazen düşündüğünde “bu dünyanın insanı değil” derdi. Yemesine içmesine dikkat eder, disiplinli ve düzenli yaşamı elden bırakmaz, bulduğunda sabah süt içmeyi ve bir yumurta yemeyi ihmal etmezdi. Bir sabah sütün içine yumurta kırdığını, iyice karıştırdıktan sonra içtiğini gördüğünde “sendeki de mide mi, cadde mi belli değil! Nasıl miden bulanmıyor hayret ediyorum!” demişti. Hiçbir alınma belirtisi göstermeyen Apo, “Senin aklın ermez bu işlere İso. Kürdistan'ın bana ihtiyacı var. Bu nedenle kendime iyi bakmam gerekir” dediğinde, hayret ederek şaşkınlık içinde kaldığını anımsardı. Kendisi de dâhil tanıdığı herkes okuduğu okulu bitirip iyi yerlere atanarak memur olmayı düşünürken o Kürdistanı düşünür, Kürdistan'ın kendisine ihtiyacı olduğunu söyler, Kürdistan için yaşardı. Şaşkınlık ve hayret içinde bırakan bir başka özelliği daha vardı Apo'nun. Ne kadar düşünürse düşünsün o özelliği kendisinde nasıl yarattığına, nasıl başarılı olabildiğine anlam veremezdi. Kendisi de dâhil bazıları yoksulluktan veya olanaksızlıktan ya da inandığı kimi değerlerden dolayı birçok alışkanlıktan kendisini uzak tutar, bulaşmamaya çalışırdı. Ne kadar uzak tutar ve bulaşmak istemese de olabildiğine zorlanır, olanak bulduğunda veya gözlerden uzak kaldığında “ben de insanım, benim de hakkım var veya bir defacıktan dünya yıkılmaz!” diyerek, uzak durduğu şeyi denemekten çekinmezdi. Ama Apo, hiç bir şeye zorla uymadığı gibi inandığı, ilke edindiği değerler için her şeyi yapardı. En çok da son derece mütevazı, alçak gönüllü ve sade yaşamı severdi. Öğrencilerin hepsi güzel elbiseler giymeyi sever, birisi güzel elbise giydiğinde ona özenirdi. Ama onun ne olanakları vardı, ne

kimseye özenir, ne de giyim gibi konuları dert edinirdi. Olanaksızlıktan dolayı hep aynı elbiseleri giyer, giydiği bir iki pantolonu diz verdiği ve kısalıp solduğu halde yeni elbiseler giyme arayışına tanık olunmazdı. İnsanlara hükmeden, üstten bakan bir yaklaşımı da yoktu. Bu nedenle hiç kimseyle olmadığı kadar Apo'yla rahat konuşur, onun yanında kendisini daha rahat hissedirdi.

Onu yakından izlediği için ev arkadaşlarından çok daha fazla onu tanıdığına inanırdı. Hatta bazen düşündüğünde onunla hareket eden ve en yakınında duranlardan bile daha fazla tanıdığını sanırdı. “Bu dünyada en fazla kime güveniyorsun?” diye sorsalar, hiç düşünmeden Apo söyleyeceği kesindi. Çok belli etmese de ona güvendiği kadar düşüncelerinin tek doğru düşünce olduğuna da inanırdı. Onunla yürümemesinin nedeni, kendisine olan güvensizlikten kaynaklanırdı. Yaşadığı bu duyguları kimseyle paylaşmasa da, kendisine itiraf etmekten çekinmezdi. Bu nedenle içten içe yaşadığı şeyleri kendisine itiraf ettiğinde rahatlar, yaşadığı vicdan azabından uzaklaşırdı. Hristiyanların günah çıkarması gibi belli aralıklarla içten içe yaşadıklarını kendisine itiraf etmesiyle günah çıkardığı duygusunu yaşar, böylesi duyumsamaları yaşadığında gülümser ve geçiririrdi.

Apo'yu düşündüğünde kendisini onunla kıyaslamaya başlar, böylesi durumlarda bile aslında düşündüğünün Apo değil, kendisi olduğunun ayırdına varmazdı. “Hiç kimseye kendisini yaşama alanı bırakmıyor. Kendisi de yaşamıyor zaten. Bu dünyanın insanı değil sanki!” diye düşünür, yaptığı vicdani muhasebeyi gidermeye ve vicdanını rahatlatmaya çalışırdı. Okulun son yılıydı. Okulu bitirince atanacağına, bir devlet memuru olacağına, kendisi kadar ailesinin de kurtulacağına kesin gözle bakardı. “Bütün bunları teperek sonunun nereye varacağı belli olmayan Apo'nun ve davasının peşine takılmak akıl karı değil. Devrimcilik sadece her şeyi bırakarak yapılmaz. Devrimin benim gibi memurlara, yardım edenlere, destek sunanlara da ihtiyacı var” diye düşünürdü. Bazen Apo'yla yürümeyi düşündüğünde

elde edeceği bu yaşam olanaklarını kaybetme, aileyi kaybetme, geleceği kaybetme korkusu depreşir; gırgır ve şamata içinde yaşayarak çevresinde bıraktığı “gamsız-kedersiz Küçük İso!” imajıyla doğru ve yerinde davranışlar sergilediğine inanırdı.

Uykunun ve yorgunluğun ağırlığına daha fazla dayanmayan göz kapakları kapandı, başı omuzunun üzerine sarktı. Apo’nun “günaydın arkadaşlar!” demesiyle uyanan Küçük İso, İstanbul Haydarpaşa tren garına geldiğini görerek diğer arkadaşlarını da uyandırdı. Trenden inen Apo ve arkadaşları Çağlayan’a gidip kongrenin yapılacağı sinema salonunu sora sora buldular. Salona girdiklerinde kongre başlamış, konuşmalar yapılıyordu. Ağzına kadar tıklım tıklım üniversite öğrencileriyle doluydu salon. Adım atacak yer kalmadığı gibi, misafir olarak çağrılıp geç gelenlere oturacak yer de yoktu. Salona girdiklerinde oturacak yer arayan Apo ve arkadaşlarına salon görevlileri yardımcı oldu. Ön sıralardan bir grup öğrenciyi kaldırdı, Apo ve arkadaşlarını oturttu.

“Kongre divanı tarafından belirlenen konuşmacılar konuşmalarını bitirdi. Ankara ADYÖD Başkanı Abdullah Öcalan’ı, Ankara’daki devrimci yoldaşlarımızın mesajını Kuruluş Kongremize iletmesi için kürsüye davet ediyorum” dedi. Divan başkanının anonsuyla alkışlar yankılandı salonda. Kendinden emin adımlarla kürsüye yürüyen Apo, mikrofonu eline aldı.

“ADYÖD yönetimi, delegeleri ve tüm devrimci yoldaşlar adına kuruluş kongrenizi ve siz devrimci yoldaşları selamlıyorum. Oligarşik rejimin her yönüyle derinleşen krizin pençesinde çırpınmaya başladığı, MHP’li faşist çeteleri silahlandırarak devrimcilerin üzerine saldırttığı böylesi bir dönemde İstanbul’daki devrimci gençlik tarafından kongresi yapılan derneğinizin kuruluşunu anlamlı buluyorum. Bu derneği Denizlerin, Mahirlerin, İbrahimlerin anılarına uygun faşizme karşı açılmış yeni bir devrimci cephe olarak değerlendiriyor ve tekrar selamlıyorum!” Bir an duraksadı, bakışlarını salondaki

delege ve izleyiciler üzerinde gezdirdi. Alkışların durması ardından konuşmasını sürdürdü.

Ara vermeden iki saate yakın sürdü konuşması. Konuştuğu açıldı, açıldıkça yoğunlaştı, yoğunlaştıkça derinleşti. Ses tonu bazen yavaşladı, bazen yükseldi. Sözcükler, kıyıları döven deniz dalgaları gibi birbirini izledi. Sözcükleri kavramlara dönüştürürken, kavramları özgürlük ruhu, hayalleri, direniş iradesi ve gençliğin devrimci heyecanı ile bütünleştirdi. Başarımları ve yaşamaları için yaşamın sırlarını peş peşe sıraladı. Sonuçta Türkiye'deki faşizmin Kürdistan'a sömürgecilik olarak yansıdığını, anti-faşist cephe esprisıyla Türkiye devrimi gelişirse Kürdistan halkının geliştireceği anti sömürgeci mücadelenin de bu cepheyle bütünleşeceğini, bu başarırsa Türkiye ve Kürdistan birleşik devriminin gelişebileceğini vurguladı. Başarı dilekleriyle konuşmasını noktaladı. Hınca hınç dolu salon tarafından bir alkış tufanı koptu, alkışlarla birlikte kongre divanının ayağa kalktığını gören delegeler de ayağa kalktı, büyük bir coşkuyla Apo'yu ayakta alkışladılar.

** ** *

Yılın son günlerinde yaman bir kış etkisini göstermeye başlamış, erken yağan yoğun kar sert esen rüzgârla buza kesmişti. Tüm sokak ve caddeler buz tutmuş, çatıların saçaklarında oluşan buzdan sarkıtlar, yürüyen insanlarda her an kafalarına düşecek korkusu yaratmıştı. Gece boyu donduran soğuk etkisini sürdürmüş, ılık çalarcasına çıkan rüzgârın sesi ve şiddetli soğuğuyla Ankaralıların rahat bir uyku geçirmesine olanak vermemişti. Şiddetli rüzgârın sesinden ve iliklerine kadar işleyen soğuktan dolayı Dara da gece uyuyamamıştı. Kışın bu kadar erken bastıracağını bilse erkenden bir iki battaniye daha alır, soğuklara karşı yedekte tutardı. Sabaha karşı uyuduğu birkaç saatlik uykudan uyandığında titremeler içindeydi. Yatakta biraz daha kalarak kestirmek istese de soğuktan dolayı buna olanak

yoktu. Bünyesi soğuğa dayanıklı değildi. Sert soğuklara vücudu direnç göstermiyordu. Yataktan çıkmaya hazırlanırken, “bugün ilk i im, bulursam kalın bir yön yorgan, bulamazsam iki battaniye almak olacak!” dedi. Lavaboya gidip elini yüzünü yıkamak istedi ama musluktan akan su buz gibi soğuktu. Ellerini ıslatarak yüzüne sürdü. Soğuk suyun yüzüne temas etmesiyle bir ürperti yayıldı bedenine. AĞzını musluğa dayayıp bir iki yudum soğuk su içtikten sonra yurttaki odasına geri döndü. Birlikte kaldığı dört arkadaşı daha uyuyordu. Hızla giyinip Cumhuriyet yurdunun merdiveninden inerek kantinine gitti. Kahvaltı niyetine kek, poğaca veya sandviç türü hazır bir şeyler alıp atı tırmak ve sıcak bir iki bardak çay içerek ısınmak istedi. Geni  e olan yurt kantinine girdiğinde  ir sk, Halil Uysal ve AĞrılı Evdo bir masada oturmuş çay içiyordu. Bir sandviç, yeni gelmiş sıcak iki peynirli poğaca ve büyük su bardağına doldurulmuş  ayı küçük bir tepsinin üzerine koydu. “Günaydın” dedi, Çirüsk’un oturduğu masaya giderek.

“Günaydın” dedi  ir sk, Dara’ya karşılık verirken yan masadan boş bir sandalye alıp oturmasına yardımcı oldu. “İyi ki geldin. Yoksa ben de seni arayacaktım.”

“Doğru ya, nasıl göreceğiz diye sen gelmeden hakkında konu uyorduk. İyi adam lafının üzerine gelirmi ” dedi Halil Uysal gülümseyerek.

“Bo versene, kim demiş o lafı! ‘Bizim köyde iti an, sopayı eline al’ derler, dediğin o söz için” dedi Dara, içtiği sıcak  aydan keyfi yerine gelmiş gibi gülerek. “Hayırdır, ne diye beni arayacaktınız? Bir yerde eylem falan varsa hemen gidelim!”

“Arkada la görüşmeye gideceğiz, bu defa bizi atlatamayacaksın” dedi Çirüsk, kararlı ve ciddi bir sesle.

“Hangi arkadaşla görüşmeye gideceğiz ki?” dedi, anlamazlığa vurarak.

“Tabi ki Abdullah arkadaş, nam-ı diğer Apo!” dedi Halil Uysal,  ir sk’un ciddi söylemini  aka yollu sulandırarak.

Ters ters Halil'e bakan Çirüsk, bu tür söylemlere karşı rahatsız olduğunu gösterircesine takındığı ciddi duruşa daha da ciddi bir hava verdi, bakışlarını Dara'ya çevirdi.

"Arkadaşa karşı çok mahcup duruma düşüyorum. Oldu kaç kez 'bizimle yürümesi için Dara'yı ikna etmişiz. Sen görüştükten sonra bizimle yürüyüşü kesinleşir' diyorum. Arkadaş da her defasında 'getir konuşalım!' diyor. Bir yolunu bulup sıvışıyorsun. Şimdi de anlamazlığa vurarak yine atlatmak istiyorsun. Anlamazlığı bırak bir defa. Arkadaşla görüşmek istemiyorsan bunu açıkça söyle. Kesinlikle bir daha sana teklifte bulunmayacağım. Görüşmek istiyorsan bugün görüşeceğiz. Erteleme veya kaçış olmayacak" dedi Çirüsk, kesin kararını vermiş ve tüm açık kapıları kapatmış olmanın rahatlığıyla.

"Görüşmek istemesine istiyorum" dedi, Çirüsk'un gözlerinin içine dikilen keskin bakışlarından bakışlarını kantinin girişi kapısına çevirerek. "Görüşmek istiyorum ama niye bu kadar aceleye getiriyorsun ona anlam veremiyorum. Sanki Allah'ın günleri çuvala girecek! Bugün olmazsa yarın, yarın olmazsa sonraki gün olur. Benim de işlerim, yoğunluğum var. Koşulların uygun olması için fırsat kolluyorum. Uygun olduğu zaman gider görüşürüz."

Daha konuşacaktı ki kapıdan Kesire, Şenay, Güllü ve Arabanlı İsmet girdi kantine. Kesire'nin görünmesiyle kantinde oturanların gözleri kapıya çevrildi. Son derece şık bir manto giymiş, dizlerine kadar inen mantosu eteğini görünmez kılmıştı. Ayaklarında diz kapaklarına kadar gelen deri bir bot vardı. Bakışları son derece ciddi, ayaklarını yere basışı ve yürüyüşü kendinden emin ve güven yüklüydü. Mevsime göre giydiği elbiseler değişse de dışa yansıyan ciddiyeti, vermek istediği imajı ve duruşu hiç değişmezdi. Hemen bir adım arkasından Şenay girdi içeri. Balkan göçmeni olan Şenay, Kesire'nin uydusu durumuna gelmiş, bir dediğini iki etmez, adeta "emir eri!" gibi hareket ederdi. Ciddiyet ve kendine güven açısından Kesire'nin tam tersi olmakla birlikte, çevresiyle rahat hareket eden bir yapıya

sahipti. Şenay'ın hemen yanında yürüyen Güllü ise, tümüyle kendine özgüydü. Elbistanlı küçük burjuva bir ailenin kızıydı. Siyasetle de çok ilgili değildi. Üniversiteye geldikten sonra bir çevreye takılarak yaşaması gerektiğini anladığında birçok çevreyle ilişkilendi. İlişkilendiği çevreler anlayışına cevap vermeyince Kesire'nin çevresine takıldı. Arabanlı İsmet ise Alevi'ydi. Olgun ve ağır başlı yapısıyla grubun kadrolarından biriydi. Kesire'ye beslediği duygulardan dolayı sürekli çevresinde dolaşır, yakınında bulunarak dikkatini çekmeye çalışırdı.

Kesire'nin kantine girdiğini gören Dara'nın gözleri sevinçten parladı. Çirüsk'un dayatmalarından kurtardığı için ayıp olmasa gidip boynuna sarılacaktı. İçinde bulunduğu durumdan kurtulmak isteyen Dara için Kesire, denize düşenin yılana sarılması gibi bir rol oynayacak, tehlike anında birden asılarak çekilen imdat kolu veya imdat freni olacaktı. Kesire'yi Hukuk yurduna yerleştikten beri tanırdı. İkisi de kendilerini devrimci gördüğünden, defalarca ortak etkinlik ve tartışmayı paylaşmışlardı. Son aylarda Çirüsk'la birlikte böylesi geniş bir grubu bir araya getiren en önemli etken ise, hepsinde Dersimli Alevi seçiciliği vardı ve Dersimli Alevi devrimciliği damarı daha gelişkindi. Dersim, Sivas, Maraş ve diğer devrimci Alevi öğrencilerin bir araya gelmesi, sohbet etmesi, bazı şeyleri paylaşması biçiminde bir gruplaşma yaşanırdı. Bu gruplaşma Apo'nun her geçen gün artan etkinliği ve popülaritesiyle birlikte Çirüsk'un yaptığı propaganda ve çalışmalar sonucu etkilenerек yeni bir doğrultuya, Apo eksenli yürütölen devrimci bir çalışmaya doğru gelişme seyrine giriyordu.

Dara, Kesire ve beraberindekilerin kendilerine doğru geldiğini gördüğünde sevinçle ayağa kalkarak masaya davet etti. Kesire, Şenay ve Güllü masaya doğru yürürken, Arabanlı İsmet dördüne yetecek şekilde Kantinden çay, peynirli poğaca ve sandviçi bir tepsiye koyup masaya geldi. Kesire gelince Çirüsk, Halil ve Ağrılı Evdo, oturushlarına çeki düzen verdiler. Dara'nın ayağa kalkmasını, arkadaşlarının oturush ve üst başlarına çeki

düzen verdiğini gören Kesire, haz alma duygusuyla ayaklarını daha sert ve güvenle yere vurup yürüyüşünü sürdürdü. Ailesi de dâhil gittiği her yerde, orda bulunanlar hemen kendilerine çeki düzen vermezse içten içe tepkilenir, çok geçmeden bir yolunu bulup yaşadığı iç tepkiyi yansıttı. Bu nedenle Kesire’yi tanıyanlar ani tepkilerinden korkar, kendilerine çeki düzen verirlerdi.

Kesire ve arkadaşları masaya oturduklarında kalabalık bir gruba dönüşmüşlerdi. Hal-hatır sorma, birbirlerinin derslerdeki durumunu öğrenme ve başka konularda kısa görüş alışverişi bir anda başladı, her kafadan bir ses çıktı. Konuşmalarını bayağı gören Kesire canı sıkkın bir şekilde Şenay’a baktı, kaş göz işaretiyle sohbete katılmasın diye Şenay’ı uyarmak istedi ama Şenay ona bakmadı.

“Şimdi Dersim’in o güzelim çökeleği, üstü kaymak tutmuş yoğurdu ve peyniri olacaktı ki! Bu da yenilecek bir nimet mi yani!” dedi Kesire, elindeki poğaçadan kestiği bir dilimi ağzına atıp üstüne sıcak bir yudum çay içerken.

Kendi kendine söylenir gibi konuştu ama herkesin duyacağı bir sesle söyledi ve dikkatleri üzerine çekti. Ona göre yapılan konuşmalar boş sohbete benzediğinden, daha önemli konulara dikkat çekmek, sohbet ve tartışmaları o eksende yürütmek istedi. Aslında konuşulan konunun gündemi ne olursa olsun eğer kendisi gündemini belirlememiş ve yön vermemişse, konuşulan konular boş sohbetten başka bir şey ifade etmezdi. Masada oturanların en zayıf yanları, Dersim’e olan özlemleri ve sevdalarıydı. Dersim’den söz açılınca herkes önce bir “Off!” çeker, Dersim’in güzelliklerini anlatmaya başlar, her biri özlediği bir şeyini anlatırdı. Konuşmaların istediği doğrultuya girdiğini görünce, keyifle çayını yudumlardı.

Henüz sohbete katılmamış olan Dara hayranlıkla Kesire’ye bakarken, Çirüsk’tan kurtulmak için oradan sıvışmanın bir yolunu aradı. “Nasıl da bir anda konuşmayı kendi istediği yöne çevirdi? Girdiği ortamlardaki sohbet ve konuşmaların gündemi ne olursa

olsun çok geçmeden kendisi belirliyor ve yönlendirmeyi başarıyor. Keşke Kesire gibi kimi özellikler bende de olsaydı” diye düşündü. Kesire’nin sohbeti Dersim’e çevirmesi daha çok hoşuna gitti. Çünkü Dersim adı geçmeye görsün, Dersimliler kendilerini kaybedercesine Dersim’i anlatmaya başladılar. Adeta birbirleriyle yarışırçasına anlatır, bazen diğerine söz sırası vermeyi akıl etmezdi. Sohbet gittikçe ısındı ve Çirüsk’da sohbete katılmanın sabırsızlığını yaşadı. Bir anlık suskunluktan yararlanan Çirüsk, Hengirvan’dan başladı Dersim’in özelliklerini anlatmaya.

Uzun zamandır bu grupla sıkı ilişkiler içinde olan ve hepsini az çok tanıyan Dara, Dersimlilerin Dersim’e olan aşırı bağlılıklarını bilirdi. Dersimliler için dünyanın kalbi Dersim’de, her Dersimli için de Dersim’in kalbi kendi köyünde ve aşiretinde atardı. Çirüsk’un Hengirvan’ı anlatmaya başlamasıyla sohbet koyulaştı, herkes kendi köyünün ve aşiretinin meziyetini ve özelliklerini anlatmak için sabırsızlıkla sözün kendisine gelmesini bekledi. Dara’nın kaçmak için aradığı ortam oluştu. Sohbetin en koyulaştığı anda kaşla göz arasında kantinden çıktı. Yüzüne çarpan soğuk ve sert bir rüzgârla tepeden tırnağa ürperdi. Üşüdüğünden dolayı daha fazla uzağa gitmeyi göze alamayarak Siyasal’ın karşısında bulunan üç katlı binanın altındaki büfeye geçip oturdu. Garsonun önüne bıraktığı demli çayı yudumlarken, düşünceleri Apo’yla tanıştığı günlere kaydı. ADYÖD’ün kuruluş çalışmaları sürecinde hiddetle dolmuş, sütunlu salonda volta atan Apo’nun yanına giderken ters bir yaklaşım olursa kavga etmeyi bile göze almıştı. Oysa Apo son derece sakin kendisini dinlemiş ve geniş izahlarda bulunarak yanlışlarını ortaya koymuş, kafası çelişkilerle dolu bir halde yanından ayrılmıştı.

O sırada Cumhuriyet yurdunda kalan Çirüsk ve Halil’le tanışmış, fırsat buldukça konuşmuş, özellikle Çirüsk, Apo’dan öğrendiklerini dur durak bilmeden anlatmıştı. Ama halen onlarla hareket eden durumda değildi. O ara çok ilginç bir şekilde THKO’nun ileri gelen kadrolarıyla tanışmış, sık sık görüşmüş ve

ilişkilerini ileri düzeye taşımıştı. 1974'ün yazında Nurettin Çivi ve diğer üst düzey kadrolarla ilişkilendirilip Filistin'e gitmeye karar vermişti. Ama THKO'nun genel kuryesi Hasan Ataol yakalanınca Filistin'e gitme hayalleri suya düştüğü gibi, THKO'yla ilişkilerini de kesmişti. Eğer o ara Filistin'e gitmiş olsaydı, Apocu grupla hareket etme yerine THKO'lu olacağı tartışma götürmezdi.

Şimdi tam bir boşluğa düşmüştü. Ne THKO'yla bir daha ilişkilenecek ne de Apo'cu grupla hareket etmek istiyordu. Hayalleri ve dünyası yıkılmış gibi kendinden ve çevresindeki her şeyden bir kaçışı yaşıyordu. Bu bunalımlı ruh halini yaşarken okullar yaz tatili sürecindeydi. Belki iyi gelir, yaşadığı bunalımlı ruh halinden sıyrılır ve daha sağlıklı bir karar verir diye Almanya'da bulunan ailesinin yanına gitti. İki ay gibi bir süre Almanya'da kaldığı halde yaşadığı ruhsal bunalım hafifleyeceğine daha da derinleşti. Almanya'da kaldığı süre boyunca Apo'nun ve Çirüsk'un anlattıkları üzerinde düşündü. Düşündükçe Almanya'ya savrulan Türk ve Kürtlerin yaşadığı ezilmişliği ve horlanmışlığı daha iyi gördü. Almanya'daki yaşam ve ilişkilerin bitiriciliği konusunda kendisini ikna etti. Apo'nun geliştirmek istediği düşüncelerin doğruluğuna inancı tamdı. Apo'ya ve grubuna katılmamasının nedeni düşünsel ikna olmaktan çok, yapacağı fedakârlıkların çokluğundan kaynaklanırdı. Apo ve grubu ne THKO'ya ne de tanıdığı veya bildiği başka örgütlere benzemezdi. Apo'ya katılanlar verili yaşam olanaklarından kopar, tümüyle amaca kilitlenen bir duruma gelirdi. Okul okumaları sembolik hale dönüşür, her an okulu bırakıp eline silah alarak savaşacak durumda olurdu.

Babası Almanya'da çalışarak iyi para kazandığından, her ay düzenli olarak ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılayacak miktarda para gönderir, başka ne tür ihtiyacı varsa bir dediğini iki etmezdi. Babası "Almancı!" olanlar orta sınıfları da aşan, burjuva yaşam ölçülerine yakın bir yaşam sürme olanağına sahipti. "Almancı" babasının sunduğu bu olanaklarla rahat bir yaşam sürer, yakın bulduğu arkadaş çevresinden hiçbir şey esirgemez, bonkörce

yaşamının tadını çıkarırdı. Gruba katılırsa bu olanaklardan yoksun olacak, çok geçmeden okulu bırakmak zorunda kalacaktı. Tereddüt içinde yaklaşmasına ve kaçışına yol açan bu gerçekliklerdi.

Almanya dönüşü Çirüsk'la birkaç kez daha konuştu. Düşünsel düzeyde kafasındaki çelişkileri giderdi ve Apo'yla görüşmesi istendiğinde kabul etti. Görüşmek için verilen randevu günü ve saati yaklaştıkça kaçış psikolojisi yeniden ruhsal dünyasına egemen oldu. Bir gel git yaşadı, düşünsel ve ruhsal dünyasında. Bir an önce Apo'yla görüşmek ve grupla yürüyerek devrimcilik yapmak isterdi. Bu istemi güçlendikçe bütün yaşamı, yaşam olanakları, ailesi, babasının okuyup adam olması için yaptığı fedakârlıklar ve beklentileri, babasına verdiği sözler, gelecek yaşam öngörüsü ve hayalleri, her şey ama her şey yeniden yeniden bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçerdı. Böyle olunca Apo'yla görüşme istemi bir anda korkutucu ve ulaşılmaz bir şeye dönüşür, randevuya saatler kala ortalıktan çekilir ve günlerce görülmez olurdu. Birkaç aydır süren bu durum nedeniyle verdiği üç randevuyu da boşa çıkarmıştı.

Her yerin buza kestiği bu dondurucu kış gününde yine bir kaçışı yaşıyordu. Bu defa önceki kaçışları gibi ortalıktan görünmez olamıyordu. Oturduğu büfede yaşadıklarını düşündükçe daha fazla bir kaçış içine giremeyeceğini ve kendisiyle yüzleşmek zorunda olduğu gerçeğini daha yakıcı hissediyordu. “Ben niye devrimci oldum?” diye soruyordu kendisine. “Ütopya ve hayallerimi gerçekleştirmek için!” diyordu içindeki bir başka ses. “Ütopya ve hayallerimi gerçekleştirmek içinse, verili yaşamın tüm olanaklarına tekme vurmamak gerekiyor mu? Hem verili yaşamın olanaklarından yararlanmak hem de devrimcilik yapmak mümkün olamaz mı?” diye içindeki çift sesi tek sese dönüştürmeye çalışıyordu. Peş peşe sorular kafasına üşüşüyor, kafasına üşüşen soruları birbiriyle uzlaştırarak orta bir yol bulmak istiyordu. Kafası allak bullak olmuş halde düşünürken

büfenin açılan dış kapısıyla içeri dolan soğuk rüzgâr yüzünü yaladı.

“İşte buradasın! Demek kaçacağını sanıyordun ha!” dedi Çirüsk, kızgınlık ve sevinç karışımı bir sesle.

“Kurtuluş yok senden öyle değil mi?” dedi, bıkkın ve bezgin. “Tamam, bu defa söz, şimdi bir yere sözüm var, yetişmem gerek. En kısa zamanda gelip görüşeceğim Apo’yla!”

“Hadi dışarı çıkalım, konuşuruz bunu. Olabilir tabi, neden olmasın!” dedi Çirüsk, kolundan tutarak ayağa kaldırdı ve götürmek istedi.

Çirüsk’un kesin olmayan ve “olabilir” diyen yaklaşımından dolayı rahatladı, garsona hesabı ödeyerek Çirüsk’un arkasından dışarı çıktı. Koluna giren Çirüsk el kaldırıp gelen bir taksiyi durdurdu, bir oldubittiyle Dara’yı taksiye bindirdi. “Yukarı Ayrancı” dedi, taksi şoförüne gidecekleri yeri tarif ederek. Çok geçmeden bir binanın önünde duran taksiden önce Çirüsk, arkasından Dara indi. Bodrum kattaki dairenin kapısını cebinden çıkardığı anahtarıyla açan Çirüsk, önce Dara’yı içeri soktu, ardından kendisi. İçeri girdiğinde ayakkabılarını çıkararak sağa sola bakınıp salona geçen Dara, Apo’nun kitap okuduğunu gördü.

“Merhaba!” dedi Dara, ürkek ve çekingen bir sesle.

“Merhaba! Hoş geldin, demek bu defa Çirüsk seni getirmeyi başarabilmiş” dedi, ayağa kalkıp elini Dara’ya uzattı.

“Bizim düşünceleri benimsediğini arkadaşlar söyledi. Genel hatlarıyla da olsa öğrenmişsin. Yine de ana başlıklar halinde yeniden özetleyeyim.”

Özetleme derken, en fazla sömürgecilik ve ulusal kurtuluş mücadelesi üzerinde durup, temel ilkeleri vurgular halinde anlattı. Yarım saat kadar konuştu. “Ne zamandır geleceğini söylüyordu arkadaşlar. Sanırım kafadaki çelişkileri ve çatışmaları bir çözüme kavuşturmadığım için gelmeye cesaret edemiyordun. Doğal bir süreci yaşıyorsun. Yeni bir şeyi benimserken iç çelişkiler yaşamak ve bu çelişkilerin çözümüne giderken kişiliğini savaş arenasına dönüştürürcesine yoğun bir iç çatışmayı

yaşayarak kendini ikna etmek en doğru olanıdır. Bu tarz kendini ikna ederek katılanlar devrimin yenilmez militanı olmayı başarabilirler. Ne diyorsun? Sana güvenelim mi? Devrimimizin yenilmez militanı olabilir diye inanalım mı?”

İç dünyasında yaşadığı çelişkileri böylesine çıplak görmesi, oldukça açık ve sarsıcı konuşması karşısında ne diyeceğini bilemedi. Böyle bir konuşma beklemiyordu. Konuşmanın biraz teorik, biraz da duygularını okşayacak türden bir şeyler olacağını sanıyordu. THKO’nun öncülerinden öğrendiği konuşma tarzı da buydu. Ama Apo’nun konuşması, hiçbirine benzemediği gibi insana en ufak bir açık kapı bırakmıyordu. Konuşmaları ideolojik ve teorik olduğu kadar somut ve pratik adım atmayı da içeriyordu. Alanının daraldığını, kaçabileceği bir yerinin kalmadığını, yaşamının en önemli kararını vermek üzere olduğunu görüyordu. Öyle bir noktaya gelmişti ki, sırat köprüsüne benzer bir dönemece girdiğini hissediyordu. Ya gelecek yaşamının kararını bu anda verecekti, ya da sonsuza kadar böyle bir karar verme şansını kaybetmiş olacaktı. Vereceği kararla ya sırat köprüsünü geçecek ya da düşüp yuvarlanacaktı. Ara bir yol, ara bir tercih yapamayacağının yakıcılığını yaşıyordu. Apo’ya baktığında Apo’nun bakanı içine çeken gözleri sevecenlikle parlıyor, ne söyleyeceğini biliormuş gibi sabırla kendisine bakıyor ve tepeden tırnağa inceliyordu. Dev bir mikroskopun altına yatmış gibi hissediyordu kendisini. Bütün korkuları, bütün açmazları, bütün çelişkileri ve zayıflıkları bu dev mikroskopun altında çırılçıplak bir halde Apo’nun karşısında duruyormuş gibi bir duygu yayıldı bedenine. Yürekten duyduğu bir utançla kızardığını ve terlemeye başladığını hissetti.

“Düşüncelerinize katılıyorum!” dedi, bir iki yutkunarak. “İdeolojik çizginiz konusunda bir çelişki yaşamıyorum. Doğruluğuna inanıyor ve tümüyle katılıyorum. Ama farklı çelişkilerim de var ve derin yaşadığımı söyleyebilirim. Sizi ve arkadaşları anladıkça ve tanıdıkça giderebileceğime inanıyorum.”

“Gayet tabii! Bir anda bütün çelişkilerini çözdüğünü düşünsen kendini kandırırsın. Çelişkiler sonsuzdur. Birini çözersin, çözülmesini isteyen bir başka çelişkiyi yaşamaya başlarsın. Bunun farkında olman güzel! Beni yanıltmayarak iyi bir devrimci olacağını umut ediyorum. Aramıza hoş geldin! Başarılar sana!”

** ** *

Akşam olmadan bozkırdan gelen soğuk kuzey rüzgârı kopmuştu. Yağışı haber veren rüzgârla yeni bir kar fırtınasının kopması yakın görünüyordu. O gece fırtına ve tipi sabaha kadar dinmedi. Rüzgâr bacalarda durmadan uğuldadı. O ne müthiş bir soğuktu öyle, ustura gibi insanın suratını kesiyordu. Karakış soğukları yeni yılın ilk ayı geride kalırken bile devam ediyordu. Dondurucu soğuklarla geçen kış günlerinin insanlarda yarattığı bezginlik, çaresizlik ve umutsuzluğa, rejim krizinin yarattığı belirsizlik ve gelecek korkusu da ekleniyordu. Yaşanan belirsizlik ve gelecek korkusu toplumu ve emekçi yığınlarını öyle olumsuz etkiliyordu ki, hiç kimse yarın için bir öngöründe bulunamıyor, bir adım önünü görecektik yeteneği gösteremiyordu. Ankara’nın gizli dehlizleri ve karanlık kozmik odalarında yürütülen despotik siyaset, sadece Ankara’yı tutsak almakla yetinmiyor, Türkiye ve Kürdistan’ın dört bir yanına yayılıyordu.

Daha yılın ilk ayı dolmadan Ankara’da Veli Yıldırım, İstanbul’da Akhisarlı Kerim Yaman silahlı saldırı sonucu vurularak öldürüldü. Bu saldırılar, 1975 yılının başlarıyla birlikte MİT, emniyet ve faşistler tarafından siyasi cinayetler döneminin başladığının işaretiydi. Rejimin derin güçleri tarafından devrimcilere ve rejim muhaliflerine yönelik başlatılan bu siyasi cinayetleri protesto etmek için Siyasal Bilgiler Fakültesinde geniş katılımlı ve yaygın bir boykot eylemi başlatıldı. Haki, Agır, Hayri Durmuş ve Mazlum Doğan başlatılan boykot eylemine destek amacıyla Siyasal Bilgiler Fakültesine geldi. Haki, yanına aldığı

Hayri'yle birkaç metre önden yürürken, Mazlum'u yanına alan Agır sohbet ederek arkadan Hakileri izledi.

"Hiç dikkatini çekti mi Hayri arkadaş, bu senenin kışıyla oligarşik rejimin yaşadığı kriz birbiriyle yarışa girmiş adeta!" dedi Haki. Buzlanmış kaldırımda yürürken, düşmemek için azami dikkat eder ve ayaklarını sağlam yere basardı.

"Yok!" dedi Hayri, düşmemek için önüne bakıp yürüyüşüne devam ederek. "Kış çok sert geçiyor ve rejimin krizi de derinleşiyor. Bu yönüyle bakıldığında bir bağ kurmak mümkün ama birbiriyle yarış anlamında bir bağ kuramadım doğrusu!"

Dönüp Hayri'ye bakan Haki, yanında yürüyen bu uzun boylu, sürekli önüne bakarak yürüdüğü için hafif kamburumsu izlenimi veren, kartal burunlu arkadaşını, resimlerdeki eski çağ kahramanlarına benzetti. Uzun siyah kalın bir palto giymişti ama uzun boyundan dolayı giydiği palto yine de kısa görünüyordu. Giydiği kadife pantolon diz verdiği için kısalmış, ayak bileklerine yetişmiyordu. Sümerbank'tan alındığı belli kışlık yarım bot ayakkabının geçen yıldan kalma olduğu anlaşılıyordu. Hayri'nin yarım bot ayakkabısına bakarken, giyile giyile yıpranmış ve yer yer su çekmeye başlayan ayakkabısını tamir etmesi gerektiğini düşündü.

"Düşündüğün gibi bakarsan kuşkusuz öyle! Biri sistemsel, diğeri doğasal; her birinin kendine özgü işleyişi, kanunları ve nedenleri var. Daha çok şöyle benzetmeyi yapmıştım; nasıl ki yağın kar eriyemediği için buza kestiğinden ve havalar da yeni gelen başka bir soğuk hava dalgasıyla daha fazla soğuduğundan, yağın yeni karlar da eski karların üzerine ekleniyor ve buza kesiyor. Böyle giderse sokaklarda buza kesmiş kar tepelikleri oluşacak. Dua edelim de bir an önce kış bitsin ve önce bahara, sonra da yaza çıkarak bu soğuklardan kurtulalım."

"Bu söylediklerin anlaşılıyor ve doğru ama yarış ve benzerlik konusundaki bağı kuramadım daha!" dedi, Haki'nin sözünü bitirmesine fırsat vermeden önüne bakıp yürümeyi sürdürerek.

“Rejimdeki benzerlik ise, oligarşik rejim krize neden olan sorunlarını zamanında çözemediğinde, buza kesen karlar gibi çözülemeyen sorunlar kronik bir hal alarak adeta donuyor. Ama yaşam devam ediyor. Tıpkı yeni yağın karlar gibi yeni sorunlar da ortaya çıkıyor ve çözülemeyen eski sorunlara eklenerek donan dev sorunlar haline dönüşüyor. Krizin bu kadar derinleşmesi bundandır. Doğanın yarattığı donma ve buza kesme bahar ve yaz sıcaklarıyla çözülüyor. Fakat sistemin krizini çözecek değişen mevsimlerin sıcaklığı bulunmuyor maalesef. Kaotik bir hal alan bu türden rejimlerin sorunlarına biricik köklü çözüm, sadece ve sadece devrimle mümkün olabilir. Devrimlerin gerçekleşme döngüsü mevsimler gibi kısa aralıklarla olmasa da bazen koşullar oluştuğunda kısa sürer, bazen de birkaç neslin yaşamı kadar uzun bir sürece yayılabilir. Oligarşik rejim, çözülemeyen bu dev sorunlarını çözme yeteneğini kaybettiğinden, yaşadığı kriz derinleştikçe derinleşiyor. 12 Mart faşist darbesinin üzerinden daha üç yıl bile geçmedi. Darbe rejiminin parlamentoyu ve sivil bir hükümeti devreye koyması da bir yılı bulmadı daha. Kıbrıs’ın işgali de krizi çözemedi. Neredeyse beş aydır rejim, bir hükümet çıkaramadığı gibi istifa etmiş bir hükümetle yürümek durumunda kalıyor. Şimdi de Ecevit yeni bir hükümet kuramadığı için MC (Milliyetçi Cephe) hükümetinin kurulmasına dönük tartışmalar yürütülüyor.”

“O halde faşist çetelerin silahlı saldırılara başlaması ve saldırılarını tırmandırması, krizi ve kaotik ortamı her geçen gün biraz daha derinleştiriyor. Bu derinleşme, oluşturulması planlanan MC hükümetlerinin oluşum zeminini yaratmaya hizmet ediyor. Anlayabildiğim kadarıyla faşist darbeyle faşizmin kurumlaşmasını başaramayan rejim, sivil bir faşist hükümet kurarak faşizmin kurumlaşmasına gidecek kapıyı da aralamış oluyor. Faşist darbenin yarattığı toplumsal tahribatlar halen çok yeni. Bu nedenle devrimci gençlik hareketi ve ezilen emekçi yığınların biçim değiştirmiş bir faşizmi kabullenmesi söz konusu değil. Bu faşist saldırılarla hem devrimci gençliği ve emekçi

yığınları sindirme, hem de diğer toplumsal kesimlerde ‘başka seçenek yok’ algısı yaratma hedefleniyor.”

“Doğru, iyi bir halkadan yakaladın. Ama daha çok derinleşmen lazım” dedi, Hayri’nin yaptığı tespitler üzerinde düşünürken.

Hayri ve Mazlum’la ilişkilenmesi yeni öğretim yılında başlamış ve daha birkaç ayı geçmemişti. Bu kadar kısa sürede bu yeni iki arkadaşının büyük gelişme göstermesine alabildiğine sevinir, bildiği ve öğrendiği ne varsa bu arkadaşlarına vermek isterdi. Her ikisinin zekâsı kadar algılarını da çok yüksek ve gelişkin bulurdu. Bu zekâ ve algıyı tamamlayacak ilgi, merak, öğrenme istemi ve azimleri de gözünden kaçmazdı. Bütün bu özellikler, bireyin gelişmesi için oldukça önem taşır, bu özelliklerin önünü açmak için elinden ne gelirse yapmak isterdi.

Mazlum’un yetenekleri daha çok ideolojik ve felsefik alanda gelişme gösterirken, Hayri’nin ise siyasal ve pratik politikacılık alanında gelişmeye açık işaretler verirdi. Hayri ve Mazlum’un gelişmeye açık bu yeteneklerini düşünürken “Hayret!” dedi kendi kendine.

“Anlamadım, bir şey mi söyledin” dedi Hayri, yerinde duraksayıp düşünceli yürüyen Haki’ye bakarak.

“Hiiiç! Önemli bir şey yok!” dedi Haki gülümseyerek.

Hayri’nin sesiyle durmuş Hayri’ye bakarken, içinden söylemek istediği halde “Hayret!” sözcüğünün ağzından çıktığını yeni fark etti. Yoluna devam ederken “Hayret!” sözcüğünü söylemesine neden olan Kemal’e ilişkin düşüncelerine daldı yeniden. “Kemal’in askeri yönü gelişkin! Mazlum’un ideolojik, Hayri’nin ise siyasal! Her biri gelişkin olan bu yeteneklerini uzmanlık düzeyine çıkarıp geliştirebilirlerse, arkadaşı müthiş tamamlayabilirler. Her biri bir alanda arkadaşı tamamlayarak devrimin öncü kadrosu olursa, devrim çok kısa sürede muazzam bir gelişme gösterir” diye düşündü.

Bu yönlü düşüncelerinin verdiği heyecan ve hazla duraksayıp yanında yürüyen Hayri’ye baktı. Ardından dönüp

Agır'la birlikte birkaç metre arkalarından gelen Mazlum'a bakmadan edemedi. Mazlum, orta boylu olmasına rağmen, Hayri'nin yanında kısa boylu görülüyordu. Kısa kesilmiş düz saçları, dolgun ve sevecen yüzü, konuşurken kekemeyi çağrıştıran pelteleşen diliyle oldukça içten, samimi ve cana yakındı. Her yönüyle sempatik bulurdu Mazlum'u. En önemlisi de bir an bile okumadan duramazdı. Durduğu ya da oturduğu yerde kolunun altından çıkardığı kitabı okumaya başlar, okuduğunda elinde kurşun kalem eksik olmazdı. Okudukça elindeki kitabın altı çizilmeyen satırı, işaretlenmeyen paragrafı kalmaz; sayfanın yan, üst ve alt boşluklarına düşülen notlardan, konulan işaretlerden kitabın orijinal sayfaları görünmez olurdu.

Yürüye yürüye Siyasal Bilgiler Fakültesine gelmişlerdi. Siyasalın dış kapısına gelen Haki ve Hayri, Agır ve Mazlum'un gelmeleri için bekledi. Onlar da gelince Siyasalın bahçesine birlikte geçtiler. Donmuş karlarla beyaza kesmişti okulun bahçesi. Çoğunlukla bahçedeki ağaçların karları erimişti. Üzerine düşen karları henüz erimemiş ağaçlar, güneş vurduğunda kristale benzeyen bir görüntü yansıttı. Bahçeye gözlerini gezdirerek bir süre bakınan Haki, bahçenin değişik yerlerinde dağınık duran birer ikişerli öğrenci gruplarının olası saldırılara karşı güvenlik amacıyla nöbet tuttuklarını gördü. Nöbet tutan öğrenciler, soğuktan üşüyen ellerini ikide bir ağzına götürerek ısıtmaya çalışıyordu. Biraz ötelerinde birkaç erkek her hallerinden burjuva çocukları oldukları belli olan iki kız öğrenciyi arasına almış muziplik yaparak kartopu oynuyordu. Bir yerleri kırılacakmış gibi “ay yapmayın lütfen, rica ederim!” diyen kızların haline bakarak gülümseyen Haki, arkadaşlarıyla birlikte okul kantinine geçti.

Okulun kapısından içeri girdiklerinde arı kovanına girmişler gibi bir uğultu karşıladı kendilerini. Koridorlar, merdivenler, salonlar, görünen her yer adeta insan kaynıyordu. Havaalar soğuk olduğu için bahçeye çıkamayan öğrenciler boş buldukları yerlerde öbek öbek birikiyor, her kafadan bir ses çıkıyor, birbirine karışan sesler bir anda kulakları tırmalayan bir uğultuya dönüşüyordu.

Sadece Siyasalın kendi öğrencileri olsa belki bu kadar birikme ve uğultu olmazdı. Boykottan dolayı diğer okullardan destek ve dayanışma amacıyla öğrenciler grup grup Siyasala geliyor, ADYÖD yönetimi veya görürlerse Apo'yla tartışarak kendi okullarının boykota katılmasını ve giderek boykotun bütün okulları kapsayacak şekilde genelleşmesini öneriyordu.

Koridorlarda oyalanma yerine, yanındaki arkadaşlarıyla direkt kantine geçti Haki. Kantinde daha beter bir uğultu karşıladı kendilerini. Tıklım tıklım dolu kantinde Kemal'in sesi bütün uğultuları bastırıyor, kantinin duvarlarına çarparak yankılanıyordu. Kemal'in tok sesini duyan Haki yanındaki Ağır'a gülümseyerek kantindeki en kalabalık grubun yanına gitti. Grubun ortasına düşen Kemal, kıran kırana bir tartışmayı yürütüyordu. Kemal'in sağında Çirüsk, solunda ise Dara oturuyordu. Üç masa birleştirilerek oluşan kalabalık grubu, tartışmanın hararetinden dolayı bir o kadarı da sıkışarak ayakta izliyordu.

“Şoven sözü, bir soyadıdır, Fransız bir subayın soyadıdır. Ve soyadı şoven olan bu subay, Fransız devriminde yer alan bağınaz milliyetçi bir zihniyet ve kişiliğe sahiptir. Bu nedenle şovenist demek onun adından türeme bağınaz milliyetçi demek, aşırı milliyetçi demektir. Bir boyutu bu, fakat başına sosyal eklediğinizde şu anlam çıkıyor; sözde sol, sosyalist gerçekte ise şovenist, yani sosyal şovenizmin özü bu. Gerçekten sosyal şovenizm, aslında sosyalist harekete milliyetçi damganın vurulması anlamına geliyor. Öncelikle bu tanıımı iyi öğrenin. Ardından kendinizin ne denli şoven olduğunuzu, sol ve sosyalizm adına sosyal şovenizmi ne denli temsil ettiğinizi göreceksiniz ve ancak öyle sosyalistleşeceksiniz. Yoksa sosyalistleşmeniz mümkün değildir. Şimdiye kadar Kürt Sorunu ve Sömürgecilik tezini bizim gibi karşınızda savunabilen olmadığı için kendinizi rahatlıkla sosyalist olarak yutturuyordunuz. Kürt sorunu ve sömürgecilik tezi, sizin sosyal şovenistliğinizi açığa çıkarmada adeta turnusol kâğıdı işlevini gördü. Sosyalizm adına nasıl da kendi egemen

sınıflarınızın temsilini yapan milliyetçi ve ırkçı bir zihniyete sahip olduğunuzu açığa çıkardı...”

Kemal konuştukça açılıyor, açıldıkça konuşuyordu. Vurgulu konuşmalarıyla adeta kurşun sıkarak gibi konuşuyor, kendisiyle tartışan rakiplerini renkten renge sokarken, dinleyenlerde ise büyük bir hayranlık uyandırıyor. Rakip olarak görüp tartıştıkları ise, THKO adına hareket eden grubun içinden çıkarak başka bir adla kendini tanıtmaya çalışan yeni yetme sol bir gruptu. Haki, kavga eder gibi tartışan Kemal’i bir süre daha zevkle izledi. Kemal ve yanındaki arkadaşları tartışmaya öylesine dalmışlardı ki, Haki ve arkadaşlarının başına dikildiğini fark edemediler. Bir ara çevresine bakınan ve Haki’yi fark eden Dara, Kemal’i dirseğiyle dürterek Haki’nin geldiğini işaret etti. İşaret ettiği tarafa bakan Kemal Haki’yi görünce sevinçle gülümsedi, konuşmalarını bağlayarak bir şeyler daha söyleyip tartışmayı bitirdi. Haki ve arkadaşlarının yanına giderek selamlaştı.

“Hoş geldiniz Haki! Valla özlemişim sizleri. İyi ki geldiniz. Ben de biraz sonra çıkacaktım” dedi, sarılıp kucaklaştı.

“Artık seni göremez olduk Kemal, seni gören hacı olacak neredeyse! İnsan bazen gelir, görür!” dedi Haki, Kemal’e sarılıp kucaklaştı.

“Ben halkımın içindeyim, halklaşıyorum Haki. Halklaştıkça proleter devrimciliğin nasıl yürütülmesi gerektiğini daha iyi öğreniyorum. En iyisi siz gelin. Küçük burjuva devrimciliğini, kantin devrimciliğini bırakın” dedi Kemal gülümseyerek. Hem yeni gelen arkadaşlarıyla tokalaştı hem de Haki’ye takılıp kızdırmak istedi.

“Merak etme Kemal, sen öncülük yapıyorsun şu anda. Muazzam deneyimler kazanıyorsun. Ben de en kısa zamanda seni izleyecek ve halklaşmaya başlayacağım. Kazandığın deneyimler de kılavuzum olacak. Ama senin gibi Ankara’nın Tuzluçayır’ını, ya da başka bir gecekondu mahallesini tercih etmeyeceğim. Kürdistan’a gideceğim. Yoksayılan ve adı olmayan bir ülkeye, gerçekten de ezilen sömürge bir halkın içine giderek

halklaşacağım. Ama hakkını yemiyorum, öncü sensin!” dedi Haki gülümseyerek.

Şakalaşarak kantinin ve okul koridorlarının gürültülü kalabalığından uzaklaşıp bahçeye çıktıklarında soğuk sert bir rüzgâr çarptı yüzlerine. Derin derin nefes alarak soluklandı Haki. “Arkadaş nerede, gelmedi mi buraya, durumu nasıl?” dedi Çirüsk’a dönerek.

“Sabah evden çıkarken geleceğini söylemişti. Ama daha gelmedi. Bildiğim kadarıyla gelecek. Çünkü günde bir defa gelip durumu yerinde görüyor, gerekli perspektifleri veriyor ve çok kalmadan gidiyor” dedi Çirüsk, bir şeyler daha söylemek istiyor da söyleyip söylememede kararsızmış gibi bir izlenim vererek.

“Sanki bir şey daha söyleyeceksin gibi, sakıncası yoksa söyleyebilirsiniz!” dedi Haki, güven verici bir sesle.

“Öyle gizliliği gerektiren bir şey değil, Arkadaşın son günlerde yaşadıklarını görünce heyecanlanmadan edemiyorum. Duraksamam ondan oldu.”

“Seni heyecanlandıran nedir?”

“Son günlerde yoğun bir araştırma içine girmiş Arkadaş. Önüne yığıldığı kitaplardan adeta bir tepecik oluşmuş. Yakında yeni teorik tezler ve mücadelenin gelişimine dönük yeni kararlar bekliyor bizi galiba! Beni heyecanlandıran arkadaşın bu durumu yani!”

“Valla sizi bilmiyorum ama arkadaşın her davranışı, her sözü, her tespiti beni heyecanlandırıyor!” dedi, Kemal araya girerek.

“Doğru!” dedi Haki, Kemal’i onaylayarak. “Gerçekten de Kemal’in dediği gibi Arkadaşın her şeyi insanı heyecanlandırıyor. Onun işi hepimizden zor. Öncülük yapmak gibi dünyanın en zor işini omuzlamış. Biz bir şeyi bilmeyebiliriz, O her şeyi en iyi şekilde bilmek zorunda. Biz yanlış yapabiliriz, O kendisini kırk parçaya bölercesine en ufak bir yanlışla dahi prim vermemek zorunda. Biz devrimi içinde bulunduğumuz anda yaşamakla yetiniriz, O devrimsiz bir saniyelik anı bile yaşayamaz. Biz

sadece birlikte çalıştığımız ve yanımızda olan arkadaşın kaygısını taşıyız, O hepimizin kaygısını taşıma yanında ezilen halkların ve insanlığın kaygısını da taşımadan duramaz. Arkadaşa bu şekilde yaklaşmalı ve ona göre tedbiri elden bırakmamalıyız. Özellikle Çirüsk ve Dara, sizler çok dikkatli olun. Okula gelip giderken, burada kalırken herhangi bir saldırıya veya olumsuz bir duruma karşı tedbir almanız gerekir. Alacağınız tedbir öyle göstere göstere değil, kimseye hissettirmeden olmalı. Arkadaşın kendisi bile hissetmemeli. Okul çevresi ve farklı kesimler hissederse bizim Arkadaşa verdiğimiz değeri anlar ve dikkatler daha fazla Arkadaşa yönelir. Arkadaşın kendisi hissederse, engellemeye kalkar. O açıdan çok bilinçli, çok dikkatli ve çok örgütlü hareket etmelisiniz. Hiç kimse bu çeteleşmiş faşist saldırıları küçümsememelidir.”

Apo’ya karşı her arkadaşının gerekli hassasiyeti gösterecek bilinçte olması için biraz daha konuşmayı gerekli gördü. Konuşurken bu konuşmasıyla yetinmemesi, bütün arkadaşlarıyla ayrı ayrı konuşarak böyle bir bilinç oluşturmaya gerektiğini yeni yeni fark etti.

“İşte Arkadaş da geldi!” dedi Çirüsk, heyecanla.

Dış kapıdan bahçeye giren ve kendilerine doğru gelen Apo yalnızdı. Yalnız olduğu halde bir orduyla yürüyormuş gibi yürür, bütün duyurgaları ayaklanmışçasına attığı her adıma dikkat ederdi. Apo’nun geldiğini gören yakınlardaki küçük bir grup da Haki ve arkadaşlarının yanına geldi. Gelen grubun içinde Arap Uşağı denilen Samandağlı Alevilerden Mustafa Şanlıoğlu adında bir öğrenci de vardı. Kendisini THKO militanı olarak görürdü. Mustafa Şanlıoğlu, Apo okula her geldiğinde başta Çirüsk ve Dara olmak üzere kendisini karşılayan ve çevresinde birikenlerden, önce olup bitenlere ilişkin geniş bilgi aldığını, ardından gerekli uyarıları yaparak ve uygun perspektifler vererek ayrıldığını bildiğinden beri hazmetmez, “kendini ne sanıyor bu Apo!” diye düşünürdü. Geçen gün kaldığı yurda gelen Alaattin Kapan’a da bu durumu anlattığını, Alaattin Kapan’ın da kendisine

“Ağzının payını verseydin Arap Uşağı! Haddini bildirseydin o kendini bir şey sanan kuyruklu Kürde” dediğini anımsar ve daha fazla öfkelenirdi.

Haki ve arkadaşlarının yanına gelen Apo her biriyle ayrı ayrı içtenlikle tokalaştı, hal hatır sorarak ayaküstü durumlarını kısaca öğrenmeye çalıştı. Hayri ve Mazlum yan yana duruyordu. Hayri’yle tokalaşırken dikkatle baktı, gözü Mazlum’a ilişince bir elini de Mazlum’a uzatarak tokalaştı. İkisinin ortasına gelecek şekilde durdu, her birisinin eli bir elinde ikisine dikkatle baktı. “Okula kayıt yaptırdığımız gün sizlerle tanıştık ve konuştuk, değil mi? Ve kısa bir konuşmaydı hatırladığım kadarıyla.”

“Doğru!” dedi Mazlum, hafif pelteleşen diliyle. “Kendi adıma kısa da olsa o konuşmanızdan çok etkilendim. Daha uzun konuşup tartışmayı hep düşündüm. Bazı konularda kapsamlı araştırmalar yapıyorum. Kafamda yığınca soru işareti birikmiş. Ancak sizinle tartışarak cevap bulabileceğime inanıyorum. Birkaç güne kadar araştırmalarım bitecek. Sizi görmeseydim Haki arkadaşla sizinle görüşme istemimi iletcektim. Sizi gördüğüme göre, görüşme istemimi size iletmiş oldum.”

“Demek öyle, çok etkilendin. Gayet tabi görüşürüz. Senin adın Hayri’ydi değil mi? Sen de Mazlum gibi etkilenmiş miydin?” dedi, gülümseyen bir ifadeyle Hayri’ye dönerek.

“Doğru, ben de çok etkilenmiştim. Haki ve Ağır arkadaşla sık sık konuşuyoruz zaten. Sizinle konuşmak istediğimi geçen gün Haki arkadaşla söylemiştim!” dedi Hayri.

“Ne diyorsun Haki, konuşalım mı Mazlum ve Hayri’yle?”

“İki arkadaşla birlikte yanınıza gelecektik ama boykot ve sizin yeni bir araştırmaya başlama yoğunluğunuz araya girince sonraya erteledim. Arkadaşlarla hem konuşup tartışıyor hem de araştırma programlarıyla yakından ilgileniyorum. İkisinde de sevindirici gelişmeler var. Uygun olduğunuz bir zamanda yanınıza gelebilirler.”

“Demek öyle, tamam! Sen veya Ağır görüşmeyi ayarlarsınız. Evet, Çirüsk, durum nedir, sen ne söyleyeceksin?” dedi, Çirüsk’a dönerek.

Çirüsk olup bitenleri anlatmaya başladığında Mustafa Şanlıoğlu ve yanındaki arkadaşları da Apo’nun bulunduğu yere geldi, gruba katılarak konuşmaları dinlemeye başladı. Yapılan çalışmalar yanında yaşanan sorunlar, aksaklıklar ve yetersizlikleri de anlatan Çirüsk, boykotun genelleşmesi için yoğun önerilerin olduğunu, ADYÖD yönetiminin delegelerle bir toplantı yaparak bu konuda belli bir kararlaşılmaya gitmesi gerektiğini önerdi. Çirüsk’tan sonra Dara söz alarak eksik kalan yönleri tamamladı. Dara’nın konuşması ardından Apo için genel durum açıklığa kavuşmuştu. Başka konuşmak isteyen olup olmadığını öğrenmek amacıyla gözlerini grubun üzerinde gezdirince Mustafa Şanlıoğlu’na geldiğinde durdu, gözlerinin içine bakarak bakışlarının ardındaki karanlığı ve karanlığa gizlenmiş korkuyu çözme çalıştı.

“Durumunuz her geçen gün biraz daha önem kazanıyor ve hassas bir sürece evriliyor. Bu nedenle her zamankinden daha fazla dikkatli ve örgütlü hareket etmek gerek. Kesinlikle şimdiki gibi kalabalık gruplar halinde bahçede durmaya son vermek lazım. Silahlı bir saldırı olursa kalabalık olunduğunda kayıplar daha fazla olur. Onun için en fazla ikiyeşerli, üçerli gruplar olmalı. Ayrıca gece nöbetleri de çok dikkatli yürütülmeli. En ufak bir ihmal veya boşluk, bir baskınla okulun ele geçirilmesine yol açabilir” dedi, bir an duraksayarak.

“Keko!” dedi Mustafa Şanlıoğlu bir iki yutkunarak. “Böyle konuşmak kolay, önce gel bizimle birlikte kal, bizim yaşadıklarımızı yaşa. Ondan sonra bize talimat ver!”

“Sen kimsin be! Nasıl böyle konuşursun?” dedi Çirüsk öne atılarak. Bir anda bütün gözler fal taşı gibi açılarak Mustafa Şanlıoğlu’na döndü. Çirüsk sözünü bitirmeden bir atmamanın hızıyla Mustafa Şanlıoğlu’nun karşısına dikilen Kemal, iki eliyle yakasından tuttu, nefes alamaz duruma getirdi. “Şimdi beni iyi

dinle Arap Uşağı, seni gönderenlere de söylersin bu söylediklerimi; bundan böyle keko demek ve böyle saygısızlık yapmak yok. Bir daha seni böyle saygısız görürsem, hele arkadaşın çevresinde ve yakınlarında dolaştığını duyarsam, affetmem haberin olsun. Senin ve seni gönderenlerin muhatabı biziz. Hiçbir biçimde Arkadaş muhatabınız olamaz ve olmayacak. Uslu ve akıllı bir biçimde buradan gidersen bu defa affediyorum. Ne diyorsun?” dedi, Mustafa’nın gözlerinin içine bakarak. Her iki eli bir mengene gibi boğazına yapışmış, bırakmıyordu.

“Tamam, bırak Kemal, bakalım ne söyleyecek! Eğer saygısızlığa devam ederse o zaman boğarsın, inisiyatif tümüyle senin!” dedi Haki sakın ve duru bir sesle.

“Özür dilerim Kemal abi! Saygısızlık ne haddime! Yaşadığımız zorlukları dile getirmek istedim sadece” dedi, Mustafa kekeleyerek. Derin derin nefes alıyor ve öksürüyordu. Kemal kendisini bırakınca hızla oradan uzaklaştı.

Grubun yanından uzaklaşan Mustafa’nın arkasından bakan Apo hiçbir şey olmamış gibi konuşmasını kaldığı yerden sürdürdü. “Gayet tabi, gelen önerileri daha fazla geçiştirmek olmaz. Boykotu genelleştirmenin zamanı geldi aslında. Sen ADYÖD yönetimiyle geniş bir toplantı ayarlamaya çalış Haki. Tüm delegeler ve delege olmayan diğer okulların dernek yönetim üyelerinin de katılacağı geniş bir toplantı olmalı. Eğer boykotu genelleştireceksek tüm delegelerin ve okul yönetimlerinin katılacağı ve kararlara ortak olacağı bir toplantıyla olması daha doğrudur” dedi duru, sakın ve kararlı bir sesle. Konuşurken Haki’ye dönük bakışlarını Kemal’e çevirdi.

“Sen okulu bıraktın Kemal, ama senin okulu faşistler ele geçirmeye çalışıyor. En hassas ve her an çok büyük bir çatışmanın yaşanacağı okulların başında geliyor, okulu ele geçirme olasılığı da çok yüksek. Bu süreci atlatana kadar okulla ilgilenmelisin” dedi, bakışlarını Kemal’den ayırıp tüm arkadaşlarına çevirerek. “ADYÖD yönetimiyle yapacağımız toplantıda bundan böyle faşist saldırılara karşı anında cevap

verme konusunu da tartişıp karara bağlayacağız. Bir okulda faşist saldırı olursa tüm okullar anında bulundukları okul, mahalle, semt vb. her yerde faşistlere karşı yaygın ve sonuç alıcı bir saldırıya geçecek şekilde örgütlenmeli ve konumlanmalıdır. Bu nedenle artık diğer okullardan öğrencilerin Siyasala destek ve dayanışma amacıyla gelmesine gerek yok. Her arkadaş bulunduğu okulda iyi örgütlenmeli, güçlü bir öz savunma yaratmalı ve her an saldırıya hazır olmalıdır.”

Apo konuşmasını sürdürürken kışın öğlen güneşi, yavaş yavaş soğuktan üşüyen bedenlerini ısıttı. Sert geçen kış soğuklarının etkili olduğu bir dönemde öğlen güneşinin bu sıcaklığı baharı andırdı, ağaçtan ağaca sıçrayan kuşların cıvıltıları bahçeye yayıldı. Bu durumu fark eden kimi öğrenciler, bulundukları koridor ve kantinin boğucu havasından dışarı çıkarak kendisini güneşin önüne verip aylardır ısınamayan bedenlerini ısıtmaya çalıştılar.

***** **

Ürperten soğukları, gökyüzünü griye boyaması yetmezmiş gibi yeryüzüne kurşuni renkler yağdıran kasvetli havasıyla mart ayı da geride kalmıştı. İnsan bedenlerini ısıtmaya başlayan nisan ayı, güneşiyle ve aralıklarla yağan yağmurlarıyla yumuşak ama ne zaman güneşin açacağı ne zaman yağmurun yağacağı belli olmayan kararsız, istikrarsız insanları andırırdı.

Bir anı diğer ana benzemeyen nisan, gel-git havasına rağmen baharı muştulardı. Ama özünde baharı muştulayan, mora kesmiş çiçekleriyle sevgi açan erguvanlar, leylaklar ve sarmaşıklar kadar tüm ieklerdi. Adeta aş buğusu dşerdi yeni tomurcuklanmış gül yapraklarına. Ve bahar, iek açan sevginin de aşkın da filizlenmesi anlamına gelirdi. Nisan yağmurları toprağa düştüğünde iek kokusuyla toprak kokusu birbirine karışır, insanlara verdiği umut havasıyla üzerlerine çöken karamsarlığı dağıttırdı.

Baharla birlikte yine bir Mart sonunda, yine bir bahar gününde kurak topraklara bahar yağmuru olmaya karar verdiği günleri düşündü. İki yıl önce Çubuk Barajı'ndaki toplantıya gitti düşünceleri. İlk grup denemesini, yanına aldığı beş kişiyle başlatmıştı. Kavurucu sıcaklara, kuraklığa, kısırlığa ve yok oluşa mahkûm edilen adsız bir ülke ve yitik bir halka bahar yağmuru olabilmek için yağmaya gebe bulut kümelenmesini yaratmıştı. Yarattığı bulut kümesi yağmuru müjdelendi ama yanına aldığı ve her biri bereketli bir bulut olabilecek topu topu beş kişiyle yağmur olmayı umut etmişti. Geçen iki yıl içinde bereketli yağmurların bulutu olmasını beklediği beş kişiden sadece bir kişi yağmur yağdıran bir buluta dönüştü. Diğer dört kişi, tüm uğraşlarına ve ikna çabalarına rağmen açan güneşe ve sert esen rüzgâra karşı ayakta durma ve direnme gücünü gösteremedi. Yağmur yağdıran bir bulut olmaları bir yana, bazen gökyüzünde belirip kaybolan bir bulut olmayı bile başaramadı.

Nedenlerini anlamaya, çözümlemeye çalıştı. “Beş kişiden sadece bir kişi yürüme gücünü gösterebildi, o da şimdilik!” dedi söylenerek. Anasının sözleri çınladı kulaklarında. Çocukluğunda bin bir emekle, çabayla oyun oynamak için yan yana getirdiği köyün çocukları, birkaç gün geçmeden ana babaları tarafından uzaklaştırılır, yine bir başına kalırdı. Bu durumu her yaşadığında “Kimse senin gibi yapmaz, kimse senin gibi çalışamaz, kimse senin gibi her şeyiyle oyuna kendisini kaptıramaz. Hep yalnız kalacaksın!” derdi anası. Tıpkı çocukluğundaki gibi anasıyla konuşurcasına söylendi: “Tabii insanlık öyle kolay kazanılmıyor, şerefli, onurlu olmak öyle sanıldığı gibi kolay değil. Kendine karşı saygıyı yitirmek çok kolay, saygı kazanmak ise çok zor!”

Düşündükçe soylu amaçları basit yaşamlara, özgürlük gibi yüce bir ütopyayı köleliğe, halkı ve ülkesi için yaşamayı sistemin sunduğu kırıntılara tercih edenlerden daha çok nefret etti. Birlikte yürümek ve kendisine arkadaş, yoldaş yapmak istediği beş kişiden dördü nefret edeceği bir konumu tercih etmişti. Tek başına nefret etmek yetmezdi. Nefret, kişinin kendisini

olumsuzluklardan, yanlışlardan, basit yaşamlardan korumak için bir duygu biçimiydi. Sadece kendisinden sorumlu olsa nefret duygusu yeterliydi. Nefret ettiği hiçbir şeye tenezzül etmez, yanından bile geçmezdi. Rüyalarına girse, kendisini bin parçaya bölercesine sorgular, zayıflıklarını bulup açığa çıkararak acımasızca öldürürdü. Ama sorun, kendisinden sorumlu olması değil, yol arkadaşı yapmak istediği, eğitip örgütlediği kişiler kadar öncülüğünü yapmak istediği bir halktan da sorumluydu. Acı olan, öncülüğünü üstlendiği bir halkın nefret edilen bir konumu yaşaması, köleliği kabullenmiş lanetli bir gerçeklik içinde debelenmesiydi. Bu halk için devrim yapacaksa, öncelikle bu halkı nefret edilen konumdan çıkarması, sevilen bir konuma getirmesi gerekirdi.

Bunun için öncelikle direnen insanı yaratmalıydı, ama bir insanın kazanılmadan direnen bireye dönüşmesi imkânsızdı. Sömürgeciliğin olan Kürt bireyini öncelikle sömürgecilikten koparıp almak, kendisinin olmasını sağlayacak şekilde kazanmak ve yeniden yaratarak direnebilecek düzeye getirmek olmazsa olmazdı. Yaratacağı insanı, nefret ettiği konumda bulunan insanlar arasından çıkarması gerektiği netti. Yaşadığı deneyimlerden öğrendiği bir şey daha vardı; sadece bilinç verme ve bilinçlendirmeyeyle, salt bilgiyi taşımayla nefret edilecek konumdan çıkmıyordu insanlar. Bu nedenle son bir aydır yaptığı araştırmaları insan ve toplum psikolojisi üzerinde yoğunlaştırdı.

Sömürgecilik tezini ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve askeri yönleriyle çözümleyip açığa çıkarmış ve bu tezin son iki yıldır insana ve topluma taşırılmasında yaşadığı deneyimler, sömürgeciliğin toplum ve insan üzerinde yarattığı etkiyi çözümleyip açığa çıkarması gerektiğini bir ihtiyaç haline getirmişti. “Sömürgecilik nasıl bir toplum ve insan yaratmıştır? Bu toplum ve insanın psikolojik ve ruhsal durumu nasıl şekillenmiştir? Sömürgeciliği bu denli içselleştiren bu toplum ve insanın bilincine ve bilinçaltına neler yerleştirilmiştir? Her şeyden önce Kürt toplumu ve Kürt insanındaki bilinçaltı nasıl

oluşturulmuştur? Bu nasıl bir bilinçaltı oluşumdur ki, bu kadar bilgi ve bilinç taşıyorum, taşıdığım bu soylu bilinci elinin tersiyle itebiliyor? Adeta çocukluğunda bir şeyler anlatmaya çalıştığı yaşlı köylüsü gibi, ‘Aha şu ağaç kütüğünü görüyor musun Abdullah? Bu ağaç kütüğü yeşerir mi? Biz bu ağaç kütüğü gibiyiz, boşuna kendini yorma, yeşermeyiz!’ diyen bir tutumu neden sergiliyor?”

Düşüncelerini meşgul eden sorulara cevap bulmak için araştırmış, araştırdıkça yeni sorular karşısına çıkmış ve araştırmalarını daha fazla derinleştirme ihtiyacını duymuştu. Yaptığı araştırmalar, sorunun kavramsal ve teorik ifadelendirilmesi için yeterliydi. Derinleştirmeyi ise, edindiği bu kavramsal ve teorik bilinci kendine uyarlayarak yapacaktı. Temel bir tarz haline gelmişti bu yöntem. Öğrendiği, bilince dönüştürdüğü, karar ve ilke haline getirdiği her şeyi önce kendisine uygular, kendisinde çözümleyerek içselleştirir; bir kişiliğe, bir yaşam biçimine dönüştürünce kendi dışına taşıma ve uygulama pratiği içine girerdi. Bu yöntem öyle bir yetkinliğe ulaşmıştı ki, boşa öğrenilen tek bir bilgi parçasına, boşa söylenen tek bir söze izin vermezdi. Bilince çıkardığı kavramsal ve teorik tezleri kendisinde uygulayıp çözümlediğinde önemli sonuçlara ulaştı.

Tüm insanlar, doğuştan aynı berraklıkta bir öğrenme güdüsüne sahip olur, her bilgiyi bununla edinirlerdi. Öğrenme evresine girmeden önce beşikteki algılama hislerle gerçekleşirdi. Beşik yaşamı tamamıyla hislerin yaşamıydı. Bebeklik evresi, hayvandan farksız yaşama evresiydi ve emeklemeye dek bu evre devam ederdi. Doğum günü ile emikleme arası aralıkta bilinç henüz yoktu. Beşik yaşamında çocuğun ebeveynleri ve çevreyi fark etmesi, hislerle algılama düzeyindeydi. Bu hisler o denli güçlüydü ki, bir radyo alıcısının frekanslarla çekimine benzerdi.

Çocuğun doğduğu günden itibaren sırasıyla dokunma, işitme ve görme temel duyu organıydı. Emikleme dönemine dek duyumlar arasındaki başatlık pek değişmez ama öğrenme güdüsü

yavaş yavaş belirgin olmaya başladılar. Bu, emeklemenin arifesindeki çocukluk evresiydi. Öğrenme güdüsünün duyu organlarının önüne geçmesi emekleme evresinin sürece verdiği hızı. Yürümeyle birlikte öğrenme güdüsü duyumla öğrenmeyi geride bırakır ve içine girilen yeni aşama, bilincin oluşumu yönündeydi. Çocuğun içinde yetiştiği koşullar ve ortam, bilgilenmenin rotasını belirler; her insanın gelişimi ve geleceği, bu aşamanın niteliğine göre belirlenirdi.

Güdülerin hassasiyeti cıvaya benzer, nasıl yaklaşılsa öyle biçimlenirlerdi. Serbest bırakılsa, kendi mecrasını çizen serbest akıntı gibi yol alırlardı. Ne var ki şimdiye dek Kürdistan'da feodal toplumsal özellikler ve sömürgecilikten dolayı, güdüleriyle mecrasını kendi seçen bir Kürt insanına pek rastlanmamıştı. Hele konu öğrenme güdüsüyse, bağımsız büyüme ve gelişme doğrultusundan ve kendi çocukluk hayallerinden taviz verilmemesi gereği netti. Söz konusu Kürt bireyi olunca aşiretçi feodal değer yargıları ve sömürgecilik tarafından artık çepeçevre sarılır, öğrenme güdüsünden başlayarak tüm güdülerini çepeçevre kuşatılarak biçimlenirdi. Ortaya çıkan sonuç; Kürt bireyi benzetilir, bilinçaltı oluşturulur ve geleceğini belirleyen bir bilinçaltı şekillendirilirdi. Bilinçaltı şekillendirilmiş bireyin bağımsız düşünme ve bağımsız bilinç edinme yetisi kalamazdı. Doğallığı bozulur, her türlü aldanmaya ve aldatmaya, yalana ve dolana açık hale getirilirdi. Bu, aynı zamanda kişilik bozukluğunu da ifade ederdi. Kişilik bozukluğu, yalan ve hilenin en çok beslediği kaynaktı. Bireycilik, gaddarlık ve her türden gözü karalık, hile ve yalan üzerine gelişirdi. Egemenlerin ideolojik kalıplarıyla biçimlenen kişiliklerin bağımsız bilinç geliştirmeleri olanak dışıydı. Bu nedenle bilinçaltının, bağımsız bilinç edinmeyi ve özgür birey olmayı engelleyen tabutluktan farkı yoktu. Öyle ise her yönüyle saptırılmış ve kendisi olmaktan çıkarılmış Kürt bireyini ve toplumunu kazanmanın tek yolu, tabutluğu haline getirilen bilinçaltı engelini çözüp bağımsız bilinç edinme yollarını sağlayacak yol ve yöntemleri bulmaktan geçirdi.

Baharda doğanın ve yaşamın yeniden çiçeklenmesi gibi, düşüncelerinin çiçeklendiğini hissetti. Araştırdıkça tohuma ve meyveye duran düşüncelerindeki çiçeklenme, kendisinden başlayarak Kürdistan toplumunu ve bireyi çözümledikçe yol gösterici bir birikime ve deneyime dönüştü, yeni bireyler kazanmanın ve yaratmanın zengin yöntemlerine ulaştı. Bu yönüyle bakıldığında 1975 baharına yılı kurtaracak tarzda bir giriş yapmayı başardığına inandı. Ama bu giriş tek başına yetmezdi. Çözümlemesi gereken diğer bir konu ise, Türkiye sol Hareketinin durumu ve rejimin aylardır sürerek derinleşen krizinin olduğu düzeydi. Hem Devrimci Gençlik Hareketini hem de düşman cephesi olarak gördüğü rejim krizini doğru çözümlemeyi ve tedbir geliştiremezse yılı kurtarması olası değildi.

Sadece bu yılın ilk üç ayında yaşanan gelişmeleri anımsayarak art arda sıralaması bile yaşanan krizin geldiği düzeyi anlamaya yeterdi. 8 Ocak'ta Türk Devleti'nin iç ve dış borçlarının 71 milyar TL'yi aştığı açıklandı. 8-9 Ocak Hava kuvvetlerindeki astsubaylar yan ödeme ve iş güclüğü zamlarını protesto etmek için Ankara Mürted hava üssünde 2 günlük iş bırakma eylemi yaptı. 23 Ocak'ta İstanbul Vatan Mühendislik Okulu'nda kendilerine 'komandolar' adını veren faşist çeteler, Kerim Yaman adlı bir öğrenciyi vurarak öldürdü, aynı günlerde Veli Yıldırım'da Ankara'da katledildi. 30 Ocak'ta ABD, Türkiye'ye silah ambargosunu uyguladı. 13 Şubat'ta işgal altındaki Kıbrıs'ta, "Kıbrıs Türk Federe Devleti"nin kurulduğu ilan edildi ve Devlet Başkanlığına Rauf Denктаş getirildi. 15 Şubat'ta Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği'nin Türkiye çapında düzenlediği faşizmi ve pahalılığı protesto mitingine faşistler saldırdı; bir kişi ölürken 35 kişi yaralandı. Şubat'ta Malatya'da geliştirilen provokasyon sonucu faşistler tarafından CHP'nin merkezi tahrip edilerek 29 kişi yaralandı, 22 kişi gözaltına alındı. Şubat'ta Kendilerine 'komandolar' adını veren faşistler Erzincan CHP il merkezine saldırdı, Alevilerin işyerleri tahrip edildi, bir kişi öldürülürken 40 kişi yaralandı. 19 Mart'ta

Bülent Ecevit yeni hükümeti kurma görevini kabul etmeyince, bu görev AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e verildi. 31 Mart'ta Süleyman Demirel, kurduğu Milliyetçi Cephe Hükümeti'ni açıkladı. Bu hükümette Başbakan yardımcıları olarak MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş ve CGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu yer aldı.

Bütün bu gelişmeler, rejimin devrimcilere karşı çeteleri daha organize harekete geçireceği, suikast ve komplo yöntemlerini provokasyonlarla devreye koyacağı, devrimci saflara ajan ve provokatör kişilikleri sızdırarak içten bölüp parçalamaya çalışacağı, ajan muhbir ağını çok yaygın bir biçimde geliştireceği, böylece devrimci mücadeleyi etkisiz kılmayı hedefleyeceğinin habercisiydi. Bu ise devrimle karşı-devrim arasındaki mücadelenin daha da kızışacağı, daha çok bedel ödeneceği günlerin yaşanacağı anlamına gelirdi. Buna karşı yeni tedbirler geliştirmesi kaçınılmazdı.

Siyasal sürecin bu seyrine göre kendisinin mevcut durumu da her geçen gün risk taşıyan bir düzey kazanmıştı. Belli aralıklarla çevresinde olduğunu hissettiren Alaattin Kapan, adeta “gözlerim üzerinde!” dercesine bir algı oluşturmaya çalışmıştı. Mustafa Şanlıoğlu'nun provokatif yaklaşımını bu bağlamda değerlendirip bu tür provokatif yaklaşımlara karşı her an tetikte olması gerektiğini düşündü. Yavaş yavaş “Apocular” söylemi de Haki ve Kemal hedef gösterilerek dillendirilmeye başlandı. Haki ve Kemal şahsında kendisinin hedef haline getirilmesi, geliştirdiği paradigmayı Türk oldukları halde en militanca savundukları ve sosyal şovenizme karşı tavizsiz mücadele ettikleri içindi. Bu nedenle düşmanını yanıltma taktiklerini daha profesyonel sürdürmesi, giderek kaynağa dönme, kökleriyle buluşma, Kürdistan'da mücadeleyi geliştirme günlerine yaklaşması gerektiğini düşündü. Ama sömürgeciliğin kalbinde Kürdistanî grubu yaratmadan Kürdistan'a dönmesi de doğru değildi. “Kürdistan'a dönüşüm, Kürdistan devriminin bir atılımla başlatılmasının fişegi olmalı!” der, bütün hazırlığını buna göre

yürütürdü. Ankara gibi metropollerin karşı devrimin sert saldırılarına karşı kendisini koruyamayacağına, kendisini ve grubunu koruyacak biricik kaynağın Kürdistan dağları olacağına inanırdı. O günler gelene kadar renk vermemeye çalışması; Ankara’da üstlenmiş, Türk Solu gibi devrimcilik yapmaya çalışan, hangi örgütten olduğu ve ne yapacağı belli olmayan bir hava yansıtmaları gerektiğini bilerek “Aman Apo, çok dikkatli ol, çevrene birilerinin sızdırılması zamanı gelmiştir. En yakınına kadar bile sızdırılabilir. Gözlerini dört aç, usta bir devrimci gibi davran!” diye söylenirdi.

1970’leri karakterize eden gerçek devrimci önderlerin tasfiyesinden sonra, ikinci elden kadrolar, gerçek militanlık özelliklerini kavramayan, programatik gelişmeyi bilmeyen, örgüt düzeyinde öncü rolünü başaramayan, ideolojik düzeyleri ve önder militanlıkları geri olan kadrolardı. İdeolojik mücadele adı altında birbirlerini güçten düşürür, çok anlamsız siyasi kör döğüşlere varan bir süreç yaşarlardı. Rejimin derinleşen bunalımı toplumu yönetemez duruma getirmiş, kargaşayı egemen kılmıştı. Halk üzerinde yüzyılların denetimi yıkılmaya yüz tutmuştu. Yönetilemez bir durum açığa çıkmıştı ama halkın kendini yönetme durumu ve öncü örgütü yoktu.

Dünya devrim tarihi kadar Mahirlerin, Denizlerin ve İbrahimlerin deneyiminden çıkardığı en temel derslerden biri, örgütlenemeyen, kendini mevzilendirmeyen devrimcilik, ezilmeye mahkûm, çok dağınık, nefes alamaz durumdaki bir devrimcilikti. Ne kadar bireysel atılımlar yaparsa yapsın, durumu kurtaramayacak ve ezilecekti. Çıkardığı bu ders, devrimin “elif ba!”sı gibi sürekli zihnini meşgul eder, Türkiye devrimini bu açmazdan kurtaracak bir pozisyona gelemediğinden dolayı kendisini yiyip bitirirdi. Mevcut objektif gerçeklik, bu pozisyona gelemeyeceğine işaret etti. Buna rağmen bu objektif gerçekliği aşmak için gücü yettiğince zorlayacak, aşamazsa Kürdistan devrimi için zihnini ve bilincini ayaklanma halinde tutacaktı.

İçine girdiği bu sorgulama ve çözümleme ardından her yönüyle düşüncede yaşadığı çiçeklenme ve zihin berraklığıyla yılı kurtarabileceğinin umudunu yeşertti, evden çıkarak okula doğru yol aldı. Okulun bahçesine girdiğinde heyecan ve panik içindeki Çirüsk ve Dara karşıladı kendisini.

“Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde faşistler saldırıya geçmiş. Kemal orada. Yoğun bir çatışma yaşanıyor. Ağır ve Bager’de yanına aldıkları bir grup arkadaşla yardıma gitmişler. Buradan benle Dara toparlayabildiğimiz kadar bir arkadaş grubunu alarak yardıma gideceğiz!” dedi Çirüsk heyecanla.

“ADYÖD yönetiminden kimler var burada? Ayrıca buranın savunmasına dönük durum nedir?” diye sordu, sakın bir sesle. Olasılık olarak görüp beklediği gelişmeler, düşündüğünden çok erken yaşama geçirildiğinden, bu yılın her türlü gelişmeye açık olduğunu göstermeye yeterdi.

“Yönetimin çoğu burada, gelmişler. Haki burada yok. Büyük olasılıkla kendi bölgesindeki okullarla ilgileniyor. Burayı savunma konusunda gerekli tedbirler alındı. Yerimize başka arkadaşlar görevlendirdik” dedi Dara, araya girerek.

“Öyle ise tamam! Geç kalmadan gidebilirsiniz. Ancak Ağır ve Bager kendi okullarına geçsinler. Yüksek Öğretmen Okulunda var olan faşist etkinlik, Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinden az değil. O okullardaki faşistlerin oraya yardıma gitmesi, durumu zorlayabilir. Ağır ve Bager yardıma gideceklerine okullarında etkili bir biçimde saldırıya geçmeliydiler. Beklemeden kendi okullarına giderek faşistlere karşı etkili bir saldırıya geçsinler. Tüm okulların zaman geçirmeden bulundukları yerde saldırıya geçmeleri gerekir. Şimdi yönetimle görüştüğümde bu durumu da pratikleştiririz. Zaten bu yönlü kararımız vardı. Ayrıca buradaki durumu yönetimle bir sonuca götürdükten sonra yönetimdeki birkaç arkadaşla derneğe geçeceğim. Bana ulaşmak istediğinizde dernekte olacağım.”

Çirüsk ve Dara’dan ayrıldı, sütunlu salona giderek ADYÖD yönetiminden orada var olan beş kişiyle görüştü. Yanına aldığı iki

kişiyile ADYÖD’e geçerken, diğer yöneticiler de kendi okullarına gitti. Derneğe vardığında yoğun bir kalabalıkla karşılaştı. Çoğunluğu delege olan kalabalığa hitaben bir konuşma yapmanın yerinde olacağını gördü ve kalabalığı sessizliğe davet etti.

“Arkadaşlar!” dedi yüksek sesle, kalabalığın tümünden sessizleşmesini bekleyerek. “Biliyorsunuz, genişletilmiş yönetim toplantısında faşist saldırılara karşı anında her yerde topyekûn saldırıya geçme kararı almıştık. Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde faşistler saldırıya geçmiş ve orada yoğun bir çatışma yaşanıyor. Bu saldırının amacı o okulu düşürmek ve oradan başlayarak Yüksek Öğretmen Okulu da dahil diğer okulları da düşürerek tümüyle faşizmi etkili kılmak. Zaten faşist MC hükümeti kuruldu. Bu gücü de hükümetten ve devletten aldıkları, hatta onlar tarafından harekete geçirildikleri kesin. Bu nedenle birkaç arkadaş hariç, tüm arkadaşlar kendi okullarına giderek faşistlere unutamayacakları bir ders vermeli. Benimle burada kalan birkaç arkadaşla gerektiğinde haber gönderebiliriz. Faşistlere karşı bu mücadelenin koordinesini tamamen derneğimiz üstlenmiş ve öncülüğünü de dernek yapmaktadır. Başarı da başarısızlık da derneğimizin ve bizlerindir. Hepinize başarılar.”

Büyük bir heyecan ve uğultuyla dernekteki kalabalık boşaldı ve dernek bir anda sessizliğe büründü. Oluşan sessizlik içinde her okulun durumunu ayrı ayrı düşünmeye, hangi okulun ne kadar direnebileceğini, hangi okulun düşebileceğini kestirmeye çalıştı. ADYÖD olarak ilk kez adeta topyekûn sayılan böyle bir mücadele geliştiriliyor, kapsamı ve boyutları geniş olan böyle bir mücadelenin öncülüğünü üstleniyordu. Dernek olarak öncülük üstlenilmişti ama öncülüğü ve koordineyi yapan kendisiydi. Çok geçmeden her okuldan birer ikişer kişi derneğe geldi, bütün okullarda faşistlere karşı bir saldırı kampanyasının başladığı bilgisi ulaştı. Okullarda gelişen çatışma mahallelere, sokaklara ve caddelere kadar yayıldı. Ankara ilk kez faşistlere karşı tarihinin en yaygın saldırı ve çatışmalarına sahne oldu. Akşam saatlerine

doğru dernekteki büyükçe olan Philip marka radyoyu açıp haberleri dinledi. TRT radyosunun verdiği haberde Hükümet tarafından Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinin kapatılma kararı alındığı, komünist unsurlara karşı daha etkili bir mücadelenin verileceği, okullardaki öğrenci derneklerinin terör yuvasına dönüştüğü şeklindeki haberler peş peşe sıralandı.

Haberleri dikkatle dinlerken, hükümet tarafından alınan kararların, kamuoyuna yansıtılan kısmından çok yansıtılamayan yönlerinin ne olduğunu kestirmeye çalıştı. Okullara ve derneklere karşı yaygın bir saldırı ve baskının geliştirileceği kesindi. Buna karşı neler yapması ve hangi tedbirleri alması لازمdı? Bu konuları düşünürken, akın akın diğer okullardan gelen öğrenciler derneğe doluştu. Her gelen, zorlu bir savaştan çıkmanın havasını yansıttı, kimisi nasıl kavga ettiğinden ve faşistleri dövdüğünden, kimisi aldığı hafif yaralardan söz etti, kimisi de yırtılan elbiselerini ve yaralarını gösterdi. Daha onlar bitirmeden derneğe gelen yeni bir grup yaşadığını anlattı, her kafadan bir ses çıktığından kimin ne dediği pek anlaşılmadı. Çok geçmeden gelenlerle birlikte dernek dolup taştı, birbirine sıkışan insanlardan adım atacak yer kalmadı.

“Vakit kaybetmeden derneği boşaltmamız lazım!” dedi, yanına gelen Haki’ye. “Haberlerde okul derneklerine dönük kararların alındığı söylendi. Her an bir yönelim veya baskın olabilir. Bu konuda ne yapmamız gerekir sence?”

Daha sözünü bitirmeden polis araçlarının kulak tırmalayan sirenleri doldu içeriye. Siren sesini duyar duymaz pencerenin yanında bulunan Kemal, pencereden kafasını uzatarak sokağa baktı. Sokağa dolan polis araçlarından hızlı ve seri bir şekilde inen toplum polisleri, ellerindeki Thomson marka silahlarla sokağı doldurdu. Bazı polisler derneğin çevresini kuşatırken, bazı polisler dernek binasının kapısından içeri geçti.

“Arkadaşlar!” dedi Kemal, en yüksek tok sesiyle. “Sokak, toplum polisleriyle doldu. Bazıları da binaya girdiler ve

merdivenlerden çıkmaya başladılar. Derneğimizi basmaya geldikleri kesin. Sakin olalım. Emniyet sarayında görüşürüz!”

Bu kısa açıklamasıyla arkadaşlarını uyaran Kemal, kalabalık içinde kendisine güçlkle yol açarak Çirüsk’un yanına gitti. Çirüsk’u alıp Apo’ya ulaşmaya çalıştı. Çok kalabalık oldukları için kendilerini götürmeye gelen polislerin yeterli olamayacağını, ortaya çıkacak boşlukları iyi değerlendirebilirse Apo’yu yakalanmadan kaçırabileceğini hesapladı.

“Arkadaşlar!” dedi Haki, avazı çıktığı kadar bağırarak. Kapının önüne gelen polisler, ardarda kapıyı çaldı. Anlaşılmaz bir panik havası her kesi sardı ve her kafadan bir ses uğultuya dönüştü. “Arkadaşlar, Lütfen sessiz olun ve beni dinleyin!” dedi, yeniden daha yüksek bir sesle bağırarak. Yavaş yavaş sesler kesildi ama bu defa kapıyı çalan polislerin sesi giderek arttı. “Polisler kapıda. Tümüyle kısıtılmış durumdayız. Yapabileceğimiz bir şey yok. Herhangi bir provokasyona meydan vermeden kapıyı açacağız. Büyük olasılıkla hepimizi gözaltına alacaklar. Gözaltına alındığımızda hiçbir biçimde soğukkanlılığımızı kaybetmeyecek, bireysel tutum takınmayacak ve ortak hareket edeceğiz. Sakin ve soğukkanlı olalım şimdilik!”

“İçerdekiler! Kapıyı açın! Elimizde derneğin kapatılması ve aranmasına dönük mahkemenin kararı var. Üçe kadar sayıyorum. Eğer açmazsanız kapıyı kırmak zorunda kalacağız!” diye bağırdı, kapıyı çalmaya ara veren bir polis.

“Ne abla abla konuşuyorsun oğlum! Bırak kiralım ve içeri geçelim. Yoksa sende mi komünistsin!” dedi yanında ki bir başka polis.

“Sen kes sesini bir defa, operasyonun komutası bende. Ben ne dersem öyle hareket edilecek” dedi tekrar ilk konuşan polis.

“Elinizde mahkeme kararı varsa sorun yok. Kapıyı açıyoruz. Ama herhangi bir arkadaşımıza karşı şiddet uygulama ve tahrik edici yaklaşımlarda bulunma olmamalı” dedi Ağır, sakin bir sesle konuşup kapıya yaklaşarak.

İçerde sesler kesildi. Her kes ne olacağını merakla beklerken, kimisi de ceplerini karıştırıp not olabilecek kâğıt parçalarını yırtarak çöpe attı. Üzerinde bıçak gibi alet olanlar, var güçleriyle aletlerini pencereden karşıdaki binanın çatısına fırlatıyordu.

“Söz!” dedi, komuta bende diyen polis. İkna edici bir sesle konuşuyor, faşist polislerin provokatif yaklaşımlarını önlemeye çalışıyordu. “Hiçbir şiddet unsuru kullanılmayacak. Sadece mahkemenin kararı uygulanacak ve yasal gereklilik neyse ona uygun hareket edilecektir.”

“Tamam! O halde kapıyı açıyoruz!” dedi Ağır, içteki kapı sürgülerini çekip kapıyı aralayarak.

Kapı açıldığında içeri dolan polisler gözlerine inanamadı. Derneğin doluluğundan dolayı adım atacak yer yoktu, dernek içinde herhangi bir işlem yapılamazdı.

“Tamam, gençler!” dedi polis, inandırıcı olmaya çalışan bir sesle. Bir yandan da mahkeme kararını Ağır’a gösterdi. Kararı okuyan Ağır, “Doğru arkadaşlar! Derneğimizin kapatıldığına dair mahkeme kararı çıkarmışlar ve polislerin ellerine tutuşturmuşlar!” dedi.

“Böyle tıklım tıklım doluyken bu dernekte arama yapmamızın imkânı yok. Tüm arkadaşlar sırayla aşağı inecekler. Oradan da emniyete götürülecek ve ifadeniz alınacak. Başka bir şey yapılmayacak. İfadenizin alınacağı da arkadaşınızın okuduğu belgede mahkeme kararı olarak var zaten. Ondan dolayı siz de zorluk çıkarmayın” dedi. Polisin yanında duran Ağır, göğüs cebinin üzerinde takılı rozete bakarak komuta edenin polis değil, komiser olduğunu gördü.

“Dernekte yapılacak aramayı gözlemek için dernek başkanı ve iki yönetici dışında diğer arkadaşlar birer ikişer aşağı inebilirler arkadaşlar!” dedi Ağır tekrar.

Kapının önünde duranlardan başlayarak içerdekiler merdivenlerden aşağı indi. Sokağa çıkanlar çevreyi kuşatan ve elleri tetikte bekleyen toplum polisleri tarafından binanın

karşısındaki duvar dibine sıralandı. Kemal’le Çirüsk birlikte indi ve yan yana durdu. Apo en son inenlerin arasında bulunduğundan Apo’ya yetişip kaçırmaları mümkün görülüyordu. Gözleri fır dönüyordu Kemal’in, kaçıp tüyeceği bir boşluk arıyordu. Aşağı inenler bittiğinde “165 kişi” dedi kapının önünde durup çıkanları bir bir sayan polislerden biri.

“Gel kaçalım!” dedi Kemal, yanında bulunan Çirüsk’a fısıldayarak.

“Yok! Sen kaç!” dedi Çirüsk Kemal’e bakıp gülerek. “Benim Emniyet Sarayını göresim gelmiş. Hep merak ediyordum nasıl bir yer diye. Bu fırsat ayağıma gelmişken kaçmam valla.” Gülerek konuşurken, Kemal’in kaçma konusunda şaka yaptığını düşündü, bu kadar polisin içinde kaçabileceğine ihtimal vermedi. Halen gülümsemeye devam eden Çirüsk, bir anda dernekten son inenlerle polisler arasında bir tartışma çıktığını gördü. Yanlarında bulunan iki polisin dikkatleri başka yöne kaydı ve Kemal, kaşla göz arasında iki polisin arasından sıyrılarak yan caddeye girdi ve gözden kayboldu. Gözlerine inanamadı Çirüsk. Kemal’in arkasında şaşkın gözlerle bakarken, “kaçalım!” diyen Kemal’in şaka yapmadığını yeni yeni anladı. Bir kez daha Kemal’e olan güveni pekişti, sevgisi sarsılmaz bir nitelik kazanarak büyüdü.

Duvar dibinde ikişerli üçerli sıralar halinde dizilmiş, bekleyen polis araçlarına kelepçelenerek sırayla bindirilmeye çalışılan arkadaşlarına baktı Apo. Kemal’i göremeyince bir an bile kendisini yalnız bırakmayan Haki’ye baktı. “Kemal nerede? Kemal’i göremiyorum. Sen gördün mü, yoksa araca mı bindirildi? Gözden kaçırdığımı sanmıyorum ama galiba gözden kaçırdım!”

“Gözden kaçırmadın. Kemal az önceki bir anlık kargaşayı fırsat bilerek kaçtı. Yan caddeye girerken gördüm kendisini” dedi, sevinçli bir ifadeyle.

“Helal olsun Kemal’e! On üzerinden on puanı hak ediyor. Bravo!” dedi, Haki’nin sevincine güleç bir yüzle karşılık vererek.

Emniyet sarayının altıncı katında büyükçe bir salon bulunuyordu. Çıplak salonun girişinde bir masa, üç sandalye ve

masanın üzerinde bir daktilo, bir top A4 kâğıdı ve karbon kâğıtları duruyordu. Emniyet sarayının en üst katında bulunan bu salonun toplu gözaltılar için kullanıldığı anlaşıyordu. İkişerli halde kelepçelenerek gözaltına alınan devrimciler bindirildikleri arabalardan indirildi, emniyet sarayının üst katındaki salona getirildi. Ellerindeki kelepçeler çözüldü, salonun arka tarafından önüne doğru beşer kişi halinde oturtularak sıraya dizildi. Dernekten inerken en son inen Apo ve Haki olduğu için, birbirine kelepçelenmiş bu iki yol arkadaşı, salona da en son getirilenler arasındaydı. Kelepçeleri çözülerek ön sıraya oturmaları istendi. Çok sık kullanılmadığı anlaşılan salon toz toprak içinde bulunmasına rağmen her kes bulunduğu yere oturdu ve kendi aralarında konuşmaya, şakalaşmaya, birbirine takılmaya başladı.

Derneğe baskın yaparken operasyona komuta eden komiser yanındaki iki yardımcısıyla masada oturuyordu. Bir düzine polis de masanın sağında solunda ayakta duruyor, komiserin vereceği komutu bekliyordu. “Ne bekliyorsunuz oğlum, mal mal bakacağınıza gözaltı işlemlerini başlatsanıza!” dedi komiser, yanında oturan yardımcısına.

“Şimdi beni dinleyin beyler! Gözaltı işlemlerine başlayacağız. Zorluk çıkarmazsanız işlemleri ne kadar çabuk bitirsek o kadar çabuk buradan gidersiniz. Önce önden başlayarak sırasıyla her kesin resimleri çekilecek ve ifade verme işlemleri başlayacak. Ardından da savcı bey gelip ifadelere bakarak bırakılıp bırakılmayacağınıza karar verecek!” dedi Komiser yardımcısı, yüksek sesle.

Komiser yardımcısının konuşması ardından elindeki fotoğraf makinasıyla içeri giren fotoğrafçı polis, yanındaki bir polisle birlikte fotoğraf çekme işlemini başlattı. Apo’nun oturduğu ön sıradan başladı işlemler. Solundaki üç kişi bitince Apo çağrıldı; eni 15, boyu 30 cm büyüklüğünde olan siyaha boyanmış madeni bir levha üzerine beyaz tebeşirle “Abdullah Öcalan / 1949 / Urfa” yazılarak levhayı iki elinin parmak uçlarıyla alt köşelerinden tutması sağlandı. Duvara dayalı

durmasını isteyen fotoğrafçıya baktı. Duvara yaklaşarak ayakta duracak şekilde bir pozisyon aldı; sağdan, soldan ve önden birer fotoğrafı çekildikten sonra yerine geçti. Bir yandan fotoğraf çekme işlemleri devam ederken, bir yandan da her kes kendi arasında konuşup şakalaşır, her kafadan bir ses çıktığı için salonu uğultu doldururdu. Apo'nun ardından Haki gitti fotoğraf çekmeye ve arkalarındaki sıraya geçilerek fotoğraf çekme işlemi sürdü.

“İfadelerimiz alındıktan sonra savcının geleceği ve ifadelere bakarak tutuklama verip vermeyeceği söyleniyor. Öyle anlaşıyor ki, ifadelerimiz alınarak sorgu işlemleri hayata geçirilecek ve ardından tutuklama işlemlerine başlanacak. Bundan dolayı ifade vermeyerek bu durumu protesto etmeliyiz. Hukuksuz bir şekilde gözaltında tutulduğumuzu, ifade vermeyi gerektiren bir suç durumunun olmadığını söyleyerek ifade vermeyi ret edelim ve açlık grevine başlayalım. Ne dersin?” dedi Apo, yanındaki Haki'ye fısıldayarak.

“Bence de öyle yapacaklar. Bu anlamda öneriyi yerinde buluyorum. İstersen yönetimdeki arkadaşlarla uygun bir şekilde ayrı ayrı konuşayım. Düşüncelerini alarak yönetimin kararı haline getireyim. Rahatlıkla ikna edebileceğimi düşünüyorum” dedi Haki, kendinden emin kararlı bir tarzda.

“Çok iyi olur Haki! Ama ikna etmeyi başarmalısın. Çoğunluk ikna edilse bile yeterlidir” dedi.

Apo'nun sözünü bitirmesi ardından yerinden kalkan Haki, önden başlayarak arkaya doğru ADYÖD yönetiminde bulunan yöneticilerin yanına gitti, tek tek her birisiyle fısıldaşarak konuştu ve ikna çabalarını sonuna kadar kullandı.

“Arkadaşlar!” dedi orta sıralardan biri yüksek sesle. “Arkadaşlar! İşlemlerin uzun süreceği anlaşıyor. Artık canımız sıkılmaya başladı. Sırasıyla her birimiz bir türkü söyleyelim. Böylece gün görmemiş sesler ve yetenekler de açığa çıkar. Ne diyorsunuz? Kabul mü? Kabul ise bir alkış lütfen!”

“Kabul!” dedi arka sıralardan biri bağırarak. Onun sesini salonda yankılanan alkışlar kesti. Alkışların yoğunluğu her kesin

öneriyi kabul ettiğini gösterdi. Ön sıradan başlayarak türküler söylenmeye başlandı.

“Bırakın şu karanlıktan, beni çıkmak istiyorum! Vurulan bu zincirleri, vurup kırmak istiyorum!” diye Aşık İhsani’nin adeta isyana teşvik eden marşını söyledi, öndeki sırada bulunan ilk kişi. Ardından bir devrimci marş da yanındaki söyledi ve sıra Apo’ya geldi. Hafiften başlayan ve giderek yükselen bir uzun hava yankılandı salonda. “Şu yüce dağları duman kaplamış, yine mi gurbetten kara haber var.” Uzun hava tarzındaki Anadolu’nun yanık bu halk ezgisi, ses yükseldikçe her kesi içine çekiyor, melodi ve sesin uyumuyla dinleyenlerin tüylerini diken diken ediyordu. O zamana kadar polisler pek ilgilenmiyordu türkülerle ve türkü söyleyenlerle. Apo’nun sesiyle bu halk ezgisinin salonda yankılanmasını duyan dışardaki polisler de dâhil o katta var olan polislerin hepsi salona gelip duvara yaslanarak sessizce türküyü dinledi. Salon çıplak olduğu için ses çok güzel yankı yapıyor ve dinleyenlerin ruhlarına işliyordu. Türkü bitince coşkuyla her kes alkış çaldı, polisler de beğenilerini göstermek için alkışa katıldı. “Bir daha isteriz Apo, bu güzel sestten mahrum etme bizi!” diye bağırdı birisi. Yine alkış tufanı koptu, “Bir daha isteriz!” diyen sesler genelleşti. Bir polis yaklaştı Apo’nun yanına. “Kürtçe bir stran söyle hemşerim! Bu faşistler türkü nedir görsünler!” dedi fısıltıyla. Kürt olduğu ve sola eğilim duyduğu anlaşılıyordu. Ne arkadaşlarının ne de polisin isteğini yerine getirmede.

“Yönetimin hepsiyle ayrı ayrı konuştum. Genelde olumlu yaklaşıldı. Bir iki kişi hariç tabi! Onlar da ‘belki bırakma eğilimi olur, böyle yaparsak büsbütün bırakmayacaklar’ diye kaygısını dile getirip genel eğilime katılacaklarını söylediler” dedi Haki.

“Demek öyle, güzel!” dedi Apo, türkü söyleyene kulak kabartarak. “Açıklama ve duyurusu nasıl olacak? Görüşmelerinde bu konuda bir şey söyleyen oldu mu?”

“Öyle özel bir düşünce belirten olmadı. Siz önde bulunuyorsunuz. Sizden başlar. Siz uygun bir biçimde açıklar ve duyurusunu yaparsınız, dediler. Ama benim düşüncem, ifade

alacağız dediklerinde ben kalkar konuşur, hem onlara dönük bir açıklama olur konuştuklarım, hem de arkadaşlara duyurunun yerini tutar. Zaten arkadaşların çoğunluğu birbirine fısıldayarak haberdar olmuştur!”

“Tamam o halde, inisiyatif sende, uygun gördüğün şekilde konuşur ve tavır koyarsın.”

Fotoğraf çekme işlemi bitti, daktilo yazacağı anlaşılan bir polis gelip komiserin yerine daktilonun başına oturdu. “Beni dinleyin gençler! Şimdi ifade alma işlemlerine başlayacağız. Fotoğraf çekmede olduğu gibi ifadeler de sırasıyla alınmaya başlanacak. Sayı kalabalık olduğu için bir kısmınızın ifadesi burada alınacak, bir kısmınızın ise yan odalarda. Ondan sonra iş bizden çıkar. Savcı ve mahkemelere kalır!” dedi komiser, masa başında ayakta durarak.

“Tamamen hukuksuz bir şekilde derneğimize kapatma kararı verilerek baskın yapıldı. Derneğimizde bulunan yönetici, delege ve üyelerimizle birlikte 165 kişi apar topar gözaltına alınarak buraya getirildik. Neden gözaltına alınıp haksız yere burada bekletildiğimizi dahi bilmiyoruz. Bu nedenle bu haksızlığı ve hukuksuzluğu protesto ederek hiçbir biçimde ifade vermeyeceğimi ve bu andan itibaren açlık grevine başladığımı açıklıyorum. Gerekli yerlere bunu iletirsiniz. Derhal bu hukuksuzluğa son verilerek bırakılmamızı istiyorum” dedi Haki, komiserin konuşmasından sonra.

“Adın ne senin bakayım? Önce kendini tanı, kim olduğunu anlayalım!” dedi komiser, sinirli bir şekilde.

“Adım Haki Karer” dedi, istifini bozmadan.

“Bende Haki’ye katılıyorum, ifade vermeyeceğimi ve açlık grevine başladığımı açıklıyorum. Ya bizleri derhal bırakırsınız ya da eylemimizin sonuçlarına katlanmak zorunda kalırsınız” dedi Apo, Haki’den hemen sonra konuşmaya başlayarak.

“Ben de katılıyorum!” diye hep bir ağızdan aynı anda bir bağırıtı koptu salondan. Ne yapacağını bilememenin şaşkınlığını yaşayan komiser ve polisler, panik içinde çarçabuk dışarı çıktı ve

kapıyı kilitledi. Eylemi kırmak için her yol denendi. Salonun dışında olduğu için tek tek tuvalete çıkarılanlara yemek teklif edildi, bırakma vaatleriyle zayıf kişiler varsa düşürülmeye çalışıldı. Devrimci gençlikle yeni ilişkilenen iki genç öğrenci düşürülerek yemek yemeyi kabul etti, eylemi bırakma yönlü çağrılar yapmaları sağlandı. Ne eylem kırıcılığı yapan iki kişinin eylemi bırakması, ne de yaptığı çağrılarının etkisi oldu. Devrim marşları, sloganlar ve halaylar eşliğinde sorgu süreci üç gün uzatıldı, ama hiçbir işlem yapılamadan gözaltına alınanlar tutuklanarak Mamak cezaevine gönderildi.

Cezaevine geldiklerinde açlık grevine son verildi ve kimi etkinliklerin geliştirilmesine çalışıldı. Neredeyse üç yıl aradan sonra yeniden Mamak cezaevine konulan Apo, derin bir duygu ve düşünce yoğunluğu yaşadı. Bazen havalandırmada yalnız başına voltalar atar, kendisinin duyabileceği şekilde bir müziğin melodisini mırıldar, Denizlerin ve diğer devrimcilerin anılarına dalıp giderdi. Meryem Xan, Ayşe Şan ve en çok Aram'ın söylediği parçaların melodisi yanında bazen Kürt klasik stranlarını mırıldadığı da olurdu.

Ne kadar tutuklu kalacaklarını bilmesede de bu tutukluluğun çok fazla sürmeyeceğini, büyük olasılıkla yapılan itirazlar sonucu bırakılacaklarını düşündü. Böylesi kalabalık bir ortamda kalırken bir iki haftanın çok önemli olduğunu, iyi değerlendirilirse önemli sonuçlar yaratılabileceğini geçmiş cezaevi deneyiminden bilirdi. İkinci günü bu konuyu tartışmaya açtı, ilk etapta her gün bir seminer verilmesi konusunda ortak bir düşünce oluştu. “Seminerleri kim versin!” dediğinde ise ne THKO’nun ne de THKP-C’nin kendisini önder gören hiçbir kadrosu seminer vermeyi üstlenmedi. Toplumlar Tarihi, Felsefenin Doğuş ve Gelişim Tarihi, Devrim-Devlet ve Sosyalizm sorunları adlı konular belirlendi ve bulunduğu koğuştaki Apo her gün bir konuyu seminer olarak vermeye başladı. Seminer verirken kendini önder gören kadrolar tartışmaya katılmaz, düşünce belirtmez, sessizce dinleme konumunda bulunmayı yeğlerdi. Mahkemeye yapılan

itirazlar sonucu Mamak cezaevinde tutuklu kalmanın bir haftası dolarken mahkemeye çıkartılıp hepsi tahliye edildi.

Cezaevinin kapısından Haki'yle birlikte çıkarken, hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını bilerek, neyi nasıl yapması gerektiğini düşündü. Kapanan ADYÖD yerine ortak örgütlenme işlevi görecek yeni bir yapı yaratmanın mümkün olamayacağını, cezaevinde bulunan grup temsilcileriyle görüştüğünde anlamıştı. Hiçbiri “artık buna ihtiyaç kalmadı, her kes kendi yoluna!” demedi açıktan ama eskisi gibi her kesi kapsayacak yeni bir delege seçimi ve yönetimin oluşması düşüncesini savunan da olmadı. “Delegeliğe aday olanlar arasında seçim yapılır, kim kazanırsa delege seçilir. Yönetim içinde aynı yöntem uygulanır!” deniyordu. Bunu çokça savunan ise, “Devrimci Yol” adını kullanan gruptu. En fazla gençlik kitlesine sahip olduğundan dar grupçu bir anlayışla hareket etme eğilimini dayatıyordu. Bu durumu düşünüp çözüm ararken, içinde bulunduğu durumu “bir yol ayrımı!” olarak görüyordu. Yol ayrımını geciktirmek ve birlikte yürümek için yapabileceği her şeyi yapmaktan kaçınmayacağını ama sezgileri bu konuda başarılı olamayacağını söylüyordu. “Zaman en iyi öğretmendir!” dedi, sessiz düşünürken. “Çok geçmeden her şey netleşecek...”

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mayıs'ın son günleri yaşanırken, yeni başlayan yaz sıcakları etkisini hissettirdi. Ankara Gençlik Parkı, baharın bu son günlerinde yemyeşil ağaçlar ve çimenleriyle, rengârenk çiçekler ve çeşit çeşit açan gülleriyle yılın en güzel dönemini yaşardı. Parkın içine girildiğinde birbirine karışan çiçek kokuları baş döndüren bir şekilde insanı etkisine alır, serin ağaç gölgeleri ve yeşillikleriyle dinlendiren ve huzur veren bir havanın etkisine girilirdi. Bu özelliğini bildiğinden bahar aylarında fırsat buldukça parka gelir, gezinirken düşünür ve yoğun geçen günlerin yorgunluğunu üzerinden atmaya çalışırdı. Sık sık gelip gezmeyi ne kadar istese de aradığı fırsatı bulamaz, bahar aylarının yaza evrileceği zamanlarda bütün koşullarını zorlayarak en fazla bir veya iki defa gelip gezme şansını yakalardı. Parka gelmenin herhangi bir saati bulunmaz, çalışmalarını etkilemeyecek bir an ve boş zamanı bulduğunda, o anları değerlendirmeye yetinirdi.

Bir akşam vakti yanında Ağır ve Çirüsk'la parka geldi. Bu yıl ki gelişi ilkti ve belki son gelişi olacağını fısıldayan hislerinden dolayı bir yere son kez gelip bakanın baktığı duygularla gezisini sürdürdü. Labirenti andıran gezi yoluna girdiğinde bir yanında Çirüsk, bir yanında Ağır vardı. Özel yapılmış sarmaşıklarla ve ağaçlarla kapatılarak uzun bir tünel haline getirilmiş gezi yolunu loş bir ışık aydınlatır, biraz yürüdükten sonra sağa ayrılan bir giriş bulunurdu. Sağdaki bu girişten, korku tüneli diye adlandırılan başka bir tünele geçilirdi. Korku tüneline insanı şekilden şekle sokan kocaman aynaların yanında, gezenleri korkutacak ve ürkütecek cinsten birçok şey vardı. Tünelde girenlerin korkulu haykırıışları, gezi yolundan bile duyulurdu. Gezi yolundan çıktığında ikindi sonrasının serinliği ile bütünleşmiş, batmaya yüz tutan güneşin mahzunlaşan hüznü yüklü ışınları karşıladı kendilerini. Düşünceleri, ilk kez gençlik parkına geleceği zaman parkla ilgili yaptığı araştırmalara kaydı.

Gençlik parkı, Cumhuriyetin ilk yıllarında bataklıklarla kaplı bu arazide kurulması düşünülürken, Ankara'nın başkent yapılması serüveni içerisinde İncesu Deresi'nin taşkın alanı olan

bataklıktaiki toplam 270 dönümlük kısmı şehrin büyük park ihtiyacını karşılamak üzere planlanmıştı. Parkın inşaatına 1936 yılında başlanmış, zamanında bitirilemeyince 22 Nisan 1941 tarihinde jandarmalar tarafından evlerinden alınan 12 bin gayrimüslim erkek parkın yapımında alıştırılmıştı. Zorla alıştırılan gayrimüslimlerin emekleriyle bitirilen park, 19 Mayıs 1943 günü açılışı yapılarak hizmete sokulmuştu.

Parkın ilk projesinde, Ankara ikliminde yaşayabilecek kuşlar için bahçe, açık hava halk tiyatrosu, ocuk bahçesi, labirent denilen gezi yolu, yüzme havuzu ve atlı gezintiler için 2200 metrelik bir koşu yolu yapılmıştı. 1951 yılında gösteri için gelen İtalyan oyun parkına özenilerek Lunapark'ın kuruluşuyla, lunaparkta özellikle 150 metrelik dönme dolap ve 45 metrelik asansör, gezenlerin ilgisini çekerek anılarında iz bırakan bir yer edinmişti. 1957 yılında Devlet Demir Yolları tarafından parkı boydan boya dolaşan iki minyatür tren işletilmeye konulmuştu. Parkın içerisinde nikâh salonunun kurulması, bu minyatür trenlerin işletilmeye başlamasından sonraya denk gelmişti. Parkın meydanında göleti andıran büyük bir havuz yapılmış, içinde bir adacık oluşturulup sandallar konulmuş, ayrıca havuzun ortasında yapılan suni adaya gidip gelmek için bir taş köprü inşa edilmişti. Gül bahçesi, göleti andıran havuzun çevresinde çay bahçeleri, kahve ve gazinolar yapılarak parka gelen her kesimin ihtiyaçlarına hitap edecek oluşumlara gidilmişti.

Herhangi bir yeri görüp gezmeden önce, tarihçesine ilişkin geniş araştırma yapmayı alışkanlık haline getirdiğinden, Gençlik Parkına ilk gittiğı zaman yaptığı araştırmalardan kalma bu anımsamalarla, gördüklerine yeni bir gözle baktı ve inceledi. Gençlik parkındaki her şeyde, yapımında zorla çalıştırılan soykırım artığı Ermeni, Süryani, Musevi ve Hristiyan azınlıkların emeğini gördü. Ağaçların gölgesindeki bankta oturmuş öpüşen gençlerin bu gerçeklikten habersiz gamsızlığına üzüldü. evresine baktığında bir ağacın altındaki çimenlikte iki çocuğuyla oynayan genç bir kadını görürken, havuzun içinde

kayıklara binerek gezinti yapan gençlerin gürültülü kahkahaları kendisine kadar geldi. Minyatür trene doluşan çocukların şen şakrak bağrıışları parkın dört bir yanına yayıldı. Taş köprüünün üzerinden ağır adımlarla gelip geçen kalabalıklar, köprüünün ortasına geldiğinde bir an duraksar, önce sağdaki sonra soldaki kayıklara binenleri izleyerek yürürdü. Kimisi de taş köprüünün orta yerinde durarak başını yukarı kaldırıp Ankara Kalesine bakar, bir fırsatını bulursa kaleye çıkmayı hayal ederdi. Elele tutuşan gençler havuzun etrafında durmuş metrelerce yükseklerle su fişkırtan fiskiyelere bakardı. Parka gelenlerin sağa sola attığı çöpleri arkalarından toplayan işçiler, öfkelenmeler de ekmek parasını çıkarma zorunluluğundan dolayı öfkelerini içine atmaktan başka bir şey yapmazdı. Yer yer göze çarpan bekçilerin, sivil ve resmi polislerin varlığı gençlerin kimisinde ürküntü yaratsa da, kimisinde tiksinti dolu öfkeli bakışmalarının gerekçesi olurdu.

“Görüyor musun Çirüsk?” dedi Ağır, iç çekerek yarı ciddi yarı şaka bir söylemle. “Gençler nasıl da birbirini bulmuş, her biri bir kızla ya el ele tutuşuyor ya öpüşüyor. Biz ise, biz bize böyle geziyoruz.”

Çirüsk’un duyabileceği şekilde konuşan Ağır’ın sesini duyduğunda, olduğu yerde durdu. Ağır’ın konuşmalarıyla düşüncelerinden sıyrıldı, gözlerinde şimşek çakarcasına sert bakışlarını Ağır’a çevirdi.

“Bir genç kıızı, bir kadını böyle ele almayı marifet sayıyorsan, bizim bu kutsal devrim yürüyüşümüzde ne işin var? Gider, öyle bir yaşamı tercih edersin, olur biter. Hiç olmazsa devrim kavramını da kirletmemiş olursun!” dedi, öfkesi ses tonuna yansıyan bir söylemle.

Ne diyeceğini şaşırان Ağır, süt dökmüş kediler gibi utancından başını önüne eğdi, boş bulunduğu bir anda öylesine söylediği sözden dolayı pişmanlık duydu. Ağır’ın söylemini gülümseyerek karşılayan ve olumlarcasına bir şeyler söylemeye hazırlanan Çirüsk, bu öfkeli yaklaşımdan dolayı gülümsemesini kesti ve ciddi bir tavır takındı.

“Öylesine söylediğim bir şeydi!” dedi Ağır, duyulur duyulmaz bir sesle ve yutkunarak.

Ağır’ın düşüncelerine karşı konuşması gerektiğinden öne düşerek Recep Özgen Çay Bahçesine girdi ve masaya oturduğunda üç kişilik semaver çayın siparişini verdi. Recep Özgen Çay Bahçesi, göleti andıran havuzun hemen yanındaydı. Birkaç metrelik uzunluktaki oturulacak bir bölümü, havuzun içine yerleştirilmiş sağlam direklerin üzerine kurularak havuzdaymış gibi dururdu. Sahibi Alevi olduğundan sol ve devrimci gençlerin çoğu bu çay bahçesine gelir, saatlerce tartışır, böylesi durumlarda çay bahçesi, adeta bir dernek işlevi görürdü. Semaverle verilen çayları güzel olduğu için, sadece güzel demlenen çayından dolayı gelmeyi tercih edenlerde olurdu.

Arkasından gelerek çay bahçesine giren Ağır ve Çirüsk, Apo’nun oturduğu masaya gelirken, nasıl bir konuşmaya tanık olacağını düşünmüşlerdi. Çok geçmeden bir tepsinin üzerinde çayın demlendiği semaver, çay şekeri ve üç bardağı masaya bırakan garsonun gitmesiyle çaydanlığı alan Çirüsk, sıcak suyla çalkaladığı bardaklara çayı doldurdu.

“Devrim her zaman yeniyi ifade etme sanatıdır. Yani onun içinde disiplin, kural kesinlikle vardır. Normal düzendeki kanundan, kuraldan çok daha fazla hükmünü amansız yerine getiricidir” dedi, elindeki çay bardağından bir yudum çayı alıp yudumladıktan sonra. Ses tonundaki öfke kaybolmuş, sakin ve dingin bir ifade sesine, mimiklerine hâkim olmuştu. Bakışlarını havuza çevirmiş, çayından bir yudum daha alarak konuşmasını sürdürdü. “Uzun süreli isyan ve devrim süreçleri, normal olmayan koşullarda gelişir. Devrim süreçlerinde insanlar keyfinden vaz geçerler. Tarihte de örnekleri vardır. ‘Eve bağlı olanlar evini bırakır, malına bağlı olanlar malını bırakır’ denir. Bu, peygamberler döneminde de böyle olmuştur. Eski sisteme ait görüşler, hatta aile bile reddedilir, her şey parçalanır ve yenisi yapılır. Çünkü bu bir devrimdir. ‘Ben bırakamam’ dersiniz, o zaman devrimi reddediyorsunuz demektir. Devrimci olduğunuzda

eski düzene ait hiçbir şeye tenezzül etmemelisiniz. Bir kadına bakarken ‘ben bunun elini nasıl tutarım, bilmem nasıl öperim!’ diye düşünmek yerine, ‘ben bunu nasıl sistemin bu basit yaşamlarından kurtarıp devrim için ayaklandırıyorum!’ diye düşünerek bakmalısınız.”

Duraksadı, elindeki çay bardağından birkaç yudum daha alarak boşalan bardağını tepsiye bıraktı. Havuza dönük olan bakışlarını karşısındaki Ağır ve Çirüsk’a çevirdi. Önüne bakarak elindeki bardakta kalan çayı yudumlayan Ağır, içine düştüğü utançlık durumun ezikliğini üzerinden atamıyordu. Bakışlarını havuza çeviren Çirüsk, öylesine bakıyormuş gibi bir hava verse de Ağır’dan çok söylenenleri kendisi için geçerli sayıyordu. Geliştirilen yaklaşımı sergilemesi gerekenin önce kendisi olduğunu düşünüyor, böylesi bir düşünceyi aklından geçirmediği gibi Ağır’ın sözlerini besleyecek şeyler düşündüğü için kendisine kızıyordu. “Bir kadına bakış açımda Ağır’dan farklı bir düşüncem mi var sanki! Ben de onun gibi düşünüyorum. Bu nedenle arkadaşım söyledikleri Ağır’dan çok benim için geçerlidir” diyordu kendi iç muhasebesini yaparken. Batmaya yüz tutan güneş iyiden iyiye belirsiz duruma geliyor ve yerini karanlığın ağır hükmüne bırakıyordu.

“Devrimci görev, her şeyden önce gelir. Diğer bütün yaşam biçimleri ona hizmet etmek durumundadır; bütün zaman ve zeminler onun başarısı için değerlendirilir. Bu temelde hiç kimsenin gözünün yaşına bakılmaz. Biz görevin başarısı için her şeyini ortaya koyan devrimciden bunu anlıyoruz ve bunun dışındaki devrimciliğe değer vermiyoruz” dedi. Konuşmasını devrimcileşen kadronun özellikleri, ilişkileri ve ilkeli yaşam ölçülerini açımlayarak sürdürdü.

Konuşmanın seyrine kapılan Çirüsk, “Gerçek bir önder ancak böyle konuşabilir” diye düşünmeden edemedi. Genellikle önder ile gelenek birbirini ateş ve su gibi etkilerdi. Hatta oluşmakta olan yeni bir geleneğin vücuda gelmiş ruhu olarak, eski geleneğe düşman olması, yeni bir neslin habercisi olarak eski

nesle ve alışkanlıklarına savaş ilan etmesi bir önderin neredeyse ayırt edici belirtisiydi. Gerçek bir önder ve çağı iki ayrı dünya gibiydi. Gerçi aralarında ışık ve gölge alışverişi yapar, farklı yerler ve yörüngeler üzerinde karşılaşır, ama asla birleşmezlerdi. Bunları bir yerlerde mi okumuştı, yoksa birilerinden mi duymuştu, anımsamıyordu ama gerçek önderlerin çağını değiştiren istisna bireyler olduğunu biliyordu.

Ağır ise bakışlarını dikmiş, bir an olsun dikkatini kaçırmıyordu. Söylediklerini anladıkça, onun hakikate ne denli aşık olduğunu görüyordu. Hakikati en samimi ve içten duygularla, kesinlikle sonsuz ve emsalsiz bir aşkla seviyordu. Ama bu sevgide asla için için yanan o tüketme ve tüketilme hırsı yoktu. Hakikate, hayat boyu ondan ayrılmayacak ve asla ihanet etmeyecek denli bağlı yaşıyordu. Bu yüzden hakikatle olan ilişkisi, önce zihninde kaosun dünyevi zehirlerinden temizleyip ustaca işliyor ve bir sisteme dönüştürüyordu.

Halen konuşan Apo, duraksadığında Ağır'la Çirüsk'a dönük olan bakışlarını güneşin battığı ufka çevirdi. Ufuk çizgisindeki gökyüzü, batan güneşin kızılığıyla muhteşem bir görünüm yansıtıyordu. “Karanlık hükmünü icra ettikçe muhteşem görünümüyle gökyüzünün bu kızılığı yerini koyu bir karanlığa bırakacak!” diye düşündü ve hüzünlendi. Muhteşem güzellikteki her şey nasıl ona haz veriyorsa, güzelliklerin üzerine düşen küçücük bir gölge bile verdiği hazdan daha fazla öfke ve hüzne neden oluyordu. Yeniden bakışlarını Ağır ve Çirüsk'a çevirdiğinde, kendisine yol arkadaşı yapmaya çalıştığı bu iki arkadaşında dürüstlük, emekçilik, bağlılık gibi güzel özellikler kadar, bu özelliklerinden katbekat güçlü, bu güzellikleri çepeçevre kuşatmış sisteme ait koyu bir karanlığı ifade eden özellikler de gördü. Her an bu güzel özellikleri boğacakmış gibi saldırı halinde duran sistemin geri toplumsal özellikleri bertaraf edilmezse, bu iki arkadaşının niyetlerinden bağımsız olarak diğerleri gibi geçici yol arkadaşları olmaktan kurtulamayacakları açıktı. Söyledikleri kendilerine ne kadar ağır gelirse gelsin daha

fazlasını söylemekten çekinmemesi, o karanlık özelliklerini öldürmek için bir an bile duraksamaması, yoldaş olmanın vaz geçilmez gereği idi.

Hükmünü icra eden karanlığın kalın perdesi her şeyin üzerine çöküyordu. Belki binlerle ifade edilen parkın aydınlatma lambalarından yayılan ışık, karanlığın kalın perdesi karşısında ölgün bir ışık olmanın ötesine geçemiyordu. Arkadaşlarını alarak eve gitmek için parktan çıktı. Kızılay'daki durağa giderken binlerce aydınlatma lambasının karanlık karşısında nasıl ölgün bir ışık olmanın ötesine geçemediğini düşündü. Rejimi, halkların ve emekçilerin üzerinde acımasızca hükmünü icra eden karanlığa benzetti. Karanlığın kalın perdesini yırtan en güçlü lambalar değil, güneşin aydınlığı olduğunu düşündükçe omuzlarına yüklediği devrimci görev ve sorumlulukların da ne denli büyük ve ağır olduğunu daha iyi fark etti. Akşam karanlığının çöktüğü kaldırımda yürürken, “Başka çaren yok Apo; halkın için, yoldaşların için, sana umut bağlayanlar için aydınlık yaymayı başarmak zorundasın! Bunun için bir an bile duraksamadan kendine yüklen!” diye mırıldandı.

Çirüsk bir adım önünde, Ağır bir adım arkasında gözlerini dört açmış sağa sola bakıp, gecenin karanlığını fırsat bilerek geliştirilecek olası bir tehlikeye karşı dikkat kesilmiş bir halde yürüdü. Apo'nun söyledikleri üzerinde düşünen Ağır, konuşmalar ardından içine düştüğü utançlık durumu geride bırakmış, heyecanı dorukta yaşayan bir duruma gelmişti. “Devrimin öncü kadroları olacaksınız!” sözü kulaklarında yankılandı, yankılandıkça doruğa çıkan heyecanını bastıramadı. “Devrimin öncü kadrosu olabilmek için ne yapmalıyım?” diye söylendi. Söylendikçe devrimcileşmek için feda etmesi gereken özelliklerini, umut ve beklentilerini gözlerinin önüne getirmeye çalıştı. Feda etmesi gereken her bir alışkanlığı, her bir beklentiye, her bir özelliğini düşündükçe, her birini feda etmenin Ağrı dağına çıkmak veya Sırat köprüsünden geçmek kadar zor ve zahmetli olduğunu daha iyi anladı. “Sıradan basit bir yaşamı yaşamaktansa devrimcileşmek ve devrimin öncü

kadrosu olabilmek için en zor ve zahmetli olanı yaşamak daha değerlidir!” diye düşündü...

** ** *

1961 Anayasası'na göre kurulan Millî Güvenlik Kurulu ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 12 Mart darbe rejimi tarafından da sürdürülmüştü. Genel seçimle geri çekilerek iktidarı sivil bir hükümete bırakması ardından, gerçek anlamda iktidar olmayı sürdürecekt mekanizmalar yaratmıştı. Bu mekanizmaların başında Milli Güvenlik Kurulu (MGK) gelirdi. MGK, esas olarak Genel Kurmay Başkanlığı ve ordunun kuvvet komutanlarından (Kara, Hava ve Deniz Komutanlıkları) oluşurdu. Başbakan, İçişleri, Dışişleri, Adalet bakanlıkları ve MİT Müsteşarının da MGK'nin daimî üyeleri olması, MGK kararlarında söz ve oy hakkına sahip olmasından çok, alınan kararları uygulama mekanizmalarında bulunmalarından kaynaklanırdı. Görünüşte MGK, sivil bir Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanırdı. Ama sivil Cumhurbaşkanı olarak bilinen kişilikler, emekli Genelkurmay başkanları arasından seçildiği için, devletin tepesi de emekli olan ordunun en güvenilir temsilcisinden başkasına bırakılmazdı. Böyle olunca görüntüdeki “sivil” yansıma, asma yapağı işlevi görmenin ötesine geçmezdi.

MGK, rejimin en üst, en disiplinli, en gizli, en karanlık ve kararları yasa ve anayasa karşısında en özerk olan, hiçbir biçimde yargılamaya tabi olmayan, hatta yargı üstü olarak görülen devletin gerçek yöneteni ve en derin örgütü olarak işlev görürdü. Belli aralıklarla yapılan rutin toplantılarda gündemdeki tüm iç ve dış konular ele alınıp değerlendirilir, gerekli olan kararlar alınır, toplantı sonrası alışılmış birkaç cümleyle toplantının yapıp bitirildiği kamuoyuna açıklanır, tüm kamu kurum ve kuruluşları MGK'nin aldığı kararlar doğrultusunda dizayn edilerek uygulama gücüne kavuşturulurdu. Başbakan da dâhil görevi, konumu ve

yetkisi ne olursa olsun her kes MGK kararlarına uyar, o kararlar dışında bir kuşun uçmasına dahi izin verilmezdi.

MGK ile devletin alt organları ve kurumları arasında uyum ve koordinasyonu sağlamak kadar, alt organları ve kurumları denetleme yetkisi MGK Genel Sekreterliğine verilir. Böylece bir düzenlemeyle MGK Genel Sekreterliği, kararların pratikleşmesini sağlama ve yaptırım uygulama konusunda devletin en etkili ve yetkili kurumu veya kişisi durumuna gelirdi. Geçmiş padişahların bile sahip olmadığı böylesi yetkilerle donatılan ve o dönemde 3. Ordu Komutanı olan Namık Kemal Ersun, 28 Ağustos 1974 tarihinde MGK Genel Sekreteri olarak görevlendirilmişti.

Türk Ordusunda subay olan her askerin hayalini, bir üst rütbeye terfi ettiğinde yetki ve makam olarak da yükselme, yükselerek Genel Kurmay Başkanlığına kadar tırmanma ve koşulları uygunsa bir darbeye “vatanın ve yüce Türk milletinin kurtarıcısı!” olarak tarihe geçme süslerdi. Namık Kemal Ersun da, MGK Genel Sekreteri olmasının verdiği yetkilerle kendini donattı. Yıllardır hayalini kurduğu en tepeye tırmanmanın köşe taşlarını döşemeye başladı. Ordu içinde kendisine yakın olan subayları örgütleyerek hazırlamayı, ardından MİT ve emniyet içinde kendisine bağlı tipler yaratmayı esas aldı. Bu kapsamda Emniyet Genel Müdürlüğünden istediği raporlar eline ulaştığında adeta didik didik edercesine inceledi, bölüm ve daire müdürlerinin rol ve misyonu kadar özgeçmişlerini de kapsayan her türlü ayrıntıyı not ederek kime nasıl hitap edeceğini, kimi nasıl kendisine bağlayacağını tespit etti.

Emniyetten gelen raporlar içinde en çok Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yeni oluşturulmuş bulunan ve “D Grubu” olarak adlandırılan yapılanma dikkatini çekti. Daha detaylı incelediğinde “D Grubu” adının kamuflej olduğunu, oluşturulmuş Siyasi Şube’yi gizlemeyi hedeflediğini, onun da ötesinde “Terör ve yıkıcı unsurlarla mücadele” kapsamında yapılanmasına başlanan ve kısa adı DAL olan “Derin Araştırma Laboratuvarı”nı maskelemek olduğunu gördü ve sevindi. “Tam da düşündüğüm

şey! Aferin Emniyet Genel Müdürü Celalettin Tüfekçi'ye! İyi düşünmüş!" diye düşündü. Bu yapılanmayla ilgili raporu ayırıp gözlerinin önünde olacağı bir yere bıraktı. Daha sonra rapora tekrar bakarken, Emniyet Genel Müdürü Celalettin Tüfekçi geldi gözlerinin önüne. Kısa boylu, etine dolgun Emniyet Genel Müdürünü, şişman kırmızı suratıyla "ecnebilere" benzettiğinden hoşlanmazdı, ama yalaka ve zeki oluşunu düşünerek kendisine bağlı hale getirilecek bir kişilik olarak hesapladı.

DAL yapılanmasını en yetkin ve işlevsel hale getirmenin yöntem ve araçlarını büyük oranda kafasında netleştirdi. Bu yapılanmada görevlendirilen kişileri ayrıntılı inceledi. DAL'dan birinci derecede sorumlu Komiser Kemal Yazıcıoğlu, yardımcı komiserler Rıdvan Güler ve Bahar Öztürk'tü. Listenin en üst sırasında bulunan Bekir Pullu, Ferruh Tankuş, Tuncay Yağmur'la beraber 130 polis görevliydi. "Başlangıç için bu sayı yeterli! Bu yapılanma geliştirilip kurumsallaştıkça birkaç katı daha emniyet mensubunu buraya aktarmak gerekecek" diye söylendi.

DAL'ın yapılanmasında en yetkili kişi olarak görülen Komiser Kemal Yazıcıoğlu'nun bireysel dosyasını aldı, virgülünü bile atlamayarak okudu: "1941 doğumlu Trabzon Çaykara nüfusuna kayıtlı Komiser Kemal Yazıcıoğlu, Polis akademisi ve hukuk fakültesini bitirdikten sonra 1967 yılında mesleğe girmiş, Şark hizmetini Bitlis ve Mardin'de tamamlamış, değişik tarihlerde geçici görevle doğu illerine gönderilmişti. 12 Mart darbesi döneminde görevine sadakatiyle dikkat çekmiş; değişik tarihlerde Adana, Antep, Urfa, Diyarbakır, Tunceli, Siirt ve Kahramanmaraş gibi illerde yapılan bazı operasyonları bizzat yönetmişti. Katılmış olduğu birçok meslek eğitiminin yanı sıra 1969 yılında diğer adı 'Sübvorsiv faaliyetler' olan yer altı yıkıcı faaliyetlerle mücadele kursunu birinci olarak bitirip ödül almıştı." 'Tam da aradığım niteliklerde bir adam!' diye düşünürken, yaverinden Emniyet Genel Müdürünü çağırmasını istedi. Çok geçmeden eli ayağı birbirine karışmış, korkudan dili dudağı kurumuş, ellerini ovuşturarak iki büklüm halde bulunan Celalettin Tüfekçi

makamına getirilmiş halde karşısında emir eri gibi esas duruşta bekledi. Yağ bağlamış şişman kırmızı suratı ter içinde kalmıştı.

“Rahat ol Müdür Bey!” dedi, üstten ve buyurgan bir sesle.

“Aman Paşam, ne haddime!” dedi Müdür, daha fazla ezilip büzülerek.

“Korkulacak bir şey yok. Gönderdiğin raporları okuyunca Derin Araştırma Laboratuvarı dikkatimi çekti. Gayet mühim bir yapılanma gibi görülüyor. Birlikte gidip teftiş edelim.”

“Hay hay Paşam, emriniz olur! Haber vereyim, karşılamak için hazırlık yapsınlar çocuklar! Ne zaman için teftiş etmeyi emrediyorsunuz Paşam?” dedi Müdür, biraz rahatlayarak.

“Haber vermeye ve hazırlığa gerek yok. ‘Tebdili kıyafet!’ gibi gidip teftiş edeceğiz. Hemen şimdi gidelim. Tüm hazırlıklar yapılmış!”

“Baş üstüne Paşam!” dedi, çaresizlik içinde. Gövde gösterisi yaparcasına bir hazırlıkla eserini göstermek ve Genel Sekreterin gözüne girmek isterdi ama böyle emrivakiyle karşılaşınca yapacağı bir şey yoktu ve her şey şansa kalmıştı. Karşılaşacağı şeylerden memnun kalırsa terfi ve yükselme yolunun açılacağını, memnun kalmazsa tekmeyi yiyeceğini düşününce, memnun kalması için içten içe tanrıya yalvardı, dua sütüne dua okudu.

DAL, başkentin göbeğinde garaj bölümü, sorgu, işkence odaları, büroların bulunduğu kendisine has, dıştan bakınca çevresindeki binalardan hiçbir ayırt edici farklılığı bulunmayan bir binaydı. Çevresindeki binaların tersine normal bir kapıdan değil, binaya gelenler araçlarıyla binanın altındaki garaja girer, oradan üst katlara çıkardı. Genel sekreter ve Müdür kendi makam araçlarıyla garajdan girdiklerinde, garajın girişindeki güvenlikte bulunan iki polis esas duruşa geçerek selama durdu, makam araçlarındaki forstan hareketle ne yapacaklarını bilmeden girişteki bariyeri kaldırdı ve araçların garaja geçmesine yardımcı oldu. Şoförün aracı park etmesiyle araçtan inen Genel Sekreter, garajı dikkatle inceledi ve “güzel!” demeden edemedi. Binanın girişi, garaj ve garajda gördükleri, NATO bünyesinde gördüğü bir

eğitimde tıpkı Şili’den gelen meslektaşının anlattığı işkence merkezini çağrıştırıyordu.

Girişte bulunan güvenlikteki polis, elindeki telsizle Komiser Kemal’e gelenleri bildirdi; Komiser Kemal panik içinde koşar adım merdivenlerden garaja indi. İşkence odaları bölümünün bulunduğu kat girişinde Genel Sekreter ve Müdür’le karşılaştı, topuk selamı çakarak esas duruşa geçti ve yüksek sesle tekmil verdi: “Komiser Kemal Yazıcıoğlu, Siyasi Şube ve 130 çalışanıyla emir ve görüşünüze hazırdır komutanım!”

“Rahat Komiser Kemal!” dedi Genel Sekreter, buyurgan ama yumuşak bir sesle. “Bizlere Siyasi Şubenizle, yani Derin Araştırma Laboratuvarınızla ilgili bir brifing ver! Görelim bakalım, ne kadar derinlikte bir araştırma yapıyor senin bu laboratuvar!”

“Baş üstüne komutanım!” dedi, yine en yüksek ses tonuyla.

Bütün diyaloglar MGK Genel Sekreteriyle Komiser Kemal arasında geçtiği için Emniyet Genel Müdürü bir yabancı gibi hissetti kendisini. İnisiyatif kendisinden çıkmış Genel Sekretere geçmişti. Komiser Kemal’in hitabı “Amirim” yerine, “Komutanım” olmuştu. Bu duruma içten içe ne kadar kızmış olsa da yapılacak başka bir şey yoktu. Tek düşündüğü şey, Komiser Kemal’in her şeyi en iyi şekilde anlatması ama kendisini çok fazla öne çıkaran tutumlardan kaçınmasıydı. Katları ve katlardaki çalışma mekânlarını yerinde gezdirerek anlattı Komiser Kemal. Sorgu ve işkence odalarını gösterdi, yetiştirdiği uzman ekiplerden söz etti, bazen de emniyet müdürünün tepkisini çekmemek için “Amirimizin talimatlarıyla!” veya “Amirimin yüksek görüşleri ve izinleriyle!” diyerek, yırtıcı bir baykuş gibi gözlerini üstünden ayırmayan müdürüne övgüler yağdırdı. En üst kata çıktıklarında her sol örgüt için oluşturulan büroları ve işlevlerini anlatmaya başladı.

“Bu bürolar” dedi, övündüğünü göstermemeye dikkat edip tane tane izah ederek. “Bu büroların her biri devlet ve millet düşmanı yer altı yıkıcı faaliyet gösteren sol bir örgüt için

görevlendirilmiştir. Birinci büro THKO, ikinci büro THKP-C, üçüncü büro ise TKP-ML TİKKO için görevlendirilmiştir. Dördüncü büro da Doğu ve Güneydoğu'daki bölücü, yıkıcı ve Kürtçü örgütler için çalışma yürütmektedir.”

“Büro kurmak kolay Komiser Kemal! Önemli olan işlevleridir. Bana işlevlerini, şimdiye kadar neyi başardıklarını anlat!” dedi Genel Sekreter, yine üstenci bir sesle.

“Baş üstüne Komutanım!” dedi panikleyerek. “Bu büroların asıl işlevleri sorumlu oldukları örgütlerin içine sızmak, aralarında kuşku ve güvensizlik yaratmak, farklı düşüncelerin yaratılmasını sağlayarak bölünmelerine yol açmak, bütün yönetici ve üye unsurlarıyla ilgili bilgi ve belge toplamak, tahrik ve provokasyonlarla birbirine düşürmek, böylece güçsüz ve etkisiz kalacak duruma getirmek vb... Bu büroların her birine bağlı bürolar da bulunuyor ve bu gidişle birçok büro daha kurmak gerekecek.”

“Neden?”

“Çünkü komutanım, her bir örgüt bir gelenekten geliyor, farklı ideolojiler savunuyor, zamanla kendi içinde bölünmeye başlıyor. Aldığımız bilgilere göre çok geçmeden her bir örgütten birkaç yeni örgüt daha çıkararak kendisini farklı bir örgüt olarak ilan edecek. Ortaya çıkan her yeni örgüt için yeni bir birim veya bir büro oluşturmak gerekiyor ki, güçlü bir denetim ve kontrol sağlanabilsin.”

“MİT'ten gelen istihbarat raporlarında yeni yeni boy gösteren Apo'dan söz ediliyor. Neyin nesidir bu Apo? Hangi örgüttendir?”

“THKO ve THKP-C örgütünden sorumlu birimlerimiz onu da gözlüyor. Şimdiye kadar ADYÖD adlı öğrenci derneğinde yöneticilik yapıyordu. ADYÖD kapanınca yeni oluşan AYÖD isimli derneğin içinde yer almadı. Var olan öğrenci temsilcileriyle aralarında görüş ayrılıkları oluştu. THKO içine sızan Alaattin Kapan isimli bir elemanımız gölgesi gibi Apo'yu izliyor. THKP-C örgütünde yer alıyordu önceden. Ama farklı düşünceleri de var.

Kürtçülük yapan gruplarla da çok sıkı fıkı. Henüz nasıl bir yolda yürüyeceği kararını vermemiş gibidir. Kantinlerde bol bol atıp tutuyor.”

“O Apo denen kişiye dikkat et Komiser Kemal! En iyi adamlarını yanına yerleştirmenin yollarını bul. Küçük bir ihmale gelmez bu konular. En ufak bir tehlike sinyali aldığınızda affetmeyin. Yılanın küçükken başı ezilmelidir, özdeyişini unutmayın! Atalarımız boşuna bu sözü söylemedi.”

MİT’in gönderdiği raporlarda Apoculardan söz edildiğini, Pilot Necati denilen kişinin sızdırma hazırlığının yapıldığını ve Pilot’a ilişkin verilen bilgi notunu anımsadı. “Liseyi okumaya başladıktan sonra MİT’le çalışmaya başlamış. Güvenilir bir elemanımız. Ağrılı olduğu için Apo’nun yanına yanaşması ve güvenini kazanması zor olmayacak. ‘Türk Kuşu’ diye ilaçlama yapan bir uçak firmasında çalışıyor. Pilotluğu da iyi öğrenmiş.” Anımsadığı bu bilgilerden Komiser Kemal’e söz etmedi.

“Emredersiniz Komutanım!”

“Anlaşıldı Komiser Kemal, yeterli!” dedi Genel Sekreter. Yanındaki Emniyet Genel Müdürüne dönerek, “Bu çocuğun işlemlerini yap Müdür Bey, kontra terör ve yeraltı yıkıcı faaliyetlerine karşı mücadele teknik, taktik ve yöntemlerini daha iyi öğrenerek uzmanlaşması için Amerika’ya gönderelim hemen!”

Hiçbir vedalaşma işareti göstermeden hızla yanından ayrılarak giden Genel Sekreter ve Müdür’ün arkasından şaşkın bakışlarla bakan Kemal Yazıcıoğlu, sevinçten ne diyeceğini, ne yapacağını bilemedi, kulaklarına inanamadı. Önünde yepyeni bir kapı açılıyordu. Hiç ummadığı ve beklemediği bir anda Amerika’ya gönderilmenin ne demek olduğu bilinciyle içi içine sığmadı.

*** ** *

Kürdistan’da giderek etkisini göstermeye başlayan yaz sıcakları, Temmuz ortalarından itibaren Amed’de kavurucu bir

hal alıyordu. Nefesleri kesercesine öğlene doğru her dakika biraz daha artıyor, caddelerdeki asfalttan ve parke taşlarından yükselen sıcak dalga yüzlerini yalayarak bedenlerine yayılıyor ve terden sıırıslık hale getiriyordu. Yanındaki Ağır ve Çirüsk’la gün boyu Amed’in çarşısını ve küçelerini gezerken kaç kez terleyip kuruduğunu anımsamadı. Amed Tapu kadastro Müdürlüğünde memur olarak çalıştığı beş yıl önceki çalışma arkadaşlarını ziyaret etti. Bulduğu arkadaşlarıyla saatlere varan konuşmalar yaptı. Kazanmak veya desteklerini almak için dur durak nedir bilmedi. Akşam güneşi batmaya yüz tuttuğunda yavaş yavaş sıcakların etkisi kırıldı ve hava hafiften serinledi. Akşamı geçirecekleri bir yer yoktu henüz. Bir an düşündükten sonra Tapu Kadastro memurluğu yaptığı yıllardaki gibi Sur Otelinde kalmaktan başka çarelerinin kalmadığını anladı. Büyükçe bir Amed karpuzu, taze ekmek ve biraz örgülü peynir alarak Sur Otelinin yolunu tuttular. Dağkapı meydanından Sur’un dar küçelerine girdiler. Serinlemeye başlayan küçelerde, her biri birkaç çocuğuyla kapı önlerine çıkmış birbirine laf yetiştirmeye çalışan kadınların önünden geçip Sur Oteline vardılar.

“En serin yer geceleri çatıdır abi!” dedi, resepsiyondaki genç çalışan. “İçeriler yanıyor! Odalarda soğutma sistemi yok. O nedenle diyorum yani! İsterseniz üç kişilik bir oda vereyim size yine de!”

“Yok yok” dedi, çalışan gencin içtenliğine güvendiğini gösteren bir sesle. “Sen bize çatıda üç kişilik bir yer ayarla. Soğuk su, karpuzu kıracağımız bir tepsi, bıçak ve tabak da getirirsen sorun kalmaz.”

“Başım gözüm üstüne abim benim, sen merak etme, gerekli olan her şeyi çıkarmışız çatıya” dedi genç çalışan.

Otelin çatısına çıktıklarında Amed ayakları altında gibiydi. Çatının üstünden kuşbakışı Amed’e bakarken, Ağır ve Çirüsk karpuzu keserek yemek hazırlama işine girdi. Ekmek bıçağıyla karpuzu dilimleyen Ağır, karpuzu kabuğun dibine kadar sıyrıyor ve tepsinin içine doğruyordu.

“Kabuğun altında hiçbir şey bırakmadın” dedi Çirüsk sitem edercesine, eline aldığı kabuğu kemirmeye başlayarak.

“Madem kemireceksin biraz altında bırakayım” dedi Ağır, hafif bir tebessümle.

“Biliyor musun Ağır, sabahtan beri ağzımıza bir lokma ekmek girmede. İkimizde para yok. Öyle görülüyor ki Arkadaşta da yok. Eğer para olsaydı bizi aç bırakmazdı” dedi Çirüsk, elindeki karpuz kabuğunu kemirirken.

“Evet, öyle!” dedi, karpuz dilimlemeye devam ederek. “Bir miktar para var Arkadaşta. Ama idareli kullanmak zorunda! Üzerindeki para biterse ortada kalır. Biz evlerimize gideceğiz ama Arkadaş daha birçok şehri gezecek, değişik çevre ve kişilerle görüşmeye çalışacak. Gördüğün gibi sabahtan beri arkadaş diye görüştüğü kişiler ne bizleri evine davet etti ne de biri çıkıp da ‘size yemek ısmarlayayım’ dedi. Her kes öylesine düzene bağlanmış ki, birini yerinden kıpırdatmak deveyi hendekten atlatmaktan daha zor bir hal almış.”

“Basit bir maaşla sömürgecilik insanlarımızı öyle kendisine bağlamış ki, koparabilene aşk olsun. İyi ki bizi örgütledi Arkadaş. Yoksa bizim de bunlardan herhangi bir farkımız olmazdı!” dedi Çirüsk, korkuluk duvarının önünde durmuş arkasını dönmüş Apo’ya bakarak.

“Bizleri sömürgeciliğin sahte yaşam diye yutturmaya çalıştığı bataklığı içinden çıkarıp aldı. İnsanlaştırmaya ve özümüzle buluşturmaya çalışıyor. Bizim de görevimiz onun gibi başka insanları bu bataklıktan çıkarıp almak ve insanlaştığımız oranda onları da insanlaştırmak” dedi, karpuz dilimlemeyi bitirmiş yanında getirdiği gazeteyi sofraya niyetine yere sererek.

“Arkadaş sabır taşı adeta! Ben o kadar sabır gösteremiyorum Ağır, biliyor musun? Konuştuğum her kişi hemen değişsin istiyorum. Arkadaşın insan kazanma sabrını, çabasını, emeğini ve ısrarını gördükçe, kendi küçük burjuva kolaycılığına kaçan, rahatına düşkün ve acelecilikten vazgeçmeyen yanlarımdan dolayı utanıyorum!”

“En iyisi sen Arkadaşı çağır, yemeğimiz hazır” dedi, önündeki örgülü peyniri dilimleyip bir tabağa koyarak.

Çirüsk’un çağırması üzerine gelip yere serilen gazetelerle oluşan sofraya baktı, dilimlenen karpuzla kocaman bir tepsi olduğu halde, karpuzun yarısı daha duruyordu.

“Çok güzel bir tadı var!” dedi, sofraya oturup karpuzdan küçük bir dilim ağzına atarak. “Biliyor musunuz ne Amed karpuzunun ne de Amed’in fırın ekmeğinin tadını hiçbir yerde alamıyorum. Karpuzu övdükleri kadar meşhur ve güzel! Ekmeğini öven yok ama ben övmüş olayım. Bu örgülü peynir de büyük olasılıkla Karacadağ’dan geliyor, o da nefis!”

“Şimdi bizim Dersim’in bir tabak torakı da olsaydı, soframızın tadına doyum olmazdı valla!” dedi Çirüsk, iç çekerek.

“Dersim’in ki kurtarmaz seni Çirüsk, Dersim diyorsun ama Hengirvan’da yapılmış olması gerek” dedi Ağır, Çirüsk’a takılarak.

“Bence Hengirvan’ın da kurtarmaz” dedi Apo, Ağır’ın yaptığı espiye katılarak. “İlle de anamın elinden yapılanı getirin diyecek!”

“O kadar da değil arkadaşlar” dedi Çirüsk, alınmış gibi yaparak. “Tamam, biraz Dersimcilik var, anam da her şeyin en güzelini yapar, o da doğru! Ama bu, ille anamın ki olsun diyeceğimi göstermez.”

“Biz de o kadarını demedik zaten! Şaka bir yana, söylediklerimizi tümünden şaka olarak alma Çirüsk! Bu söylediklerimizden ulusallaşmam ve yurtseverleşmem gerek diye anlamalısın. Aşık olacaksak eğer, Kürdistan’ın her bir karış toprağına aşık olacağız ve bu bizi yurtseverleştirecek. Bu da yetmez, bir aileye, bir kabileye veya aşirete değil, bütün Kürdistan halkına aşık olacağız ve halkı seveceğiz. Bu halk sevgisi de bizi halklaştıracak ve uluslaştıracak. Tabii, bunu söylerken KDP veya DDKD gibi ilkel ve reformist milliyetçi bir bakış açısıyla oluşan Kürdistan ve Kürtlük sevgisinden bahsetmiyorum. Sosyalist olmayan bir Kürdistan ve Kürtlük

tasavvuruyla oluşmuş sevginin her çeşidi sahtedir ve işbirlikçiliktir. Bunu da unutmayın.”

“Benim de bütün çabam iyi bir sosyalist olmak!” dedi Çirüsk, ağzındaki lokmayı yuttuktan sonra bir iki yutkunarak. “İyi bir sosyalist olmayı başaramazsam, sizinle geçici yol arkadaşı olmanın ötesine geçemeyeceğimi, Çubuk Barajı’ndaki toplantıya katılıp yürüyemeyen ve kopan dört kişinin durumundan çok iyi biliyorum. Sizinle yol arkadaşı olmayı kendim için bir şans olarak gördüğüm gibi, yaşadığım sürece sizinle yürüme kararlılığım da mevcuttur!”

“Benimle yürümek zordur Çirüsk! Hele sonuna kadar yürümek her kesin işi değil. ‘Kararlılığım mevcuttur’ derken kendini kandırmış olmayasın sakın! Belki farkında değilsin ama kendini kandıran yönlerin çok senin, demedi deme yani!” dedi, Çirüsk’un gözlerinin içine bakarak.

“Kendimi kandırdığım yönlerim var, doğru. Ama bu konuda kendimi kandırmadığım kesin” dedi, böyle doğrudan yapılan ağır eleştiriler karşısında utanıp ter içinde kalarak.

“Sen ne diyorsun Ağır, kendini kandırmıyor değil mi?” dedi, Ağır’a dönüp onun da gözlerinin içine bakarak.

“Bu konu çok ciddi olduğu için kendisini kandıracağını sanmıyorum” dedi Ağır, Apo’ya dönük bakışlarını Çirüsk’a çevirerek. “Bazen kendi aramızda fırsat buldukça konuşur ve kendimizi sorgularız. Bu konuda ki kararımı çok kesin görüyorum.”

“Kendini kandırmaktan uzak ve kesin olmalı!” dedi, her ikisi üzerinde bakışlarını gezdirerek. “Şunu unutmayın ki, insanlık tarihinin en zor devrimine soyunmuşuz. Yürüyüşünüz ve bağlılığınız bilinçle ve inançla yoğrulmazsa göreceğiniz zorluklara karşı dayanma gücünü bulamazsınız. Tarihin en zor devrimi demek, en ağır zorluklarla yürümek ve en ağır acılarla karşılaşmak demektir. Bunu yenebilecek tek şey üstün bir bilinç ve sarsılmaz bir inanç olacaktır.”

Bakışlarını güneşin battığı ufuk çizgisine çevirdi. Kendisine katıldıklarından bu yana iki arkadaşının duruş ve yaklaşımını düşündü. Haki ve Kemal'den sonra en özlü yaklaşımı gösterenlerden olmuşlardı. Bu nedenle ikisini yanına alarak yeni bir eve taşınmış ve yakından ilgilenme koşullarını yaratmıştı. İkisinin ilgiye verdikleri karşılık olumlu olduğundan, daha fazla ilgilenmeyi gerekli görürdü.

“Bu geceyi burada geçireceğiz. Yarın siz memleketlerinize gidin. Ben bu çevrelerde bir süre daha görüşmelere devam edeceğim. Bugün için bir sonuç elde edemezsem bile ileriye dönük kimi ilişkiler yaratırım. Zaten bütün çabam bu yönlü. Sizin başarınızı engelleyen en önemli etken, sizler hemen sonuç almak istiyorsunuz. Ben ise şimdi bir tohum atıyorum, tohumun fideye durması ve ürün vermesi zaman alacak. Bu zaman boyunca ilgiyi ihmal etmeyeceğim. Ve tam da ihtiyaç duyacağım bir gün her biri kendi çapında bir fide olacak ve meyve vermeye başlayacak. Belki de her biri hiç bilincinde olmadan en zor zamanımda beni kurtaran bir pratiğin sahibi olmaktan geri durmayacak” dedi, bakışlarını Kürdistan semalarının ufuk çizgisinden arkadaşlarına çevirdi. “Sen köyüne gitmeden Karakoçan’a uğrayarak Mazlum’u gör. Biraz ilgilenmeye çalış, o çevrelerde ilişki yaratmaya çalışsın. Birkaç gün yanında kalarak yardım edebilirsin” dedi, bakışlarını Ağır’da sabitleyerek. Sonra Çirüsk’a çevirdi bakışlarını. “Sen de Bingöl’e git Çirüsk. Hayri’yle görüş, birkaç gün yanında kal, Bingöl’de tatil boyu bir şeyler yapmaya çalışsın. Daha sonra o çok sevdiğin Dersim’e geçersin. Öğretmen Okuluyla da ilgilenmeye çalışırsın. Ağır’da Elazığ’da belli bir çalışma yürütebilir.”

Bakışlarını arkadaşlarında gezdirdi, ikisinin de ‘olur anlamında’ başını salladıklarını görünce sofradan kalkarak karanlık basmadan önceki Amed’i kuşbakışı izlemek ve düşünmek istedi. Bir ucu Bağlar’a, diğer ucu Hevsel bahçelerine kadar uzanan Amed’e bakarken, ayaklarının altındaymış gibi bir duygu yaşadı. Binlerce yıllık surlarıyla tarihin gizine ev sahipliği

yapıyordu Amed. Sur'un en yüksek bir burcunun üstünde dalgalanan bayrağıyla, şehrin en işlek yerlerine dikilen devasa büstleriyle, köşe başlarını tutan eli silahlı asker ve polisleriyle, karakolları ve devlet daireleriyle sömürgeci faşizmin yaydığı korku ve heybet, Amed'in yüreğindeki gizi ölümcül bir yok oluşla bitirmeyi hedefliyordu. Ama Amed, binlerce yıldır yüreğinde besleyip büyüttüğü gizlin yok oluşuna izin vermiyor, gerçek sahiplerine teslim etmek istiyordu. Surlara, surların üzerindeki burçlara, Dağkapı meydanına ve Amed küçelerine bakınca, binlerce yıldır yabancı işgale karşı direnerek dimdik ayakta durmayı başaran tarihi bir şehrin yüreğindeki giz direnişti ve direnişten başka bir şey olmadığını biliyordu. "Ey Amed, işte geldik ve buradayız. Yüreğindeki gizi, bu halkın öz evlatları olarak senden devralmaya geldik. Bize devrettiğin bu giz, bir daha gizlenmek zorunda kalmayacak! Çok değil, en fazla iki üç yıl içinde senden devraldığımız yüreğindeki bu gizle seni bütün dünyanın gündemine yerleştireceğiz. Bu sana sözümüz olsun!"

Bakışlarını Amed'in üzerinde gezdirirken düşünceleri yaşadığı güncel duruma geldi. 1975 yılına giriş yaparken, yürüteceği mücadeleyle yılı kazanmayı hedeflemişti. Okullar tatil olmuş, yıl yarılanmıştı. Yılı kazanmak için önünde altı ay daha vardı. Geride bıraktığı yılın altı ayını gözden geçirdiğinde şunu gördü: ADYÖD'ün kapanması ardından tüm çaba ve ısrarlarına rağmen ortak mücadeleyle yürümeye hizmet eden bir örgütsel yapılanmanın gelişmesine olanak bulamamıştı. THKP-C'nin gövdesini oluşturduğu Dev-Yol, dar grupçu bir anlayışla hareket etmekten vazgeçmemiş, belirlediği yöntemle AYÖD'ün (Ankara Yüksek Öğrenim Derneği) oluşumuna gitmişti. Sahip oldukları nicelik çoğunluktan dolayı sadece kendilerine ilgi duyan bireylerin delege seçildiği, onların da belirlediği kişilerin yönetici olduğu bir dernek yapılanması ortaya çıkmıştı. Bu yaklaşım, aynı zamanda Türkiye'deki devrimci gençlik hareketinin ayrışması ve yeni grupların ortaya çıkmasıyla bölünmesi sürecini de kesinleştirmiş ve hızlandırmıştı. Bu temelde ortaya çok sayıda

grup çıkmış, her grup kendi derneğini kurmaya ve dergisini çıkarmaya yönelmişti. Dar grupçu zihniyetle kendisini önder gören kadrolar bununla da yetinmemiş, kendisine karşı açık veya gizli bin bir engelleme yöntemini geliştirmişti.

Söz konusu gruplaşma sadece Türkiye ile de sınırlı kalmamış, benzer biçimde Kürdistan’a da taşmıştı. Kendisini “Kürdistanî” gören beşten fazla yeni grup oluşmuştu. DDKO tutuklularının afla çıkması ardından bazı kişilikler kendi etraflarında yeni gruplar oluşturmuştu. 1975 yılının ilk yarısında bu biçimde birçok dergi ve dernek ortaya çıkmıştı. Kendisini “Doktor Şivan Hareketinin” devamı olarak tanımlayan DDKD(Devrimci Demokratik Kültür Derneği)’nin yılın ilk aylarındaki kuruluşunu, “Özgürlük Yolu” ve “Rizgari” dergilerinin çıkartılması izlemişti. Mart ayında Barzani önderliğindeki KDP aşbatal ilan etmiş olsa da, Kuzey’deki KDP bazı kişilikler öncülüğünde kendini yenilemeye yönelmişti. Söz konusu gruplara katılmayan, yeni arayışlar içerisinde olan kişilikler ve çevreler de vardı.

Türkiye’deki solun parçalanmasına Kürdistanî bölünmenin de eklenmesi daha çok düşündürücü ve can sıkıcı olmuştu. Türkiye soluna dönük yaptığı gibi, Kürdistanî parçalanmaya karşı da çalışmış, hatta bunun için Küçük İso ile birlikte DDKD’nin kuruluş toplantısına da katılmış, ancak parçalanmayı engelleyememişti. Parçalanmayı gidermek ve oluşan yeni grupları bir Kürdistanî cephede birleştirmek için tüm gruplarla görüşmeler yapmayı düşünüyor ve buna hazırlanıyordu; ancak Türkiye deneyimine baktığında burada da sonuç alabileceğine dair umudu azdı. Ayrıca bu dergici ve dernekçi çalışmayla da Kürdistan devriminin geliştirilemeyeceğine dair düşünce ve inancı netleşmişti. Bu nedenle kendisi dernek kurma veya dergi çıkarma tarzını eleştiriyor, buna karşı komün evlerine dayalı illegal tarzı geliştiriyordu.

Bütün bunlara karşı yoğun bir ideolojik mücadele vermek devrimci gelişmenin temel göreviydi. Türkiye devrimini kendisini

öncü ve önder gören sol hareketlere ve kadrolara bırakırken, bu alandaki sosyal şoven anlayışlara karşı ideolojik mücadeleyi geliştirebildiği oranda geliştirdi; geliştirdiği tezlerin etrafında kendi grubunu oluşturma çalışmalarını yürüttü. Yine Kürt ilkel ve reformist milliyetçiliğini eleştirerek kendi özgürlükçü tezlerini somutlaştırdı. 1975 yılı yarılандığında geliştirdiği tezler etrafında hem büyük bir tartışma yürüdü hem de yürütülen tartışmalar ekseninde çekirdek bir grubun oluşumu sürdü.

Grubunu kuruyordu ama, 'Bununla ben ne yapabilirim?' diye gece gündüz yoğunlaşıyordu. Her türlü olanaksızlık içinde, en ufak bir gelişmeyi açığa çıkarmanın iğneyle kuyu kazmaktan beter olduğu o koşullarda bir an bile durmuyor, adeta yerinde fır dönüyordu. Cambazlar ipte yürürken o incecik ipin üzerinden düşmemek için elindeki çubuğu büyük bir estetik ve ustalıklı kullanır, vücudunu en esnek halde tutar, en zor hareketi bile büyük bir esnekliğin ve estetiğin bileşkesini kurarak yapmayı başarır ve sonuçta ipin bir ucundan diğer ucuna geçebilmenin hazzını yaşırdı. Kendi durumunu düşündükçe bir insanı ikna etmenin, cambazın ipinde yürümekten daha zor olduğunu görüyordu. Grubu oluşturmaya çaba gösterirken, en değme arkadaşının bir saatini alıp bir işe sarf ettirmek için olmadık yöntemlere başvuruyordu. Hepsi okulunu okuyor, bitirmeye çalışıyor; Ulusal kurtuluşla ilgili bir kitabı ellerine verinceye kadar akla kararı seçiyordu. Birini bir tartışmaya çekmek mesele oluyor, kazanmak istediği kişiler günlük olarak vaktinin yirmi dörtte birini bile devrimci mücadeleye vermek istemiyordu. Bunu sağlamaya uğraşırken, birkaç kuruş para elde etmenin uğraşı içinde buluyordu kendisini. En önemlisi de inancı yaratmak, "neden haklıyız, neden grup kurmak gerekli?" sorularının cevaplarını aktarmak için bin dereden su getiriyordu. Kürdün, Kürdistan'ın var olup olmadığının tartışıldığı bir dönemde, bunun çok belirleyici bir sorun olduğunu ortaya koyuyor, her bireyin düzeyine inerek bütün yeteneklerini seferber ediyordu.

Düşman gölgesinin de yavaş yavaş üzerine düşmeye başladığını hissediyordu. Düşmanın başkentinde, ona karşı savaşı geliştirecek bir grup oluştururken, dikkat çekmeyeceğini düşünmenin, saflığın da ötesinde gaflet olacağını bir an bile aklından çıkarmıyordu. “Düşmanı yanıltmak için bir iki yıl daha Ankara’da kalmaya ihtiyacım var, bu süreci kurtarabilirsem bir daha denetime girecek bir ortamda bulunmayacağım” diye düşünüyordu. Sezgileri ona, “geliştirdiği yanıltma çabalarının başarılı olduğunu, bundan dolayı düşmanın kendisiyle ilgili henüz bir sonuca gidemediğini, ‘bu nasıl bir Kürtlüktür, bu nasıl bir devrimciliktir?’ şeklinde birçok soru işareti taşıdığını, ama araştırdığını ve henüz sorulara tam bir cevap veremediğini” söylüyordu. Sezgilerinden hareketle bu durumun geçici olduğunu, çok geçmeden düşmanın aradığı cevapları bulacağını, bundan dolayı çok dikkatli ve bilinçli hareket etmesi gerektiğini görüyordu.

Bu durumu düşündükçe son bir iki yıldır düşmanından kaynaklı olabilecek her şey bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçiyor, en küçük bir ayrıntıyı bile gözden kaçırmayıp dikkatini çeken her yaklaşımı mercek altına alarak bütün yönlerini açığa çıkarmaya çalışıyordu. Bunu yaparken, “Aman Apo dikkat et, düşmanın seni misliyle yakacak ağzından alevler fışkırtan bir ejderhadan beter. Sakın alevleri sana yetiyecek mesafeye girmel! Diyalektik düşünsel yöntemin olan tarih, an ve gelecek arasındaki bağı kurmadan çözümleme yapma ve o bağı bir an olsun gözden kaçırma” diye düşünüyordu.

Böyle bir yaklaşımla dikkatini çeken gelişmeler karşısında birileriyle konuşurcasına; “Muhtemelen devlet adamakıllı bizi sarmaya geliyor. Ama ben de bu sarılma ve kuşatma politikası karşısında renk vermemeyi, nasıl bir örgüt yaratmaya çalıştığımı göstermemeyi bileceğim. Şimdiye dek grubu oluşturduğum gibi büyük bir gizlilik hareketi içinde çalışmayı sürdüreceğim. Tıpkı bir çocuğu büyütür gibi. Çocuk yedi yaşına kadar gelmiş, ama adı yok. Hatta temel özellikleri bile belli değil. Nasıl gelişebilir?

Tıpkı kendime benzetmişim. Zaten nasıl adam olacağıma da uzun süre kimse anlam veremedi. Bizim köyde de ailede de öyleydi! Hatta öyle bir algı yaratmalıyım ki, ‘bunda hayat yok’ veya ‘bir şey yapamaz!’ şeklinde düşünölmelidir” diyordu.

** ** *

Kapitalizm, kendi iç dinamikleriyle gelişen bir karakter taşımadığından son derece çarpık, dengesiz ve plansız bir gelişme seyrini izlemişti. Bölgelerin özgönlükleri ve topluluk ekonomilerinin ihtiyaçları gözetilerek gelişmesi yerine, tümöyle ucuz iş gücünü, sömürüyü, yer altı ve yer üstü zenginlik kaynaklarının talanını hedefleyen ve montaj sanayiye dayanan bir karakterde gelişim göstermişti. Traktör, biçer, patoz gibi kapitalist üretim araçları kıra ve tarıma dayalı ekonomiye taşındıkça topluluk ekonomileri paramparça edilmiş, tarıma dayalı üretimden kopan yığınlar halindeki köylölük göç yollarına düşerek şehirlerin ve metropollerin varoşlarına taşınmıştı. Çok geçmeden şehirlerin etrafında bir ur gibi büyüyen varoşlar, şehirleri kuşatmıştı.

Aynı durum şehirlerde de yaşanmaya başlanmış, manifaktör üretim ve sanayide yerini almaya başlayan daha gelişmiş üretim araçları, kol gücüne dayalı şehirlerdeki işçi ve emekçi yığınlarını işsiz bırakmıştı. 1960’lara gelip dayandığında tarımdan kopan işsiz kalmış köylü yığınlarıyla manifaktör üretimden ve kısmen de sanayiden kopan işçi-emekçi yığınlardan, dev işsizler ordusu oluşmuştu. Vahşi kapitalizm geliştirildikçe her gün biraz daha büyüyen dev işsizler ordusu, şehirlerin varoşlarında birikmeye ve rejimin en temel çelişkisi olmaya başlamıştı. Tarım üretiminden kopan işsiz kalmış köylü yığınları şehirlere göçerken, şehirlerdeki üretimden kopan işsiz emekçi yığınları metropollere göç etmeyi yeğlemiş, on, on beş yıl içinde bütün şehirlerin demografik yapısını değiştirmişti.

Başkent olmasına rağmen demografik yapısı günden güne değişen Ankara, çevresini kuşatan varoşlarla ve işsizler ordusuyla patlamaya hazır bir barut fıçısını andırırdı. Ankara'nın çevresini kuşatan varoşlardan biri, Tuzluçayır mahallesiydi. Genelde tepelik ve tepeler arasındaki vadilerden oluşan geniş bir alan üzerinde, tümüyle gecekonduardan oluşmuştu. Mahallenin demografik yapısını oluşturan genellikle Sivas, Çorum, Yozgat, Malatya, Kırşehir, Kayseri ve çevresinden göçen emekçi yığınlardı. Daha çok Kürdistan ve Türkiye'nin farklı yoksul kesimlerinden gelenlerin yerleştiği mahallede, baskın kültür Alevilikti. Buraya yerleşenler, inançları ve etnik kimliklerinden dolayı geldikleri yerde hep baskı görmüş, ezilmiş, horlanmış, dışlanmış, hatta çeşitli dönemlerde yer yer katliamdan geçirilmişlerdi. Ezen-ezilen çelişkisi hep canlı yaşanır, en dinamik özellikleri bağrında taşırdı. Çevresindeki komşu mahallelerde ise, muhafazakâr bir kültür hâkimdi.

Alevi kimliği, Kürt kimliği, emekçi kimliği ve sol kimlik iç içe yaşanır, çok az da olsa bazen ayrışarak daha dinamik bir toplumsal şekilleniş doğrultusuna girerdi. Alt tarafında Mamak, aşağı tarafında Abidinpaşa, yan tarafında Kartaltepe, bir başka tarafında Akdere'de MHP'li faşistler etkindi. Adeta dört tarafı faşist, muhafazakâr, dinci kesimlerin ittifakına dayalı kuşatma içerisindeki bir adacık durumundaydı. Sahip olduğu özellikler ve taşıdığı toplumsal dinamizmden dolayı çok geçmeden 68 Kuşağının ve devrimci gençlik hareketinin etkileri mahalleye yansdı. Halkın ve gençliğin sol düşüncelere büyük bir yakınlık ve ilgi duymasına yol açtı. Denizlerin, Mahirlerin ve İbrahimlerin katledilmesinden sonra var olan devrimci coşku ve heyecan çok geçmeden yansısını buldu. Çevresini kuşatan faşistlerin zaman zaman mahalleye saldırması, mahalleden çıkanların da yollarda saldırıya uğraması ve dayak yemesi, mahalle halkında ve gençliğinde faşistlere karşı öfke dolu ihtilalci bir ruhsal şekillenışı yarattı.

Önceleri THKO, sonra THKP-C gelişme gösterirken, çok geçmeden Ankara'da gruplaşmaya başlayan tüm sol örgütler kendisini örgütleyebilecek bir zemini buldu. Mahalle halkı ve gençliği, bulduğu sol içerikli kitapları ve dergileri okudukça araştırma ve sorgulama düzeyi kazanıp belli bir bilinç gelişimini sağladı. Bireylerde gelişen her bilinç, kendisini ifade etme yollarını aradı. İfade etmenin en kolay ve yaygın olanağı da birbiriyle tartışmalar oldu. Sol ve devrimci aydınlanmanın okulu diyebileceğimiz bu tartışmalar, ortaya çıkan soruları ve sorgulama düzeyiyle derinleşti, yeni tartışmaların ve araştırmaların fitilini ateşledi. Bu tartışmalarda en çok sorulan ve cevabı aranan sorular, ortaya çıkan örgütler tarafından Denizlerin, Mahirlerin ve kahramanca şehit düşen diğer devrimcilerin anılarına doğru bir bağlılık gösteriliyor mu? Anıları doğru temsil ediliyor mu? Bu devrimcilerin anılarına nasıl sahip çıkılabilir? Bu anılara bağlı nasıl yaşanabilir? En önemlisi de bu devrimcilerin anıları nasıl pratikleşecek?

1975'lere gelindiğinde hem Türkiye, hem Ankara genelinde sol gruplaşmalara dayalı her gün yeni bir grubun adı ortaya çıktı. Her yeni grup, hemen Tuzluca'yır mahallesine yansıdı ve gençliğin kafası karıştı. Denizlerin ve Mahirlerin anılarını doğru temsil etme arayışı içindeki gençlik, bu gruplaşmalar karşısında ne yapacağını bilemediğinden, tartışmalarına yeni sorular ekleyerek doğru yolu ve yöntemi bulmaya çalıştı. "Madem hepsi devrimci, madem hepsi solcu bu ayrı örgüt adları, ayrı fraksiyon olmalar neden?" diye sordu.

Aynı günlerde halkın bazı kesimleriyle mahalle gençliği ortaklaşarak dernek çalışmaları içerisine de girdi. Mahallede yaşanan gruplaşmalar farklı adlarla bu dernekleşmelere yansıdı. Her grup kendisine yakın bulduğu halktan kimi insanları yanına alarak bir dernek kurdu. Bu derneklerin oluşumunda yörecilik kadar ahabap çavuşluk da etkili oldu. Sol ve devrim adına oluşturulmuş olsa da hangi grup daha çok hangi yöredeki kesimlerle ilişki kurmuş ve sempatisini kazanmışsa, ağırlıklı

olarak o kesimlerle dernek oluşumuna gitti; bir dernekte Malatyalılar, bir başka dernekte Sivaslılar etkili oldu. Aynı durum işyerlerine de yansıdı; Kayserililer Kahvesi, Sivaslılar ay ocağı diye sıralanan adlarla kúmeleřen yórecilik, kendini yaşatma koşullarını buldu.

Kemal Pir'in okulu bırakarak Tuzluçayır mahallesine gelmesi, tam da dernek oluşturma etrafında yoğun tartişmaların yúrutúldúęu bir sýrece denk geldi. Bu tür dernek yapılanmalarını doğru görmeyen Kemal, Tuzluçayır'ın iřçi kesimleriyle daha çok yakınlaşma ve ilgilenmeyi tercih edip iřçi ve emekçi kesimlerin örgütlenmesini daha fazla önemsendi. Dernek kurma ve dernek etrafında kendini ifade etme salgın bir moda gibi Tuzluçayır mahallesini sardığından, işçiler de kendini bunun dışında görmedi. Bu durumu Haki'yle konuşan Kemal, ikisi birlikte işçilerle bir toplantı yaptıktan sonra "Tuzluçayır Iřçi-Der" adında bir dernek kurma kararı aldı. Iřilerin ısrarıyla Haki ve Kemal'in de yönetiminde yer aldığı Iřçi Der'in Başkanı ve diğer yöneticilerinin tümü işçilerden oluştu.

Kendisini hiç bir gruba yakın görmeyen, hiçbir sol örgüte yanaşmayan bir grup genç daha vardı Tuzluçayır'da. Sorgulamadan, araştırma ve inceleme yapmadan, doğruluğuna inanıp kendisini ikna etmeden karar vermeme özelliğini taşıyan bu gençler, aynı özelliklerdeki her yóreden genci bir araya toplama yeteneğini de gösterdiği halde, dernek oluşturma salgınına kendilerini kaptırmaktan da alıkoyamadı. Kendi içinde günler süren tartişmalar sonucu Tuzluçayır Kúltür Derneği'ni kurmayı kararlaştırdı. Derneğin başkanlığını Ali Doğan Yıldırım üstlenirken, derneğin yönetiminde Doğan Kılıçkaya, Firaz, Aram, Devran, Laz Oktay adında Karadenizli bir mahalleli ile yine mahallede yaşayan bir Arap yer aldı. Bu gençlik grubu dernek etrafında bir araya gelerek kendilerini örgütlemeye çalışırken, daha farklı bir duruş sergileyerek devrimci olmanın arayışına girmeyi de esas aldı. Ortaya çıkan farklı gruplaşmalara bakarak "Madem hepsi devrimci neden bu kadar bölünmüşler, bu kadar

birbirlerine düşüyorlar?” diyerek hepsine mesafeli yaklaştı. “Eğer her grup doğru olsaydı bu kadar ayrılımlarına gerek kalmazdı!” diye düşünüp doğruya ulaşma arayışına ağırlık verdi. Dernek etrafında birleşen bu grup kitap okuyarak, kendi aralarında tartışarak devrimci doğrulara ulaşmaya çalıştı, ama mevcut birikimleri ve öğrenme düzeyleri aradıkları devrimci doğrulara ulaşmaya yetmezdi.

Dernek etrafında bir araya gelen bu gençlik grubu, sadece kitap okuma ve kendi arasında eğitim çalışması yapma ile yetinmez, kültürel sanatsal etkinliklere de katılır; güzel bir filmin geldiğini duyduğunda sinemaya gitmeyi kaçırmaz, tiyatlara gider, sol ve demokrat sanatçıların konserleri olduğunda mutlaka gidip izlerdi. En çok etkilendikleri Sovyet devrimini konu alan “Potemkin Zırhlısı”, son günlerde gösterime giren Yılmaz Güney’in “Arkadaş ve Mutlaka Bir Gün” filmleri olurken, etkilendikleri popüler tiyatro oyunları da “Ana ve Çimento” adını taşıyan, Sovyet devrimini ve sosyalizmin deneyimini konu edinen oyunlardı. Yine “Halkız, Yeniden Doğarız Ölümlerde” adlı tiyatro oyunu da ilgilerini çekerdi. Dernek Başkanı Ali Doğan Yıldırım çok güzel saz çalar, sesi güzel olduğu için türküler söylerdi. Ali Doğan’ın sesi o kadar güzeldi ki, kendi sesinden doldurduğu iki kaseti bir defa dinleyen eve koşup teybini getirir, kopyalayarak tekrar tekrar dinlerdi.

** ** *

Tuzluca’yın gecekondlu evleri çoğunlukla yan yana, uç uca, sırt sırta yapılmış; aralarında bir iki insanın güçlükle geçeceği darlıkta patika sokakları bulunan özelliğe sahipti. Misafir olduğu yönetimdeki bir işçinin evinden çıkan Kemal, dar sokakları dolaşarak cadde üzerinde bulunan işçi derneğine gitti. Sabahın erken saatleri olduğundan cadde üzerindeki dükkânlar yeni açılıyordu. Karşıdan gelen sekiz yaşlarında bir çocuk, zayıf cılız sesiyle avazı çıktığı kadar “Taze, sıcak simitler! Taze,

gevrek simit bunlar, abi!” diye bağıırıyordu. Kemal’e doğru gelen çocuk, kafasının üzerine koymuş boyundan büyük kocaman bir tepsinin içine tepeleme dizilmiş simitleri satmaya çalışıyordu. Kemal’in yanına geldiğinde, taze sıcak simitlerin kokusu kendisine kadar geldi. Yanına yaklaştıkça kokusundan dolayı iştahı çekti.

“Çok taze bunlar abi, gevrek gevrek!” dedi simitçi çocuk, o cılız sesiyle bağıırarak.

“Tanesi kaç simitlerin?” dedi sevecenlikle, alacağını belli ederek.

“Dört tanesi bir lira abi!” dedi çocuk, Kemal’in yanında durup kafasındaki tepsiyi kucağına alarak.

Cebinden çıkardığı bir lirayı çocuğa verip simitlerin ortasında rulo yapılmış gazete parçalarından birini çekerek dört simidi gazete parçasına sardı. Simit dolu tepsiyi güçlükle kafasının üstüne yerleştirmeye çalışan çocuğa yardım etti ve derneğin yolunu tuttu. Derneğe yakın bulunan bakkal dükkânından birkaç koli büyük pil aldı, yanındaki yedek anahtarla kapalı olan derneği açtı ve içeri geçti. Derneğe girdiğinde gecedan kalan ve içeri sinen sigara kokusu yüzüne çarptı. Yan taraftaki evlere bakan camları açarak havalanmasını sağladı ve dış kapıyı kapattı.

Mahalle içindeki dar bir ara cadde üzerinde bulunan işçi derneği, tek katlı müstakil bir ev olarak kiralanmış, girişine tabela asılarak dernek yapılmıştı. İki odası, bir salonu bulunan derneği küçük bir mutfak ve banyoyla iç içe tuvaleti tamamlıyordu. Odalardan küçük olanı dernek başkanı için düzenlenirken, diğer oda halkla ilişkiler için ayrılmış ve odalardan daha büyük salon ise yan yana dizilmiş çok sayıda sandalyesiyle toplantı odası yapılmıştı. Derneğin ön ve yan taraflarında bulunan küçük bahçeyi bir metre yükseklikteki bahçe duvarı tamamlardı. Derneğin arka tarafını ise, tek katlı gecekondan bir evin bahçe duvarı kapatırdı.

Başkanın odasına geçen Kemal, elinde gazeteye sarılmış simitlerden bir tane alarak diğerlerini bakkaldan aldığı pillerle birlikte masanın üzerine bıraktı. Sıcacık simidi yerken, ceketini çıkararak duvardaki askıya astı. Bitirdiği bir simitle doymadığından ikinci bir simidi daha yemeye başladı. Kalan iki simidi soğumasın diye yeniden gazeteye sararak naylon poşete koydu. Ambalajın içinden çıkardığı pilleri masaya dizdi, birkaç metre uzunlukta ince kabloyu çıkarıp pillerin yanına koydu. Mavi, kırmızı ve beyaz renkte olan kabloları bakıldığında, özenle seçilip alındığı anlaşıldı. Masanın çekmecesinden bir deste saman kâğıdı çıkardı, büyük bir itinayla uzunlamasına ikişerli hale getirdiği pilleri saman kâğıdına sararak rulo yaptı ve izole bantla bantladı. Aldığı tüm pilleri o şekilde düzenleyerek yan yana koydu, aralarına renkli kablolarını döşedi.

“Günaydın Kemal Abi! Hayrola, bu ne böyle, ne yapmaya çalışıyorsun?” dedi Dernek Başkanı. Bir anda Kemal’in yanında bitmiş, bakıyordu. Soruları hesap soran biri gibi görülse de, sesi oldukça içten ve meraklı bakışlarıyla amacını farklılaştırıyordu. “Yaptığın işe o kadar dalmışsın ki, geldiğimi bile görmedin abi!”

“Günaydın Başkan!” dedi gülümseyerek. “Gelirken aldığım taze simitler poşetin içinde. Sen simitlerle kahvaltını yap, bir şeye karışma, sadece ne yaptığımı anlamak için beni izle, yeter!”

Dernek başkanı koltuğuna geçerek sessizce simitleri alıp yemeye ve Kemal’in davranışlarını izleyerek gözden kaçırmamaya çalıştı. Mahalleye geldiğinden beri yaşlı, küçük veya yaşıtı olsun Kemal’i tanıyan her kes kendisine “Abi” derdi. Kaç kez “Abi değil, arkadaş deyin!” dese de kimse dinlemez, çok değer vermenin ve kendisine yakın görmenin hitabı olan “abi” demeyi sürdürürdü. Bunun bir istisnası vardı sadece, o da çok yaşlı olanlar, yakınlığı ifade etmek için “Kemal oğlum!” demeyi yeğlerdi. Dernek başkanı Kemal’i izlerken, yabancı ve genç olmasına rağmen ilk kez böyle kısa sürede kendisini çevresine kabul ettiren biriyle karşılatıldığını fark etti. Kemal’i tanıyanlar çok

kısa sürede aileden biriymiş gibi bağrına basarcasına kaynaşır, ayrılmak istemezdi.

“Aha, tamam, şimdi bu yaptıklarımı yeleğime monte edersem her şeyi başarıyla bitirmiş olurum!” dedi ve üzerinde bulunan avcı yeleğini çıkarıp masaya yerleştirdi. Şaşkınlıktan gözleri açılmış dernek başkanı, ne diyeceğini bilemeden izlemeyi sürdürdü.

TNT’den yapılmış, aralarına döşenen renkli ince kablolarla birer bombaya benzeyen pilleri, özenle yeleğin ön yüzüne monte etti. Monte işi bittikten sonra tekrar yeleği giydi, göğsüne kadar olan fermuarını çekerek üzerinde nasıl durduğunu anlamak için soran bakışlarla dernek başkanına baktı.

“Bak bakayım başkan, nasıl olmuş bu sanat şaheseri, pimi çekince patlamaya hazır bombalı yeleğim!” Gülümseyen ifadesiyle soran bakışları birbirini tamamlıyordu.

“Bakınca gerçeğinden ayırt edilemiyor Kemal abi! Çok güzel de, ne diye bunu yaptın, ne işine yarayacak ki?” dedi dernek başkanı, yaşadığı şaşkınlığı üzerinden atamayarak.

“Okuduğum Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi, geçen bahardan beri faşistlerle olan çatışmadan dolayı kapalı. Ama öğrencileri için ara dönem sınavları yapılmaya başlandı. Bugün sınav var. Ben de gidip sınava katılacağım.”

“İyi de sınava katılmak için bombalı yeleğine ne gerek var, onu anlayamadım daha!” dedi, şaşkınlığını sürdürerek.

“Bilmiyor musun, okul tümünden faşistlerin elinde. Savunmasız sınava gidersem, faşistler linç eder. Bir bakarsın cesedim bile çıkar” dedi, duvardaki ceketini giyerek.

“Şimdi dikkatli bana bak; hiçbir şeyden haberin yok. Burada Başkanlık masana geçmiş oturmuşsun. Ve Kemal Pir’i tanıyorsun ya da duymuşsun. Şakası olmadığını da biliyorsun!” dedi ciddiyetle. Bir şey demeden ceketinin önünü ilikledi, odadan dışarı çıkıp kapıyı kapattı, bir iki dakika geçmeden tekrar içeri girdi.

“Hey Başkan!” dedi üstüne basa basa, oldukça sert, gür ve tok çıkan yüksek bir sesle. Ceketinin iliklerini çözdü, her bir eliyle ceketinin bir tarafını tutarak sonuna kadar açtı ve yeleşindeki patlayıcıları gösterdi. “Dikkatli bak bana! Bu üzerime monte edilmiş bombalar bütün bu derneği, hatta bütün mahalleyi havaya uçurmaya yeter. Üzerime gelersen, en ufak bir harekette bulunursan hepimizi havaya uçururum!”

Kemal’in sesinden ve görüntüsünden ürken dernek başkanı, prova amaçlı oynadığı oyunu unutup bir anda yerinden fırladı, sararmış yüzüyle ellerini havaya kaldırdı, ne diyeceğini bilemedi. Kahkahayı bastı Kemal. “Gördün mü başkan, beni izlediğin ve ne yaptığımı gördüğün halde görüntüm etkiledi seni!”

“Pess doğrusu, senden korkulur valla!” dedi, şaşkınlığını üzerinden atıp düştüğü durumun mahcubiyetini ve utancını yaşayarak. “Sadece görüntün değil, sesin bile insanı ürkütmeye yeter. Tamam, seni anlıyorum, ya faşistler yutmazlarsa ne olacak? Zaten okulu bıraktığını söylemiyor muydun? Bu sınava girme nerden aklına geldi de böyle tehlikeli bir riske giriyorsun?”

“Bir süre daha polisi yanıltmak için sınava girmem ve okul okuduğumu hissettirmem gerek. Onun için bu sınava girmem önemli. Ya yutmazlarsa ne olur? Hiçbir şey olmaz, merak etme! Eğer öğleden sonra derneğe gelmezsem ya acilde ararsınız beni ya da morgda!”

Daha fazla bir şey demeden dernek başkanıyla tokalaşarak vedalaştı ve çıktı. Şaşkın bakışlarla Kemal’in arkasından bakan dernek başkanı ne yapacağını bilemeden bir an düşündü. Yönetimdeki işçilerin evlerini ve oturdukları kahveleri dolaşarak yönetimi bir araya getirdi. Kemal’in yaptığı akıl almaz bu çılgınca davranışı onlarla paylaştı ve bir şeyler yapma gereğinden söz etti. Kısa süren tartışmalardan sonra dernek yönetimi ve boşa olan bir grup işçiyle okulun yakınlarına gidip bekleme, bir terslik çıkarsa yardımına giderek Kemal’i kurtarma yönlü bir karara gidildi.

Okulun karşısındaki otobüs durağına gelip beklemeye başlayan işçilerin kimisi bıçak, kimisi ceket altına saklayabilecekleri kısa sopalar almış sabırsızlıkla bekliyordu. Hepsi pür dikkat kesilmiş gözlerini okulun giriş kapısı ve bahçesinden ayırmıyor, beklenmedik en ufak bir hareket karşısında tetikte bekleyen pusuya yatmış savaşılar gibi duruyordu. Zaman geçmek bilmiyordu bir türlü. Vakit geçtikçe endişe ve kaygıları artıyor, sabırsızlıkla sigara üstüne sigara yakıp içiyorlardı. Bazen de durağın veya caddenin karşısındaki okulun önünden geçip gidenler tedirgin ve meraklı bakışlarla durakta bekleyen işçilere bakıyor, böyle kalabalık bir işçi grubunun okulun karşısındaki durakta beklemelerine bir anlam veremiyordu. Öğlene doğru öğrenciler birer ikişerli okuldan çıkmaya başladı. Öğrencilerin hiçbir hareketini gözden kaçırmayan işçiler, okuldan çıkan öğrencilerin davranışında bir anormallik göremedi. Öğrencilerin çıkışı giderek sıklaştı ama Kemal yoktu.

“Kemal abi çıkmadı arkadaşlar, yoksa bir şey mi yaptılar? Polisler de yakalamış olabilir!” dedi dernek başkanı, kaygı ve endişenin verdiği sabırsızlıkla.

“Polisler yakalamışsa ve halen buradalarsa ne pahasına olursa olsun Kemal Abiyi alalım Başkan!” dedi işçilerden iri yarı olanı.

“Burada beklemenin anlamı yok Başkan! Neredeyse çıkmayan öğrenciler kalmadı. Bence zaman kaybetmeden okulu basalım ve Kemal abinin akıbetini öğrenelim!” dedi bir başka işçi, heyecan içindeki ses tonuyla.

“Aha çıktı Kemal abi, geliyor!” dedi bir işçi, sevinç içinde.

Kemal’in çıktığını gören işçiler sevinçle okula doğru koştu ve Kemal’in çevresini kuşattı. Dernek başkanı ve işçileri gören Kemal sevinçten ne diyeceğini bilemedi. Yaşamının en duygulu anlarından birini yaşıyordu. “Ne işiniz var burada Başkan!” dedi, kendisini toparlayarak yaşadığı yoğun duygulanım içinde.

“Sen gittikten sonra ne olur ne olmaz diyerek arkadaşlara haber verdim ve her hangi bir terslik çıkarsa tedbir amacıyla buraya gelip beklemeye başladık” dedi dernek başkanı, bir an soluklanarak gururla arkadaşlarına baktı. “Sen bizi boş ver Kemal abi, ne oldu, kimse çakmadı mı numaranı? Ayrıca nasıl yaptın? Sabahtan beri merak ve endişe içinde beklemekten dokuz doğurduk neredeyse!”

“Hiçbir şey olmadı arkadaşlar!” dedi, sakın ve soğukkanlı bir ifadeyle. Bakışlarını işçilerde gezdirdi, verdiği cevaptan hayal kırıklığı yaşamış olanların ruh halini yansıtan ifadeleri hissetti. “Bir şey olmadı derken, hiçbir şey olmadı anlamında demiyorum tabi!”

“İşte onu anlat abi, meraktan çatlatma bizi!” dedi bir işçi.

“Ne meraklı insanlar olmuştunuz sizde!” dedi, takılmak istercesine. “Okulun bahçesine girdiğimde beni fark eden faşistler hemen hareketlenip toparlanmaya başladılar. Hiç istifimi bozmuyorum ve farkında değilmişim gibi davranıyorum. İç kapıdan okulun içine geçiyorum. Koridorda birkaç adım yürüdükten sonra faşistler hemen çevremi kuşatıp beni ortalarına alıyorlar. Birden sabah sana yaptığım gibi ceketimin iliklerini açıyor ve bombalı yeleği gösteriyorum. En yüksek sesle bağıriyorum aynı anda! Hepsini tek tek süzüyorum. Korku ve panik dolu açılmış gözleri ve yüz ifadelerinden başka bir şey görmüyorum. Hemen etrafımda oluşan çember açılıyor, koridorun içinde geçmem için etten oluşmuş bir koridor daha açılıyor ve ben elim bombanın pimindeymiş gibi yaparak sınıfa giriyorum. Sınav sorularını cevapladıktan sonra aynı şekilde çıkıyor ve gördüğünüz gibi yanınıza geliyorum.”

Her şeyi öyle doğal ve öyle normalmiş gibi anlattı, başka bir şey demeyerek yoluna devam etti. Sevinç içindeki gülüşme ve kahkahalar birbirine karıştı. Otobüse binerek derneğe gelene kadar sevinç ve neşe içinde her kafadan bir ses çıktı. İşçilerin bu denli coşkulanması karşısında, “Kendisi için doğru bir şey yapıldığına inanırsa yapamayacağı bir şey olmaz bu işçi sınıfının.

Küçük burjuvalar gibi kaypak ve döneke değil. Beni bağrına basan bu işçi ve emekçi yığınlarına layık olmaktan başka bir şey yapmayacağım!” dedi içten içe.

Derneğe geldiklerinde işçilerin eş ve çocuklarının derneğe doluştuklarını gördü. İşçilerin yaşadığı sevinç dalgası bir anda derneği dolduran kadın ve çocuklara da yansıdı. Her kes sevinç ve hayranlık dolu bakışlarla Kemal’e baktı. O bakışlardan kurtulmak için çareler düşünürken, daha önce birkaç kez görüp karşılaştığı bir gencin, aksayan ayağını yerden sürüyerek ürkek bakışlarla kendisine yaklaştığını fark etti.

“Ne oluyor anarşist Levent! Ne diye Kemal abiye yaklaşıyorsun?” dedi dernek başkanı, Kemal’in yanında yerini alarak.

“Biraz işim var Kemal abiyle” dedi Levent kekeleyerek.

“Tamam, başkan bırak çocuğu, ben ilgilenirim kendisiyle!” dedi. Levent’i kolundan tutarak dernek başkanının odasına götürdü. “Söyle bakayım ne işin var benimle?”

“Birkaç sokak ötede Tuzluca Yırık Kültür Derneği var. Başkanı Ali Doğan Yıldırım’dır. Yönetimde Laz Oktay diye bir hemşerim de var. Derneğin yönetimini çok iyi ve temiz gençler oluşturuyor. Kendilerine eğitim verecek birini arıyorlar. Hemşerim Laz Oktay bana söyledi. Bir iki gün gidip eğitim verdim ama beni yeterli görmediler ve başka birini aramaya başladılar. Bende senin adını ve bilinç düzeyini işçilerden öğrenmiştim. ‘Başka bir tanıdığım var, benden çok yeterli. Onu getireyim size’ dedim. Seninle görüşmek istememin nedeni bu abi.”

“Seni yetersiz görüyorlarsa kendi kendilerini eğitecek bir yeterlilik var o zaman. Ne diye o yöntemi uygulamıyor da birilerini aramak durumunda kalıyorlar?”

“O kadar yeterli değiller abi. Okuyup araştıran, hiçbir örgüte girmeyen, çok zeki gençler bunlar. Ama kendi kendilerini eğitecek kadar da yeterli değiller. Seni görseler çok sevinecekler ve ancak sen onları eğitebilirsin!”

“Tamam, git onlara söyle, akşama doğru 8. Koğuşun orda beni beklesinler. Gelip konuşur, tanışırız.”

Akşama doğru dernekten çıkıp gençlerin 8. Koğuş diye adlandırdıkları alana giderken, Tuzluçayır’a gelmesiyle yaşamında ortaya çıkan değişiklikleri düşündü. Mahalleye geleli birkaç ay olmasına rağmen ne çok şey değişti düşünsel, duygusal ve ruhsal dünyasında. Sosyalizme, devrime ve işçi sınıfı hareketine dönük yaklaşımlarında gençliğin toyluğunu her geçen gün biraz daha geride bıraktı, olgunlaşmaya başlayan bir yaklaşım, duruş ve kişilik yapısı gelişti. Yaşamın canlı pratiği içinde öğrenmeye başlayınca “sahte okulu bıraktım ama halkın gerçek okuluna daha yeni başladım!” diyerek özellikle işçi ve emekçi kesimleri arasında gördüğü her şeyi kendisi açısından bir eğitime dönüştürdü. Apo’dan öğrendiği en önemli öğrenme yöntemlerinden birinin de pratikte öğrenme yöntemi olduğunu şimdi yaşayarak daha iyi anlamıştı.

Çevresinde bulunan faşistlerin etkili olduğu mahallelerde yaşayanlar, Tuzluçayır mahallesi için “Küçük Moskova” derdi. Çok bilinçli bir örgütsel yapısı olmasa da, faşistlerin saldırılarından dolayı kendiliğinden bir refleksle örgütlenip öz savunmasını geliştirdiğinden, mahalleye isteyen istediği zaman giremez, polisler istediği zaman girip istediği kişiyi alamazdı. Solcuların denetiminde olduğu için üniversitelerde ve diğer semtlerde arananlar, gelip mahallede kalır ve kendisini gizlerdi.

Ankara gibi başkent olan bir metropolün kenar mahallesiydi ama hiçbir mahalleye benzemez, kendisine özgü bir kimlik oluşturur, bir yaşam ve ilişki geliştirirdi. Geceleri birbiri peşi sıra inşa edilen ve bir mantar gibi biten gecekondularıyla solcu, Alevi, yoksul, ezilen ve horlanan bir nitelik kazanır, orta halli bazı ailelerin gelip yerleşmesiyle biraz daha çeşitlenirdi. Mahalle sakinleri, derneklerin kurulması ve Halkevi’nin oluşmasıyla yoğun tartışmalar içine girerdi. Tartışmalar çok kızgınlıkla yürütülse bile, tartışma sonrası hiçbir şey olmamış gibi bir yaşamı paylaşır, küsme ve kavga etmeler yaşanmazdı. Farklı

gruplaşmalardan dolayı kendi içinde bölünmüş bir yapıya dönüşse de, faşist saldırılara karşı bir yumruk haline gelerek devrimci mücadeleyi sürdürürdü. Ortam, vatan, Akşam ve politika gazeteleri politik özellik taşıdığından her eve girer, her grubun çıkardığı politik dergiler de elden ele geçerdi.

Sola eğilim duyan gençlerin 8. Koğuş diye adlandırdıkları yer, Erenler kahvesinden aşağıya doğru inerken son yıllarda yapılmış iki üç katlı evlerin ve yeni binalar inşa edilecek arsaların bulunduğu alanda temel atılmış ve taşlar yığılmış büyükçe bir arsanın bulunduğu yere denirdi. Ankara Merkez Kapalı cezaevinde solcuların kaldığı koğuşun numarasından esinlenerek o alana 8. Koğuş adını veren gençler, gruplar halinde kümeleşir ve yoğun tartışmaların içine girerdi. Herhangi sol bir gruba ait değildi 8. Koğuş, tüm sol grupların gidip tartışma yürüttükleri bir alandı.

İkindiden sonra 8. Koğuş diye adlandırdıkları alana gelen Tuzlucaıır Kùltür Derneğine mensup kişiler sabırsızlıkla Kemal'i bekledi. Levent'in "Kemal abi akşama doğru gelecek!" haberi dışında, Kemal'in okula gidip faşistlere karşı yaptığı numarayı ballandıra ballandıra anlatması da gençlerdeki heyecanlı bekleyişı bir sabırsızlığa dönüştürmüştü. Başka gençlerin gelip yanlarında durmasıyla daha da kalabalık halde bekleyen bir grup ortaya çıkmıştı.

"Merhaba arkadaşlar!" dedi Kemal gür ve tok sesiyle.

Kemal'in geldiğini gördüğünde sıraya geçen gençlerin başına dernek başkanı Ali Doğan Yıldırım geçti. Kemal'in sesi, gençlerde tanımlayamadıkları bir elektriklenmeye yol açtı.

"Merhaba Kemal Abi! Hoş geldin!" dedi Ali Doğan, sevinmiş bir ifadeyle. Sıraya geçen arkadaşlarını tanıtırken, Kemal de tanıtılan gençlerle tokalaşıp hal hatır sordu. Tokalaştığı her bir genci yakından inceledi, çok kısa da olsa ilgilenip durumunu sordu ve önceden tanışıyormuş gibi bir içtenlikle yaklaştı. Kemal'in ilgilenen yaklaşımları ve içtenliği fazlasıyla etkiledi gençleri ve her biri kendi iç dünyasında düşünürken "tam

da aradığımız adam bu işte!” demeden edemedi. Tokalaşma faslı bittiğinde bir taşın üzerinde oturan Kemal’in çevresine gençler toplandı, ne diyeceğinin merakı içinde sabırsızlıkla bekledi.

“Size eğitim vermek için beni çağırmışsınız arkadaşlar!” dedi, bir an duraksayıp grubun üzerinde bakışlarını gezdirerek. “Sizler kısaca kendinizi tanıttınız. Ben de kendimi tanıtayım. Adım Kemal Pir, Levent söylemiş size. Karadenizliyim, okul kapandı ve ben de daha kapanmadan okulu bırakma kararı almıştım. Sizin mahalleye geldim, işçi ve emekçi arkadaşlarla tanıştım, onlarla birlikte dernek yönetiminde yer aldım ve gerçek okul olan sizlerin arasında eğitimimi sürdürüyorum. Asıl tanışmayı birlikte yaşayarak ve paylaşarak yapacağız. Bu da zamanla olur. Şimdi sizden öğrenmek istediğim, benden ne gibi bir yardım bekliyorsunuz?”

“Biz devrimcileşmek istiyoruz Kemal abi!” dedi Ali Doğan, heyecan içinde gözleri parlayarak. “Tuzluca’yı Kültür Derneğini bu amaçla açtık. Kirası da dâhil derneğin tüm giderlerini kendi aramızda topladığımız paralarla karşılıyoruz. Dernek bir araya gelme, toplanma, dayanışma, paylaşma ve kendimizi eğitme işlevi görecek. Sizden de istediğimiz devrimcileşmemiz için bizi eğitmenizdir.”

“Hangi gruba mensup olduğunı bilmiyoruz!” dedi Şahin Kılavuz, sabırsızlık içinde araya girerek. “Sizden tek isteğimiz, hangi gruba mensup olursanız olun kendi grubunuzun propagandasını yapmayacak ve bizim o gruba girmemizi istemeyeceksiniz. Sosyalizm ve devrim düşüncelerini öğrenmek istiyoruz. Vereceğiniz eğitimle, okuyarak ve araştırarak kendimiz öğrenmek ve kendi kararımızı kendimiz vermek istiyoruz.”

“Gün geçmiyor ki, yeni bir grup ortaya çıkmasın!” dedi Doğan Kılıçkaya, Şahin’in susmasını fırsat bilerek. “Bu örgütlerin hepsi doğru olsaydı, bu kadar ayrışıp bölünmez ve kendilerini güçsüz duruma düşürmezlerdi. Bence bu örgütlerin içinde ancak biri doğru olabilir ya da hiçbiri doğru değil de doğru olan sonradan ortaya çıkacak. Şimdilik bunu bilmiyoruz. Bunun

için hangisinin doğru olduğunu ve gerçekten de devrim yapacağını kendimiz öğrenerek anlamak ve bilmek istiyoruz.”

“Anladım sizi, doğru düşünüyorsunuz!” dedi, bakışlarını her birisinde ayrı ayrı gezdirerek. “Sizce devrimciler neden bu kadar ayrışıp bölünüyorlar, birlikte ve bir arada yürüyemezler miydi? Düşünsel farklılıklarını koruyarak ortak örgütlenme ve ortak mücadele verme durumu yaşanamaz mıydı?”

“Senin söylediklerin varsayım arkadaş! Biz mevcut olandan ve yaşananandan söz ediyoruz. Varsayımlarla devrim olsaydı, bütün dünya devrimi şimdiye dek çoktan gerçekleştirmişti. Varsayımlarla değil, bildiğin gerçekler varsa ondan söz et bize!” dedi Firaz, son derece kendinden emin bir sesle. Çevresine aldığı birkaç gençle gruptan biraz ayrıksı duran Firaz konuşmaları dikkatle dinliyor, Kemal’den gözünü ayırmayarak her söylediğini kafasında evirip çeviriyordu.

“Varsayımlarla devrimin yapılmadığı doğru tabii!” dedi, gülümseyen bir ifade ve içtenlikle. Bakışlarını Firaz’a dikti, “sonuna kadar beni dinle!” dercesine bir ciddiyetle konuşmasını sürdürdü. “Ama unutmayalım ki, öğrenmenin en iyi yöntemlerinden biri de mümkün olduğunca daha fazla varsayımlar ileri sürerek düşünce zenginliğini yakalamak ve doğrulara ulaşmaktır. Bu konuda bir polemik içine girme yerine isterseniz şimdiki sohbetimizde 1970’ler sonrası devrimci gençlik hareketinin yaşadığı krizli durumu, ayrışma ve bölünme nedenlerini kısa da olsa açmaya çalışayım. Beni de kendiniz gibi doğruları aramaya ve bulmaya çalışan bir arkadaşınız olarak görseniz sevinirim. Konuya geçmeden önce belirtmekte yarar görüyorum. Mevcut örgütlerin ve grupların içinde herhangi birisine mensup değilim. Bu demek değildir ki kendime has düşüncelerim olmasın. Doğruluğuna inanarak savunduğum bir dünya görüşüm var kuşkusuz. Sizler gibi ben de yoğun araştırma içindeyim ve halen bu araştırmalarımı sürdürüyorum. Sizinle birlikte yürüteceğimiz çalışmayla bu araştırmalarım daha da derinleşecek. Çünkü sizleri eğitirken, sizlerden de çok şey

öğreneceğime inanıyorum. Kısacası birlikte araştıracağız, birlikte öğreneceğiz ve belki de birlikte kiminle nasıl yürüyeceğimize karar vereceğiz.”

Bir an susarak Firaz’ın ciddiyetle dinlemeye başladığını görünce, yeniden gençlerin üzerinde bakışlarını gezdirdi. Gençler, dikkatle ve can kulağıyla dinliyordu. Yavaş yavaş batmaya başlayan güneşin ölgünleşmeye başlayan ışıkları altında devrimci gençlik hareketinin kısa bir özetini yaptı. Türkiye’deki solun tarihini 1920’lerin TKP’sine ve Mustafa Süphi’lere kadar götürerek, ortaya çıkan gelişim ve değişimleri ayrıntılı açıkladı; 68 Kuşağının Türkiye’ye yansımalarını ve devrimci gençlik hareketinin gelişimini, yaşadığı sorunları açtı. 12 Mart darbesi ve önder kadroların katledilmesiyle ortaya çıkan önderlik boşluğundan söz etti. ADYÖD’ün oluşum ve gelişim sürecini de açarak sözlerini bağlamak istedi.

“ADYÖD ortak örgütlenme ve ortak mücadele etmenin zemini olacaktı ve her düşünce kendisini bu zeminde özgürce ifade edecekti. Benimde içinde bulunduğum bir grup arkadaşın amacı devrimci gençlik hareketinin bölünmesini önlemek, ortak örgütlenmelerini ve mücadele etmelerini sağlamak, yürütülecek yoğun tartışma platformlarıyla düşünce ayrılıklarını en aza indirgeyip asgari müştereklerde uzlaşılarak daha ileri örgüt ve mücadele birliğini yaratmaya çalışmaktı.”

Yeniden duraksadı, bir an Apo’dan söz edip etmeme konusunda bir ikilem içine girdi. Kendisini dinleyen gençleri daha yeni tanıyordu ve gençler “grup propagandası yapma!” demişti. Ama Apo’nun öncülüğünü, emek ve çabasını anlatmadan sanki Apo’ya haksızlık ediyormuş duygusunu yaşıyordu. Bakışlarını kendisini dinleyen gençlere çevirdi, gecenin karanlığı çökmeden konuşmasını bitirip oradan ayrılmayı düşündü.

“Nasuh Mitap ve Oğuzhan Müftüoğlu Dev Yol’u oluşturma sürecini yaşarken, Kaçaroğlu da çevresine topladığı gençlerle önce THKP-C dedi, sonra ikiye ayrıldı ve Mahir Sayın’la birlikte Kurtuluş’u oluşturdu. Karı koca bir çift vardı, onlar da sosyal

emperyalizmi savunarak Halkın Yolu dergisini çıkarınca THKPC dağılmış oldu. THKO'dan ayrılan Malatyalı Teslim Töre, Emeğin Birliği adıyla ayrı bir grup oluşturdu. Diğer THKO'lular önce Yoldaş diye bir dergi, daha sonra Halkın Kurtuluşu gazetesini çıkardılar. THKO'cular Halkın Kurtuluşçuları olarak devam etti. Aktancılar diye bir grup vardı; Aktan İnce ve arkadaşları onlar da kendilerine göre bir grup oluşturdu. TİKKO üç gruba bölündü. Ziya Ulusoy ve arkadaşları bir grup, Devrimci Halkın Birliği ayrı bir grup oldu. Türkiye İşçi Partisi (TİP) önce Oya Baydar onlar çıktı ve TSİP oldular. Zaten önceden de bölünmüşlük vardı. Mihri Belli onlar bir gruptular. Türkiye Solu kendi içinde bu türden bir bölünme yaşarken, Kürt solu diye nitelendirilen ilkel milliyetçilik de hızla benzer sürece girdi. DDKO'dan çıkanlar Kemal Burkay bir grup kurdu, Özgürlük Yolu dergisini çıkardılar. Kotan kardeşler bir grup kurdu; Orhan ve Mümtaz Kotan, İsmail Beşikçi. Onlar da Rızgari dergisini çıkardılar. Doktor Şivan'ı esas alıyoruz diyen Muhterem Biçimli ve Zerug Vakıfahmetoğlu onlar da DDKD'yi kurdular. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (TKDP) vardı, Sıraç Bilgin sürdürüyor...”

“Bu bölünmeleri etkileyen dış faktörler de yok mudur?” dedi Firaz, araya girerek.

“Kuşkusuz vardı, hatta bazen belirleyen duruma da düştü denebilir. Çünkü bu süreçte döneme damgasını vuran merkezler tüm dünyadaki sol hareketin yönünü belirliyordu. Sovyet-Çin kutuplaşmasına karşı Kim il Sung ortaya çıktı. Daha sonra Arnavutluk'un Enver Hocası da buna eklendi. Her biri ayrı bir blok olarak kendini merkez haline getirdi. Dünyadaki sol hareketi etkileyerek kendisine bağlamak istedi. Zaten Sosyalist kampla emperyalist kamp arasında kıyasıya soğuk bir savaş yaşanıyordu. Bu yetmezmiş gibi sosyalist kampın kendi içindeki soğuk savaş bu bina eklenmişti. Bu ise emperyalist kampın çıkarlarına hizmet ediyordu. Yetmezmiş gibi dünyadaki bütün ülkelerde örgütlenmiş sol hareketler kendilerini bu merkezlerden birine dayamak durumundaydı. Çin'e dayananlar Sovyetleri sosyal emperyalist

olarak değeriendiriyor, Sovyetler'e dayananlar ise Çin'e sosyal faşist diyordu. Dev-yol, bu kutuplaşma ve kamplaşma içerisinde ne Rusya ne Çin dedi ama, kendisini Kemalizm'in ve sosyal şovenizmin etkisinden kurtaramadığı için doğru devrimci bir doğrultuya giremedi.”

Konuşarak paylaşmak, birlikte yapılan bir sanattı aynı zamanda. Bildiğini paylaşmayan bencillik ederdi. Konuşma iki veya çok taraflı bir işlev görmekti. Devrimin coşku ve heyecanına kendisini kaptıran bu gençler sürekli tartışılar, çünkü tartışmayı severlerdi. Tartışmakla kısıtlayıcı bağlardan kurtulan aklın, olanakların oluşturduğu yollar boyunca akıp gitmesini, sorgulanmayan şeyleri sorgulamayı başarırlardı. On beş, yirmi yaş aralığında ve zekiydiler, akılları şimdiden bilimin açıklığıyla yoğrulmuştu. Gerçek kardeşliği, arkadaşlığı ve yoldaşlığı, paylaşılan acı kadar paylaşılan düşüncede başlatırlardı. Düşüncenin doğasında iletilmek vardı: yazılmak, konuşulmak, tartışılmak ve gerçekleştirilmek! Düşünce çimen gibiydi. Işığı arar, kalabalıkları sever, yayılmak için can atar ve tartışıldıkça daha iyi büyürdü.

Karanlık çökmüştü. Çevredeki evlerin ölgün ışıkları etrafındaki gençlerin yüzüne yansınca, her yüzü bir siluet gibi gösterdi. Uzaktan bir gece bekçisinin düdüğünden çıkan uzun tiz ses, gecenin sessizliğini yırtarak kendilerine kadar geldi. Birkaç sokak ötede birbirine karışan köpek havlamalarından bir it dalaşının yaşandığı belliydi.

“Bu günlük yeter arkadaşlar. Daha sonra bir araya geldiğimizde bu konuları daha kapsamlı tartışabiliriz” dedi Kemal.

“Bence de bu günlük yeterli Kemal abi!” dedi Ali Doğan, rahatlamış sevinçli bir sesle. “Seni bir yere bırakmıyoruz. Bu gece bizim misafirimiz ol. Hepimizin evi kalman için uygun. Mesela bizim ev çok uygun. Bize gideriz. Arkadaşlar da yemeğini yer bize gelirler. Sohbeta kaldığımız yerden devam ederiz.”

“Tam da aradığımız kişi sensin bence! Arkadaşlar da tamam derlerse sürekli bizimle kal. Sana bir ev tutalım burada. İçini döşeme ve kirası bizden. Hatta bütün masrafların da bizden olsun. Derneğin giderlerini nasıl ki kendi aramızda toplayıp karşılıyorsak, senin masraflarını da kendi aramızda toplayıp karşılarız” dedi Şahin Kılavuz, heyecanını gizleme gereği duymadan.

“Biz seni sevdik Kemal abi! Birlikte kaldıkça ve bizi tanıdıkça sen de bizi seveceksin. Anlattıklarında kafamızda bir yığın soru işareti bıraktın. Kafamızdaki soru işaretlerine cevap bulmadan seni bırakmayız” dedi Doğan Kılıçkaya, kararlı bir sesle.

Gençlerin böyle ısrarlı olmalarına karşı sevinçten ne diyeceğini bilemedi. Esas Firaz ne düşünüyordu, bakışlarını Firaz’a çevirdi. Karşıda oturduğu için evlerden yansıyan lambaların ölgün ışığı olduğu gibi esmer kavruk yüzüne yansıyor, her halinden memnun kalmış gibi bir yüz ifadesiyle bir kendisine, bir gençlere bakıyordu. Gençlerde bakışlarını Firaz’a çevirmiş, ne diyeceğini merakla bekliyordu. Çevresine aldığı gençlerden ve ayrık oturuşundan gençler üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu kestiriyor, Firaz’ın söyleyeceklerinin ne denli etkili olacağını, kalıp kalmamayı da netleştireceğini tahmin ediyordu.

“Senden daha iyisini bulamaz arkadaşlar!” dedi Firaz, bir iki öksürüp boğazındaki gıcığı temizleyerek. “Anladığım kadar arkadaşlar senden ve anlatımlarından hoşlandı. Bu durumun, güven de oluşturdu. Senin için burada bir ev kiralama fikri bana da mantıklı geliyor. Arkadaşların önerilerini kabul edersen giderlerin yarısını ben karşılarım!”

Firaz’ın konuşması karşısında rahatlayan Kemal için yeni bir süreç başlıyordu. Bakışlarını Firaz’dan ayırarak gençlerin üzerinde gezdirdi. Karanlıkta seçebildiği kadarıyla bütün gençlerin vereceği kararı merakla ve heyecanla beklediğini gördü. Bakışlarını gökyüzüne çevirdi, yıldızlarla dolup taşan gökyüzü pırıl pırıl parlıyordu. Çok geçmeden bir yıldız kaydı gökyüzünde.

Kayan yıldızı gözden kaybolana kadar izledi. “Devrim, bir yönüyle fırsatları değerlendirme sanatıdır!” diye düşündü. Bu fırsatı kaçırırsa, kayan yıldız gibi birçok şeyi kaçıracağını hissetti.

“Haydın gidelim Arkadaşlar, geç oldu artık! Kim beni misafir edecekse öne düşün!” dedi. Kendi içinde şakalaşmaya başladı gençler. Her biri kendi iç dünyasında farklı anlamlar yükleyerek Kemal’in kalışını değerlendirdi ve sevinç içinde karanlığı yara yara mahalleye doğru yürüdüler.

** ** *

ADYÖD’ün alt katında bulunan TÖB-DER, devrimci-demokrat ve sol düşüncelere ilgi duyan öğretmenlerin kurduğu bir dernekti. ADYÖD’le aynı süreçlerde kuruldu. Öğretmenlerin demokratik akademik haklarını savunan, devrimci dayanışmanın gelişmesini ve örgütlenmesini sağlayan bir role sahipti. Savunduğu düşüncelerden dolayı ADYÖD’le iç içe gibi görünürdü. ADYÖD yönetiminin birçok görüşme ve toplantıyı TÖB-DER’de yapması, böyle bir algının güçlenmesini sağlardı. Birçok emekli öğretmenin gelip gittiği dernek yönetimi ve üyeleri, ADYÖD’le iç içe olmayı yadırgamaz, aksine toplumun en dinamik kesimi olan öğrenci gençliğin savunduğu devrimci düşüncelerden yararlanma ve kendi tecrübelerini gençliğe aktarma olanaklarına sahip oldukları için sevinirdi.

ADYÖD’ün fiili başkanlığını yürüttüğü süreç boyunca ikili görüşme ve dar toplantılar için TÖB-DER’i en fazla değerlendiren kişilerden biri de Apo’ydu. Bünyesinde yer alan bileşenlerin çokluğundan dolayı ADYÖD’ün sürekli kalabalık olması ve her bir köşesinde bir tartışma veya bir toplantının yapılması, onu TÖB-DER’e yöneltmişti. ADYÖD ve TÖB-DER yönetiminden daha fazla TÖB-DER’i kullanmış, yönetici ve üyeleriyle kurduğu samimi ve içten ilişkilerle onlardan biriymiş algısını yaratmıştı. Fırsat buldukça TÖB-DER’in “yaşlı kurtları” dediği emekli öğretmenlerle dama oynamayı severdi. Birkaç gün

arayla dama oynarken bir oyun bazen saatlerce süren bir savaşa dönüşür, herkesi masanın başına toplar; seyircileri yapılan yorumlarla, taraf tutmalarla, tezahüratlarla dama oyununun içine çeker, bu ise onu sevmelerine ve kendilerinden biriymiş gibi görmelerine yol açardı.

ADYÖD'ün kapanması ve yerine kurulan AYÖD'ün Dev-Yol'un derneğine dönüşmesi, başta Apo ve grubu olmak üzere diğer farklı görüşte olanları dernekten uzaklaştırıp kendilerini sürdürecektir farklı yerler bulma arayışına yöneltti. Kendi grup çalışmalarını illegal ve dernek dışı yerlerde, daha çok da “komün evi” denilen evlerde sürdürür, bazı ikili görüşme ve dar toplantılarını TÖB-DER’de yapardı. Grubundaki arkadaşları ve görüşmek isteyen diğer öğrenciler görmek istediğinde, ilk baktıkları yer TÖB-DER olurdu.

Yeni öğretim yılının başladığı günlerde daha yoğun bir çalışma sürdürdü. Sezgileri ve hisleri, en iyimser ihtimalle en fazla bir yıl daha sömürgeciliğin başkentinde tutunabileceğini, önünde bulunan bu bir veya taş çatlasa bir buçuk yılı grubunu nicelik ve nitelik olarak büyütecek yetkin ve yeterli bir çalışmayla değerlendirmesi gerektiğini fısıldadı. Sezgilerine ve hislerine güvenerek kendini planlayıp her anını dolu dolu geçirdi. Sabah erken okuduğu okula uğradı, gerekli görüşmeleri yaptıktan sonra TÖB-DER’e geçip randevu verdiği Kemal’le görüşmeyi tasarladı. TÖB-DER’e girer girmez “yaşlı kurt” dediği emekli öğretmenlere selam vermek için masalarına gitti.

“Hoş geldin Apo!” dedi, emekli öğretmenlerden biri gülümseyerek babacan bir ifadeyle. “İyi adam sözünün üzerine gelirmiş. Biz de senden söz ediyorduk. Gelseydi de önceki gün oynadığımız damanın rövanşını yapsaydık diye söyleniyorduk.”

“Böyle yenilmeyen yeni oyuncular arıyorum hocam! İnsan hep yenince zevkli olmuyor!” dedi, konuşan emekli öğretmene takılarak.

“Sendeki şans bende olsa, ben de böyle konuşurdum. Neyse, boş ver onu da bu defa seni yenmeye kararlıyım. Haydi, geç karşıma bakayım, nazlanma!”

“Tamam, kabul ama tek oyun üzerinden oynayacağız. Hem bir görüşmem hem de bugün yapılacak çok işlerim var. Oynadığımız bir oyunu kim kazanırsa usta odur.”

Birbirine takılma tarzında gelişen konuşma devam ederken masaya dama ve çaylar geldi, zaman geçirilmeden taşlar dizilerek damaya başlandı. İlk birkaç taş ısınmak için öylesine oynandı, giderek oynanan taşların arası uzadı ve kıyasıya süren bir oyuna dönüştü. Oyun başlar başlamaz her kes masanın başında toplandı, yorum ve tezahürat içinde heyecanla oyunu izledi. TÖB-DER’e yeni gelenler de masanın başında birikti. Yarım saat kadar süren oyun bittiğinde rakibini yendi ve başını oyundan kaldırdı. Çevresine baktığında otuza yakın kişi, öbek olmuş halde başlarında toplanmıştı. Masadan kalkıp izleyicilere baktığında Kemal’i gördü, tokalaşarak bir masaya geçip oturdu.

“Hoş geldin Kemal, nasılsın?” dedi, köşedeki boş bir masada Kemal’i karşısına alıp oturarak.

“Sağ ol, iyiyim! Şimdilik bir sorun yok, çalışmalarım düşündüğümde de iyi gidiyor” dedi, bir iki yutkunarak.

“Ben de çalışmaların ne durumda diye konuşmak için görmek istemiştım. Başta Haki olmak üzere tüm arkadaşlar senin Tuzluçayır’daki çalışmalarından söz ediyor. İşçi derneğini Haki’ye bırakmışsın galiba. Olabilir. Ama Tuzluçayır ne durumda, çalışmaların düzeyi nedir, kaç kişi senle hareket ediyor? Genişçe çalışmalarından söz et. Haki söz edince oldukça önemsenmesi gereken bir çalışma olduğunu düşündüm ve gerçeği senden öğrenmeyi yeğledim” dedi, gözlerini Kemal’e dikerek.

“Benimle görüşmek istemelerinin ardından gidip uzunca sohbet ettim gençlerle. Hepsi çok ilgili, öğrenmeye ve gelişmeye açık gençlerdi” dedi, tekrar yutkunarak. Apo’yla her konuşmasında olduğu gibi anlam veremediği bir heyecan tekrar bedenine yayıldı, yutkunarak heyecanı hafifletmeye çalışıp

konuşmasını sürdürdü. “Gençlerle birlikte hareket eden ve adı Şorıklı Cemal olan bir çocuk, bakkallık yapan babasına bizi götürdü. ‘Bekâr!’ diye önce vermek istemedi ama oğlu ‘tanıyorum bir sorun olmaz’ deyince bir oda ve bir salondan oluşan bakkalın evini kiraladık. Gençlerin kendi evlerinden getirdikleri bir döşek, bir yorgan ve bir yastık dışında yere serilecek eski bir iki çul ve birkaç parça öteberiyle ev döşendi. Orada eğitim çalışması yapmaya başladık. Bazen sabaha kadar süren tartışmalarımız geliyor. Ev kirası gibi masrafları kendi arasında toplayarak gideriyorlar. Yani çok bilincinde olmasalar da komün evi oluşturdular ve komün yaşamını öğrenip uygulamaya başladılar.”

“Başlangıç açısından hiç de fena değil. Hangi materyalleri işliyorsunuz, nasıl bir eğitim programı oluşturdunuz ve çalışma disiplini hangi düzeyde?”

“Oluşturduğumuz eğitim programı, aslında ilk dönemlerde birlikte yürüttüğümüz programın biraz daha basitleştirilmiş hali. Sosyalizmin Alfabetesinden başlayarak basitten karmaşığa doğru Diyalektiği, Felsefeyi ve Bilimsel Sosyalizmi öğrenmelerini hedefleyen bir program izliyoruz ve kaynakları da ona göre belirledik. Buradaki halkta diğer yerlerden ayrı önemli bir farklılık var. Kitlenin çoğu Alevi, emekçi ve ezilen toplumsal kesimlerden oluşuyor. Yaşanan toplumsal çelişkiler çok canlı ve devrimcileşmeye oldukça açık bir yapı var. Yine sistemin geliştirdiği bireycilik, yozlaşma ve kapitalizmin tahribatları fazla etkili değil. Doğal paylaşma ve ortaklaşma özellikleri can çekişme düzeyinde de olsa varlığını sürdürüyor. Bu ise, sosyalizme açık bir potansiyel taşıyor. Diğer sol grupların burjuva taklidi yaşam tarzları ve Kemalist şoven yaklaşımları olumsuz etkiliyor ama üzerinde durursak çok yoğun kadro adayları çıkaracağımız bir zemin yaratabiliriz. İki ayı aşkın bir süredir eğitim çalışması yapmaya başladık. Eğitime girenler on beş, yirmi kişi arasında değişiyor. Mahalle bileşimini oluşturan her yöreden genç var eğitim grubunda ve emekçi kökenden geliyorlar. Bu

kadar kısa süreye rağmen bilinç düzeylerinde belirgin bir gelişme oluştu, yaşam ve davranışlarına da yansıdı. Mahalle halkının ilgisini çekiyor bu durum. Her kesin yardımına koşuyorlar. İçki ve kumardan, lümpen yaşam ve ilişki biçimlerinden kopuyorlar. Kısa sürede bu kadar değişimi fark eden halk hemen ilgi duyuyor, izliyor, anlamaya çalışıyor ve giderek kendine daha yakın buluyor. Şimdiden birçok aile bizleri barındıracak duruma geldi.”

“Yakın zamanda eğitime aldığın bu gençlerle bir toplantı yapma zemini var mı? Bir toplantı yapsam kaldırabilirler mi?”

“Bir, bir buçuk aya kadar yürüttüğümüz eğitim programının bir kısmını bitiriyoruz. Bu süre içinde biraz daha derinleşmelerini sağlarım. O zamana kadar bir toplantı ayarlarım. Kaldırabilecek düzeyleri var.”

“Güzel! O zaman yeni yılın ilk günlerinde böyle bir toplantı yapabiliriz. Böylece yeni yıla ve yeni bir bahara yeni bir bileşen ve yeni bir toplantı biçimiyle başlangıç yapmış oluruz” dedi, gözlerinin içine bakarak.

Bu bakışlarını iyi tanıyordu. Gözlerinin içine kilitlenmiş bakışları gördüğünde, aslında baktığının kendisi olmadığını, o anda yaşadığı gerçekliğe gittiğini ve o gerçekliği yaşayarak oluşan düşünsel yoğunluğunun konuşmaya dönüşeceğini biliyordu. Onun düşünsel tarzında, kitabı veya maddi gerçeklikten kopuk soyut bir konuşma yoktu. Hangi konu olursa olsun yoğunlaşırken yaşar, yaşarken düşünür, düşünürken soyutlar ve soyutlanan düşünsel yoğunluk teoriye dönüşerek dile gelirdi. Apo’nun bu tarzını kendisinde geliştirmenin yoğun arayışı ve çabasını sürdürür, bazen çok ciddi düzeyde yoğunlaşırken ve yoğunlaştığını yaşamaya başlarken o tarza yaklaştığını hisseder ama bazen de ne yaparsa yapsın kitabı kalmayı aşamazdı. “Neden kitabı kalıyorum?” diye kendisine sorduğunda, kendisini çözümlemeye başlar, kişiliğinin nasıl şekillendiğini anlamaya çalışır ve “Arkadaş gibi olmayı başarmak istiyorsam bende etkili olan geleneksel tarzı yıkmalı, Apocu tarzı egemen kılmalıyım!” diye söylendi. Birden aklına gelen “Apocu tarz!” söylemi

dikkatini çekti ve nerden böyle bir şeyin aklına geldiğini sorgulamaya başladı. “Apocu Tarz!” dedi içten içe birkaç kez. Dedikçe hoşuna gitti, hoşuna gittikçe yine tekrarlayarak gülümsedi. Kulaklarına çarpan Apo’nun sesiyle iç dünyasından sıyrıldı ve dikkatini konuşmasına verdi.

“İlişkilendiğimiz ve eğitmeye çalıştığımız her insanda bilimsel teoriyi geliştirerek devrimci bir bilinç yaratmamız olmazsa olmazdır. Ama bundan daha önemli olan bu insanların öğrendikleri kadar kendilerinde bir değişim ve dönüşüm yaratmalarıdır. Atacağımız her adımda her yönüyle devrimci militan insanlar yaratacağız. Lafazan, oportünist, ikiyüzlü, bir ayağı bizde bir ayağı sistemde olan insanlar yaratacaksak devrimi bırakalım daha iyi. Bu tarzımızdan asla taviz veremeyiz. Bizimle yürüyecek olan varsa, bu tarzı benimseyebildiği oranda yürüebilir. Yoksa yürüyemez ve geçici yol arkadaşı olarak ayrılıp gider. İkincisi, örgütlemeye çalıştığımız her insanın ailesini de örgütlemeye ve devrime kazandırmaya çalışmalıyız. Aileyle tanışmalı, içine girmeli, yaşam ve ilişki tarzımızla etkilemeli ve eğitmeliyiz. Çocuklarından daha fazla bizi sevmeli, bizi saymalı ve bize güvenmelidir. Sözüünü ettiğim Kürt bireyi ve ailesi olunca bunun hiç de kolay olmadığını bilmelisin. Attığın her adımda tahmin edemeyeceğin zorluklar ve engellerle karşılaşacağını asla gözden kaçırmayacaksın. Halkın dediği gibi ‘Ekmek aslanın ağzında’ misali düşmanı bir canavar olarak göreceğiz ve her bir insanımızı düşmanın dişleri arasından yutmaya çalıştığı bir değerimiz olarak görüp kurtarmaya çalışacağız. Tümüyle sabır, emek ve ikna yöntemini esas alamazsak kimseyi kazanma durumumuz olmaz. Bir de şöyle düşün mesela! Benimle niçin yürümek istediğini hiç düşündün mü? Düşün! Düşündüğünde şunu göreceksin; sizlerle ilişkililenmeden, sizleri kazanmaya çalışmadan önce en başta ben kendimi ele aldım. Kendimde dünyalar yarattım, dünyalar yıktım. Bin defa kendimi yıkar, yeniden yaparım. Benim ki çok büyük yaratan eylem tarzıdır. Sizler de bu halkla, bu halkın evlatlarıyla

ilişkilenmek ve kazanmak istiyorsanız, benim en başta kendime uyguladığım büyük yaratan eylem tarzını esas almak zorundasınız. Düşmanımız öyle bir canavar ki, maalesef başka bir yaşam şansı tanımıyor bize.”

Konuşması sürerken, “Büyük yaratan eylem tarzını esas almak zorundasınız!” diye söylendi. İç dünyasında düşünürken aklına düşen ve dile gelen “Apocu Tarz” söyleminin kaynağını, bu konuşmasından sonra daha iyi anlamaya başladı. Kendi grubunu oluşturma mücadelesini geliştirirken ondaki felsefik ve teorik düzeyin giderek ete kemiğe büründüğünü ve bir tarza dönüştüğünü yoğunlaştıkça daha iyi gördü ve sevindi. “Ben de Apocu Tarzın militanı olmalıyım!” diye düşünürken içten içe yaşadığı sevincin bir coşkuya dönüştüğünü hissetti.

Bir süre daha konuştu, vedalaşıp başarı diledikten sonra Siyasal Bilgiler Fakültesine geri döndü. Yolda yürürken Kemal’in verdiği bilgiler üzerinde düşündü, yürüttüğü çalışmaları nasıl bir doğrultuya sokması gerektiğini hesapladı. Belki kendisinin bile farkında olmadığı yeni bir deneyimin kapılarını aralıyordu. İlk kez Kemal’in başlattığı çalışmayla yarattığı gruplaşma çalışması halkla buluşuyordu. Verilen bilgiye göre halkın tepkisi olumluydu. Ama bu olumlu tepki nasıl bir örgütsel yapıya dönüştürülmeliydi? Daha örgütü bile yoktu ortada. Tümüyle gönüllülüğe ve bilinçli tercihe dayanan bir düzine aydın gençlikten oluşturduğu grup, örgüt olmanın ötesinde bir özellik taşırdı. Kimin ne kadar yürüyeceğinin henüz belli olmadığı bir gönüllüler topluluğu gibi dururdu. Verdiği eğitim, bireylere kazandırdığı anlayış ve kişilik özellikleriyle kendisine benzer yeni kişilikler yaratmaya çalışırdı. Haki ve Kemal’in pratiği birçok yönüyle kendisine benzerdi. Hele Haki’ye baktığında “sanki yürüyen Haki değil de Haki’nin içindeki ben!” derdi. Bunu anlayan sosyal şovenler Haki’nin üzerine acımasızca gider, hedef haline getirip etkisiz kılmaya çalışırdı.

Halklaşmayı devrimcileşmenin vaz geçilmez koşulu olarak görür ve tahlil eder, geliştirdiği hareketin mayasını halklaşma

olarak belirler, halklaşmayı kadrolarının temel özelliği haline getirmenin köşe taşlarını döşerdi. Şimdiye kadar yürüttüğü çalışmayla ortaya çıkan ilk belirtiler, yarattığı ideoloji ve felsefenin aydın-gençlik içinde yoğun bir ilgiyle karşılaştığı ve tartışmaya yol açtığı şeklindeydi. Kemal'in öncülük ettiği deneyimle geliştirmeye çalıştığı ideolojik grup halkla buluşmaya başlıyordu. Türkiye ve Kürdistan tarihinde ilk kez, aydın-gençlik halktan kopuk ve elit kalma durumunu aşılıyor, üstte duran değil de halkla buluşan ve halkla bütünleşen bir doğrultuyla halklaşma eğilimi gösteriyordu. Kemal'in denediği çalışmayla halk içinde de belli bir ilginin gelişeceği anlaşıyordu. Gözlemlendiği bu gerçekliği olabildiğince önemsemi. Aydın-gençlikte ve halkta karşılığı olmayan bir ideolojinin işe yaramaz bir bilgi yığınının öteye geçmeyeceği kanıtlanıyordu. Bu nedenle kendi ideolojik felsefik paradigmasını canlı bir organizma gibi ele alacak; aydın gençlikle, halkın değişik toplumsal kesimleriyle ve yaşamın canlı pratiğiyle temas ettirdikçe ortaya çıkan eksik ve yetersizlikler olacak; açığa çıktıkça bunları giderecekti. “Şimdi en çok gerekli olan devrime öncülük edecek kadroları ve bu kadroların kurmay örgütünü yaratmaktır. Halkla buluştukça, halkı kazandıkça ve devrim saflarına çektikçe, halkı örgütleyecek mekanizmaları bulmaya ve örgüt modellerini yaratmaya da sıra gelecektir. Bir an bile bu gerçeği gözden kaçırma ve buna şimdiden hazırlık yap Apo!” diye düşündü.

Siyasal Bilgiler Fakültesinin koridoruna girdiğinde bağırışlar ve çağırışlar birbirine karışıyor, koridorda biriken kalabalık öğrenci grupları bir o yana bir bu yana kaçışarak bağırıp çağırıyordu. O anda kantinden çıkan Ağrılı Evdo’yu görüp yanına çağırırdı.

“Neler oluyor burada Evdo? Okulu faşistler basmış gibi bir telaş ve kargaşa var!”

“Yine Faruk’tur! Eline bıçak almış önüne çıkanı kovalıyor.”

“Bu Lice Müftüsünün oğlu olan mı?”

“Evet, o!”

“Anlaşıldı, yine kara sevdası tutmuş serserinin. Ben kantine geçiyorum, Çirüsk ve Dara’yla onu alıp kantine getirin!”

Kantindekilerle ayaküstü selamlaşırken bir masaya geçip oturdu. Kantinin giriş kapısına bakarken, birkaç dakika geçmeden Siverek’li İzzet Kandemir ve Medet Abbasoğlu, yanlarında ilk kez gördüğü bir gence oturduğu masayı işaret ettiğini gördüğünde dikkatlerini onlar üzerinde yoğunlaştırdı. İzzet’i ve Medet’i yakından tanırdı. Zaman zaman evlerine gidip gelmiş, çokça konuşup tartışmış ve kazanmak istemiş ama ikisi de DDKD’yi tercih ederek kendisiyle yürümemişti. Kendilerine baktığını fark eden İzzet ve Medet hemen kapının girişinden geri giderek gözden kayboldu, onların yanındaki genç ise masasına doğru geliyordu. Orta boylu, hafif sarıya çalan teni ve yeşil gözleriyle masasına yaklaşan genç, geldiğinde elini uzattı.

“Ben Hebun! Adınızı duymuştum, tanışmak için yanınıza geldim” dedi, tokalaştığını görmenin sevinciyle.

“Demek tanışmak istiyorsun! Nerelisin Hebun, nerede okuyorsun, ne yapıyorsun, hangi konuda ilgini çektim, neden benimle tanışmak istiyorsun?” dedi, sorduğu soruların cevabını hemen almak istercesine.

“Aslen Siverekliyim. Siverek’in ileri gelen aşiretlerinden birine mensubum. Aşiret içinde Bucaklar gibi derin ağalık ilişkileri yok. Siverek’ten Urfa’ya kadar geniş bir alanda dağınık yaşayan aşiret ilişkileri, zengin köylülük olarak da tanımlanabilir. Aşiret içinde yoksul köylüler var tabi. Bizim de Siverek’e yakın bir köyümüz var. Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan bir konumdalar. Bu yıl liseyi bitirip Hacettepe Üniversitesi Biyoloji bölümüne kaydımı yaptırdım. Bir süre Cumhuriyet Yurdunda kaldım. Rahat edemediğim için oradan ayrıldım. Birkaç hemşerimle birlikte Dikmen’de bir ev tuttuk. O eve taşınalı bir ay dolmadı daha” dedi duraksayarak. Bir an olsun gözlerini üzerinden ayırmayan Apo’nun, bir mıknaş gibi kendisine doğru çeken bakışlarının etkisine girmekten kurtulamadı. Tekrar bakışlarını kaçırarak konuşmasını sürdürdü. “Sizin adınızı

devrimci olma arayışları içine girerken duydum ve ilgimi çekti. Az önce sizi bana gösteren hemşerilerimin derneğine gitmiştim bu yaz. Yeni açmışlardı DDKD'yi. Kendi aralarında konuşurken 'Ankara'da Kürdistan'ın bağımsızlığını savunan Apo adında biri var ve grubunu oluşturuyor. Grubuna Apocular denmeye başlandı!' şeklinde konuşmalarını duyduğumdan beri sizi görmek ve tanımak istedim. İlgimi çeken sizin Kürdistan'ın bağımsızlığını savunmanızı öğrenmem oldu."

"Demek sömürgecilik ve bağımsız Kürdistan tezimiz ilgini çekti. Görüldüğü kadarıyla Kürt ve Kürdistan olgularına dönük fazla bir bilinç yok. Ama ilgi var. İlginç! İlginç ve güzel tabii!" dedi bir an duraksayarak. Hebun'un gözlerinin içine çevirdi bakışlarını. Pırıl pırıl parıldayan yeşil göz bebeklerinde halen kirlenmemiş ve kaybolmaya yüz tutmuş saflık ve doğallığın izlerini gördü. O izlerin kaybolmasına fırsat vermeden, kaybolmaya yüz tutmuş saflığı ve doğallığı açığa çıkarmak ve oradan tutarak bu ilgili gence çıkış yaptırmak gerekti. "Adını andığın hemşerilerinle çok ilgilendim. Ne düzenin verili yaşamını bırakabildiler, ne de kahve köşelerinde okey oynamayı. Ama bir şeyler yapıyor görünmekten de vaz geçmiyorlar. DDKD'li olmaları bundan."

"Siverek'te de hep okey başındalar. İşleri güçleri kahve, oyun ve yeri geldiğinde masa başlarında ve kahve köşelerinde devrimle ilgili konuşmak. Okey oynamayı da sevmiyorum ben. Baktım bunlardan iş çıkmayacak farklı arayışlar içine girdim. Sizi tanıma istemi böyle gelişti" dedi, arayış içinde olduğunu daha fazla hissettirmek ve güven vermek istercesine.

"Anlaşıldı Hebun! Hacettepe'de okuyan Hayri adında bir arkadaşımız var. Onunla tanışıp konuşabilirsin. Seninle daha çok konuşup sohbet edeceğiz. Yakında sizin eve gelip misafir olurum ve o zaman daha fazla konuşma olanağımız olur" dedi, kantin kapısından içeri giren Çirüsk ve Dara'nın Ağrılı Evdo'yla birlikte kolundan tuttıkları Faruk'u gördüğünde konuşmayı bitirerek.

“Utanmıyor musun Faruk, müftü olan babandan utanmıyorsan Liceli oluşundan utan! Liceli oluşundan utanmıyorsan Kürtlüğünden utan! Kürtlüğünden utanmıyorsan bizden utan be adam! İki de bir bu karasevda ayaklarıyla bizi rezil etmen ayıp değil mi? Sen nasıl bir insansın, hiç mi düşünce yok, hiç mi mantık yok? Sadece kör duygular mı seni yönlendiriyor? Alıyorsun eline bıçağı, şu fukara Adanalı kızın peşine düşüyorsun. Kız seni sevmiyor, zorla mı sevdireceksin yani! Sen erkek olmayı, adam olmayı böyle mi anlıyorsun? Bir kıza karşı, bir kadına karşı nasıl böyle yapabilirsin; böyle ilkel, böyle vahşi, böyle insanlıktan çıkmış halde, böyle gözü dönmüş bir duruma nasıl düşürebilirsin kendini?”

Bir an duraksayıp Faruk’un üzerine kilitlenmiş bakışlarıyla cevap vermesini veya bir şeyler söylemesini bekledi. Ama süt dökmüş kediler gibi önüne eğdiği başını kaldırmayan Faruk’un ağzını bıçak açmadı. Her defasında böyle yapardı. Kendisini eleştirir, çözümler, yerden yere vurur; ne derse desin ne başını yerden kaldırır, ne de ağzından bir kelime çıkardı. Her defasında karasevdağı çaresiz ve çözümsüz hallerine acır, bu defa kendini düzeltir diye bir şans daha verir, ama birkaç günlük durgunlaşma ardından aynı utanmazca durumu tekrarlardı. Daha fazla bu duruma göz yumamayacak ve tahammül etmeyecekti. Son defa konuşacaktı. Ya kendisini düzelterek ya da bir daha yanına ve grubuna yaklaştırmayacaktı.

“Bu Adanalı kız bu kadar mı aklını başından almış, bu kadar mı seni düşünemez duruma getirmiş? Bundan mıdır yaşadığın rezilliklerden en ufak bir ders almıyor, sonuç çıkarmıyorsun? ‘Yenilen pehlivan güreşe doymaz!’ misali günde on defa yenildiğin halde vaz geçmiyorsun. Artık bu seninle son konuşmam bilesin. Seninle olan arkadaşlığıma dayanarak güç alıyorsun ve bu kadar rezilliği çıkarıyorsun. Bana dayanarak bu çirkinlikleri daha fazla yapmana tahammülüm kalmadı. Benimle böyle bir arkadaşlığa izin veremem. Ya her arkadaşım gibi kendini düzeltir insan olursun, ya da bundan böyle seninle olan

arkadaşlığım son bulur. Evet, ne diyorsun, bir şey söylemeyecek misin?”

Halen bakışları Faruk'ta, konuşurken davranış ve mimiklerini izlemekten geri kalmadı. Büyük bir acı çektiği ve oldukça utandığı anlaşıyordu. Biraz daha dikkatli bakınca gözlerinden yanaklarına doğru yaşların süzüldüğünü gördü. “Bir şans daha verip bu defa da affedeyim mi?” diye düşündü bir an. Ama tüm şanslarını tüketmişti ve en küçük bir şans tanıma hakkı bırakmamıştı.

“Şimdi beni iyi dinle; hem daha önce hem de şimdi söylediklerim üzerinde iyice düşün. Eğer kendini düzeltirsen gelir, bizimle olan arkadaşlığını sürdürürsün. Eğer düzeltmeyeceksen bir daha bize yanaşma, seninle arkadaşlığımız son buluyor. Karar senin, tercih senin ve yaşadığın bu yaşam da senin. İstedğin tercihi yapar, kararı verir, istediğin yaşamı yaşarsın. Eğer bizimle arkadaşlığını sürdürme ve yürüme iddian olursa bundan sonra da her türlü desteği veririz. Bizim yapabileceğimiz bu kadar. Şimdi kalkıp gidebilirsin!”

Yanaklarına süzülen gözyaşlarıyla, eğik başını yerden kaldırmadan sessizce kalkıp giden Faruk'un arkasından baktı. “Sömürgecilik insanlarımızı nasıl da lime lime etmiş, nasıl da kendi olmaktan çıkarmış!” diye düşündü. Düşündükçe omuzlarına binen yük daha da ağırlaştı. Hangi duruma düşürülmüş olursa olsun her insanı kurtarmanın görevi olduğunu bilir, kurtaramadığı birisi varsa dönüp dolaşıp kendisini eleştirir, her şeyi kendinde yıkıp kendinde yeniden yarattı. Bakışlarını kantinin kapısına çevirdiğinde Hayri ve Mazlum'un içeri girdiğini gördü, bir nebze de olsa yeni kendisine katılan bu iki arkadaşını gördüğüne sevindi.

Geçen yıl tanıştığı Hayri ve Mazlum'la birkaç kez konuşmuş, yakından ilgilenmesi gerektiği sonucuna varmıştı. İkisi de özlü, ikisi de zeki, ikisi de gelişmeye açık bir izlenim vermişti. Hayri'nin politik yaklaşımları ve öngörüler, Mazlum'un ideolojik refleksleri ve yetenekleri daha gelişkinmiş gibiydi. Bu

nedenle yeni öğretim yılı başladığında ikisini de Çirüsk ve Ağır'la kaldığı eve almış, ikisiyle yakından ilgilenmeye başlamıştı. Son üç aydır adeta kapalı devre bir eğitim programı koymuştu önlerine. İkisi de eve kapanırcasına çalışma programı ve araştırmalar dışında hiçbir şey yapmamıştı. Okudukları ve yaptıkları araştırma konularıyla ilgili Hayri ve Mazlum'la tartıştığında edindiği izlenimler konusunda yanılmadığını görmüş, daha fazla ilgilenmeye başlamıştı. Hayri'nin pratik politikadaki yetenekleri açığa çıkıp gelişirken, Mazlum'un ideolojik ve felsefik konulardaki yetileri daha fazla gelişmiş ve derinlik göstermişti. Hayri ve Mazlum oturdukları masaya geldi, birer sandalye çekerek oturdu.

“Zaman zaman Faruk'la ilgilenirsin, boş bırakmazsın! Olur mu?” dedi, Hayri ve Mazlum'la ilgili düşüncelerinden sıyrılıp Çirüsk'a dönerek. “Diğer arkadaşların şimdilik ilgilenmesine gerek yok. Biraz da konuşmalarımızın ağırlığını ve ciddiyetini anlamalı. İlgilenirken, kazanmaya çalış ama konuştuğumuz çerçevenin dışına çıkm!”

Hayri ve Mazlum'un gelmesiyle birlikte oturdukları masa kalabalıklaştı. Hebung'u Hayri ve Mazlum'la tanıştırdı. Tanışmayı bitirmeden bu öğretim yılında gruba katılma eğilimi gösteren Dilaver Yıldırım, Kamer Özkan, Halil Uysal ve Arabanlı İsmet de selam vererek gelip masaya oturdu. Hayri ve Mazlum'u alarak eve gitmeyi planladı ama Faruk'un davranışlarından hareketle biraz konuşmayı gerekli gördü.

“Az önce Faruk şahsında yaşanan olayı gördünüz. Bir müftünün oğlu aynı zamanda! Eski medrese kültürüne göre aydın bir ailede büyüdüğü halde hangi durumlara düştüğünü görüyorsunuz. Bu, sömürgeciliğin Kürt toplumunda ve Kürt insanında yarattığı tahribatın, çözülmenin ve kendine yabancılaştırmanın düzeyini gösterir. Kendinizi ne bunun dışında görün ne de yaşanan gerçekliği sadece Faruk'a özgü olarak değerlendirin. Toplumsal olarak yaşadığımız gerçekliğin bir göstergesi. Aşağı yukarı Kürt toplumsal gerçekliği böyledir. Ve

her birimiz kişiliklerimizde açığa çıkmış veya çıkmamış bu gerçekliği ne kadar yaşadığımızı sorgulayıp kendimizi değiştirmek zorundayız. Faruk kişiliğiyle kimse devrimci olamaz.” Bir an duraksayıp arkadaşları üzerinde bakışlarını gezdirdi. Ağrılı Evdo ve Kamer Özkan’ın yaptığı konuşmadan sıkıldıkları ve bir an önce konuşmanın bitmesini bekledikleri bakışlarından anlaşılıyordu.

“Durumumu görüyorsunuz. Devrimci çizgimizin gerçekleri henüz tam açığa çıkmamış, yeni yeni uç veriyor. Çizginin belirtileri var ve giderek kendisini hissettiriyor. Biraz daha gelişme yaratalım diye dönüp duruyoruz ama çok az bir gelişme kaydediyoruz. Nedeni, her birinizde farklı farklı yaşanan Faruk’un içine düştüğü karasevda halleridir. Bende de karasevda halleri hiç yok mu? Var ama ben anı anına kendi üstümde durarak düşmanın eseri olan karasevdaların üstesinden gelebiliyorum. Üzerimde durmadığım bir anım bile olmuyor. Ya siz! Siz ne kadar kendi üzerinizde duruyorsunuz? Bunu, bir tarz olarak benimsetmeye çalışıyorum, ama halen kavratamıyorum. Tarihsel olarak süregelen mevcut baskı ve sömürgecilik tarafından halkımıza karşı yürütülen savaş, başka tür bir isyanı mahveder. Kürt isyanlarına bakın, Şeyh Said’e, Seyit Rıza’ya bakın. Kaç gün dayanabildiler? Barzani 24 saat isyan edemedi. Çünkü Kürt gerçeğinde bu tip isyanlar ancak düşmeyi, ayakaltında ezilmeyi geliştirebilir. Ben, bunlardan çok iyi dersini alan bir insanım.”

“Ağrılı Evdo, lütfen danışmaya geliniz!” diyen bir anons sesi yankılandı. Hoparlörün mekanik sesiyle birlikte konuşmasını kesti, bakışlarını Evdo’ya çevirdi. Renk atmış gibi bir hali vardı ve duymamış gibi yapıyordu. Masada oturan diğerlerinin de bakışları Evdo’ya çevrildi.

“Ağrılı Evdo, lütfen danışmaya geliniz, bir misafiriniz var!”

“Duymuyor musun Evdo, hoparlörden seni çağırıyorlar, misafirin varmış, fazla bekletme” dedi, renk atışına ve duymazmış gibi yapmasına anlam vermeden.

“Kim olabilir ki, kimseye buraya gelin demedim ve kimseyi de beklemiyorum” dedi Ağrılı Evdo, ayağa kalkıp gitmeye yeltenirken.

“Bu Evdo’dan bir şey anlamıyor insan! Anı anına uymuyor, ne zaman ne yapacağı belli olmuyor!” dedi Dara, mırıldar gibi alçak sesle söylenerek.

Hiç gereği yok iken Ağrılı Evdo’nun davranışlarındaki tuhaflığı düşünürken, bir tehlikeyi haber vermek istercesine duyargalarının hareketine geçtiğini hissetti. Bu tür durumlarda yaptığı gibi dikkatlerini ve soğukkanlılığını birleştirerek sonuca gideceğini biliyordu. Bir düşman başkentinde en tehlikeli bir savaşı geliştirmenin hareketini yaratıyordu ve düşmanın uyumadığını, uyumayacağını, her yönüyle kontrolde tutmayı ve etkisizleştirmeyi dayatacağını bekliyordu. Bu gerçeklikten dolayı attığı her adımı dikkatle atıyor, tehlikenin üzerine gittiğinde soğukkanlılığını elden bırakmıyor, her şeyden önce en çok kendine, hislerine, duyargalarına ve aldığı tedbirlere güveniyordu.

Masada oturan arkadaşlarına baktığında her biri yanındakiyle sohbet etmeye başlamıştı. Yan yana oturan Hayri Çirüsk’la Dersim ve Bingöl’ün birbirine benzeyen ortak özellikleri konusunda tartışıyor, Mazlum Dara’yla şakalaşmaya çalışıyordu.

“Vay be!” dedi Arabanlı İsmet, kantinin giriş kapısına bakarken. “Ağrılı Evdo’nun yanında gelene bakın hele, izbandut gibi adam!”

Bakışlarını giriş kapısına çevirdiğinde tıknaz, iri yarı birini gördü. Yirmi beş yaşlarında gösteren, sportmen bir vücuda sahip oluşuyla ilk göreni hemen etkileyen kişi, Arabanlı İsmet’in dediği kadar izbandut bir görünümdeydi.

“Bu hemşerim Necati Kaya” dedi Ağrılı Evdo, masaya yaklaştığında rahat görünmeye çalışarak. “Diğer adı Pilot, aynı zamanda! Ağrı Lisesinde beraber okuyorduk. Necati subaylık sınavını kazanarak orduya girdi, ben de Siyasal Bilgiler Fakültesine. Liseden mezun olduğumuzdan beri ilk kez

görüŖüyoruz.” Pilot’u tanıttıktan sonra sırayla arkadaşlarının adını söyleyerek her birini ayrı ayrı tanıttı, Apo’ya sıra geldiğinde “Abdullah Arkadaş” demekle yetindi. Tanışma faslından sonra boş olan yan masadan bir sandalye alarak oturan Pilot, masadakilerin her birine ayrı ayrı baktı. Bakışlarını Apo’ya çevirdiğinde göz göze gelmemek için hemen bakışlarını kaçırdı.

“Demek Türk ordusunda hem subay hem de pilotsun!” dedi Halil Uysal, şaşkınlığını gizleme gereği duymadan.

“Yok, subay değilim!” dedi Pilot, övünerek. “Solcu kimliğimden dolayı, daha doğrusu Kürt olduğumdan dolayı ordudan atıldım. Çünkü orduda solcular var ve solcu olduğum için kimseyi kolay kolay atmıyorlar. Kürt olduğumu ve dedelerimin Ağrı isyanına katıldıklarını öğrendiklerinde ordudan hemen atıldılar. Ordudan atıldığımda biraz üzüldüm ama solcu ve Kürt oluşumdan dolayı gurur duyduğum için üzüntüm fazla sürmedi!”

“Demek ordudan atıldın ve pilotsun aynı zamanda. Pilot muydun orduda?” diye sordu Apo.

“Orduya girdiğimde hava kuvvetlerine almışlardı. Bu yüzden pilotluğu hava kuvvetlerinde öğrendim. Ordudan atılınca ilk iş pilotluk yapabileceğim bir iş aramak oldu. “Türk Kuşu” denilen ve ilaçlama yapan bir uçak firmasında iş buldum, çalışıyorum. Anlayacağınız uçakla ilaçlama işi yapıyorum artık!”

“Pilot olmak, binlerce metre yükseklikte uçakla uçmak müthiş bir duygu olmalı” dedi Kamer Özkan imrendiğini gösteren bir sesle.

“Devrim için Pilot da gerekir! Pilot bulmak öyle kolay bir şey değil” dedi Ağırlı Evdo, hemşerisiyle ve okul arkadaşıyla övünüyor görünerek. Bir yandan da bakışlarını Apo’ya çevirmiş, bir şeyler söyleyerek olumlamasını bekledi. “Öyle değil mi?”

“Pilotluk önemli tabi! Ordumuz ve uçağımız olduğunda çok işe yarayacak senin hemşerin!” dedi, yarı ciddi yarı şakayla karışık. Bir an duraksadı, bir Evdo’ya bir Pilot’a bakarak tepkilerini anlamaya çalıştı ve masadan kalkmak için hazırlandı.

“Benim kalkmam lazım arkadaşlar, zaten gelip gideceksin Pilot arkadaş. Fırsat buldukça konuşur sohbet ederiz.”

Masadakilerle tokalaşıp Hayri ve Mazlumu yanına aldı, kantinden çıkarak eve yürüdü. Durağa vardığında belediye otobüsüne bindi ve boş bir koltuğa geçti. Hayri ve Mazlum ise arka sıralarda boş buldukları koltuklardan birine oturdu. Kış soğukları başlamış, soğukların en sert dönemine girilmişti. Bir yılı daha geride bırakmaya hazırlandıkları soğuk kış günlerinde, her yönüyle çepeçevre kuşatılmış bir duyguyu yaşıyordu. Bu kuşatılmışlık duygusu içinde son günlerini yaşadıkları 1975 yılını mücadele tarihi açısından oldukça anlamlı olacak tarihi bir çalışmayla noktalamak istemi kadar, bu anlamlı çalışmayla yeni yıla hamlesel bir başlangıç yapmak istiyordu. “Tarihi çalışma ve hamlesel çıkış!” olarak değerlendirdiği şeyden Manifesto’yu kaleme almayı kastediyordu. Manifesto, “Toplumsal bir hareketin duyurulması ve savlarının belirtilmesi üzerine kurulan, bir akımın, bir hareketin oluşunu bildiren yazılara manifesto ya da bildiri” deniyordu. Marx ve Engels, ilk çıkışlarını ve geliştirdikleri işçi hareketinin oluşumunu “Komünist Manifesto” adını verdikleri bir eserle duyurmuştu. O da, grup halinde gelişimini sürdüren kendi hareketinin Manifestosu’nu yazmak ve ilk kez yazılı bir eserle duyurmak istiyordu.

ADYÖD’ün kapatılmasından ve Türkiye Soluyla yürüme koşulları kalmayıp kendi grubunu oluşturmaya başladığından beri böyle bir Manifestoyla kendi hareketini duyurmayı hayal etmiş, o günden bugüne dek böylesi bir eseri yazmanın düşünsel ve ruhsal hazırlığını yapmıştı. Yeni öğretim yılı başladığından beri Manifestoyu ne zaman yazacağı konusunda düşünmediği bir anı yoktu. Hele son aylarda yoğun olarak yaşadığı “çepeçevre kuşatılmışlık duygusu!”, bir an önce düşünsel hazırlığını bitirmeyi ve Manifestoyu yazıp grubuna sunarak önemli bir görevi tamamlamayı gerektirmişti.

Kuşatılmışlık duygusunu yaşadığı anlarda düşmanını, ağzından alev fişkıran canavara benzetmeyi daha yakıcı

hissederdi. Sanki canavar peşine düşmüş, yakaladığı anda ağzına atarak bir lokma yapıp yutacak, ağzına atamıyorsa ağzından fışkıran lavlarla yakıp küle çevirecek duygusuyla pür dikkat kesilirdi. Manifestoyu bir an önce yazıp bitirmeyi ve grubuna teslim etmeyi, bundan dolayı daha çok ister, “Ne olur ne olmaz!” derdi sıklıkla. “Bizim düşmanımız hiçbir düşmana benzemiyor. Akıbetimiz Mustafa Suphilere, Denizlere, Mahirlere, Şex Saitlere ve Seyit Rızalara benzemeden tarihe ve gelecek kuşaklara mal olacak bir değer bırakmalıyım. Yenilmez bir Hareket ve onun saptırılmayan Manifestosu! Kürdistan Devrim Hareketi ve Kürdistan Devriminin Manifestosu!”

Kiminle birlikte yazmayı da düşünmüş, bütün arkadaşlarını gözden geçirmiş, en son Hayri’yle birlikte yazmaya karar vermişti. Kendisi söyleyecek, Hayri yazacaktı. Yazım işi bittikten sonra Hayri ve Mazlum yazıyı redakte edecek, yeniden kendisine verecek, redakte edilmiş halini inceledikten sonra yeterli görürse onaylayıp Hareketin bağlayıcı dünya görüşü olarak resmileştirecekti. Hayri ve Mazlum’u yanına alarak eve gitmesi bunun içindi. Bir an önce eve giderek Manifestoyu yazmaya başlayacak ve kaç gün sürerse sürsün bitirmeden evden çıkmayacaktı.

Eve geldiklerinde Mazlum odun sobasını yakmaya çalışırken, Hayri sobanın yanına bir yer minderini atarak oturdu. Bir top saman kâğıdı ve bir tükenmez kalem alıp yazmak için gerekli olan hazırlığını tamamladı. Hayri’ye baktı, sobanın yavaş yavaş yanarak ısıtmaya başladığı salonda volta atarak konuşmaya başladı. Manifestoda dile getireceği bütün ilkeler, bütün felsefik ve teorik tespitler, bunların bütün ayrıntıları düşünce dünyasında hazır hale geliyor, ne zaman dile geleceği ve Hayri tarafından saman kâğıdına yazılarak ölümsüzleşeceğinin sırasını bekliyordu. Hayri ise tüm dikkatini vermiş, büyük bir tarihi ana tanıklık etmenin ve bu tarihi anı yazıya geçirerek ölümsüzleştirmenin heyecanı ile Apo’nun ağzından çıkan tek bir sözcüğü, tek bir harfi bile kaçırmak istemiyordu.

“Giriş” dedi, ısınmaya başlayan odanın içinde bir aşağı bir yukarı gidip gelerek. “Sınıflı toplumda, başlangıcından günümüze kadar iki tip sömürü yöntemi geçerlidir. Birincisi, insan emeği üzerinde, daha çalışma safhasında iken kurulan ve bireylerden tek tek sızdırılan fazla emeğin gerçekleştirdiği artı-değer sömürüsüdür. İkincisi, halkların emekleri karşılığında biriktirdikleri ve üretim araçları, nakit, ürün gibi servet biçiminde yoğunlaşan emeğin gaspına dayanan artık değer sömürüsüdür. Sınıflı toplum tarihi, bu iki tip sömürüyü gerçekleştirmeye ve geliştirmeye çalışan hâkim sınıflarla, bu iki tip sömürüden kurtulmaya çalışan sınıf ve halkların yaptıkları mücadeledir. Sömürü biçimlerine uygun olarak, birincisi salt sınıf mücadelesi biçiminde somutlaşırken, ikincisi halkların yaptıkları mücadele, bağımsızlık mücadelesi biçiminde somutlaşır. Son tahlilde, her iki mücadele tipi de emek değerlerinin sahipleri ile bu emek değerlerini gasp etmek isteyenler arasındaki mücadeleye indirgenebileceğinden, birer sınıf mücadelesidirler.”

Salonun bir köşesinde sessizce oturan Mazlum, dikkatle ve hayranlıkla izliyordu. Yürümeye devam ederken sadece beynine sükûn eden tespitleri düşündüğünü ve yaşadığını; volta attığında ve gözleri kapalı yürüdüğünde temposunun değişmediğini, düşündükleri ve yaşadıkları dışında hiçbir şeyi hissetmediğini görüyordu. Dinlerken yaşamı anlamaya yeni başlamış, yaşama yeni uyanmış bir çocuğun gerçek heyecanı ve tutkusuyla, giderek hızlanan adımlarla onunla birlikte yürüyeceği kesinleşti. Bugünden başlayarak bütün yaşamımı değiştirecek, yozlaştırmaktan başka bir işe yaramayan ve kimseye faydası olmayan tüm boş zaman öldürmelere son verecekti. Yaşamında ilk kez her tür bağlılığın ruhun asıl güçlerini engellediğini, insanın gerçek kişiliğinin ancak özgür olduğu zaman ortaya çıktığını anladı. Gençliğin anlamı, her yeni öğrenilenden coşku duyup yeni keşiflere çıkmaktı. Bu gerçeği çarpıcı hissettiğinden, daha önce hiç umursamadığı yüzlerce konu aklına geldi ve heyecanlandı. Gözleri yeni bir bilinçle keskinleşti; çevresinde

ilgilenilecek, beğenilecek, üzülecek şeyleri görebilmesini sağladı. Dünyada bir şeyi yarım söylemek ya da yarım bırakmak kadar kötü bir şey yoktu. Her kötülük bu yarım işlerden çıkardı. Yarım devrimcilik yapmak da benzer sonuçlar doğururdu.

“Birinci tip sömürü, birey üzerinde iç zora dayanan sınıf egemenliğinin kurulmasına yol açarken; ikinci tip sömürü, halklar üzerinde dış zora dayanan yabancı egemenliğin kurulmasına yol açar.” Duraksamadan konuşuyor, sessizliğin hâkim olduğu salonda onun sesine kâğıdı yazan tükenmez kalemin cızırtısı eşlik ediyordu. “Sınıf egemenliğinin esas amacı birey emeği üzerinde sömürüyü gerçekleştirmektir. Dil, kültür açısından tahripkâr bir rol oynamaz. Tersine, artık değer birikimi, belli bir azınlığın bilim, sanat, siyaset gibi konularla uğraşmasına olanak yaratıp, bireyin de mensup olduğu toplumu daha da geliştirir. Yabancı egemenlik ise, üzerinde uygulandığı halkın salt maddi değerlerini gasp etmekle kalmaz; dil, kültür ve örgütlenme alanında kat ettiği başarıları da ortadan kaldırmaya çalışır. Bunu, halkların servetini talan ederken direnmelerini yok etmek ve onları pasif, direnmesiz, talan biçimine dönüştürülmüş sömürüye açık hale getirmek için yapmak zorundadır. Bundan dolayı yabancı egemenlik, üzerinde uygulandığı toplumu dağıtıcı ve tahrip edici bir rol oynar...”

Duygu ve düşüncelerindeki sağlamlık, tamlık ve bütünlük, herkese ve her şeye sonsuz bir karşı koyma gücü veriyordu. Konuşmayı dikkatle dinleyip yazıya döken Hayri, peşine düştüğü saflığı, tazeliği ve yeniliği derin bir diriliş duygusu içinde, ancak şimdi görünen ruhunun en uzak köşelerinde, saç köklerinde, tırnak diplerinde, vücudunun bütün gözeneklerinde duyumsadı. Yepyeni bir bahar uyanışı içinde olduğunu derinden yaşadı. Böyle bir duyguyu hiç hissetmemiş olduğunu, hatta doğduğundan beri hiç böyle bir duygu taşımamış olduğunu, eksik doğmuş varlığının bunca yıldır aradığı diğer yarısını şimdi bularak, ancak şimdi bütünlendiğini düşündü. Yaşadığı bu mucizeyi, aklının gündelik yanıyla açıklamaya zorladı kendisini. İç dünyasında

yaşadığı bu olup bitenler için aradığı genel kabul görmüş bütün tanımlar yetersiz, tanım arayışları sonuçsuz kaldı.

Her tür sahtelikten, evden ve okuldan, küçük burjuva yaşamından vazgeçeceği, hayatın zevkleri konusunda amatör kalacağı netleşti. Bu içsel bağlılıkla, bu saf kendini verme isteğiyle, ruhuyla birlikte kendini onun tamamına verme iradesi; bu zarif, mütevazı gencin en hakiki ve en etkili gücüne dönüştü.

** ** *

Kemal'in kiraladığı ev, dar sokaklardan birinde iki katlı bir evin arka tarafında bir oda, bir salondan ibaretti. Evin ön tarafındaki her iki katta ev sahibi kalıyordu. Arka tarafındaki alt katta Kemal, üst katı kiraya verilmek üzere boş duruyordu. Eve taşınmasıyla okulu bıraktı ve tümüyle kendisini mahalledeki örgütsel çalışmalara adadı. Bazen sabahlara kadar tartışmalar yürüten gençler, Kemal'in eğitim programındaki kitapları düzenli okuyor, devrimcileşme çabalarını sürdürüyorlardı.

Önce evi vermek istemeyen ev sahibi, çok geçmeden “evladım gibi sevdim” diye dükkânına gelip gidenlere Kemal'i öve öve bitiremedi. Kemal'i öncülerini gören gençler de tanıdıkça daha çok sevdi ve bağlandı. Sadece kendisiyle hareket eden gençlik grubu değil, sol gruplar ve tanıyan mahalle halkı da aynı yaklaşımı gösterdi. Herkes tarafından bu denli sevilmesine yol açan birçok özelliği vardı. Öncelikle konuşmasıyla pratiği bir bütünlük oluştururdu. Eylem kararlarını almayı önemli görür; sonuçları, riskleri ve tehlikeleri çok önemsemezdi. En büyük tehlikenin olduğu bir yerde bile o gür ve tok sesiyle konuştuğunda var olan tereddütleri ve korkuları dağıtır, o duygudan eser bırakmazdı. Hangi görüşten olursa olsun eylem gündeme geldi mi ayırım yapmadan gidip o eyleme katılırdı. Bu davranışlarından ötürü diğer sol örgütler de saygı duyar ve severdi.

Apo'nun “Ayarla, bir toplantı yapayım!” demesi ardından tarif edemediği bir heyecan sarmıştı benliğini. Yürüttüğü eğitim

grubuna verebileceği ne varsa vermeye çalıştı. Sadece düşünsel değil, duygusal ve ruhsal olarak da grubu toplantıya hazırlamak için durmadan çabaladı. Verdiği eğitimle gruptaki gençlerin bilinç seviyesinde bir patlama yaşanmışçasına gelişim ortaya çıkardı. Yarattığı devrimci bilinci onların yaşamına, ilişkilerine ve duruşlarına yansıttı. Bunun sonucunda her geçen gün biraz daha diğer sol örgütlerdeki gençlerden ayrışmalarını sağladı. Topu topu birkaç ay geçmeden eğittiği gençlik grubunu bütün mahalle halkı tarafından parmakla gösterilen bir duruma getirdi. Eskiden içki içenler içkiyi bıraktılar, kadınlara ve genç kızlara kötü gözle bakmaktan uzaklaştılar, giderek kendilerini devrimci amaçlarla bütünleştiren bir yaşam ve ilişkinin sahibi oldular. Üstün bir paylaşım duygusunu yaşamaları ve bunu pratikte uygulamaları kimsenin gözünden kaçmadı, gıptayla bakılan gençler durumuna getirdi. Kimin parası olursa parasını, kimin eşyası olursa eşyasını grupla paylaşmaktan kaçınmazdı. Bu durum öğrendikleri komün yaşamını, ortak yaşam pratiği haline getirerek temel vazgeçilmez bir yaşama dönüştürmeyi sağladı. Bu paylaşmayı ve ortaklaşmayı sadece kendi aralarında değil, koşullarını yarattıkça mahallenin geneline yaymaktan geri durmadılar. Gecekondu olmasından kaynaklı birisinin evi mi yapılacak, hepsi bir araya gelerek gidip evi yaptılar, bir iki gecede bitirerek herhangi bir ücret almadılar ve mahalle sakinlerinin kendilerine sempati duymalarını sağladılar.

Toplumda binlerce yıldır süregelen kimi doğal komünal özellikleri grubun geliştirdiği devrimci özelliklerle buluşturdu, birbirini tamamlayan ve bütünleyen özellikler haline getirdi. Bunun sonucunda bir aileden bir kişi devrimci saflara katılmışsa çok geçmeden ailenin tümü devrimci saflara katılmış gibi oldu. Çok doğal ve olması gerekirmiş gibi çocuklarıyla birlikte devrimci saflara katılan bu aileler evlerini devrimci gençlere açtı, ellerinden ne yardım gelirse yaptı, devrimcileri kendi çocuklarından ayrı görmedi. Bu ise, giderek ortak yaşamı

paylaşmanın halkın içinde gelişmesine yol açtı ve halkta bir aidiyet duygusu oluşturdu.

Kemal'in geliştirdiği örgüt bilinci de diğer sol örgütlerin verdiği bilinçten ayrılırdı. Henüz pratikte profesyonel bir örgüte sahip olmasalar da, Apo'dan öğrendiği örgüt bilincini grupta oluşturmayı gerekli görürdü. Verdiği bilince göre örgüt kolektif bir irade bütünlüğü olduğundan bireyin iradesini örgüte tabi kılması, kendisine ilişkin öneri yaparken dayatıcı olmaması, örgütsel ihtiyaçları ve kararları gözetmesi gerekirdi. Yine yoldaşlık sevgisi ve bağlılığını da çok önemsedti. Riskli eylem olduğunda bireyin ısrarla kendisini önermesi, eylemlerde kendisini öne atması, örgüt görevleri olduğunda “arkadaş benden daha iyi yapar!” diyerek arkadaşını önermesi, yiyecek ve giyecek konularında önceliği arkadaşına vermesi, yoldaşlık sevgisinin ve bağlılığının temel ölçüsü yaptı. Halka giderken halkın değer yargılarına büyük saygı gösterilmesini, halkın inancı ve değer yargılarıyla alay edilmemesini, rastgele tartışılmamasını, halkla ilişkilerin ve halkı örgütlemenin kıstası olarak gördü. Türk solundan kişiler halkın yanına gittiğinde “tanrı var mı yok mu?” tartışmasına girdiklerinden halkın devrimcilere olan güvenini sarsar, rejimin “Bunlar komünisttir, tanrıyı inkar ediyorlar, namusu ortadan kaldırıyorlar” şeklindeki karalamasına zemin sunardı. Kemal ise, halkın inancını ve değer yargılarını tartışmayı, alay konusu etmeyi provokasyon olarak değerlendirip kesinlikle devrimcilerin bu anlayışa karşı mücadele etmeleri gerektiğinin önemini vurguladı hep.

Apo'nun toplantı yapacağı gün gelip çatmış, evden çıkarak Sivaslılar Kahvesine gidiyordu. Çok geçmeden Apo gelecek ve grubu alıp Aram'ın evine götürecekti. Aram'ın evi, Sivaslılar kahvesinin arka sokağında olduğu için grubunun bir kısmına orada beklemelerini söylemişti. Bir kısmı da Aram'la birlikte evde bekleyecekti.

“Aha Kemal abi de geldi!” dedi Şahin Kılavuz, Sivaslılar Kahvesinden içeri giren Kemal'i gördüğünde yüksek sesle.

Selam verip Şahin, Firaz, Ali Doğan Yıldırım, Devran ve Doğan Kılıçkaya ile tokalaşarak aldığı bir sandalyeye oturdu. Yakın masalarda oturan halktan insanların selamına başıyla karşılık verdi. Elindeki tepside dolu çay bardakları bulunan kalfa, ilk çayı getirip önüne bıraktı ve ayrıldı.

“Nasılsın Kemal abi!” dedi Devran, konuşacak bir konuya giriş olmasını isteyerek.

“Sağ ol Devran!” dedi, iki de bir kapıya bakan bakışlarıyla.

“Apocular adında bir grup çıkmış diye duydum Kemal abi, bu neyin nesi? Bir kişinin adıyla bir örgütün anılması ne kadar doğru?” dedi Şahin, soran meraklı bakışlarla.

Bir an duraksadı, bir süre daha Apo’yu, Apocular grubunu ve kendisinin de Apocu olduğunu gizlemesi gerektiğine inandı. Toplantı için gelecek olanın Apo olduğunu kimse bilmiyordu. Çok sevdiği bir arkadaşı olarak tanıtmayı tasarlıyordu. Ne kadar iyi bir eğitim verirse versin henüz grubun buna hazır olmadığını, hazır hale geldiğinde ise gerçeği anlatarak kendilerinden ayrılacağını ve özgür iradeleriyle karar vermelerinin daha doğru olacağını düşünüyordu. Şahin’in sorusunu cevaplamak için konuşmak üzere iken, imdadına yetişen Apo kahvenin kapısından içeri girdi. Ayağında Sümerbank’tan aldığı eskimiş bir kundura, solmuş bir kadife pantolonun üzerine giydiği siyah uzun pardösüsüyle masalarına doğru geliyordu. Kemal sevinçle ayağa kalktı, bir sandalye alarak oturması için yer açtı.

“Sizlerle tanışmak isteyen Siyasal Bilgiler Fakültesindeki arkadaşım Abdullah! Daha önce sözünü etmiştim!” dedi.

Masada oturan diğer arkadaşlarını da tanıtarak tanışma ve selamlaşma faslından sonra önüne konan çayı bitirmeden Apo’yu ve arkadaşlarını alıp Aram’ın evine götürdü. Eve vardıklarında yirmiye yakın genç oturuyordu. Gidenlerle otuza yakın bir gençlik grubuyla toplantı yapacağını gören Apo, içten içe sevindi. Hepsini görebileceği büyükçe odanın bir köşesine oturdu, toplantıya katılan gençlerin her birini ayrı ayrı süzdü. Gençlerin saygılı ve disiplinli oturuşlarına bakarak verdiği eğitimle

Kemal'in gençlere kazandırdığı ölçülerin düzeyini anlamaya çalıştı. Hemen yanında oturan Kemal çömelerek dizlerini karnına çekmiş, heyecan içinde toplantıya başlamasını bekliyordu.

Toplumlar tarihiyle toplantıya giriş yaptı, üç saate yakın aralıksız konuşarak toplantıyı bitirmek istedi. Toplumlar tarihi ardından ele aldığı ve en çok üzerinde durduğu konuların başında Ulusal sorun ve Sömürgeler sorunu, Kürt sorunu ve Kürdistan Devrimi, toparlama açısından da gençliğin devrimdeki rolü, misyonu ve görevleri üzerinde durdu. Konuşmasının sonuna doğru bütün devrimlerde aydın-gençliğin halka devrimci bilinci taşıyarak proletarya ile geniş halk yığınları arasında köprü rolü oynadığını, bu anlamda devrime katılan aydın gençliğin öncü kadro olma şanslarının önemine genişçe vurgu yaptı. Konuşmasını noktaladığında “Bu konular araştırmaya değer. Onun için çok çok okuyun, araştırın, inceleyin ve kendinizi yetkinleştirin” dedi.

“Ne diyorsun Kemal, arkadaşlar için çizdiğimiz çerçeve yeterli mi? Eksik bıraktığımız noktalar kaldı mı? Arkadaşları sen daha iyi tanıyorsun, açılmasına ihtiyaç duyduğun konular varsa biraz daha açabiliriz” dedi, yanındaki Kemal’e dönerek.

“Yok, yeterlidir!” dedi, saygılı oturuşunu bozmadan.

“Arkadaşların eksik gördüğü, açılmasını veya sormak istediği konular varsa söyleyebilirler” dedi, toplantı yaptığı gençler üzerinde ayrı ayrı bakışlarını gezdirerek. Bir an yan yana oturan Şahin ve Firaz üzerine bakışları odaklandı. Tekrar odadakiler üzerinde gezdirdi, söz almak isteyen olmayınca toplantıyı bitirmeye ve gitmeye yeltendi.

Toplantı boyunca Kemal'in üzerinden gözlerini ayırmayan Şahin, gözünden kaçmayan bir noktayı fısıltı halinde yanındaki Firaz'la paylaşmanın sabırsızlığını yaşıyordu. “Senin de dikkatini çekti mi Firaz, bir dakika yerinde duramayan Kemal abi, üç saatten fazla bir süredir hiç kıpırdamadan oturdu. Bizler defalarca oturuş biçimimizi değiştirdiğimiz halde o, adeta bir heykel gibi

kıpırdamadan durdu. Nasıl bu kadar dayanabildi, hayret doğrusu!”

“He lan! Kemal hangi gruba bağlıysa o grubun lideridir bu arkadaşı! İnsan ancak lider gördüğü birisinin yanında bu kadar saygılı ve disiplinli oturabilir!” dedi Firaz, Apo’dan gözlerini ayırmayarak.

“Kemal abi hangi örgüttendi biliyor musun? Şimdiye kadar eğitimlerde hiç söz etmedi. Bir de bir örgütün lideri olsa ismini şimdiye kadar çoktan duymuştuk. Abdullah adında bir lider adını hiç duymadım. Kod isim mi acaba?” dedi Şahin, yaşadığı merakın ne denli büyük olduğunu göstermekten çekinmeyerek.

Şahin Kılavuz’un soruları üzerinde düşünen Firaz’ın kafasında şimşekler çaktı bir anda. “Yoksa Apocular dedikleri Apo bu muydu? Kürtler Abdullah adını kısaltarak Apo diyorlar!” diye düşündü. Kemal’in onu tanııtma biçimi, oturuşu, hitabı, her şeyi gözden geçirdi, tarif edemediği bir heyecanın dalga dalga bedenine yayıldığını hissetti. Emin olmadan bu konuda bir şey söylemenin doğru olmadığını düşünerek Şahin’in sorusunu “Bilmem!” diye geçiştirdi. Apo’nun önüne gelerek tokalaşmak için uzatmış olduğu elini fark ettiğinde düşüncelerinden sıyrıldı, tokalaşma faslından sonra Kemal’le birlikte evden çıkıp giden Apo’nun arkasından bakakaldı.

Evden çıktığında, kafalarında bir yığın soru işaretiyle gençleri arkasında bırakıyor, bu soru işaretlerine cevap bulmak için günlerce tartışacaklarını biliyordu. “Nasıl geçti, verimli oldu mu toplantı?” diye sordu, sokağa çıkmış durağa doğru yürürken.

“Oldukça verimli olduğunu gözlemledim. Toplantı boyunca hepsi pür dikkat dinledi. Son derece ciddi ve disiplinli bir yaklaşımları vardı. Herhangi birinde sıkılmış bir ruh hali sezmedim!”

“Demek verimli oldu diyorsun! Çoğunun gözlerinde öğrenmeye susamışlığın ve devrimcileşme heyecanının ışıltısı fark ediliyordu. Grubun üzerinde iyi durmaya devam edersen ve gelişmeye açık olanlara daha yakın bir ilgi gösterirsen birçok

kadro çıkarabilirsin” dedi, caddeye çıkmış durağa doğru yürürken. “Unutmadan bunların içinde gelişmeye en açık olan kimler var? İstersen birkaç gün sonra gelip onlarla özel görüşeyim, ne dersin, olmaz mı?”

“Bu grup içinde en fazla öne çıkan, gelişmeye açık olan ve en çok dikkate alınan Firaz, Şahin Kılavuz, Ali Doğan Yıldırım ve Doğan Kılıçkaya’dır. Başkaları da var ama ilk etapta bunlarla konuşmak yeterli bence. Ama bir sorun var, bu grupla eğitime başladığımda hangi örgütten olduğumu söylememeye, örgüt propagandası yapmayıp bir örgüte katılmaları için çağrı yapmamaya söz vermiştim. Bu durumu bir süre daha gözetmek gerekecek. Bunu nasıl yapabiliriz bilemiyorum!” dedi, kaygılı bir sesle.

“Sorun değil. Zaten ben de bir örgüte katılmaları için çağrı yapmayacağım. Devrimcilik yapmaya varlar mı, yoklar mı? Bu yönlü iddia ve karar düzeyleri ne durumda? Anlayacağın devrime katılmaları ve devrimci olmaları konusunu netleştirmeye çalışacağım!” dedi gülümseyerek.

“Öyle ise sorun yok. İstedığınız zaman onları bir araya getirir, görüşmenizin ve konuşmanızın koşullarını yaratırım” dedi, rahatlamış olmanın sevinciyle.

“Anlaştık o zaman, önümüzdeki hafta bugün ve yine bu saatlerde burada olurum” dedi, vedalaşmak için elini uzatarak.

Yan yana yürüyen bu iki genç insanın, mücadele ettikleri faşist dinamiğin kalbinde ret ettiği, insan yerine koymadığı bir toplumsal olguyu bir hakikate dönüştürebilecek, varoluşunu sağlayabilecek bir düşüncenin hem kurucusu, hem de yürüyüşçüsü olacaklarını kimse bilmiyor, tahmin etmiyordu. Oysa çok değil, en fazla üç dört yıl içinde başkenti, başkentin temellerini kökünden sarsacak eylemin sahibi olacakları kimsenin aklından geçmiyordu. Mütevazı yürüyüşüyle bu iki genç insan, Tuzluca'yır sokaklarında yürürken, emekleme denilecek küçücük adımlarıyla atılacak büyük devrimsel adımları hazırlıyordu.

“Bu defa Firaz’ın evinde görüşmeyi ayarlarım. Hatice ana çok iyi bir kadın. Onunla da tanışmış olursunuz. Hatice ana Firaz’ın anası. Doğal toplumun o eski geleneksel özelliklerini halen çok canlı bir biçimde taşıyor ve oldukça da yiğit bir kadın! Bundan dolayı onu tanıyan her kes ana diye hitap ediyor” dedi, gelen belediye otobüsüne Apo’yu bindirip yolcularken.

Bir hafta sonra Apo geldiğinde Kemal’le birlikte Firaz’ın evine gitti, Hatice Ana dedikleri Firaz’ın anasıyla tanıştı. Kemal’in saygılı yaklaşımlarından gelenin önemli biri olduğunu fark eden Firaz’ın anası, Apo’yu bir penceresi sokağa bakan odaya alarak pencerenin önüne konulmuş sedirde oturmasını istedi. Rahat etsin diye sağına soluna birer yastık bıraktı ve karşısına geçerek yerdeki bir yer minderine oturdu. Bakışlarını Firaz’ın anasına çevirip, her kesin kendisine ana diyecek kadar saygı gösterdiği bu orta yaşlardaki kadına baktı. Evde ve bulunduğu ortamlarda sahip olduğu öz güvenden dolayı rahatlıkla otorite olmayı başardığını düşündü. Kemal, konuşulacak arkadaşlarını aramaya çıkarken, Firaz’ın anasıyla kısa bir “hoş beşten” sonra derin bir sohbete daldı.

“Aslen Dersim kökenliyiz oğlum!” dedi Firaz’ın anası, derin bir iç çekerek. Kırk yaşlarında gösteriyor, Ankara gibi başkent olan bir metropolde yaşadığı halde geleneksel kıyafetler giymekten vazgeçmeyen, yılların acıları ve zorlukları içinde direnerek pişmişçesine olgunlaşan ve kendini ezdirmeyen bir yapıda görünüyordu. Vurgulu konuşmasından ve oturuşundaki öz güvenden dolayı birçok yönüyle anası Üveyş’e benzetmeden edemedi. “Osmanlı döneminde Dersim’den Kayseri Sarız’a göç etmek zorunda bırakıldık. Kayseri’ye kanımız kaynamadı bir türlü. Bu nedenle Kayseri’den ziyade tüm ilişkilerimizi Maraş’la sürdürür, tüm alışverişimizi orayla yapardık. 1964 yılında Ankara’ya gelip yerleştik. Çocukların babası Hacettepe’de koruma memurluğu işine girince Tuzluca’yı’a gelip gördüğün bu iki göz gecekonduya yerleştik.”

Gözleri uzaklara dalarak duraksadı. Bakışlarından geçmişe gideceğini anladı, ilginç ve çarpıcı bir hikâyeye tanık olacağını tahmin ederek dikkatle dinlemeyi sürdürdü.

“Ailenin tek kızıydım. Bu nedenle babam ve dedem üzerime titrer ve erkek kardeşler içinde baskı görmeyen büyümem için ellerinden geleni yaparlardı. Babam çok özel ilgilenirdi benimle. Dedem okul okuyayım diye elinden geleni esirgemedi. Ama ben okumak istemedim. Bu Türko’nun okullarına gitmeyi içime sindiremedim. Çocukluk işte, şimdiki kafam olsaydı okumaz mıydım?”

“İyi ki okumamışsın Ana!” dedi, araya girerek. “Okusaydın sendeki bu doğal Kürtlük özellikleri kalmazdı. Bu Kürtlük özelliklerini bu şekilde temsil edemezdin. Belki de özünden uzaklaşıp, kendine yabancılaşmış olurdun!”

“Her şeyde bir hayır var derler. Belki de öyledir ne bileyim! İnanmayacaksın ama Ankara’ya gelirken tümüyle Dersim’in ulusal kıyafetleri üzerimdeydi. Bu üstemdeki kıyafetler bozuk ve karışık. Sen o zaman görecektin beni, sanki Dersim’in dağlarında geziyor gibiydim. İlk zamanlar sokakta yürürken Ankaralı Türk çocukları gelip arkadan fistanımı kaldırır, ‘hani kuyruğun nerede?’ diye sorarlardı. Yani bu Türkler devletin uydurduğu ‘kuyruklu Kürt’ hikâyesine inanırdı gerçekten. Bu kadar aptallar yani!” dedi, gülümseyerek. Yine uzaklara daldı bakışları, hüznü. “Benim büyük oğlan, Hüseyin İnan’la lisede aynı okulda okur ve aynı evde kalırlardı. Sık sık gider görürdüm. Oğlum gibi bilirdim onu da. Şehit edildiklerinde, Kızıldere olayı olduğunda ve idamlar yapıldığında her gün yüreğimden bir parça koparıp aldılar sanki. Aylarca evde yas eksik olmadı. Çocuklar anlam vermezdi aylar süren bu yaşlı halime! ‘Bizlerin rahat yaşaması için kendilerini feda ettiler’ derdim.”

Duraksadı, gözlerine biriken yaşları silmek için başındaki yemeninin bir ucunu gözlerine götürdü. Her iki gözünü yemenisinin ucuyla sildi ve gözlerini ovalayıp yeniden konuşmasını sürdürdü.

“Sen Firaz’la konuşacaksın galiba. Firaz benim beşinci çocuğum. Ondan önce iki erkek, iki kızım, Firaz’dan sonra da bir erkek bir kız daha oldu. Ama Firaz bir başka. Kendisinden büyük dört kardeşi daha olduğu halde sanki evin en büyük çocuğu o. Çocuklarımdan hiçbiri abilerini ve ablalarını dinlemiyorlar. Ama Firaz’ı dinliyorlar. İşin anlamadığım yanı, ondan büyük olan abi ve ablaları da küçük kardeşleriymiş gibi Firaz’ı dinlerler. Sanırım bana çekmiş. Bence bunun bir başka nedeni daha var. Benim çok sevdiğim bir abim vardı. Tüm akraba ve köylüler tarafından sevilirdi. Şehre koyunlarını satmaya gittikten sonra köylüler dönüşte bunu öldürdüler. Yakın akrabam olan iki kardeş abimin intikamını aldılar ve dağa çıktılar. Bu nedenle çok kişiyi öldürdüler. Ben de “abimin intikamını aldılar” diye onlara büyük yardım ederdim. Onlar da Firaz’ı sever, Firaz’da onlara yakınlık duyardı. Bir ara onların yanına gönderdim. Birkaç ay gitti, onlarla gezdi, silah kullanmayı öğrendi ve deneyim kazandı. Döndüğünde onlara özenen, onlar gibi yapmaya başlayan bir Firaz gördük karşımızda. Daha sonra askerle çatışmada kardeşlerden biri öldü, diğeri sağ yakalandı ve daha sonra cezaevinden çıkıp Avrupa’ya gitti. Şimdi orada yaşıyor. Ama Firaz’ın onlar gibi yaşama özlemi bitmedi, bitmiyor. Bu beni korkutuyor. Bir gün birilerini vurmasından korkuyorum” dedi duraksayarak. Gözlerini Apo’ya dikti, söyleyip söylememede tereddüt ediyor gibi bir an düşündü ve konuşmasına devam etti. “Sen iyi birisine benziyorsun oğul! Ve sanırım onlardan farklısın. Çünkü Kemal’in sana saygılı yaklaşımından önemli biri olduğunu çıkardım. Firaz kimseyi dinlemez ama galiba seni dinler. Belki sen onu düzeltebilirsin. İnşallah düzeltirsin!”

“Sen merak etme, kaygılanma ana, konuşur düzeltmeye çalışırım. Ayrıca senin hikâyen, Kürt kadınının binlerce yıllık ezilmişliğinin, horlanmışlığının, dışlanmışlığının ve bir o kadar da Kürtlüğü bu günlere kadar taşıyan direngenliğinin hikâyesini özetler gibidir. Bundan böyle her geldiğimde uzun uzun hikâyeni dinlemek isterim. Bu hikâyede Kürt kadınıyla ilgili öğreneceğim

çok şey olacağına inanıyorum” dedi, içten gelen saygılı bir gülümsemeyle.

Firaz’ın anası konuşacakken Kemal ve arkadaşları içeri girdi, odanın bir köşesine geçerek saygılı bir biçimde oturdular.

“Burası Firaz’ın olduğu kadar bundan böyle senin de evin oğul. Kapım her zaman sana açıktır. Bundan sonra bir oğlumda sensin. Her zaman seni bekleriz!” dedi Firaz’ın anası, onları bırakıp çıkarken.

Firaz, Şahin, Ali Doğan ve Doğan Kılıçkaya ile sırasıyla tek tek konuşmaya başladı, geçmiş ve okul yaşamlarına ilişkin biraz daha bilgi aldı. Sorularıyla haklarında öğrenebileceği kadar çok şeyi öğrenmeye çalıştı ve asıl konuşması gereken konulara geçti. İlkün dünyadaki siyasal gelişmeleri kısaca değerlendirip, Ortadoğu’nun dünyadaki bu siyasal gelişmeler içindeki yeri ve Filistin halkının Ulusal Kurtuluş Mücadelesini uzunca anlattı. Türkiye ve Kürdistan’daki siyasal gelişmeleri değerlendirerek Türkiye Sol Hareketinin her gün biraz daha bölünen yapısıyla devrimci mücadeleye öncülük yapamadığını, birbiriyle olan çatışmalı durumuyla düşmanın yedeğine düştüğünü genişçe açtı.

“Devrimi geliştirmek amacıyla devrimci mücadeleye bir giriş yapmak istiyoruz. Ama var olan bu mevcut örgütler gibi bir dernek açarak veya bir dergi çıkararak yapmayacağız. Devrim, her şeyden önce bir yıkma ve yeniden yapma, bir alt üst olma olayıdır. Bu ise büyük bir ciddiyeti, büyük bir cesareti, bir o kadar da sosyalist bilinçle donanmış büyük bir kararlaşmayı gerektirir. Devrim ustalarının söyledikleri bunu emreder ve dünya devrim tarihi bu gerçekliği kanıtlamıştır. Biz de Kürdistan gibi inkâr ve imha siyasetinin başat kılındığı, en ufak bir gelişme koşulunun bırakılmadığı, sömürgeci faşizmin Kürde kendine ihanet, kendini inkâr ve Türk’e kölelik dışında bir yaşama şans vermediği bir ülkede devrim yapmayı istiyoruz. Bu konuda Kürt halkının evlatları olan biz aydın gençliğe büyük görevler düşmektedir. Ülkemiz olmayan bu metropol köşelerinde boş yere sürünmektense, ülkemize giderek halkımıza bilimsel sosyalizmi

ve devrimci bilinci taşımak, halkımızı aydınlatıp örgütleyerek devrimci halk savaşına öncülük etmek gibi bir görevimiz vardır. Sizlerle konuşmak istememin nedeni budur. Böyle bir görev bilinciyle devrimcilik yapmak ve devrimci mücadeleyi yürütmek istiyor musunuz? Kürt halkının devrimcisi olmaya, Kürdistan Devrimcileri olmaya var mısınız, yok musunuz?” dedi, bakışlarını dördünden ayırmadan.

Dört arkadaş önce birbirine baktı, sonra bakışlarını Kemal’e çevirdiler, Apo’nun söyledikleri karşısında duydukları heyecanı ve coşkuyu gizlemeye çalıştılar. Bir sessizlik çöktü odaya. Sinek uçsa vızıltısı duyulacak cinsten bir sessizlikti bu. Her birini ayrı ayrı süzerken ruh hallerini anlamaya çalıştı. Hepsinin konuşmak istediğini ama önce yanındakinin konuşmasını ister gibi bir duygu içinde gidip geldiklerini gördü.

“Sizlerden önemli bir karar vermenizi beklediğimi biliyorum. Hayatınızın kararı olacak aynı zamanda. Bu nedenle hemen cevap vermeniz gerekmiyor. İstedığınız kadar bu konu üzerinde düşünebilir, daha sonra karar verebilirsiniz. Kararınız ne olursa olsun saygı duyarız. Çünkü özgür iradenizle vermiş olduğunuz bir karar olacaktır bu!” dedi, bakışlarını Kemal’e çevirerek.

“Bence de hemen karar vermelerine gerek yok. Arkadaşlar bir süre bu konuda yoğunlaşsınlar. Kararını verdiklerinde size bildiririz!” dedi Kemal, bakışlarını arkadaşlarından ayırmadan.

“Kişi olarak benim için bekleme gibi bir şeye ihtiyaç yoktur. Kemal abiyle bu eğitime başlarken devrimci olmak istediğimi söylemiştim. Geline aşamada tümüyle olmasa da belli yönleriyle devrimci olmayı başardığıma ve edindiğim bilinçle özgür irademle karar verebilecek duruma geldiğime inanıyorum. Madem devrimciyim, o zaman devrimcilik yapacağım. Bu konu benim açımdan nettir. Devrimciliği de ülkemde yapmam en doğru olanıdır” dedi Şahin Kılavuz, bakışlarını Apo’ya dikerek. Heyecan ve coşkusunu dışa vurdu, konuşurken sesinin tınısı kulaklarında çınladı, verdiği karardan dolayı duyduğu gururu gizlemeye gerek görmedi.

Şahin'den sonra Ali Doğan Yıldırım söz alarak benzer şeyleri dile getirdi. Ali Doğan'ı Doğan Kılıçkaya izledi. Sona kalan Firaz, sona kalmanın hoşnutsuzluğu içinde arkadaşlarına katılarak her şeye var olduğunu söyledi.

Daha sonra vedalaşarak Apo dışarı çıktı. Yılın bu son günlerine yaklaşırken planladığı yeni yıl hamlesinin köşe taşlarını döşemeye biraz daha yaklaştığını hissederek hamlenin detayları üzerinde düşüncelerini yoğunlaştırdı. Kış soğuklarının bedeninde yol açtığı ürpertiye aldırmadan başka bir görüşmeye yetişmenin canhıraş telaşını yaşıyordu. Bir toplumun tarihsel ve siyasal gerçekliği olan düşüncelerini en saf ve yalın haliyle ete kemiğe büründürüyor, ilk tohum atma hali olarak görüyordu. Toplumu açısından olduğu kadar insanlık açısından da bu küçük adımların devasa bir gelişmeye, bir toplumsal var oluşu yaratmaya tohum olacağını hayal ediyor, attığı bu ilk adımları tohumu atma, bir kutsallığı ilk dile getirme süreci olarak düşünüyordu.

** ** *

1975 yılı tamamlanırken yeni yılın donduran soğukları başladı. Okuldan çıkıp eve geldiğinde kötüleşen havaya şiddetli yağın kar eşlik etti ve akşamdan başlayan ayazla kar buza kesti. Gece boyu esen sert rüzgârdan, gevşek pencere pervazlarının takırtısı ve pencere aralıklarından salona dolan rüzgârdan dolayı ne ederse etsin uyuyamadı. Sabah olduğu halde soğuktan ve yorgunluktan dolayı yataktan çıkmak istemeyen Hebung, gözlerini tavana dikip düşündü. Akşam karanlığı çökerken çalan kapıyı açtığı anda, karşısında gördüğü Apo'nun içler acısı hali geldi gözlerinin önüne. Gözünü her kapadığında o görüntü eksik olmamıştı gece boyu. Yataktan çıkıp yavaşça kapıyı açtı, karanlık odaya baktı, derinden gelen bir inilti dışında bir şey duymadı.

Kapıyı açıp karşısında gördüğü Apo, tepeden tırnağa karlar içindeydi. İçeri geçmeden üzerindeki karları silkeleyerek

temizlemesine yardım ettiğinde elbiselerinin sırlısklam olduğu dikkatini çekmiş, üzerinde duramayacak kadar yorgun olduğunu görmüş ve hemen kendi odasına götürmüştü. Küçük de olsa yanan elektrikli soba odayı ısıtmıştı. Sobanın önüne geçmiş, ellerini sobaya yaklaştıırıp ısıtmaya çalışmıştı.

“Çok yorgun görünüyorsun! Renginde bayağı solgun! Hasta falan olmayasın?” demişti, üzüldüğünü gizleyemeyen bir sesle.

“Biraz yorgun ve halsizim. Bu karda Kızılay’dan buraya kadar yürüyünce bayağı üşüdüm. Sanırım o da etkiledi. Bir arabayla gelseydım, bir şey olmazdı. Ama sabah evden çıkarken cüzdanımı evde unuttuğum için üzerimde dolmuş veya taksiye verecek para da olmayınca yürüyerek zorla kendimi buraya atabildim” demişti, halsiz ve bezgin bir sesle. Biraz duraksayıp kıızı dönmüş sobanın rezidans tellerine biraz daha yanaşmış, ısınmadığını görünce “En iyisi yatağı girmek galiba! Soba beni ısıtamayacak. Yatacağım bir yer ayarlasan iyi olur. Bir de varsa bir iki tane fazla battaniye üzerime atsam sabaha kadar geçer sanırım.”

“Yatağı yapmak kolay! Burası benim odam. Yeterince battaniye var. Ayrıca benim yün yorganı da üzerine atarım. Ben de salona geçerim. İstersen bir doktor çağırayım, durumun iyi görülmüyor.”

“Şimdilik doktora gerek yok. Sabaha kadar geçmezse o zaman düşünürüz. Yatağı yap da en iyisi hemen yatağı geçeyim” demiş, bir an önce kendisini yatağı atıp iyice dinlenmek ve kendini toparlamak istemişti.

Yattığı somyanın üzerinde yerini yapan Hebun, kalın yün yorgan ve battaniye üzerine atmış, kalın bir battaniye alarak salona geçip yatmaya çalışmıştı. Sabahın ilk ışıkları salona vurduğunda uykusuzluğunu hafifletmek için biraz daha yatakta kestirmek istedi ama başarılı olamadı. Yine Apo’ya kaydı düşünceleri. “Cüzdanımı evde unuttum” derken, aslında parasız olduğunu hissettirmemek için öyle bir şey söylediğini düşündü.

Apo'yu tanıdığı günden başlayarak yaşadığı ve karşılaştığı şeyleri anımsadı. Daha önce Siverek'te birkaç kez DDKD'ye gitmişti. Ankara'ya geldiğinden beri onların hepsiyle tanışmış ve bazen yanlarına gidip gelmişti. Diğer örgütleri de yakından izlemiş, hiçbir grup veya örgütün Apocular kadar yoksulluk ve olanaksızlık içinde yaşadığını görmemişti. Apo'yla görüştüktan sonra Hayri, Mazlum ve grubun diğer üyeleriyle tanışmış, nasıl bir olanaksızlık ve yoksunluk içinde bulunduğunu anlamaya çalışmıştı. Genelde yoksul köylü ve emekçi kesimlerin gençlerinden oluşan grup üyelerinin hepsi bu durumu yaşadığı halde şikâyet etmez, kimin eline ne geçerse paylaşmaktan geri durmazdı. Kimisi ailesinden gelen parayı, kimisi aldığı bursu getirip gruba verir, kıt kanaat geçinir ve çoğunlukla günde en fazla bir iki öğün hazır bir şeyler atıştırmakla yetinirdi. Hiçbir örgütte olmayan ortaklaşma, paylaşma ve kendisinden fazla diğer arkadaşlarını düşünme yaklaşımlarını gördükçe heyecanlanır, bunun nasıl pratik bir yaşama dönüştüğünü anlamaya çalışırdı.

Yetiştığı köy ve aile ortamında bu tür yoksulluk içindeki yaşama tanık olmadığı ve kendisi de yoksulluk nedir yaşamadığı halde, yürüme kararını verdiğinden beri grubun bu yaşamını yadırgamaz ve uymaya çalışırdı. Bazen zorlanırdı ama hayallerindeki devrimciliğin böyle olduğunu düşünerek yaşadığı zorlanmaların üstesinden gelmeye çalışırdı. Grubun diğer üyeleri gibi ailesinden para geldiğinde önemli bir kısmını gruba vererek paylaşmaktan kaçınmaz, kendisi de çoğunlukla parasız kalmayı öğrenir ve alışır.

Kendisini en fazla heyecanlandıran ve ilgisini çeken grubun ortak bir görüşü, ortak bir ruhu ve ortak bir birliği yaratmayı nasıl başardığıydı. Bunun üzerine günlerce düşünür, Hayri, Mazlum ve yakın bulduğu diğer grup üyeleriyle konuşur, anlamaya çalışırdı. Apocu grubun ne bir derneği vardı ne bir dergi çıkarırdı. Diğer bütün grupların dergi ve dernekleri olduğu halde hiçbiri Apocu grup kadar düşünsel, ruhsal ve yaşamsal bir birliğe sahip değildi. Yaptığı araştırma, yürüttüğü tartışma ve gözlemleri sonucunda

her şeyin mimarının Apo olduğunu daha iyi anlardı. Çünkü Apo, Kürdistan'dan gelen kim olursa olsun gördüğünde ayrıntılı konuşur, akla hayale gelmedik sorularla konuştuğu kişiyi çok yönlü düşündürür, kendisi bu yöntemle tüm gelişmeleri öğrenirdi. Bu ise Apo'yla görüşen her kesi etkiler, aynı ruhsal ve düşünsel yoğunlaşma içine girmesini sağlardı. Yine tanıdığı arkadaşlarının her birinde belli yönleriyle dogmatik yanlar öndeydi. Ama Apo sorgulama düzeyini ve yeteneklerini ayaklanma halinde tutarak her kişide bir sinerjiye, büyük bir enerjinin açığa çıkmasına yol açardı. Yanında kalanların boş durmasına izin vermez, mutlaka bir şeylerle uğraşıp bir şeyler üretmesini sağlardı. Bunun nedenini anlamaya çalışırken, Apo'nun kendisini bir sisteme kavuşturmasından kaynaklandığını görürdü. Onun sisteminde boş durmanın, boş kalmanın yeri olmadığı gibi, kendisi de hiçbir zaman boş durmaz, boş bir şeyle ilgilenmezdi. Nereye giderse mutlaka bir iş için gider, işi yoksa boşuna bir yere gitmez ve adım atmazdı. Attığı her adımı planlı, programlı ve amaca bağlıydı.

Bunları düşünürken yatağın içinde bir sağa bir sola döndü. Yataktan çıkarak battaniyesini katladı, yavaşça odasına gidip eşyalarını bıraktı. Apo'nun başucuna gidip baktığında hafif bir inleme dışında bir şey duymadı. “Abi, abi!” diye birkaç kez seslendiği halde Apo'nun baygın yatar gibi ses vermediğini gördü, paniğe kapılarak dışarı çıktı. Salona çıktığında Çawteng'le karşılaştı.

“Apo nasıl oldu, kalkmaya niyeti yok mu daha?” dedi Çawteng, adet yerini bulsun misali.

“Yok, birkaç kez çağırdım kalkmadı, gece boyunca da hep inledi. Böyle olmaz, bir doktor bulmamız lazım!” dedi, üzgün ve paniklemiş bir ruh haliyle.

“Doktor çağırmak kolay da doktor ve ilaç parasını nasıl vereceğiz? Bana güvenme, peşin peşin söyleyeyim. Ben de para yok!” dedi Çawteng, umursamaz bir sesle.

“Senden para isteyen mi var, ayıp değil mi bu söylediğin, arkadaş içerde ağır hasta, sen para derdindesin. Utan biraz bel!” dedi, ters ters Çawteng’e bakıp öfkelenerek.

Gülümseyip Hebun’un öfkeli ve ters bakışlarına aldırmadı. Elbiselerini giyen Hebun, dışarı çıkarak bir doktor muayenehanesini aramaya başladı. Buza kesmiş kar üzerinde yürürken kaymamak için büyük bir dikkatle ayaklarını yere basmaya dikkat etti. Sabah sabah kendisini öfkeliendirdiği için Çawteng’e kızdı, hemşerisi olduğundan utandı ve birlikte kaldıkları için pişmanlık duydu. Çok cimri olduğu için kendisine Çawteng denirdi. Paylaşımından tümüyle uzak, elini cebine atmamak için her reнге giren, hastalığını bile kimseye vermek istemez, boş bir mezar görse parasız olduğu için “benim olsun!” diyecek özellikler taşırdı. Cimriliği kadar dedikodu yapmayı, her kesle ilgili bilgi toplamayı ve insanları birbirine düşürmeyi çok ustaca yapar, böylece kendi cimriliğini görülmez hale getirirdi. Bu özelliklerinden dolayı çevresindeki kimi hemşeri ve arkadaşları Çawteng yerine “ortalığı karıştırma bakanı” demeyi daha çok yeğlerdi.

Sokak ve cadde üstlerine sarkan tabelalara bakarak bulduğu bir muayenehaneye girdi. Doktor gelmediğinden beklemeye başladı. Çok geçmeden gelen doktoru alarak özel bir taksile eve götürdü ve Apo’yu uyandırdı.

“Neyin var?” dedi Doktor, bir yandan ateşini ölçüyor, bir yandan da muayene ediyordu. “Ne zamandan beri yatıyor? Çok oldu mu?”

“Dün akşamdan beri! Akşam karanlığı çökmeden yatağa girdi ve baygın gibi yatıyor. Gece boyu da hep inledi” dedi Hebun kaygıyla.

“Yorgunluk, vücut genelinde ağrılar, baş ağrısı, halsizlik, iştahsızlık ve mide bulantısı da var!” dedi Apo güçlükle. Yatakta doğrulmak istedi ama doğrulamadı, uzanarak gözlerini kapadı.

“Hastanızın durumu ciddi. Beslenme yetersizliğinden ve aşırı yorgunluktan dolayı Hepatit’e yakalanmış. Daha

başlangıcında sayılır. Onun için bir an önce yazacağım ilaçları alın ve uzun bir süre hem iyice dinlensin hem de beslensin. Bal ve tereyağı gibi besleyici gıdaları alıp yedirmeye çalışın ki birkaç gün içinde kendisini toparlayarak ayağa kalkabilsin. Yoksa çok geçmeden durumu daha da ciddileşebilir!” dedi doktor, soğukkanlı ve kendinden emin bir dille.

Yazdığı ilaç reçetesini alan Hebun doktoru kapıya kadar geçirdi, cebindeki paranın büyük bölümünü doktora vererek açık bir eczane aradı. Cebindeki para ilaçları almaya ancak yetti. Eve gelince kahvaltı hazırlayıp Apo’ya bir şeyler yedirmeye çalıştı. Güçlkle yedirdiği birkaç lokma ardından ilaçlarını içirdi. Biraz yatakta oturmak istedi ama halsizlik, soğuk ve bedenine yayılan titreme nedeniyle yorganı başına çekip tekrar uyudu.

“Haydi Çawteng!” dedi Hebun, “Gidip bal ve tereyağı almamız lazım. Benim param doktorla ilaca gitti. Sende varsa bana borç ver, param geldiğinde veririm, yoksa benimle geleceksin, çalmaya gideceğiz! İki seçeneğin var, ya para vereceksin, ya da benimle hırsızlığa geleceksin.”

“Bende para olsaydı vermez miydım sanki? Babamın ölüsü üzerine yemin ediyorum ki param yok. Var olan birkaç kuruş ya beni birkaç gün idare eder, ya etmez. En iyisi seninle geleyim, nerede varsa gidip çalalım” dedi, bir an duraksayıp ne diyeceğini bilemeden. Köşeye sıkışmış bir farenin çaresizliğini yaşarken, bu işten kazasız belasız yakasını sıyırmak için durumunu garantiye almak istedi. “Ama şimdiden söyleyeyim, ben çalma işini yapmam. Seninle gelip gözcülük yapacağım. Yakalanırsan seni tanımıyorum!”

Kurnazlık yaptığını bilen Hebun söylediklerine cevap verme gereği duymadı. Çawteng’i alarak Kızılay’a gitti. Kızılay’daki GİMA mağazasına giren Hebun, yiyecek reyonlarının bulunduğu alt kata indi. Çawteng’le birlikte bal ve tereyağı satılan reyonların önünde durdu. Reyonların önünde alışveriş yapan birer ikişer kişi eşyalarını alarak kasiyere gidiyordu. Bulunduğu reyon tümünden boşanınca bir paket tereyağı ve bir şişe bal alarak genişçe olan

parkesinin cebine koydu. Reyonlara baka baka kimseye bir şey hissettirmeden dışarı çıktı. Bir an bile olsun Hebun'a yaklaşmayan Çawteng, uzaktan uzağa bile gözlerini onun bulunduğu tarafa çevirip bakmadı. Herhangi bir terslikte tanımadığını söyleyerek sızıışmayı hesapladı. Hebun'un çıkışa gittiğini gördüğünde yavaş yavaş arkasından dışarı çıktı.

“Alamadın değil mi?” dedi Çawteng, mağazadan çıktıktan birkaç metre sonra Hebun'a yetişerek. “Çalacağını beklemiyordum zaten. Çünkü eşya çalma yüreği sende yok Hebun!”

“Sende vardıysa sen niye çalmadın peki?” dedi, alaylı bir sesle. Mağazadan uzaklaşınca ceplerinden bir şişe balı ve bir paket tereyağını çıkarıp Çawteng'in gözlerinin içine sokarcasına gösterdi. “Al sana bal ve tereyağı! Çalacak yürek kimde var gör işte!”

Ayrılmak isteyen Çawteng'i Kızılay'da bırakarak bir yerlerde oyalanmadan doğruca eve gitti. Bal ve tereyağından oluşan yemeği bir tepsiye koydu, odaya götürdü. Apo'yu uyandırdı, sırtına verdiği yastıkla oturmasını sağladı, yemek tepsisini önüne bıraktı.

“Nereden getirdiniz bunu?” dedi, tepsideki bal ve tereyağını görerek.

“Bir yerlerden bulduk! Şimdi önemli olan senin bir an önce iyileşmen ve ayağı kalkmandır!” dedi, rahatlamış ve güvenli bir sesle.

Bir şey demeden yemeğini yedi, ilaçlarını aldı ve tekrar yatağa uzandı, bitkin ve harap olmuş bir halde derin, çok derin, ölüm kadar sonsuz, hiçlik kadar boş, çok uzun, gereğinden de uzun bir uykuya daldı. Bu, sanki felç olmuş bedeniyle derin, karanlık bir suyun derinliklerine, en derinine dalmak ve o zamana kadar hiç olmadığı kadar gevşemek, kendinden geçmek gibi bir şeydi. Sonra, çok sonra anımsayamadığı bir rüya gördü. Uyandığında dili ağırlaşmış, kupkuru kesilmişti. Elleri, ayakları buz gibiydi. Beyninin bütün kanı çekilmişti sanki. Ayaklarını

karnına çekti, yorgana iyice sarıldı ve kendisini tekrar uykunun karanlığına bıraktı. Bunlar, bizzat yaşamın odağındaki olayların dışsal belirtileriydi sadece. Ne kadar uyuduğunu kestiremeden uyandı. Biraz bekledi, kötü değilim, ne halde olursa olsun kötü değilim diye düşündü. Aynı anda saçma bir istek, koşmak, nereye olursa olsun koşmak isteği sardı her yanını.

Bir sonraki gün biraz daha kendini iyi hissetmeye başladı. Kahvaltıdan sonra yataktan çıkıp odanın içinde bir aşağı bir yukarı gidip gelerek volta atmaya çalıştı. Hasta düştüğü bu üç gün boyunca uyanık kalabildiğinde içine girilen yeni yıla nasıl bir hamleyle cevap vermesi gerektiğini düşünür, çok geçmeden hastalığın verdiği halsizlik ve yorgunluk ağır basarak tekrar uykuya dalardı. Bugün biraz daha kendisini iyi hissettiğinden hastalığı boyunca bir belirip bir kaybolan bahara ilişkin düşüncelerini daha yoğunluklu ve derinlikli ele almayı denedi. “1976 yılının başından itibaren öze dönmenin, kaynağa yönelmenin planlamasını yaparak böyle tarihi bir hamleyle cevap vermem daha uygun olmaz mı?” diye düşündü.

Tamamen aleyhte seyreden tüm elverişsiz koşullara rağmen, Kürdistan’ın ve Kürt halkının özgürlüğü için bir grup olarak hareket etme kararlılığına ulaşması önemliydi. Sıradan bir işe girişmediğinin, yok oluş sürecine alınmış bir halkın tarihin karanlıklarında yitip gitmesine müdahale ettiğinin bilincindeydi. Bu, son derece onurlu ve tarihsel bir görevdi, sorumluluğu ağırdı. Bu sorumluluğun bilinciyle hareket etmeli, görevlerine tutkuyla sarılmalıydı. Kürdistan’da egemen olan, mezar sessizliğini parçalamak için çok fazla imkâna ihtiyaç yoktu. Birkaç doğru sözün iyi duygularla birleştiği yerde, kişi yaptığı işe inanıyor, onun için yaşıyor ve o işin gelişmesine yüksek ilgi gösteriyorsa, kesinlikle devamı gelirdi. Bu inançla birkaç kelimeden ibaret bir doğrunun ve umut bile sayılmayacak bir duygunun hareketi olarak doğuş yapacaktı.

Grubun aktif eleman sayısı yirmi beşi bulmuştu. İçlerinde Mazlum Doğan ve Mehmet Hayri Durmuş gibi son derece

nitelikli genç devrimciler de vardı. Üç yıllık araştırma ve inceleme süreci grubun teorik çerçevesini daha da zenginleştirmiş, grup üyelerinin kendilerine güvenini arttırmıştı. Bunlarla yeni mücadele döneminin gerektirdiği adımlar atılabilirdi. Solun ve Kürt gruplarının mevcut gerçekliğine bakıldığında, bunların birliğini yaratma çabalarıyla daha fazla oyalanmanın boşa kürek sallamak anlamına geleceği açıktı. Yapılması gereken şey, tümüyle grup çalışmalarına yüklenmekti.

1973 baharında Çubuk Barajı'nda yaptığı toplantıyla grup olmaya karar verdiğinde bu kadar kısa sürede grubunu büyütebileceğini hesaplamamıştı. Çubuk Barajı'ndaki beş kişilik gruptan bir kişi kalmış olsa bile geçen bu üç yıllık süre içinde nicelik ve nitelik olarak büyüyen bir gruba ulaşmayı başarmıştı. Grubunun kendi adıyla anılır olması gurur verse de, çok kısa sürede deşifasyonu da birlikte getirmişti. "Apocular" adı her geçen gün yayılan, yayıldıkça kimisinde sorularla dolu bir ilgi ve merak, kimisinde gıpta ile bakılıp hayranlık duyulan, kimisinde korku ve dehşet yaratan bir fenomen olmuştu. Bu ise sömürgeci bir başkentte kalmayı daha fazla zorlaştırmış, bir an önce öze dönmeyi ve kökleriyle buluşarak kökleri üzerinde yeşermeyi zorunlu hale getirmişti.

Bu düşünceler içinde volta atarken ne kadar zamanın geçtiğini ayırt edemedi ama giderek gücünün tükendiğini, takadının kesildiğini anladı, yatağına gidip yeniden uyudu. Bir sonraki gün iyiden iyiye düzeldiğini gördü, yavaş yavaş eski çalışma temposuna ulaşmayı hedefledi. Son aylarda tüm çalışmalarını evden eve sürdürdüğünden, kaldığı evler bir dernek görünümüne bürünür, tüm görüşme ve tartışmaları evlerde sürdürürdü. Güvenlik açısından bunu gerekli görür ve bir eve kapandığında en az bir hafta boyunca yakın çalışma arkadaşlarıyla görüşmez, kaldığı evi değiştirdiğinde çalışma arkadaşlarına uğrayarak veya yanına çağırarak bilgi alışverişinde bulunur, gerekli perspektifleri vererek yeni bir eve geçerdi. Yakın çalışma arkadaşları bu çalışma tarzına alışkın olduklarından,

zorunlu ihtiyaçlar olmadıkça görme isteminde bulunmaz, oluşturulan perspektifler doğrultusunda kendi çalışmalarını sürdürürlerdi. Hastalığı boyunca hiçbir arkadaşının sormaması veya haberdar olmaması, bu gerçeklikten tryd.

“Bugün daha iyi görünüyorsun! Bir şeye ihtiyaç var mı? Yapmamı istediğin bir şey var mı, diye sormaya geldim” dedi Hebun, odaya girerek.

“Yok, sağ ol Hebun! İyi baktın bana, böyle kısa sürede iyileşmemde önemli bir payın var. Artık bir-iki gün daha burada kalarak kimi görüşmeler yapmak istiyorum. Bugün Nurettin Elhseyini ile görüşebilirim. şu Silvanlı, kendisini yeni grup arayışında gösteren tip. Bir görüşüp konuşalım, ikna edersek ne ala, edemezsek kendi bileceği iş tabi. Eğer başka işin yoksa şimdi gidip Nurettin Elhseyini’yi ağırabilirsin. İstersen Binglllerin kahvesine de bak, Küçük İso buralardaysa akşama da onunla görüşeyim. Buraya gelmesini sağla” dedi, hastalığı atlatmanın sevinci ve rahatlığıyla.

“Fazla bir şey yapamadım aslında! Ekonomik olanaklar olsaydı daha iyi bakabilirdim!” dedi, mahcup bir ifadeyle. “şimdi gider Nurettin’i bulup getiririm. nceki gün Kızıly’da Küçük İso’ya rastladım. Sanırım memur olmuş. Keyfi yerindeydi.”

“Memur olduğunu biliyorum. Bir gelsin ve konuşalım, bakalım memurluk ne kadar değiştirmiş bu ilk arkadaşlarımızdan birini!”

Hebun’un gitmesi ardından odasının pencerelerini açarak bir süre havalanmasını sağladı, içeri dolan soğuğa daha fazla dayanamayarak pencereleri kapattı, tekrar odanın içinde volta atarak düşündü. Öğlen olmadan Nurettin Elhseyini’yle eve geldi Hebun ve kısa bir hoş beşten sonra ikisi arasındaki tartışma başladı. Sömürgecilik ve Kürt uluslaşması tartışmanın ilk konusuydu.

“Kürdistan’da 1960’lar sonrası gelişen kapitalizmle Kürt uluslaşması da başlar, günümüze kadar gelişen kapitalizmle Kürt uluslaşması tamamlanır” dedi Nurettin El Hüseyini, kendinden

emin ve bilgiçlik taslamaya çalışarak. Bu tezi savunurken Kürdistan'da 20.yy'ın başlarında yapılan tren raylarını izah etti, Stalin ve Doğan Avcıoğlu'ndan bol bol alıntılar yaptı ve sonrasında gelişen kapitalist üretim araçlarını sayarak tezini güçlendirmeye çalıştı. "Biliyor musun Apo, geçen yaz Silvan'a gittim. Tarıma giren kapitalist üretim araçları feodal çitleri yıkmış, üretim ilişkilerini çözerek köylülüğün kırdan kopmasına ve şehirlerin varoşlarına savurup emekçi yığınlarına dönüştürmüş. Kürdistan'da kendine özgü bir proletarya ve derin toplumsal yarılmalarla devrimin objektif koşulları geliyor. Bu nedenle kapitalizmin gelişmesi Avrupa'daki gibi belki devrimci bir rol oynamıyor ama Kürdistan'da ilerici bir rol oynadığı kesin. Marks'ın Hindistan'daki İngiliz sömürgeciliği için yaptığı 'iradesi dışında ilerici rol oynama' tezi Kürdistan içinde geçerlidir..."

"Hindistan'a taşırılan İngiliz sömürgeci kapitalizmi çözümlerken, üretim güçleri ve üretim ilişkilerinin gelişmesi önünde engel olan binlerce yıllık gericileşmiş kast sistemini yıktığı, üretim güçlerinin ve ilişkilerinin önünü açtığı için o tezi geliştiriyor Marx. Kürdistan'a giren sömürgeci kapitalizmin inkâr ve imhayı esas alan karakteri, her türlü ilerici olma özelliğini de öldürüyor. Unutma ki, Marx o tespiti yaptığında kapitalizmin rekabetçi çağıydı ve Marksistler tarafından kapitalizm ilerici olarak değerlendiriliyordu. Oysa günümüzde kapitalizmin emperyalist karakter kazanmasıyla birlikte tümüyle gericileşmiştir. Dünya genelinde 19.yy'ın sonlarına doğru emperyalizme dönüşmesiyle tümüyle gericileşen kapitalizm için, yüz yıl sonra Türk sömürgeciliği eliyle geliştirilmesine ilerici demek en iyimser değerlendirmeye körlük olur. Kürtlük adına en küçük bir başkaldırıyı katliam ve soykırım gerekçesi yapan bir sömürgecilikle karşı karşıya olduğumuzu ne çabuk unutuyorsun. Kürdistan'da sömürgecilik tarafından geliştirilen her şey geridir ve devrimci halk savaşıyla tasfiye edilmesi gerekir. Bizim esas düşüncemiz, Kürt uluslaşması demek, faşist sömürgecilik altında Türkleştirme sürecine alınarak her türlü baskı ve şiddetle, kızıl ve

beyaz katliam politikalarıyla eritilme sürecine tabi tutulan sömürge bir ulus olması demektir. Uzun süreli devrimci halk savaşı geliştirildikçe, sömürgeci egemenlik kırıldıkça demokratik ulus geliştirilebilir.”

Durmadan konuşurken karşısında renkten renge giren Nurettin, ne yapacağını bilememenin çaresizliğiyle bir an önce konuşmasının bitmesini bekledi. Apo’nun konuşması biteceğine konuştuğça daha fazla uzattı. Bu duruma dayanamayan Nurettin, araya girerek konuyu değiştirmeye çalıştı.

“Farz edelim ki senin bu tezin doğru! Ama Sosyal Emperyalizmi ne yapacaksın? ABD emperyalizmi yıpranmış ve Mao yoldaşın deyimiyle ‘kâğıttan bir kaplana’ dönüşmüştür. Ama Rus sosyal emperyalizmi yeni gelişen tehlikeli bir güçtür. Sosyal emperyalizme karşı mücadele stratejisi olmadan hiçbir devrimin başarı şansı yoktur” dedi, istediği konuyu gündemleştirme fırsatı bulmanın sevinciyle.

Sosyal emperyalizm tezini duyunca öfkelenen Apo, bu tezin neden ve nasıl geliştirildiği tarihini, amaç ve hedeflerini genişçe anlattı. Öncelikle sorunun kavramsal ve kuramsal boyutlarını ele alarak irdeledi ve konuşmasını bağladı.

“Sosyal emperyalizm tezi, dünya devrimci hareketi ve sosyalizm başta olmak üzere Kürdistan devrimine karşı geliştirilen bir komplo ve provokasyondan başka bir şey değildir. Biz Kürdistan’da var olduğumuz sürece tümüyle komplo ve provokasyon amaçlı geliştirilen bu tezlerin Kürdistan’da tartışılmasına izin vermeyeceğiz. Şunu iyi bil Nurettin; komplo ve provokasyon amaçlı bu tezin arkasına saklanarak devrimden ve devrimci görevlerden kaçamazsın. Er geç bu görevlerden kaçtığın için bu halka hesap vermek zorunda kalacaksın. Seni buraya çağırıp konuşmamın nedeni, bu gerçekleri sana anlatarak devrimci görevlerle buluşmanı sağlamaktır. Ama görüyorum ki, ya bilinçli bir şekilde buna sarılmışsın ya da politik körlük hastalığına bulaşmışsın. Bence bu konuşmalarımız üzerinde

düşünmelisin. Devrimci görevlerle buluşmaya karar verirsen elimizden gelen desteği veririz sana!”

Eli ayağı titriyordu Nurettin’in. Eve gelirken böyle bir tartışma düşünmediği gibi, komplo ve provokasyon kavramları kullanılarak hakarete maruz bırakılacağını beklemiyordu. İçten içe bir daha Apo’yla karşılaşmamaya ve konuşmamaya yemin etti, tartışmayı gereksiz görerek sınırlı bir şekilde evden ayrıldı.

Akşama doğru Küçük İso geldi kaldığı eve. Hebun’un yaptığı makarna, yeşil soğan ve ayrandan oluşan akşam yemeklerini yedikten sonra Apo’nun kaldığı odaya geçildi.

“Geçen yıl okulu bitirir bitirmez hemen gidip memur oldun” dedi Apo, konuşmaya giriş yapmak amacıyla.

“Evet” dedi Küçük İso, Apo’nun sözü nereye getireceğini anlamak için biraz duraksayarak. “Biliyorsun, yedi yılda ancak bitirebildim okulu. Geçen yıl bitirdikten sonra atandım ve beklemeden gidip göreve başladım. Yapılacak başka bir şey yoktu. Genç olmamızdan kaynaklı üniversite yıllarını heyecan dolu yaşıyoruz ama bir yerden sonra gençlik heyecanının yerine yaşamın acı gerçekleriyle karşılaşılıyor. Memurluk hayatına başlamamı, hayatın acı gerçekleriyle karşılaşmanın sonucu olarak görüyorum.”

“Anlıyorum!” dedi, bakışlarını Küçük İso’dan ayırmayarak. Bakışları altında ezildiğini hisseden Küçük İso, daha fazla o delici bakışlara karşılık veremedi ve başını yere eğerek gözlerini kaçırdı. “Seninle tanışmamız uzun yıllara dayanıyor ve bu uzun yıllar zarfında en çok seninle paylaşımlarım oldu. Memurluğa başlaman, dünyanın sonu değil tabi ki. Başlandığı gibi bırakılabilir de. Önemli olan gelecek yaşam seçeneklerini kurgularken yapılan tercihtir. Geçmiş paylaşımlarımızın ve yıllara dayanan arkadaşlığımızın hatırına seninle konuşmayı gerekli gördüğümünden dolayı çağırdım.”

Kendisini sessizce dinleyen Küçük İso’dan bakışlarını ayırmadan konuşmaya devam etti. Kürdistan’a, öze ve kaynağa dönüş gerekçelerini uzun uzadıya anlattı, neden daha fazla

başkentte kalamayacağına geniş izahatlar getirdi. “Ne diyorsun! Yıllardır tanışıyoruz, konuşuyoruz. Birlikte paylaştığımız çok şey oldu, bunlar unutulmaz şeylerdir ve değerlidir. Bizimle yürüyecek misin? Yeni bir mücadele alanına var mısın ? Bu gücün, bu iraden var mı?”

“Söylediklerinin doğruluğu konusunda diyecek bir şeyim yok!” dedi, ezile büzüle. Bir an duraksadı, bir yol ayırımında bulunduğunu, hayatının kararını vermek zorunda olduğunu daha iyi anladı. Öğrencilik yılları boyunca devrimcilerle kalkıp oturmuş, geri durmamıştı. Ama şimdi durum farklıydı. Devrimciliğin başı sonu olmayan bir mücadele biçimi olduğunu, ‘tamam, varım!’ derse yaşamını tümüyle adaması gerektiğini, kendisine ait hiçbir şeyinin artık olamayacağını düşündü, dehşete kapıldı. Evsiz, eşsiz, ailesiz, mesleksiz nasıl bir hiçe dönüşeceğini; memurluğun verdiği olanakları ellerinin tersiyle itmeyi, her şeyi, bu bir anlık süre içinde gözlerinin önüne getirdi, elde ettiği bu olanaklardan vaz geçerse bir daha ulaşamayacağını bilerek korkunç bir girdaba sürüklendiğini gördü.

“Okulun bitmesiyle memur olarak atandım. Görev yerim memleketim Bingöl’dü. Çok geçmeden evlendim ve bir çocuğum oldu. Babam hastalandı ve son iki aydır hastanede yatıyor. Ne zaman çıkacağı ve iyileşeceği belli değil. Yoğun aile sorunları yaşamaya başladım ve yaşıyorum. Ailem bu kadar bana baktı, okuttu ve bu yaşa getirdi. Şimdi onları ortada bırakmayı göze alamam! Beni anlayışla karşılayacağını umut ederim! Bunun dışında elimden gelen ne olursa sizden esirgemeyeceğimi bilmeni isterim.”

“Sen ve senin gibi arkadaşlarla bir ilişkiyi özgürce inşa etmek istedim, ama engeller hiç eksik olmadı İso. En başta sizden kaynaklanan engeller, özgürlüğe gelmeyen engellerdi bunlar. Özgür yaşama gelmenizi engelleyen, çoktan kimlerin nasıl ördüğü belli olmayan duvarlar, kurduğu barajlar vardı ki, sizin enerjinizi yakalayamadık. Durgun bir göldeki enerjimizle size çıkış yaptıramadık!” dedi duraksayarak. Bakışlarını İso’dan ayırıp

odanın penceresinden dışarıya kaydırdı. Uzak bir geleceği görüyor gibi dingin bir sesle konuşmasını sürdürdü.

“Kürtlerin hepsi aile dersiyle büyüyor. Mutlak teslimiyetin imzalandığı bir kurumdan söz ediyorum. İçinde her türlü kendini boşa çıkarmanın, bitirmenin okulu, aile okuludur! Bu açıdan kuşku duydum. Erkenden beğenmemeye, uyarsam yutulurum endişelerini taşımaya başladım. Sosyaliteden çekinmiyorum, aileyi inkâr etmiyorum, ama bu biçimiyle, bu güçsüzlüğü ile çözümsüzlüğü ile büyük bir tehlike olarak görüyorum. Şimdi daha iyi anlaşılıyor ki, çıkış yapmam açısından bu yaklaşım isabetli olmuş. Unutma ki, küçük bir memur olmak için kendimizi koymadığımız, benzeştirmeye çalışmadığımız bir kılık-kıyafetimiz kalmamış. Her şey düşmana göre ayarlanmış; dilini kullanmaktan tutalım giyimine, yaşamına, saatlerini ayarlamaya kadar hepsi düşmana göredir ve kendine karşıtlık temelindedir. Bu faşizm dünyada kendini nereye koyuyor, bizi nereye koyacak? Bu, faşizmin elindeki Türklük! Bir de bu Türklüğün elindeki Kürtlük kendisini ne yapacak? Bu Türklüğün elindeki Kürtlük kendini nasıl yaşatacak, nasıl pazarlayacak? Ben her gün bunlarla karşılaşırken öfkelenmeden, tiksinti duymadan duramıyorum. Bu köylülerin binlercesi devlet kapılarında, vilayet ve belediye önlerinde, kapıcılık için sabahtan akşama kadar bekliyorlar. Bir bekçilik nedir ki, bu da iş midir? Bu hale gelmişler. İhanet işi, bu kadar reva mı? Bu delilik değil de nedir?”

Konuşmalar karşısında hiçbir şey demeden ayrılan Küçük İso, Apo’yla bu son konuşması olduğunu sezdi. Derin bir hüznün ve burukluk içinde gönlünce vedalaşamadan evden çıkıp hızla uzaklaştı.

Yıllarca emek verdiği bir arkadaşı daha terk ediyordu kendisini. Bunun nedenleri üzerinde düşündü, çözümlemeye çalıştı. Her arkadaşı kendisini terk edip düzene döndüğünde bu konuyu düşünür, yaptığı tespitleri daha fazla derinleştirirdi. Küçük İso’yla konuşurken yaptığı analizlerden çıkardığı sonuçları da bir teoriye dönüştürmek istedi. Özellikle çocuğun ana

kucağından alınarak okula başlamasıyla gelişen kişilik katliamını anlama ve anlamlandırması için yaptığı bu tespitlerden vardığı sonuçları çok önemsendi. Yoğunlaştıkça vardığı sonuçlar, yeni teorik tespitler olarak beynine sökün etti:

“Kişilik komünal toplumdan devletçi topluma doğru bir dönüşümün adımını atar. Şehirleşmeyle birlikte yürür. Şehir değerleri kırsal komünal değerlere göre üstün sayılır. Orta, lise, memurluk ve üniversite son sınıfına kadar okumak devlet adamlığı için ön hazırlıktır. Herkeste bu yaşlarda kati bir şekilde şehir devlet kişiliği hâkim olur. Geri bırakılmışlık ve ezilen milliyet konumu devlete tepkiye dönüşür. Sol sempatizanlık aslında adil, eşitçi ve daha kalkınmacı devlet arayışından başka bir anlama gelmez. Kişilik bu dönemde ezici biçimde geleneksel toplumun bağlarından kopartılmıştır. Anacıl komünal, kırsal ve soy toplumu büyük oranda inkârı uğramış, bunun yerine kendinde geçmişini inkâr eden, küçük gören, devlet ve şehir büyüklüğüne tapınan, gözü kara resmi düzene koşan oldukça marjinal bir kişilik oluşmuştur. Oldukça trajik bir kişilik katliamı yaşanmıştır.”

Zihni hızla vardığı sonuçları teorik tespitlere dönüştürürken, bir yandan da Küçük İso’nun evden çıkışını izledi, çok daha farklı bir hüznün etkisine girdi, bu kadar arkadaşlığa değer verdiği, bir arkadaş yaratmak için hiçbir şeyini esirgemediği arkadaşlarının böyle çok kolay kendisini terk etmesini en önemli bir intikam gerekçesi haline getirdi.

“Hiçbir arkadaşımı asla terk etmedim ve etmeyeceğim. O halde en az benim kadar arkadaşını terk etmeyen arkadaşları nasıl yaratmalıyım?” diye düşündü.

Geceyi kaldığı Hebun’larda geçirip sabahın ilk ışıklarıyla kahvaltı yapmadan Dikmen’deki evden çıktı, Anıttepe’de Ağır ve Çirüsk’u görmek için Haki’nin tuttuğu eve gitti. Eve vardığında Ağır ve Çirüsk kalkmış, akşamdan kalan mercimek çorbasını ısıtarak kahvaltı hazırlığını yapıyordu. Çok geçmeden kahvaltı sofrasına oturdu, sıcak çorbayla ısındı.

“Ben de sizinle görüşmek için yanınıza gelecektim. İyi ki geldiniz. Konuşmak istediğim bir konu vardı” dedi Çirüsk, ağzındaki lokmayı çiğnedikten sonra.

“Konuşalım tabi, hangi konuda konuşmak istiyorsun, şimdi söyleyebilirsin” dedi, Çirüsk’a bir bakış attıktan sonra çorbasını kaşıklamaya devam ederek.

“Şu Aktancılar var ya, onlar dün benimle konuştular. İzmit’te bir sendika açmak istiyorlar. Eğer gidip orada çalışmayı kabul edersem sendikanın sorumluluğunu bana vermek istiyorlar. Bu konuda danışmak istiyordum” dedi, olumlu cevap alacağından emin olarak.

Birden bakışlarını Çirüsk’a çevirdi, öfkeyle gözleri parladı. En değer verdiği, en çok güvendiği ve ilk grup olma kararını açtığı arkadaşı neden bu kadar aymaz olabilir, kendi gerçekliğinden bu denli kopuk yaşayabiliirdi?

“Sen devrimcilik yapmak istiyordun, değil mi?” dedi, öfke dolu bakışlarla.

“Evet!” dedi Çirüsk, Apo’nun neden bu kadar öfkelendiğine anlam vermeyerek.

“Madem devrimcilik yapacaksın, madem devrimci çalışma yürütmek istiyorsun, o halde İzmit’te ne işin var? Neden Kürdistan gibi kutsal bir ülken, Dersim gibi yaşadığı soykırım intikamının alınması için kan ağlayan bir şehrin varken buralarda çalışmayı aklının köşesinden geçirmiyorsun da İzmit’e gitmeyi düşünüyorsun? Hiç mi yurtseverlik duyguları veremedik sana?” dedi, daha fazla konuşma gereği duymadan.

Ne diyeceğini bilemeden utancından başını önüne eğen Çirüsk’un çiğnediği lokma boğazında kaldı, bir iki öksürerek tıkanan nefes borusunu açmaya çalıştı. Donup kalmış gibi bir şeyler söylemek istedi ama bir türlü söyleyemedi. Duyduğu utanç içinde biraz daha kendisiyle hesaplaştı ve güçlkle konuştu. “Haklısın!” dedi, bir iki yutkunarak. “Söylediklerin yerindedir. Bu boyutuyla hiç düşünmemiştim. Bu durum ne kadar apolitik olduğumu gösteriyor.”

“Bence bu apolitik olma durumun üzerinde iyi durmalısın” dedi Agır, araya girerek. “Birkaç gün önce eve getirdiğin şu banka soyanlar meselesi de ne denli apolitik olduğunu göstermeye yeter. Evde kaldıkları iki gün boyunca ev ha basıldı ha basılacak diye yüreğim ağzıma geldi. Evde yakalansalar ne olurdu hiç düşündün mü? Hiç ilgimiz olmadığı halde hepimizi banka soymaktan içeri alırlardı.”

“Bu kadarına da pes yani!” dedi Apo, duyduklarına şaşırarak. “Apolitik olma durumu düşündüğümün de ötesinde bir gerçeklik anlaşılan. Politikleşmediğin ve pratik politikacılığı öğrenmediğin sürece ne kadar iyi niyetli, ne kadar bağlı olursan ol, hiçbir şeyi kurtaramazsın. Bu durumu hızla aşmalısın Çirüsk. Bu nedenle başta Dersim isyanı olmak üzere Kürdistan’daki tüm isyanları çok yönlü yeniden araştır, neden yenildiklerini, apolitikliğin nasıl imhaya götürdüğünü daha iyi göreceksin. Aşabilecek misin bu apolitik olma durumunu?”

“Aşabilirim!” dedi, eğdiği başını kaldırmadan. “Denilen konuları yeniden araştırıp içinde bulunduğum bu durumu ve yetmezlikleri aşmak için ne gerekiyorsa yapacağım! Bu konuda emin olabilirsiniz.”

Daha fazla konuşma ve konuyu uzatma gereği duymadan, yeni yıla hamlesel bir çıkış yaparak cevap olma yönlü tasarısını anımsadı. Neyi nasıl yapması gerektiğini daha detaylı düşündü. “Şimdi yeni yılın başlangıcında yapmalı ve bitirmeliyim!” dedi içten içe ve Agır’a çevirdi bakışlarını.

“Yeni yılın bu ilk ayında bir toplantı yapmak istiyorum. Mücadele tarihimiz açısından son derece önem arz edici bir nitelik taşıyacak bu toplantımız. Bunu gözeterek yirmi, yirmi beş kişilik bir bileşimle toplantıyı yapabiliriz. Haki, Kemal ve Bager dışında bizimle yürümede ikirciklik göstermeyen, bağlı görünen, gerçekten de dürüst ve samimi olan arkadaşları tespit etmeye çalış. Onlarla sen ve Çirüsk konuşur, hazırlarsınız. Haki ve diğer iki arkadaşla ben konuştuktan sonra toplantıya katılıp katılmayacaklarını netleştireceğim. Ayrıca toplantı gününü ve

yerini bir iki gün kala size bildiririm” dedi, Ağır’a dönük bakışlarını ayırmayarak. Bir an bekledi, Ağır ve Çirüsk’un bir şey söylemediğini görünce odasına geçti, toplantı gününe kadar kimlerle konuşup netleştirmesi gerektiğini planladı.

Daha önceki ilişkilerinden yürüyebileceğini düşündüğü tüm kişilerle günlerce sürecek bir görüşme trafiğini yürüttü. Bir ikisi dışında fazla sonuç alamadı. En olumlu tavır gösterenlerin yaklaşımı, Küçük İso’nun yaklaşımını aştı. Yeni yılın ilk ayının yaşandığı bu günlerde Haki, Bager ve Kemal’i bir araya getirip yapacağı bu görüşme ardından toplantı gününü ve yerini belirlemeyi düşündü. Haki ve Bager’in kaldıkları eve gittiğinde çağırdığı Kemal de gelmişti.

“Sadece üçünüzle neden böyle özel bir görüşme yapmak istediğimi merak ediyorsunuz tabi. Biliyorsunuz, ADYÖD’ün kapanmasına kadar tümüyle Türkiye Devrimini, ortak örgütlenme ve ortak mücadeleyi hedefleyen bir çalışmayı birlikte yürüttük. ADYÖD kapanıp Türkiye sol hareketiyle yürüme, ortak örgütlenme ve mücadele etme koşulları kalmayınca Kürdistan’i grubumuzu oluşturma çalışması içine girdim. Sizler Türk olduğunuz için bundan sonraki yürüyüşünüzde farklı tercihler yapabilmeniz için bundan sonraki yürüyüşünüzde farklı tercihler yapabilmeniz için özgür koşullarını yaratmak amacıyla Ağır ve Çirüsk’la birlikte ayrı eve geçtim ve mümkün oldukça sizleri bu grup çalışmamıza dâhil etmedim. Sizleri bu grup çalışmamızın toplantılarına almayışımdan dolayı belki farklı düşündüğünüz de olmuştur ama sizlerle olan yoldaşça ilişkiyi en üst düzeyde sürdürmeye çalıştım. Bu süreç içinde sizleri dışında tutmak istediğim halde sizler tüm arkadaşlardan daha etkili ve yetkin bir biçimde grup çalışmamızı yürütmenin öncülüğünü yapmaktan geri durmadınız. Geline aşamada bu konuyu netleştirme ve yeni bir hukuk geliştirme ihtiyacı doğmuştur. Sizlerle konuşmamın esas amacı bu!” dedi, bir an duraksayarak. Bakışlarını her üç arkadaş üzerinde dolaştırdı, vereceği tepkiyi anlamaya çalıştı.

“Kendi grubunu yaratma ve bizi de dışında tutma yaklaşımını daha ilk günlerde fark etmiştim. Benim açımdan hiç

sorun olmadı. Çünkü ‘arkadaşın bir bildiği var, yeri ve zamanı geldiğinde izahını yapar!’ dedim ve bu yaklaşımı sorgulama gereği duymadım. Benim için önemli olan şuydu; sizin ne yapmak istediğinizi biliyordum ve yapabileceğimin en iyisini yaparak sizin yapmak istediğinizin başarısını sağlamaya çalışıyordum. Zaman beni doğruladı. Yeri ve zamanı geldiği için açıklama gereği duyuyorsunuz. Ve inanıyorum bu tarihi toplantımızın sonunda bundan sonraki yürüyüşümüzü belirleyecek hukukun en gelişmiş düzeyini yakalarız!” dedi Haki, oldukça sade ve mütevazı bir duruşla.

“Haki benim duygu ve düşüncelerimin tercümanı oldu!” dedi Kemal bir iki yutkunarak. Her zaman ki gibi bütün benliğini saran heyecanı bir tarafa bırakarak konuşmasını sürdürdü. “Evden ayrılma kararı verdiğinizde benim için de evde kalma gereği yoktu ve ayrılarak Tuzluca’yı’a geçtim. Yeni bir grubun oluşumuna gidildiği netti ve ben de halkın içine giderek orada böyle bir grup yaratmanın deneyimine giriştim. Şunu gördüm, bu ideolojiyle başarmak mümkündür. Yeter ki ideolojiden sapmayalım. Koşullar ne olursa olsun yaratılan bu ideoloji doğru uygulanırsa başarısı kesindir. Tuzluca’yı’da bu ideolojiyle yaratmaya çalıştığım grup, bunun en iyi kanıtıdır.”

En sevdiği, en güvendiği, bir an bile yoldaş olmalarından ve mücadelelerinden kuşku duymadığı bu ilk arkadaşlarının böylesi mütevazı, böylesi olgun ve fedakâr yaklaşımlarına karşı oldukça duygulandı, bakışlarını Bager’e çevirdi.

“Haki ve Kemal arkadaşların söyledikleri benim için de geçerlidir. Tekrar etmek istemiyorum. Ama şunu söylemeliyim, bundan sonraki hukuk nasıl olur bilemem ama oluşturduğunuz gruba katıldım ve bir yürüyüşçüsü olmaya çalıştım” dedi, sözünü uzatma gereği duymadan.

“Söyledikleriniz sevindirdi ve doğrusu duygulandırdı. Bundan sonraki hukukumuz açısından bazı şeyler söyleyebilirim. Üzerinde iyi düşünün ve öyle karar verin. Şimdiye kadar yürüttüğümüz çalışmalar sonucunda bir grubumuz oluşmuştur.

Bu grupla bir toplantı yapacağız. Bir olasılık grubu Kürdistan’a taşıma gibi bir kararlaşılmaya gideceğiz. O nedenle size bu konuda bir dayatmada bulunmak yerine kararı tümenden size bırakacağım. Bu konuda birkaç seçenekten oluşan benim sizlere önerim şudur: Bir, bize yakın bir gruba katılabilirsiniz. Kurtuluş böyle bir özelliğe sahiptir. Kurtuluş’a katılsanız nitelik de kazandırırınız. İki, kendiniz de Türkiye zemini için bir grup kurabilirsiniz. Birlikte oluşturduğumuz bu düşünceleri Türkiye zemininde örgüte dönüştürürsünüz. Üç, bizimle yürüme kararı da verebilirsiniz. Verdiğiniz karar ne olursa olsun esas alacağız!” dedi, lafı evirip çevirmeden. Duraksadı, bakışlarını arkadaşlarında gezdirdi. Birbirine bakıyordu arkadaşları. Her üçünün de gözlerinden sevinç, coşku ve heyecan parıltıları yayılıyordu. Önce konuşması için Kemal’e bakıyordu Bager. Kemal ise, konuşsun diye Haki’ye kaş göz işareti yapıyordu.

“Bize sunduğun seçenekler için ne cevap vereceğimi düşünürken, sizinle ilk tanıştığımız kışın o soğuk günlerine, o sabahlara kadar yürüttüğümüz tartışmalara gitmeden, o günleri yeniden yaşamadan edemedim. O tartışmaların sonunda kendimi tümüyle ikna ettiğimi ve şöyle bir kararlaşılmaya gittiğimi hatırlıyorum. ‘Yaşadığım sürece arkadaşla yürümeye çalışacak ve bununla yetinmeyip en iyi yoldaşı olabilmek için benden bitebilen ne varsa vereceğim!’ demiştim. Şimdi de bu düşüncem değişmedi, aksine daha da pekişti ve güçlendi. Size katılmak, sizinle yürümek ve size iyi bir yoldaş olmak istiyorum. Son sözüm budur!” dedi Haki, en ufak bir ikirciklik emaresi göstermeden.

“Ben ezen ulusun bir devrimcisi olarak, ezen ulus devriminin başarısını ezilen ulus devriminin zaferinde görüyorum. Bu nedenle kendimi Kürdistan devriminin zaferine adıyor ve Türkiye devriminin geleceğini de bunda görüyorum. Söyleyecek başka bir şeyim yoktur!” dedi Kemal, benliğine yayılan heyecanını güçlkle bastırarak.

“Ben de baştan beri size ve gruba katıldığım için fazla bir şey söyleme gereği duymuyorum. Haki ve Kemal arkadaşlara katıldığımı belirtmekle yetiniyorum” dedi Bager, sakin ve duru bir sesle.

Durum netleşti artık. En sevdiği bu Türk arkadaşlarının kendisiyle yürüme kararını vermesi gururlandırdı, bir o kadar da gurubu yürütebileceğine dair kendisine olan güveni pekişti. Arkadaşlarıyla vedalaştıktan sonra ayrılıp Ağır ve Çirüsk’un kaldığı eve geçerek toplantı yerini, tarihini ve saatini netleştirmek istedi. Yolda yürürken toplantının gündemi ve konuşacakları üzerinde düşüncelerini yoğunlaştırdı. Toplantının, o güne dek yürüttüğü mücadelenin bir dönüm noktası olması gerektiğini hesapladı. “Bu hamlesel adım bir atılıma dönüşmeli, çok kısa sürede hiç kimsenin hayal etmeyeceği ve beklemeyeceği gelişmelere yol açmalıdır. Bu atılım, Kürdistan tarihinin en büyük aydınlanma hareketini yaratmalı, kelimenin gerçek anlamında Kürdistan Rönesansının yaşanmasını sağlamalıdır!”

Apo’dan toplantının yerini ve zamanını öğrenen Çirüsk ve Ağır, toplantının yapılacağı Hebun’un evine öğleden sonra ulaştı. Dikmen 5. Durak’ta inip biraz yukarı çıkarken sağdaki binanın 2. katında bulunan Hebun’un evine vardığında hazırlıkların ne düzeyde olduğunu öğrendi. Yaptığı planlamaya göre öğleden sonra dikkat çekmeyecek bir şekilde birer ikişerli eve gelinecek, saat on altıya kadar eve gelişler tamamlanmış olacaktı. Herhangi bir terslik yaşanmazsa Apo’da saat on yedide eve gelecek ve toplantıya başlanacaktı. Aralıksız iki gün sürecek şekilde planlanan toplantı boyunca kimse eve girip çıkmayacak, toplantı bittikten sonra yine belli aralıklarla birer ikişer evden çıkılıp gidilecekti.

“Toplantı iki gün sürecek. Yirmi-otuz kişiye iki gün boyunca yetecek düzeyde ekmek ve pratik yenebilecek bazı yiyecek şeylerde almak gerek. Bu konuda daha önce konuşmuştuk. Yaptığın hazırlıklar tamam mı?” diye sordu Hebun’a.

“Dünden beri beraber kaldığım arkadaşlarla gerekli şeyleri parça parça alarak eve taşıdım. Yeterli sayılır. Hatta fazla bile kalabilir. Bunun için ev arkadaşlarım bana takılıyordu ‘bir ordu mu eve gelecek’ diye” dedi Hebun, hazırlıkları bitirmenin gönül rahatlığıyla.

“Tutanak tutmak için bol miktarda saman kâğıdı da gerekebilir. Evde yeteri kadar saman kâğıdı veya diğer beyaz kâğıt var mı?” dedi Çirüsk araya girerek.

“Yeteri kadar kâğıt var evde. Olmazsa benim boş bir kareli defterim var. Onu da veririm. Gerektiğinde kullanılabilir” dedi.

Hazırlıkların tamamlandığına sevindi. Çok geçmeden birer ikişer eve gelen arkadaşlarından çevrede dikkat çeken bir durumun olup olmadığını sordu, olmadığını anlayınca rahatlamaya çalıştı. Saat dörde kadar çağırdığı tüm arkadaşları eve geldi. Saat beşe doğru Apo gelip tüm arkadaşlarıyla tek tek tokalaştı, ayaküstü hal hatır sordu, ardından her şeyin hazır olduğunu görünce zaman yitirmeden toplantıya geçti. Agır, Çirüsk, Dara, Hayri, Mazlum, Ağrılı Evdo, Firaz, Kamer Özkan, Şahin Dönmez, Arabanlı İsmet, Hebun, Davut, Hasan ve Alişêr Gürgöze kardeşler toplantıda hazırды.

“Toplantımıza başlamadan önce bazı arkadaşların durumunu netleştirmemiz gerekir. Gördüğünüz gibi Haki, Kemal ve Bager arkadaşları toplantı dışında bıraktım. Türk oldukları için devrimci yaşam tercihlerinde arkadaşların daha özgür hareket etmelerine olanak tanımak amacıyla bugüne kadar arkadaşları grup ilişkilerimizin içine almadım. Ancak geline aşamada bu toplantımızla grubumuz yeni bir sürece gireceğinden ve arkadaşlarda şimdiye kadar grup adına aktif çalışma yürüttüklerinden ilişki hukuklarının netleştirilmesi gerekir. Her üç arkadaşla konuştum. Çeşitli öneriler sunarak kararı onlara bıraktım. Arkadaşların üçü de sunduğum öneriler yerine bizimle yürüme kararlılığını ortaya koydular. Arkadaşların grubumuza katılma ve grubumuzla yürüme kararını toplantımızın onayına

sunuyorum. Lehte veya aleyhte konuşmak isteyen arkadaşlar varsa konuşabilir.”

“Bugüne kadar her üç arkadaşla yaklaşımımız, gurubumuzun öncü kadroları oldukları yönündeydi. Bu nedenle benim için arkadaşların kararı sürpriz olmadı. Kendilerine yakışan kararı verdiler. Ben arkadaşların kararlarını esas almamız gerektiğine inanıyorum” dedi Çirüsk, yaşadığı sevinci ve coşkuyu gizleme gereği duymadan.

“Farklı düşüncesi olan veya aleyhte konuşmak isteyen arkadaş var mı? Grubumuza katılmalarına karşı olan var mı?” diye sordu, toplantıya katılan arkadaşlarını ayrı ayrı süzerek. Kimseden ses çıkmayınca ve konuşmak isteyen olmayınca gruba katılmaları yönündeki öneriyi oylamaya sundu. Bütün eller havaya kalktı, oy birliğiyle Haki, Kemal ve Bager’in gruba katılmaları karara bağlandı.

“1973 baharında Çubuk Barajı’ndaki toplantıyla temellerini attığımız, ADYÖD’ün kapanmasıyla birlikte tümüyle eksen olarak oluşum çalışmalarını yürüttüğümüz grup çalışmamız bugüne kadar nicelik ve nitelik olarak bayağı gelişti. İdeolojik teorik çerçeve önemli oranda netleşti. Önemli bir grupsal destek de ortaya çıktı. Geline aşamada ideolojimizin grubu oluşmuş bulunuyor. Artık Ankara’da yapılacak fazla bir şey kalmadı. Ortaya çıkan bu düzeyi Kürdistan’a taşıyarak ideolojik grup çalışmamıza yeni bir ivme kazandırmak gerekir. Toplantımızı bu ihtiyaçtan dolayı gerçekleştiriyoruz. Bu toplantımızı tarihsel kılan bir gerçeklik bu; diğer bir gerçeklik ise ilk kez resmiyeti esas alan, amatör ve gönüllü bir grupsal birlik oluşturma yerine daha bilinçli, daha planlı, daha disiplinli hareket ederek birbirini tamamlayan bir örgütlülüğe dönüşmenin temellerini atacak bir giriş yapmaya çalışıyoruz. Bu nedenle toplantımızda yürütülen tüm tartışmalar ve alınan kararlar tutanakla kayıt altına alınacak. Toplantı tutanağını Hayri tutacak ve yaptığımız tüm tartışmalar bir belge haline gelerek hepimiz açısından bağlayıcılığı olan grubumuzun resmi görüşü olacak. Toplantıya başlarken her

arkadaş kendisini tanıtarak toplantı bileşimine kısa bir rapor verecek. Bir yerde adını ve soyadını söyleyerek kısa bir özgeçmişinin sunumunu yapacak; nerde, ne zaman ve kimin aracılığıyla gruba katıldığını söyleyerek, bundan sonraki yürüyüşünün kararlılık düzeyini vurgulayacak. Toplantımızın açılışı açısından bunlar söylenebilir. Bu konuda bir şey diyen arkadaşlar varsa şimdi söyleyebilirler. Yoksa arkadaşların kendilerini tanıtımına geçebiliriz” dedi, tekrar arkadaşlarını tek tek süzerek.

Açılış konuşmasına karşı söz isteyip konuşmak isteyen olmayınca sırasıyla kişilerin kendini tanıtmaya geçildi. Bu arada Haki ve Kemal’de gelip toplantıya katılmışlardı. İlk söz alarak kısa öz geçmiş raporlarını sunan Haki, Kemal, Çirüsk ve Ağır kimse aracılığıyla tanışmadıklarını, Apo’nun kendilerini bularak örgütlediğini söyledi. Ardından söz sırası Kamer Özkan’a geldi.

“Dersimliyim, TİKKO Merkez Komitesinde yer aldım. İbrahim Kaypakaya şehit düşerken yanında yakalandım. Afla birlikte cezaevinden çıktım ve TİKKO’dan ayrıldım. Bir süre Şahin Dönmez’le birlikte Tunceli Kültür Derneği Yönetim kurulunda yer aldım. Okuduğum SBF’de Çirüsk, Dara ve diğer arkadaşlarla tanışarak gruba katılma kararı verdim. Grupla yürüme kararlılığındayım!” dedi, gizlemeye çalıştığı heyecandan dolayı birkaç kez yutkunarak.

“Lise eğitimini Dersim’de tamamlayıp 1973’te Ankara Hacettepe Üniversitesi Ekonomi Bölümünde okumaya başladım. Aynı üniversitede okuyan Mazlum’la tanıştım. Tunceli Kültür Derneği Yönetim kurulunda da yer aldım. Böylece gruptaki diğer arkadaşlarla da tanışmış oldum ve yürüme kararındayım!” dedi Kamer’in yanında oturan ve söz sırasının kendisine geldiğini gören Şahin Dönmez.

Babasının taşeronluk yaptığı inşaat şirketinde çalıştığını söyleyerek tanıtan Davut, kiralık ev arayan gruptaki arkadaşlar aracılığıyla tanıştığını, onlara kiralık ev verince ilişkilerinin gelişip derinleştiğini, bu nedenle grupla yürüme kararlılığını dile

getirdi. Sırasıyla toplantının kalan diğer üyeleri de konuşarak kararlılıklarını dile getirdiler. Konuşan her bir arkadaşını büyük bir dikkatle dinledi, hiçbir sözcüğü kaçırmadı, kendisine kuşkulu gelen, güven vermeyen yönleri bulunanları kafasında not etti.

Konuşmalar bittikten sonra toplantının asıl gündemine geçildi. Hayri'yle birlikte hazırladığı Manifesto'yu girişten başlayarak ve ezberlemiş gibi bir satırını bile atlamayarak anlatmaya başladı. Konuşurken bazı konularda yeni açılımlar getirdi, yeni tespitler yaparak önceki tespitlerini aştı ve zenginleştirdi. Manifestoyu anlatması bir sonraki gün akşama doğru bitti. Daha sonra soru cevap kısmına geçildi. En çok kendilerine ne ad verileceği konusu üzerinde duruldu. Alınan düşüncelerden sonra "Bundan böyle Kürdistan Devrimcileri adını kullanacağız" dedi. Toplantının son gündemi ise önerilerdi. Kürdistan'a gitme kararı doğrultusunda kimin kendisini nereye önereceği yönünde düşünceleri aldı. İlk kez iki yardımcının seçilmesi kararlaştırıldı. Kendisine kimin yardımcı olarak seçilmesi konusunda öneri istedi. Kendisine dönük öneri yapılmasını diye ilk sözü alan Çirüsk, Haki ve Kamer Özkan'ı önerdi. Yapılan oylamada Haki oybirliğiyle, Kamer oy çokluğuyla yardımcılığına seçildi.

Kimin nereye gidip çalışacağına ilişkin görev dağılımı yapılırken, Haki Batman'a; Dara, Kemal ve Firaz Antep'e; Çirüsk ve Şahin Dönmez Dersim'e; Ağrılı Evdo Suruç'a; Hayri Mardin'e; Mazlum Karakoçan'a; Ağır ve Gürgöze kardeşler Elazığ'a; Arabanlı İsmet Amed'e görevlendirildi. Bager ile Dilaver zaten Ceylanpınar'a gitmişti. Kendisinin ise bir süre daha Ankara'da kalarak çalışmaları organize etmesi gerektiği sonucuna gidildi. Hebung da yanında kalacak, gerektiğinde yardımcı olacaktı.

Toplantının kapanış konuşmasına geçmeden en büyük eksikliği kadın katılımının olmayışı olarak değerlendirip kadın katılımını sağlamanın öncelikli görev olduğunu, bu konuda önerisi olan varsa yapmasını istedi. Arabanlı İsmet ve Şahin

Dönmez tarafından Kesire ve arkadaşları olan Güllü ile Şenay'ın katılması önerildi. En kısa zamanda Kesire'yle konuşulması kararına ulaşıldı. Gündemdeki konular tüketildikten sonra toplantının kapanış konuşmasına geçti.

“Bu toplantımız, artık grubumuzun başta Ankara olmak üzere metropollerde daha fazla gelişme şansı kalmadığını, bu nedenle grubun kendi köklerine dönmesi, kendi ülkesine gitmesi, kendi topraklarıyla bütünleşmesi, kendi halkıyla kucaklaşmasının gelinen aşamada tarihi bir görev olarak karşımızda durduğunu bütün açıklığıyla tespit etmiştir. Bu nedenle kendimize “Kürdistan Devrimcileri” adını koyuyoruz. Artık ülkemize dönüyoruz. Bundan böyle ülkemiz Kürdistan'da örgütlenecek, başta aydın gençlik olmak üzere Kürdistan halkının bütün toplumsal kesimlerini örgütleyerek devrime hazırlayacağız. Bundan sonraki adımlarımız Kürdistan devrim yürüyüşü olacak. Bu toplantımızla Ankara'da oluşturduğumuz devrimci ideoloji ve felsefeyi Kürdistan'a taşıyor, Kürdistan'da bir aydınlanma ve rönesans çağını başlatıyoruz. Kürdistan halkını bu devrimci aydınlanma ve rönesansla ne kadar iyi buluşturursak, o kadar devrimle buluşturacak ve devrimci yürüyüşümüzün birer parçası haline getireceğiz” dedi. Bir an duraksayıp gözlerini arkadaşları üzerinde gezdirdi. Toplantının yaratmış olduğu moral güç, coşku ve heyecan bütün arkadaşlarının gözlerinde ışıldıyordu.

“Kürdistan'a gittiğinizde ilk etapta çok zorlanacağımız açık. Karşılaşılan zorluklardan ve olanaksızlıklardan dolayı belki bazılarınız devrimciliği bırakmayı bile düşünecek” diyerek karşılaşılabilecek olası zorlukları açmaya ve kendi deneyiminden örnekler vererek anlaşılır kılmaya çalıştı. “Roller var oynanmak içindir! Hafife alınacak hiçbir yanı yok. Diyeceksiniz, bu çok zor. Gayet tabii, zor! Kendi iç savaşını, kendi nefs savaşını büyük vermeyenler dışarıdaki savaşı veremez. Kadro dediğin tüm yaşamını bu temelde üstün bir disiplinle hazırlamayı bilen kişidir. Politikayı bu temelde hayata geçirmenin bütün yöntemlerine ve çabasına yeterli olan kişidir. Aksi halde kadro kişiliğinden

bahsedemeyiz. Bunu yarım yamalak kılalım, keyfimize göre yaşatalım dersek çok tehlikeli olur. Ve açık söyleyeyim; ben bununla anlaşılamam, uzlaşılamam. Savaşırım. Benim insan üzerinde ne kadar çalıştığımı, çok yoldaşça yürümek istediğimi bilirsiniz. Kürdistan Devriminin öncü kadroları olarak şunu hiçbir zaman unutmayacağız: Her yerde rahat yaşanır, ama bizimle yürüyüşte bu mümkün değildir! Bu duygularla tüm arkadaşlara başarılar diliyorum!”

Konuşması bittiğinde Ağır ve Çirüsk tarafından hazırlanan yazılı bir metin Haki'ye verildi. İlk kez okunacak olan bu yemin metni, Haki tarafından okunurken düşüncelere daldı. Kutsal yaşamın şiirini gündelik yaşamın kaosu mahkûm olmuş bu bir avuç kişiye öğretmek istemiş ve başarmıştı. O basit ve gündelik yaşamların kaosu içinden çıkmış; keskin bir bakışla küçük hayatların yüzeysel, durgun ve belirsiz dalgalanan sularında hazineler keşfetmiş ve ilmek ilmek dokuyarak ışığa çıkarmıştı. Bu bir avuç kişiyle binlerce, milyonlarca insana yok edilen yaşamlarının sonsuzlukla kesiştiği yeri, gündelik yaşamın külleri arasında sessiz mutluluğun kıvılcımlarını gösterecek, bu kıvılcımları nasıl alevlendirip canlı bir ateşe dönüştürebileceklerini öğretecekti.

Yaptıklarında acemelikler olsa da tesadüfilikten veya şanstın söz edilemezdi. Bir düzen içinde bin bir emekle küçücük şeyleri bir araya getirmiş, iğneyle kuyu kazarcasına mükemmel bir halıyı dokur gibi yapmıştı. Ama eksiklik ve yetersizlikleri halen fazlasıyla vardı. Bir araya getirdiği bu kişiler kaybolup gitmeyecek; birbirlerini tamamlayacak, destekleyecek, mücadele edecek, ışığı yayacaklardı. Tutkularının ateşinde biçimlenirken, onları resmedenin sihirli bakışına sahip değillerdi. Aksine her biri ya bir öğrenci ya bir küçük burjuva ya da bir köylü gibi tamamen dünyasal bir bakışa sahipti. Ama o ise, bir psikolog gibi insan ruhunu sihirli bir şekilde kavramış, büyüme süreci içinde hangi renkte ve biçimde gelişeceklerini kestirmişti.

Yürüyecekleri yol belirsiz, karanlık ve tehlikelerle doluydu. Yanlış yollara sapmamaları için, her biri tutku ve hakikat aşkı ile yanmalı, kendilerini baştan sona yeniden yapmalı, erken yaşta olgunlaşmalı, kendini aşma ve “bütün halkı için acı çekme” konusunda dopdolu olmalıydı.

Haki'den sonra yemin metni sırayla elden ele dolaştı. En son kendisine geldiğinde daldığı düşüncelerden sıyrıldı. Metni eline aldı ve şevkle okudu.

“Biz Kürdistan Devrimcileri olarak sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı ömrümüzün sonuna kadar bıkmadan, yılmadan mücadele edeceğimize namusumuz ve şerefimiz üzerine söz veriyoruz!”

Birinci Cildin Sonu

“Günler ve uykusuz geçen geceler boyu durup dinlenmeden aralıksız sürdürdüğü araştırmaları, “Kürdistan Sömürgeci” tahliliyle sonuçlandığında düşünce dünyasını çevreleyen bütün kalıpların, bütün doğmaların paramparça olduğunu görmüş ve yeni bir paradigmaya giriş yaptığını anlamıştı. “Kürdistan Sömürgeci” dediğinde o güne kadar ki bütün yaşamının, hatta o günden sonraki bütün yaşamının da adeta sihirli formülüymüş gibi düşünsel bir devrim yaşadığına inanmıştı.”